This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

88.8
L1W

LELAND·STANFORD·JVNIOR·VNIVERSITY

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ

ΤΑ ΗΘΙΚΑ.

PLUTARCHI

CHÆRONENSIS

MORALIA,

ID EST

OPERA, EXCEPTIS VITIS, RELIQUA.

GRÆCA EMENDAVIT,
NOTATIONEM EMENDATIONUM, ET LATINAM XYLANDRI
INTERPRETATIONEM CASTIGATAM, SUBJUNXIT,
ANIMADVERSIONES EXPLICANDIS REBUS AC VERBIS, ITEM
INDICES COPIOSOS, ADJECIT,

DANIEL WYTTENBACH,

HIST. ELOQ. LITT. GR. ET LAT.

IN ILLUSTRI ATHEN. AMSTELOD. PROFESSOR.

TOMI II. PARS II.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.

MDCCXCVI.

255462

STANFORD LIBRARY

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΙΣΙΔΟΣ ΚΑΙ ΟΣΙΡΙΔΟΣ.

PLUTARCHI

DE

ISIDE ET OSIRIDE.

α'. ΠΑΝΤΑ μὲν, ὦ Κλέα, δεῖ ταὐγαθὰ τοὺς νῦν ἔχοντας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, μάλιστα δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐπιστήμης, ὅσον ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώποις, μετιόντες, εὐχόμεθα τυγχάνειν παρ' αὐτῶν ἐκείνων· ὡς οὐδὲν ἀνθρώπῳ λαβεῖν μεῖζον, οὐ χαρίσασθαι θεῷ D σεμνότερον ἀληθείας. Τὰ ἄλλα μὲν γὰρ ἀνθρώποις ὁ

D. 1. Τὰ ἄλλα μὲν γὰρ—χρώμενος.] Locus mutilus, ita ſupplendus e veſtigiis ſcripturæ et Euſtratio in Ariſtot. Ethic. L. vi. p. 98, 6. Τὰ ἄλλα μὲν γὰρ ἀνθρώπους ὁ θεὸς ὧν δίδωσι δίδωσιν, νῦν δὲ καὶ φρονήσεως μεταδίδωσι, ἐλαία κεκτήμενος ταῦτα καὶ χρώμενος. Latine reddidimus.

I. QUI ſapiunt, O Clea, iis omnia bona ſunt a diis immortalibus petenda: maxime autem cognitionem deorum, pro captu humanæ naturæ, conſectantes, ab ipſis petimus nobis eam concedi: quia neque majus homo accipere, neque dignius dare munus homini deus poteſt veritate. Reliqua quippe quæ precantur homines, deus iis

θεὸς ὢν δέονται δίδωσιν, οἰκεῖα κεκτημένος ταῦτα καὶ χρώμενος. Οὐ γὰρ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ μακάριον τὸ θεῖον, οὐδὲ βρονταῖς καὶ κεραυνοῖς ἰσχύει, ἀλλὰ φρονήσει καὶ φρονήσεσι. Καὶ τοῦτο κάλλιστα πάντων Ὅμηρος εἴρηκε περὶ θεῶν, ἀναφθεγξάμενος,

Ἦ μὲν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος ἠδ' ἴα πάτρη,
Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ἤδει,

σεμνοτέραν ἀπέφηνε τὴν τοῦ Διὸς ἡγεμονίαν ὑπεισήμους καὶ σοφίας, πρεσβυτέραν οὖσαν. Οἴμαι δὲ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἣν ὁ θεὸς εἴληχεν, εὐδαίμονα εἶναι τὸ τὴν γνῶσιν μὴ E παραπολιπεῖν τὰ γινόμενα· τοῦ δὲ γινώσκειν τὰ ὄντα, καὶ φρονεῖν ἀφαιρεθέντος, οὐ βίον ἀλλὰ χρόνον εἶναι τὴν ἀθανασίαν.

Β'. Διὸ θειότητος ὄρεξίς ἐστιν ἡ τῆς ἀληθείας, μάλιστα δὲ τῆς περὶ θεῶν, ἔφεσις, ὥσπερ ἀνάληψιν ἱερῶν ψ

D. 9. ὑπεισήμους καὶ σοφίας] Rectius ὑπεισήμην καὶ σοφίαν, ut Marklandus.
E. 2. τὰ γινόμενα] Non potuit recte dici hoc loco. Puto Plutarchum ſcripſiſſe γνωσκόμενα. Xylander e vulgata probabilem, non item veram, confecit ſententiam.

dat, mentem vero ac prudentiam cum iis communicat, tamquam domeſticas poſſidens eas atque uſurpans. Neque enim argentum et aurum deo beatitatem, neque tonitru et fulmen vim parat: ſed ſcientia et prudentia iſtas laudes conſequitur. Ac omnium, quæ de diis dixit Homerus, hoc eſt ab eo præclariſſime pronunciatum:

Eſt amborum idem ſane genus, et patria una,
Sed Jupiter natu prior exſtat, pluraque novit

majeſtate Jovis imperium anteire dicens, quod ſcientia et ſapientia eſſet antiquius. Exiſtimo etiam æternæ vitæ, quam deus occupavit, beatitatem in eo eſſe, quod cognitiones vi præterita non dimittit: alioqui cognitione et intelligentia rerum ſublatis, immortalitatem non eſſe vitam ſed tempus.

II. Eſt ergo divinitatis appetitus, veritatis, maxime de natura deorum, indagatio, tanquam ſuſceptionem ſacrorum

μάθησιν ἔχουσα καὶ τὴν ζήτησιν, ἀγνείας τε πάσης καὶ
νεωκορίας ἔργον ὁσιώτερον, οὐχ ἥκιστα δὲ τῇ θεῷ ταύτῃ
F κεχαρισμένον, ἣν σὺ θεραπεύεις ἐξαιρέτως σοφὴν καὶ
φιλόσοφον οὖσαν, ὡς τοὐμὸν μά τε φέρειν ἔοικε σαυτὸς
μᾶλλον αὐτῇ τὸ εἰδέναι ἢ τὴν ὀπτικὴν προσῆκουσαν.
Ἑλληνικὸν γὰρ ἡ Ἶσις ὄνομα, καὶ ὁ Τυφὼν πολέμιος τῇ
θεῷ, καὶ δι' ἄγνοιαν καὶ ἀπάτην τετυφωμένος, ἢ ἀφα-
νῶν καὶ ἀφανίζων τὸν ἱερὸν λόγον, ὃν ἡ θεὸς σωζομένῃ ἢ
σωτήσῃ, καὶ παραδίδωσι τοῖς τελουμένοις θεώσεως,
σώφρονι μὲν ἐκλεκτῶς ἀφῇτῃ, καὶ βρωμάτων πολλῶν
352 καὶ ἀφροδισίων ἐπιχαῖς κολουούσαις τὸ ἀκόλαστον καὶ
φιλήδονον, ἀθρύπτοις δὲ καὶ τερπνὰς ἐν ἱεραῖς λατρείαις
ἐθιζούσαις ὑποφαίνει, ὧν τέλος ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ καὶ
κυρίου καὶ νοητοῦ γνῶσις, ὃν ἡ θεὸς παρακαλεῖ ζητεῖν παρ'

F. 4. πολέμιος τῇ θεῷ] Addendum ὤν, ut recte monuit Reiſk.

F. 7. θεώσεως] Minime ſincerum. In promptu eſt conficere θείους ὄντως τε: verisimilius tamen videtur, Plutarchum reliquiſſe Ἰσιακοῖς.

A. 1. κολουούσαις—ἰδιζούσας] Prius et diſerte et recte habet Venet. unde conſequens erat ut alterum ipſi corrigeremus. Vulgo, κωλυούσαις—ἐθιζούσας.

uſurpans inquiſitionem ac perceptionem: et res quavis caſtimonia, quovis æditui munere ſanctior: non leviter eadem grata iſti deæ, quam tu colis eximie ſapientem et rerum cognitioni deditam: et ipſo e nomine intelligitur, nulli alii numini magis convenire ſcientiam atque cognitionem. Græca enim Iſis vox eſt, a ſcientia demanans: et hujus deæ inimicus Typhon, a faſtu, qui *typhos* Græcis dicitur, nomen habet, quod inſcitia et erroribus inflatus, diſcerpat aboleatque ſacram doctrinam, quam Dea colligit, componit, traditque divinitati comparandæ initiatis: eoſque temperanti continenter victus rationi, et abſtinentiæ multorum ciborum ac rei Venereæ adſuefactos, qua libido et voluptatum appetentia reprimuntur, ſacra in templis luxus expertia et auſtera obire condocefacit: quorum finis eſt, primi, rerum domini, ac ſola mente percipiendi cognitio dei: quem

αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς ὄντα καὶ σιωνόντα. Τοῦ δ' ἱεροῦ τοὔνομα καὶ σαφῶς ἐπαγγέλλεται καὶ γνῶσιν καὶ εἴδησιν τοῦ ὄντος· ὀνομάζεται γὰρ Ἶσιον ὡς εἰσομβύων τὸ ὄν, ἂν μὴ λόγῳ καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ.

γ'. Ἐπὶ πολλοὶ μὲν Ἑρμοῦ, πολλοὶ δὲ Προμηθέως ἱστορήκασιν αὐτῇ θυγατέρα· ὧν τὸ μὲν ἕτερον, σοφίας καὶ προνοίας, Ἑρμεῖ δὲ γραμματικῆς καὶ μυστικῆς εὑρετῇ νομίζοντες. Διὸ καὶ τὴν Ἑρμοπόλει Μουσῶν τὴ B προτέραν Ἶσιν ἅμα καὶ Δικαιοσύνῃ καλοῦσι σοφίαν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ δεικνύουσαν τὰ θεῖα τοῖς ἀληθῶς καὶ δικαίως ἱεραφόρεσις καὶ ἱεροστόλοις προσαγορευομένοις· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ τὸν ἱερὸν λόγον περὶ θεῶν πάσης καθαρεύοντα δεισιδαιμονίας καὶ προιερίας ἐν τῇ ψυχῇ φέροντες, ὥσπερ ἐν κίστῃ, ἣν προιστέλλοντες· τὰ μὲν, μέλανα καὶ σκιώδη, τὰ δὲ, φανερὰ καὶ λαμπρὰ τῆς περὶ θεῶν

A. 7. εἰσομένων] Non dubitavi recipere quod et res poſtulat et viri docti correxerunt Bentl. Markl. quibus addere poſſis Baxterum.

A. 10. ὂν τὸ μὲν] Ita omnes libri exceptis Baſ. et Xyl. qui habent ὂν τὸν μέν. Aſſentior tamen Meziriaco ſcribenti τὸν μὲν fine ὄν. Mox ante Ἑρμουπόλει adjecit ἐν Squir.

B. 2. καλοῦσι σοφίαν] Legendum καλοῦσι, οὖσαν σοφίαν.

Dea apud ſe quærere jubet, ſecum degentem. Ipſum quoque fani nomen palam pollicetur cognitionem et ſcientiam *Entis:* appellatur enim *Iſeium*, ut cum ratione et ſancte adeamus ſacra deæ cognituri *Ens.*

III. Ad hæc Iſidem multi Mercurio, multi Prometheo natam perhibent: quorum hunc ſapientiæ et providentiæ, illum grammaticæ et muſicæ inventorem eſſe cenſent. Itaque Hermopoli etiam Muſarum priorem Iſidis et Juſtitiæ nominibus afficiunt, quod ſit, ut diximus, ſapientia, reſque divinas demonſtret iis qui re vera ac rite a ſacris gerendis ſacroque veſtitu *Hieraphori* et *Hieraſtoli* nominantur: hi autem ſunt qui ſacram de diis doctrinam omni a ſuperſtitione et curioſitate puram in animo ſuo, tanquam in ciſta, geſtant atque continent: fugiuntque atra et umbroſa, manifeſta autem et ſplendidam de deo

ἐπαθλοῦντα οἰήσεως, οἷα καὶ τοῖς ἐαθῆται τοῖς ἱεροῖς ἀποφαίνεται. Διὸ καὶ τὸ κοσμεῖσθαι τούτοις τοὺς ἀποθανόντας Ἰσιακοὺς σύμβολόν ἐστι τοῦ τὸ τὸν λόγον
C εἰ) μετ' αὐτοῦ, καὶ τοῦτον ἔχοντας, ἄλλο δὲ μηδὲν, ἐκεῖ βαδίζειν. Οὔτε γὰρ φιλοσόφου πωγωνοτροφίαν, ὦ Κλέα, καὶ τριβωνοφορίαν ποιῆσαι, οὔτε Ἰσιακοὺς εὐλινοστολίαν καὶ ξύρησις· ἀλλὰ Ἰσιακός ἐστιν ὡς ἀληθῶς, ὁ τὰ δεικνύμενα καὶ δρώμενα περὶ τοὺς θεοὺς τούτους, ὅταν νόμῳ παραλάβῃ, λόγῳ ζητῶν, ἡ φιλοσοφῶν περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας.

Δ'. Ἐπεὶ τάς γε πολλὰς καὶ τὸ κοινότατον τοῦτο καὶ τὸ σμικρότατον λέληθεν, ἐφ' ὅτῳ ταῖς τρίχας οἱ ἱερεῖς ἀποτίθενται καὶ λινᾶς ἐαθῆτας φοροῦσιν· οἱ μὲν οὐδλως φροντίζουσι εἰδέναι περὶ τούτων· οἱ δὲ τῶν μὲν
D ἐρίων, ὥσπερ τῶν χρεῶν, σκοῦμβρες τὸ παράπαν, ἀπέχεσθαι λέγουσι, ξύρεσθαι δὲ τὰς κεφαλὰς διὰ τὸ πένθος, φορᾶν δὲ

B. 9. ἐπαθλοῦντα] ἐπαθλοῦντες legunt Mez. Bentl. Markl. Reisk. item paulo ante καὶ περιστέλλοντες μὲν τὰ μέλανα. Mez. et Reisk. Non magnopere opus correctione si ἐπαθλοῦντα ad λόγον referas.

C. 10. οἱ μὲν] Mez. et Reisk. εἰ μὲν γάρ.

sententiam monstrantia amplectuntur. Quod ipsum veste quoque sacra significatur. Itaque mortui Isiaci hac ornantur, quod signum est eo istos abire, nulla alia re quam doctrina instructos. Non enim, O Clea, philosophum barba et pallium, neque Isiacum lini gestatio aut rasura faciunt: sed Isiacus is vere est, qui quæ ostenduntur et aguntur de diis istis, rite comparat cum rebus, et veritatem philosophica inquisitione indagat.

IV. Vulgo enim etiam usitatissima ista atque minima sunt incognita, cur capillos ponant sacerdotes, cur lineas gerant vestes: quidam ne curant quicquam his de rebus cognoscere: alii lanis eos, ut et carnibus ovium, religionis gratia putant abstinere, radi capita ob luctum, linum gerere ob colorem quem flos lini

τὰ λινᾶ ἀφὴ τῷ θεᾶσθαι τὸ λῖνον ἀνθοῦν ἀνίσῃ τῇ περιεχούσῃ τὸν κόσμον αἰθερίῳ χαροπότητι προσοικεῖσθαι. Ἡ δὲ ἀληθὴς αἰτία μία πάντων ἐστί· καθαροῦ γάρ, ἧ φησιν ὁ Πλάτων, οὐ θεμιτὸν ἅπτεσθαι μὴ καθαρῶς· περίσωμα δὲ τροφῆς καὶ σκύβαλον οὐδὲν ἁγνὸν οὐδὲ καθαρόν ἐστι· σὺν δὲ περιττωμάτων ἔρια καὶ λάχναι, καὶ τρίχες καὶ ὄνυχες ἀναφύονται καὶ βλαστάνουσι. Γελοῖον οὖν ἴσως, τὰς μὲν αὐτῶν τρίχας ἐν ταῖς ἀγνείαις ἀποτίθεσθαι ξυρώμενοι καὶ λειαινόμενοι πᾶν ὁμαλῶς τὸ σῶμα, τὰς δὲ τῶν θρεμμάτων ἀμπέχεσθαι καὶ φορεῖν. Καὶ γὰρ τὸν Ἡσίοδον οἴεσθαι δεῖ, λέγοντα,

Μηδ' ἀπὸ πεντάζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
Αὖος ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ,

διδάσκειν ὅτι δεῖ καθαρὰς τῶν τοιούτων γενομένας ἑορτάζειν, οὐκ ἐν αὐταῖς ταῖς ἱερουργίαις δεῖσθαι καθάρσεως καὶ ἀφαιρέσεως τῶν περιττωμάτων. Τὸ δὲ λῖνον φύεται μὲν ἐξ ἀθανάτου τῆς γῆς, ἐν καρπὸν ἐδώδιμον ἀναδίδωσι, λιτὴν δὲ παρέχει καὶ καθαρὰν ἐσθῆτα, ἣ ῥᾳδίως σκέπουσι μὴ

habet ſimilem nitori ætheris mundum ambientis. Vera autem horum omnium cauſa eſt, quod *purum tangi a non puro nefas eſt*, ut ait Plato: atqui nullum excrementum alimenti, nullum rejectaneum caſtum purumve eſt: cæterum ex excrementis naſcuntur lanæ, pili, crines, ungues, atque germinant. Ridiculum vero fuiſſet, Iſiacos, ubi caſtimoniæ gratia ſuos poſuiſſent capillos, raſo æqualiter toto corpore, amiciri pecorum lanis et eas geſtare. Quod autem Heſiodus præcipit,

Nunquam a quinquefronde inter convivia divum
A viridi ſiccum cures abſcindere ferro.

docere eum eſt intelligendum, debere nos rem divinam obire, jam ante unguibus deſectis aliiſque id genus rebus procuratis, non in ipſis ſacrificiis adhibere purgationem et excrementorum remotionem. Linum porro e terra naſcitur immortali, et fructum fert eſui aptum, veſtem exhibet tenuem ac puram, quæ dum tegit corpus, non gravat, et eſt apta

βαρύνουσαν, εὐάρμοστον δὲ πρὸς πᾶσαν ὥραν ἥκιστα δὲ φθειροποιόν, ὡς λέγουσι· περὶ ὧν ἕτερος λόγος.

ε'. Οἱ δὲ ἱερεῖς οὕτω διακεῖνται πρὸς τὴν τῶν περιττωμάτων φύσιν, ὥστε μὴ μόνον παραιτεῖσθαι τὴν ὀσπρίων τὰ πολλὰ, καὶ τῶν κρεῶν τὰ μήλεια καὶ ὕεια, πολλοῦ ποιοῦνται περίπωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλας τῶν σιτίων ὑπὲρ ταῖς ἀγνείαις ἀφαιρεῖν· ἄλλας τε πλείονας αἰτίας ἔχουσαι, καὶ ποτιμωτέρας καὶ βραστικωτέρας ποιεῖν δοκοῦσαι τὴν ὄρεξιν. Τὸ γὰρ, ὡς Ἀρισταγόρας ἔλεγε, περὶ τὸ πηλυμβύοις πολλὰ τῶν μικρῶν ζώων συναποθνήσκειν ἁλισκόμενα μὴ καθαροὺς λογίζεσθαι τὰς ἄλας, εὐηθὲς
353 δοκεῖ. Λέγονται δὲ καὶ τὸν Ἄπιν οὐκ ἐρέατος ἰδίου πο-πίζειν, τῷ δὲ Νείλῳ πανταπασιν ἀπείργειν, οὐ μιαίνειν ἡγούμενοι τὸ ὕδωρ περὶ τὸν κροκόδειλον, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν· οὐδὲν γὰρ οὕτω τιμῶσιν Αἰγύπτιοι ὡς ὁ Νεῖλος· ἀλλὰ παίνειν δοκεῖ καὶ μάλιστα πολυσαρκίαν ποιεῖν τὸ

F. 9. περιττωμάτων—ἐπιδήγοντας] Addatur τὸ ante περιττωμάτων.—Ἐπιδήγοντας ex Ald. Baſ. Xyl. A. E. Flor. Vulgo ἐπιδιγόντας.

omnibus anni temporibus, minimeque pediculos gignit, ut aiunt: de quo alia eſt diſputatio.

V. Sacerdotes autem ita abhorrent ab excrementorum natura, ut non legumina modo pleraque averſentur, et carnes ovillas ac ſuillas, quæ multum ſupervacanei gignunt: ſed ſalem quoque cibis detrahant quo tempore ſancte ac pure vivunt: cum aliis hoc de cauſis, tum quod ſal appetitu exacuendo magis bibulos et voraciores reddit. Stultum eſt enim ſalem propterea pro immundo haberi, quod, ut Ariſtagoras ait, dum is cogitur, multa animalcula deprehenſa ei immoriantur. Dicuntur etiam Apin peculiari e puteo potare, et a Nilo eum omnibus modis arcere: non quod pollutam Nili aquam propter crocodilum cenſeant, ut viſum quibuſdam: cum nihil in majore ſit Ægyptiis honore atque Nilus: ſed quia ejus aqua pota creditur pinguedinem carnif-

Νειλῶον ὕδωρ πινόμενον. Οὐ βόλονται δὲ τὸν Ἄπιν ἔτως ἔχειν, σάρκα ἑαυτούς, ἀλλὰ εὐζαλῆ καὶ κοῦφα ταῖς ψυχαῖς περικεῖσθαι τὰ σώματα, καὶ μὴ πιέζειν μηδὲ καταβλίβειν ἰσχύοντι τῷ θνητῷ, καὶ βαρύοντι τὸ θεῖον.

ϛ'. Οἶνον δὲ οἱ μὲν ἐν Ἡλιουπόλει θεραπεύοντες τὸν θεὸν, σπονδὴν εἰσφέρουσι τοσαύτην εἰς τὸ ἱερὸν, ὡς οὐ πλεῖον ἡμέρας πίνειν τοῦ κυρίου καὶ βασιλέως ἐφο- B ρῶντος· οἱ δὲ ἄλλοι χεῶνται μὲν, ὀλίγῳ δὲ, πολλὰς δὲ ἀοίνους ἀγνείας ἔχουσιν ἐν αἷς φιλοσοφοῦντες καὶ μανθάνοντες καὶ διδάσκοντες τὰ θεῖα διατελοῦσιν. Οἱ δὲ βασιλεῖς καὶ μετρητὸν ἔπινον ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὡς Ἑκαταῖος ἱστόρηκεν, ἱερεῖς ὄντες· ἤρξαντο δὲ πίνειν ἀπὸ Ψαμμητίχου, πρότερον δὲ οὐκ ἔπινον οἶνον, σπονδὴν ἔσπενδον, ὡς φίλιον θεοῖς, ἀλλ' ὡς αἷμα τῶν πολεμησάντων ποτὲ τοῖς θεοῖς, ἐξ ὧν οἴονται πεσόντων καὶ τὴ

B. 1. ἡμέρας] Habet aliquid obſcuritatis; unde Squirius corrigebat ἱερεῦσι. Malim ἡμέρας aut delere, aut reponere poſt κυρίου, *ridente Domino dici*. Forte etiam majus latet vitium.

que magnum efficere incrementum. Non volunt autem Apin pinguem eſſe et multa carne obeſum, ut ne ſeipſos quidem: ſed animis volunt levia atque gracilia circumdata eſſe corpora, ne divina pars a mortali prematur atque adfligatur.

VI. Jam vinum ii, qui Heliopoli Solem colunt ſacris, nullum prorſus in templum inferunt; quod non conveniat interdiu bibere, domino et rege inſpiciente: reliqui vino utuntur, ſed modico admodum, habentque multos ritus quos pure caſteque obeunt, vini expertes, ubi philoſophando, rebus ſacriſque docendis ac diſcendis tempus exigitur. Reges quoque ex ſacrarum præſcripto literarum certa menſura vinum bibebant, ut ſcribit Hecatæus, quia et ipſi eſſent ſacerdotes. Bibere cœpit Pſammetichus, cum neque bibiſſent ante, neque diis libaſſent vinum, non id gratum diis rati, ſed ſanguinem eorum qui aliquando bellum diis intuliſſent: ex quorum cadaveribus terræ

C γῆ συμμιγέντων ἀμπέλους γενέσθαι· διὸ καὶ τὸ μεθύειν ἐκφέρουσας ποιεῖ καὶ ὠδιπλῆγας, ἅτε δὴ τῶν προγόνων τὸ αἷματος ἐμπιπλαμένους. Ταῦτα μὲν οὖν Εὔδοξος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς περιόδου λέγεσθαί φησιν ὑπὸ τῶν ἱερέων.

ζ'. Ἰχθύων δὲ θαλαττίων, πάντες μὲν οὐ πάντων ἀλλ' ἐνίων ἀπέχονται· καθάπερ Ὀξυρυγχῖται τῶν ἀπ' ἀγκίστρου, σεβόμενοι γὰρ τὸν ὀξύρυγχον ἰχθύν, δεδίασι μή ποτε τὸ ἄγκιστρον οὐ καθαρόν ἐστιν ὀξυρύγχου περιπεσόντος αὐτῷ. Συηνῖται δὲ φάγρου· δοκεῖ γὰρ ὀπίσω
D τῷ Νείλῳ συνεπιφαίνεσθαι, καὶ τιμὴν αὔξησιν ἀσμένοις φέρειν αὐτάγγελος ὁρώμενος. Οἱ δ' ἱερεῖς ἀπέχονται πάντων· προῆτο δὲ μιᾶς ἑνάτῃ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ἑκάστου πρὸ τῆς αὐλείου θύρας ὀπτὸν ἰχθὺν καταθέοντος, οἱ ἱερεῖς οὐ γεύονται μόνοι, καταχαίουσι δὲ πρὸ τῶν θυρῶν τοὺς ἰχθῦς· δύο λόγους ἔχοντες, ὧν τὸν μὲν ἱερὸν καὶ

C. 2. ἐκφέρους ποιεῖ—προγόνων] Markl. προσῆν. Squirius ultimam vocem mutat in στελεχόντων. Utrumque verisimiliter.

permixtis putant vites esse ortas; itaque etiam ebrietas insanos facit et abalienat mente, impletis hominibus sanguine suorum majorum. Atque hæc Eudoxus secundo Circuitionis libro a sacerdotibus ita narrari scribit.

VII. Piscibus autem marinis non omnes omnibus, sed quibusdam abstinent: ut Oxyrynchitæ hamo captis; quia enim Oxyrynchum piscem, sic ab acuto dictum rostro, venerantur, metuunt ne hamus aliquando Oxyryncho tactus polluatur. Syenitæ etiam phagrum cavent: videtur enim una cum Nilo apparere, ejusque exoptatum incrementum conspectus ipse nunciare. Sacerdotes omnibus abstinent piscibus. Primi autem mensis nono die, cum reliquorum Ægyptiorum unusquisque ante fores domus suæ assum piscem edat: sacerdotes non gustant, sed ante januam ædium comburunt pisces. Cujus rei duæ sunt rationes: sacra altera et

περιττὸν αὖθις ἀναλήψομαι, συμᾴδοντα τοῖς περὶ Ὀσίριδος καὶ Τυφῶνος ὁσίως φιλοσοφουμένοις· ὁ δὲ ἐμφανὴς καὶ πρόχειρος, οὐκ ἀναγκαῖον οὐδὲ περίεργον ὄψον ἀποφαίνειν τὸν ἰχθύν, Ὁμήρῳ μαρτυρεῖ, μήτε Φαίακας τοὺς ἁβροδίους, μήτε τοὺς Ἰθακησίους ἀνθρώπους νησιώτας, ἰχθύσι χρωμένους ποιοῦντι, μήτε τοὺς Ὀδυσσέως ἑταίρους ἐν πλῷ τοσούτῳ καὶ ἐν θαλάττῃ, πρὶν εἰς ἐσχάτην ἐλθεῖν ἀπορίαν. Ὅλως δὲ καὶ τὴν θάλατταν οὐκ πυθὸς ἠρῶνται καὶ παρωρισμένῃ, οὐδὲ μέρος, οὐδὲ στοιχεῖον, ἀλλὰ ἀλλοίων περίπλωμα διεφθαρὲς ἐν νοσώδες.

Η'. Οὐδὲν γὰρ ἄλογον, οὐδὲ μυθῶδες, οὐδὲ ὑπὸ δεισιδαιμονίας, ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσιν, ἐγκατεσοικεῖται ἱερουργίαις, ἀλλὰ τὰ μὴ ἡδονὰς ἔχοντα καὶ χρείωδεις αἰτίας, τὰ δὲ οὐκ ἄμοιρα κομψότητος ἱστορικῆς ἢ φυσικῆς ἐστιν. Οἷον τὸ περὶ κεστρέως· τὸ γὰρ ἐμπεσεῖν εἰς τὸ ποταμὸν ἐν ἀπολέσθαι τὸ τῆς Ἴσιδος τρόφιμον Δίκτυν

D. 9. περίεργον] Bentl. ἀπερίεργον: quod probo.
E. 4. ἐκ φυρὸς] Forte ἐκφυλω.

ſubtilis, quam infra adducam, concinentem iis quæ de Oſiride et Typhone pie philoſophamur. Altera manifeſta eſt et in promptu, piſcem cibi genus eſſe non neceſſarium ſed ſupervacaneum: et ſuffragatur Homero, qui neque Phæaces iſtos delicatos, neque Ithacenſes inſulares, piſcibus uti ſcripſerit, ac ne ſocios quidem Ulyſſis in mari tamque longa navigatione priuſquam extrema adegit eo inopia. Plane autem mare ab igni cenſent factum, et excluſum finibus elementorum: quod neque mundi pars ſit, neque elementum, ſed alienum excrementum, corruptum et morboſum.

VIII. Etenim in ſacrificia nihil eſt inſertum ratione carens, aut fabuloſum, aut a ſuperſtitione profectum, ut nonnulli cenſent: ſed alia morales habent utileſque cauſas, alia hiſtoricæ aut e natura rerum repetitæ elegantiæ non ſunt inania. Quale eſt de cæpa: incidiſſe enim in fluvium ac periiſſe Dictyn Iſidis alumnum dum cæpas captat, ex-

τῶν χρομμύων ὑπιδραστόμυον, ἐχάτως ἀπίθανον· οἱ δὲ ἱερεῖς ἀφοσιῶν) καὶ δυσκεραίνουσι καὶ τὸ κόμμυον ὡς φυλάττοντες, ὅτι τῆς σελήνης φθινούσης μόνον, εὐτοκεῖν τοῦτο καὶ τεθηλέναι πέφυκεν. Ἔστι δὲ προσφορὸν οὔτε ἀγνεύουσιν οὔτε ἑορτάζουσι, τοῖς μὲν, ὅτι δακρύειν, τοῖς δὲ, ὅτι δακρύειν ποιεῖ τὰς προσφερομένας. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ὗν ἀνίερον ζῶον ἡγοῦνται· ὡς μάλιστα γὰρ ὀχεύεσθαι δοκεῖ τῆς σελήνης φθινούσης· καὶ τῶν τὸ γάλα πινόντων ἐξαυθεῖ τὰ σώματα λέπρας καὶ φωριάσεις τραχύτητας.

354 Τὸν δὲ λόγον, ὃν γοῦντες ἅπαξ οὗ ἂν πανσελήνῳ, καθεσθίοντες ὑπολέγουσιν, ὡς ὁ Τυφὼν οὗ δι᾽ ὠκῶν προῆλθε πανσέληνον, εὗρε τοῦ ξυλίνου σορὸν, ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ Ὀσίριδος ἔκειτο, καὶ διέῤῥιψεν, οὐ πάντες ἀποδέχονται παραχρεσμάτων ὥσπερ ἄλλα πολλὰ νομίζοντες· ἀλλὰ τρυφήν γε καὶ πολυτέλειαν καὶ ἡδυπάθειαν ἔτω προβαλλέσθαι τὰς

F. 3. καὶ τὸ κόμμυον] καὶ delendum cum Squirio.

A. 1. ἅπαξ ὗν] Forte ἅπαξ τοῦ ἔτους ὗν: ut Squir. corrigit. Proxime κατισθίοντες; recte mutandum in καὶ ἐσθίοντες judicat Bentleius.

A. 4. παραχρεσμάτων] Forte παρακουσμάτων ut Bentl. Bart. Squir. Aliter Petav. ad Syneſ. p. 19. παρίχρεσμα τοῦτο. Alterutrum probandum.

treme eſt abſurdum. Sed ſacerdotes averſantur cæpam et cavent, quia ſola hæc planta Luna decreſcente vigere et augeſcere ſolet: et cæpæ uſus neque caſtimoniam exercentibus commodus eſt, neque dies feſtos celebrantibus, alteris quia ſitim creat, alteris quia lachrymas elicit. Suem quoque alienum a ſacris animal cenſent; quod maxime coeat Luna decreſcente, et lac ejus bibentium corpora lepram aſperamque ſcabiem efferant. Quod autem ſemel in plenilunio ſuem mactantes comedunt, rationemque hanc reddunt, Typhonem cum plena Luna ſuem perſequeretur reperiſſe ligneam arcam, in qua Oſiridis corpus jacebat, idque diſjeciſſe: id non omnes probant, ſed, ut et alia multa, non recte inauditam rem exiſtimant. Enimvero priſcos aiunt ita luxuriam, prodigalitatem, ac deliciarum ſtudium traduxiſſe, ut

παλαιὰς λέγουσιν, ὥστε καὶ φίλιλλον ἔφασαν ἐν Θήβαις ἐν τῷ ἱερῷ κεῖσθαι κατάρας ἐγκεχαραγμένας ἔχουσαν κατὰ Μείνιος τοῦ βασιλέως, ὃς πρῶτος Αἰγυπτίους ἐκ ἀπλήστου καὶ ἀχρηματίστου καὶ λιτῆς ἀπήλλαξε ζωῆς. Λέγεται δὲ καὶ Τέχνατις ὁ Βοκχόρεως πατὴρ στρατεύων ἐπ' Ἄραβας, τῆς ἀποσκευῆς βραδυνούσης, ἥδεως τῷ παρατυχόντι σιτίῳ χρησάμενος, εἶτα κοιμηθεὶς βαθὺν ὕπνον ὑπὲρ στιβάδος, ἀπασασθαι τὴν εὐτέλειαν· ἐκ δὲ τούτου καταρᾶσασθαι τῷ Μείνῃ, καὶ τῶν ἱερέων ἐπαινεσάντων, φιλιτεῦσαι τὴν κατάραν.

Θ'. Οἱ δὲ βασιλεῖς ἀπεδείκνυντο μὴν ἐκ τῶν ἱερέων ἢ τῶν μαχίμων, τοῦ μὲν δι' ἀνδρίαν, τοῦ δὲ δι' σοφίαν, γένος ἀξίωμα καὶ τιμὴν ἔχοντος. Ὁ δὲ ἐκ μαχίμων ἀποδεδειγμένος, εὐθὺς ἐγίνετο τῶν ἱερέων, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ὑπικεκρυμμένης τοῖς πολλοῖς μύθοις καὶ λόγοις ἀμυδραῖς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ ζαφάσεις

B. 2. Τέχνατις ὁ Βοκχόρεως] Τίχναχτις A. E. Venet. Βακχορέως ſumpſimus ex Venet. et P. pro vulgato Βακχόρεως.

columnam quoque perhibitum ſit Thebis in templo poſitam fuiſſe, in qua diræ imprecationes inſcriptæ fuerint in Meinin regem, qui primus Ægyptios a tenui, et opum pecuniæque non indigente victus ratione deduxiſſet. Dicitur etiam Technatis, Bocchorem qui filium habuit, cum expeditionem in Arabes faceret, et impedimenta morarentur, obvio cibo ſuaviter uſus, ſuper toro ſomnium cepiſſe profundum, eaque re inductum, Meinin fuiſſe exſecratum, ac approbantibus ſacerdotibus exſecrationem eam in columna inciſam poſuiſſe.

IX. Reges porro aut e ſacerdotibus, aut e bellicoſis legebantur: cum hæc gens ob virtutem, illa ob ſapientiam in honore et auctoritate eſſet. Qui autem e bellicoſis creabatur rex, ſtatim ſe ſacerdotibus dabat, ac philoſophiæ fiebat particeps, pleraque fabulis occultantis ac ſermonibus obſcura veritatis indicia et argumenta

ἔχουσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ σημαίνουσιν αὐτοὶ, τοὺς τῶν ἱερῶν τὰς σφίγγας ὑπτιοκεῖσθαι ἱστάντες, ὡς αἰνιγματώδη σοφίαν τῆς θεολογίας αὐτῶν ἐχούσης. Τὸ δ' εἰ Σάει τῆς Ἀθηνᾶς, ἣν καὶ Ἶσιν νομίζουσιν, ἔδος ὑπογεγραφὼς εἶχε τοιαύτην, ΕΓΩ ΕΙΜΙ ΠΑΝ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ, ΚΑΙ ΟΝ, ΚΑΙ ΕΣΟΜΕΝΟΝ· ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΜΟΝ ΠΕΠΛΟΝ ΟΥΔΕΙΣ ΠΩ ΘΝΗΤΟΣ ΑΠΕΚΑΛΥΨΕΝ. Ἐπὶ δὲ τοῦ πολλῶν νομιζόντων ἴδιον παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμοῦν, οἱ μὲν Ἕλληνες ἡμεῖς Ἄμμωνα λέγομεν, Μανεθὼς μὲν ὁ
D Σεβεννύτης τὸ κεκρυμμένον αἴνεσιν καὶ τὴν κρύψιν ὑπὸ ταύτης δηλοῦσθαι τῆς φωνῆς· Ἑκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης φησὶ τούτῳ καὶ τοὺς Ἕλληνας τῷ ῥήματι χρῆσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὅταν τινὰ προσκαλῶνται· προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τὴν φωνήν. Διὸ τὸν πρῶτον θεὸν τῷ παντὶ τὸν αὐτὸν νομίζουσιν, ὡς ἀφανῆ καὶ κεκρυμμένον ὄντα, προσκαλούμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐμφανῆ γενέσθαι

D. 5. Σαὶν τῇ πανεὶ] Legendum Σαὶν ὃν τῷ πανεὶ ut conjiciunt Bentl. Markl. Squir.

habentibus, quod ſane ipſi declarant, ante templa Sphinges plerumque collocantes: quo innuunt, ſuam rerum ſacrarum doctrinam conſtare perplexa et ſub involucris latente ſapientia. Quod Sai eſt Minervæ, quam eandem atque Iſidem arbitrantur, fanum, hanc habebat inſcriptionem: *Ego ſum omne quod exſtitit, eſt, et erit: meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Porro cum plerique exiſtiment peculiare apud Ægyptios nomen Jovis eſſe *Amun*, quod nos producto vocabulo *Ammonem* dicimus: Manethos Sebennita ea voce occultatum, et occultationem judicat ſignificari: Hecatæus autem Abderita hoc verbo invicem uti Ægyptios ait cum alter alterum vocat; eſſe enim vocem invocativam, et cum principem deum eundem atque Univerſum putent, utpote obſcurum et abſconditum, vocari ab iis et orari *Amun* di-

καὶ δῆλον αὐτοῖς, Ἀμοιῶ λέγουσιν. Ἡ μὲν οὖν εὐλάβεια καὶ τὸ θεῖα τὰ θεῖα σοφίας Αἰγυπτίων, τοσαύτη λέγω.

ι'. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτατοι, Σόλων, Θαλῆς, Πλάτων, Εὔδοξος, Πυθαγόρας, ὡς δ' ἔνιοι φασὶ καὶ Λυκοῦργος, εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, καὶ συγγενόμενοι τοῖς ἱερεῦσιν. Εὔδοξον μὲν οὖν Χονούφεώς φασι Μεμφίτου ἀκοῦσαι· Σόλωνα δὲ, Σόγχιδος Σαΐτου· Πυθαγόραν δὲ, Οἰνύφεως Ἡλιοπολίτου· μάλιστα δὲ ὅτος, ὡς ἔοικε, θαυμασθεὶς καὶ θαυμάσας τὸν ἄνδρας, ἀπεμιμήσατο τὸ συμβολικὸν αὐτῶν καὶ μυστηριῶδες, ἀναμίξας αἰνίγμασι τὰ δόγματα. Τῶν δὲ καλουμένων γραμμάτων ἱερογλυφικῶν ὀλίγα κατολείπει τὰ πολλὰ τῶν Πυθαγορικῶν παραγγελμάτων· οἷόν ἐστι τὸ Μὴ ἐσθίειν ὀπὶ δίφρου, Μηδ' ὀπὶ χοίνικος καθῆσθαι, Μηδὲ φοίνικα φυλεύειν, Μηδὲ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν ἐν οἰκίᾳ. Δοκῶ δὲ ἔγωγε

E. 4. φασι] Sic E. Venet. item correctores Bentl. Baxt. Markl. Squir. Xyl. vertens.

centibus, ut prodat ſe ac conſpiciendum præbeat. Talis ergo fuit Ægyptiorum accuratio in contemplatione rerum divinarum.

X. Teſtimonium perhibent etiam Græcorum ſapientiſſimi, Solon, Thales, Plato, Eudoxus, Pythagoras, et quorundam opinione etiam Lycurgus: qui in Ægyptum venerunt, et cum ſacerdotibus verſati ſunt: et ab Eudoxo quidem Chonuphin Memphitam fuiſſe auditum aiunt, a Solone Sonchiten Saitam, a Pythagora Œnuphin Heliopolitam. Pythagoras autem maxime, ut apparet, in admiratione habitus admiratuſque ſacerdotes iſtos, imitatus eſt rationem eorum, res notis quibuſdam et per ambages proponendi, ſuaſque ſententias involucris texit. Nam quæ vocantur literæ hieroglyphicæ, his pleraque Pythagoræ præcepta nihil concedunt, qualia ſunt, *Non edere in curru*, *Non inſidere chœnici*, *Non plantare palmam*, *Ignem in ædibus gladio non agitare*. Ego vero ſentio, quod Pytha-

καὶ τὸ τὴν μονάδα τὰς ἄνδρας ὀνομάζειν Ἀπόλλωνα, καὶ δυάδα τὴν Ἄρτεμιν, Ἀθηνᾶν δὲ τὴν ἑβδομάδα, Ποσειδῶνα δὲ τὸν τρόπον κύβον, ἐοικέναι τοῖς ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἱδρυμένοις, καὶ δρωμένοις νὴ Δία καὶ γραφομένοις. Τὸν γὰρ βασιλέα καὶ κύριον Ὄσιριν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ γράφουσιν· ἔνιοι δὲ καὶ τὄνομα διερμηνεύουσι πολυόφθαλμον, ὡς τοῦ μὲν ΟΣ τὸ πολύ· τοῦ δὲ ΙΡΙ τὸν ὀφθαλμόν Αἰγυπτία γλώττῃ φράζοντος. Τὸν δὲ οὐρανόν, ὡς ἀγίρω διὰ αἰδιότητα καρδίᾳ θυμὸν ἐχέρας ὑποκεμένης. Ἐν δὲ Θήβαις εἰκόνες ἦσαν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες· ἡ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ, καταμύουσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὖσαν. Τοῖς δὲ μαχίμοις κάνθαρος ἐπὶ γλυφὴ σφραγῖδος· οὐ γὰρ ἔστι κάνθαρος θῆλυς, ἀλλὰ πάντες ἄρσενες· πάντων δὲ τὸν

F. 6. τὸ τὴν μονάδα] τὸ nescio quare omiserit Steph. Est vero in Ald. Bas. Xyl. A. E.

F. 8. ἐπὶ τῶν ἱερῶν] τῶν revocavimus ex Ald. Bas. Xyl.

A. 2. ὡς τοῦ μὲν—φράζοντος] τοῦ sumpsimus ex Ald. Bas. Xyl. E. καὶ τοῦ μὲν habet Venet. Flor. Huic consequens erat corrigere φράζοντος pro vulgato φράζοντες.

A. 4. θυμὸν ἰσχέρας ὑποκειμένης] Legendum videtur θυμιατηρίῳ ὑποκειμένῃ: ut partim Xyl.

A. 9. πάντων δὲ τὸν γόνον—παρασκευάζοντες.] ὕλην abest in Ald. Bas. Xyl. et

gorei unitatem appellant Apollinem, binarium Dianam, septenarium Minervam, primum cubum Neptunum, convenire cum his quæ fixa sunt in templis, atque adeo aguntur et pinguntur. Regem enim et dominum Osirin, oculo et sceptro pictis exprimunt: et nomen quidam interpretantur Multioculum: quod *Os* Ægyptiorum sermone, multum: *Iri*, oculum notet. Cœlum, quia ob perpetuitatem nunquam senescat, corde picto significant, cui focus ardens subjectus sit. Thebis simulachra fuerunt dedicata judicum manibus carentium, et princeps judicum oculos in terram dejectos habens: quo notabatur, justitiam donis et alloquiis non esse obnoxiam. Bellicosis sculptura annuli erat scarabeus: hoc enim insectum sexu femineo caret, omnes sunt masculi et semine in materiam in globum redactam immisso propagant

γόνον, ὡς σφαιροποιοῦσιν, οὐ τροφῆς μᾶλλον ὕλῃ ἢ γενέσεως χώραν παρασκευάζοντες.

ια'. Ὅταν οὖν ἃ μυθολογοῦσιν Αἰγύπτιοι περὶ τῶν θεῶν ἀκούσῃς, πλάνας καὶ διασπαρμοὺς, καὶ πολλὰ τοιαῦτα παθήματα, δεῖ τοῖς περὶ τῶν μυημονεύειν, καὶ μηδὲν οἴεσθαι τούτων λέγεσθαι γεγονὸς οὕτω καὶ πεπραγμένον. Οὐ γὰρ τὸν κύνα κυρίως Ἑρμῆν λέγουσιν, ἀλλὰ τῷ ζώῳ τὸ φυλακτικὸν καὶ τὸ ἄγρυπνον, καὶ τὸ φιλόσοφον, γνώσεως καὶ ἀγνοίας τὸ φίλον καὶ τὸ ἐχθρὸν ὁρίζοντος, ἣ φησιν ὁ Πλάτων, τῷ λογιωτάτῳ τῶν θεῶν συνοικειοῦσιν. Οὐδὲ τὸν ἥλιον ἐκ λωτοῦ νομίζουσι βρέφος ἀνίσχειν νεογιλὸν, ἀλλ' ὕδατος ἀνατολῇ ἡλίῳ γεφύρᾳ, τὸν ἐξ ὑγρῶν ἡλίῳ γινομένῳ ἀναλύειν αἰνιττόμενοι. Καὶ τὸν ὠμότατον Περσῶν βασιλέα καὶ φοβερώτατον Ὦχον ἀποκτείναντα πολλοὺς, τέλος δὲ καὶ τὸν Ἆπιν

forte non ſuo loco et hic et in codicibus poſitum. Ergo corrigo τίκτουσι δὲ τὸν γόνον εἰς ὕλην τὴν σφαιροποιοῦσιν οὐ τροφῆς μᾶλλον ἢ γενέσεως χάραν παρασκευάζοντες.

B. 3. παθήματα] Recepi cum Squirio pro vitioſa omnium librorum lectione μαθήματα.

B. 9. συνοικειοῦσιν] Hoc item verum pro falſo recepi κυνοκυοῦσιν cum Squirio. Xyl. jam dederat προσωκειοῦσιν.

genus, non alimento magis quam procreationi locum parantes.

XI. Ergo audiens fabulas quas de diis Ægyptii referunt, errores eorum, diſſectiones in membra, multoſque alios id genus caſus; neceſſe eſt ut dictorum recordere, nihilque horum credas ita ut narratur actum fuiſſe aut eveniſſe. Non enim proprie cani Mercurium nomen faciunt: ſed ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium, et ſapientiam, qua inter amicum et inimicum internoſcit, eum callidiſſimo, ut Plato ait, deorum accommodant. Neque putant Solem infantem recens natum e loto exſtitiſſe: ſed ſic ortum Solis pingunt, ſignificantes quomodo is ex humidis accendatur. Nam et Ochum Perſarum regum crudeliſſimum et apprime terribilem, quod is, multis interfectis,

ἀποσφάξαντα καὶ καταδειπνήσαντα μετὰ τῶν φίλων, ἐκάλεσαν Μάχαιραν, καὶ καλοῦσι μέχρι νῦν οὕτως οὐ τῷ καταλόγῳ τῶν βασιλέων, οὐ κυρίως δήπου τὴν οὐσίαν αὐτῶν σημαίνοντες, ἀλλὰ τοῦ τρόπου τὸν σκληρότητα καὶ κακίαν ὀργάνῳ φονικῷ παρεικάζοντες. Οὕτω δὴ τὰ περὶ θεῶν ἀκούσασα καὶ δεχομένη ὧδέ τ' ἐξηγουμένων τὸν μῦθον ὁσίως καὶ φιλοσόφως, καὶ δρῶσα μὲν ἀεὶ καὶ διαφυλάττουσα τῶν ἱερῶν τὰ νενομισμένα, τοῦ δὲ ἀληθῆ
D δόξαν ἔχειν περὶ θεῶν, μηδὲν οἰομένη μᾶλλον μήτε θύσθαι μήτε ποιήσθαι αὐτοῖς κεχαρισμένον, οὐδὲν ἔλαττον ἀποφεύξοιο κακὸν ἀθεότητος δεισιδαιμονίαν.

ιβ'. Λέγεται δὲ ὁ μῦθος οὗτος οὐ βραχυτάτοις ὡς ἔνεστι μάλιστα· τῶν ἀχρήστων σφόδρα καὶ περιττῶν ἀφαιρεθέντων. Τῆς Ῥέας φασὶ κρύφα τοῦ Κρόνου συγγενομένης, αἰσθόμενον ἐπιβουλεύσασθαι τὸν Ἥλιον αὐτῇ μήτε μηνὶ, μήτε ἐνιαυτῷ τεκεῖν· ἐρῶντα δὲ τῆ Ἑρμοῦ τοῦ θεοῦ

D. 4. μῦθος οὗτος] Verius μῦθος οὕτως—ut Baxter. et Squir.

Apin quoque ad extremum mactaſſet et cum amicis epulando abſumpſiſſet, *Gladium* vocaverunt, itaque etiamnum in recenſione regum appellant: non ſane ſubſtantiam ejus ita exprimentes, ſed morum aſperitatem ac malitiam inſtrumento cædibus parato adſimilantes. Hac itaque ratione ea quæ dicuntur de diis inaudiens atque accipiens ab iis qui fabulam pie ac philoſophice interpretantur, rituſque ſacrorum legitimos obiens et ſervans perpetuo, ac ſtatuens nullum diis te ſacrificium, nullum præſtare officium poſſe perinde gratum, ac ſi de iis recte ſentias, non levius impietate vitium ſuperſtitionem evitabis.

XII. Fabula ipſa, inutilibus omnino et otioſis quantum fieri poteſt amputatis, ſic breviſſime narratur. Rheæ aiunt occulte cum Saturno congreſſæ Solem, qui id flagitium deprehendiſſet, imprecatum fuiſſe ut neque in menſe neque in anno pareret: ſed Mercurium amore deæ captum, cum ea coi-

συνελθεῖν, εἶτα παίζοντα πέτλια πρὸς τὴν σελήνην, καὶ ἀφελόντα τοῦ φώτος ἑκάστου τὸ ἑβδομηκοστὸν, ὃ πάντων ἡμέρας πέντε συνελθεῖν, καὶ ταῖς ἑξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἐπάγειν ἃς νῦν Ἐπαγομένας Αἰγύπτιοι καλοῦσι, καὶ τοῦ θεῶν γενεθλίους ἄγουσι· τῇ μὲν πρώτῃ τὸν Ὄσιριν γενέσθαι, καὶ φωνὴν αὐτῷ τεχθέντι συνεκπεσεῖν, ὡς ΑΠΑΝΤΩΝ ΚΥΡΙΟΣ ΕΙΣ ΦΩΣ ΠΡΟΕΙΣΙΝ. Ἔνιοι δὲ Παμύλην τινὰ λέγουσιν ἐν Θήβαις ὑδρεύομενον ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς φωνὴν ἀκοῦσαι, διακελευομένην ἀνεῖπεῖν μετὰ βοῆς ὅτι ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΟΣΙΡΙΣ ΓΕΓΟΝΕ· καὶ διὰ τοῦτο θρέψαι τὸν Ὄσιριν, ἐγχειρήσαντος αὐτῷ τοῦ Κρόνου, καὶ τὴν τοῦ Παμυλίων ἑορτὴν αὐτῷ τελεῖσθαι, φαλληφορίοις ἐοικυῖαν· τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸν Ἀρσύηριν, ὃν Ἀπόλλωνα, ὃν καὶ πρεσβύτερον Ὧρον ἔνιοι

D. 11. πέντε συνελθεῖν] Malim συνελεῖν ut Xyl.

E. 3. τεχθέντι—ὑδρευόμενον] Prius in omnibus libris ante Stephanum editis ſcriptiſque, in quo eſt τεχθέντι. Poſterius pro ὑδρευομένην flagitante re ipſa et nexu loci, poſt Squirium: monente etiam Jablonſkio Panth. Æg. Part. III. p. 202.

E. 8. ἐγχειρήσαντος—ὃν καὶ πρεσβύτερον] Prius cum Salmaſ. Reiſk. Squir. Poſterius corrigendum deleto ὃν.

iſſe, ac deinde in ludo cum Luna victorem, ſeptuageſimam partem cujuſvis diei abſtuliſſe, atque ex his omnibus dies quinque confeciſſe, ac trecentis et ſexaginta anni diebus adjeciſſe: quæ quinque dies nunc ab Ægyptiis *Epagomenæ*, id eſt *adjectitiæ* vocantur, et ut natales deorum feſti aguntur. Prima autem earum die Oſirin natum, et ſimul cum eo vocem editam, quæ indicaret, dominum omnium rerum in lucem prodire: alii Pamylem quandam aiunt, cum Thebis e templo Jovis aquam peteret, vocem exaudiviſſe, qua juberetur proclamare, *Oſirin magnum regem et beneficum eſſe natum*; itaque et hanc Oſirin a Saturno traditum enutriviſſe, et Pamylia ei ſacra peragi, Phallephoriis (id eſt ſacrificiis in quibus penis imago uſurpatur) ſimilia. Secunda die Aruerin natum, quem alii Apollinem, nonnulli Orum

καλῶσι· τῇ τρίτῃ δὲ Τυφῶνα, μὴ καιρῷ, μηδὲ κατὰ χώραν, ἀλλ' ἀναῤῥήξαντα πληγῇ λάθρᾳ τῆς πλευρᾶς ἐξάλλεσθαι· τετάρτῃ δὲ τὸν Ἶσιν ἐν πανήγυρις γενέσθαι· τῇ δὲ πέμπτῃ Νέφθυν, ὃν καὶ Τελευτὸν καὶ Ἀφροδίτην, ἔνιοι δὲ καὶ Νίκην ὀνομάζουσιν. Εἶναι δὲ τὸν μὲν Ὄσιριν ἥλιον καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, ἐκ δὲ Ἑρμοῦ τὸν Ἶσιν, ἐκ δὲ τοῦ Κρόνου τὸν Τυφῶνα καὶ τὴν Νέφθυν· διὸ καὶ τὸν τρίτον τῶν ἐπαγομένων, ἀποφράδα νομίζοντες οἱ βασιλεῖς, οὐκ ἐχρημάτιζον, οὐδὲ ἐθεράπευον αὐτούς, μέχρι νυκτός. Τιμᾶσθαι δὲ τὸν Τυφῶνα τὴν Νέφθυν. Εἶναι δὲ καὶ Ὄσιριν ἐρῶντας ἀλλήλων, καὶ πρὸ γενέσεως, ἔτι γαστρὸς οὔσης σκότῳ συνελθεῖν. Ἔνιοι δὲ φασι καὶ τὸν Ἀρεσπρίν ὕστερον γεγονέναι, καὶ καλεῖσθαι πρεσβύτερον Ὧρον ὑπ' Αἰγυπτίων, Ἀπόλλωνα δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων.

ιγ'. Βασιλεύοντα δὲ Ὄσιριν Αἰγυπτίους μὲν εὐθὺς

F. 5. Νέφθυν] Bis repoſui ex A. E. loco vulgati Νέφθην: et ita in ſequentibus in eodem nomine ex iiſdem libris.

A. 3. Τιμᾶσθαι] Non dubitandum quin vera lectio ſit γήμασθαι: ut jam Xyl. conjecit, et omnes probant correctores.

A. 5. Ἔνιοι δὲ φασι—ὑπὸ Ἑλλήνων] Puto hanc eſſe gloſſam, ortam ex antecedentibus.

ſeniorem dicunt. Tertia Typhonem, non ſuo tempore et loco, ſed latere ictu perrupto exſiluiſſe. Quarta Iſidem in Panygris. Quinta Nephthyn, quam et Finem, et Venerem, et Victoriam nominant. Patrem autem Oſiridis et Arueris fuiſſe Solem: Iſidis Mercurium; Typhonis et Nephthys Saturnum: itaque etiam tertium epactarum diem reges pro nefaſto habentes, non dabant reſponſa, neque ante noctem corpora curabant. Porro Nephthyn Typhoni nupſiſſe. Iſidem et Oſiridem mutuo impulſos amore, antequam ex alvo matris exirent, in tenebris corpora miſcuiſſe. Ac ſunt qui ſic natum putant Aruerin, et ab Ægyptiis ſeniorem Orum, a Græcis Apollinem nuncupatum.

XIII. Jam Oſirin regno inito ſtatim Ægyptios inopi et

ἀπόρως βίᾳ τὴν θηριώδους ἀπαλλάξαι, καρπούς τε δείξαντα, καὶ νόμους θέμενον αὐτοῖς, καὶ θεοὺς δείξαντα τιμᾶν· ὕστερον B δὲ γῆν πᾶσαν ἡμερώμενον ἐπελθεῖν, ἐλαύνοντα μὴ ὅπλων δεηθέντα, πείθοντι δὲ τοὺς πλείστους καὶ λόγῳ μετ' ᾠδῆς πάσης καὶ μουσικῆς θελγομένους παραγόμενον· ὅθεν Ἕλλησι δόξαι Διονύσῳ τὸν αὐτὸν εἶναι. Τυφῶνα δέ, ἀπόντος μὲν ἐθὲν νεωτερίζειν, ἀφ' οὗ τὴν Ἶσιν εὖ μάλα φυλάττεσθαι καὶ παρέχειν ἐγκρατῶς ἔχουσαν, ἐπανελθόντα δὲ δόλον μηχανᾶσθαι, συνωμόσας ἄνδρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο πεποιημένον, καὶ σκευὴν ἔχοντα βασίλειαν ἐς Αἰθιοπίας παρεῦσαν, ἣν ὀνομάζουσιν Ἀσώ· τοῦ δὲ Ὀσίριδος ἐκμετρησάμενον λάθρᾳ τὸ σῶμα, καὶ κατασκευάσαντα πρὸς τὸ μέγεθος λάρνακα καλὴν καὶ C κεκοσμημένην παντοίως, εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ συμπόσιον. Ἡσθέντων δὲ τῇ ὄψει καὶ θαυμασάντων, ὑποσχέσθαι τὸν Τυφῶνα μὴ παίξειν, ὃς ἂν ἐγκαταπλεισθεὶς ἐξι-

B. 1. δείξαντα τιμᾶν] Legendum διδάξαντα cum Markl. Modo βίᾳ omnes libri: unus Stephanus et eum ſecuti βίους, vitioſe.
C. 4. ἐγκαταπλεισθεὶς] Legendum ἐγκαταπλιθεὶς cum Markl.

belluina victus ratione ſolviſſe, cum et fruges iis oſtenderet, et leges poneret, et deorum cultum præciperet. Poſtmodo univerſam obiviſſe terram hominesque manſuetos reddidiſſe, minimo armorum uſu, cum pleroſque perſuadendo et docendo adhibitis carminibus ac muſica alliceret: itaque creditum eſſe Græcis eundem ac Liberum patrem. Typhonem vero, qui eo abſente res novas moliri non eſſet auſus, quod Iſis continentiæ ſervans magno ſtudio et attentione ſibi caveret, redeunti inſidias ſtruxiſſe, adſcitis in conjurationem viris ſeptuaginta et duobus, et conatum adjuvante regina Æthiopiæ quæ ad ipſum ſe contulerat. Aſo nomen hujus fertur. Metitum furtim Typhonem corpus Oſiridis, ad magnitudinem ejus arcam apparaſſe elegantem, exacteque ornatam, eamque in convivium intuliſſe. Quam ubi convivæ cum voluptate et admiratione ſpectaſſent, per jocum promiſiſſe Typhonem, ſe dono arcam huic daturum, qui inclu-

σωθεὶη διδόναι δῶρον αὐτῷ τὼ λάρναχα. Πειρωμένων δὲ πάντων καθ' ἕκαστον, ὡς ἐσῆλθεν ἐπήρμοσεν, ἐμβάντα τὸν Ὄσιριν καταπλῶσαι· τὸς δὲ σωνόντας ἐπιφαμένας, ἐπιῤῥίψαι τὸ πῶμα, καὶ τὰ μὲν γόμφοις καταλαβόντας, ἔξωθεν, τῷ δὲ θερμῷ μολίβδου καταχεαμένων ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξενεγκεῖν, καὶ μεθεῖναι ἀφ' τῦ Ταναϊτικῦ ςόματος εἰς τὼ θάλασσαν, ὃ διὰ τῦτο μισητὸν ἔτι νῦν, καὶ καταπύστον ὀνομάζειν Αἰγύπτιος. Ταῦτα δὲ πραχθῆναι λέγουσιν ἑβδόμῃ ἐπὶ δέκα μηνὸς Ἁθὺρ, ὅτε τὸν
D σκορπίον ὁ ἥλιος διέξεισιν, ὄγδοον ἔτος καὶ εἰκοστὸν ἐκείνου βασιλεύοντος Ὁσίριδος. Ἔνιοι δὲ βεβιωκέναι φασὶν αὐτὸν, οὐ βεβασιλευκέναι χρόνον τοσοῦτον.

ιδ'. Πρώτων δὲ τ' τὸν περὶ Χέννιν οἰκούντων τόπον Πανῶν καὶ Σατύρων τὸ πάθος αἰσθομένων, καὶ λόγον ἐμβαλλόντων περὶ τῦ γεγονότος, τὰς μὲν ἀφνιδίους τῶν

C. 7. *συνόντας—θερμῷ μολίβδου καταχεαμένων*] Legendum *συνομότας—θερμὸν μόλιβδον καταχεαμένας*. Prius conjecerunt Mez. et Markl. posterius Squirius.

D. 1. *ἐκεῖνο*] Hoc poſt Xyl. et Squir. recepi. Omnes libri habent *ἐκείνου*.

D. 4. *Χέννιν—λόγον*] Prius mutandum in *Χέμμιν* ut dedit Squir. monuitque L. Holſten. ad Steph. Byz. p. 355. Poſterius omnes habent Stephano anteriores qui primus, erroie credo, invexit *λόγον*.

ſus quantitatem ejus exæquaret: cum omnes periculum feciſſent, neque cuiquam quadraret, Oſirin in eam ingreſſum decubuiſſe: ibi eos qui intererant, accurriſſe, et operculum arcæ injeciſſe, et qua clavis externe, qua liquido plumbo immiſſo cum obfirmaſſent, ad Nilum detuliſſe, et in mare demiſiſſe per Taniticum oſtium: quod eam ob rem hodie nominatu abominabile eſt Ægyptiis. Acta hæc eſſe decima ſeptima die menſis Athyr, quo menſe Sol Scorpium peragrat, annum regnante Oſiride duodetrigeſimum. Alii non regnaſſe, ſed vixiſſe tot annos eum perhibent.

XIV. Cum autem primi hoc ſenſiſſent Panes ac Satyri, qui loca circa Chennin ſita incolunt, et hoc de facto mentionem hominibus injeciſſent, ſubitas multitudinum pertur-

ὄχλων ταραχὰς ἢ φόβους ἔπι νῦν ἀφ' οὗ Πανικὰς προσαγορεύθαι· τὴν δ' Ἶσιν αἰσθομένην, κέρεσθαι μὲν ἑκατὸν τῶν πλοκάμων ἕνα, καὶ πένθιμον στολὴν ἀναλαβεῖν, ὅπου τῇ πόλει μέχρι νῦν ὄνομα Κοπτώ. Ἕτεροι δὲ τοὔνομα σημαίνειν οἴονται φήσιν· τὸ γὰρ ἀποστερεῖν, ΚΟΠΤΕΙΝ λέγουσι. Πλανωμένην δὲ πάντη καὶ E ἀπορροῦσαν, ὁδένα προσελθεῖν ἀπροσαύδητον, ἀλλὰ καὶ παιδαρίοις συντυχοῦσαν, ἐρωτᾶν περὶ τῆς λάρνακος· τὰ δ' ἔτυχεν ἐπεσκότα, καὶ φεύσαι τὸ σῶμα δι' ὃ τὸ ἀγάλλειον οἱ φίλοι τοῦ Τυφῶνος εἰς τὴν θάλασσαν ἔσωσαν. Ἐκ τούτου τὰ παιδάρια μαντικὴν δύναμιν ἔχειν οἴεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ μάλιστα ταῖς τούτων ὑπολήψεσθαι κλησόσι παιζόντων ἐν ἱεροῖς καὶ φθεγγομένων ὅ, τι ἂν τύχωσι. Λιαθομένην δὲ τὴν ἀδελφὴν ἐρῶντα συγγενόμενον δι' ἄγνοιαν,

E. 2. προστελθεῖν] παρελθεῖν Mez. Bentl. Mox τὰ δὲ τυχεῖν ἐπεσκότα Bentl. Baxt. Squir.

E. 7. ὑπολήψεσθαι] Sic E. Flor. P. Squir. Sallier. ad Moerin. p. 280. Vulgo ὑπειλήφθαι.

E. 9. ἱεροῖς] Sic Baſ. Xyl. Bentl. Markl. Reiſk. Cæteri ἱερεῖας. Mox ἰδοῦσαν τὸν μειλιχώτινον—ἐκθεῖναι γὰρ αὐθὶς retinui ex Xyl. et Squir. pro vulgato, ἰδοῦσα τὸν μὲν λάτινον—ἐκεῖνον γὰρ αὖθις. Poſt εἰρεθὲν addendum δὲ, ut Squir.

bationes et conſternationes, nomen Panicorum terrorum inde obtinuiſſe. Iſin certiorem factam, eo in loco cincinnorum unum deſecuiſſe, ac veſtem ſumpſiſſe lugubrem, ubi urbs eſt quæ Coptus hodieque dicitur: quo nomine quidam privationem notari exiſtimant, Ægyptiis Koptein pro *privare* uſurpantibus. Vagatam inde paſſim et animi anxiam, nemini occurriſſe quem non appellaret: ita etiam puerulis obviam factis, quæſiviſſe ex iis de arca: hos autem ut forte fortuna viderant arcam, Iſidi oſtium indicaſſe, per quod amici Typhonis arcam in mare ejeciſſent. Hinc tractum, quod Ægyptii pueros facultate divinandi præditos putant, et maxime ominis loco accipiunt, ſi quid ii in templis ludentes forte pronunciant. Porro Iſidem, comperto

ὡς ἑαυτῇ τὸν Ὄσιριν, καὶ τεκμήριον ἰδοῦσαν, τὸν μελι-
F λώτινον στέφανον ὃν ἐκεῖνος ἐφόρει καὶ τὸν Νέφθυν κατέλιπε,
τὸ παιδίον ζητεῖν· (ἐκθεῖναι γὰρ εὐθὺς τεκοῦσαν ἀφ'
φόβου τῆ Τυφῶνος)· εὑρεθὲν χαλεπῶς καὶ μόγις κυνῶν
ἐπαγόντων τὴν Ἶσιν, ἐκλεφθῆναι καὶ γενέσθαι φύλακα
καὶ ὀπαδὸν αὐτῆς, Ἄνουβιν προσαγορευθέντα, καὶ λε-
, γόμενον τοὺς θεοὺς φυλάττειν, ὥσπερ οἱ κύνες τοὺς ἀν-
θρώπους.

357 ιε'. Ἐκ δὲ τούτου πυθέσθαι περὶ τῆς λάρνακος, ὡς
πρὸς τὴν Βύβλον χώραν ὑπὸ τῆς θαλάττης ἐκκυ-
μανθεῖσαν αὐτὴν ἐρίκῃ τινὶ μαλθακῶς ὁ κλύδων προσ-
έμιξεν, ἡ δὲ ἐρίκη κάλλιστον ἔρνος ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ μέγιστον
ἀναδραμοῦσα περιέπυξε καὶ περιέφυ καὶ ἀπέκρυψεν
ἐντὸς ἑαυτῆς, θαυμάσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὸ
φυτὸν τὸ
μέγεθος καὶ περιτεμὼν τὸν περιέχοντα τὴν σορὸν οὐχ
ὁρωμένην κόλπον, ἔρεισμα τοῦ στέγους ὑπέστησε. Ταῦτά
τε πνεύματι φασὶ δαιμονίῳ φήμης πυθομένην τὴν Ἶσιν εἰς

A. 8. κόλπον] Markl. κόρμον.

Oſirin cum ſorore per errorem tanquam ſecum coiviſſe, et argumento rei viſo corona melilotina quam is apud Nephthyn reliquerat, puerulum quæſiviſſe: (nam præ metu Typhonis eum ſtatim mater expoſuerat) magnoque labore canibus indagantibus repertum enutriviſſe: eumque cuſtodem deinceps comitemque habuiſſe, Anubin appellatum, et creditum deos cuſtodire, ut canes hominibus cuſtodes eſſe aſſolent.

XV. Exinde inaudiviſſe arcam apud Byblum maris fluctibus ejectam, ericæ cuidam molliter inſediſſe, ericam autem brevi temporis ſpatio pulcherrimum atque maximum edidiſſe germen, eoque arcam circum amplexam occuluiſſe intra ſe, regem vero admiratum plantæ magnitudinem, præcidiſſe ſinum quo arca non viſa continebatur, ac tecto fulcri loco ſuppoſuiſſe. Hæc aiunt divinitus emiſſo famæ ſpiritu Iſidem edoctam Byblum

Βύβλον ἀφικέσθαι, καὶ καθίσασαν ὑπὸ κλίνης ταπεινὴν καὶ δεδακρυμένην, ἄλλῳ μὲν μηδενὶ προσλαλῆσαι, τῆς δὲ βασιλίδος τὰς θεραπαινίδας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλο- B φρονεῖσθαι, τῷ τε κόμην προσπλέκουσαν αὐτῇ, καὶ τῷ χρωτὶ θαυμαστὴν εὐωδίαν ὑπαπνέουσαν ἀφ' ἑαυτῆς. Ἰδεῖσης δὲ τῆς βασιλίδος τὰς θεραπαινίδας, ἵμερον ἐμπεσεῖν τῆς ξένης τῷ τε τοίχῳ τῷ τε χρωτὸς ἀμ- βροσίαν πνέοντος· οὕτω δὲ μεταπεμφθεῖσαν καὶ γενομένην συνήθη, ποιήσασθαι τῷ παιδὶ τὴν τίτθην. Ὄνομα δὲ τῷ μὲν βασιλεῖ, Μάλκανδρον εἶναί φασιν· αὐτὴν δὲ οἱ μὲν Ἀστάρτην, οἱ δὲ Σάωσιν, οἱ δὲ Νεμανοῦν, ὅπερ ἂν Ἕλληνες Ἀθηναΐδα προσειπεῖν.

ιϛ'. Τρέφειν δὲ τὸν Ἶσιν, ἀντὶ μαστοῦ τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα τῷ παιδὶ διδοῦσαν, νύκτωρ δὲ θεραπεύειν C τὰ θνητὰ τοῦ σώματος, αὐτὴν δὲ γενομένην χελιδόνα

B. 7. τὴν τίτθην] τὸν aut delendum, aut mutandum in αὐτήν.

B. 9. Ἀστάρτην—προσειπεῖν] Prius ex Baſ. Xyl. Mez. Salmaſ. Poſterius cum Reiſkio mutandum in προσείπουσιν; niſi Ἕλληνας legere malis. Vulgo Ἀσπάρτην.

C. 1. τοῦ παιδὸς διδοῦσαν] Legendum vel τῷ παιδὶ, vel τιθεῖσαν.

veniſſe, et ad fontem conſediſſe demiſſam atque lachrymantem, neque cum ullo hominum verba commutaſſe: reginæ autem ancillis ſalutem dixiſſe, et comiter allocutam, crines earum replicaſſe, et a ſe mirabilem fragrantiæ ſuavitatem corporibus earum adſpiraſſe: reginam viſis ancillis deſiderio peregrinæ captam fuiſſe, cum earum et crines et corpora ſpirarent ambroſiam: ita Iſidem accitam et familiarem redditam, a regina nutriendo puerulo fuiſſe præfectam. Regis nomen Malcander fertur: reginam alii Aſtartam, alii Saoſin, quidam Nemanun, quaſi Minerviam, perhibent.

XVI. Iſidem nutriendo puero digitum mammæ loco in os inſeruiſſe: noctu mortales corporis partes ambuſſiſſe, et ſumpta hirundinis forma ad columnam iſtam advolaſſe at-

τῇ κίονι προσπέσθαι καὶ θρηνεῖν, ἄχρις οὗ τὴν βασίλισσαν προσφυλάξασαν καὶ ἐγκεκρυῦσαν ὡς εἶδε προσκαιόμενον τὸ βρέφος, ἀφελέσθαι τὴν ἀθανασίαν αὐτῷ. Τὴν δὲ Θεὰν φανερὰν γενομένην αἰτήσασθαι τὴν κίονα τῆς στέγης· ὑφελοῦσαν δὲ ῥᾳδίως προσκόψαι τὴν ἐρίπιλον, εἶτα ταύτην μὲν ὁδὸν προσκαλύψασαν, καὶ μύρον κατασκεδάσαι, ἐγχειρίσαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ νεὼν ἔτι σέβεσθαι Βυβλίους τὸ ξύλον ὑπὸ ἱερῷ κείμενον Ἴσιδος. Τῇ
D δὲ σορᾷ προσπεσεῖν, καὶ κωκύσαι τηλικοῦτον, ὥστε τὸν παῖδων τῶν βασιλέως τὸν νεώτερον ὀθανεῖν, τὸν δὲ πρεσβύτερον μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσαν καὶ τὴν σορὸν εἰς πλοῖον ἐνθεμένην ἀναχθῆναι. Τὸν δὲ Φαίδρον ποταμοῦ πνεῦμα πρωΐτερον ἀνθρέψαντος ὑπὸ τὴν ἕω, θυμωθεῖσαν ἀναξηρᾶναι τὸ ῥεῖθρον.

ιζ'. Ὅπου δὲ πρῶτον ἐρημίας ἔτυχεν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν γενομένην, ἀνοῖξαι τὸ λάρνακα, καὶ τῷ προσώπῳ τὸ πρόσωπον ἐπιθεῖσαν, ἀσπάσασθαι καὶ δακρύειν·

D. 2. ὀθανεῖν] Rectius erat ἐθανεῖν, ut Reiſk.
D. 5. ἀνθρέψαντος] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. E. Flor. Perperam Steph. ἐκτρέψαντος.

que lamentatam fuiſſe: tandem reginam re obſervata, clamore edito cum videret infantem amburi, eum immortalitate exuiſſe: Deam vero jam patefactam, poſtulaſſe columnam cui tectum incumbebat: eaque ſubducta, nullo negotio ericam amputaviſſe, hancque linteo velatam affuſo unguento regibus in manus tradidiſſe, colique etiamnum a Bybliis lignum iſtud in fano ſitum Iſidis. Ipſam ad arcam accidiſſe, tantoque uſam ejulatu, ut regis filiorum natu minor ex eo ſit mortuus: cum majore et arca Iſidem navi conſcenſa avectam: cumque Phædrus amnis ſub auroram ederet auram aſperiorem, iratam eum exſiccaviſſe.

XVII. Ut primum nacta fuit otium et ſolitudinem, arcam aperuiſſe, facieque faciei impoſita exoſculatam illachry-

τῶ δὲ παιδὶ σιωπῇ προσελθόντος ὀπίσω καὶ καταμανθάνοντος, αἰσθομένην μεταφραξῶσαι καὶ δεινὸν ὑπὸ ὀργῆς ἐμβλέψαι, τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀναχέσθαι τὸ E πάρεδρος, ἀλλὰ ἀποθανεῖν. Οἱ δὲ φασιν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς εἴρηται τρόπον ἐκπεσεῖν εἰς τὸν θάλασσαν. Ἔχειν δὲ τιμὰς αὐτὸ τ' θεόν· ὃν γὰρ ᾄδουσιν Αἰγύπτιοι πρὸς τὰ συμπόσια Μανέρωτα, τοῦτον εἶ). Τινὲς δὲ τὸν μὲν παῖδα καλεῖσθαι Παλαιστινὸν, τὴ Πηλούσιον, καὶ τ' πόλιν ἐπώνυμον ἀπ' αὐτῦ γενέσθαι, κτισθεῖσαν ὑπὸ τῆς θεοῦ· τὸν δὲ ᾠδὸν Μανέρωτα, πρῶτον εὑρεῖν μουσικὴν ἱμερεῦσιν. Ἔνιοι δέ φασιν, ὄνομα μὲν οὐδενὸς εἶ), ᾄδειν δὲ πίνουσιν ἀνθρώποις καὶ θαλειάζουσι πρέπουσαν, ΑΙΣΙΜΑ ΤΑ ΤΟΙΑΥΤΑ ΠΑΡΕΙΗ· τούτῳ δὲ τῷ Μανέρωτι F φερόμενον ἀναφωνεῖν ἐκάστοτε τὸς Αἰγυπτίους, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ δεικνύμενον αὐτοῖς εἴδωλον ἀνθρώπω πεθ-

E. 3. ὡς εἰρῆται τρόπον] Legendum ὃν pro ὡς; si quidem cætera ſana ſint. Nam aut corrupta ſunt, aut excidit in antecedentibus locus de obitu pueruli in mari. Sic etiam judicant Merz. et Squir.

F. 1. ΤΑ ΤΟΙΑΥΤΑ] Forte corruptum et legendum ταῦτα. Non erat quare totam hanc dictionem tantopere corruptam arbitraretur Xylander; ut recte monuit Squirius. Adjecimus eam Verſioni.

maſſe: cum vero puer tacite a tergo accederet et quid ageretur obſervaret, ſentientem Iſidem ſe convertiſſe, trucique in eum ex ira intuitam vultu, puerum eo terrore conſternatum obiiſſe. Alii non ſic dicunt, ſed, quo modo commemoratum eſt, in mare excidiſſe. In honore tamen haberi propter Iſidem; eſſe enim Manerotem hunc, quem in conviviis Ægyptii cantant. Alii puero nomen fuiſſe Palæſtino, et a dea conditam urbem ei cognominem Peluſium. Manerotem autem illum qui cantatur, auctorem fuiſſe muſices narrant. Sunt qui Manerotem negent hominis eſſe nomen: ſed affirment iſta voce Ægyptio ſermone acclamationem bibentibus etconvivantibus convenientem ejuſmodi fere ſenſu *fauſta hæc nobis adſint*: atque hoc eſſe quod identidem nominando Manerote Ægyptii ſignificent: quo pacto ſcilicet

νηλύτος ὁ κιβωτῷ περιφερόμενον, οὐκ ἔστιν ὑπόμνημα τῶν περὶ Ὀσίριδος παθῶν, ἢ τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' οἰομένους παρακαλεῖν αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν καὶ ἀπολαύειν, ὡς πάντας αὐτίκα μάλα τοιούτους ἐσομένους, οὗ χάριν ἐπὶ κῶμον ἐπεισάγουσι.

ιη'. Τῆς δὲ Ἴσιδος περὶ τὸν υἱὸν Ὧρον ἐν Βουτῷ τρεφόμενον πορευθείσης, τὸ δὲ ἀγέλειον ἀπόπροθεν ἀπωθεμένης, Τυφῶνα κυνηγετοῦντα νύκτωρ περὶ τὴν σελήνην
358 συντυχεῖν αὐτῇ, καὶ τὸ σῶμα γνωρίσαντα διελεῖν εἰς τεσσαρεσκαίδεκα μέρη, καὶ διασπεῖραι· τὴν δὲ Ἶσιν πυθομένην ἀναζητεῖν ἐν βάριδι παπυρίνῃ, τὰ ἕλη διεκπλέουσαν· ὅθεν οὐκ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἐν παπυρίνοις σκάφεσι πλέοντας ὑπὸ τῶν κροκοδείλων, ἢ φοβουμένων, ἢ σεβομένων διὰ τὴν θεόν. Ἐκ τούτου δὲ καὶ πολλοὺς τάφους Ὀσίριδος ἐν Αἰγύπτῳ λέγεσθαι διὰ τὸ περιτυγχάνουσαν

F. 6. ἐνιμένους] Acute et, ut puto, vere Marklandus corrigit ὀνομένους. Ita enim ſane ſcripſerit, non ἐνυμένους, ut in Squirii editione exſtat.
A. 1. τεσσαρεσκαίδεκα] Rectius erat τεσσαρακαίδεκα.
A. 3. τὰ ἕλη] Ita Baſ. Xyl. Squir. Cæteri τὰ δὲ ἕλη.

etiam mortui ſimulachrum in ciſtella circumlatum, non ſit monimentum eorum quæ Oſiridi evenerunt, ut nonnulli exiſtimant: ſed quod cenſeant monendos convivas ita ut fruantur præſentibus, ut mox ipſi quoque tales futuri, ideo inferri eam in convivia imaginem.

XVIII. Cum autem Iſis ad Orum filium, qui Buti educabatur, iter faceret, et arcam extra conſpectum hominum depoſuiſſet, Typhonem, noctu venantem ad Lunam, incidiſſe in arcam eam, cadaverque agnitum in partes quatuordecim diſcerpſiſſe, eaſque disjeciſſe: Iſidem re comperta, paludes papyreo lembo pernavigaſſe et fruſta conquiſiviſſe: hinc eſſe, quod qui papyrinis navigiis vehuntur, ii a crocodilis non infeſtantur, aut metuentibus aut venerantibus eos propter Deam: atque hanc eſſe cauſam, quod multa ſunt in Ægypto ſepulchra Oſiridis, quia Iſis fruſtum quodque ita, ut inciderat,

ἑκάστῳ μέρει ταφὰς ποιεῖν. Οἱ δὲ οὔ φασιν· ἀλλὰ εἴ-
δωλα ποιησάμην δοῦναι καθ' ἑκάστην πόλιν, ὡς ὃ σῶμα
δοῦσαν· ὅπως ὡς πλείοσιν ἔχῃ τιμάς, κἂν ὁ Τυ-
φὼν ὑπερκρατήσῃ, τοῦ Ὀσίριδος τὸ ἀληθινὸν τάφον ζητοῦ, B
πολλῶν λεγομένων καὶ δεικνυμένων ἀπαγορεύσῃ. Μόνον
δὲ τῶν μερῶν τοῦ Ὀσίριδος τὸ Ἶσιν οὐκ εὑρεῖν τὸ αἰδοῖον·
εὐθὺς γὰρ εἰς τὸν ποταμὸν ῥιφῆναι, καὶ γεύσασθαι τὸν
τε λεπιδωτὸν αὐτοῦ καὶ τὸν φάγρον καὶ τὸν ὀξύρυγχον, οὓς
μάλιστα τῶν ἰχθύων ἀφοσιοῦσθαι. Τοῦ δ' Ἶσιν ἀντ'
ἐκείνου μίμημα ποιησαμένην καθιερῶσαι τὸν φαλλόν, ᾧ
καὶ νῦν ἑορτάζειν τοὺς Αἰγυπτίους.

ιθ'. Ἔπειτα τῷ Ὥρῳ τὸν Ὀσιριν ἐξ ᾅδου ὡς γε-
γενόμενον ἀγωνεῖν ὑπὲρ τοῦ μάχην καὶ ἀσκεῖν, εἶτα
διερωτῆσαι τί κάλλιστον ἡγεῖται, τοῦ δὲ φήσαντος Τῷ πατρὶ
καὶ τῇ μητρὶ τιμωρεῖν κακῶς παθοῦσιν, δεύτερον ἐρέσθαι C

B. 5. οὓς μάλιστα] Sic Baſ. Xyl. Squir. Vulgo ὡς οὓς μάλιστα.
B. 10. διαπονεῖν] Sic P. Baſ. Xyl. Mez. Squir. varia lectio codicis A. Cæteri διαπομπεύειν.

humaverit. Alii hoc negant: ſimulachra aiunt Iſidem feciſſe, et ſingulis ſingula urbibus dediſſe, ſimulantem cadaver ſe dare, ut is a pluribus coleretur, et ſi Typhon prævaleret, verumque Oſiridis ſepulchrum quæreret, multis commonſtratis, de inveniendo deſperaret. De omnibus membris ſolum penem Oſiridis non fuiſſe ab Iſide repertum: hunc enim ſtatim fuiſſe in Nilum abjectum, guſtatumque a lepidoto (ſive ſquameo) phagro, et oxyryncho piſcibus: quos præ aliis piſcibus exſecrantur Ægyptii. Iſidem autem ejus loco phallum (id eſt veretrum) ejus imitatione confeciſſe atque conſecraſſe: quo hodieque in ſacris utantur Ægyptii.

XIX. Deinde Oſiridem Oro ab inferis præſto adfuiſſe, eumque ad prœlium inſtituiſſe atque exercuiſſe: percunctatum etiam poſtea fuiſſe, *quid pulcherrimum putaret*, cumque reſpondiſſet Orus, *Ulciſci patrem et matrem injuria adfec-*

τί χρησιμώτερον οἴεται ζῶον εἰς μάχην ἐξιέναι, τοῦ δὲ Ὥρου Ἵππον ἐπόντος, ἐπιθαυμάσαι τε καὶ ἀπορῆσαι πῶς ὁ λέοντα μᾶλλον, ἀλλ' ἵππον εἰπεῖν οἴοιτο τὸν Ὧρον ὡς Λέοντι μὲν ἀφέλιμον ἐπιδεομένῳ βοηθείας, ἵππος δὲ φεύγοντα ἀπαναλῶσαι καὶ καταναλῶσαι τὸν πολέμιον· ἀκούσαντα οὖν ἡσθῆναι τὸν Ὄσιριν, ὡς ἱκανῶς ὑπομνησαμένῳ τῷ Ὥρου. Λέγεται δὲ ὅτι πολλῶν μεταπιπτόντων ἀεὶ πρὸς τὸν Ὧρον, καὶ ἡ παλλακὴ τοῦ Τυφῶνος ἀφίκετο Θέμιδος, ὄφις δέ τις ἐπιδιώκων αὐτὴν ὑπὸ τὴν
D πρῷραν τὸν Ὧρον κατεκόπη· καὶ καθ' ἁρπαγὴν τοῦτο χρυσίον πρόβαλόντες εἰς μέσον κατακόπτουσι. Τὸν μὲν οὖν μάχην ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γενέσθαι καὶ κρατῆσαι τὸν Ὧρον· τὸν Τυφῶνα δὲ τὴν Ἶσιν δεδεμένον παραλαβοῦσαν, οὐκ ἀνελεῖν, ἀλλὰ καὶ λῦσαι καὶ μεθεῖναι· τὸν δὲ Ὧρον οὐ μετρίως ἀνιαθέντα, ἀλλ' ἐπιβαλόντα τῇ

C. 4. ἀλλ' ἵππον εἰπεῖν] Puto excidiſſe εἶναι; ut plane ſcriptum fuerit, ἀλλ' ἵππον εἶναι εἰπεῖν.

D. 2. προβαλόντες] Sic E. Bentl. Markl. Squir. Vulgo προσβαλόντες.

tos, ulterius quæſiviſſe, *quodnam animal ad pugnam eunti cenſeret utilius*: cum *equum* reſpondiſſet Orus, miratum fuiſſe et in dubium vocaſſe, quod non leonem potius quam equum dixiſſet, reſpondiſſe Orum, *eſſe leonem utilem indigenti auxilio, equum autem facere ad inſtandum hoſti eumque interficiendum*: his auditis delectatum Oſirin fuiſſe, ut qui ſatis inſtructum ad pugnam Orum ſentiret. Narrant ſubinde compluribus ad Orum tranſeuntibus, pellicem quoque Typhonis, nomine Thueridem ad eum ſe contuliſſe, et anguem qui eam perſequebatur ab Ori hominibus fuiſſe occiſum: ideoque adhuc funiculum in medium projici et conſcindi. Prœlium porro per plures dies duraſſe, ac victoria Orum potitum. Iſidem, cum vinctum Typhonem eſſet nacta, non modo non interfeciſſe, ſed et ſolviſſe et miſſum feciſſe: idque Orum ita indigne tuliſſe, ut matri injece-

μητρὶ τὰς χεῖρας ἀποσπάσαι τῆς κεφαλῆς τὸ βασίλειον· Ἑρμῆι δὲ περιθεῖναι βούκρανον αὐτῇ κράνος. Τοῦ δὲ Τυφῶνος δηλοῖ τὴν Ὥρᾳ νοθείας ληχόντος, βοηθήσαντος δὲ τῷ Ἑρμῇ, καὶ τὸν Ὧρον ὑπὸ τῶν θεῶν γνήσιον κριθῆναι, τὸν δὲ Τυφῶνα δυσὶν ἄλλαις μάχαις καταπολεμωθῆναι. Τῷ δὲ Ἴσιν μὴ τῷ τελευτῷ ἐξ Ὀσίριδος συγγενομένην, τεκεῖν ἠλιτόμηνον καὶ ἀσθενῆ τοῖς κάτωθεν γήροις τὸν Ἁρποκράτη. E

κ'. Ταῦτα οὐδὲν ἧττον τῷ μύθῳ τὰ κεφάλαια, τῶν δυσφημοτάτων ἐξῃρημένων· οἷον ἐστὶ τὸ περὶ τὸν Ὧρον ἀμμελισμὸν καὶ τὸν Ἴσιδος ἀποκεφαλισμόν. Ὅτι μὴν οἷόν τε ζῶντα περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως, καθ' ἣν μάλιστα νοεῖται τὸ θεῖον, ὡς ἀληθῶς πεπονθότα καὶ συμπεσόντα δοξάζουσι καὶ λέγουσιν, ἀποπύσαι δεῖ καὶ καθήρασθαι τὸ στόμα κατ' Αἰσχύλον, οὐδὲν δεῖ λέγειν πρός σε. Καὶ γὰρ αὐτὴ δυσκολαίνεις τοῖς οὕτω παρανόμοις καὶ βαρβάροις δόξαις περὶ θεῶν ἔχουσιν· ὅτι F

rit manus, et regium ornatum a capite ejus detraxerit: ſed Mercurium Iſidi galeam e bovis factam capite impoſuiſſe. Cumque Typhon Oro diem illegitimorum natalium dixiſſet, auxilio Mercurii Orum a diis fuiſſe legitimum judicatum. Typhonem aliis duabus pugnis debellatum. Iſin ex Oſiride, qui a morte cum ipſa coiviſſet, exterricineum et inferioribus debilem membris filium peperiſſe, Harpocratem nomine.

XX. Hæc fere ſunt fabulæ capita, omiſſis iis quæ auditu ſunt difficillima, ut de Oro membratim diſcerpto, et Iſide capite truncata. Enimvero hæc ſi ſentiant ac dicant homines de beata et interitus experte natura, qua potiſſimum intelligitur numen, tanquam revera ſic geſta et obita, deſpuendum eſſe ob indignitatem rei, et os purgandum, ut eſt apud Æſchylum, nihil attinet ad te dicere. Ultro enim ſuccenſes iis, qui tam impias et barbaras de diis habent opiniones. Non tamen ignoras

δ' οὐκ ἔοικε ζῶντα κομιδῇ μυθεύμασιν ἀραιοῖς καὶ ἀφανέσι πλάσμασιν, οἷα ποιηταὶ καὶ λογοσόφοι, καθάπερ οἱ ἀράχναι, γενῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπ' ἀρχῆς ἀνυποστάτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσιν, ἀλλ' ἔχει τινὰς ἀποφάσεις καὶ παλῶν διηγήσεις αὐτῆς. Καὶ καθάπερ οἱ μαθηματικοὶ τὴν ἴριν ἔμφασιν εἶναι τοῦ ἡλίου λέγουσι ποικιλλομένην τῇ πρὸς
359 τὸ νέφος ἀναχωρήσει τῆς ὄψεως, οὕτως ὁ μῦθος ἐνταῦθα λόγου τινὸς ἔμφασίς ἐστιν ἀνακλωμένου ἐπ' ἄλλα τινὰ σοφίσματα, ὡς ὑποδηλοῦσιν αἵ τε θυσίαι τὸ πένθιμον ἔχουσαι καὶ σκυθρωπὸν ἐμφαινόμενον, αἵ τε τῶν ναῶν διαθέσεις, τῶν μὲν ἀνεμμένων εἰς πλεῖστα καὶ δρόμους ὑπαιθρίους καὶ καθαροὺς, τῶν δὲ κρυπτὰ καὶ σκότια κατὰ γῆς ἐχόντων φολιδώματα· Θηβαίοις ἐοικότα καὶ σπιοῖς· οὐκ ἤκιστα δὲ ἡ

F. 4. ἀπ' ἀρχῆς ἀνυποστάτους] Recepi, poſt Squirium, correctionem Bentleii et Baxteri, loco vulgatæ ἀπαρχὰς ἀνυποστάτους.

F. 5. ἀλλ' ἔχει τινὰς ἀποφάσεις—αὐτῇ] ἔχει E. Flor. P. vulgo ἔχειν: ἀποφάσεις Marklandus mutat in ἐνύφασις: equidem ἰσφάσεις conjeceram cum Reiſkio: alterutrum probandum. In αὐτῇ aut aliud latet: aut legendum αὐτὰ ἰφῇς cum Squirio: vel αὐτὰ ὑφδα cum Reiſkio.

A. 1. ἀναχωρήσει] Legendum ἀναχρύσει: vel ἀναχλάσει, ut Reiſk.

A. 7. Θηβαίοις] Varie tentant Viri docti. Credo veram lectionem eſſe Θήκαις ut Bentleius et Salmaſius voluiſſe videntur, ſcribentes Θῆκαις, quod equidem non capio.

iſta non omnino germana eſſe fabularum et inanium figmentorum, qualia comminiſcuntur poetæ et fabularum ſcriptores aranearum inſtar ex ſeipſis gignentes initia nullo fundamento innixa, eaque pertexentes: ſed habere diſputationes quaſdam in ſe, et certorum narrationes eventorum. Et quemadmodum mathematici arcum cœleſtem Solis tradunt eſſe imaginem variatam viſus ad nubem reflexu: ſic fabula hoc loco indicium eſt orationis alio reflectentis intellectum. Declarant hoc ſacrificia lugubrem ac triſtem ſpeciem præ ſe ferentia: tum templorum diſpoſitiones, aliquando in pinnas, et ſtadia deſinentium ſub dio ſita ac pura, aliquando tenebricoſa et operta infra terram habentium ſacraria cellulis ſimilia et adytis. Non minimum huc faci-

τῶν Ὁσιρείων δόξα, πολλαχοῦ κεῖσθαι λεγομένου τοῦ σώματος. Ἄβυδον ἴσως ἡ Μέμφιν ὀνομάζεσθαι πολίχνην λέγουσιν, ὡς μόνῳ τὸ ἀληθινὸν ἔχουσαν, ἔν τε Ἀβύδῳ τοὺς εὐδαίμονας τῶν Αἰγυπτίων καὶ δυνατοὺς μάλιστα θάπτεσθαι φιλοτιμουμένους, ὁμοτάφους εἶναι τοῦ σώματος Ὁσίριδος· ἐν Β δὲ Μέμφει τρέφεσθαι τὸν Ἆπιν, εἴδωλον ὄντα τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ὅπου καὶ τὸ σῶμα κεῖσθαι· καὶ τὴν μὲν πόλιν οἱ μὲν Ὅρμον ἀγαθῶν ἑρμηνεύουσιν, οἱ δ' ὡς τάφον Ὁσίριδος· τὴν δὲ περὶ Φίλας νησίδα τὴν ἄλλως μὲν ἄβατον ἅπασι καὶ ἀπερσπέλαστον εἶναι, καὶ μηδὲ ὄρνιθας ἐπ' αὐτῆς καταίρειν, μηδὲ ἰχθῦς περισπελάζειν, ἐνὶ δὲ χαιρῷ τοὺς ἱερεῖς διαβαίνοντας ἐναγίζειν καὶ καταστέφειν ὃ σῆμα μυρίδης φυτῷ περισκιάζομενον, ὑπεραίροντι πάσης ἐλαίας μέγεθος.

A. 8. πολλαχοῦ κεῖσθαι—εἰς τάφον Ὁσίριδος] Locus turbatus. Primo delenda Ἄβυδον ἴσως ἡ Μέμφιν, auctoritate quatuor codicum A. E. Flor. Petav. Tum reliqua ita conſtituenda: πολλαχοῦ γὰρ κεῖσθαι λεγομένου τοῦ σώματος, ὀνομάζεσθαι πόλιχνην λέγουσι ὡς μόνην τὸ ἀληθινὸν ἔχουσαν. Hæc πόλιχνη eſt Taphoſiris: de qua item proxime legendum—ἑρμηνεύουσιν, οἱ δ' ἰδίως τάφον Ὁσίριδος.

B. 5. Φίλαις νησίδα τὴν ἄλλως—καταίρειν] Recepi veriſſimas lectiones: Φίλαις a Squirio: νησίδα τὴν ἄλλως ex Baſ. et Xyl. καταίρειν a Xyl. Vulgo monſtroſe Νύλαις Νιτιτάνην ἄλλως—καρτερεῖν.

B. 8. μυθίδης] μηδίδης A. E. P. μηδίφδης Pol. Amiot. Mez. μηδικῆς Baxt.

unt Oſiridis templa tam multis in locis celebria, cujus corpus multis in partibus terræ ſepultum fertur. Inter alias urbes Abydus et Memphis nominantur, in quibus ſolis vere exſtet Oſiridis ſepulchrum. Et Abydi quidem humantur Ægyptiorum fortunis ac potentia præcipui, ſtudioſe hoc ambientes, ut eodem cum Oſiride potiantur ſepulchro. Memphi autem Apis nutritur, utpote animæ ejus ſimulachrum, ibique etiam corpus conditum perhibent: ac nomen urbis alii *portum bonorum* interpretantur, alii *ſepulchrum Oſiridis*: exiguam quoque inſulam quæ eſt ad Philas ſita, aiunt reliquo tempore omnibus inacceſſam eſſe ac ne aves quidem eo devolare aut piſces appellere, ſtato tempore ſacerdotes in eam trajicere, parentare, et monimentum coronare methidæ plantæ obumbratum, quæ omnis oleæ magnitudinem excedat.

C καί. Εὔδοξος δέ, πολλῶν τάφων ἐν Αἰγύπτῳ λεγομένων, ἐν Βουσίριδι τὸ σῶμα κεῖσθαι, καὶ δὴ πατρίδα ταύτην γενέσθαι τῷ Ὀσίριδος· ἐκεῖ μέντοι λόγον δεῖσθαι τοῦ Ταφόσιριν· αὐτὸ γὰρ φράζειν τοὔνομα ταφὴν Ὀσίριδος. Αἰνῶ δὲ τομὴν ξύλου καὶ σχίσιν λίνου, καὶ χοὰς χεομένας, ἀφ' ὧν πολλὰ τοῖς μυστηρίοις ἀναμέμιχθαι τούτοις. Οὐ μόνον δὲ τούτων οἱ ἱερεῖς λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ὅσοι μὴ ἀγέννητοι μηδὲ ἄφθαρτοι, τὰ μὲν σώματα παρ' αὐτοῖς κεῖσθαι κομίσαντα ἐκ θεραπεύεσθαι, τὰς δὲ ψυχὰς ἐν οὐρανῷ λάμπειν ἄστρα,
D καὶ καλεῖσθαι κύνα μὲν τὴν Ἶσιδος ὑφ' Ἑλλήνων, ὑπ' Αἰγυπτίων δὲ Σῶθιν, Ὡρίωνα δὲ τὸν Ὧρον, τὴν δὲ Τυφῶνος, ἄρκτον. Εἰς δὲ τὰς ταφὰς τῶν τιμωμένων ζώων, τὰς μὲν ἄλλας συντελεῖν, μόνους δὲ

C. 5. Αἰνῶ δὲ] Legendum Ἐῶ δὲ: ſæpiſſime permutantur hæc verba. Marklandus quidem Οἰνῶ δὲ.

D. 2. τὸν Ὧρον] τὸν Ὧρυ Xyl. Verſ. Bentl. Markl. Squir.

D. 3. ταφὰς] Vulgo vitioſe γραφὰς: unde Xyl. Mez. Squir. τροφὰς; corrigunt: ταφὰς Salmaſ. Reiſk. Jablonſk. Panth. Æg. Part. I. p. 84. Hoc prætuli, quandoquidem alterutrum recipiendum erat.

XXI. Eudoxus, cum multa in Ægypto ſepulchra Oſiridis perhibeantur, corpus ſitum eſſe Buſiride ait: eam enim fuiſſe patriam ejus: jam de Taphoſiri diſputandum non eſſe, cum ipſum hoc nomen ſignificet *ſepulchrum Oſiridis*. Laudo autem ligni ſecturam, et lini ſciſſionem, et liba quæ inferiarum gratia funduntur; quod his multa admixta ſunt arcanum ſenſum ſacrorum innuentia. Neque horum modo, ſed et reliquorum deorum corpora pontifices aiunt apud ſe, obita morte, depoſita procurari: ſcilicet eorum deorum, qui ortus et interitus expertes non ſint: eorum autem animas in cœlo fulgere, et eſſe ſtellas; nam Iſidis vocari a Græcis Canem, ab Ægyptiis Sothin: Orionem eſſe Ori, Typhonis Urſam. Cum autem ad alenda quæ venerantur animalia ſumptum ſuppeditent conſtitutum Æ-

μὴ διδόναι τὰς Θηβαΐδα κατοικούσας, ὡς θνητὸν θεὸν οὐδένα νομίζουσας, ἀλλὰ ὃν καλοῦσιν αὐτοὶ Κνὴφ, ἀγέννητον ὄντα καὶ ἀθάνατον.

κβ'. Πολλῶν δὲ τοιούτων λεγομένων καὶ δεικνυμένων, οἱ μὲν ὀρθοὶ βασιλέων ζῶντα καὶ τυράννων δι' ἀρετὴν ὑπερφέροντα ἢ δύναμιν, ἀξίωμα τῇ δόξῃ θεότητος ὑπειληφότων, εἶτα ζηλωσάντων τύχαις ἔργα καὶ πάθη δεινὰ καὶ μεγάλα μιμνησκόμενοι, ῥᾴστην μὲ ἀποδρᾶσι τῶν λόγων χρῶνται, καὶ τὸ δύσφημον οὐ φαύλως ἀπὸ τῶν θεῶν ἐπ' ἀνθρώπους μεταφέρουσι, καὶ ζημίας ἔχουσιν ἀπὸ τοῦ ἱστορεμένων βοηθείας. Ἱστοροῦσι γὰρ Αἰγύπτιοι τὸν μὲν Ἑρμοῦ τῷ σώματι γενέσθαι καλιάγκωνα, τὸν δὲ Τυφῶνα, τῇ χρόᾳ πυρρόν, λευκὸν δὲ τὸν Ὧρον, καὶ μελάγχροα τὸν Ὄσιριν, ὡς τῇ φύσει γεγονότας ἀνθρώπους· ἔτι δὲ καὶ στρατηγὸν ὀνομάζουσιν Ὄσιριν, καὶ κυβερνήτην Κάνωβον, οὗ φασιν ἐπώνυμον γεγονέναι τὸν ἀστέρα· καὶ τὸ πλοῖον

D. 6. κνὴφ, ἀγέννητον] Sic e Xyl. Mez. Squir. Vulgo κνηφαγέννητον.

gyptii, ſoli (ut fertur) Thebaidos incolæ immunes ſunt: hi enim mortalem deum nullum cenſent, ſed deum qui Kneph ipſis dicitur, ortus exſortem et immortalem putant.

XXII. Cæterum quia multa talia dicuntur et monſtrantur, qui arbitrantur hoc pacto commemorari eventa regum aut tyrannorum, qui cum ob excellentem virtutem aut potentiam divinæ naturæ dignitatem ſibi arrogaſſent, gravibus poſtmodo fortunæ adverſitatibus fuerint perculſi: ii facillimo utuntur orationis effugio, et quæ auditu ſunt moleſta, non inepte a diis ad homines transferunt, habentque ſua adminicula ex hiſtoriis vulgatis. Narrant enim Ægyptii, Mercurium alterum cubitorum habuiſſe breviorem, Typhonem fuiſſe rufum, Orum album, Oſirin nigrum, ut qui homines natura exſtitiſſent: ad hæc imperatorem nominant Oſirin, et gubernatorem Canopum, cum quo ſtella idem habeat nomen: et navim, quæ Argo Græcis

ὃ καλοῦσιν Ἕλληνες Ἀργώ, τῆς Ὀσίριδος νεὼς εἰδωλον
F ὑπὸ τιμῆ κατηστερισμένον, ὑ μαχεῖν φέρεσθαι τῷ Ὠρίωνος
καὶ τῷ Κυνὸς, ὧν τὸ μὲν Ὥρου, τὸ δὲ Ἴσιδος ἱερὸν,
Αἰγύπτιοι νομίζουσιν.

κγ'. Ὀκνῶ δὲ μὴ τοῦτο ᾖ τὰ ἀκίνητα κινεῖν, καὶ
πολεμεῖν οὐ τῷ πολλῷ χρόνῳ, κατ' Σιμωνίδην, μόνον,
πολλοῖς δὲ ἀνθρώποις ἔθνεσι καὶ γένεσι κατόχοις ὑπὸ
τῆς περὶ τοὺς θεοὺς τούτους ὁσιότητος σφόδρα ἀποληπούσας
ἐξ ὑφαιρεῖν μεταφέρειν ὑπὸ γῆν ὀνόματα τηλικαῦτα, καὶ
τιμὴν καὶ πίστιν ὅλην δεῖν ἅπασιν ἐκ περάτων γενέσεως
360 ἀναδεδυκέναι ἐξιάσαι καὶ ἀναλύσαι μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ
λεῳ κλισιάδας ἀνοίγοντας καὶ ἐξανθρωπίζοντι τὰ θεῖα,
λαμπρὸν δὲ τοῖς Εὐημέρου τοῦ Μεσσηνίου φενακισμοῖς
παῤῥησίαν διδόντας, ὃς αὐτὸς ἀντίγραφα συνθεὶς ἀπίστου

F. 5. οὐ τῷ πολλῷ χρόνῳ] οὐ revocavimus ex Ald. Baſ. Xyl. Amiot. Mez. Squir. A. E. Venet. In Stephaniana eſt in credo errore operarum: quem propagarunt ſequentes.

A. 2. ἐξανθρωπίζοντι] Markl. ἐξανθρωπίζοντας: recte. Mox ἀναλύσαι legendum cum Bentl. Baxter. Squir. Tum ἀναγεγραμμένων pro ἀναγεγραμμένους ex Salmaſ. Reiſk. Weſſeling. ad D. S. I. p. 364.

dicitur, inter ſidera relatam in honorem navis Oſiridis, non procul ab Orione et Cane ferri: quorum ſiderum alterum Oro, alterum Iſidi ſacrum Ægyptii cenſent.

XXIII. Vereor autem ne ſit hoc immobilia movere, et *bellum inferre* non tantum, ut Simonides aiebat, *longo tempori*, ſed multis hominibus, gentibus, et familiis, quas religioſus horum deorum cultus quaſi furore divino correptas tenuit: neque aliud mihi fere hoc eſſe videtur, quam tanta nomina e cœlo in terras deducere, honoremque et fidem omnibus propemodum hominibus ab ipſo ortu ingeneratam exturbare atque diſſipare: ac, cum magnas aperire valvas impiæ turbæ, quæ res deorum inhumanas convertit, tum ſplendidam licentiam conciliare impoſturis Euemeri Meſſenii. Is enim commentario conſcripto incredibilium et vanarum fabularum, omne impietatis genus per totum ſpar-

καὶ ἀνυπάρκτῳ μυθολογίας, πᾶσαν ἀθεότητα κατασκεδάννυσι τῆς οἰκουμένης, τοὺς νομιζομένους θεοὺς πάντας ὁμαλῶς ἀφαγεάφων, εἰς ὄνομα στρατηγῶν καὶ ναυάρχων καὶ βασιλέων, ὡς δὴ πάλαι γεγονότων· ἐν δὲ Πάγχαια γεάμμασι χρυσοῖς ἀναγεγραμμένοις, οἷς οὔτε βάρβαρος οὐδεὶς, οὔτε Ἕλλην, ἀλλὰ μόνος Εὐήμερος, ὡς ἔοικε, πλεύσας εἰς τοὺς μηδαμόθι γῆς γεγονότας, μηδὲ ὄντας Παγχάους καὶ Τριφύλλους, ἐντετυχήκει.

κδ'. Καίτοι μεγάλαι μὲν ὑμνοῦνται πράξεις ἐν Ἀσσυρίοις, Σεμιράμιδος· μεγάλαι δὲ αἱ Σεσώστριος ἐν Αἰγύπτῳ· Φρύγες δὲ μέχρι νῦν τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμαστὰ τῶν ἔργων, Μανικὰ καλοῦσι, ἀφ' οὗ Μάνιν τινὰ τῶν πάλαι βασιλέων ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ δυνατὸν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, ὃν ἔνιοι Μάσδην καλοῦσι. Κῦρος δὲ Πέρσας, Μακεδόνας δὲ Ἀλέξανδρος, ὀλίγου δεῖν ὑπὲρ πέρας τῆς γῆς κρατοῦντας, προήγαγον· ἀλλὰ ὄνομα καὶ μνήμην βασιλέων ἀγαθῶν ἔσχουσιν· εἰ δέ τινες ἐξαρθέντες τοῦ

C. 1. ἐξαρθέντες] Sumpſi a Xyl. Bentl. Squir. Vulgo ἐξαιρεθέντες.

ſit terrarum orbem, eos qui dii exiſtimantur univerſos æqualiter expungens, et ad nomina priſcorum imperatorum, navarchorum, ac regum detorquens, deſcripta aureis litteris in Panchæa: in quas quidem litteras nemo neque barbarus neque Græcus, ſed ſolus, ſi diis placet, Euemerus inciderit, navi advectus ad nullibi terrarum degentes aut natos Panchæos ac Triphylios.

XXIV. Sane magnæ res geſtæ a Semiramide celebrantur apud Aſſyrios, a Seſoſtri in Ægypto: et Phryges præclara facinora hodieque Manica appellant, quia Manis quidam antiquorum regum apud ipſos virtute et potentia polluerit, quem nonnulli Maſden vocant: tum Cyrus Perſas, Macedones Alexander victores pœne uſque ad fines terræ perduxerunt. Verum iſtis nomina et memoria præclarorum regum obtigerunt. At ſi

μεγαλαυχίας, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ φλεγόμενοι τῇ ψυχῇ μεθ' ὕβρεως ἐδέξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βραχὺ ἤνθησεν ἡ δόξα χρόνον, εἶτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μετ' ἀσεβείας καὶ παρανομίας παρασύροντες,

Ὠκύμοροι καπνοῦ δίκην ἀρθέντες ἀπίστιαι,

καὶ νῦν, ὥσπερ ἀγώγιμοι δραπέται, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τὰς τάφους ἔχουσιν. Ὅθεν Ἀντίγονος ὁ γέρων, Ἑρμοδότου
D τινὸς ἐν ποιήμασιν αὐτὸν ἡλίου παῖδα καὶ θεὸν ἀναγορεύοντος, Οὐ τοιαῦτά μοι, εἶπεν, ὁ λασανοφόρος συνῴδειν. Εὖ δὲ καὶ Λύσιππος ὁ πλάστης Ἀπελλῆ ἐμέμψατο τὴν ζωγράφον, ὅτι τῷ Ἀλεξάνδρῳ γράφων εἰκόνα, κεραυνὸν ἐνεχείρισεν· αὐτὸς δὲ λόγχῃ, ἧς τὴν δόξαν οὐδεὶς ἀφαιρήσεται χρόνος, ἀληθινῷ καὶ ἰδίῳ ὄντι.

κε'. Βέλτιον οὖν, οἱ τὰ περὶ τὸν Τυφῶνα καὶ Ὄσιριν καὶ Ἶσιν ἱστορούμενα, μήτε θεῶν παθήματα, μήτε

qui faſtu elati, et, ut Plato ait, ſimul juventute et inſcitia animis inflammatis per laſciviam deorum cognomina acceperunt, ac templa ſibi poni voluerunt, eorum gloria brevi floruit tempore, deinde præter vanitatem et arrogantiam impietatis etiam ac injuſtitiæ culpam ſuſtinentes,

Evolitaverunt tenues ceu fumus in auras
Præpete ſurrepti fato,

et nunc tanquam fugitivi ſervi, in quos jus abducendi eſt dominis, avulſi a templis et aris, nihil præter monumenta et ſepulchra habent. Itaque Antigonus ſenior, cum Hermodotus quidam in carmine ipſum Solis filium et deum prædicaviſſet, *Non talium ſibi conſcium eſſe rerum*, dixit, *ſervum qui matulam geſtaret.* Recte etiam Lyſippus fictor Apellem pictorem reprehendit, quod is imaginem Alexandri fulmen manu tenentem pinxiſſet, ipſe haſtam, hujus inquiens gloriam, quæ vera Alexandro et propria eſſet, nullo tempore abolitum iri.

XXV. Melius ergo faciunt, qui quæ de Typhone, Oſiride, Iſide narrantur, ne-

ἀνθρώπων, ἀλλὰ δαιμόνων μεγάλων εἶναι νομίζοντες, οὓς καὶ Πλάτων καὶ Πυθαγόρας καὶ Ξενοκράτης καὶ Χρύ- E
σιππος, ἐπόμβυοι τοῖς πάλαι θεολόγοις, ἐρρωμβυεστέρους φῦναι ἀνθρώπων γεγονέναι λέγουσι, καὶ πολλῇ τῇ δυνάμει τὴν φύσιν ὑπερφέρονται ἡμῶν, τὸ δὲ θεῖον οὐκ ἀμιγές, οὐδὲ ἄκρατον ἔχουσι, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς φύσει καὶ σώματος αἰσθήσει συνειλημμένον, ἡδονῇ δεχομένην καὶ πόνον, καὶ ὅσα τούτοις ἑπόμενα ταῖς μεταβολαῖς πάσχει, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧττον ὑποπαρατρέπει. Γίνονται γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις, καὶ δαίμοσιν, ἀρετῆς διαφοραὶ καὶ κακίας· τὰ γὰρ Γιγαντικὰ καὶ Τιτανικὰ παρ' Ἕλλησιν ἀδόμενα, F
καὶ Κρόνου τινὸς ἄθεσμοι πρᾶξεις, καὶ Πύθωνος ἀντιτάξεις πρὸς Ἀπόλλωνα, φυγή τε Διονύσου καὶ πλάναι Δήμητρος, οὐδὲν ἀπολείπουσιν τῶν Ὀσιριακῶν καὶ Τυφωνικῶν, ἄλλων τε ὧν πᾶσιν ἔξεστιν ἀνέδην μυθολογουμένων ἀκούειν·

D. 9. οὓς καὶ Πλάτων] οὓς ex Eusebio Præp. Evang. V, 5. Xyl. Mez. Squir.
E. 6. αἰσθήσει συνειλημμένον] Item ex Eusebio. Vulgatum αἰσθήσει ἐν συνειλημμένον debetur Stephano: Ald. Bas. ἐν συνειλημμένον: alii aliter.
E. 6. δεχομένην] Item ex Eusebio et Xyl.
F. 3. φυγαὶ] Sic Eusebius. Vulgo φυγάς.

que deorum, neque hominum, ſed magnorum geniorum eventa ſentiunt: quos genios et Plato, et Pythagoras, et Xenocrates et Chryſippus, priſcorum theologorum imitatione, hominibus robuſtiores exſtitiſſe aiunt, et potentia noſtram naturam longe ſuperare, divina autem natura non ſincera aut pura præditos, ſed quæ animæ natura corporiſque ſenſu comprehenſa, voluptatis eſſet doloriſque capax, aliiſque id genus obnoxia affectionibus, ac mutationibus, quibus alii magis, alii minus turbantur. Nam, ut in hominibus, ita etiam inter dæmones ſunt virtutum et vitiorum diſcrimina. Etenim quæ de Gigantibus et Titanibus apud Græcos cantantur, et Saturni quædam ſcelera, Pythonis cum Apolline certamen, exſulia Bacchi, Cereris errores, nihil abſunt ab Oſiridis et Typhonis eventis, aliiſque ſimilibus, quæ omnibus licet licenter conficta audire: eadem eſt eo-

ὅσα τε μυστικοῖς ἱεροῖς ἀποκρυπτόμενα καὶ τελεταῖς, ἄῤῥητα ἀφοσιώζεται καὶ ἀθέατα τοῖς τοὺς πολλοὺς, ὅμοιον ἔχει λόγον.

κϛ'. Ἀχιλλέα δὲ καὶ Ὅμηρον, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἀφομοίους θεοειδέας ἑκάστοτε καὶ ἀντιθέους, καὶ θεῶν ἄπο
361 μηδὲ ἐγγύς· τῷ δὲ ἀπὸ τῶν δαιμόνων τοιούτῳ κεκοινωνηκότι κοινῶς ὑπό τε λοιδόρων καὶ φαύλων,

Δαιμόνι᾽ ἦ ῥά νύ τοι χόλος ἐστὶ πολὺς καὶ ἀπηνὴς
Ἀργείους;

Καὶ πάλιν,

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπίσσυτο δαίμονι ἶσος.

Καὶ,

Δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες,
Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ᾽ ἀσπιδοχὶς μεμαυῖαι
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἰωκτίμενον πτολίεθρον;

ὡς τῶν δαιμόνων μικτὴν καὶ ἀνώμαλον φύσιν ἐχόντων καὶ προαιρέσιν. Ὅθεν ὁ μὲν Πλάτων Ὀλυμπίοις θεοῖς τὰ δεξιὰ καὶ πρωτεῖα, τὰ δ᾽ ἀντίφωνα τούτων δαίμοσιν
B ἀποδίδωσιν. Ὁ δὲ Ξενοκράτης καὶ τῶν ἡμερῶν τὰς ἀποφράδας, καὶ τῶν ἑορτῶν ὅσαι πληγάς τινας, ἢ κοπε-

rum quoque ratio, quæ in myſticis ſacris occulte aguntur, et efferri ad vulgus aut ab eo videri nefas ducitur.

XXVI. Jam Homerum quoque animadvertimus inſigniter bonos viros identidem appellare deorum ſimiles, diis æquales, et

Conſiliis ſuperam inſtructos:

appellatione autem a geniis (qui Græce dicuntur dæmones) promiſcue uti de bonis et malis, quod genii mixta et inæquali ſint natura ac voluntate præditi; itaque et Hectorem Ajax, et Junonem Jupiter vituperandi gratia genii ſimilem appellat: et dæmonis in morem irruere in hoſtem Achilles dicitur. Hinc adeo eſt, quod Plato *cæleſtibus diis dextra et imparia, horum adverſa geniis* adſcribit. Xenocrates etiam nefaſtos dies, et ferias in quibus verbera, planctus, jejunia, mali ominis voces

τὰς, ἢ νηφαλίας, ἢ δυσφημίας, ἢ αἰσχρολογίαν ἔχουσιν, ὅτε θεῶν παισὶν ὅτε δαιμόνων οἴεται προσήκειν χρηστῶν, ἀλλὰ τοῖς φύσις ἐν ᾧ περέχοντι μεγάλας μὲ καὶ ἰσχυρὰς, δυστρόπους δὲ καὶ σκυθρωπὰς, αἳ χαίρουσι τοῖς τοιούτοις, καὶ τυγχάνουσαι τοῦς οὐδὲν ἄλλο χεῖρον τρέπουσι. Τὰς δὲ χρηστοὺς πάλιν καὶ ἀγαθὰς ὅ, τε Ἡσίοδος ἁγνὰς δαίμονας καὶ φύλακας ἀνθρώπων προσαγορεύει πλουτοδότας, καὶ τοῦτο γέρας βασιλήϊον ἔχοντας· ὅ, τε Πλάτων ἑρμηνευτικὸν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζει γένος καὶ διακονικὸν, C ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εὐχὰς μὲν ἀγούσης καὶ δέησις ἀνθρώπων ἀναπέμποντας, ἐκεῖθεν δὲ μαντεῖα δοῦναι καὶ δόσις ἀγαθῶν φέροντας, Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ δίκας φησὶ διδόναι τὰς δαίμονας ὧν ἁμαρτήσουσι καὶ πλημμελήσουσιν.

Αἰθέριον μὲν γάρ σφι μένος πόντονδε διώκει,
Πόντος δ' εἰς χθονὸς οὖδας ἀπέπλυσε, γαῖα δ' εἰς αὐγὰς
Ἠελίου ἀκάμαντος, ὁ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις·
Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, γυγίνουσι δὲ πάντες·

C. 7. εἰς αὐγὰς] Sic Euſeb. Xyl. Squir. ipſe Plutarchus de Vit. Ære aliene p. 830. F.

aut obſcœna dicta uſurpantur, neque deorum convenire veneration, neque bonorum geniorum cenſet: ſed eſſe in aëre quaſdam naturas magnas et validas, eaſdemque tetricas et moroſas, quæ iſtis delectentur rebus, ac conſecutæ a maleficio abſtineant. Heſiodus bonos et commodos genios vocat,

Caſtos, cuſtodes hominum, rerumque datores
Lautarum, quod ſint regalis honoris adepti.

et Plato hoc genus inter homines ac deos interpretum adminiſtrorumque fungi muneribus ait: quia ab hominibus vota preceſque ad deos perferant, a diis ad homines oracula et dona bonarum rerum. Empedocles genios etiam pœnas peccatorum delictorumque luere affirmat:

In mare namque illos adigit vis ætheris urgens,
Exſpuit in terræ pontus ſola: terraque in almi
Lampada propellit Solis: Sol ætheris illes
Vorticibus celer immittit: ſic ordine longo
Unus poſt alium exoſos ſcelerum excipit ultor:

ἄχρις οὗ κολασθέντες ὕπτιοι καὶ καθαρθέντες, αὖθις τὴν
ἰδίαν φύσιν χώραν καὶ τάξιν ἀπολάβωσι.

D κζ. Τύφωνα δὲ καὶ τοὺς τούτων ἀδελφὰ λέγεσθαί
φασι περὶ Τυφῶνος, ὡς δεινὰ μὲν ὑπὸ φθόνου καὶ δυσ-
μενείας εἰργάσατο· καὶ πάντα περάγματα ταράξας,
ἐπέπλησε κακῶν γῆν ὁμοῦ τε πᾶσαν καὶ θάλατταν, εἶτα
δίκην ἔδωκεν· ἡ δὲ τιμωρὸς Ὀσίριδος ἀδελφὴ καὶ γυνὴ
τὴν Τυφῶνος σβέσασα καὶ καταπαύσασα μανίαν καὶ
λύσασα, οὐ περιεῖδε τοὺς ἄθλους καὶ τοὺς ἀγῶνας οὓς
ἀνέτλη, καὶ πλάνας αὐτῆς, καὶ πολλὰ μὲν ἔργα σοφίας,
πολλὰ δὲ ἀνδρίας, ἀμυηταῖαν ὑπολαβοῦσα καὶ σιωπὴν,
ἀλλὰ ταῖς ἀγωνίαις ἀναμίξασα τελεταῖς, εἰκόνας καὶ
ὑπονοίας καὶ μίμημα τῶν τότε παθημάτων, εὐσεβείας ὁμοῦ
E διδαγμα καὶ παραμύθιον ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ὑπὸ συμ-
φορῶν ἐχομένοις ὁμοίων καταστήσασα· αὐτὴ δὲ καὶ Ὄσιρις ἐκ

D. 9. ὑπολαβοῦσα] Legendum ὑπολαβοῦσαν cum Mez. ſenſu quem reddidimus in verſione.

E. 2. ὁμοίων] Corrigunt ita Salmaſ. et Markl. quibus accedit auctoritas codicum A. et E. Vulgo ὁμοίως.

donec ſuppliciis expiati ac luſtrati priſtinæ naturæ locoque ſuo reſtituantur.

XXVII. Horum ac ſimilium germana ſunt, quæ de Typhone feruntur, qui cum odio impulſus et malignitate atrocia patraſſet facinora, omnibuſque conturbatis rebus terras omnes omniaque maria malis impleviſſet, tandem pœnas dederit: Ultrix autem Oſiridis ſoror atque uxor poſtquam Typhonis furias et rabiem compeſcuit atque exſtinxit, non commiſit ut ſilentium et oblivio ſuſciperent certamina ærumnaſque ſuas et errores quibus fuerat jactata, neque paſſa eſt tam multa ſapienter, multa fortiter abs ſe geſta ſilentio obliterari: ſed ſanctiſſimis ſacrificiis admiſcens imagines, indicia, et exempla ſuorum eventorum, ſimul et pietatis documentum, et ſolatium viris mulieribuſque adverſa fortuna utentibus conſecravit. Ipſa autem et Oſiris de bonis geniis ob virtutem in

δαιμόνων ἀγαθῶν δι' ἀρετῆς εἰς θεὸς μεταβαλόντες, ὡς ὕστερον Ἡρακλῆς καὶ Διόνυσος, ἅμα καὶ θεῶν καὶ δαιμόνων οὐκ ἀπὸ τρόπου μεμιγμένας τιμὰς ἔχουσι, παντα χοῦ μὲν, οἱ δὲ τοῖς ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν δυνάμενοι μέγιστον. Οὐ γὰρ ἄλλον (τὸν) Σάραπιν ἢ τὸν Πλούτωνά φασι, καὶ Ἶσιν τὴν Περσέφασσαν, ὡς Ἀρχέμαχος εἴρηκεν F ὁ Εὐβοεὺς, καὶ ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης τὸ χρηστήριον εἶναι Κανώβῳ Πλούτωνος ἡγούμενος (τὸ).

κη'. Πτολεμαῖος δὲ ὁ σωτὴρ ἀνεῖλε τὸν ἐν Σινώπῃ τοῦ Πλούτωνος κολοσσὸν, οὐκ ἐπιγάμβρος ὢν δὲ ἑωρακὼς πρότερον οἷος τὴν μορφὴν, κελεύοντα κομίσαι τὴν ταχίστην αὐτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· ἀγνοοῦντι δ' αὐτῷ καὶ ἀπορουμένῳ ποῦ καθίδρυται, καὶ διηπορημένῳ τοῖς φίλοις τί ὄφελος, εὑρέθη πολυπλάνης ἄνθρωπος, ὄνομα Σωσίβιος, ἐν Σινώπῃ φάσμος ἑωρακέναι τοιοῦτον κολοσσὸν, οἷον ὁ βα-

E. 6. τοῖς ὑπὲρ γῆν] Obtemperavi doctis viris Xyl. Mez. Bentl. Baxter. Markl. Squir. Vulgo τούτοις ὑπὲρ γῆν.

F. 2. Ἡρακλείδης] Hic item iisdem viris obtemperavi in re manifesta quidem. Vulgo Ἡράκλειτος.

F. 4. ἀνεῖλε] Legendum videtur ὅπερ εἶδε: quæ est una acutissima Squirii conjectura.

F. 6. οἷος τὴν μορφὴν] Scribendum οἷος ἦν τὴν μορφὴν cum Mez. et Reisk.

deos mutati, ut postmodo Hercules et Liber, haud abs re deorum et geniorum permixtis honoribus coluntur, ubique magna, maxima autem in rebus supra et infra terram potentia præditi. Neque vero Sarapis alius est quam Pluto, aut Isis a Proserpina differt: ut et Archemachus Euboensis docuit, et Heraclides Ponticus, qui oraculum Canopicum, Plutonis esse judicat.

XXVIII. Ptolemæus vero Soter Plutonis colossum qui Sinopæ erat sustulit, cum neque nosset neque vidisset unquam talem, quali forma per quietem imaginatus fuerat se videre, ac juberi eum quamprimum Alexandriam perferre: ignoranti autem et anxie inquirenti ubinam locorum situs esset, amicisque rem narranti, oblatus est Sosibius quidam late vagatus homo, qui Sinopæ a se visum talem colossum diceret, qualem rex

σιλεὺς ἰδεῖν ἔδοξεν· ἔπεμψεν οὖν Σωτέλη καὶ Διόνυσον,
οἳ χρόνῳ πολλῷ καὶ μόλις, οὐκ ἄνευ μοίρας θείας προ-
362 νοίας, ἤγαγον σκυλέλαντες. Ἐπεὶ δὲ κομισθεὶς ὤφθη,
συμβαλόντες οἱ περὶ Τιμόθεον τὸν ἐξηγητὴν καὶ Μανέ-
θωνα τὸν Σεβεννίτην Πλούτωνος ὂν ἄγαλμα, τῷ Κερβέρῳ
τεκμαιρόμενοι καὶ τῷ δράκοντι, πείθουσι τὸν Πτολεμαῖον,
ὡς ἑτέρου θεῶν οὐδενὸς, ἀλλὰ Σαράπιδός ἐστιν. Οὐ γὰρ
ἐκεῖθεν ὅπως ὀνομαζόμενος ἦκεν, ἀλλ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν
κομισθεὶς τὸ παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Πλούτωνος ἐκ-
τήσατο τὸν Σάραπιν. Καὶ μήτοι Ἡρακλείτου τοῦ φυ-
σικοῦ λέγοντος "Ἀιδης καὶ Διόνυσος ὅστις, ὅτε οἷν μαίνον-
ται καὶ ληναίουσιν, εἰς ταὐτὸν ἀπάγουσι τὴν δόξαν· οἱ γὰρ
Β ἀξιοῦντες ἅδου λέγειν τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, οἷον παρα-
φρονοῦσης καὶ μεθυούσης ἐν αὐτῷ, γλίσχρως ἀλληγορεῖσι.
Βέλτιον δὲ τὸν Ὄσιριν εἰς ταυτὸ συνάγειν τῷ Διονύσῳ,

A. 1. ὤφθη] Sic Baſ. Xyl. A. E. Flor. Pet. At vero Ald. et hinc Stephanus ὄφθαν.
A. 6. οὗτος] Recepi a Salmaſ. Markl. Squir. Vulgo οὕτως.
A. 8. Ἡρακλείτου] Legendum Ἄιδης καὶ Διόνυσος οὗτός, ὅτου μαίνονται καὶ ληναίουσιν: partim ex Clem. Alex. Protr. p. 22. ubi plenius exſtat Heracliti dictum.

imaginatus fuerat: miſſi itaque Soteles et Dionyſus, longo tempore et ægre, neque ſine providentia divina, furtim ablatum coloſſum ad regem pertulerunt: qui ubi conſpectus fuit, Timotheus interpres, et Manetho Sebennita a Cerbero et dracone conjecturis ductis collegerunt Plutonis eſſe ſimulachrum, Ptolemæoque perſuaſerunt, non eſſe alius dei, quam Sarapidis. Non enim iſthinc hoc nomen gerens venerat: ſed allatus Alexandriam, Sarapidis nomen, quo Ægyptii Plutonem afficiunt, invenit. Jam quod Heraclitus phyſicus dicit, *Pluto et Liber idem, nam qui inſaniunt iidem delirant*, in hanc concedunt ſententiam. Qui enim Ditem exiſtimant corpus animæ dici tanquam deſipientis et ebriæ, in eo interpretatione nimis exili utuntur. Præſtat autem Oſirin cum Baccho eundem facere, et

τῷ τε Ὀσίριδι τὸν Σάραπιν, ὅτε τὴν φύσιν μετέβαλε, ζώντης τυχόντα τῆς προσηγορίας· διὸ πᾶσι κοινὸς ὁ Σάραπίς ἐστι, ὡς δὲ τὸν Ὄσιριν οἱ τῶν ἱερῶν μεταλαβόντες ἴσασιν.

κθ'. Οὐ γὰρ ἄξιον προσέχειν τοῖς Φρυγίοις γράμμασιν, ἐν οἷς λέγεται χαροπῶς, τὴν μὲν τοῦ Ἡρακλέους γενέσθαι θυγατέρα, Ἰσιακοῦ δὲ τοῦ Ἡρακλέους ὁ Τυφών· ὧδε Φιλάρχῳ μὴ καταφρονεῖν, γράφοντος ὅτι πρῶτος εἰς Αἴγυπτον ἐξ Ἰνδῶν Διόνυσος ἦγαγε δύο βοῦς, ὧν τὸν μὲν, Ἆπις ὄνομα, τῷ δὲ Ὀσίρει, Σάραπις C δὲ ὄνομα τῷ τὸ ΠΑΝ κοσμοῦντος ἐστι, τοῦτο δὲ τὸ ΣΑΙΡΕΙΝ, ὃ χαλλωπίζειν τινὲς καὶ κοσμεῖν λέγουσιν. Ἄτοπα γὰρ ταῦτα τῷ Φιλάρχῳ· πολλῷ δὲ ἀτοπώτερα τῶν λεγόντων οὐκ εἶναι θεὸν τὸν Σάραπιν, ἀλλὰ τὴν Ἆπιδος

B. 5. τυχόντα—ἴσασιν] Legendum τυχόντι: tum ὡς καὶ τὸν Ὄσιριν, *ut etiam Osirin omnibus communem esse norunt initiati.* Prius jam Squirius recepit: posterius Markl. vidit.

B. 9. χαροπῶς] Varie tentatur a viris doctis: codices in vulgata consentiunt: Bas. et Xyl. χάροπός τις. Equidem ut in re dubia, legam ἐν οἷς λέγεται αὐτὸς μὲν (scil. Ὄσιρις) Σαραπιδος τῆς Ἡρακλίους γενέσθαι θυγατρός. Ultimum hoc Θυγατρὸς præbet Venet.

B. 11. Φίλαρχου—Φιλάρχου—ἀτοπώτερα τῶν λέγοντων] Squirius Φύλαρχου—Φυλάρχῳ—ἀτοπάτερα τὰ τῶν λεγόντων, probabiliter correxit, audacter recepit.

cum Oſiride Sarapin, ſic dictum poſtquam naturam mutavit; Idcirco omnibus communis eſt Sarapis, prouti item Oſiris, ut norunt qui ſacrorum ſunt facti participes.

XXIX. Non enim par eſt Phrygiis credere literis, in quibus dicitur Charopos quædam Herculis filia fuiſſe, Herculis autem Iſiaci filius Typhon. Contemnendus etiam Phylarchus, qui ſcribit primum ex India Bacchum adduxiſſe boves duos, quorum Apis alter, alter Oſiris ſit dictus, cæterum Sarapin eſſe nomen ejus qui Univerſum ordinat atque ornat, quod voce *Sairein* quidam exprimunt: ſunt enim hæc Phylarchi abſurda. Multo abſurdiora ſunt quæ quidam dicunt, Sarapin non eſſe deum ſed ſepulchralem ciſtam, quæ

σορὸν ὕπως ὀνομάζεσθαι, καὶ χαλκᾶς τινας ἐν Μέμφει πύλας Λήθης καὶ Κωκυτοῦ παρασημαίνεσθαι, ὅταν θάπτωσι τὸν Ἆπιν ἀνοίγεσθαι, βαρὺ καὶ σκληρὸν φορέσας· διὸ παντὸς ἠχοῦντος ἡμᾶς χαλκώματος ὑπιλαμβάνεσθαι. Μετεμάτεργον δὲ οἱ μὲν τὸ ΣΕΥΕΣΘΑΙ καὶ τὸ ΣΟΥΣΘΑΙ τῷ τῆ παντὸς ἅμα κίνησιν εἰρῆσθαι φάσκοντες. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἱερέων εἰς τὸ αὐτὸ φασι τὸν Ὄσιριν συμπεπλέχθαι καὶ τὸν Ἆπιν, ἐξηγούμενοι καὶ
D διδάσκοντες ἡμᾶς ὡς εὔμορφον εἰκόνα χρὴ νομίζειν τῆς Ὀσίριδος ψυχῆς τὸν Ἆπιν. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὴν Αἰγύπτιόν ἐστι τὸ ὄνομα τῆ Σαράπιδος, εὐφροσύνῃ αὐτὸ δηλοῦν οἶμαι καὶ χαρμοσύνῃ, τεκμαιρόμενος ὅτι τῇ ἑορτῇ Αἰγύπτιοι τὰ χαρμόσυνα ΣΑΙΡΕΙ καλοῦσιν· ᾗ δὴ Πλά-

C. 6. καὶ χαλκᾶς τινας—ὑπιλαμβάνεσθαι] Perperam hanc dictionem, ut additam a librario et e margine in contextum invectam, notat Squirius. Saltem ultimum verbum cum Xyl. mutetur in ὑπιλανθάνεσθαι.

C. 10. διὸ δὴ—αἴρεῖσθαι] Sic Baſ. et Xyl. in αἰρῆσθαι item conſentiunt Ald. Baſ. Xyl. A. E. Vulgo διὸ—αἰρεῖσθαι: quorum ultimum neſcio quomodo et unde Stephanus arripuerit.

D. 1. εὔμορφον εἰκόνα—τῆς Ὀσίριδος ψυχῆς] Forte rectius ἐμψύχων εἰκόνα—τῶν Ὀσίριδος: ut infra 368. B.

Græce eſt Soros, Apidis ſic nominari: et apud Memphin æreas quaſdam portas, quæ Lethes et Cocyti, hoc eſt oblivionis atque lamentationis appellentur, aperiri cum Apin ſepeliunt, gravem aſperumque edentes ſonitum: ſcilicet quia quovis æreo opere reſonante nos oblivio invadat. Tolerabilius ſentiunt, qui a *ſeueſthai* et *ſuſthai* deducentes, ſignificant *rapido motu citari Universum*. Plerique ſacerdotum in idem aiunt recidere Oſirin et Apin, enarrantque et docent nos, Apin eſſe intelligendum formoſam animæ Oſiridis imaginem. Ego autem, ſiquidem Ægyptia vox eſt *Sarapis*, gaudium ea et lætitiam ſignificari cenſeo: hoc adductus argumento, quod Charmoſyna, id eſt feſtum lætitiæ diem, *Sairei* appellant Ægyptii. Nam et Plato *Aden*, id eſt

των τὸν Ἀΐδιν, ὡς αἰδοῦς υἱὸν τοῖς παρ' αὐτῷ γενομένοις καὶ προσιοῦσι θεὸν ὀνομάσθαι φησίν· καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἄλλα τε πολλὰ τῶν ὀνομάτων λόγοι εἰσί, καὶ τὸν Ἀμενθόνιον τόπον εἰς ὃν οἴονται τὰς ψυχὰς ἀπέρχεσθαι μὴ τὸν τελευτὸν, ΑΜΕΝΘΗΝ καλοῦσι, σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος τὸν λαμβάνοντα καὶ διδόντα. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπελθόντων πάλαι καὶ μετακομισθέντων E ὀνομάτων ἔν ἐστιν, ὕστερον ἐπισκεψόμεθα· νῦν δὲ τὰ λοιπὰ τῆς ἐν χερσὶ δόξης προσδιέλθωμεν.

λ'. Ὁ μὲν γὰρ Ὄσιρις καὶ ἡ Ἶσις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν εἰς θεοὺς μετήλλαξαν, τὴν δὲ τοῦ Τυφῶνος ἠμαυρωμένην καὶ σωτετριμμένην δύναμιν, ἔτι δὲ καὶ ψυχρὰν ἀγοῦσαν καὶ σφαδάζουσαν, ἔστιν αἷς παρηγοροῦσι θυσίαις καὶ προαύλοις· ἔστι δ' ὅτε πάλιν ἐκζωπεινοῦσι καὶ καθυβρίζουσιν ἔν τισιν ἑορταῖς, τὴν μὲν ἀνθρώπων τοὺς πυρροὺς F

D. 6. αἰδοῦς υἱὸν] Nec hoc, nec Squirii παιδοῦς υἱὸν probo. Ex loco Platonis Cratyl. p. 265. G. apparet tale quid Plutarchum ſcripſiſſe τὸν Ἀΐδην ὡς αἴτιον τοῖς παρ' αὐτῷ γνώσεως καὶ προσιοῦσι θεὸν &c.

Ditem, tanquam *Ædus*, quæ eſt Verecundia, filium ait nominatum, utpote comem benignumque deum erga eos qui ad ipſum pervenerunt. Et apud Ægyptios cum multa alia nomina dicti ſententiam habent: tum ſubterraneum ii locum, in quem putant a morte animas ferri, *Amenthen* vocant, quod vocabuli ſignificat *dantem et accipientem*. An autem hoc unum ſit de verbis, quæ antiquitus e Græcia in Ægyptum tranſlata fuerunt, inferius diſquiremus: nunc ea perſequemur, quæ de explicatione ſumptæ in manus opinionis reſtant.

XXX. Etenim Oſiris et Iſis e bonis geniis in deos tranſiverunt. Typhonis autem obſcuratam atque contritam potentiam, atque adeo ſemianimam et inſtante interitu trementem, cum ſacrificiis quibuſdam demulcent atque leniunt, tum contra in aliis feſtivitatibus deprimunt contumeliiſque afficiunt. In his igno-

καὶ περιπλακίζοντες, ὄνον δὲ καὶ καταχρημνίζοντες, ὡς Κοπῖται, διὰ τὸ πυρρὸν γεγονέναι τὸν Τυφῶνα ἢ ὀνώδη τὴν χρόαν· Βουσιρῖται δὲ καὶ Λυκοπολῖται σάλπιγξιν οὐ χρῶνται τοιαύταις, ὡς ὄνῳ φθεγγομέναις ἐμφερές· καὶ ὅλως τὸν ὄνον, οὐ καθαρὸν ἀλλὰ δαιμονικὸν ἡγοῦνται ζῷον εἶναι, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιότητα· καὶ πόπανα ποιοῦντες ἐν θυσίαις, τῷ τε Παῦνὶ καὶ τῷ Φαωφὶ μηνὸς
363 ὀπιπλάθουσι προθύσιμον ὄνον δεδεμένον· οὐ δὲ τῇ τοῦ ἡλίου θυσίᾳ τοῖς ἐσομένοις τὸν θεὸν παρεγγυῶσι μὴ φορεῖν ὑπὸ τῷ σώματι χρυσία, μηδὲ ὄνῳ τροφὴν διδόναι. Φαίνονται δὲ καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ τὸν Τυφῶνα δαιμονικὴν ἡγούμενοι δύναμιν· λέγουσι γὰρ οὐ ἀρτίῳ μέτρῳ ἕκτῳ καὶ πεντηκοστῷ γεγονέναι Τυφῶνα· καὶ πάλιν τὴν μὲν τῷ τετρώνῳ, Ἅιδου καὶ Διονύσου καὶ Ἄρεος εἶναι· τὴν δὲ τῷ τετραγώνῳ, Ῥέας, καὶ Ἀφροδίτης καὶ Δήμητρος καὶ

A. 2. ἰσομένους] Corrigendum σεσομένους ut correxerunt Xyl. Bentl. Markl. Squir. Mox μηδὲ ὄνῳ Steph. ex Pol. Leonic. Schott. Anon. Antea μὴ διδόναι Ald. Baſ. A. E.

minioſe tractant rufos, aſinumque de præcipitio dejiciunt, ut Coptitæ ſolent: propterea quod rufus et aſinino colore fuerit Typho, et Buſiritæ ac Lycopolitæ omnino uſu tubarum abſtinent, quod harum ſonus voci aſininæ ſit ſimilis: planeque animal illud non mundum, ſed geniis peculiare putant ob ſimilitudinem qua ei cum Typhone convenit: et menſibus Payni ac Phaophi cum in ſacrificiis placentas condant, aſinum vinctum in iis effingunt: in Solis item ſacrificio eos qui deum venerantur, hortantur ne in corpore aurum ferant, neve aſino alimentum præbeant. Apparet etiam Pythagoricos Typhoni vim genii adſignaſſe: natum enim eum aiunt eſſe menſura pari, quinquageſima ſexta nimirum: rurſumque triangulam figuram Ditis, Bacchi, et Martis eſſe aiunt: quadratam Rheæ, Veneris, Cereris, Veſ-

Ἑστίας καὶ Ἥρας· τὸν δὲ τῶν δώδεκα γώνιον, Διός. τὸν δὲ ἑξηκοντάπεντηκονταγώνιον, Τυφῶνος· ὡς Εὔδοξος ἱστόρηκεν.

λα'. Αἰγύπτιοι δὲ πυρρόχρων γενόμενον τὸν Τυφῶνα B νομίζοντες, καὶ τῶν βοῶν τοὺς πυρροὺς καθιερεύουσιν, ἔτως ἀκριβῆ ποιούμενοι τὴν ἐπιτήρησιν, ὥστε κἂν μίαν ἔχῃ τρίχα μέλαιναν ἢ λευκήν, ἄθυτον ἡγοῦνται. Θύσιμον γὰρ οὐ φίλον τοῖς θεοῖς· ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅσα ψυχὰς ἀνοσίων ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων εἰς ἕτερα μεταμορφούμενα σώματα συνείληχε. Διὸ τῇ μὲν κεφαλῇ τὸν ἱερέα καταρασάμενοι καὶ ἀποκόψαντες, εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριπτουν πάλαι, νῦν δὲ τοῖς ξένοις ἀποδίδοντας· τὸν δὲ μέλλοντα θύεσθαι βοῦν οἱ σφραγισταὶ λεγόμενοι τῶν ἱερέων κατασημαίνονται, τῆς σφραγῖδος, ὡς ἱστορεῖ Κάστωρ, γλυφὴν ἔχούσης ἄνθρωπον εἰς γόνυ καθῃκότα ταῖς χερσὶν C ὀπίσω δεδεγμέναις, ἔχοντα ὑπὲρ τῆς σφαγῆς ξίφος ἐγ-

A. 10. ἑκκαιπεντηκονταγώνιον] Secutus ſum Xylandri auctoritatem cum Bentleio et Squirio. Vulgo ἑκατονκαιπεντηκοντάγωνον. A. et E. ἑκατὸν, ut corruptum, ſubducta linea notarit.

B. 5. ψυχαῖς—συνείληχε] Vera lectio. Ψυχαῖς habet Ald. Baſ. Xyl. E. unde conſequens erat συνείληχε reſtituere. Vulgo ψυχὰς—συνείληφε.

tæ, et Junonis: duodecim angulorum figuram Jovis: quinquaginta ſexangulam Typhonis, ut Eudoxus tradidit.

XXXI. Ægyptii porro quia Typhonem colore rufo fuiſſe cenſent, boum quoque non niſi rufos immolant; itaque accuratam adhibent obſervationem, ut ſi vel unum capillum habeat album aut nigrum, non immolandum judicent: non enim aptum eſſe ad victimam præſtandam id quod earum ſit diis: ſed contra iis corporibus ſacrificandum eſſe, quæ animas impiorum et injuſtorum hominum in alia corpora tranſeuntes exceperunt. Itaque in caput victimæ exſecrati, amputatum in flumen abjiciebant antiquitus, nunc peregrinis id dant: et bovem qui immolandus eſt ſigillo impreſſo notabant ſacerdotes certi, qui Sphragiſtæ, id eſt ſigillatores, dicebantur: ſigilli autem ſculptura exprimebatur, ut Caſtor perhibet, homo in genua deſidens manibus poſt tergum reductis, jugulo enſe imminente. Aſinum quoque

χείμωνον, ἀπολαύειν τε καὶ τὸν ὄνον ὥσπερ εἰρηται τῆς ὁμοιότητος, ἀφ' ἡμέραν καὶ τὴν ὕβριν ἐκ ἥττον ἢ ἀφ' ἑτέρων οἴονται. Διὸ καὶ τοὺς Περσικοὺς βασιλέων ἐχθρεύοντες μάλιστα τὸν Ὦχον, ὡς σκαιὸν καὶ μιαρὸν, Ὄνον ἐπωνόμασαν· καὶ κεῖνος εἰπὼν, Ὁ μὴν ὄνος ὅτος ὑμῶν κατεσκήψεται τὸν βοῦν, ἔφυσε τὸν Ἆπιν, ὡς Δεινὼν ἱστόρηκεν. Οἱ δὲ λέγοντες ἐκ τῆς μάχης ὅτι ὄνῳ τῷ Τυφῶνι τὴν φυγὴν ἑπτὰ ἡμέραις γενέσθαι, καὶ D σωθέντα γεννῆσαι παῖδας, Ἱεροσόλυμον καὶ Ἰουδαῖον, αὐτόθεν εἰσὶ κατάδηλοι τὰ Ἰουδαϊκὰ παρέλκοντες εἰς τὸν μῦθον.

λβ'. Ταῦτα μὲν οὖν τοιαύτας ὑπονοίας δίδωσιν· ἀπ' ἄλλης δὲ ἀρχῆς τὸν φιλοσοφώτερόν τι λέγειν δυναμένων τὰς ἁπλουστάτας σκεψώμεθα πρῶτον. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ λέγοντες, ὥσπερ Ἕλληνες Κρόνον ἑλληνίζουσι τὸν χρόνον Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα, γένεσιν δὲ Ἡφαίστου, τὴν εἰς πῦρ ἀέρος μεταβολήν· ὅτι παρ' Αἰγυπτίοις Νεῖλον τὸν (τὸν εἶ) τὸν Ὄσιριν, Ἶσιδι συνόντα τῇ γῇ· Τυφῶνα δὲ τὴν

arbitrantur ſimilitudinis, uti docuimus, pœnas dare, non minus ob inertiam et petulantiam quam ob colorem. Itaque etiam de Perſicis regibus maxime exoſi Ochum, ut ſceleſtum et impurum, *Aſinum* appellarunt: et Ochus hoc fatus, *At enim hic Aſinus veſtrum bovem epulabitur*, Apim mactavit: ut narrat Deino. Qui autem dicunt e prœlio Typhonem aſino vectum per ſeptem dies fugiſſe, elapſumque filios genuiſſe Hieroſolymum et Judæum: facile patet eos Judaicas res in fabulam hanc adſciſcere.

XXXII. Hæc itaque tales ſententias verbis tectas præbent. Nunc alio principio facto, de his quæ magis philoſophice dici videntur, primum ſimpliciſſimas perpendamus opiniones. Sunt qui dicant, quemadmodum apud Græcos Cronos (qui Latinis eſt Saturnus) tempus, Juno aerem, Vulcani ortus mutationem aeris in ignem, notat: ſic apud Ægyptios Oſiride intelligi Nilum, qui cum terra, quam Iſis deſignat, coeat: Typhonem mare eſſe, in quod

θάλασσαν, εἰς ἣν ὁ Νεῖλος ἐμπίπτων ἀφανίζεται καὶ ἀφανιστάται, πλὴν ὅσον ἡ γῆ μέρος ἀναλαμβάνουσα καὶ δεχομένη, τῆς γόνιμος ἐστὶ αὐτῆς. Καὶ θρηνώδης ἐστὶν ἑορτὴ παρὰ τοῦ Κρόνου γενόμενος· θρηνεῖ δὲ τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς γενόμενον μέρεσιν, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς φθειρόμενον. Αἰγύπτιοι γὰρ οἴονται τὰ μὲν ἕῳα, τῷ κόσμῳ πρόσωπον εἶναι, τὰ δὲ πρὸς βορρᾶν, δεξιὰ, τὰ δὲ πρὸς νότον ἀριστερά· φερόμενος οὖν ἐκ τῶν νοτίων ὁ Νεῖλος, ἐν δὲ τοῖς βορείοις ἐκ τῆς θαλάσσης καταναλισκόμενος, εἰκότως λέγεται τὴν μὲν γένεσιν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἔχειν, τὴν δὲ φθορὰν ἐν τοῖς δεξιοῖς. Διὸ τὴν τε θάλασσαν οἱ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται, καὶ τὸν ἅλα, Τυφῶνος ἀφρὸν καλοῦσιν· καὶ τῶν ἀπαγορευομένων ἔν ἐστιν αὐτοῖς, ὅπὶ τραπέζης ἅλα μὴ προτίθεσθαι. Καὶ κυβερνήτας οὐ προσαγορεύουσιν, ὅτι ζῶντα θαλάττῃ, καὶ τὸν βίον ἀπὸ τῆς θαλάττης ἔχουσιν. Οὐχ ἥκιστα δὲ ὁ τὸν ἰχ-

E. 2. ἐπὶ τῷ Κρόνῳ] Legendum ἐπὶ τῷ Ὀσίριδι, cum Squirio. Νείλου quidem Mez.

E. 11. ἔν ἐστι—προτίθεσθαι] Prius ex E. Xyl. Bentl. Markl. Squir. posterius ex E. et Venet. Vulgo, ἐστιν—πρὸς τ. θεσθαι.

incidens Nilus divellitur et perit, niſi quantum ejus terra excipiens ab eo fæcunditatem conſequitur. Eſtque ſacra lamentatio de Saturno, deplorat autem natum in ſiniſtris partibus, in dextris pereuntem. Nam Ægyptii ſtatuunt partes mundi ad ortum Solis ſitas eſſe faciem, dextra quæ ad ſeptentrionem, ſiniſtra quæ ad meridiem vergunt. Ergo Nilus a meridie labens, et verſus ſeptentrionem a mari abſorptus, recte dicitur naſci in ſiniſtris partibus, perire in dextris. Itaque et mare abominantur ſacerdotes, et ſalem Typhonis ſpumam vocant, interque alia interdictum eſt ipſis, ne ſalem in menſa ponant: navium quoque rectores ab iis non compellantur, utpote mari utentes, indeque victum ſuum petentes: eademque potiſſimum de cauſa piſcem averſan-

θεὸν ἀπὸ τούτου προβάλλονται τῆς αἰτίας, ἢ τὸ μισεῖν ἰχθύι γράφουσιν. Ἐν Σάι γοῦν ἐν τῷ προπύλῳ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἦν γεγλυμμένον βρέφος, γέρων, ἱέραξ, μῦς, τοῦτο ἱέραξ, ἐφεξῆς δὲ ἰχθύς, ὅπι πᾶσι δὲ ἵππος ποτάμιος· ἐδήλου δὲ συμβολικῶς, Ὦ γινόμενοι καὶ ἀπογινόμενοι, βροτέραν· ἱέρακι δὲ τὸν θεὸν φράζουσιν· ἰχθύι δὲ μῖσος, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν θάλατταν· ἱπποπο-
364 ταμίῳ δὲ ἀναίδειαν· λέγεται γὰρ ἀποκτείνας τὸν πατέρα, τῇ μητρὶ βίᾳ μίγνυσθαι. Δόξει δὲ καὶ τὸ τοῦ Πυθαγορικοῦ λεγόμενον, ὡς ἡ θάλαττα, Κρόνου δάκρυόν ἐστιν, αἰνίττεσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μηδὲ σύμφυλον αὐτῆς. Ταῦτα μὲν οὖν ἔξωθεν εἰρήσθω κοινοὺς ἔχοντα τοὺς ἱστορίας.

λγ'. Οἱ δὲ σοφώτεροι τῶν ἱερέων, οὐ μόνον τὸν Νεῖλον Ὄσιριν καλοῦσιν, οὐδὲ Τυφῶνα τὴν θάλατταν· ἀλλὰ

F. 8. ἢ ἀπογινόμενοι, διαφέρει] Locus mutilus ita ſupplendus: ἢ ἀπογινόμενα, θεὸς μισεῖ ἀναίδειαν· δηλοῖ γὰρ βρέφος τὸν γινόμενον, τὸν ἀπογινόμενον δὲ ὁ γέρων: ita ratio patet omiſſionis in poſtremis: priora eadem ratione Squirius ex Clemente Alex. Strom. VI. p. 670. In Veneto diſerte eſt διὰ ὁ γέρων: in E. διό . . . . . γέρων interjecta lacuna duorum verſuum.

A. 2. Δόξει] Δόξειε Bentl. Baxt. Squir.

tur, et *odium* pingendo *piſcem* notant. Sai in veſtibulo templi Minervæ erat inſculptus infans, ſenex, deinde accipiter, poſt piſcis, ultimo loco equus fluvialis: hæc ſymbola notabant, infans et ſenex, ortum atque interitum, accipiter Deum, piſcis odium (ut diximus) propter mare, equus fluvialis impudentiam. Fertur enim patrem interficere, et poſtea cum matre per vim coire. Videri poteſt etiam id quod Pythagorici dicunt, mare lachrymam eſſe Saturni, notare non purum id eſſe neque noſtro generi familiare. Atque hæc profana ſunt vulgatis narrationibus prodita.

XXXIII. Sed ſacerdotum ſapientiores, non Nilum duntaxat Oſiridis, mare Typhonis nomine accipiunt: ſed Oſiri-

Ὄσιριν μὴν ἁπλῶς ἅπασαν ὑγρὸν ποιὸν ἀρχὴν καὶ δύναμιν, αἰτίαν γενέσεως καὶ σπέρματος οὐσίαν νομίζοντες· Τυφῶνα δὲ πᾶν τὸ αὐχμηρὸν καὶ πυρώδες καὶ ξηραντικὸν ὅλως καὶ πολέμιον τῇ ὑγρότητι· διὸ καὶ πυρράχρων γεγονέναι τὸ σώματι καὶ πάροχον νομίζοντες, οὐ πάνυ B
πιθήμως ἐντυγχάνουσιν, οὐδὲ ἡδέως ὁμιλοῦσι τοῖς τοιούτοις τῶν ζώων ἀνθρώποις. Τὸν δὲ Ὄσιριν αὖ πάλιν μελάγχροον γεγονέναι μυθολογοῦσιν, ὅτι πᾶν ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἰμάτια καὶ νέφη μελαίνει μιγνύμενον, καὶ τὸν νέον ὑγρότης οὖσα παρέχει τὰς τρίχας μελαίνας· ἡ δὲ πολίωσις οἷον ὠχρίασις ὑπὸ ξηρότητος ὀπτίνεται τοῖς σώμασι· καὶ τὸ μὲν ἔαρ, θαλερὸν καὶ γόνιμον καὶ σπερμώδες· τὸ δὲ φθινόπωρον, ὑγρότητος ἔνδειαν, καὶ φυτοῖς πολέμιον καὶ ζώοις νοσῶδες. Ὁ δὲ ἐν Ἡλιουπόλει τρεφόμενος βοῦς, ὃν Μνεῦιν καλοῦσιν, Ὀσίριδος δὲ C
ἱερόν, ἔνιοι δὲ καὶ τοῦ Ἄπιδος πατέρα νομίζουσι, μέλας

C. 1. Μνεῦιν] Sic Baſ. Xyl. Bentl. Markl. Squir. Cæteri Μνάειν.
C. 2. Ἄπιδος] Sic Venet. Flor. P. Vulgo Ἄπιος.

dem in univerſum cenſent omne principium facultate humectandi præditum, utpote cauſam ortus et ſubſtantiam ſeminis: et Typhonem omne ſiccum, igneum, et quicquid denique exſiccandi vim habens adverſum eſt humori. Ideo rufum et ſubpallidum fuiſſe Typhonem cenſentes, non admodum libenter compellant tali colore qui ſunt homines, ingrataque ipſis horum eſt conſuetudo. Oſirin autem nigro colore fuiſſe fabulantur, quia aqua omnem terram, omnem veſtem, et nubes etiam nigras reddit admixta: et humor in juvenibus capillos edit nigros, canicies veluti in pallidum mutat hos, a ſiccitate contingens corporibus jam poſt vigorem elangueſcentibus: ac ver virens eſt, fecundum, et amœnum: autumnus ob humoris defectum cum ſtirpibus inimicus eſt, tum animalibus morbos fert. Jam qui Heliopoli nutritur bos, (*Mneuin* vocant, ſacrum Oſiridi, et nonnullorum ſententia Apis patrem) is niger eſt, et proxime ſecun-

ἔστι καὶ δύτερος ἔχει τιμὰς μετὰ τὸν Ἄπιν. Ἐπὶ τιὼ Αἰγυπτίου δὲ τοῖς μάλιστα μελάγχειον ὄσαν, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, Χημίαν καλοῦσιν· ἡ καρδία παρεικάζουσι· θερμὴ γὰρ ἔστι καὶ ὑγρὰ ἡ τοῖς νοτίοις μέρεσι τοῦ οὐρανοῦ, ὥσπερ ἡ καρδία τοῖς εὐωνύμοις τοῦ ἀνθρώπου, μάλιστα ἐγκέκλεισαι καὶ συσκεχώρηκεν.

λδ'. Ἥλιον δὲ καὶ σελήνην οὐχ ἅρμασιν ἀλλὰ πλοίοις ὀχήμασι χρωμένους περιπλεῖν ἀεί, αἰνιττόμενοι
D τιὼ ἀφ' ὑγροῦ τροφὴν αὐτοῖς καὶ γένεσιν. Οἴονται δὲ καὶ Ὁμηρον, ὥσπερ Θαλῆν, μαθόντα παρ' Αἰγυπτίων, ὕδωρ ἀρχὴν ἁπάντων καὶ γένεσιν πεῖσαι· τὸ γὰρ Ὠκεανὸν Ὄσιριν εἶ), τιὼ δὲ Τηθιὼ Ἶσιν, ὡς πανσυμφίλιον πάντα καὶ συνεκτρέφουσαν. Καὶ γὰρ Ἕλληνες τιὼ τοῦ σπέρματος πρόεσιν, ΑΠΟΥΣΙΑΝ καλοῦσι, καὶ ΣΥΝΟΥΣΙΑΝ τὴν μίξιν· καὶ τὸν ΥΙΟΝ ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ὑσαι· καὶ τὸν Διόνυσον ΥΗΝ, ὡς κύριον τῆς ὑγρᾶς φύσεως, οὐχ

C. 5. Χημίαν] Ita Squir. et confirmat Venetus. Vulgo Χημία.
C. 10. περιπλεῖν] Salmaſ. περιπελεῖν.
D. 6. πρόεσιν] Non dubitavi recipere poſt Squirium: monentibus Salmaſ. Mes. Bentl. Markl. Vulgo πρόθεσιν.

dum Apin colitur honoribus. Præterea Ægyptum quæ vel maxima nigram habet terram, tanquam nigram oculi partem, *Chemia* vocant, et cordi comparant: calida enim eſt et humida, et auſtrinis mundi partibus, ut cor ſiniſtris hominis, includitur atque accedit.

XXXIV. Solem quoque et Lunam dicunt non curribus ſed navigiis vectos curſus ſuos continuare: ſignificantes humore ali res atque procreari. Exiſtimant etiam Homerum itidem ut Thaletem ab Ægyptiis doctum, principium et ortum omnium rerum poſuiſſe aquam: eſſe enim Oceanum Oſirin, Tethyn Iſin, quæ omnia enutriat una atque educat. Etenim Græci ſeminis emiſſionem *apuſiam*, et coitum *ſynuſiam* vocant, et filium *hyon*, ab aqua et pluvia, quæ ſunt *hydor* et *hyein*: et Bacchum *Hyem* appellant, ut humidæ dominum naturæ: qui ſane non

ἕτερον ὄντα τοῦ Ὀσίριδος. Καὶ γὰρ τὸν Ὄσιριν Ἑλλάνικος Ὑσιριν ἔοικεν ἀκηκοέναι ὑπὸ τῶν ἱερέων λεγόμενον· οὕτω γὰρ ὀνομάζων μάλιστα τὸν θεὸν, εἰκότως ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς εὑρέσεως.

λε'. Ὅπως μὲν οὖν ὁ αὐτὸς θεὸς Διονύσῳ, τίνα μᾶλλον E ἢ σε γινώσκειν, ὦ Κλέα, δεῖ θεμιτόν ἐστιν, ἀρχιλαμψάσαν ἐν Δελφοῖς τῶν Θυιάδων, τοῖς δὲ Ὀσιριακοῖς καθωσιωμένην ἱερεῖς ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρός; Εἰ δὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα δεῖ μαρτύρια παραθέσθαι, τὰ μὲν ἀπόρρητα σιγὴ χώραν ἐῶμεν· ἃ δ' ἐμφανῶς δρῶσι θάπτοντες τὸν Ἆπιν οἱ ἱερεῖς, ὅταν παραμοιάζωσιν ὅτι σχεδίας τὸ σῶμα, βακχείας οὐδὲν ἀποδεῖ· καὶ γὰρ νεβρίδας περιαθάπτονται, καὶ θύρσους φορεῦσι, καὶ βοαῖς χορῶν καὶ κινήσεσιν, ὥσπερ οἱ κάτοχοι τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς. Διὸ καὶ ταυρόμορφον Διόνυσον πᾶσιν ἀγάλ- F

D. 10. ἔοικεν] Veriſſima hæc eſt correctio Valckenarii ad Euripid. Phœniſſ. p. 251. Vulgo εἴρηκεν.

D. 12. φύσεως καὶ τῆς εὑρέσεως] Legendum ἕξεως καὶ τῆς ἐγχρασίας cum Markl.

E. 2. ἀρχιλαμψάσαν] Corruptam vocem varie corrigunt. In cæteris duæ placent correctiones: Meziriaci ἀρχηγὸν μὲν ὄσαν, quod Bentleius etiam prodidit ad Callimach. p. 308. et probat Weſſelingius ad Diod. Sic. Vol. I. p. 14. altera eſt Salmaſii ἀρχιέρειαν μὲν ὄσαν.

F. 1. ταυρόμορφον Διόνυσον] Legendum ταυρόμορφα Διονύσου cum Markl.

eſt alius ab Oſiride. Quippe Hellanicus *Hyſirin* pro Oſiride a ſacerdotibus nominari audiviſſe videtur: itaque eum crebro nominat, nimirum a pluvia et humectatione.

XXXV. Eſſe autem Oſirin eundem ac Bacchum deum, cuinam magis conveniat ſcire, quam tibi, O Clea? quæ et Thyadum Delphicarum es princeps, et a patre ac matre Oſiriacis conſecrata ſacris. Si tamen aliorum gratia adducere oportet teſtimonia, ſuo loco relinquamus ea quæ effari nefas eſt. Quæ autem palam faciunt ſacerdotes, dum Apidis cadaver rate advectum ſepeliunt, nihil diſtant a Bacchi ſacrificio: quippe et hinnuleorum pelles circum appendunt, et thyrſos geſtant, iiſque utuntur clamoribus et motibus, quibus Bacchico furore correpti dum orgia peragunt. Ea de cauſa plerique Græcorum Bacchi ſimulachra faciunt tau-

ματα πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων· οἱ δὲ Ἠλείων γυναῖκες καὶ ἐπικαλοῦσιν εὐχόμεναι, ποθὶ βοείῳ τὸν θεὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτάς. Ἀργείοις δὲ βουγενὴς Διόνυσος ὀπάλλιον θεός· ἀναχαλῶνται δ' αὐτὸν ὑπὸ σαλπίγγων ἐξ ὕδατος, ἐμβάλλοντες εἰς τὸ ἄδυτον ἄρνα τῷ πυλαόχῳ, τὰς δὲ σάλπιγγας ἐν θύρσοις ἀποκρύπτουσιν, ὡς Σωκράτης ἐν τοῖς περὶ Ὁσίων εἴρηκεν. Ὁμολογεῖ δὲ καὶ τὰ τίθηναι, καὶ νὺξ τελεία τοῖς λεγομένοις Ὀσίριδος διασπασμοῖς, καὶ ταῖς ἀναβιώσεσι καὶ παλιγγενεσίαις· ὁμοίως δὲ
365 καὶ τὰ περὶ τὰς ταφάς. Αἰγύπτιοί τε γὰρ Ὀσίριδος πολλαχοῦ δείκνυσι, ὥσπερ εἴρηται, δεικνύουσι, καὶ Δελφοὶ τὰ τοῦ Διονύσου λείψανα παρ' αὐτοῖς πρὸ τοῦ χρηστηρίου ἀποκεῖσθαι νομίζουσιν· καὶ θύουσιν οἱ Ὅσιοι θυσίαν ἀπόρρητον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅταν αἱ Θυάδες ἐγείρωσι τὸν Λικνίτην. Ὅτι δὲ οὐ μόνον τὸν οἶνον Διόνυσον, ἀλλὰ καὶ πάσης ὑγρᾶς φύσεως Ἕλληνες ἡγοῦνται κύριον καὶ ἀρχηγόν, ἀρκεῖ Πίνδαρος μάρτυς τοῦτ' εἶναι, λέγων,

F. 9. νὺξ τελεία] Legendum videtur νυκτέλια: et recepit adeo Squirius.

ri forma: et Eleorum mulieres vota facientes precantur *ut ad ſe deus veniat bubulo pede:* et Argivis Bacchus eſt bovigena, et evocant eum tubis ex aqua, Janitori ovem in abyſſum injicientes, et tubas inter thyrſos occultant, ut Socrates ſcripſit in libris de Hoſiis, ſive ſacris. Conveniunt et Titanica, et nox quæ perfecta dicitur, his quæ dicuntur de diſcerpto Oſiride et redivivo ac renato: necnon et ſepulturæ. Nam et Ægyptii multis in locis ſepulchrum Oſiridis monſtrant, ut ſupra oſtendimus: et Delphi reliquias Bacchi apud ſe juxta oraculum ſitas putant, arcanumque ſacrificium Hoſii in fano Apollinis peragunt, quo tempore Thyades Licnitam (id Bacchi eſt nomen) excitant. Quod autem Liberum Græci non vini tantummodo, ſed et omnis humidæ naturæ dominum atque principem faciant, teſtimonio Pindari ſufficit docere, ſic dicentis,

" Δένδρον δὲ νόμιον Διόνυσος πολυγαθὴς αὐξάνοι, ἀγαθὸν
" φέγγος ὀπώρας." Διὸ καὶ τοῖς τὸν Ὄσιριν σεβομένοις
ἀπαγορεύει δένδρον ἥμερον ἀπολλύναι, καὶ πηγὴν ὕδατος B
ἐμφράττειν.

λϛ'. Οὐ μόνον δὲ τὸν Νεῖλον, ἀλλὰ πᾶν ὑγρὸν
ἁπλῶς Ὀσίριδος ἀπορροὴν καλοῦσι· καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ
προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ὅτι τιμῇ τὸν θεόν· ᾧ θρίῳ βα-
σιλέα καὶ τὸ νότιον κλίμα τοῦ κόσμου γεάφουσι, καὶ με-
θερμηνεύεται τὸ θρίον ποτισμὸς καὶ κίνησις πάντων, καὶ
δοκεῖ γεννητικῷ μορίῳ τινὶ φύσιν ἐοικέναι. Τὴν δὲ τῶν
Παμυλίων ἑορτὴν ἄγοντες, ὥσπερ εἴρηται, φαλλακὴν ὅσαν,
ἄγαλμα προτίθενται καὶ περιφέρουσιν, οὗ τὸ αἰδοῖον τρι-
πλάσιόν ἐστιν· ἀρχὴ γὰρ ὁ θεός, ἀρχὴ δὲ πᾶσα τῷ
γονίμῳ πολλαπλασιάζει τὸ ἐξ αὐτῆς. Τὸ δὲ πολλά- C
κις, εἰώθαμεν καὶ τρὶς λέγειν, ὡς τὸ Τρισμάκαρες, καὶ

B. 7. ποτισμὸς καὶ κίνησις] Reiſk. τετισμὸς καὶ γέννησις: prius non mutem: poſterius mutem in κίνησιν cum Xyl. et Mez.

Bacchus lætitiæ dator
Gratis frugibus arbores
Fœcundat:

eaque cauſa eſt, ut Oſiridis cultoribus nefas ſit arborem hortenſem perdere, aut fontem aquæ obturare.

XXXVI. Non ſolum autem Nilum, ſed omnem ſimpliciter humorem, *defluxum Oſiridis* vocant: et ante ſacra in pompa ſemper præcedit vas aquarium in honorem dei: et ficus folio regem, ac meridionale mundi clima pingunt, interpretanturque folium ficus irrigationem et fœtationem omnium: videturque natura ſimile genitali membro. Porro Pamylitia feſtum agentes quæ, ut dictum fuit, phallo, id eſt virilis membri ſimulachro, adhibito fiunt, imaginem proponunt atque circumferunt, cujus triplus eſt penis: nam deus eſt principium, omne autem principium vi genitali multiplicat id quod ab eo producitur: multiplex autem ſolemus ternario notare, ut cum dicimus:

O ter felices.

Et,

Δεσμοὶ μὲν τρεῖς τόσσοι ἀπείρονες.

Εἰ μὴ νὴ Δία χυρίως ἐμφαίνεται τὸ τριπλάσιον ὑπὸ τῶν παλαιῶν· ἡ γὰρ ὑγρὰ φύσις, ἀρχὴ καὶ γένεσις ὅσα πάντων ἐξ ἀρχῆς, τὰ θεῖα τρία σώματα, γῆν, ἀέρα, καὶ πῦρ ἐποίησε· καὶ γὰρ ὁ παρεσπαρμένος τῷ μύθῳ λόγος, ὡς τῷ Ὀσίριδος ὁ Τυφὼν τὸ αἰδοῖον ἔρριψεν εἰς τὸ ποταμόν, ἡ δ' Ἶσις οὐχ εὗρεν, ἀλλ' ἐμφερὲς ἄγαλμα θεμένη καὶ κατασκευάσασα, τιμᾶν καὶ φαλληφορεῖν ἔταξεν, εἰκῶνα δὲ παρεχωρεῖ, διδάσκων ὅτι τὸ γόνιμον καὶ τὸ σπερματικὸν τῷ θεῷ παρὸν ἔσχεν ὕλην τὴν ὑγρότητα, καὶ δι' ὑγρότητος εἰσεκρίθη τοῖς περυκόσι μετέ-
D χειν γενέσεως. Ἄλλος δὲ λόγος ἐστὶν Αἰγυπτίων, ὡς Ἄποπις ἡλίου ὢν ἀδελφὸς ἐπολέμει τῷ Διΐ, τὸν δὲ Ὀσιριν ὁ Ζεὺς συμμαχήσαντα καὶ συγκαταστρεψάμενον αὐτῷ τὸν πολέμιον, παῖδα θέμενος, Διόνυσον προσηγόρευσεν. Καὶ τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ τὸ μυθῶδες ἐστὶν ἐπε-

C. 11. ἐνταῦθα δὲ] Vel delendum δὲ cum Squirio: vel corrigendum ἐνθάδε cum Reiſkio.

Ter tot vincla.—

Niſi potius ita ſentiendum eſt, triplum a veteribus proprie fuiſſe uſurpatum. Humida enim natura cum ab initio principium et ortus omnium eſſet rerum, tria prima effecit corpora terram, aerem, ignem. Quæ enim fabula rei additur, membrum Oſiridis in flumen fuiſſe a Typhone abjectum, et Iſidem cum id non inveniret, ſimulachrum ejus adornaſſe, idque ut honoraretur et phallus geſtaretur inſtituiſſe: ea huc facit, docetque genitalem vim et ſemen dei pro materia prima habuiſſe humorem, et humoris interventu coaluiſſe cum his quæ naſcendi facultate erant prædita. Alia etiam apud Ægyptios fertur fabula, Apopin Solis fratrem bellum moviſſe adverſus Jovem, et Oſiridem a Jove, cui in hoſte debellando auxilium tuliſſet, adoptatum filii loco, Dionyſiumque, id eſt Bacchum, fuiſſe appellatum. Hanc quoque fabulam veritati et naturæ con-

δείξαι τῆς περὶ φύσιν ἀληθείας ἀπόμυσον. Δια μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι τὸ πνεῦμα καλοῦσιν, ᾧ πολέμιον ὂν αὐχμηρὸν καὶ πυρῶδες· τοῦτο δὲ ἥλιος μὲν οὐκ ἔστι, πρὸς δὲ ἥλιον ἔχει πολὺ συγγένειαν· ἡ δὲ ὑγρότης σβεννύουσα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ξηρότητος, αὔξει καὶ ῥώννυσι τὰς ἀναθυμιάσεις, ὑφ' ὧν τὸ πνεῦμα τρέφεται καὶ τέθηλεν. E

λζ'. Ἔπι τε τὸν κισσὸν, ὃν Ἕλληνές τε καθιεροῦσι τῷ Διονύσῳ, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις λέγεται χενόσιρις ὀνομάζεσθαι, σημαίνοντος τὸ ὄνόματος, ὡς φασι, φυτὸν Ὀσίριδος. Ἀρίστων πάντων ὁ γεγραφὼς Ἀθηναίων ἐπιστολήν τινι Ἀλεξάρχου περιέπεσε· ἐν ᾗ Διὸς ἱερεῖται καὶ Ἶσιδος υἱὸς ὢν ὁ Διόνυσος οὐκ Ὀσιρις ἀλλὰ Ἀρσαφὴς, ἐν τῷ ἄλφα γράμματι λέγεσθαι, δηλοῦντος τὸ ἀνδρεῖον τὸ ὀνόματος. Ἐμφαίνει F

D. 6. περὶ φύσιν] Legendum περὶ φύσιν cum Xyl. Mez. Markl.

E. 2. κισσὸν, ὃν Ἕλληνες] ὃν delendum cum Reiſkio.

E. 5. ἀπωκίαν] Legendum videtur ἀποικίας, ut Marklandus monuit.

E. 6. περιέπεσε ἐν ᾗ Διὸς ἱερεῖται καὶ Ἶσιδος] Palmaria hæc eſt emendatio Valckenarii ad Euripid. Phœniſſ. p. 251. Vulgo περιπεσεῖν παῖδες, ἱερεῖται δὲ καὶ Ἶσιδος.

E. 8. Ἀρσαφὴς] Squirius Ἀσιρὶς. Vulgatum tuetur idoneus judex Jablonſkius Panth. Æg. P. I. p. 289. cui aſſentior: tum vero illa, ἐν τῷ ἄλφα γράμματι, delenda videantur; quod etiam Reiſkio viſum.

gruere, demonſtrari poteſt. Jovem enim Ægyptii ſpiritum vocant, cui ſicca et ignea natura eſt adverſa et inimica: ea vero non eſt Sol, ſed quandam habet cum Sole cognationem: humor autem exſtinguens nimium ſiccitatis, auget et roborat exhalationes, quibus ſpiritus alitur et viget.

XXXVII. Præterea et hederam Græci Baccho conſecrant, et hæc ab Ægyptiis dicitur nominari *Chenoſiris*, quod ſignificat plantam Oſiridis. Proinde Ariſto, qui coloniam Athenienſium ſcripſit, in epiſtolam quandam Alexarchi incidit, in qua perhibebatur Bacchus Jovis et Iſidis filius ab Ægyptiis haberi, qui non Oſiris, ſed Arſaphes nomen gerat, quo fortis ſignificatur. Indicat hoc etiam Hermæus pri-

δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἑρμαῖος, ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν Αἰγυπτίων· ὄμβριμον γὰρ φησι μεθερμηνεύεσθαι τὸν Ὄσιριν. Ἐοῦ δὲ Μνασέας τῷ Ἐπάφῳ παρεσπάρθαι τὸν Διόνυσον καὶ τὸν Ὄσιριν, καὶ τὸν Σάραπιν· ἐοῦ καὶ Ἀντικλείδην, λέγοντα τὴν Ἶσιν Προμηθέως οὖσαν θυγατέρα, Διονύσῳ συνοικεῖν. Αἱ γὰρ εἰρημέναι περὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς θυσίας οἰκειότητες ἐναργεστέραν τῶν μαρτύρων τὴν πίστιν ἔχουσι.

λη'. Τῶν τε ἄστρων τὸν σείριον, Ἴσιδος νομίζουσι, 366 ὑδραγωγὸν ὄντα. Καὶ τὸν λέοντα τιμῶσι, καὶ χάσμασι λεοντείοις τὰ τῶν ἱερῶν θυρώματα κοσμοῦσιν, ὅτι πλημμυρεῖ Νεῖλος

Ἡελίῳ ταπρῶτα συνιχομένοις λίοντι.

Ὡς δὲ Νεῖλον Ὀσίριδος ἀπορρύην, οὕτως Ἴσιδος σῶμα γῆν ἔχουσι καὶ νομίζουσιν, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ἧς ὁ Νεῖλος ἐπιβαίνει σπερμαίνων καὶ μιγνύμενος. Ἐκ δὲ τῆς σωτηρίας ταύτης γεννῶσι τὸν Ὧρον· ἔστι δὲ Ὧρος ὁ πάντα σώζουσα

F. 4. Μνασέαν] Ita Mez. Salmaſ. Valckenarius loco memorato. Squir. Reiſk. Vulgo Μνάσαν.
A. 6. ἴχνεσι] Portalis, λίγυσι.

mo de Ægyptiis libro, *validum* eſſe ſi interpretetur Oſirin inquiens. Omitto Mnaſean, qui Epapho apponit Liberum, Oſiridem, et Sarapin: omitto Anticleidam, qui Iſidem Promethei filiam, Liberi uxorem facit. Nam quas retuli feſtorum et ſacrificiorum ſimilitudines, apertius quam teſtes rei fidem faciunt.

XXXVIII. Et de ſideribus Seirium Iſidi adſcribunt, cum aquam ducat: et Leonem venerantur, rictibuſque leoninis januas templorum ornant, quia Nilus exundat

Titanis primum curru tangente Leonem.

Sicut autem Nilum Oſiridis defluxum, ita corpus Iſidis terram putant, non univerſam, ſed quam Nilus invadens ac coiens fœtam reddit. Hoc ex coitu Orum naſci perhibent. Eſt autem Orus tempeſtas ac

καὶ τρέφουσα τὸ περιέχοντος ὦρα καὶ κρᾶσις ἀέρος· ὃν
δὲ τοῖς ἕλεσι τοῖς περὶ Βούτον ὑπὸ Λητοῦς τεθραμμένα
λέγουσιν· ἡ γὰρ ὑδατώδης καὶ ἀβάθεσχος γῆ μάλιστα B
τὰς σβεννυούσας καὶ χαλώσας τὴν ξηρότητα καὶ τὸν
αὐχμὸν ἀναθυμιάσεις πιθανεῖται. Νέφθυν δὲ καλοῦσι
τὴν γῆς τὰ ἔσχατα καὶ παράκτια καὶ φαύσιμα τῆς θαλάττης·
διὸ καὶ Τελευταίαν ἐπονομάζουσι τὴν Νέφθυν, καὶ Τυφῶνι
δὲ συνοικεῖν λέγουσιν. Ὅταν δὲ ὑπερβαλὼν καὶ πλεο-
νάσας ὁ Νεῖλος, ἐπέκεινα πλησιάσῃ τοῖς ἐρημαίοις,
τοῦτο μίξιν Ὀσίριδος πρὸς Νέφθυν καλοῦσιν, ὑπὸ τῆς
ἀναβλαστανόντων φυτῶν ἐλεγχομένην· ὧν καὶ τὸ μελί-
λωτόν ἐστιν, οὗ φησι μῦθος ἐκπορνεύσαντος καὶ ἀπολειφθέντος,
αἰσθέσθαι γενέσθαι Τυφῶνι τῆς πρὸς τὸν γάμον ἀδικίας.
Ὅθεν ἡ μὲν Ἶσις ἔτεκε γνησίως τὸν Ὧρον, ἡ δὲ Νέφθυς C
σκότιον τὸν Ἄνουβιν. Ἐν μέντοι ταῖς ἀναδοχαῖς τῶν
βασιλέων ἀναγράφουσι τὴν Νέφθυν Τυφῶνι γεγαμένην,
πρώτην γενέσθαι φασίν. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ περὶ γυναι-

B. 5. Τελευταίαν] Forte rectius Τελευτὰν, quod Squirius e ſua ipſe correctione recepit. Mox pro γνησίως Markl. γήσιον.

temperies aeris ambientis omnia ſervans atque alens: quem in paludibus apud Butum a Latona dicunt enutritum; quia aquoſa et irrigua terra maxime educit exhalationes quibus ſiccitas reſtinguitur atque laxatur. Nephthyn porro appellant extremas terræ partes quæ mare attingunt: ideoque eam *ultimam* nominant, et Typhonis uxorem dicunt. Cum autem exundans Nilus etiam in iſtas partes diffluit, hoc Oſiridis cum Nephthy coitum nuncupant, quem ſtirpes germinantes arguerint, inter quas et melilotum eſt: quo fabula fert delapſo et relicto Typhonem adulterium deprehendiſſe. Itaque Iſis Orum juſto partu edidit, Nephthys autem Anubin furtivo. Sane in deſcriptione ſucceſſionis regum ſcribunt Nephthyn Typhoni nuptam principio fuiſſe ſterilem. Quod ſi non de muliere, ſed dea dicunt, ſignificare volunt

κὸς, ἀλλὰ θεὶ τῆς γεῦ λέγουσιν, αἰνίττον) τὸ παντελὲς τῆς γῆς ἄγονον καὶ ἄκαρπον ὑπὸ ξηρότητος.

λθ'. Ἡ δὲ Τυφῶνος ἐπιβουλὴ καὶ τυραννὶς, αὐχμῶ δυνάμει ὢν ὑπερατήσαντος, καὶ ἀφορήσαντος τὴν τε γεννῶσαν ὑγρότητα τὸν Νεῖλον καὶ αὔξουσαν. Ἡ δὲ συνεργὸς αὐτῷ βασιλὶς Αἰθιόπων αἰνίττεται πνοὰς νοτίους ἐξ Αἰθιοπίας· ὅταν γὰρ αὗται τοὺς ἐτησίων ὑπερατήσωσι τὰ νέφη πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν ἐλαυνόντων, καὶ κωλύσωσι τοὺς τὸν Νεῖλον αὔξοντας, ὄμβρους καταῤῥαγῆναι, κατέχων ὁ Τυφὼν ἐπιφλέγῃ, καὶ τότε κρατήσας παντάπασι τὸν Νεῖλον εἰς στενὸν ὑπὸ ἀσθενείας συστελέσθαι καὶ ῥυῆναι, κοῖλον καὶ ταπεινὸν ἐξέωσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ γὰρ λεγομένη καθειρξις εἰς τὸν σοφὸν Ὀσίριδος, οὐδὲν ἔοικεν ἀλλ' ἢ κρύψιν ὕδατος καὶ ἀφανισμὸν αἰνίττεσθαι· διὸ μυθοῦσι Ἀθὺρ ἀφανισθῆναι τὸν Ὄσιριν λέγουσιν, ὅτε τοὺς ἐτησίων ἀπολειπόντων παντάπασιν ὁ μὴν Νεῖλος ὑποστέλλει, γυμνοῦται δὲ ἡ χώρα· μικρομοίρης

C. 5. σταττικὴς] Malim ἀλιτενής: qualem ſententiam et Squirius deſideravit.
D. 4. εἰς ἑαυτὸν] εἰς ἑαυτὴν e ſua et Bentleii correctione recepit Squirius.

terram ſoliditatis ſuæ cauſa omnino ſterilem fuiſſe et infrugiferam.

XXXIX. Jam Typhonis inſidiæ ac tyrannis vim ſignificat ſiccitatis obtinentis, et conſumentis humorem quo naſcitur et augetur Nilus. Regina vero Æthiopum quæ Typhonem adjuverit, flatus auſtrinos ex Æthiopia notat: qui ſi vincant Eteſias a quibus verſus Æthiopiam nubes pelluntur, prohibeantque imbres decidere quibus Nilus augetur, tum prævalens Typhon æſtu urit, ac plane obtinens, Nilum in diverſam partem ob imbecillitatem fluentem, cavo alveo et humili in mare expellit. Quod enim incluſus in arcam dicitur Oſiris, eo nihil aliud ſignificatur quam aquæ occultatio et defectus. Itaque menſe Athyr periiſſe Oſiridem dicunt, quando Eteſiis omnino deficientibus Nilus recedit, et ſolum nudatur. Quando

δὲ τῆς νυκτὸς, αὔξεται τὸ σκότος· ἡ δὲ τοῦ φωτὸς μαραίνει καὶ κρατεῖται δυνάμις, οἱ ἱερεῖς ἄλλά τε δρῶσι σκυθρωπὰ, καὶ βοῦν ἀμφίχρυσον ἱματίῳ μέλανι βυσσίνῳ περιβάλλοντες, ὅτι πένθος τῆς θεοῦ δεικνύουσι (Βοῦν γὰρ Ἴσιδος εἰκόνα καὶ γλοῦν νομίζουσιν) ὅτι τέσσαρας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἑβδόμης ὅτι δέκα ἕξης. Καὶ γὰρ τὰ πενθούμενα τέσσαρα· πρῶτον μὲν ὁ Νεῖλος ἀπολείπων καὶ ὑποσυρόμενος, δεύτερον δὲ τὰ βόρεια πνεύματα καταπεσόντα κωλύει τοὺς νοτίους ὑπερκατοιοῦντας, τρίτον δὲ τὸ τὴν ἡμέραν ἐλάττονα γίνεσθαι τῆς νυκτὸς, ὅτι πᾶσιν ἡ τῆς γῆς ἀπογύμνωσις ἅμα τῇ τοῦ φυτοῦ φιλότητι τὴν κατὰ φυλλορροούντων. Τῇ δὲ ἑνάτῃ ὅτι δέκα νυκτὸς, ὅτι θάλασσαν κάτεισι, καὶ τὴν ἱερὰν κίστην οἱ στολισταὶ καὶ οἱ ἱερεῖς ἀναφέρουσι χρυσοῦν ἔντος ἔχουσαν κιβώτιον, εἰς ὃ ποτίμου λαβόντες ὕδατος ἐγχέουσι, καὶ τοῦ κραυγὴ τοῦ F

E. 3. οἱ ἱερεῖς] οἱ δὲ ἱερεῖς postulat nexus.

E. 6. Ἴσιδος εἰκόνα] Hoc ratio ipsa postulat et confirmant codices A. et E. Vulgo Ὀσίριδος εἰκόνα.

F. 3. κάτεισι] Reisk. κατίασι.

autem nox fit longior, tenebræ crescunt, lucisque superatur et tabescit vis: tunc sacerdotes cum alios tetricos ritus exercent, tum bovem auratum nigro byssino amictu ostentant in luctu deæ, (bovem enim Isidis ducunt imaginem) per quatriduum continuum a decima septima mensis die. Quatuor enim sunt quæ lugentur: primum, Nilus recedens atque deficiens: secundum, septentrionales flatus, qui invalescentibus australibus ventis admodum exstinguuntur: tertium, quod dies minor fit nocte: ultimum, denudatio terræ, simul etiam tunc stirpibus folia objicientibus. Decima nona mensis die, noctu ad mare descenditur, et sacram cistam Stolistæ (quasi vestitores dicas) una cum sacerdotibus efferunt, in qua est intus aurea arcula, cui infunditur ab iis aqua potabilis, ac clamor tollitur ab his

παρόντων, ὡς εὑρημένου τοῦ Ὀσίριδος· εἶτα τοῦ καρπίμου φυρῶσι τῷ ὕδατι, καὶ συμμίξαντες ἀρώματα καὶ θυμιάματα τοῦ πολυτελῶν, ἀναπλάττουσι μιμουμένοις ἀγαλμάτιον καὶ τοῦτο κολάζουσι καὶ κοσμοῦσιν, ἐμφαίνοντες ὅτι γῆς οὐσίαν καὶ ὕδατος τοὺς θεοὺς τούτους νομίζουσι.

μ'. Τῆς δὲ Ἴσιδος πάλιν ἀναλαμβανούσης τὸν Ὄσιριν, 367 καὶ αὐξανούσης τὸν Ὧρον, ἀναθυμιάσεσι καὶ ὁμίχλαις καὶ νέφεσι ῥωννύμενον, ἐκρατήθη μὲν, οὐκ ἀνῃρέθη δὲ ὁ Τυφών· οὐ γὰρ ἔασεν ἡ κυρία τῆς γῆς θεὸς ἀναιρεθῆναι παντάπασι τοῦ ἀντιτιμωμένου τῇ ὑγρότητι φύσιν, ἀλλ' ἐχάλασε καὶ ἄνηκε, βουλομένη συμμένειν τοῦ κρίσιν· οὐ γὰρ ἦν κόσμον εἰ τέλειον, ἐκλείποντος καὶ ἀφανιζέντος τοῦ πυρώδους. Εἰ δὲ ταῦτα μὴ λέγεται παρ' αὐτοῖς ἑαότως οὐδὲ ἐκεῖνον ἄν τις ἀποῤῥίψαι τὸν λόγον, ὡς Τυφὼν μὲν ἐκράτη πάλαι τῆς Ὀσίριδος μοίρας· θάλασσα γὰρ

F. 6. τὸν κάρπιμον] γῆν κάρπιμον Xyl. Bentl. Squir.

A. 5. τὸν κρίσιν] Legendum τὴν κρῆσιν ut vertit Xyl. correxit Bentl. recepit Squir.

A. 7. μὴ λέγεται παρ' αὐτοῖς εἰκότως] Malim πῶς, vel δὲ, λέγεται παρ' αὐτοῖς εἰκότως,—. Alii aliter corrigunt.

qui adſunt, vociferantibus Oſiridem eſſe inventum: exinde tellurem frugiferam aqua permiſcent, additiſque mixturæ aromatibus et ſuffimentis ſumptuoſis, effingunt imagunculam luniformem, et hanc amiciunt et ornant, ſignificantes deos iſtos ab ipſis putari eſſe naturam terræ et aquæ.

XL. Rurſum ubi Oſirin Iſis recepit, et Orum educat, exhalationibus, et nebulis ac nubibus creſcentem ac roboratum; ſuperatus quidem, non tamen etiam interfectus eſt Typhon: non enim paſſa eſt Dea, quæ terræ domina eſt, undiquaque aboleri naturam humori contrariam: ſed dimittit eam et laxat, cupiens temperiem relinqui; quia non poterat mundus eſſe perfectus, abolita ignea natura. Quod ſi hæc ab iis non abſurde dicuntur, par eſt ne hanc quidem repudiari rationem, qua dicitur antiquitus Typhon partem Oſiridi debitam obtinuiſſe. Nam Ægyptus olim mari fuit

λῦ ἡ Αἴγυπτος· διὸ πολλὰ μὴν ἐν τοῖς μετάλλοις καὶ τοῖς ὄρεσιν εὑρίσκεται μέχρι νῦν κογχύλια ἔχειν· πᾶσαι δὲ πηγαὶ καὶ φρέατα πάντα, πολλῶν ὑπαρχόντων, ἀλ- B
μυρὸν ὕδωρ καὶ πικρὸν ἔχουσιν, ὡς ἂν ὑπολείμμα τῆς πάλαι θαλάττης ἔωλον ἐνταυθοῖ συνερρυηκός. Ὁ δὲ Ὦρος χρόνῳ τῷ Τυφῶνος ἐπεκράτησε· τεκμήριον, εὐκαιρίας ὀμβρίων γενομένης, ὁ Νεῖλος ἐξώσας τὴν θάλατταν, ἀνέφηνε τὸ πεδίον καὶ ἀνεπλήρωσε ταῖς προχώσεσιν. Ὃ δὴ μαρτυροῦσαν ἔχει τὴν αἴσθησιν· ὁρῶμεν γὰρ ἔτι νῦν ὑποφέροντι τῷ ποταμῷ νέαν ἰλὺν καὶ προσαγαγόντι τὴν γῆν, καὶ μικρὸν ὑποχωροῦν ὀπίσω τὸ πέλαγος, καὶ τὴν θάλατταν, ὕψος τοῦ ἐν βάθει λαμβανόντων ἀφ' ὧν προχώσεις, ὑποῤῥέουσαν· τὸν δὲ Φάρον, ἣν Ὅμηρος C
ἡμέρου δρόμου ἡμέρας ἀπέχουσαν Αἰγύπτου, νῦν μέρος ὄντα αὐτῆς, οὐκ αὐτὴν ἀναδραμοῦσαν, οὐδὲ προσαναβᾶσαν, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ θαλάττης ἀναπλάτυνον τῷ ποταμῷ καὶ

B. 3. συνεῤῥυηκὸς] Recepi Bentleii correctionem poſt Squirium. Vulgo συνεῤῥυηκέναι.
B. 5. ὀμβρίων—ἐξώσας] Malim ὄμβριον—ἐξώσας. Prius jam Reiſkius monuit.

tecta: itaque in metallis et montibus multa etiamnum inveniuntur conchylia: et omnes fontes, omnes putei, cum quidem eorum tanta ſit multitudo, ſalſam atque amaram habent aquam, utpote quod eo reliquiæ veteris maris obſoletæ confluxerint. Succeſſu autem temporis Orus Typhone eſt factus ſuperior: id eſt, cum tempeſtive imbres oborti eſſent, Nilus mari expulſo planitiem detexit, et terræ aggeſtione complevit. Ipſe ſenſus huic rationi teſtimonium fert. Etenim hodieque cernimus fluvio novum aggerente limum, terramque adducente, paulatim recedere mare, atque retro defluere; fundo ob aggeſtionem materiæ altitudinem nanciſcente. Pharum certe, quam Homerus curſu unius diei abeſſe ab Ægypto norat, nunc partem eſſe Ægypti conſtat; non quod ipſa ſuo loco mota acceſſerit, ſed quod mare intermedium flumine opplente et complanante continenti ad-

τρέφοντι τὴν ὑπερον ἀναζαλείσης. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅμοια τοῖς ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν θεολογουμένοις ἐστί. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὸ μὲν γόνιμον πνεῦμα καὶ τρόφιμον, Διόνυσον φασὶ λέγουσι· τὸ πληκτικὸν δὲ καὶ αἱρετικὸν, Ἡρακλέα· τὸ δὲ δεκτικὸν, Ἄμμωνα· Δήμητρα δὲ καὶ Κόρην, τὸ ἀφ' ἧς γῆς καὶ τῶν καρπῶν δῶσιν· Ποσειδῶνα δὲ, τὸ ἀφ' ἧς θαλάττης.

μα'. Οἱ δὲ τοῖσδε τοῖς φυσικοῖς καὶ τῶν ἀπ' ἀστρολογίας μαθηματικῶν ἔνια μιγνύντες, Τυφῶνα μὲν οἷον τὸν ἡλιακὸν κόσμον, Ὄσιριν δὲ τὸν σεληνιακὸν λέγεσθαι· τὴν μὲν γὰρ σελήνην γόνιμον τὸ φῶς καὶ ὑγρεποιὸν ἔχουσαν, εὐμενῆ καὶ γοναῖς ζώων καὶ φυτῶν βλαστήσεσι· τὸν δὲ ἥλιον ἀκράτῳ πυρὶ κεκληρωκότα θάλπειν τε καὶ καταυαίνειν τὰ φυόμενα καὶ τεθηλότα, καὶ τὸ πολὺ μέρος τῆς γῆς παντάπασιν ὑπὸ φλογμοῦ ποιεῖν ἀοίκητον, καὶ καλαχρατεῖν πολλαχοῦ καὶ τὴν σελήνης. Διὸ τὸν

D. 4. κεκληρωκότα] Hoc ſi retineas, delendum erit καὶ ante τὸ πολύ: quæ ratio vel ſic non ſatis placet. Forte aliud latet, aut legendum καὶ σκληροτάτην.

jecta eſt. Verum enimvero hæc ſimilia ſunt eorum quæ Stoici de ſacris rebus diſputant. Nam genitabilem et alendo aptum ſpiritum Bacchi nomine afficiunt illi: qui vim percellendi ac dividendi habet, Herculis: qui recipiendi facultatem, Ammonis: id quod per tellurem et fruges penetrat, Cererem ac Proſerpinam: quod per mare, Neptunum nominant.

XLI. Qui autem naturalibus iſtis etiam mathematica quædam aſtrologica admiſcent, ii putant Typhonem eſſe mundum ſolarem, Oſiridem lunarem. Lunam enim quæ lumen habet genitabile et humectans, proſperam eſſe et animalium procreationi, et ſtirpium pullulationi. Solem hoc ſortitum, ut intemperato igni calefaciat exſiccetque natas et florentes ſtirpes: et ſuo ardore magnam partem terræ feciſſe habitationibus ineptam, ac ſæpe etiam Lunam ab eo ſuperari. Itaque Ægyptii Typhonem

Τυφῶνα σηθ ἀεὶ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὅπερ ὁδὶ καταδυναστεῦον ἢ καταβιαζόμενον· καὶ τῷ μὲν ἡλίῳ τὸ Ἡρακλέα μυθολογοῦσιν ἐνιδρυμένον συμπεριπολεῖν, τῇ δὲ σελήνῃ τὸν Ἑρμῆν· λόγου γὰρ ἔργοις ἔοικε καὶ πρᾶξις σοφίας τὰ τῆς σελήνης, τὰ δὲ ἡλίου πλημμῆς ὑπὸ βίας καὶ ῥώμης περαινομένης. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ἥλιον ἐκ θαλάττης ἀναπλεῖν, καὶ τρέφεσθαί φασι, τῇ δὲ σελήνῃ τὰ κρηναῖα καὶ λιμναῖα νάματα γλυκεῖαν ἀναπέμπειν καὶ μαλακὴν ἀναθυμίασιν. E

μβ'. Ἑβδόμῃ ὀπὶ δέκα τοῦ Ὀσίριδος γενέσθαι τελευτὴν Αἰγύπτιοι μυθολογοῦσιν, ἐν ᾗ μάλιστα τὸ πλησυμμὴν καταδήλως ἡ πανσέληνος. Διὸ καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην Ἀντίφραξιν οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσι, καὶ ὅλως τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀφοσιοῦνται· τοῦ μὲν ἑξκαίδεκα τετραγώνου, καὶ τοῦ ὀκτωκαίδεκα ἑτερομήκους, οἷς μόνοις ἀριθμῶν ὑπιπέδων συμβέβηκε τὰς περιμέτρους ἴσας ἔχειν τοῖς F

E. 2. καὶ παρὰ σοφίας τὰ τῆς σελήνης;] Transponendum καὶ σοφίας τὰ παρὰ τῆς σελήνης: quod monuit Markl.

E. 3. τὰ δὲ ἡλίου—περαινομένης] Prius ex Baſ. et Xyl. quos ſequitur Squirius, pro vulgato τὰ δ' ἐν ἡλίῳ. Poſterius mutandum in περαιούμενα: Squirius dedit περαινομέναις.

Seth nominant: id ſignificante vocabulo, *quod vi prævalet:* et in Sole ſitum Herculem una circumagi, in Luna Mercurium, fabulantur: quæ enim Luna efficit, ea orationis et ſapientiæ operum ſunt ſimilia: Solis autem, verberum, vi et robore effecta. Stoici Solem e mari incendi atque ali aiunt: Lunæ a fontanis et lacuſtribus aquis dulcem mollemque ſubmitti exhalationem.

XLII. Decima ſeptima menſis die interiiſſe Oſiridem Ægyptii fabulantur, qua die maxime plenilunium fit evidens. Ideo diem iſtam Pythagorie vocant antiphraxin, quaſi oppoſitionem cum obſtructione conjunctam: et omnino numerum ſeptemdecim averſantur. Nam inter ſedecim, qui quadratum, et octodecim, qui altera dimenſionum longius parallelogrammum refert, atque hi duo ſoli omnium numerorum planorum ambitus

πεμπομένοις ὑπ' αὐτοῦ χωρίοις, μέσος ὁ τοῦ ἑπτακαίδεκα παρεμπίπτων, ἀντιφράττει καὶ διαζεύγνυσιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διαιρεῖ τὸν ἐπόγδοον λόγον εἰς ἄνισα διαστήματα πεμπόμενος. Ἔτους δ' ἀριθμὸν οἱ μὲν βιῶσαι τὸν Ὄσιριν, οἱ δὲ βασιλεῦσαι λέγουσιν ἑκτὼ καὶ εἴκοσιν·
368 τοσαῦτα γὰρ ὅσα φῶτα τῆς σελήνης, καὶ τοσαύταις ἡμέραις τὸν αὐτῆς κύκλον ἐξελίσσει. Τὸ δὲ ξύλον ἐν ταῖς λεγομέναις Ὀσίριδος θάφαις τέμνοντες, κατασκευάζουσι λάρνακα μηνοειδῆ· διὰ τὸ τὴν σελήνην, ὅταν τῷ ἡλίῳ πλησιάζῃ, μηνοειδῆ γινομένην ἀποκρύπτεσθαι. Τὸν δὲ εἰς δεκατέσσαρα μέρη τοῦ Ὀσίριδος διασπασμὸν αἰνίττονται πρὸς τὰς ἡμέρας ἐν αἷς φαίνει μὴ πανσέληνον ἄχρι νουμηνίας τὸ ἄστρον. Ἡμέραν δὲ ἐν ᾗ φαίνεται πρῶτον ἐκφυγοῦσα τὰς αὐγὰς καὶ παρελθοῦσα τὸν
B ἥλιον, ΑΤΕΛΕΣ ΑΓΑΘΟΝ προσαγορεύουσιν· ὁ δὲ Ὄσιρις ἀγαθοποιὸς, καὶ τὔνομα πολλὰ φράζει, οὐχ ἥκιστα δὲ κράτος ἐνεργὸν καὶ ἀγαθοποιόν, ὡς λέγουσι. Τὸ δ' ἕτερον

F. 7. διαιρεῖ] Forte διατμεῖ. Sed de hac re, in Animadverſionibus dicetur.
A. 5. μηνοειδῆ γινομένην] Sic Baſ. Xyl P. Mez. Squir. Vulgo μοναειδῆ γινομένην.
B. 3. ἐνεργὸν—ὡς λέγουσι] Forte ἐνεργέτην—ἃς λέγουσι. Prius Marklando placuerat.

habent areis ſuis æquales, medius interveniens ſeptemdecim obſtruit et disjungit eos invicem, inque partes ſciſſus inæquales, ſeſquioctavam proportionem conſtituit. Annos viginti et octo alii vixiſſe, alii regnaſſe Oſiridem dicunt: toties enim lucet Luna, totque diebus ſuam circuitionem abſolvit. Lignum autem in ſepultura, ut vocant, Oſiridis ſecantes, arcam apparant lunata forma: quia Luna Soli appropinquans falcatur et occulitur. Quod autem in quatuordecim partes diſcerptus dicitur Oſiris, referendum eſt ad dies quibus a plenilunio uſque ad novilunium deficit Luna. Diem, qua primum conſpicitur evitatis et præteritis radiis Solis, *imperfectum bonum* nominant. Eſt enim Oſiris beneficus: et nomen hoc multa ſignificans, præcipue *vim efficacem et beneficam* deſignat. Alterum dei hujus nomen quod

ὄνομα τῷ θεοῦ τὸν ΟΜΦΙΝ εὐεργέτιν ὁ Ἑρμαῖός φησιν ἑλληνιστὶ ἐμπεδοῦμφον.

μγ'. Οἰονται δὲ περὶς τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἔχειν πρὸς λόγον τὸν Νείλου τὰς ἀναβάσεις. Ἡ μὲν γὰρ μεγίστη περὶ τὴν Ἐλεφαντίνην, ἑκκαίδεκα καὶ εἴκοσι πήχεων, ὅσα φῶτα καὶ μέτρα τοῦ ἐμμηνιαίου περιόδου ἐκάστης ἐστίν· ἡ δὲ περὶ Μένδητα καὶ Ξοΐν βραχυτάτη πήχεων ἓξ περὶς τὴν διχόμηνον· ἡ δὲ μέση περὶ Μέμφιν, ὅταν ἡ δικαία, δεκατεσσάρων πηχῶν περὶς τὴν πανσέληνον. Τὸν δὲ Ἆπιν, εἰκόνα μὲν Ὀσίριδος ἔμψυχον εἶναι, γενέσθαι δὲ ὅταν φῶς ἐρείσῃ γόνιμον ἀπὸ τῆς σελήνης, καὶ καθάψηται βοὸς ὀργώσης. Διὸ καὶ τοῖς τῆς σελήνης σχήμασιν ἔοικε πολλὰ τοῦ Ἄπιδος, περιμελαινομένου τὰ λαμπρὰ τοῖς σκιεροῖς, ὅτε τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Φαμενὼθ μηνὸς ἑορτὴν ἄγουσιν, ΕΜΒΑΣΙΝ ΟΣΙΡΙΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗΝ ὀνομάζοντες, ἔαρος ἀρχὴν οὖσαν. Οὕτω τ' Ὀσίριδος δυνάμιν ἐν τῇ

B. 10. βραχυτάτη] Sic E. Xyl. verſ. Salm. Bentl. Squir. Vulgo βραχυτάτην.
C. 5. σκιεροῖς, ὅτι] Inter has voces quædam excidiſſe putat Markl. Ferte novi enunciati initium pendendum, legendo σκιεροῖς. Ὅτι quale quid Bentleio et Squirio viſum.

eſt Omphis, Hermæus interpretatur *beneficum*.

XLIII. Exiſtimant autem Nili incrementa ratione quadam illuminationibus Lunæ reſpondere. Maximum enim apud Elephantinam, cubitorum fit viginti et octo, quot dies ſunt menſtruæ circuitionis Lunæ: apud Mendetem et Xoin, ubi eſt minimum, cubitos æquat ſex, quot diebus Lunæ orbis fit dimidiatus: medium apud Memphin, ſi juſtum ſit, quatuordecim cubitis convenit, et reſpondet tempori plenilunii. Porro Apin animatam dicunt Oſiridis eſſe imaginem. Itaque etiam figuris Lunæ ſimilia habet multa, atratus circum ſplendidas partes et umbroſis tectus: et in novilunio menſis Phamenoth feſtum celebrant, quod *ingreſſum Oſiridis in Lunam* appellant. Eſt autem id veris initium. Hoc pacto vim Oſiridis in Luna collocantes, Iſidem

σελήνῃ τίθενται, τὸν Ἶσιν ἀπὸ γένεσιν ὄσαν σωτῆρα λέγουσι· διὸ καὶ μητέρα τὸν σελήνην τὸ κόσμου καλοῦσι, καὶ φύσιν ἔχειν ἀρσενόθηλυ οἴονται, πληρουμένην μὲν ὑπὸ ἡλίου καὶ κυϊσκομένην, αὐτὸν δὲ πάλιν εἰς τὸν ἀέρα προϊεμένην γεννητικὰς ἀρχὰς καὶ καταπαιέουσαν· οὐ
D γὰρ ἀεὶ τὸν φθορέα ὑπερατεῖν τὸν Τυφώνειον, πολλάκις δὲ κρατουμένου ὑπὸ τῆς γενέσεως ἡ σωζομένην, αὖθις ἀναδύεσθαι καὶ ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὸν Ὧρον· ἔτι δ' ὕτος ὁ πρῶτος κόσμος, ὅτε φθορᾶς ἀπαλλαττόμενος παντάπασιν, ὅτε γενέσεως.

μδ'. Ἔνιοι δὲ καὶ τῷ σκληπτικῷ αἴνιγμα ποιοῦσι τὸν μῦθον· σκλήπτει μὲν γὰρ ἡ σελήνη πανσέληνος, σκαπτὸν τὸ ἡλίου φάσιν ἔχοντος πρὸς αὐτὸν, εἰς τὸν σκιὰν ἐμπίπτουσα τῆς γῆς, ὥσπερ φασὶ τὸν Ὄσιριν εἰς τὸ
E σορόν· αὐτὴ δὲ πάλιν ἀποκρύπτει καὶ ἀφανίζει τοῖς τελευταίοις, οὐ μὴν ἀναιρεῖ παντάπασι τὸν ἥλιον, ὥσπερ

C. 9. τίθενται] Legendum vel τιθέντες, vel τίθενται καὶ
D. 3. διαδύεσθαι] Forte διαλύεσθαι.

ei uxorem, ex qua prolem procreet, adſcribunt. Ideo et Lunam *mundi matrem* appellant, et naturam ex utroque mixtam ſexu adſignant ei: quod impleta et gravida facta a Sole, rurſum a ſe in aerem emittat ac diſſeminet genitabilia principia. Non enim ſemper obtinere corruptelam Typhonicam, ſed ſæpe victam a vi procreatrice atque vinctam, rurſum emergere, et cum Oro decertare. Orus autem eſt mundus terreſtris, neque interitus unquam omnino expers, neque ortus.

XLIV. Neque deſunt, qui defectus hac fabula per ambages notari cenſeant. Etenim in plenilunio deficit Luna, Sole ipſi ex adverſo ſtante in terræ umbram incidens: ſicut in arcam fertur incidiſſe Oſiris. Rurſum ipſa Solem occultat et conſpectui ſubtrahit ultima menſis die, neque tamen Solem omnino interimit,

οὐδὲ τὸν Τυφῶνα ἡ Ἶσις. Γεννώσης τῆς Νέφθυος τὸν Ἄνουβιν, Ἶσις ὑποβάλλεται. Νέφθυς γὰρ ἐστι τὸ ὑπὸ γῆν καὶ ἀφανὲς, Ἶσις δὲ τὸ ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ φανερόν· ὁ δὲ τούτῳ ὑποφαύων καὶ καλύμμιος ὁρίζων κύκλος, ἑπάτερος ὢν ἀμφοῖν, Ἄνουβις κέκληται, ᾗ κυνὸς τὸ εἶδος ἀπεικάζεται. Καὶ γὰρ ὁ κύων χρῆται τῇ ὄψει νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὁμοίως· καὶ αὐτὸν ἔχειν δοκεῖ πάρ' Αἰγυπτίοις τὴν δύναμιν ὁ Ἄνουβις οἵαν ἡ Ἑκάτη πάρ' Ἕλλησι, χθόνιος ὢν ὁμοῦ καὶ οὐλύμπιος. Ἐνίοις δὲ δοκεῖ Κρόνος ὁ Ἄνουβις εἶναι· διὸ πάντα τίκτων ἐξ ἑαυτοῦ καὶ κύων ὢν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κυνὸς ἐπίληψιν ἔχει· ἔτι δ' οὖν τοῖς σεβομένοις τὸν Ἄνουβιν, ἀπόρρητόν τι καὶ πάλαι μὴν τὰς μείζους ἐν Αἰγύπτῳ τιμὰς ὁ κύων ἔσχεν· ἐπεὶ δὲ Καμβύσου τὸν Ἆπιν ἀνελόντος καὶ ῥίψαντος, οὐδὲν ᾠφελήθη οὐδὲ ἐγεύσατο τοῦ σώματος

E. 5. τάτερ ὑποφαίνει] Malim τάτερον ἐστὶ φαῖνον, ut Bentl. et Squir.

E. 7. ἀπεικάζεται] Sic E. P. Pal. Xyl. Vulgo, ἐπεικάζεται.

F. 3. Κρόνος] Squir. Markl. Χρόνος. Non neceſſe.

F. 5. ἀπόῤῥητόν τι] Quædam hîc excidiſſe patent Mez. et Squir. Puto legendum ἔτι γάρ: *Nunc enim e Manethone cognitus eſt canem nominare.*

ut neque Iſis Typhonem. Pariente Anubin Nephthy, Iſis ſubjicitur. Nephthys enim eſt id quod infra terram ſitum non cernitur: Iſis quod ſupra terram manifeſtum exſtat: at circulus iſthæc ambo tangens et dirimens, qui a definiendo Horizon dicitur, ambobus communis, Anubis vocatur, ac forma cani adſimilatur; quia canis viſu perinde noctu utitur atque interdiu. Videturque Anubis apud Ægyptios eam obtinere vim, quam apud Græcos Hecate numen ſcilicet terreſtre ſimul et cœleſte. Nonnullis Anubis Saturnus eſſe videtur, quia omnia gignens ex ſe et in ſe tanquam prægnans mulier gerens, (quod Kyein Græce dicitur) Kyon (id eſt canis) appelletur. Et vero antiquitus canem violare Ægyptiis religio erat, ſummiſque id animal honoribus afficiebatur: ſed poſtquam Apis a Cambyſe necati et pro-

ἀλλ' ἢ μόνος ὁ κύων, ἀπώλεσε τὸ θεῖον τῆς μάλιστα τιμᾶσθαι τῶν ἑτέρων ζώων. Εἰσὶ δέ τινες οἱ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, εἰς ἣν τὴν σελήνην ὀλισθαίνουσαν ἐκλείπειν νομίζουσι, Τυφῶνα καλοῦντες.

369 με'. Ὅθεν οὐκ ἀπέοικεν εἰπεῖν, ὡς ἰδίᾳ μὲν οὐκ ὀρθῶς ἕκαστος, ὁμοῦ δὲ πάντες ὀρθῶς λέγουσιν· οὐ γὰρ αὐχμὸν, οὐδὲ ἄνεμον, οὐδὲ θάλατταν, οὐδὲ σκότον, ἀλλὰ πᾶν ὅσον ἡ φύσις βλαβερὸν καὶ φθαρτικὸν ἔχει μόριον, τῷ Τυφῶνός ἐστιν. Οὔτε γὰρ ἐν ἀψύχοις σώμασι τὰς τοῦ παντὸς ἀρχὰς θετέον, ὡς Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος· οὔτε ἀποίῳ δημιουργὸν ὕλης, ἕνα λόγον καὶ μίαν προμήθειαν, ὡς οἱ Στωϊκοὶ, προσνομοθετοῦσι ἁπάντων καὶ κρατοῦσαν· ἀδύνατον γὰρ ἦν φλαῦρον ὁποιοῦν, ὅπου πάν-
B των, ἢ χεῖρον, ὅπου μηδενὸς ὁ θεὸς αἴτιος, ἐγγενέσθαι·

A. 7. ἀκεῖν] Vera eſt hæc correctio Mez. Bentl. Squir. item Lennepii ad Phalar. p. 149. Vulgo ἄκριον, οὐ.

A. 9. ἢ φλαῦρον ὁτιοῦν, ὅτου πάντων] Vulgo ἢ καὶ φλαῦρον ὁτιοῦν ἐμοῦ πάντων. Ex mea et Meziriaci correctione dedi ὅτου: delevi καὶ auctoritate codicum E. Flor. P.

jecti cadaver nullum extra canem animal adiit vel guſtavit; primos inter animalia honores canis perdidit. Sunt qui umbram terræ, in quam delapſam Lunam deficere putant, Typhonis nomine accipiant.

XLV. Itaque ergo abſurdum dictu non eſt, ſingulos non recte, univerſos recte, pronunciaſſe. Non enim ſiccitas duntaxat, aut ventus, mare, tenebræ: ſed quæcunque naturæ pars damnoſa eſt et corrumpendis rebus apta, Typhonis eſt. Quippe nec in corporibus animæ exſortibus principia Univerſi ſunt conſtituenda, ut fecere Democritus et Epicurus: neque qualitatis expers materiæ opifex providentia unica, quæ omnia ſuperet atque contineat, hunc titulum meretur, qui fuit Stoicorum error; neque enim poſſit, ſi Deus omnium ſit rerum auctor, una eſſe mala, aut ſi nullius rei ſit auctor, una eſſe bona. Nam, Heraclito teſte, ut lyræ et arcus, ita

"Παλίντονος γὰρ ἁρμονία κόσμου ὥσπερ λύρης ἡ τάξις," καθ' Ἡράκλειτον· καὶ κατ' Εὐριπίδην,

Οὐκ ἂν γένοιτο χαρὰ ἰσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις, ὡς' ἔχειν καλῶς.

Διὸ καὶ παμπάλαιος αὕτη κατέσπαρται παρὰ θεολόγων καὶ νομοθετῶν εἰς τε ποιητὰς καὶ φιλοσόφους δόξα, τὴν ἀρχὴν ἀδέσποτον ἔχουσα, τὴν δὲ πίστιν ἰσχυρὰν καὶ δυσεξάλειπτον, οὐκ ἐν λόγοις μόνον, οὐδὲ ἐν φήμαις, ἀλλὰ ἔν τε τελεταῖς, ἔν τε θυσίαις, καὶ βαρβάροις καὶ Ἕλλησι πολλαχοῦ διαφερομένη, ὡς ὅτ' ἄνουν καὶ ἄλογον καὶ ἀκυβέρνητον αἰωρεῖται τῷ αὐτομάτῳ τὸ πᾶν, ὅτε εἷς ὅδιν C ὁ κρατῶν καὶ κατευθύνων, ὥσπερ οἴαξιν ἢ πισὶ σειθίοις χαλινοῖς, λόγος, ἀλλὰ πολλὰ καὶ μεμιγμένα κακοῖς καὶ ἀγαθοῖς· μᾶλλον δὲ μηδέν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἄκρατον ἐνοῦσθαι τῆς φύσεως φερούσης, οὐ δυεῖν πίθων εἰς ταμίας, ὥσπερ νάματα τὰ πράγματα καπηλικῶς

B. 2. ὥσπερ λύρης] Ald. Baſ. Xyl. A. E. Venet. ὅπως περ: unde Ionica forma ὁκως περ apparet.

mundi quoque concinnitas contentionem et remiſſionem admittit: et ſi Euripidem audimus,

Sejungi non poſſunt a bonis mala:
Sed eſt eorum, ut res habeant ſatis bene,
Commixtio quædam.

Vetuſtiſſima proinde a ſacrarum profeſſoribus rerum et legumlatoribus derivata eſt opinio, auctore incognito, fide firma et indelebili, non in ſermonibus ea tantum et rumoribus, ſed et in myſteriis ac ſacrificiis tam barbaris quam Græcanicis exſtans; neque caſu ferri et a fortuna pendere Univerſum, mente, ratione, ac gubernatore deſtitutum: neque unicam eſſe rationem quæ contineat id et dirigat tanquam clavum aut fræna moderans: ſed cum permulta e bonis juxta maliſque ſint confuſa, immo nihil hæc natura ſincerum (ut verbo dicam) proferat; non eſſe unum aliquem promum qui e duobus doliis res nobis veluti aliquem liquorem, cauponis in morem, diſtribuat at-

ἀγαθῶν ἀναχεράσησιν ἡμῖν· ἀλλ' ἀπὸ δυεῖν ἐναντίων ἀρχῶν, καὶ δυεῖν ἀντιπάλων δυνάμεων, τῆς μὲν ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ κατ' εὐθεῖαν ὑφηγουμένης, τῆς δ' ἔμπαλιν
D ἀναστρεφούσης καὶ ἀνακλώσης, ὅ, τε βίος μικτὸς, ὅ, τε κόσμος, εἰ καὶ μὴ πᾶς, ἀλλ' ὁ περίγειος ἅπτος καὶ μιᾶς σελήνης, ἀνώμαλος καὶ ποικίλος γέγονε, καὶ μεταβολὰς πάσας δεχόμενος. Εἰ γὰρ ὅθεν ἀναιτίως πέφυκε γενέσθαι, αἰτίαν δὲ κακοῦ ταὐγαθὸν οὐκ ἂν ᾠήθησαν, δεῖ γένεσιν ὕλης καὶ ἀρχικὴν, ὥσπερ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, τὴν φύσιν ἔχειν.

μς'. Καὶ δοκεῖ τοῦτο τοῖς πλείστοις καὶ σοφωτάτοις. Νομίζουσι γὰρ οἱ μὲν θεοὺς εἶναι δύο, καθάπερ ἀντίτεχνους, τὸν μὲν γὰρ ἀγαθῶν, τὸν δὲ φαύλων δημιουργόν· οἱ δὲ τὸν μὲν ἀμείνονα, ΘΕΟΝ, τὸν δὲ ἕτερον, ΔΑΙΜΟΝΑ κα-
E λοῦσιν· ὥσπερ Ζωροάστρης ὁ μάγος, ὃν πεντακισχιλίοις ἔτεσι τοῦ Τρωϊκοῦ γεγονέναι παλαιότερον ἱστοροῦσιν. Οὗτος οὖν ἐκάλει τὸν μὲν, ΩΡΟΜΑΖΗΝ, τὸν δὲ, ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΝ· καὶ προσαπεφαίνετο, τὸν μὲν εἰκέναι φαντὶ μάλιστα τοῦ

que miſceat; ergo a duobus principiis contrariis adverſiſque duabus facultatibus, quarum altera ad dextram et recta ducat, altera retrorſum avertatur atque reflectat, cum vitam eſſe mixtam, tum ipſum mundum (ſi non univerſum, eum ſaltem qui ad terram eſt et Lunæ ſubjacet) inæqualiter ferri, variiſque et omnis generis motibus agitari. Si enim nihil abſque cauſa fit, et mali cauſam bonum non præbet; neceſſe eſt in natura ut boni, ita etiam mali ortum peculiarem, ſuumque principium exſtare.

XLVI. Atque hæc quidem ſententia pleriſque, et iiſdem ſapientiſſimis probatur. Exiſtimant enim alii duos eſſe deos, quaſi contrariis deditos artibus, ut bona alter, alter mala opera conficiat: alii eum qui eſt melior, *Deum*, qui deterior, *Dæmonem* dicunt. In qua ſententia fuit Zoroaſtres magus, quem narrant quinquies mille annis antiquiorem bello Trojano exſtitiſſe. Is ergo Zoroaſtres melioris nomen *Oromazen*, pejoris *Arimanium* perhibuit; additque hoc enunciatum, de rebus ſub

αἰσθητοῦ, τὸν δὲ ἔμπαλιν σκότῳ καὶ ἀγνοίᾳ· μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸν ΜΙΘΡΗΝ εἶ)· διὸ καὶ Μίθρην Πέρσαι τὸν μεσίτην ὀνομάζουσιν· ἐδίδαξε δὲ τῷ εὐκταῖα θύειν καὶ χαριστήρια, τῷ δὲ ἀποτρόπαια καὶ σκυθρωπά. Πόαν γάρ τινα κόπτοντες ΟΜΩΜΙ καλουμένην ἐν ὄλμῳ, τὶ ἄδην ἀναχαλῶσιν καὶ τὸν σκότον· εἶτα μίξαντες αἵματι λύκου σφαγέντος, εἰς τόπον ἀνήλιον ἐκφέρουσι καὶ ῥίπτουσι. Καὶ τῶν φυτῶν νομίζουσι τὰ μέν, τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὰ δέ, τοῦ κακοῦ δαίμονος εἶ)· καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ κύνας καὶ ὄρνιθας καὶ χερσαίους ἐχίνους, τοῦ ἀγαθοῦ· τοῦ δὲ φαύλου τοὺς ἐνύδρους εἶ), διὸ καὶ τὸν κτείναντα πλείστους εὐδαιμονίζουσιν. F

μζ. Οὐ μὴν κἀκεῖνοι πολλὰ μυθώδη περὶ τῶν θεῶν λέγουσιν· οἷα καὶ ταῦτά ἐστιν· ὁ μὲν Ὡρομάζης ἐκ τοῦ καθαρωτάτου φάους, ὁ δὲ Ἀρειμάνιος ἐκ τοῦ ζόφου γεγε-

F. 3. καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ;] Legendum ὥσπερ καὶ τῶν ζώων.
F. 5. τοὺς ἐνύδρους;] μοῦς ἐνύδρους conjecit verisimiliter Squirius, recepit more suo audacter.

sensum cadentibus, illum maxime similem esse luci, hunc tenebris et ignorationi, medium horum esse Mithram. Quæ causa est ut Mithram Persæ Mesiten, id est mediatorem seu intermedium nuncupent. Docuit idem, votivas et pro gratiis agendis oblatas victimas illi immolandas; huic averruncandi mali causa institutas et tetricas. Herbam enim quandam, *Omomi* appellatam, in mortario tundentes, Ditem invocant et Tenebras: tum admixto lupi jugulati sanguine, efferunt et abjiciunt in locum quo Solis radii non pertingunt. Nam et de stirpibus ita judicant, quasdam boni dei esse, mali quasdam genii: et animalium alia, ut canes, aves, et echinos terrestres, bono, aquaticos malo adjudicant; itaque et beatum eum prædicant, qui plurimos interfecerit.

XLVII. Enimvero illi quoque multa de diis fabulosa narrant: cujus generis est quod referam. Oromazen natum aiunt e luce purissima, Arimanium e caligine: eos bellum

370 νὰς, πολεμῆσιν ἀλλήλοις· καὶ ὁ μὲν ἓξ θεὺς ἐποίησε, τὴν μὲν πρῶτον, εὐνοίας, τὸν δὲ δεύτερον, ἀληθείας, τὸν δὲ τρίτον, εὐνομίας· τοὺς δὲ λοιποὺς, τὸν μὲν σοφίας, τὴν δὲ πλούτου, τὸν δὲ τοὺς ὑπὸ τοῖς καλοῖς ἡδέων δημιουργόν· ὁ δὲ τούτοις ὥσπερ ἀντιτέχνας ἴσους τὸν ἀριθμόν. Εἶθ' ὁ μὲν Ὡρομάζης τοὺς ἑαυτὸν αὐξήσας ἀπέστησε τοῦ ἡλίου τοσοῦτον ὅσον ὁ ἥλιος τῆς γῆς ἀφέστηκε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἄστροις ἐκόσμησεν· ἕνα δὲ ἀστέρα πρὸ πάντων, οἷον φύλακα καὶ προόπτην ἐγκατέστησε, τὸν σείριον· ἄλλους δὲ τοιήσας τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ θεὺς, εἰς ᾠὸν ἔθηκεν. Οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρειμανίου γενόμενοι, καὶ αὐτοὶ τοσοῦτοι, διατρήσαντες τὸ ᾠὸν γαστρὶ, ἀναμέμικται τὰ κακὰ τοῖς ἀγαθοῖς. Ἐπεισι δὲ χρόνος εἱμαρμένος, ἐν ᾧ τὸν Ἀρειμάνιον, λοιμὸν ἐπάγοντα καὶ λιμὸν, ὑπὸ τούτων ἀνάγκη φθαρῆναι πανταπάσι καὶ ἀφανισθῆναι, τῆς δὲ γῆς ὑπεπέδου καὶ ὁμαλοῦς γενομένης, ἕνα βίον καὶ μίαν πολιτείαν

A. 6. ὁ μὲν Ὡρόμαζης] Supplendum ὡς ὁ μὲν Ὡρόμαζης.

B. 1. τὸ ᾠὸν γαστρὶ] Forte quædam exciderunt: forte corrigendum, διάτρησαν τὸ ᾠὸν· ἐξῆν—: quale Xylander conjecit.

inter ſe gerere: ſex deos feciſſe Oromazen: primum benevolentiæ, ſecundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos ſapientiæ, divitiarum et voluptatis quæ honeſta conſequitur opificem. Arimanium totidem numero his adverſa efficientes. Deinde Oromazen ſeſe triplicaſſe, et a Sole tanto ſe intervallo removiſſe, quanto a terra Sol abeſt, ac cœlum ſtellis decoraſſe, unamque ante alias tanquam cuſtodem et ſpeculatorem conſtituiſſe Sirium: alios porro viginti et quatuor deos condidiſſe et in ovo poſuiſſe. At totidem numero factos ab Arimanio ovum illud perforaſſe, hinc mala bonis eſſe permixta. Appetere porro fatale tempus, quo neceſſe ſit, peſte et fame ab his adducta, Arimanium omnino perdi atque aboleri, terraque æquabili et plana facta, unam vitam u-

ἀνθρώπων μακαρίων καὶ ὁμογλώττων ἁπάντων γενέσθαι. Θεόπομπος δέ φησι κατὰ τοὺς Μάγους ἀνὰ μέρος τρισχίλια ἔτη τὸν μὲν κρατεῖν, τὸν δὲ κρατεῖσθαι τῶν θεῶν, ἄλλα δὲ τρισχίλια μάχεσθαι καὶ πολεμεῖν καὶ ἀναλύειν τὰ τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον· τέλος δὲ ἀπολείπεσθαι τὸν ᾅδην· καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους εὐδαίμονας ἔσεσθαι, μήτε C τροφῆς δεομένους, μήτε σκιὰν ποιουμένους· τὸν δὲ θεοῦτα μηχανησάμενον θεὸν, ἠρεμεῖν καὶ ἀναπαύεσθαι χρόνον, καλῶς μὲν οὐ πολλῷ τῷ θεῷ, ὥσπερ ἀνθρώπῳ κοιμωμένῳ μέτριον. Ἡ μὲν οὖν μάγων μυθολογία τοιοῦτον ἔχει τρόπον.

μη'. Χαλδαῖοι δὲ τῶν πλανητῶν τοὺς θεοὺς γενέσθαι, οὓς καλοῦσι, δύο μὲν ἀγαθοεργούς, δύο δὲ κακοποιούς, μέσους δὲ τοὺς τρεῖς ἀποφαίνουσι καὶ κοινούς. Τὰ δὲ Ἑλλήνων, πᾶσί που δῆλα, τὸν μὲν ἀγαθὸν, Διὸς ὀλυμ-

B. 10. ἀπολείπεσθαι τὸν ᾅδην] Acute Markl. ἀπολεῖσθαι: tamen quid remanet difficultatis in ᾅδην.

C. 4. καλῶς μὲν οὐ—μέτριον] Turbata hæc reſtituenda hunc in modum χρόνον, ὡς μὲν ἀνθρώπῳ κοιμωμένῳ σολὺν, ὡς δὲ θεῷ μέτριον. Reſtitui χρόνον pro χρόνῳ ex E. Flor. Venet. P.

namque civitatem beatorum hominum univerſorum unaque lingua utentium fore. Theopompus ait de ſententia Magorum vicibus ter mille annorum alterum deorum ſuperare, alterum ſuccumbere: et per alia tria annorum millia bellum eos inter ſe gerere, pugnare, et alterum alterius opera deleboliri: tandem Plutonem deficere: et tunc homines fore beatos, neque alimento utentes, neque umbram edentes: deum porro iſta qui machinetur, quieſcere ad aliquod tempus, non quod longum ſit deo, ſed rectum et mediocre tanquam hominis dormientis. Hoc modo ſe habent Magorum fabulæ.

XLVIII. Chaldæi planetas deos faciunt, quorum duos beneficos, totidem maleficos, reliquos tres medios affirmant et promiſcuos. Græcorum opinio nemini fere ignota eſt: qui bonam partem Jovi O-

πὺξ μερίδα, τὴν δὲ ἀποτροπαίῳ, Ἅιδου ποιμένων· ὃν
D δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως Ἁρμονίαν γεγονέναι μυθολογοῦσιν· ὧν ὁ μὲν ἀπλωνὴς καὶ φιλόνεικος, ἡ δὲ μάλιχος καὶ γενέθλιος. Σκόπει δὲ τοὺς φιλοσόφους τούτοις συμφερομένους. Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ἄντικρυς πόλεμον ὀνομάζει πατέρα καὶ βασιλέα καὶ κύριον πάντων, καὶ τὸν μὲν Ὅμηρον, εὐχόμενον "ἔρι τε θεῶν ἔριν, ἔρι τ' ἀνθρώ-"πων ἀπολέσθαι," λανθάνειν φησὶ τῇ τῶν ὅλων γενέσῃ καταρώμενον, ὡς μάχης καὶ ἀντιπαθείας τὴν γένεσιν ἐχόντων· ἥλιον δὲ μὴ ὑπερβήσεσθαι τοὺς τροπικοὺς, ὅρους· εἰ δὲ μή, γλῶτται μὲν δίκης ἐπικύρους ἐξευρήσουσιν.
E Ἐμπεδοκλῆς δὲ, "τὴν μὲν ἀγαθοεργὸν ἀρχὴν, Φιλό-"τητα καὶ Φιλίαν, πολλάκις δὲ Ἁρμονίαν καλεῖσθαι "Μέντι, τὴν δὲ χείρονα, Νεῖκος ὀλόμενον καὶ Δῆριν "αἱματόεσσαν." Οἱ μὲν Πυθαγορικοὶ ἀμφοῖν πλειόνων

D. 10. γλῶτται] ἰρίνυας alio loco ubi hoc dictum memoratur a Plutarcho, infra p. 604. A. Mex. μοίρας vel τροπάς.

E. 3. Μέντι] Legendum Διμερῆτι ut Bentleius oſtendit Epiſt. ad Mill. p. 76. et uberius exponemus infra ad p. 474. B.

E. 4. Οἱ μὲν Πυθαγορικοὶ] μὲν mutandum in δὲ, judice Mex. Mox in τὸ πιπερασμένον, recepi τὸ ex E.

lympio, malam Diti averrunco adſignant: et Harmoniam (quaſi concinnitatem) e Venere et Marte natam fabulantur: quorum hic fævus eſt et contentioſus, illa comis et genitabilis. Jam philoſophos vide cum his conſentientes. Heraclitus enim aperte *bellum* nominat *patrem et regem et dominum omnium: et Homerum, dum optat,*

Ex diorum atque hominum ut pereat diſcordia cunctis,

occulte exſecrari univerſorum ortum, quia naſcuntur ex contentione et adverſatione: et Solem non tranſgreſſurum poſitos ſibi limites: alioqui fore ut in linguas incidat juſtitiæ patrocinantes. Empedocles principium boni efficax amorem ac amicitiam, ſæpe etiam harmoniam appellat: deterius autem

Rixam perniciſam, et litem ſanguinolentam.

Pythagorici pluribus utrumque principium afficiunt no-

ὀνομάτων καταμηνύουσι, τῷ μὲν ἀγαθῷ τὸ ἕν, τὸ περιττὸν, τὸ μόνιμον, τὸ εὐθύ, τὸ φωτοειδὲς, τὸ τετράγωνον, τὸ δεξιὸν, τὸ λαμπρόν· τῷ δὲ κακῷ, τὴν δυάδα, τὸ ἄπειρον, τὸ φερόμενον, τὸ καμπύλον, τὸ ἄρτιον, τὸ ἑτερόμηκες, τὸ ἄνισον, τὸ ἀριστερὸν, τὸ σκοτεινόν· ὥστε ταύτας ἀρχὰς γενέσεως ὑποκειμένας. Ἀναξαγόρας δὲ νοῦν, καὶ ἄπειρον. Ἀριστοτέλης δὲ, τὸ μὲν εἶδος, τὸ δὲ στέρησιν. Πλάτων δὲ πολλαχοῦ μὲν οἷον ὑπολυγιζόμενος F καὶ ὡσκαλυπτόμενος, τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν, τὴν μὲν Ταυτὸν ὀνομάζει, τὴν δὲ Θάτερον· ἐν δὲ τοῖς Νόμοις ἤδη πρεσβύτερος ὢν, οὐ δι' αἰνιγμῶν οὐδὲ συμβολικῶς, ἀλλὰ κυρίοις ὀνόμασιν, οὐ μιᾷ ψυχῇ φησὶ κινεῖσθαι τὸ κόσμον, ἀλλὰ πλείοσιν ἴσως, δυοῖν δὲ πάντως ἐκ ἐλάττοσιν· ὅθεν τὴν μὲν ἀγαθουργὸν (ἓν), τὴν δὲ ἑαυτοῦ ταύτῃ, καὶ τὴν ἑαυτοῦ δημιουργόν· ἀπολείπει δὲ καὶ τρίτην τινὰ μεταξὺ φύσιν, οὐκ ἄψυχον, οὐδὲ ἄλογον, οὐδὲ ἀκίνητον ἐξ

E. 9. ἅτε ταύτας] Forte ὡς ἑαυτοῦ ἀρχάς.

F. 1. ὑπολυγιζόμενος] Non temere damnem: ὑπολυγαζόμενος forma Attica elegans non ideo a Plutarcho posita.

minibus: Bonum, unitatis, finiti, quiescentis, recti, imparis, quadrati, æqualis, dextri, splendidi: Malum, binarii, infiniti, in motu versantis, curvi, paris, altera dimensione longioris, inæqualis, sinistri, tenebricosi: hæc esse principia ortus rerum statuunt. Anaxagoras mentem et infinitum. Aristoteles formam et privationem. Plato multis locis quasi occultans et obumbrans suam sententiam, alterum contrariorum principiorum Idem, alterum appellat Diversum. At in libris de Legibus jam senior non per ambages aut notas, sed disertis verbis pronunciat, mundum non unica anima, sed compluribus fortasse, ad minimum autem duabus cieri: quarum una boni sit efficax, altera ejus contraria et contrariorum opifex: relinquit etiam tertiam quandam in medio naturam, non animæ, non rationis expertem,

αὐτῆς, ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσιν, ἀλλ' ἀναχεμμύλιω ἀμφοῖν
371 ἐκείναις· ἐφιεμμύλιω δὲ τῆς ἀμείνονος ἀεὶ, καὶ προθυμουσαν, καὶ διώκουσαν, ὡς τὰ ὁμοιότατα δηλώσει τῷ λόγῳ, τῇ Αἰγυπτίων θεολογίαν μάλιστα ταύτῃ τῇ φιλοσοφίᾳ συνοικειοῦτες.

μθ'. Μεμιγμένη γὰρ ἡ τῶνδε τοῦ κόσμου γένεσις καὶ σύστασις ἐξ ἐναντίων, οὐ μὴν ἰσοσθενῶν, δυνάμεων, ἀλλὰ τῆς βελτίονος τὸ κράτος ἔχειν· ἀπολέσθαι δὲ ἢ φαύλην παντάπασιν ἀδύνατον, πολλοῦ μὲν ἐμπεφυκυῖαν τῷ σώματι, πολλοῦ δὲ τῇ ψυχῇ τοῦ παντὸς, ἀεὶ πρὸς τὸ βελτίονα καὶ δυσμαχοῦσαν. Ἐν μὲν οὖν τῇ ψυχῇ νοῦς καὶ λόγος ὁ τῶν ἀρίστων πάντων ἡγεμὼν καὶ κύριος, Ὄσιρίς ἐστιν· ἐν δὲ γῇ καὶ πνεύμασι καὶ ὕδασι καὶ ἠέρι καὶ ἄστροις τὸ τεταγμένον καὶ καθεστηκὸς καὶ ὑγιαῖνον, ὥραις καὶ κράσεσι καὶ περιόδοις, Ὀσίριδος ἀπορροὴ καὶ εἰκὼν ἐμφαινομένη· Τυφὼν δὲ, τῆς ψυχῆς τὸ παθητικὸν καὶ

A. 9. δεῖ πρὸς τὸ βελτίονα καὶ δυσμαχοῦσαν] Transponenda καὶ et δεῖ ita: καὶ πρὸς τ. β. δεῖ δ. Markl.

neque ex ſeſe immobilem, ut nonnulli putant, ſed utrique harum expoſitam: ita ut ſemper appetat ac deſideret meliorem et ſectetur: id quod ſequens oratio explicabit, ubi Ægyptiorum theologiam maxime ad hanc accommodabimus philoſophiam.

XLIX. Mixta eſt enim hujus mundi origo atque compages ex contrariis facultatibus: ſed quarum non ſint æquales vires: melior enim prævalet quidem: deteriorem autem funditus aboleri nefas eſt, cum et in corpore ea valide inhæreat, et in anima univerſi, et meliori ſemper repugnet. In anima ergo mens et ratio optimorum omnium princeps atque dominus, Oſiris eſt: in terra autem, ſpiritibus, aquis, cœlo, et ſtellis quod ordinatum eſt, æquabile, et ſanum, id defluxus et imago eſt Oſiridis, tempeſtatum, temperamentorum, ac converſionum vicibus conſpicua. Typhon autem animæ pars rationis va-

πτανικὸν καὶ ἄλογον καὶ ἔμπληκτον· τῷ δὲ σωματικοῦ τὸ ἐπίκλητον καὶ νοσώδες, καὶ ταραχτικὸν αἰθρίαις καὶ δυσκρασίαις, καὶ κρύψεσιν ἡλίου καὶ ἀφανισμοῖς σελήνης, οἷον ἐκδρομαὶ καὶ ἀφανισμοὶ Τυφῶνος· καὶ τοὔνομα κατηγορεῖ τὸ σηθ αὖ τὸν Τυφῶνα καλοῦσι· φράζει μὲν τὸ καταδυναστεῦον καὶ καταβιαζόμενον, φράζει δὲ τὸ πολλάκις ἀναστροφὴν καὶ πάλιν ἐπιστροφήν. Βεβῶνα δὲ τινες μὲν ἕνα τῶν τοῦ Τυφῶνος ἑταίρων γεγονέναι λέγουσιν, Μάνεθος αὖ τὸν Τυφῶνα, καὶ Βέβωνα καλεῖσθαι· σημαίνει δὲ τοὔνομα κώλυσιν, ὡς τοῖς πρᾶγμασιν ὁδῷ βαδίζουσι καὶ πρὸς ὃ χρὴ φερομένοις, ἐνισταμένης τῆς τοῦ Τυφῶνος δυνάμεως. c

ν'. Διὸ καὶ τῶν μὲν ἡμέρων ζώων ὀνηνέμησιν αἰτοῦσι τὸ ἀμαθέστατον, ὄνον· τῶν δὲ ἀγρίων τὰ θηριωδέστατα,

B. 5. ἐπίκλητον—καλοῦσι] Legendum ἐπίκηρον cum Markl. vel ἐπιλησμόνιον cum Mez. Tum ἀερίαις pro αἰθρίαις cum Bentl. et Squir. Porro ἀφανισμοὶ Τυφῶνος cum Markl. pro vulgato ἀφανισμοὶ καὶ Τυφῶνες, cujus duas ultimas voces καὶ Τυφῶνες in unam Τυφῶνος mutavimus auctoritate codicum A. E. Venet. Denique, αὖ mutandum in ᾧ.

B. 8. φράζει μὲν—τὸ πολλάκις] Corrigendum ὃ φράζει—τὸν πολλάκις.

B. 10. Βεβῶνα] Recepi priore loco ex A. E. pro vulgato Βεβαιῶνα. Mox αὖ mutandum in δέ.

cua eſt, et variis motibus exagitata, tumultuoſa et bruta: in corpore facultas morbos et mutationes adſciſcens: tum aeris intemperies et inconſtantia, ſoliſque et lunæ defectus, veluti excurſiones ſunt Typhonis. Et ipſum nomen Typhonis, quod eum Seth appellant, rem arguit; notat enim id quod vi obtinet, ac multas converſiones admittit, ſæpe tranſilit. Quidam dicunt Bebæonem unum de ſociis Typhonis fuiſſe; Manethos Typhoni etiam Bebonis nomen factum: voce obſtaculum ſeu impedimentum ſignificante; quod rebus recta incedentibus et ad ſuum finem tendentibus vis Typhonis obſiſtat.

L. Itaque de cicuribus animalibus inertiſſimum ei tribuunt aſinum: de feris ſæviſſi-

κροκόδειλον καὶ τὸν ποτάμιον ἵππον. Περὶ μὲν τοῦ ὄνου προδεδηλώκαμεν. Ἐν Ἑρμουπόλει δὲ Τυφῶνος ἄγαλμα δεικνύουσιν ἵππον ποτάμιον· ἐφ' οὗ βέβηκεν ἱέραξ, ὄφιν μαχόμενος· τῷ μὲν ἵππῳ τὸν Τυφῶνα δεικνύντες, D τῷ δὲ ἱέρακι δύναμιν καὶ ἀρχήν, ὑφ' ἧς βίᾳ κτώμενος ὁ Τυφὼν πολλάκις οὐκ ἀνίεται ταραττόμενος ὑπὸ τῆς κακίας καὶ ταράττων· διὸ καὶ ἑβδόμῃ τοῦ Θὼθ μηνὸς, ὑφ' ἣν καλοῦσιν ΑΦΙΞΙΝ ΙΣΙΔΟΣ ΕΚ ΦΟΙΝΙΚΗΣ, ὁπλάτταις τοῖς πορπάνοις ἵππον ποτάμιον δεδεμένον. Ἐν δὲ Ἀπόλλωνος πόλει νενομισμένον ὑπὸ κροκοδείλου φαγεῖν πάντως ἕκαστον· ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ θηρεύσαντες ὅσους ἂν δύωνται, καὶ κτείναντες ἀπαρτιὰν τοῦ ἱεροῦ προβάλλουσι, καὶ λέγουσιν ὡς ὁ Τυφὼν τὸν Ὧρον ἀπέδρα κροκόδειλος γενόμενος, πάντα καὶ ζῶα καὶ φυτὰ καὶ πάθη E τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ, Τυφῶνος ἔργα καὶ μέρη καὶ κινήματα ποιούμενοι.

C. 8. *Περὶ μὲν τοῦ ὄνου*] Supplendum vel cum Mez. Καὶ περὶ μὲν: vel cum Markl. Περὶ μὲν οὖν: vel cum Reisk. Ὧν περὶ μέν.
D. 2. *οὐκ ἀνίεται*] Forte αὖ κινεῖται: vel ἐξανίσταται.

ma, crocodilum et equum fluvialem. Ac de aſino quidem dictum eſt ſupra. Cæterum apud Hermupolin ſimulachrum oſtenditur Typhonis, equus fluvialis, cui accipiter inſiſtit in ſerpentem pugnans; equo Typhonem indicante, accipitre vim et principium, quibus vi potitus ille ſæpenumero non defatigatur præ malitia turbatus atque turbans: itaque etiam ſeptima menſis Tybi ſacrificantes, quam diem nominant *Iſidis e Phœnice adventum*, placentis adfingunt equum fluvialem vinctum. In urbe Apollinis ſtatutum eſt ut quiſque omnino de crocodilo edat: certa autem die quadam venati quotquot poſſunt crocodilos, interficiunt, et ex adverſo templi abjiciunt, Typhonem dicentes in crocodilum mutatum Oro ſe fuga eripuiſſe: ita omnia animalia, ſtirpes, et eventa mala atque damnoſa Typhonis opera et effecta putant.

να'. Τὸν δὲ Ὄσιριν αὖ πάλιν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ γράφουσιν, ὧν τὸ μὲν τῷ προνοίαν ἐμφαίνει, τὸ δὲ τῷ δυνάμιν, ὡς Ὅμηρος τὸν ἄρχοντα καὶ βασιλεύοντα πάντων Διῖ ὕπατον καὶ μήστωρα καλῶν, ἔοικε τῷ μὲν ΥΠΑΤΩ τὸ κράτος αὐτῷ, τῷ δὲ ΜΗΣΤΩΡΙ τῷ εὐβουλίαν καὶ τῷ φρόνησιν σημαίνειν. Γράφουσι καὶ ἱέρακι τὸν θεὸν τοῦτον πολλάκις· εὐτονίᾳ γὰρ ὄψεως ὑπερβάλλει, καὶ πτήσεως ὀξύτητι, καὶ βραχεῖαν αὐτὸν ἐλαχίστῃ τῇ τροφῇ πέφυκε· λέγεται δὲ καὶ νεκρῶν ἀτάφων ὄμμασι γῆν ὑπερπετόμενος ὑπιβάλλειν· ὅταν δὲ πιούμενος ὑπὲρ τὸν ποταμὸν καταίρει, τὸ πτερὸν ἵστησιν ὀρθόν· πιὼν δὲ κλίνει τοῦτο πάλιν, ᾧ δῆλος ὅτι σεσωσμένος καὶ ἀλαπτρόβλητος τὸ κροκόδειλον· ἂν γὰρ ἁρπασθῇ, μένῃ τὸ πτερὸν ὥσπερ ἔφη πεπηγός. Παντοχοῦ δὲ καὶ ἀνθρωπομορφὸν Ὀσίριδος ἄγαλμα δεικνύουσιν, ὀρθριάζον τῷ αἰδοίῳ, διὰ ὃ γόνιμον καὶ τὸ τέρφιμον· ἀμπεχόνη δὲ φλογοειδὴς φέλλεσα αὐτῷ

E. 10. αὐτὸν ἐλαχίστῃ] Ita correxi pro vulgato αὐτὸν ἐλάχιστα.
E. 11. ὄμμασι—ὑπὲρ τὸν ποταμὸν] Prius mutandum in σώμασι cum Xyl. Posterius ex A. E. Venet. loco vulgati ἐπὶ τῶν ποταμῶν.

LI. Contra Oſirin oculo et ſceptro pictis exprimunt, oculo providentiam, ſceptro potentiam demonſtrante: ſicut Homerus etiam Jovem omnium regem atque principem appellat

Induſiatorem, conſultoremque:

priore voce imperium, poſteriore prudentiam notante. Accipitre etiam picto Oſirin ſæpe proponunt: avis enim ea pollet acumine viſus et volatus celeritate, eaque eſt natura, ut celerrime alimentum digerat: fertur etiam cadaveribus inhumatis terram injicere ſupervolans: et cum in Nilum bibendi cauſa devolat, pennam conſtituit rectam, ac inclinans eam poſtquam bibit, oſtendit ſe evitato crocodilo incolumem evaſiſſe: ſi enim rapiatur, manet penna recta ſicut eam fixerat. Ubique porro oſtenditur ſimulachrum Oſiridis humana ſpecie, recto pene, ob vim gignendi et alendi. At amiculum flammeum quo imagines ejus

372 τὰς εἰκόνας, ἥλιον σῶμα τῆς ταγαθοῦ δυνάμεως ὡς ὁρατὸν οὐσίας νοητῆς ἡγούμενοι. Διὸ καὶ καταφρονεῖν ἄξιόν ἐστι τοῦ τιμὴν ἡλίου σφαῖραν Τυφῶνι προσνεμόντων, ᾧ λαμπρὸν οὐδὲν οὐδὲ σωτήριον, οὐδὲ τάξις, οὐδὲ γένεσις, οὐδὲ κίνησις μέτρον ἔχουσα καὶ λόγον, ἀλλὰ τἀναντία, προσῆκεν· καὶ αὐχμὸν οἷς φθείρει πολλὰ τοῦ ζώων καὶ βλαστανόντων, οὐχ ἡλίου θητέον ἔργον, ἀλλὰ τῆ γῆ καὶ ἀέρι μὴ καθ' ὥραν κεραννυμένων πνευμάτων καὶ ὑδάτων, ὅταν ἡ τῆς ἀτάκτου καὶ ἀορίστου δυνάμεως ἀρχὴ πλημμελήσασα καθασθέσῃ τὰς ἀναθυμιάσεις.

B νβ'. Ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις τοῦ Ὀσίριδος ἀναχαλοῦνται τὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις κρυπτόμενον τοῦ ἡλίου· ᾗ τῇ τελευταίᾳ τοῦ Ἐπιφὶ μηνὸς, ἑορτάζουσιν Ὀφθαλμῶν Ὥρου γενέθλιον, ὅτε σελήνη καὶ ἥλιος ὀπὶ μιᾶς εὐθείας γεγόνασιν, ὡς ὐ μόνον τοῦ σελήνου, ἀλλὰ καὶ τ' ἥλιον ὄμμα τοῦ Ὥρου καὶ φῶς ἡγούμενοι· τῇ δὲ ὀγδόῃ φθί-

A. 2. ἡγούμενοι] Hoc ſi mutaveris in σημαίνει, cum Mcz. plana erit oratio.

velantur, Solem exprimit, quem corpus adſpectabile Boni Principii intelligibilis, exiſtimant. Itaque merito contemptui habentur, qui globum Solis Typhoni adſcribunt: cui nihil ſplendoris, nihil ſalutare, nullus ordo, nulla procreatio aut motio ratione modoque conſtans, contraria omnia conveniunt: et æſtus, quo multa animalium ac terra naſcentium corrumpuntur, non Solis opus exiſtimari debet, ſed ſpirituum aquarumque in terra et aere intempeſtive confuſarum, quando principium incompoſitæ et infinitæ facultatis errore commiſſo exhalationes exſtinxerit.

LII. Porro in ſacris de Oſiride canticis invocant eum, qui in Solis occultatur ulnis: et ultima die menſis Epiphi, Sole et Luna in eadem linea coeuntibus, ferias agunt natalitias oculorum Ori; quippe non Lunam modo, ſed et Solem oculum lumenque Ori cenſentes. Vigeſima ſecunda die

νοντος τῷ Φαωφὶ Βακτηρίας ἡλίῳ γενέθλιον ἄγουσι μιᾷ φθινοπωρινῇ ἰσημερίαν, ἐμφαίνοντες οἷον ὑποφρέισματος δεῖσθαι καὶ ῥώσεως, τῷ τε θερμῷ γινόμενον καὶ τῷ φωτὶ συνδεᾶ, κλινόμενον καὶ πλάγιον ἀφ' ἡμῶν φερόμενον. Ἐπὶ δὲ τῷ βοῒ ὑπὸ τροπὰς χειμερινὰς ἑπτάκις περὶ τὸν ναὸν περιφέρουσι· καὶ καλεῖται ΖΗΤΗΣΙΣ ΟΣΙΡΙΔΟΣ ἡ περιδρομὴ τῷ ἡλίῳ, τὸ ὕδωρ χειμῶνος τῆς θεοῦ πολούσης· τοσαυτάκις δὲ περίεισιν, ὅπερ ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν ἐπὶ τροπὰς θερινὰς πάροδον ἑβδόμῳ μηνὶ συμπεραίνει. Λέγεται δὲ καὶ ᾿Ωρον τῷ ἡλίῳ τελεσθῆναι μηνὸς ἰσταμένου πάντων πρῶτος ᾿Ωρος ὁ ᾿Ισιδος, ὡς ἐν τοῖς ὑπογεγραμμένοις γενεθλίοις ᾿Ωρου γέγραπται. Καὶ μὴν ἡμέρας ἑκάστης τελοῦσι τῷ ἡλίῳ, ῥπτίνῃ μὲν ὑπὸ τὰς ἀνατολάς, σμύρναν δὲ μεσουρανοῦντι, τὸ δὲ κολλύμμιον κῦφι περὶ δυσμάς· ὧν ἕκαστον ὃν ἔχει λόγον,

B. 7. ἡλίῳ γενέθλιον] Recepi e certa correctione Bentleii, Marklandi, Squirii. Vulgo ἡλίου γενέσθαι ὄν.

B. 9. γινόμενον καὶ τῷ φωτὶ] Perperam repetitum ἐνδεᾶ poſt γινόμενον: delevimus aſſentiente P.

C. 3. ἡ περιδρομὴ] Forte rectius ἡ περιδρομὴ Mez.

menſis Phaophi, poſt æquinoctium autumnale, feſtum diem celebrant, tum Solis baculos natos dicentes, quo oſtendunt veluti fulcro et roboratione Solem jam indigere, qui inclinatus cum jam a nobis per obliquum ferri incipit, et caloris et luminis aliquam ſit paſſus diminutionem. Præterea bovem femellam ſub ſolſtitium hybernum ſepties circa templum circumferunt: vocaturque Oſiridis indagatio Solis circuitus, aquam hyeme deſiderante dea: toties autem circumeunt, quia ſeptimo menſe decurſus Solis ab hyberno ad æſtivum ſolſtitium conficitur. Omnium primus Orus Iſidis filius Soli ſacrificaſſe fertur quarta die menſis, ut ſcriptum eſt in libro, qui Natalitia Ori titulum habet. Et vero quavis die ter adolent Soli, reſinam ſub ortum, myrrham meridie, Kyphi (quod vocant) circa occaſum: quorum quodque

ὕστερον ἀφηγήσομαι. Τὸν δὲ ἥλιον πᾶσι τούτοις προσηρέπεσθαι καὶ θεραπεύειν οἴονται. Καὶ τί δεῖ πολλὰ τοιαῦτα συνάγειν; Εἰσὶ γὰρ οἱ τὸν Ὄσιριν ἄντικρυς ἥλιον εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι Σείριον ὑφ' Ἑλλήνων λέγοντες, εἰ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου τοὔνομα πεποίηκεν ἀμφιγροεῖσθαι· τὴν δὲ Ἶσιν οὐχ ἑτέραν τῆς σελήνης ἀποφαίνοντες, ἐν ᾗ τοῦ ἀγαλματοῦ αὐτῆς, τὰ μὲν κεραστοφόρα τοῦ μίμου εἰδοῦς γεγονέναι μιμήματα, τοῖς δὲ μελανοστόλοις ἐμφαίνουσι τὰς κρύψεις καὶ τὰς προσκιασμούς, ἐν οἷς διώκει ποθοῦσα τὸν ἥλιον. Διὸ καὶ πρὸς τὰ ἐρωτικὰ τὴν σελήνην ἐπικαλοῦνται, καὶ τὴν Ἶσιν Εὔδοξός φησι βραβεύειν τὰ ἐρωτικά. Καὶ τούτοις μὲν ἄλλως γέ πως τοῦ πιθανοῦ μέτεστι· τοῦ δὲ Τυφῶνα ποιοῦντας τὸν ἥλιον, οὐδὲ ἀκούειν ἄξιον. Ἀλλ' ἡμεῖς αὖθις τὸν οἰκεῖον ἀναλάβωμεν λόγον.

νγ'. Ἡ γὰρ Ἶσις ἔστι μὲν τὸ τῆς φύσεως φίλον,

D. 9. ἓν καὶ τῶν] Delendum ἓν cum Mez.
E. 1. ἐμφαίνουσι] Rectius fit ἐμφαίνεσθαι, ut Markl. Mox ἄλλως γέ πως malim mutatum in ἅμως γε πως.

quam habeat rationem, infra exponam: ſingulis quidem iſtis conciliare, ſe et venerari Solem opinantur. Quanquam quid refert multa colligere talia? Sunt qui Oſirin diſerte dicant eſſe Solem, et a Græcis Sirium appellari, articulum O præpoſitum huic nomini apud Ægyptios obſcuritatem dubitationemque de vocabulo genuiſſe. Iſidem vero eandem ac Lunam eſſe pronuntiantes, etiam eadem utramque imagine repræſentant: in qua cornuta Lunæ indicant illuminationes falcatas, nigræ autem veſtes occultationes ejus et obumbrationes deſignant, quibus Solem deſiderans ſectatur. Itaque et ad res amatorias Lunam invocant: et iis rebus præeſſe Iſidem Eudoxus affirmat. Atque hæc quidem veri ſaltem aliquam habent ſimilitudinem: qui autem Typhonem faciunt Solem, indigni ſunt qui audiantur. Sed nos eo, unde abiit oratio, revertamur.

LIII. Eſt ergo Iſis naturæ

καὶ δεκτικὸν ἁπάσης γενέσεως, καθὸ πιθανὴ καὶ πανδεχὴς
ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν μυριώνυμος
κέκληται, ἀφ' ὃ πάσας ὑπὸ τοῦ λόγου τρεπομένη F
μορφὰς δέχεσθαι καὶ ἰδέας· ἔχει δὲ σύμφυτον ἔρωτα τοῦ
θεοῦ καὶ κυριωτάτου πάντων, ὃ ταγαθῷ ἑαυτὸν ὅλη,
καὶ κεῖνο πυθέσθαι καὶ διώκει· τοῦ δὲ ἐκ τοῦ κακοῦ φεύγει
καὶ διωθεῖται μοῖραν, ἀμφοῖν μὲν ὔσα χώρα καὶ ὕλη,
ῥέπουσα δὲ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐξ ἑαυτῆς, καὶ παρέ-
χουσα γενέσεων ἐκείνῳ καὶ καθαπείρειν εἰς ἑαυτὴν ἐπορ-
ρόας καὶ ὁμοιότητας, αἷς χαίρει καὶ γέγηθε κυϊσκομένη
καὶ ὑπερπιμπλαμένη τοῦ γενέσεων. Εἰκὼν γάρ ἐστιν
οὐσίας ἐν ὕλῃ γένεσις, ἢ μίμημα τοῦ ὄντος τὸ γινόμενον.
Ὅθεν οὐκ ἄπο τρόπου μυθολογοῦσι τὸν Ὀσίριδος ψυ- 373
χὴν ἀίδιον εἶναι καὶ ἄφθαρτον, τὸ δὲ σῶμα πολλάκις
θανατᾶν καὶ ἀφανίζειν τὸν Τυφῶνα, τί δ' ἔστιν, πλα-

F. 7. ἐκεῖνα] Recepi poſt Squirium ex indubitata correctione Bentleii et Marklandi, pro ἐκεῖνο.

F. 10. ὕλη γένεσις] Legendum ὕλη ἡ γένεσις. Rectius reddidimus ſententiam in Verſione.

ea pars, quæ quaſi fœminea, omnes in ſe recipit ortus, tanquam nutrix quædam et omnium commune receptaculum a Platone dicta, a pleriſque aliis Myrionymos (id eſt innumeris prædita nominibus) quod ratio eam in omnes formas ſpecieſque vertat. Huic Iſidi a natura inſitus eſt amor primæ omniumque principis et præſtantiſſimæ naturæ, quæ eſt Bonum: hoc ea deſiderat atque perſequitur, et portionem a malo ſibi obtingentem fugit atque repellit. Cum enim ſit receptaculum et ſubjectum utriuſque, ſua tamen ſponte ſemper vergit ad melius: ſeque præbet implendam et conſerendam defluxibus ac ſimilitudinibus, quibus fœta et rebus referta gignendis gaudet atque exſultat. Nam in materia imago Eſſentiæ eſt Generatio, et ſimulachrum Entis eſt Generatum. Itaque ergo non abs re fabulantur Oſiridis animam ſempiternam eſſe interituſque ſecuram: corpus ejus a Typhone ſubinde divelli atque aboleri, idque ab

πλαμβάνει καὶ ζητεῖν καὶ συναρμόττειν πάλιν. Τὸ γὰρ ὂν καὶ νοητὸν καὶ ἀγαθὸν, φθορᾶς καὶ μεταβολῆς κρεῖττόν ἐστι· τινὰς δὲ ἀπ' αὐτοῦ τὸ αἰσθητὸν καὶ σωματικὸν εἰκόνας ἐκμάττεται, καὶ λόγους, καὶ εἴδη καὶ ὁμοιότητας ἀναλαμβάνει, καθάπερ ἐν κηρῷ σφραγῖδες, οὐκ ἀεὶ διαμένουσιν, ἀλλὰ καταλαμβάνει τὸ ἄτακτον αὐτὰς καὶ ταραχῶδες, ἐκεῖθεν τῆς ἄνω χώρας ἀπελαυνόμενον.
B καὶ μαχόμενον πρὸς τὸν Ὧρον, ὃν ἡ Ἶσις εἰκόνα τοῦ νοητοῦ κόσμου αἰσθητὸν ὄντα γεννᾷ. Διὸ καὶ δίκην φεύγειν λέγεται νοθείας ὑπὸ Τυφῶνος, ὡς οὐκ ὢν καθαρὸς, οὐδὲ εἰλικρινὴς, οἷος ὁ πατὴρ λόγος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀμιγὴς καὶ ἀπαθὴς, ἀλλὰ νενοθευμένος τῇ ὕλῃ διὰ τὸ σωματικόν· παρεγίνονται δὲ καὶ νῖκαι, τῷ Ἑρμεῖ, τουτέστι τῷ λόγῳ, μαρτυρούντος ὅτι πρὸς τὸ νοητὸν ἡ φύσις μετασχηματιζομένη τὸν κόσμον ἀπο-

A. 6. ἐστι· τινὰς δὲ] Lege ἐστι· ἃς δὲ. Ita nil requiras ad integritatem loci,
B. 6. περιγίνονται δὲ καὶ νῖκαι] Scribendum περιγίνεται δὲ καὶ νικᾷ ut jam Xyl. vertit: poſtea Marklandus conjecit: Squirius recepit.

Iſide vagante conquiri, rurſumque componi. Id enim quod re vera eſt, ſolaque cernitur mente Bonum, extra interitus mutationiſque aleam ſitum habetur: ejus imagines quaſdam ſenſilis atque corporea natura impreſſas gerit, rationeſque ejus et formas ac ſimilitudines in ſe recipit, quomodo in cera ſigillorum ſimulachra figuntur: verum iſta non ſemper permanent, ſed confuſione et tumultibus excipiuntur in hac regione, ſuperiore expulſa, et adverſus Orum pugnantia, quem Iſis gignit ſenſile exemplum mundi ſola mente videndi. Eam ob rem pro ſpurio accuſatus a Typhone dicitur, utpote non purus, neque ſincerus ut pater ipſius forma per ſe mixtionis et motionis expers, ſed corporea materiei natura adulteratus. Cauſam tamen in judicio obtinet Orus, Mercurio, id eſt ratione, demonſtrante mundum a natura conformari imitatione ſubſtantiæ ſola in-

δωσιν. Ἡ μὲν γὰρ, ἔτι τῶν θεῶν ἐν γαστρὶ τῆς Ῥέας ὄντων, ἐξ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος γενομένη γένεσις Ἀπόλλωνος αἰνίττεται τὸ, πρὶν ἐκφανῆ γενέσθαι τόνδε τὸν κόσμον καὶ συντελεσθῆναι τῇ λόγῳ, τὴν ὕλην, φύσει C ἐλεγχομένην ἐπ' αὐτὴν ἀτελῆ, τὴν προφύτην γένεσιν ἐξενεγκεῖν. Διὸ καί φασι τὸν θεὸν ἐκεῖνον ἀνάπηρον ὑπὸ σκότῳ γενέσθαι, καὶ πρεσβύτερον Ὧρον καλοῦσιν· οὐ γὰρ ἦν κόσμος, ἀλλ' εἰδώλόν τι καὶ κόσμου φάντασμα μέλλοντος.

νέ. Ὁ δὲ Ὧρος οὗτος, αὐτός ἐστιν ὡρισμένος καὶ τέλειος, οὐκ ἀνῃρηκὼς τὸν Τυφῶνα παντάπασιν, ἀλλὰ τὸ δραστήριον καὶ ἰσχυρὸν αὐτοῦ παρῃρημένος. Ὅθεν ἐν Κοπτῷ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὥρου λέγουσιν ἐν τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ Τυφῶνος αἰδοῖα κατέχειν· καὶ τὸν Ἑρμῆν μυθολογοῦσιν, ἐξελόντα τοῦ Τυφῶνος τὰ νεῦρα, χορδαῖς χρήσασθαι, διδάσκοντες ὡς ὁ πᾶν ὁ λόγος ἁρμοσάμενος, σύμ- D φωνον ἐξ ἀσυμφώνων μερῶν ἐποίησε, καὶ τὴν φαρτακὴν

C. 1. τῷ λόγῳ, τὴν ὕλην—ἐπ' αὐτὴν] Markl. recte τῷ λόγῳ τὴν ὕλην ἐφ' αὑτῆς.
C. 7. Ὁ δὲ Ὧρος οὗτος] Forte Ὁ δὲ Ὧρις ὁ νέος.

telligentia perceptæ. Quod enim Apollo ex Iſide et Oſiride adhuc in utero Rheæ verſantibus dicitur natus, eo notant antequam hic mundus conſpicuus fieret et materiam forma perficeret, naturam ex ſeſe imperfectionis convictam primum ortum edidiſſe: ideoque illum deum mancum in tenebris natum eſſe aiunt, et ſeniorem Orum appellant; quod non mundus erat, ſed futuri mundi imago quædam ac ſpecies.

LV. Orus autem ipſe finitus eſt et perfectus, neque Typhonem omnino interfecit, ſed vim ejus efficacitatemque abſtulit. Itaque Copti ferunt ſimulachrum Ori altera manu Typhonis genitale membrum tenere: et Mercurium fabulantur Typhonis nervos exemiſſe, utique iis pro fidibus: docentes rationem concinnando univerſo id de diſſonante conſonum reddidiſſe, et vim

ἐκ ἀπώλεσεν ἀλλ' ἀνεπλήρωσε δύναμιν. Ὅθεν ἐκείνη μὲν ἀσθενὴς καὶ ἀφανὴς εἰκῶθα, φυσομένη καὶ φθειρομένη τοῖς παθητικοῖς καὶ μεταβολικοῖς μέλεσι, σφοδρῶν μὲν ἐν γῇ καὶ τρόμων, αὐχμῶν, δὲ ἐν ἀέρι καὶ πνευμάτων ἀτόπων, αὖθις δὲ πρηστήρων καὶ κεραυνῶν δημιουργὸς ὄζει· φαρμάττει δὲ καὶ λοιμοῖς ὕδατα καὶ πνεύματα, καὶ μέχρι σελήνης ἀνατείνει καὶ ἀναχαιτίζει, σωέχουσα καὶ μελαίνουσα πολλάκις τὸ λαμπρόν, ὡς Αἰγύπτιοι νομίζουσι, καὶ λέγουσιν ὅτι τῶ Ὥρου νιὸν μὲν
E ἐπάταξε, νιὸν δὲ ἐξελὼν κατέπιεν ὁ Τυφὼν τὸν ὀφθαλμὸν, εἶτα τῷ ἡλίῳ πάλιν ἀπέδωκε· πληγὴν μὲν αἰνιττόμενοι τὴν τῆς μείωσιν τ σελήνης, πίρωσιν δὲ τὴν ἔκλειψιν, ὧν ὁ ἥλιος ἴαται διαφυγόσης τ σκιὰν τῆς γῆς εὐθὺς ἀνταλάμπων. Ἡ δὲ κρείττων καὶ θειοτέρα

D. 3. ἀνεπλήρωσε] Forte ἀνεπήρωσε ut Baxter. Bentl. Markl. et Squirius recepit. Nec tamen aufim vulgatam loco movere. Mox Squir. μίξεσι, pro μίλεσι, corrigit.

D. 6. τρόμων, αὐχμῶν, δὲ ἐν ἀέρι καὶ πνευμάτων] Ita recepimus ex Baſ. et Xyl. Vulgo τρόμων καὶ αὐχμῶν καὶ ἐν ἀέρι δὲ καὶ πνευμάτων—.

D. 10. συνίχουσα] Corrigendum συγχέουσα Baxt. Bentl. Markl.

E. 3. πίρωσιν δὲ] Ita vulgatum πλήρωσιν δὲ corrigunt Meſ. Bentl. Markl. et recepi, quando in A, quamvis a ſecunda manu, notatum reperi.

E. 4. διαφυγούσης] Non vitioſum: melius tamen διαφεγούσης Bentl. Markl. Squir.

interimendi non aboleviſſe ſed impleviſſe. Quo fit, ut ea imbecillis atque languida in hoc mundo rebus mutationum affectionumque variarum capacibus adhæreſcat: et in terra quidem concuſſiones tremoreſque, in aere æſtus ventoſque intempeſtivos, tum turbines igneos atque fulmina moliatur: aquas etiam et ſpiritus peſtilenti lue inficiat: et uſque ad Lunam excurrat ſeque efferat, ſæpe ſplendidum obfuſcans aerem: quod ſentientes Ægyptii, Typhonem dicunt alias percuſſiſſe, alias erutum deglutiſſe oculum Ori, deinde Soli reddidiſſe: ictu menſtruam Lunaris luminis diminutionem ſignificantes, impletione autem defectum, cui Sol medetur, Lunam, ubi ea umbram terræ evitavit, adverſus illuſtrans. Jam præſtantior ac divinior natura e tribus con-

φύσις ἐκ τριῶν ἐστι, τοῦ νοητοῦ, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ ἐκ τούτων ὃν κόσμον Ἕλληνες ὀνομάζουσιν. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων, τὸ μὲν νοητὸν, καὶ ἰδέαν καὶ παράδειγμα καὶ F πατέρα, τὴν δὲ ὕλην, καὶ μητέρα καὶ τιθήνην, ἕδραν τε καὶ χώραν γενέσεως, ὃ δὲ ἐξ ἀμφοῖν, ἔγγονον καὶ γένεσιν ὀνομάζειν εἴωθεν. Λιγυπτίους δ' ἂν τις εἰκάσειε τῶν τριγώνων τὸ κάλλιστον, μάλιστα τούτῳ τὸν τοῦ παντὸς φύσιν ὁμοιοῦσθαι, ᾧ καὶ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ δοκεῖ τούτῳ τῷ σχήματι χρῆσθαι, τὸ Γαμήλιον διάγραμμα συντάττων. Ἔχει δὲ ἐκεῖνο τὸ τρίγωνον, τριῶν τὴν τοῦ ὀρθίαν, καὶ τετράρων τὴν βάσιν, καὶ πέντε τὴν ὑποτείνουσαν ἴσον ταῖς περιεχούσαις δυναμένην· εἰκαστέον οὖν τὴν μὲν 374 τοῦ ὀρθὰς ἄρρεσι, τὴν δὲ βάσιν θηλείᾳ, τὴν δὲ ὑποτείνουσαν ἀμφοῖν ἐγγόνῳ· καὶ τὴν μὲν Ὄσιριν ὡς ἀρχήν, τὴν δὲ Ἶσιν ὡς ὑποδοχὴν, τὴν δὲ Ὧρον ὡς ἀποτέλεσμα. Τὰ

F. 5. τὸ κάλλιστον—ᾧ καὶ Πλάτων] Scriptum ab Auctore videtur τῷ καλλίστῳ μάλιστα οὕτως τ. τ. π. φ. ὁμοιοῦσθαι, ὡς καὶ Πλάτων. Mox περὶς ὀρθίαν, aut delendum περὶς; aut legendum ὀρθὰς.

ſtat, eo quod mente cernitur et materia, et quod ex his compoſitum Græcis Koſmos (id eſt Mundus) dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar, patremque nominat: Materiam matris, nutricis, ſedis, et regionis ortuum capacis vocabulo notat: quod ex utroque conſtat; prolem ortumque nominare adſolet. Ægyptios autem probabile eſt triangulorum pulcherrimo in primis comparaſſe Univerſi naturam: qua comparatione etiam Plato in republica videtur uſus, ubi figuram Nuptialem componit. Conſtat id triangulum tribus lateribus, quorum baſis eſt quatuor, angulum rectum ad eam conficiens trium, et huic ſubductum angulo latus quinque ſcrupulorum, tantum poteſt quantum latera eum conficientia. Intelligendum eſt autem linea ad rectum angulum alteri inſiſtente marem, baſi fœminam, ſubtendente prolem utriuſque, repræſentari: et Oſirin eſſe principium, Iſidem receptaculum, Orum effectum. Terna-

μὺ γὰρ τρία, πρῶτος περισσός ἐστι καὶ τέλειος· τὰ δὲ τέτρακα, τετράγωνος ἀπὸ πλευρᾶς ἀρτίου ἡ δυάδος· τὰ δὲ πέντε, ὃν μὲ τῷ πατρὶ, πὴ δὲ τῇ μητρὶ προσέοικεν, ἐκ τριάδος συγκείμενα καὶ δυάδος· ἀφ' ὧν τὰ ΠΑΝΤΑ τὸν ΠΕΝΤΕ γίγνεσθαι παράνυμα, καὶ τὸ ἀριθμήσασθαι ΠΕΜΠΑΣΑΣΘΑΙ λέγεσθαι. Ποιεῖ δὲ τετράγωνον ἡ πεντὰς ἀφ' ἑαυτῆς, ὅσον τῶν γραμμάτων παρ' Αἰγυπτίοις τὸ πλῆθός ἐστι, καὶ ὅσον σύνεστιν ἔζη χρόνον ὁ Ἆπις. Τὸν μὺ οὖν Ὧρον εἰώθασιν ΚΑΙΜΙΝ προσαγορεύειν, ὅπερ ἐστὶν ὁρώμενον· αἰσθητὸν γὰρ καὶ ὁρατὸν ὁ κόσμος. Ἡ δ' Ἶσις ἔστιν ὅτε καὶ ΜΟΥΘ καὶ πάλιν ΑΘΥΡΙ καὶ ΜΕΘΥΕΡ προσαγορεύεται· σημαίνουσι δὲ τὸ μὺ πρώτῳ τῶν ὀνομάτων μητέρα· τὸ δὲ δευτέρῳ οἶκον Ὧρου κόσμιον, ὡς καὶ Πλάτων χώραν γενέσεως καὶ δεξαμενήν· τὸ δὲ τρίτον σύνθετον ἐστιν ἔκ τε τοῦ πλήρους καὶ τοῦ αἰτίου· πλήρης

B. 1. χρόνον ὁ Ἆπις. Τὸν μὲν οὖν] Omnes libri exceptis Baſ. et Xyl. monſtroſe χρόνον, ὁ ἄπις ὃν μὲν οὖν.

B. 5. προσαγορεύεται] Item ex ſolis Baſ. et Xyl. Cæteri προσαγορεύει.

B. 8. τοῦ αἰτίου—τῷ ἀγαθῷ] Markl. et Squir. τοῦ αἰτίου mutandum cenſent in τῷ ἀγαθῷ, ob ſequens τῷ ἀγαθῷ. Immo ob prius αἰτίου mutandum poſterius τῷ ἀγαθῷ in τοῦ αἰτίου. Nam τοῦ αἰτίου ſanum eſſe patet e Jablonſkii animadverſione Panth. Æg. P. I. p. 224. et P. II. p. 123.

rius quippe primus eſt impar ac perfectus numerus: quaternio eſt quadratum lateris paris binarii: quinarius qua patri, qua matri, congruit, conflatus e binario et ternione, is Græcis eſt *pente* a qua voce manaſſe videtur *panta*, quo Univerſum, et *pempaſaſthai*, quo numerare intelligitur vocabulo: quadratum porro quinarius producit a ſe, quantus eſt numerus litterarum apud Ægyptios, et quot annos vixit Apis. Orum ſolent ii *Kæmin* appellare, quod eſt *viſui expoſitum*: eſt enim mundus res ſenſilis et adſpectabilis. Iſis aliquando *Muth*, nonnunquam *Athyri*, quandoque *Methyer* nominatur: prima voce *mater* intelligitur, ſecunda *domus Ori mundana*, ſicut et Plato locum ortus et receptaculum fecit, tertia ex *plenitudine* et *cauſa* componi-

γὰρ ἔστιν ἡ ὕλη τοῦ κόσμου, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ καθαρῷ καὶ κεκοσμημένῳ συνέστιν.

νζ'. Δόξειε δ' ἂν ἴσως καὶ Ἡσίοδος τὰ θεῖα πάντα χάος καὶ γῆν καὶ τάρταρον καὶ ἔρωτα ποιῶν, C οὐχ ἑτέρας λαμβάνειν ἀρχάς, ἀλλὰ ταύτας γε δή, τοῖς ὀνόμασιν, τῇ μὲν Ἴσιδι τὸ τῆς γῆς, τῷ δὲ Ὀσίριδι τὸ τοῦ ἔρωτος, τῷ δὲ Τυφῶνι τὸ τοῦ ταρτάρου μεταλαμβάνοντες, ὡς ἀποδίδομεν· τὸ γὰρ χάος δοκεῖ χώραν τινὰ καὶ τόπον τοῦ παντὸς ὑποπτῆσθαι. Μεμυκαλεῖται δὲ καὶ τὸν Πλάτωνος ἀμυθητότατα τὰ περὶ γάμου μῦθον, ὃν Σωκράτης ἐν Συμποσίῳ περὶ τῆς τοῦ Ἔρωτος γενέσεως διῆλθε, τὴν Πενίαν λέγων τέκνων δεομένην τῷ Πόρῳ καθεύδοντι παρακλιθῆναι, καὶ κυήσασαν ἐξ αὐτοῦ τεκεῖν τὸν Ἔρωτα, φύσει μικτὸν ὄντα καὶ παντοδαπόν, D ἅτε δὴ πατρὸς μὲν ἀγαθοῦ καὶ σοφοῦ καὶ πᾶσιν αὐτάρκους, μητρὸς δὲ ἀμηχάνου καὶ ἄπορου, καὶ δι' ἔνδειαν ἀεὶ γλι-

C. 2. ταύτας γε δή, τῶν ὀνομάτων—ὡς ἀποδίδομεν] Legendum, ταύτας· εἰ γε δὴ τοῖς ὀνόμασιν—ἀποδίδομεν: deleto ὡς. Xylander ſenſum jam viderat.

D. 1. μικτὸν] Legendum μικτὸν cum Xyl. Voſſ. Mez. Bentleio. Plutarchus non verba, ſed ſententiam, Platonis reddidit.

tur: plena enim eſt materies mundi, et cum bono, puro, probeque compoſito ſubſiſtit.

LVII. Fortaſſis etiam Heſiodus prima omnia faciens chaos, terram, tartarum, et amorem, videri poteſt non diverſa, ſed eadem rerum principia ponere: ſiquidem Iſidis nomine terram, Oſiridis amorem, Typhonis tartarum accipimus; nam chaos videtur quaſi locum quendam et regionem Univerſo ſubjeciſſe. Enimvero res ipſa quodammodo citare videri poteſt fabulam quam in convivio Platonico Socrates de ortu Amoris narrat. Paupertatem ſcilicet cum prolem deſideraret, Poro (id eſt copiæ) dormienti accubuiſſe, atque ex eo gravidam factam, Amorem peperiſſe, natura varium et ad omnia ſeſe vertentem: ut qui patre bono, ſapiente, atque in ſe ipſo omnium habente rerum copiam, matre autem inope,

χρωμένης ἑτέρου, καὶ τοῦ ἕτερον λιπαρούσης, γεγεννημένον. Ὁ γὰρ Πόρος οὐχ ἕτερός ἐστιν τοῦ πρώτου ἐρασθεὶς καὶ ἐφετὸς καὶ τελείου καὶ αὐτάρκους. Πενίαν δὲ τὴν ὕλην προσεῖπεν, οἰκεῖα μὲν ὄσαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τοῦ ἀγαθοῦ, πλεονεμένην δὲ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πολυτρόπως ἀεὶ καὶ μεταλαμβάνουσαν· ὁ δὲ γινόμενος ὑπ' αὐτῶν κόσμος καὶ Ὧρος, οὐκ ἀίδιος οὐδὲ ἀπαθὴς, οὐδὲ ἄφθαρτος, ἀλλ' ἀΐδιος ὢν, μηχανᾷ τῆς τῶν παθῶν μεταβολῆς καὶ τροπῆς ἀεὶ νέος καὶ μηδέποτε φθαρησόμενος ἀφανίζειν.

νη'. Χρηστέον δὲ τοῖς μύθοις, οὐχ ὡς λόγοις πάμπαν οὖσιν, ἀλλὰ τὸ προσφορὸν ἑκάστου τὸ κατ' ὁμοιότητα λαμβάνοντας. Ὅταν οὖν ὕλην λέγωμεν, οὐ δεῖ πρὸς οἰκίων φιλοσόφων δόξας ἀποφερομένους ἄψυχόν τι σῶμα καὶ ἄποιον ἀργόν τε καὶ ἀπρόσκτον ἐξ ἑαυτοῦ διανοεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἔλαιον ὕλην μύρου καλοῦμεν, καὶ

E. 4. ἐκάστου τοῦ] Delendum τοῦ.

ac ob paupertatem ſemper aliorum appetente natus eſſet. Porus enim ille nihil eſt aliud quam id quod primo amatur atque appetitur perfectum et ſeipſo contentum. Materiæ autem nomen paupertatis indidit, quæ ſuapte natura indiga eſt boni, ab eoque impletur, et id ſemper expetit atque recipit. Ex his natus Orus ſive mundus, non ſempiternus eſt, neque mutationum exſors et interitus, ſed identidem naſcens, vicibus mutationum ſubinde atque affectionum novus recuditur, permanetque ut nunquam periturus.

LVIII. Porro autem fabulis utendum eſt, non quaſi eæ rem prorſus doceant, ſed quod ob ſimilitudinem cum re ipſa aliquam commodum ad ejus explicationem offertur, deſumendum inde eſt. Ergo ubi materiam nominamus, non debemus philoſophorum quorundam opiniones ſecuti, corpus aliquod animæ expers ac qualitatum, et otioſum ſuapte natura atque inefficax imaginari; nam et oleum unguenti materiam vocamus, et aurum

χρυσὸν ἀγάλματος, οὐκ ὄντα πάσης ἕρμα ποιότητος· αὐτῷ τε τῷ ψυχῷ καὶ τῷ διανοίᾳ τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς ὕλῃ ὀπισήμης καὶ ἀρετῆς τῷ λόγῳ κοσμεῖν καὶ F ῥυθμίζειν παρέχομεν· τόν τε νοῦν ἔνιοι τόπον εἰδῶν ἀπεφήναντο, καὶ τῷ νοητῷ οἷον ἐκμαγεῖον· ἔνιοι δὲ καὶ τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, οὐ δύναμιν οὐδὲ ἀρχήν, ὕλην δὲ καὶ τροφὴν γενέσεως εἶναι δοξάζουσιν. Ὧν ἐχομένους χρὴ καὶ τὸν θεὸν οὕτω διανοεῖσθαι τοῦ πρώτου θεοῦ μεταλαγχάνουσαν ἀεὶ καὶ σπεύδουσαν ἔρωτι τοῦ περὶ ἐκεῖνον ἀγαθῶν καὶ καλῶν, οὐκ ἐπανίστασθαι· ἀλλ' 375 ὥσπερ ἄνδρα νόμιμον καὶ δίκαιον ἐρᾶν ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ γυναῖκα χρηστὴν ἔχουσαν ἄνδρα καὶ σωζοῦσαν, ὅμως πάθος λέγομεν· ὕπως ἀεὶ γλιχομένην ἐκείνου, καὶ περὶ ἐκεῖνον παροῦσαν καὶ ἀναπιμπλαμένην τοῖς κυριωτάτοις μέρεσιν καὶ καθαρωτάτοις.

E. 9. ποιότητος] Ita legendum monuit Xyl. poſt cum omnes fere Annotatores Mez. Bentl. Markl. Squir. Vulgo ὁμοιότητος.

A. 1. οὐκ ἐπανιστᾶν] Quidvis mihi perſuadeatur, quam hoc ſanum eſſe. An ἐπανιεῖσαν, *quæ non remittat amorem?*

A. 2. ἐν δικαιοσύνῃ] Monachum ſapit, judice Marklando. Corrigo γυναικὶ ἐν συζυγίᾳ. Senſum in Verſione reddidi.

A. 5. παροῦσαν] Veriſimiliter idem Markl. λιπαροῦσαν.

ſtatuæ, non omni plane carentia qualitate: ipſumque animum et intellectum hominis tanquam virtutis et ſcientiæ materiam rationi expoliendam atque componendam tradimus: et mentem quidam formarum locum, et in qua rerum intellectu percipiendarum quaſi expreſſa ſint ſimulachra appellant: ſunt etiam qui ſemen muliebre non facultatem aut principium, ſed materiam et alimentum fœtus cenſeant. Hæc tenentes, etiam Deam hanc ſic intelligere debemus participem fieri primi dei, et amore perpetuo bonorum ejus duci, non ut ei adverſam, ſed prouti maritus legitimus et juſtus amare dicitur uxorem quacum vivit, itemque probam mulierem cum ſuo viro degentem, tamen ejus deſiderio trahi dicimus: ita eam ſemper eum avere, eique adeſſe, ac præcipuis et puriſſimis repleri partibus.

νθ'. Ὅπου δὲ ὁ Τυφὼν περιπίπτει τοῖς ἐσχάτοις ἀπόρροις, σῶμα δοκοῦσαν ἐπισκυθρωπάζειν καὶ πενθεῖν λεγομένην, καὶ λείψανα ἄττα καὶ ἀπαρτήματα τοῦ Ὀσίριδος ἀναζητεῖν καὶ φυλάττειν, ὑποδεχομένην τὰ φθειρόμενα καὶ ἀποκρύπτουσαν, ὥσπερ ἀναφαίνῃ πάλιν τὰ
B γινόμενα, καὶ ἀνίησιν ἐξ ἑαυτῆς. Οἱ μὲν οὖν ἐν οὐρανῷ καὶ ἄστροις λόγοι καὶ εἴδη καὶ ἀπορροαὶ τοῦ θεοῦ μένουσι, τὰ δὲ τοῖς παθητοῖς διεσπαρμένα, γῇ καὶ θαλάττῃ καὶ φυτοῖς καὶ ζώοις, ἀφανιζόμενα, καὶ φθειρόμενα καὶ ἀπτόμενα, καὶ πολλάκις αὖθις ἐκλάμπει καὶ ἀναφαίνεται ταῖς γενέσεσι. Διὸ τὸν Τυφῶνα τῇ Νέφθυϊ συνοικεῖν φησὶν ὁ μῦθος, τὸν δὲ Ὄσιριν κρύφα συγγενέσθαι· τὰ γὰρ ἔσχατα μέρη τῆς ὕλης ἡ Νέφθυς καὶ Τελευτὴ καλοῦσιν, ἡ φθαρτικὴ μάλιστα κατέχει δύναμις· ἡ δὲ γόνιμος καὶ σωτήριος ἀθενὲς σπέρμα καὶ ἀμαυρὸν εἰς ζῶντα
C ἀφανίζουσιν, ἀπολλυμένη, ὑπὸ τοῦ Τυφῶνος, πολλὰ

B. 4. διαλεγόμενα] Placet præ cæteris conjecturis, Baxteri διαλυόμενα. Modo: malim ἐνδιασπαρμένα. Mox in καὶ πολλάκις, deleam καί.

C. 1. ἀπολλυμένη] Immo ἀπολλυμένου: nimirum σπέρμα. Ita Bentleius.

LIX. Ubi autem Typhon extrema tangens incidit, ibi videri eam mœſtam, ac dici lugere, et reliquias quaſdam fruſtaque diſcerpti Oſiridis conquirere ac velare, dum ea quæ intereunt excipit atque occultat, ut rurſum ex ſeſe edat atque emittat res naſcentes. Etenim quæ in cœlo et ſideribus ſunt formæ ac defluxus dei, permanent: quæ autem ſparſa ſunt in res motibus obnoxias, terram, mare, ſtirpes, animalia, ea mutantur, intereunt, ſepeliunturque, et ſæpenumero rurſum exſiſtunt, in lucemque emicant orta. Itaque fabula Typhonem maritum Nephthyos facit, et cum hac occulte coiiſſe Oſirin. Extremas enim materiæ partes, quæ Nephthyos et Finis nomine intelliguntur, vis maxime interitum rebus adferens continet: vis autem genitalis et conſervatrix rerum, imbecillum ſemen et languidum in

ὅσον ἡ Ἶσις ὑπολαμβάνουσα, σώζει καὶ τρέφει καὶ σωίζησι.

ξ'. Καθόλου δὲ ἀμείνων οὗτός ἐστιν, ὥσπερ καὶ Πλάτων ὑπονοεῖ καὶ Ἀριστοτέλης· κινεῖται δὲ ἡ φύσεως τὸ μὲν γόνιμον καὶ σωτήριον ἐπ' αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ εἶ), τὸ δὲ ἀναιρετικὸν καὶ φθαρτικὸν, ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶ). Διὸ τὸ μὲν Ἶσιν καλοῦσι, πρὸς τὸ ΙΕΣΘΑΙ μετ' ἐπιστήμης καὶ φέρεσθαι, κίνησιν οὖσαν ἔμψυχον καὶ φρόνιμον. Οὐ γὰρ ἐστί τύνομα βαρβαρικὸν, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς θεοῖς πᾶσιν ἀπὸ δυεῖν γραμμάτων τῷ θεατῷ καὶ τῷ θέοντός ἐστιν ὄνομα κοινὸν, ὕτω τῷ θεὸν ταὐτῷ ἀπὸ D τῆς ἐπιστήμης ἅμα καὶ τῆς κινήσεως, Ἶσιν μὲν ἡμεῖς, Ἶσιν δ' Αἰγύπτιοι καλοῦσιν. Οὕτω δὲ καὶ Πλάτων φησὶ τῷ ὄσιαν δηλοῦν τὰς παλαιὰς, Ἰσίαν καλοῦσας· ὕτω καὶ τῷ νόησιν καὶ τῷ φρόνησιν, ὡς νοῦ φορὰν καὶ κίνησιν

C. 4. Καθόλου δὲ—τὸ μὲν εἶναι] Corrigo: Καθόλου δὲ ἄμεινον, ὅτως ὥσπερ καὶ Πλάτων ὑπονοεῖν καὶ Ἀριστοτέλης· κινεῖσθαι τὴς φύσεως τὸ μὲν γόνιμον καὶ σωτήριον ἐπὶ τὸ ὂν καὶ πρὸς τὸ εἶναι· τὸ δὲ ἀν. κ. φθ. ἀπ' αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι.

C. 11. γραμμάτων] Legendum ῥημάτων, cum Markl.

D. 4. ὀσίαν—Ἰσίαν] Apud Platonem Cratyl. p. 264. F. Mox τῶν καλὰ mutem in τὸ κακὸν ex Platone p. 270. niſi ipſa verba, certe rem ſubjiciente.

eas didit, quod a Typhone perimitur, niſi quantum ejus Iſis excipiens ſervat, alit, atque conſtituit.

LX. In univerſum autem ille eſt præſtantior, ſicut et Plato opinatur, et Ariſtoteles. Ad hunc naturæ pars genitabilis et ſalutaris, et ad exſiſtendum movetur: ab eodem facultas interimens atque abolens ciętur et ad interitum impellitur. Itaque illi Iſidis nomen eſt factum, quod ſcienter proficiſcatur atque procedat; quippe motus cum ſit animatus ac prudens. Non enim barbaricum eſt nomen, ſed ſicut omnibus diis a *theato* et *theonte*, (id eſt ſpectabili et currente) nomen *theos* inditum fuit: ſic iſtam Deam a ſcientia ſimul et motu cum nos Iſidem, tum Ægyptii appellant. Sic etiam Plato ait *Uſiam* (quod eſt ſubſtantia) veteres nomine *Iſias* expreſſiſſe: et intelligentiam ac prudentiam

ὕσαν, ἰεμβύε καὶ φερεμβύε, καὶ τὸ σωιένεαι καὶ ταὶ γαθὸν ὅλως, καὶ ἀρετιὼ ὅτι τοῖς εὐρέσι καὶ ϑέυσι ϑέσθαι· καθάπερ αὖ πάλιν τοῖς ἀντιφωνέσιν ὀνόμασι λοιδορεῖσθαι τὸ κατὰ τὸ τιὼ φύσιν ἐμποδίζον καὶ σωδέον καὶ ἴχρον καὶ κωλύον ἴεσθαι καὶ ἰέναι, κακίαν, ἀπορίαν, δειλίαν, ἀνίαν προσαγορεύοντων.

Ξ ξα'. Ὁ δὲ Ὄσιρις ἐκ τοῦ ὅσιον καὶ ἱερὸν τὄνομα μεμιγμένον ἔχει· κοινὸς γὰρ ὅδε τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ τῶν ἐν ᾅδου λόγος· ὧν τὰ μὲν, ἱερά, τὰ δὲ, ὅσια τοῖς παλαιοῖς ἐῶ προσαγορεύειν. Ὁ δὲ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω φερομένων Ἄνουβις λόγος, ἔστι δὲ, ὅτε καὶ Ἑρμάνουβις ὀνομάζεται, τὸ μὲν, ὡς τοῖς ἄνω, τὸ δὲ, ὡς τοῖς κάτω προσῆκον· διὸ καὶ ϑύουσιν αὐτῷ τὸν μὲν λευκὸν ἀλεκτρύονα, τὴν δὲ κεγχρίαν, τὰ μὲν, εἰλικρινῆ καὶ φανὰ, τὰ δὲ, μικτὰ καὶ ποικίλα νομίζοντες. Οὐ δεῖ δὲ ϑαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τιὼ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν

E. 4. τῶς παλαιοῖς ἦν] Lego τοῖς πάλαι ἴϑος ἦν. Mox προσήκων habet Venet.

vocaſſe itidem, quaſi mentis agitationem, vocibus omnibus ab *ienai* (quod eſt ire) deductis, hinc *ſynienai* intelligere eſt: et omnino ſimili ratione ab eo boni, virtutiſque explicantur vocabula: ſicut contrariis notantur traducunturque appellationibus ea quæ naturam impediunt ejuſque progreſſionibus moram obſtando injiciunt, ut malum, indigentia, timiditas, moleſtia.

LXI. Sic ergo Oſiris nomen habet ex *boſio* et *hiero* (quod eſt *ſanctō* et *ſacro*) conflatum: communis enim eſt ratio eorum quæ in cœlo et apud inferos ſunt, quorum altera hiera, altera hoſia veteres nuncupabant. Jam qui cœleſtia oſtendit Anubis, ſuperiorum quaſi ratio, (*ano* enim ſupra eſt) aliquando etiam Hermanubis uſurpatur: altero nomine ſuperioribus, altero inferis ſcilicet conveniente: itaque ei immolant alias album, alias flavum gallum: ſupera ſincera et manifeſta, infera mixta et varia eſſe docentes. Neque vero mira debet videri

ἀνάπλασιν. Καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μεθισταμένοις F
ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν συναμένει
καὶ ξενιτεύει παρ' ἑτέροις· ὧν ἔνια τὴν ποιητὴν ἀνα-
καλουμένην ἐμβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν οἱ γλώτ-
τας τὰς τοιαύτας συνταγορεύοντες. Ἐν δὲ ταῖς Ἑρμοῦ
λεγομέναις βίβλοις ἱστοροῦσι γεγράφθαι περὶ τῶν ἱερῶν
ὀνομάτων, ὅτι τὴν μὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς
τεταγμένην δύναμιν Ὧρον, Ἕλληνες δὲ Ἀπόλλωνα
καλοῦσι· τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος, οἱ μὲν Ὄσιριν, οἱ
δὲ Σάραπιν, οἱ δὲ, Σωθὶ, Αἰγύπτιοι· σημαίνει δὲ κύησιν 376
ἢ τὸ κύειν· διὸ καὶ συμπαθοῦς γενομένης τοῦ ὀνόματος,
Ἕλληνες Κύων κέκληται τὸ ἄστρον, ὅπερ ἴδιον τῆς Ἴσιδος
νομίζουσιν. Ἥκιστα μὲν οὖν δεῖ φιλοτιμεῖσθαι περὶ τῶν
ὀνομάτων, οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ὑφείμην ἂν τοῦ Σαρά-
πιδος Αἰγυπτίοις ἢ τοῦ Ὀσίριδος· ἐκεῖνο μὲν οὖν ξενικὸν,

F. 5. τὰς τοιαύτας] τὰ τοιαῦτα Mez. Salm. poſt Xyl. notam.

F. 7. μὲν—Ὧρον] Squir. delet μὲν: et poſt Ὧρον inſerit μὲν Αἰγύπτιοι. Neutro eſt opus.

A. 5. ὑφείμην ἂν] Ita ex correctione Bentl. et Markl. recepit Squirius: haud temere. Vulgo ἰφιεμάην.

nominum ad Græcum ſermonem effictio. Nam innumera alia hodieque manent una cum migrantibus e Græcia ad exteros propagata: quorum quædam revocantem poeticam vituperant tanquam barbariciſſantem ii qui id genus res gloſſas appellant. Cæterum memoria proditum eſt in libris qui Mercurii libri dicuntur, ſcriptum eſſe de ſacris nominibus, facultatem quæ præeſt converſioni Solis Orum, Græcis Apollinem vocari: quæ vento, ab aliis Oſirin, ab aliis Sarapin, Ægyptice Sothi: quæ vox *Kyoſin* (id eſt, graviditatem ſive fœturam) notat: atque hinc facta inclinatione ſtella Caniculæ, quæ propria Iſidis cenſetur, dicta eſt *Kyon* ſive Canis. Minime quidem de nominibus eſt contendendum: ego tamen Sarapidis potius quam Oſiridis nomen Ægyptios ſibi vindicare ſinam; illud enim peregrinum, hoc

τοῦτο δὲ Ἑλληνικόν, ἄμφω δὲ ἑνὸς θεοῦ καὶ μιᾶς δυνάμεως ἡγούμενος.

ξβ'. Ἔοικε δὲ τούτοις καὶ τὰ Αἰγύπτια· τὴν μὲν γὰρ Ἶσιν πολλάκις τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ὀνόματι καλοῦσι, φράζοντι τοιοῦτον λόγον, ΗΘΩΝ ΑΠ' ΕΜΑΥΤΗΣ· ὅπερ ἐστὶν αὐτοκινήτου φορᾶς δηλωτικόν· ὁ δὲ Τυφὼν, ὥσπερ ἥρπται, ΣΗΘ, καὶ ΒΕΒΩΝ, καὶ ΣΜΥ ὀνομάζεται, βίαιόν τινα καὶ κωλυτικὴν ἐπιοχέσιν, ὑπεναντίωσιν, ἢ ἀναστροφὴν ἐμφαίνειν βουλομένων τοῦ ὀνόματος. Ἐπὶ τὴν σιδηρῖτιν λίθον, ὀστέον Ὥρου, Τυφῶνος δὲ τὸν σίδηρον, ὡς ἱστορεῖ Μάνεθος, καλοῦσιν. Ὥσπερ γὰρ ὁ σίδηρος πολλάκις μὲν ἑλκομένῳ καὶ ἑπομένῳ πρὸς τὸν λίθον ὅμοιός ἐστι, πολλάκις δὲ ἀποστρέφεται καὶ ἀποκρούεται πρὸς τοὐναντίον, ὕτως ἡ σωτήριος καὶ ἀγαθὴ καὶ λόγον ἔχουσα τοῦ κόσμου κίνησις ἐπιστρέφεταί τε καὶ προσάγεται καὶ μαλακώτερον ποιεῖ, πείθουσα τὴν σκληρίαν ἐκείνην καὶ

A. 10. Ἀθηνᾶς ὀνόματι] Xyl. nomen propriumexcidiſſe putans, locum in verſione afteriſcis notavit. Atqui non opus fuit Plutarcho, nomen diſerte ponere. Num Θ voluiſſe videtur Jablonſkio Panth. Æg. P. I. p. 76.

B. 10. μαλακώτερον—ἀνακτιθεῖσα] Legendum μαλακαλίζειν—συναχθεῖσα εἰς ἑαυτήν. Non mutem σκληρίαν: at ἀπειρίαν, *infinitatem*, malim pro ἀπορίαν.

Græcum, ambo unius dei ſeu facultatis vocabula cenſeo.

LXII. His conveniunt etiam Ægyptia. Iſidem enim ſæpenumero nomine Minervæ ſignificant, quæ vox ſignificat motum a ſeipſo profectum. Typhon autem, ſicut monſtratum fuit, *Seth*, *Bebon*, et *Smy* appellatur: quibus verbis indicatur violenta quædam inhibitio, contrarietas, aut inverſio. Præterea magnetem lapidem oſſis Ori, ferrum oſſis Typhonis nomine afficiunt, ut Manethos narrat. Sicut enim ferrum ſæpe ſimile eſt tracti a lapide et eum ſequentis, ſæpe avertitur in diverſam partem, ita motus mundi ſalutaris, bonus, et ratione conſtans aliquando verſat, ad ſe ducit atque molliorem reddit obſequentem ſibi duram illam ac

τυφώνιον, εἶτ' αὖθις ἀναχθεῖσα εἰς ἑαυτὸν ἀνέστρεψε καὶ C
κατέδυσεν εἰς τὴν ἀπορίαν. Ἐπὶ φησὶ τῷ Διὸς ὁ
Εὔδοξος μυθολογεῖν Αἰγυπτίους, ὡς τῶν σκελῶν συμπε-
φυκότων ἀπ' μὴ δυνάμενος βαδίζειν, ἐπ' αἰσχύνης
ἐρημίᾳ διέτριβεν· ἡ δὲ Ἶσις ἀφαπτομένη καὶ ἀφαγή-
σασα τὰ μέρη ζῶντα τῷ σώματος, ἀρτίποδα τὴν πο-
ρείαν παρέσχεν. Αἰνίττεται δὲ καὶ ἀφ' τούτων ὁ μῦθος,
ὅτι καθ' ἑαυτὸν ὁ τοῦ θεοῦ νοῦς καὶ λόγος, οὐ τῷ ἀο-
ράτῳ καὶ ἀφανεῖ βέβηκώς, εἰς γένεσιν ἐπὸ κινήσεως
προῆλθεν.

ξγ'. Ἐμφαίνει καὶ τὸ σεῖστρον, ὅτι σείεσθαι δεῖ τὰ
ὄντα καὶ μηδέποτε παύεσθαι φορᾶς, ἀλλὰ οἷον ἐξεγεί-
ρεσθαι καὶ κλονεῖσθαι καταδαρθάνοντα καὶ μαραινόμενα·
τὸν γὰρ Τυφῶνα φασὶ τοῖς σείστροις ἀποτρέπειν καὶ ἀπο- D
κρύεσθαι, δηλοῦντες ὅτι τῆς φθορᾶς σωζούσης καὶ ἰάσης,
αὖθις ἀναλύει τὴν φύσιν καὶ ἀνίστησι μετὰ τῆς κινήσεως ἡ
γένεσις. Τῷ δὲ σείστρῳ προσφερὲς ἄνωθεν ὄντος ἡ ἁψὶς

C. 5. ἐρημίᾳ] Forte ἐν ἐρημίᾳ.
D. 4. ἁψὶς] Ita ex Pol. et Leonic. quibus accedunt correctores Mez. Bentl. Baxter. Markl. Squir. Vulgo ἅψις.

Typhoniam vim: aliquando hæc in ſeſe revertitur, et in infinitatem relabitur. Ad hæc de Jove perhibet Eudoxus fabulam Ægyptios celebrare, eum pedibus inter ſe connatis cum ire non poſſet, ob pudorem in ſolitudine vixiſſe: Iſidem autem diſſectis et diductis iis membris Jovi greſſum expediviſſe: qua fabula hoc docetur, dei mentem ſuapte natura in inviſibili et inconſpicuo degentem, motu ad res procreandas proceſſiſſe.

LXIII. Siſtrum quoque arguit quati omnia naturalia et nunquam motu vacare debere, ſed veluti excitari atque exagitari ubi torpere et tabeſcere cœperint: aiunt enim ſiſtris Typhonem averti atque depelli: oſtendentes interitu res vinciente et inhibente, ortum rurſus motu naturam ſolvere atque expedire. Et ſiſtri ſu-

περιέχει τὰ σεισμὰ τέτταρα· ἡ γὰρ γενναμένη ἡ φθειρομένη μέρος τοῦ κόσμου περιέχεται μὲν ὑπὸ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας, κινεῖται δὲ ἐν αὐτῇ πάντα· καὶ μεταβάλλεται ἀφ' ἑνὸς τεττάρων στοιχείων, πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος. Τῇ δὲ ἀφέδρᾳ τοῦ σείστρου ἐπικορυφοῦ ἐπιτρέπουσιν αἴλουρον ἀνθρώπου προσώπου ἔχοντα· κάτω δὲ ὑπὸ τὰ σφόμματα, ταῖς μὲν Ἴσιδος, ταῖς δὲ Νέφθυος προσώποις, αἰνιττόμενοι τοῖς μὲν προσώποις γένεσιν καὶ τελευτὴν, αὗται γὰρ εἰσι τῶν στοιχείων μεταβολαὶ καὶ κινήσεις, τῷ δὲ αἰλούρῳ τὴν σελήνην, ἀφ' ὃ τὸ ποικίλον καὶ νυκτερινὸν καὶ γόνιμον τοῦ θηρίου· λέγεται γὰρ ἓν τίκτειν, εἶτα δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πέντε, καὶ καθ' ἓν ἕπως ἄχρι τῶν ἑπτὰ προστίθησιν, ὥστε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τὰ πάντα τίκτειν, ὅσα καὶ τῆς σελήνης φῶτά ἐστιν. Τοῦτο μὲν οὖν ἴσως μυθωδέστερον· αἱ δὲ ἐν τοῖς ἔμμασιν αὐτῆς κόραι πληροῦσθαι μὲν καὶ πλατύνεσθαι

D. 5. γενναμένη] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. E. At γενομένη Steph.

periore parte rotundi apex admonet de quatuor corporibus quæ concutiuntur; nam quæ pars mundi ortui et obitui eſt obnoxia, ea continetur globo Lunæ: inque ea omnia moventur ac mutantur ratione quatuor elementorum, ignis, terræ, aquæ, et aeris. Apici ſiſtri autem in vertice infigunt felem humana facie, imæ parti infra ea quæ quatiuntur, aliquando Iſidis, interdum Nephthyos faciem: his faciebus notant ortum et interitum, quæ ſunt elementorum mutationes atque motus: fele Lunam repræſentante, ob animalis iſtius varietatem, ac vim noctu agendi et fœcunditatem; dicitur enim unum principio catulum parere, deinceps duos, tres, quatuor, unoque ſubinde plures donec ſeptem uno partu edat, itaque duodetriginta in ſumma parit, qui eſt numerus dierum Lunæ. Verum hoc fortaſſe fabulæ ſit ſimilius: ſed felis oculorum pupillæ impleri dilatarique videntur ſub pleni-

δοκοῦσιν ἐν πανσελήνῳ, λεπτύνεσθαι δὲ καὶ μαραίνεσθαι ἐν ταῖς μειώσεσι τῇ ἀρχῇ. Τῷ δὲ ἀνθρωπομόρφῳ τοῦ αἰλούρου τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν ἐμφαίνεται τοῦ περὶ τὰς σελήνας μεταβολῶν.

ξδ'. Σωκράτη δὲ εἰπεῖν, ὅτε ὕδωρ, ὅτε ἥλιον, ὅτε γῆν, ὅτε οὐρανόν, Ὄσιριν ἢ Ἶσιν ὀρθῶς ἔχει νομίζειν, ὅτε πῦρ Τυφῶνα πάλιν, ὅτ' αὐχμόν, οὐδὲ θάλατταν· ἀλλ' ἁπλῶς ὅσον ὄψιν ἐν τούτοις ἄμετρον καὶ ἄτακτον ὑποβολαῖς καὶ ὑπονοίαις Τυφῶνι προσνέμοντες, τὸ δὲ 377
κεκοσμημένον καὶ ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ὡς Ἴσιδος μὲν ἔργον, εἰκόνα δὲ καὶ μίμημα καὶ λόγον Ὀσιριδος, σεβόμενοι καὶ τιμῶντες, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοιμεν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Εὔδοξον ἀπιστοῦντα παύσομεν καὶ διαπορουμένην πῶς ὅτε Δήμητρι τῆς τ' ἐρωτικῆς ὀπιμελείας μέτεστιν, Ἀλλὰ Ἴσιδι· τόν τε Διόνυσον οὐ τὸν Νεῖλον αὔξειν, ὅτε τοῦ τεθνηκότων ἄρχειν δυνάμενον. Ἑνὶ γὰρ λόγῳ κοινῷ

A. 7. οὐ τὸν Νεῖλον—δυνάμενον] Prius Mez. mutat in οὔτε Νεῖλον, probabiliter: posterius Markl. in διανούμενον, ſcil. *Eudoxum*, acute.

lunium, et Lunæ lumine decreſcente attenuari atque langueſcere: humana autem felis facie innuitur Lunæ mutationes mente ac ratione gubernari.

LXIV. Sed ut rem in pauca verba contraham, neque aquam, neque Solem, neque terram, neque cœlum Oſirin vel Iſidem eſſe rectum eſt putare: neque Typhonis nomen ignem, æſtum, aut mare intelligere verum: ſed ſimpliciter, quantum in his modo et ordine caret ob exceſſum aut defectum, Typhoni imputantes, quæ ordine et compoſite fiunt, quæ bona ſunt et utilia, ut Iſidis opus, imitationem autem et imaginem ac ſpeciem Oſiridis venerantes atque colentes, non peccabimus. Quin et Eudoxi dubitationibus finem imponemus, anxie quærentis cur non Cereri procuratio rerum amatoriarum adſcribatur, ſed Iſidi, et cur non Bacchus Nilum augeat, neque mortuis poſſit præeſſe. Una

τὰς θεὰς τύτας περὶ πᾶσαν ἀγαθοῦ μοῖραν ἡγούμεθα τετάχθαι, καὶ πᾶν ὅσον ἔνεστι τῇ φύσῃ καλὸν καὶ ἀγαθὸν, ἀφ' τύτων ὑπάρχειν, τὸν μὲν, διδόντα τὰς ἀρχὰς, B τὴν δὲ, ὑποδεχομένην καὶ ἁρμόττουσαν.

ξε'. Οὕτω δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ φορτικοῖς ὀπιχειρήσομεν, εἴτε ταῖς κατ' ὥραν μεταβολαῖς τῶν περιέχοντος, εἴτε ταῖς καρπῶν γενέσεσι καὶ σποραῖς καὶ ἀρόσεσι χαίρουσι, τὰ περὶ τὰς θεὰς τύτας συνοικειοῦντες, καὶ λέγοντες θάπτεσθαι μὲν τὸν Ὄσιριν ὅτε κρύπτεται τῆς γῆς σπειρόμενος ὁ καρπὸς, αὖθις δὲ ἀναβιῶσθαι καὶ ἀναφαίνεσθαι ὅτε βλαστήσεως ἀρχή· διὸ καὶ λέγεσθαι, τὴν Ἶσιν αἰσθομένην ὅτι κύει, περιάπτεσθαι φυλακτήριον, ἕκτῃ μηνὸς ἰσταμένυ Φαωφί· τεκεῖν δὲ τὸν Ἁρποκράτην περὶ τροπὰς χειμερινὰς, ἀτελῆ καὶ νεαρὸν ἔτι τοῖς C περιοῦσι καὶ περιλαχάνυσι· διὸ καὶ φακῆν αὐτῷ φυο-

B. 1. διαμένυσαν] In promptu eſt correctio διανέμυσαν, quæ Squirium non latuit.

B. 4. ἀρότοις] Sic A. E. Flor. P. Vulgo ἀρότροις. Mox pro ἀρχὴ Reiſk. ἄρχει: bene. Tum τῆς γῆς mutandum in τῇ γῇ cum Bentl. Markl. Squir.

enim ratione communi hos deos omni bonorum portioni præeſſe cenſemus, et quidquid in natura pulchrum bonumve ineſt, iis acceptum ferimus: illo principia ſuppeditante, hac vim excipiente et conſervante.

LXV. Eodem pacto vulgares quoque et moleſtas ſententias refellemus eorum, qui vel aeris ſecundum anni partes mutationibus, vel frugum procreationi, ſementi, arationi gaudent accommodare ea quæ de his diis memorantur: ut cum dicunt Oſiridem ſepeliri quando ſemen terra occulitur: in vitam redire et rurſum apparere quando pullulare incipit; ideoque dici, Iſin cum ſe ſentiret eſſe gravidam, appendiſſe ſibi amuletum, ſexta die menſis Phaophi, et peperiſſe Harpocratem ſub ſolſtitium hybernum, imperfectum ac recentem, quod tum prævii flores et germina prima enaſcuntur: ideoque ei fabarum naſcentium

μήνων ἀπαρχὰς ὀπιφέρουσι, τὰς δὲ λοχείους ἡμέρας ἑορτὰ-
ζειν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν. Ταῦτα γὰρ ἀκούοντες
ἀγαπῶσι, καὶ πιστεύουσιν, αὐτόθεν ἐκ τῶν παρόντων καὶ
συνήθων τὸ πιθανὸν ἕλκοντες.

ξϛ'. Καὶ δεινὸν οὐδὲν ἂν πρῶτον μὴν ἡμῖν τοὺς
θεοὺς φυλάττωσι κοινούς, καὶ μὴ ποιῶσιν Αἰγυπτίων ἰδίους,
μηδὲ Νεῖλον, ᾧ τε Νεῖλος ἄρδει μόνην χώραν τοῖς ὀνό-
μασι τούτοις καταλαμβάνοντες, μηδὲ ἕλη, μηδὲ λωτούς,
μὴ θεοποιΐαν λέγοντες, ἀποστερῶσι μεγάλων θεῶν τοὺς
ἄλλους ἀνθρώπους, οἷς Νεῖλος μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Βῆτος, D
οὐδὲ Μέμφις. Ἴσιν δὲ καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν θεοὺς ἔχουσι
καὶ γινώσκουσιν ἅπαντες, οἱονεὶ μὴν οὐ πάλαι τοῖς παρ'
Αἰγυπτίων ὀνόμασι καλεῖν μεμαθηκότες, ἐκάστου δὲ τὴν
δύναμιν ἐξαρχῆς ὀπιζάμενοι καὶ τιμῶντες. Δεύτερον,
ὃ μεῖζόν ἐστιν, ὅπως σφόδρα προσέξουσι καὶ φοβήσονται

C. 10. μὴ θεοποιΐαν] Hic locum vix habet. Correxeram μηδὲ πόλεων: poſtea vidi Reiſkium probabiliter item conjeciſſe μηδὲ Αἰθιοπίας. Judicent periti utrum aptius ad hunc ſit locum.

D. 2. ἴσασι καὶ γινώσκουσιν ἅπαντες] Sententiam impeditam expedias, legendo ἅπαντας ſcil. *Deos*, et ἴσασι ἢ γινώσκουσιν ut Dativos, referendo ad οἷς.

primitias offerunt: dies autem puerperii poſt æquinoctium vernum ſolennes agunt. Hæc enim vulgo audientes amplectuntur atque credunt, illico ab iis quæ in promptu ſunt petita probabilitate.

LXVI. Neque reprehendam illud, ſiquidem Deos non peculiares faciant et proprios Ægyptiorum, ſed communes ſervent omnium hominum, nec Nili, Ægypti, paludum, loti, herbæ, nomine ſolum comprehendant Nilum, ſolamque quam Nilus rigat terram; itaque non vereantur magnis diis alios ſpoliare homines, quibus nullus Nilus eſt, neque Butus, neque Memphis: cum tamen hi Iſin alioſque id genus deos univerſi habeant atque norint, et quoſdam ſane Ægyptiis nominibus afficere non ita pridem didicerint, ſingulorum autem vim jam inde ab initio cognoverint atque honoraverint. Deinde majus etiam incommodum eſt. Niſi enim attentiſſime caverint, imprudentes numina ut

μὴ λάβωσιν εἰς πνεύματα, καὶ ῥεύματα, καὶ αὔρας, καὶ ἀέρτας, καὶ πάθη γῆς καὶ μεταβολὰς ὡρῶν ἀγγεάφοντες τὰ θεῖα καὶ ἀφανίζοντες, ὥσπερ οἱ Διόνυσον τὸν οἶνον,
E Ἥφαιστον δὲ τὴν φλόγα· Φερσεφόνην δὲ φησί που Κλεάνθης τὸ διὰ τῶν καρπῶν φερόμενον καὶ φονευόμενον πνεῦμα· ποιητής δέ τις ὅπου τὸν θερίζοντων,

Τῆμος ὅτ' αἰζηοὶ Δημήτερα κωλοτομεῦσιν.

Οὐδὲν γὰρ τούτοις διαφέρουσι τῶν ἰσία καὶ κάλως καὶ ἄγκυραν ἡγουμένων κυβερνήτην, καὶ νήματα καὶ κέρκας ὑφάντην, καὶ σπονδεῖον ἢ μελίκρατον ἢ τρυπανίνην ἰατρόν· ἀλλὰ δεινὰς καὶ ἀθέους ἐμποιοῦσι δόξας, ἀναισθήτοις καὶ ἀψύχοις καὶ φθερομέναις ἀναγκαίως ὑπ' ἀνθρώπων δεομένων καὶ χρωμένων φύσεσι καὶ σχήμασιν ὀνόματα θεῶν ὑπιφέροντες. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτοὶ νοήσαι θεὸς ἂν ἔχοι.
F ξζ'. Οὐ γὰρ οἷόν τε οὐδὲ ἄψυχον ἀνθρώποις ὁ θεὸς

D. 8. ἀρότους—διαγράφοντες] Prius dedimus ex A. E. P. Posterius ex A. E. Venet. P. Mez. Vulgo ἀρότρους—διαγλάφοντες.

F. 1. Οὐ γὰρ ὃν—ὑπομείναμεν] Locus ita e conjectura refingatur. Οὐ γὰρ ἄνουν, οὐδὲ ἄψυχον, οὐδὲ ἀνθρώποις ὁ θεὸς ὑποχείριον· ἀπὸ τούτων δὲ (scil. καρπῶν) τῶν χαριζομένων αὐτὰ καὶ δεομένους ἡμῶν—ὑπομείναμεν. Aliter alii: ἄνουν etiam Reiskius vidit.

ſpiritus, fluxus, ſementes, arationes, terræque adfectiones et tempeſtatum mutationes permutent atque diſſipent: ut ii qui Bacchum pro vino, Vulcanum pro flamma accipiunt: ſic et Cleanthes alicubi Proſerpinam (quæ Græcis eſt Pherſephone) ait eſſe ſpiritum qui per fruges dum fertur, interimitur: et quidam poeta de meſſoribus dixit:

Cum lecti juvenes Cereris jam membra ſecarent,

Hi ſane nihil ab iis differunt, qui vela, rudentes et anchoram pro gubernatore, et fila ac ſtamina pro textore, et cyathum, mulſum, vel ptiſanam pro medico habent. Adde quod peſſimas et impias iſti opiniones excitant, qui deorum nomina rebus ſenſu animaque carentibus, et uſu hominum neceſſario pereuntibus imponunt: quæ ut dii ſint, nullo modo intelligi poteſt.

LXVII. Non enim deus res eſt animæ expers, et ma-

ὑποχείριον· ἀπὸ τύπων δὲ τὰς χρωμένας αὐτοῖς καὶ δωρεμένας ἡμῖν, καὶ παρέχοντας ἀέναον καὶ ἀφθορίαν, θεοὺς νομίσαμεν, οὐχ ἑτέρους παρ' ἑτέροις, οὐδὲ βαρβάρους ἢ Ἕλληνας, οὐδὲ νοτίους καὶ βορείους· ἀλλ' ὥσπερ ἥλιος ἢ σελήνη καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ ἢ θάλασσα κοινὰ πᾶσιν, ὀνομάζεται δὲ ἄλλως ὑπ' ἄλλων, ὕπως ἑνὸς λόγου τοῦ τῶν ὅλων κοσμοῦντος καὶ μιᾶς προνοίας ἐπιτροπεύουσης, ἢ δυνάμεων ὑπουργῶν ἐπὶ πάντας τεταγμένων, ἑτέραις 378
παρ' ἑτέροις κατὰ νόμους γενέσεσι τιμαὶ καὶ προσηγορίαι· καὶ συμβόλοις χρῶνται, καθιερώμενοι μὲν, ἀμυδροῖς, οἱ δὲ τραχυτέροις, ἐπὶ τὰ θεῖα τὴν νόησιν ὁδηγοῦντες· οὐκ ἀκινδύνως. Ἔνιοι γὰρ ἀποσφαλέντες παντάπασιν εἰς δεισιδαιμονίαν ὤλισθον· οἱ δὲ φεύγοντες ὥσπερ ἕλος τὴν δεισιδαιμονίαν, ἔλαθον αὖθις ὥσπερ εἰς χρημνὸν ἐμπεσόντες τὴν ἀθεότητα.

ξή. Διὸ δεῖ μάλιστα πρὸς ταῦτα λέγον ἐκ φιλο-

A. 3. καθιερωμένοι μὲν] Lege cum Salmaſ. καθιερωμένοις οἱ μέν.

nibus hominum ſubjecta aut obnoxia: ſed deos inde cenſuimus eſſe, quod ii noſtris uſibus res perpetuas atque perdurantes largiti ſunt. Neque vero alii apud alios ſunt dii, aut ſui Græcis, barbaris item ſui, alii ſeptentrionalibus, alii auſtrinis. Sed quemadmodum Sol, Luna, cœlum, terra, mare, communia ſunt omnibus, tantum aliter ab aliis appellantur: ita unius mentis hoc Univerſum temperantis, uniuſque providentiæ huic præfectæ, et facultatum adminiſtrarum omnibus rebus deſtinatarum, alii apud alios honores, alia nomina legibus inſtituta habentur: notiſque utuntur obſcurioribus ii qui ſacris ſunt dedicati, alii apertioribus intellectum ad divinas res quaſi manu deducunt: quæ res periculo non vacat. Nonnulli enim a recto itinere deviantes, prorſus in ſuperſtitionem delapſi, alii fugiendo, ut par erat, ſuperſtitionem, imprudentes in, præcipitium quaſi quoddam, impietatem delati ſunt.

LXVIII. Itaque oportet

σοφίας μυσταγωγὸν ἀναλαβόντας, ὁσίως διαγνοεῖσθαι τῶν
B λεγομένων καὶ δρωμένων ἕκαστον· ἵνα μὴ, καθάπερ Θεό-
δωρος εἶπε, τὰς λόγους αὐτῷ τῇ δεξιᾷ διορθοῦντος,
οἱ μὲν τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τὰ ἀκουσμένων, ὥσπερ ἡμεῖς ἃ
καλῶς οἱ νόμοι περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἑορτὰς ἔταξαν,
ἕτερος ὑπολαμβάνοντες, ἐξαμάρτωμεν. Ὅτι γὰρ ὀπὶ
τὸν λόγον ἀνοιστέον ἅπαντα, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων ὀπὶ
λαβεῖν. Τῇ μὲν γὰρ ἑβδόμῃ ὀπὶ δέκα τῶν φθόρτων μηνὸς
ἑορτάζοντες τῷ Ἑρμεῖ, μέλι καὶ σῦκον ἐσθίουσιν, ὀπιλέ-
γοντες, ΓΛΤΚΥ Η ΑΛΗΘΕΙΑ. Τὸ δὲ τῆ Ἴσιδος φυλακ-
τήριον, ὃ περιάπτεσθαι μυθολογοῦσιν αὐτῇ, ἑρμηνεύε-
ΦΩΝΗ ΑΛΗΘΗΣ. Τὸν δὲ Ἁρποκράτη ὅτε θεὸν ἀτελῆ
C καὶ νήπιον, ὅτε χεροπῶν τινα νομιστέον, ἀλλὰ τῶ περὶ
θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγου νεαρῶ καὶ ἀτελῶς καὶ ἀδιαρ-
θρώτω προσφέροντι καὶ σοφρονιστῇ· διὸ τῷ φόβῳ τὸν

B. 5. ἱστίους] Sic Baſ. Xyl. E. Mez. Squir. Vulgo ἱστίους.

B. 5. ἐπὶ τὸν λόγον ἀναστέον] Ita præbuit Exempl. Turneb. quocum conſentit varia lectio in marg ne Venet. codicis ἀναστέον. Meziriacus haud inepte περὶ τὸν λόγον ἀναστέον. Vulgo περὶ τὸν λόγον ἀναστέον.

B. 11. Θεὸν ἀτελῆ] Sic E. Ald. Baſ. Xyl. Vulgo Θεῶν.

apprime ratione e philoſophia deſumpta, quæ nos ſacris initiet, ſancte eorum quæ aguntur dicunturque unumquodque conſiderare; ne, quomodo Theodorus dicebat, ſe orationes dextra porrigente, auditorum nonnullos læva eas accipere: ſic nos quæ leges de ſacrificiis et feſtivitatibus bene præcipiunt, aliter quam rectum eſt intelligentes, peccemus. Etenim omnia eſſe ad rationem referenda, ex ipſis illis poteſt deprehendi. Undevigeſima die primi menſis, diem Mercurio feſtum celebrantes, mel et ficos edunt, ſimul dicentes, *Dulce eſt veritas.* Iſidis amuletum, quod appendiſſe eam ſibi fabulantur, interpretatum ſonat *Vocem veram.* Harpocrates neque deus imperfectus et infans putandus eſt, neque ullum leguminum: ſed præſes atque corrector recentis, imperfectæ, et incompoſitæ hominum de diis ſen-

δάκτυλον ἔχει προσκείμενον ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον· οἱ δὲ τῷ Μισορὴ μηνὶ τὰ χέρσοπα τῶν ὀπιφερόντων λέγουσιν, ΓΛΩΣΣΑ ΤΥΧΗ, ΓΛΩΣΣΑ ΔΑΙΜΩΝ. Τῶν δ' οἱ Αἰγύπτῳ φυτῶν μάλιστα τῇ Θεῷ καθιερωμένων λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρδία μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν· οὐδὲν γὰρ ὧν ἄνθρωπος ἔχων πέφυκε, κρεῖττον λόγου καὶ μάλιστα τῶν περὶ θεῶν, οὐδὲ μεῖζονα ῥοπὴν ἔχει πρὸς εὐδαιμονίαν. Διὸ τῷ μὲν εἰς D τὸ χρηστήριον εἰσιόντα κατιόντι παρεγγυῶμεν, ΟΣΙΑ ΦΡΟΝΕΙΝ, ΕΥΦΗΜΑ ΛΕΓΕΙΝ. Οἱ δὲ πολλοὶ γελοῖα δρῶσιν ἐν ταῖς πομπαῖς καὶ ταῖς ἑορταῖς, εὐφημίαν προκηρύττοντες, εἶτα περὶ τῶν θεῶν αὐτῶν τὰ δυσφημότατα καὶ λέγοντες καὶ ἀκουόμενοι.

ξθ'. Πῶς οὖν χρηστέον ἐστὶ ταῖς σκυθρωπαῖς καὶ ἀγελάστοις καὶ πενθίμοις θυσίαις, εἰ μήτε παραλιπεῖν τὰ νενομισμένα καλῶς ἔχει, μήτε φύρειν τὰς περὶ θεῶν

C. 7. τῇ Θεᾷ] τῷ Διΐ, scil. Harpocrati corrigit Cuperus Harpocr. p. 21.
D. 2. παραγγυῶμεν] Dedi ex E. Venet. Vulgo παριγγυῶμεν. Mox ΕΥΦΗΜΑ, vel invitis omnibus libris recepimus, cum Mez. Bentl. Markl. Squir. loco vulgati εὐσχήμα.

tentiæ; itaque et digitum ori impoſitum tenet, argumentum taciturnitatis et ſilentii: et menſe Meſore offerentes ei legumina, dicunt, *Lingua eſt fortuna, lingua genius.* De ſtirpibus Ægyptiis maxime conſecratam deæ aiunt Perſeam; quod ejus fructus cordis, folium linguæ ſpeciem refert. Quippe eorum quæ homini obtingere poſſunt omnium nihil divinius eſt oratione, præcipue de diis, neque majus res ulla ad felicitatem momentum adfert. Itaque hic oraculum intraturo mandatur, *ut ſancte ſentiat, et modeſte loquatur.* Plerique autem ridicule agunt, qui in pompis et feſtivitatibus favere linguis jubentes, poſt de diis ipſis peſſimi ominis voces ſententiaſque uſurpant.

LXIX. Quomodo ergo triſtia illa et riſus expertia ac lugubria ſacrificia ſunt obeunda? ſiquidem neque omittere legibus præſcripta convenit,

δόξας, καὶ συνταράττειν ὑποψίαις ἀτόποις; Καὶ παρ' Ἕλλησιν ὅμοια πολλὰ δρᾶται περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ τι χρόνον, οἷς Αἰγύπτιοι δρῶσιν ἐν τοῖς ὁσίοις. Καὶ γὰρ Ἀθήνησι νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες ἐν Θεσμοφορίοις καμοῦσαι καθήμεναι. Καὶ Βοιωτοὶ τὰ τῆς Ἀχαιᾶς μέγαρα κινοῦσιν, Ἐπαχθῆ τὴν ἑορτὴν ἐκείνην ὀνομάζοντες, ὡς ἀφ' τῆς ἡ κόρης καθοδον ἐν ἄχει τῆς Δήμητρος οὔσης· ἔστι δὲ ὁ μὴν οὗτος περὶ πλειάδα ἀπόρμιος, ὃν Ἀθὺρ Αἰγύπτιοι, Πυανεψιῶνα δὲ Ἀθηναῖοι, Βοιωτοὶ δὲ Δαμάτριον καλοῦσι. Τοὺς δὲ περὶ ἑσπέραν οἰκοῦντας, ἱστορεῖ Θεόπομπος ἡγεῖσθαι καὶ καλεῖν, τὸν μὴν χειμῶνα Κρόνον, τὸ δὲ θέρος, Ἀφροδίτην, τὸ δὲ ἔαρ, Περσεφόνην· ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ἀφροδίτης γενέσθαι πάντα. Φρύγες δὲ τὸν θεὸν οἰόμενοι χειμῶνος καθεύδειν, θέρους δ' ἐγρηγορέναι, τοτὲ μὲν κατευνασμοὺς τοτὲ δὲ ἀνεγέρσεις βακχεύοντες

E. 3. μέγαρα κινοῦσιν] Tuetur Squir. eo ſenſu, ut *parva quædam fana Cereri Achææ circumtulerint.* Spanhem. ad Callim. Cer. 12. corrigit Μεγαλάρτια κινοῦσιν. Toup. Append. ad Theocrit. p 44. μέγαρα σκιοῦσι. Adhuc ſub judice lis eſt. Unus E. a vulgato aliud habet, idque a prima manu, κονοῦσι, quod forte ſit *pulvere adſpergunt*: corrector vulgatum κινοῦσι repoſuit.

neque opiniones de diis confundendæ et cum ſuſpicionibus abſurdis miſcendæ ſunt. Atqui quo tempore Ægyptii ſacris operantur, multa eodem tempore ſimilia apud Græcos aguntur. Nam et Athenis mulieres Theſmophoria obeuntes jejunant humi deſidentes. Et Bœoti Achææ Megara movent, feſtivitatemque eam *moleſtam* nominant, quod nimirum Ceres ob Proſerpinæ filiæ deſcenſum in dolore ſit. Fiunt hæc menſe ſationis circa Virgiliarum ortum, quem menſem Athyr Ægyptii, Pyanepſionem Athenienſes, Bœoti Damatrium, id eſt Cerealem nuncupant. Theopompus narrat eos qui ad Solis occaſum habitant, cenſere et appellare hyemem Saturnum, æſtatem Venerem, ver Proſerpinam: et omnia naſci ex Saturno atque Venere. Phryges deum opinantes hyeme dormire, æſtate vigilare, hyeme ſopitiones

αὐτοῦ τελεῖσι. Παφλαγόνες δὲ καταδεῖσθαι καὶ καθειρ-
γνυσθαι χειμῶνος, ἦρος δὲ χαλᾶσθαι καὶ ἀναλύεσθαι
φάσκουσι.

ο'. Καὶ δίδωσιν ὁ καιρὸς ὑπόνοιαν ὅτι τὴν καρπῶν
τῆ ἀποκρύψει γενέσθαι τὸν σκυθρωπασμόν, ὃς οἱ παλαιοὶ
θεὸς μὲν οὐκ ἐνόμιζον, ἀλλὰ δῶρα θεῶν ἀναγκαῖα καὶ
μεγάλα πρὸς τὸ μὴ ζῆν ἀγρίως καὶ θηριωδῶς. Καθ' 379
ἣν δὲ ὥραν τὰς μὲν ἀπὸ δένδρων ἑώρων ἀφαιρουμένους
παντάπασιν καὶ ἀπολείπουσας, οὓς δὲ καὶ αὐτοὶ κατα-
σπείραντες ἐπὶ γλίσχρως καὶ ἀπείρως, ἀφαιρούμενοι ταῖς
χερσὶ τὴν γῆν καὶ προσιστέλλοντες αὖθις, ἐπ' ἀδήλῳ τῷ
πάλιν ἐκτελεῖσθαι καὶ σωτήριαν ἔξειν ἀποθέμενοι,
πολλὰ θάπτουσιν ὁμοῦ καὶ πενθοῦσιν ἔοικεν. Εἶτα
ὥσπερ ἡμεῖς τὸν ὠνούμενον βιβλία Πλάτωνος, ὠνεῖσθαι
φαμὲν Πλάτωνα, καὶ Μένανδρον ὑποκρίνεσθαι τὰ Με-

F. 8. γενίσθαι] Sumpſi ab A. E. Flor. Petav. Pol. Jannot. Dedit item Squir. Vulgo γενέσθαι.

A. 1. καθ' ἣν δὲ ὥραν—κατασπείραντες] Cum antecedentibus jungenda: καθ' ἣν δὲ ὥραν—ἀπολείποντας, τὰς δὲ καὶ αὐτοὺ κατασπείραντες.

A. 9. Μένανδρον—ὑποτιθέμενον] Legendum Μένανδρον—διατιθέμενον. Vulgo: Μένανδρον τὸν ὑποκρίνεσθαι τὰ Μ. π. ὑποτιθέμενον.

ei, æſtate excitationes bacchando celebrant. Paphlagones vinciri eum atque coerceri hyeme, vere moveri et ſolvi aiunt.

LXX. Et temporis ratio injicit ſuſpicionem, triſtia ſacra inſtituta eſſe ob occultationem fructuum: quos antiqui non deos, ſed dona putaverunt deorum magna et neceſſaria ad feræ et belluinæ vitæ evitationem: quo ſane tempore fructus arborum omnino defeciſſe abolitoſque eſſe cernebant, alios ipſi ſerentes parce et cum penuria, terraque manibus hauſta occultabant, incerta ſpe fructus capiendi deponentes, multa agitabant in morem ſepelientium atque lugentium. Porro ſicuti nos eum, qui libros Platonis emit, emere Platonem dicimus, et Menandrum agere, qui poema Menandri agit: ita

νάνδρα ποιήματα ὑποπτέμψον, ὅτως ἐκεῖνοι τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασι τὰ τῶν θεῶν δῶρα καὶ ποιήματα καλεῖν
B οὐκ ἐφείδοντο, τιμῶντες ὑπὸ χρείας καὶ σεμνύνοντες· οἱ δὲ ὕστερον, ἀπαιδεύτως δεχόμενοι καὶ ἀμαθῶς ἀναφέροντες ἐπὶ τοὺς θεοὺς τὰ πάθη τῶν καρπῶν, καὶ τὰς παρουσίας τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀποκρύψεις, θεῶν γενέσεις καὶ φθορὰς οὐ περισυκοφαντοῦντος μόνον, ἀλλὰ καὶ νομίζοντες, ἀτόπων καὶ βδελυρῶν καὶ τεθορυβημένων δοξῶν αὐτοὺς ἐπέπλησαν, καίτοι τῇ βδελύγμᾳ τὴν ἀτοπίαν ὑπ' ὀφθαλμοῖς ἔχοντες, οὐ μόνον Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἢ ἔξης οἱ τοὺς Αἰγυπτίους εἰ θεοὺς νομίζουσι, μὴ θρηνεῖν, εἰ δὲ θρηνοῦσι, θεοὺς μὴ νομίζειν, ἀλλ' ὅτι γε-
C λοῖον ἅμα θρηνοῦντας εὔχεσθαι, τοὺς καρποὺς πάλιν ἀναφαίνειν καὶ τελειοῦν ἑαυτοῖς, ὅπως πάλιν ἀναλίσκωνται καὶ θρηνῶνται.

οα'. Τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ἀλλὰ θρηνοῦσι μὲν

B. 8. ἔχοντες, οὐ μόνον—νομίζειν, ἀλλ' ὅτι γελοῖον ἅμα θρηνοῦντες] Corrigo: ἔχοντες. Ὁ μὲν οὖν Ξενοφάνης ὁ Κ. κελεύσει τοὺς Αἰγυπτίους—νομίζειν· ἄλλοι δὲ ἐγέλων, ἅμα θρηνοῦντας: vel in poſtremis ita νομίζειν· ἄλλους δὲ γελοῖον ἅμα θρ. Verſionem correxi.

C. 2. ἑαυτοῖς] Recte Squir. ἑαυτούς. Itaque Latina emendavimus.

illi nomina deorum liberaliter donis ac operibus deorum tribuerunt, ob utilitatem ea honorantes atque exornantes. Sed poſteri horum indocte iſta accipientes, imperiteque in ipſos deos detorquentes, ea quæ frugibus accidunt alias exorientibus alias occultatis, deorum ortus interituſque non vocando duntaxat, ſed etiam ſic habere rem arbitrando, ſeipſos abſurdis, impiis, tumultuoſiſque opinionibus obruerunt, quanquam abſurditatem rei in conſpectu habentes. Igitur Xenophanes Colophonius, Ægyptios monuit, ut aut ne lugerent eos quos deos cenſerent eſſe, aut pro diis non haberent quos lugendos crederent: ſed et ridiculum lugendo obſecrare fructus ut ipſi ſe iterum proferant et naſcantur, quo iterum conſumantur et lugeantur.

LXXI. Verum res aliter

τὰς καρπὰς, εὔχονται δὲ τοῖς αἰτίοις καὶ δοτῆρσι θεοῖς, ἑτέρους πάλιν νεοὺς ποιεῖν καὶ ἀναφύειν ἀντὶ τῶν ἀπολωλυμένων. Ὅθεν ἄριστα λέγεται πρὸς τοὺς φιλοσόφους, τὸ τοὺς μὴ μανθάνοντας ὀρθῶς ἀκούειν ὀνομάτων, κακῶς λέγεσθαι καὶ τοῖς πράγμασιν· ὥσπερ Ἑλλήνων, οἱ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ γραπτὰ καὶ λίθινα μὴ μαθόντες μηδὲ ἐθισθέντες ἀγάλματα καὶ τιμὰς θεῶν, ἀλλὰ θεοὺς καλεῖν, εἶτα τολμῶντες λέγειν ὅτι τὴν Ἀθηνᾶν Λαχάρης ἐξέδυσε, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα χρυσοῦς βοστρύχους ἔχοντα Διονύσιος ἀπέκειρεν, ὁ δὲ Ζεὺς ὁ Καπετώλιος περὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον συνεπρήσθη καὶ διεφθάρη· μανθάνουσιν οὕτω ἐφελκόμενοι καὶ προσδεχόμενοι δέξας πονηρὰς ἐπομένας τοῖς ὀνόμασιν. Τοῦτο δὲ οὐχ ἥκιστα πεπόνθασιν Αἰγύπτιοι περὶ τὰ τιμώμενα τῶν ζώων. Ἕλληνες μὲν γὰρ ἔν γε τούτοις λέγουσιν ὀρθῶς καὶ νομίζουσιν, ἱερὸν Ἀφροδίτης ζῶον εἶναι τὴν περιστερὰν, καὶ τὸν δράκοντα τῆς D

Ð. 4. μανθάνουσιν ὧν] Corrige: λανθάνουσιν ἁμοῦ. Illud etiam notarunt Bast. Bentl. Markl.

habet: fructuum enim cauſa lugent: deos ut cauſam et præbitores bonorum precantur, ut ii loco pereuntium novos alios gignant atque producant fructus. Ita rectiſſime apud philoſophos dicitur, *Qui vocabula non diſcant recte intelligere, eos etiam de rebus ipſis falli:* quod uſuvenit Græcorum iis, qui ærea, picta, aut lapidea ſimulachra cum adſueviſſent non imagines et honores deorum appellare, ſed deos, auſi ſunt deinde dicere, Minervam a Lachare fuiſſe exutam, Apollinis cincinnos aureos Dionyſium tondendo abſtuliſſe, Jovem Capitolinum ſub bellum civile incendio periiſſe. Ita imprudentes attrahunt et amplectuntur pravas opiniones, quæ nominibus comitantur. Atque hoc non leviter Ægyptiis accidit in iis quæ venerantur animalibus. Nam in hoc negotio Græci recte cum dicunt tum ſentiunt columbam animal eſſe ſacrum Veneris, draconem Minervæ,

Ἀθηνᾶς, ἢ τὸν κόρακα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ τὸν κύνα τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς Εὐριπίδης,

E Ἑκάτης ἄγαλμα φώσφορα κύων ἴση.

Αἰγυπτίων δὲ οἱ πολλοὶ θεραπεύοντες αὐτὰ τὰ ζῶα, ἢ σεβόμενοι ὡς θεὺς, οὐ γέλωτος μόνον οὐδὲ χλευασμοῦ καταπεπλήκασι τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ τοῦτο τῆς ἀβελτηρίας ἐλάχιστόν ἐστι κακόν· δεξαμένη δὲ ἐμφυὲς δεινὴ, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς ἢ ἀκάκους εἰς ἄκρατον ὑποβεβύθισε δεισιδαιμονίαν, τοῖς δὲ θρασυτέροις καὶ θρασυτέροις εἰς ἀθέους ἐμπίπτουσα καὶ θηριώδεις λογισμούς. Ἡ ἢ περὶ τούτων τὰ εἰκότα διελθεῖν οὐκ ἀνάρμοστόν ἐστι.

οβ'. Τὸ μὲν γὰρ εἰς ταῦτα τὰ ζῶα τοὺς θεοὺς τὸν F Τυφῶνα δείσαντας, μεταβαλεῖν, οἷον ἀποκρύπτοντας ἑαυτοὺς σώμασιν ἰβέων καὶ κυνῶν ἢ ἱεράκων, πᾶσαν ὑπερπέπαικε τερατείαν ἢ μυθολογίαν· ἢ τὸ ταῖς ψυχαῖς τῶν θανόντων ὅσαι ἀφαμμήσιν, εἰς ζῶντα μόνα γίνεσθαι τὸν

E. 1. κύων ἴση] Secutus ſum Xyl. Salm. Markl. Squir. Vulgo κύων ἴσσι.
E. 6. ὑπεξείδυσα] Legendum ὑπεισέπτυσα. Frequentiſſima confuſio verborum. Vidit et Reiſk. Proxima ſana ſunt nec mutanda.

corvum Apollinis, canem Dianæ, ſicut Euripides de Hecuba,

Hecates ſimulachrum luciferæ ſies canis.

Sed Ægyptiorum plerique colentes ipſa animalia et tractantes tanquam deos, non ſannis modo et irriſioni totam pœne ſacrorum objecerunt rationem: hoc enim a ſtultitia illa malum provenit minimum: ſed et vehemens ingeneratur animis opinio, quæ infirmis atque ſimplicibus meram inducit ſuperſtitionem, vehementiores atque audaciores ad negandum deos, belluinaſque cogitationes propellit. Quo fit, ut de his ipſis etiam aliquid probabiliter diſſerere non ſit alienum.

LXXII. Nam quod traditur deos Typhonis metu in iſta animalia tranſiiſſe latendi cauſa, et corporis ibium, canum, accipitrum ſe occuluiſſe: id quovis prodigioſo commento, quavis fabula, eſt vanius: neque plus fidei meretur, quam animas mortuorum eas quæ

παλιγγενεσίαν, ὁμοίως ἄπιστον. Τῶν δὲ βουλομένων πολιτικήν τινα λέγειν αἰτίαν, οἱ μὲν Ὄσιριν ἐν τῇ μεγάλῃ στρατιᾷ φασὶν εἰς μέρη πολλὰ διανείμαντα τὴν δύναμιν, λόχους καὶ τάξεις Ἑλληνικὰς καλεῖσθαι, ὀπίσθια δοῦναι καὶ ζωόμορφα πᾶσιν, ὧν ἑκάστῳ γένει τῶν συνεμπιπτόντων, ἱερὸν γενέσθαι καὶ τίμιον· οἱ δὲ τὸν ὕστερον βασιλεῖς, ἐκ- 380
πλήξεως ἕνεκα τῶν πολεμίων, ἐν ταῖς μάχαις ὀπιφαίνεσθαι θηρίων χρυσᾶς στεφάνας καὶ ἀργυρᾶς περικειμένους· ἄλλοι δὲ τῶνδε τῶν δεινῶν τινα καὶ σοφούργων βασιλέων ἱστοροῦσι, τὸν Αἰγυπτίους καταμαθόντα τῇ μὲν φύσει κούφους καὶ πρὸς μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ὀξυρόπους ὄντας, ἄμαχον δὲ καὶ δυσκάθεκτον ὑπὸ πλήθους δυνάμιν ἐν τῷ σωφρονεῖν καὶ κοινοπραγεῖν ἔχοντας, ἀίδιον αὐτοῖς ἐν καταπτοᾷ, δείξαντα δεισιδαιμονίαν, διαφο-

F. 8. λόχους—καλοῦσιν] Corrigo, ἃ λόχους κ. τ. Ἕλληνες καλοῦσι. Atque ita fere Reiſk.

F. 9. ὧν ἑκάστῳ—τίμιον] Lego ὧν ἕκαστον τῷ γενητῷ συνεμπιπτόντι, ἱερὸν γενέσθαι καὶ τίμιον.

A. 4. τῶνδε] Delendum ut Mez. et Reiſk. monuerunt.

A. 8. σωφρονεῖν—πρόφασιν] συμφρονεῖν e correctione Marklandi. Proxima cum Mez. et Reiſk. ita conſtituenda—ἀίδιον αὐτοῖς ἐγκατασπεῖραι, δείξαντα δεισιδαιμονίαν, διαφορᾶς ἀπαύστου πρόφασιν.

non abolentur novo ortu in hæc tantum redire animalia. Cæterum qui civilem aliquam cauſam adferre volunt, eorum alii Oſirin dicunt magnum exercitum ſuum in certas cohortes atque centurias diviſiſſe, ac ſingulis vexillum animali aliquo inſignitum tradidiſſe: ſinguloſque populos id quod ei obtigiſſet, honore ac ſacro cultu dignatos fuiſſe. Alii poſteriores reges, terroris hoſtibus incutiendi cauſa in proeliis aiunt occurriſſe, belluarum aureis argenteiſve capitibus atque primis partibus indutos. Sunt qui regem quendam callidum atque verſutum narrent, quia deprehendiſſet Ægyptios natura leves, et ad res novas apprime proclives eſſe, eoſdemque ob multitudinem viribus inſuperabilibus atque effrænibus præditos, ubi ſana mente et communi conſilio rem vellent gerere: ſempiternæ eis diſcordiæ occaſionem, diſperſa in ſingulas gentes ſuperſtitione, obtu-

B ρᾶς ἀπαύστου φόφασιν· τὸν δὲ θηρίων, ἃ προσέταξεν ἄλλοις ἄλλα τιμᾶν καὶ σέβεσθαι, δυσμενῶς καὶ πολεμικῶς ἀλλήλοις προσφερομένων, καὶ τροφὴν ἑτέραι ἑτέρας προσίεσθαι πεφυκόσας, ἀμυνούσας ἀεὶ τοῖς οἰκείοις ἔθεσι καὶ χαλεπῶς ἀδικουμένοις φέροντες ἐλάνθανον ταῖς τῶν θηρίων ἔχθραις συνελκόμενοι καὶ συνεκπολεμούμενοι πρὸς ἀλλήλους. Μόνοι γὰρ ἔτι νῦν Αἰγυπτίων Λυκοπολῖται φόβατον ἐσθίουσιν, ἐπεὶ καὶ λύκος, ὃν θεὸν νομίζουσιν· οἱ δὲ Ὀξυρυγχῖται καθ' ἡμᾶς, τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων, κυνὰς συλλάβοντες καὶ
C θύσαντες, ὡς ἱερεῖον κατέφαγον· ἐκ δὲ τούτου καθιστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλους τε διέθηκαν κακῶς, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολαζόμενοι διετέθησαν.

οη'. Πολλῶν δὲ λεγόντων εἰς ζῶντα ταῦτα τὰ ζῶα τὴν τοῦ Τυφῶνος αὐτοῦ μεθέσθαι ψυχήν, αἰνίττεσθαι δόξειεν ἂν ὁ μῦθος ὅτι πᾶσα φύσις ἄλογος καὶ θηριώδης τῆς τοῦ

B. 3. τροφὴν—συμπλεκόμενοι] Legendum: τροφὴν ἑτέραι ἕτερα προσίεσθαι πεφυκόσας, ἀμύνουσαι ἀεὶ—ἔχθραις συμπεπλεκόμενοι.
C. 5. διάφασθαι] An διαρῶσθαι *dispertitum esse*.

liſſe: cum enim aliis aliorum animalium cultum injunxiſſet, quæ inter ſe inimicitias exercent, et unum ab alio cibi gratia expetitur: dum ſua ſingulæ defendunt animalia, et eorum injurias ægre ferunt, factum eſſe ut ob animalium inimicitias ipſæ gentes, re non obſervata, infeſtæ ſibi invicemque hoſtes redderentur. Sane ſoli omnium Ægyptiorum Lycopolitæ ovem edunt; quia idem lycos, id eſt lupus, facit, quem pro deo habent. Et noſtra adeo tempeſtate cum Cynopolitæ piſcem oxyrinchum ederent, Oxyrinchitæ canes comprehenſos ac mactatos victimæ in morem comederunt: eaque de cauſa conflato bello, cum ipſæ gravibus ſeſe invicem damnis affecerunt urbes, tum adfectæ a Romanis pœnam iis infligentibus fuerunt.

LXXIII. Porro cum multi dicant ipſam Typhonis animam in has beſtias avolaſſe: fabulæ involucro tegi hoc po-

κακοῦ δαίμονος γένος μοίρας, κἀκεῖνον ἐκμειλισσόμενοι καὶ παραμυθοῦντες θεραπεύουσιν· ἂν δὲ πολὺς ἐμπίπτῃ καὶ χαλεπὸς αὐχμὸς ἐπάγων ὑπερβαλλόντως ἢ νόσους ὀλεθρίους ἢ συμφορὰς ἄλλας ὠμοφαγίας καὶ ἀλλοκότους, ἔνια τῶν τιμωμένων οἱ ἱερεῖς ἐπάγοντες ὑπὸ σκότους μὴ σιωπῆς καὶ ἡσυχίας, ἀπειλοῦσι καὶ δεδίττονται τοὐμφανές, ἂν δ' ὀπιμείνῃ, καθιεροῦσι καὶ D σφάττουσιν, ὡς δή τινα κολασμὸν ὄντα τοῦ δαίμονος τοῦτον, ἢ καθαρμὸν ἄλλως μέγαν ὑπὲρ μεγίστου. Καὶ γὰρ οἱ Ἰδιθύας πόλει ζῶντας ἀνθρώπους κατεπίμπρασαν, ὡς Μανέθων ἱστόρηκε, Τυφωνίους καλοῦντες, καὶ τὴν τέφραν αὐτῶν λικμῶντες ἠφάνιζον καὶ διέσπειρον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐδράτο φανερῶς ἐν ταῖς κυνάσιν ἡμέραις· αἱ δὲ τῶν τιμωμένων ζώων καθιερεύσεις ἀπόρρητοι καὶ χρόνοις ἀτάκτοις πρὸς τὰ συμπίπτοντα γινό-

C. 9. αἰχμὰς ἐπάγων ὑπερβαλλόντως] Corrigo, αὐχμὸς ἐπάγων ὑπερβάλλοντας. Nam πολὺς referendum ad Typhonem. Mox ἐπάγοντες mutandum in ἀπάγοντες.

D. 3. Ἰδιθύας] Ἰλιθυίας, *Lucinæ*. Ita legendum monuerunt Marſham. Can. Chron. p. 317. et Weſſeling. ad Diod. Sic. I, 88.

teſt videri, omnem brutam et belluinam naturam, malo genio jure deberi, eumque placantes et demulcentes eos iſta colere atque venerari. Magno autem æſtu incidente ac moleſto, qui ultra modum adducat vel peſtilentes morbos, vel alias inuſitatas calamitates, ſacerdotes quædam eorum quæ coluntur animalium abducentes tacite in tenebras, terrent primum ea minis: ſin malum duret immolant atque mactant: tanquam ſupplicium aliquod genii hoc ſi eſſet, aut alias expiatio magni mali magna. Nam et in Idithyæ urbe vivos combuſſerunt homines, ut Manethos ſcribit, Typhonios appellantes, et cinerem eorum ventilando diſſiparunt atque aboleverunt. Verum hoc palam factum eſt, et certo tempore, diebus canicularibus: conſecrationes animalium quæ coluntur occultæ, neque ſtatis fiunt temporibus, et vulgo ſunt

μθναι, τὰς πολλὰς λανθάνουσι, πλὴν ὅταν ταφὰς ἔχωσι,
E καὶ τῶν ἄλλων ἀναδεικνύντες ἔνια, πάντων παρόντων,
συνεμβάλωσιν, οἰόμενοι τῷ Τυφῶνος ἀντιλυπεῖν καὶ κο-
λούειν τὸ ἡδέμενον. Ὁ γὰρ Ἆπις δοκεῖ μετ' ὀλίγων
ἄλλων ἱερὸς εἶναι τῷ Ὀσίριδος· ἐκείνῳ δὲ τὰ πλεῖστα
προσνέμουσι. Κἂν ἀληθὴς ὁ λόγος οὗτος, σημαίνειν ἡγοῦ-
μαι τὸ ζητούμενον ὅτι τὴν ὁμολογουμένων καὶ κοινὰς ἐχόντων
τὰς τιμάς, οἷόν ἐστιν ἶβις καὶ ἱέραξ καὶ κυνοκέφαλος, αὐτὸς
ὁ Ἆπις, οὕτω δὴ καὶ τὸν ἐν Μένδητι τράγον καλοῦσι.
F οδ'. Λείπεται δὲ δὴ τὸ χρειῶδες καὶ τὸ συμβολικόν,
ὧν ἔνια θατέρου, πολλὰ δ' ἀμφοῖν μετέσχηκε. Βοῦν μὲν
οὖν καὶ πρόβατον καὶ ἰχνεύμονα δῆλον ὅτι χρείας ἕνεκα
καὶ ὠφελείας ἐτίμησαν· ὡς Λήμνιοι κορύδους, τὰ τῶν
ἀσπελάβων εὑρίσκοντας ὠὰ καὶ κόπτοντας· Θεσσαλοὶ δὲ

D. 10. ταφὰς ἴσχωσι] Xyl. ſupplet Ἆπιδος. Proxima mire turbata: quædam corrigere licet: legendum συνεμβάλλωσι: porro ἰκτῖνα accipiendum de Typhone: σημαίνειν mutandum in συμβαίνειν cum Markl. Tum poſt αὐτὸς ὁ Ἆπις excidiſſe videtur ὁ Πᾶν, vel aliud ejus numinis nomen ὁ Μένδης, vel ὁ Θμοῦις, judice Weſſelingio ad Diod. Sic. I, 84.

ignotæ: niſi quod ſepulturam Apidis celebrantes, atque illa producentes, quædam omnibus præſentibus una in ſepulchrum conjiciunt: exiſtimantes hoc pacto ſe Typhoni voluptatem percipienti viciſſim moleſtiam objicere, lætitiamque ejus infringere. Etenim Apis videtur cum paucis aliis ſacer eſſe Oſiridi: ei autem pleraque attribuunt. Quod ſi vera eſt hæc ratio, exiſtimo ea ſignificari id quod quæritur de in confeſſo poſitis, et honores communes habentibus: cujus generis ſunt ibis, accipiter, cynocephalus, et ipſe Apis, ſic enim caprum ſcilicet, qui Mendete alitur, nominant.

LXXIV. Relinquitur, ut ad utilitatem, et notationem qua aliquid deſignant, reſpiciatur: quorum utrumque pleriſque, multis alterum adeſt. Bovem nimirum, et ovem, et ichneumonem liquet utilitatis gratia atque emolumenti honorem inveniſſe: qua ratione Lemnii galeritam honorant, quia bruchorum ova invenit ac confringit: et Theſſali ci-

πελαργοὺς, ὅτι πολλοὺς ὄφεις τῆς γῆς ἀναδιδούσης ὑπιφανέντες ἐξώλεσαν ἅπαντας· διὸ καὶ νόμον ἔθεντο φεύγειν ὅσπις ἂν ἀποκτείνῃ πελαργόν. Ἀσπίδα δὲ καὶ γαλεῶ καὶ κάνθαρον, εἰκόνας τινὰς οὐ αὐτοῖς ἀμαυρὰς, ὥσπερ 381
οὐ φαύσιν ἡλίῳ, τῆς τοῦ θεῶν δυνάμεως ἀπιδόντες. Τῷ μὲν γὰρ γαλεῷ ἔτι πολλοὶ νομίζουσι καὶ λέγουσι κῦ· ὃ ὃς ὀχλουμένην, τῷ δὲ στόματι τίκτουσαν, ἔπασμα τῆς τοῦ λόγου γενέσεως εἶναι· τὸ δὲ κανθάρων γένος οὐκ ἔχειν θήλειαν, ἄῤῥενας δὲ πάντας, ἀφιέναι τὸν γόνον εἰς τὸ σφαιροποιουμένην ὕλλιν, ἰῷ κυλινδοῦσιν ἀντιπάλῳ ὠθοῦντες, ὥσπερ δοκεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος ἐς τοὐναντίον ἀεὶ φέρειν, αὐτὸς ἀπὸ δυσμῶν ὑπὲ τὰς ἀνατολὰς φερόμενος· ἀσπίδα δὲ, ὡς ἀγήρω καὶ χρωμένοις κινήσεσιν ἀνοργάνοις μετ' εὐπετείας καὶ ὑγιότητος ἄτρῳ παρασκευάσασαν. B

F. 8. Ἀσπίδα—ἐν αὐτοῖς] Jungenda cum ſuperiori ἐτίμησαν, et illa ὡς λήμνια —σίλφιον, in parentheſi accipienda. Porro ἐν αὐτοῖς habet margo codicis E, et correxerant jam Mez. Baxt. Bentl. Markl.

B. 1. ἄτρῳ παρασκάσαν] Interjectum vulgo his vocibus ἢ, delevimus cum Xyl. Squir. Mox μίμημα Baſ. Xyl. Squir. Vulgo ὑ μίμημα: unde Mez. faciebat ὁμοίωμα.

coniam, quod multos angues ſubito e terra editos ciconiæ univerſos perdiderunt, ideoque lege exſulium indicitur ei qui ciconiam necaverit. Aſpidem vero Ægyptii, et felem, et cantharum in honore habent, divinæ potentiæ imagines quaſdam obſcuras, ſicut ſolis ſimulachra in ſtillis ſolent, conſpicati. Nam felem etiamnum ſunt qui dicant ac credant multi per aurem concipere, partum per os emittere, qua ſimilitudine orationis ortus refertur. At in cantharorum genere perhibitum eſt nullam eſſe fœminam: mares omnes ſemel ejicere in materiam ab ipſis in globum conformatam, quam volutant ex adverſo impellentes: ſicuti Sol videtur cœlum in contrariam partem convertere, ipſe ab occaſu verſus ortum proficiſcens. Aſpidem ut ſenii ſecuram, et motibus nullo inſtrumento indigentibus facile ac molliter utentem, ſideri comparaverunt.

σε΄. Οὐ μὴν οὐδὲ ὁ κροκόδειλος αἰτίας πιθάνης ἀμοιρῆσαν ἔοικε τιμᾶν, ἀλλὰ μίμημα θεῦ λέγεται γενόμενος, μόνος μὴ ἄγλωσσος ὤν, φωνῆς γὰρ ὁ θεῖος λόγος ἀπροσδεής ὢν, καὶ δι' ἀψίφωνα βαίνων κελεύθου καὶ δίκης τὰ θνητὰ ἄγει κατὰ δίκην· μόνου δέ φασιν ὑπὸ ὑγρῷ βλεπτομένῳ τὰς ὄψεις ὑμένα λεῖον καὶ διαφανῆ ὑποκαλύπτειν οὐκ τῶ μετώπω καταπτόμενον, ὥστε βλέπειν μὴ βλεπόμενον, ὃ τῷ προσώπῳ θεῷ συμβέβηκεν· ὅπου δ' ἂν ἡ θήλεια τῆς χώρας ἀποτέκῃ, τοῦτο Νείλου πέρας ὑπίσχεται τῆς αὐξήσεως γενόμενον· οὐ ὑγρῷ γὰρ
C οὐ δυνάμενοι, πόρρω δὲ φοβούμενοι τοκετὸν, οὕτως ἀκριβῶς προδιδάσκονται τὸ μέλλον ὥστε τῷ πολεμίῳ προσελθόντι ζῆσθαι λοχεύόμενοι καὶ θάλπουσαι, τὰ δὲ ὠὰ ξηρὰ καὶ ἄθρυπτα φυλάττειν· ἐξήκοντα δὲ τοκετὸν, καὶ

B. 6. κελεύθου καὶ δίκης] Delendum καὶ δίκης. Sententia eſt Euripidis Troad. 888.

B. 8. διαβεβυμένου] Sic unus P. unde Squirius ſumpſit. Cæteri διαβεβυμένου. Mox ὁ τῷ προσώπῳ Mez. Salm. Bentl. Markl. Squir. vulgo ᾧ τῷ προσώπῳ. Porro ὑπίσχεται, ſcil. *homines* Mez. Markl.

C. 3. καὶ θαλπόμεναι] Diſtinguendum λοχευόμεναι, καὶ θάλπουσαι δὲ τὰ ὠὰ ξ. κ. ἀ. φ. Paulo ante διαβεβυμένου—φοβούμενοι vulgatum erat. Fœmininum reſtituimus cum Mez. Markl.

LXXV. Crocodilus certe cultus ſui probabili cauſa minime deſtituitur; nam fertur exſtitiſſe exemplum dei, ſolus animalium elinguis; nimirum quia voce numen nihil indiget, ſed iter juſtitiæ citra ullum conficiens ſonitum, res humanas juſte temperat. Aiunt huic ſoli in humore verſanti oculos contegi a membrana tenui ac pellucida, quæ a fronte deſcendat: ita ut videns, non videatur ipſe: qua in re principi deo reſpondet. Præterea, quo loco regionis crocodilus fœmina parit, eum conſtat incrementorum Nili fore limitem: cum enim in humido parere non poſſint, et metuant longius ab aqua parere, ita præciſe norunt futuræ eluviei modum, ut fluvio quidem a partu et fovendi gratia accedant, ova tamen ſicca et humoris expertia conſervent: pariunt ſexaginta, totidemque dies excludendo fœtui impendunt, tot-

τοσαύταις ἡμέραις ἐκλέπουσι, καὶ τοσούτους ζῶσιν ἐνιαυτοὺς οἱ μακρόβιον ζῶντες, ὃ τῶν μέτρων πρῶτόν ἐστι τοῖς περὶ τὰ οὐράνια πραγματευομένοις. Ἀλλὰ μὴν τῶν δι' ἀμφοτέρων πιμωμένων, περὶ μὲν τῆς κυνὸς εἴρηται πρόσθεν· ὁ δὲ ἶβις ἀποκτείνυσα μὲν τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν, ἐδίδαξε πρώτη κενώματος ἰατρικῆς χρείαν καταδήσας οὕτω κλυζομένῳ καὶ καθαιρομένῳ ὑφ' ἑαυτῆς· οἱ δὲ νομιμώτατοι τῶν ἱερέων καθαρσίου ὕδωρ ἀγνίζόμενοι λαμβάνουσιν ὅθεν ἶβις πέπωκεν, οὐ πίνει γὰρ ἢ νοσῶδες ἢ πεφαρμαγμένον, οὐδὲ προσῆψε τῇ δὲ τῶν ποδῶν διαβάσῃ πρὸς ἄλληλους ἡ τὸ ῥύγχος, ἰσόπλευρον ποιεῖ τρίγωνον· ἔτι δὲ ἡ τῶν μελάνων πτερῶν πρὸς τὰ λευκὰ ποικιλία καὶ μίξις ἐμφαίνει σελήνην ἀμφίκυρτον.

ος'. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν εἰ γλίσχρας ὁμοιότητας οὕτως ἠγάπησαν Αἰγύπτιοι. Καὶ Ἕλληνες ἔν τε γραπτοῖς ἔν τε πλαστοῖς, εἰκάσμασι θεῶν ἐχρήσαντο πολλοῖς τοιούτοις. Οἷον ἐν Κρήτῃ Διὸς ἓν ἄγαλμα

que annos vivunt crocodili, qui diutiſſime. Sexagenarius autem numerus prima eſt menſura iis qui aſtrologiam tractant. Jam de cane, qui inter ea numeratur quæ utraque de cauſa coluntur, dictum eſt jam ante. Ibis vero cum repentes humi mortiferas beſtias interficit, tum prima medicam evacuandi corporis rationem docuit, cum conſpecta iſto modo ſeſe proluere atque purgare. Sacerdotum etiam qui ſunt maxime obſervantes legum, luſtrandi ſui cauſa aquam inde petunt, unde ibis biberit: non enim bibit morboſam aut infectam aquam, immo ne accedit quidem. Ad hæc diductis pedibus et roſtro cum his comparato, triangulum æqualium omnium laterum efficit: et nigrarum pennarum cum albis mixtio et conſertio, Lunæ utrinque gibboſæ formam habet.

LXXVI. Enimvero mirari nemo debet, Ægyptiis ita exiles ſimilitudines arriſiſſe: cum Græci etiam pictis fictiſque deorum ſimulachris multa adhibuerint talia: qualis eſt Cretæ Jovis imago au-

E μὴ ἔχον ὦτα· τῷ γὰρ ἄρχοντι καὶ κυρίῳ πάντων, θέμις ἐστὶν ἀκούειν τοῦτον. Τῷ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν δράκοντα Φειδίας παρέθηκε, τῷ δὲ ἡ Ἀφροδίτης ἐν Ἤλιδι τὴν χελώνην, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένας, ταῖς δὲ γαμεταῖς οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν προσήκουσαν. Ἡ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος τρίαινα σύμβολόν ἐστι τῆς τρίτης χώρας, ἣν θάλαττα κατέχει μετὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀέρα
F τεταγμένη· διὸ καὶ τὴν ἀμφιτρίτην καὶ τοὺς τρίτωνας ὕστερον ὀνόμασαν. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ ἀριθμοὺς καὶ σχήματα θεῶν ἐκόσμησαν προσηγορίαις· τὸ μὲν γὰρ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκάλεσαν Ἀθηνᾶν χορυφαγενῆ καὶ τριτογένειαν, ὅτι τρισὶ καθέτοις ἀπὸ τῶν τριῶν γωνιῶν ἀριθμοῖς διαιρεῖται· τὸ δὲ ἕν, Ἀπόλλωνα, πεῖθουσα προφάσει καὶ διπλοτάτοις μονάδος. Ἔριν δὲ τὴν δυάδα καὶ τόλμαν. Δίκην δὲ τὴν τριάδα, τῷ δὴ ἀδικεῖν καὶ

F. 1. τεταγμένη] Sic E. Venet. Mez. Markl. Vulgo τεταγμένον.
F. 6. πειθοῦσα προφάσει καὶ διπλοτάτοις μονάδος.] Corrigo πολύθους ἀποφάσει ἢ ἁπλότητι τῆς μονάδος. Ita et Verſionem correxi.

ribus carens; non enim convenit audiri ab eo quenquam, qui omnium ſit rerum dominus atque princeps: et Minervæ ſimulachro draconem Phidias addidit, Veneris Elide teſtudinem; virgines cuſtodia habere opus, nuptis domi manſionem et ſilentium convenire, ſignificans: et Neptuni tridens ſignum eſt tertiæ regionis, quam mare obtinet poſt cœlum et aerem collocata: et a ternione etiam Amphitritæ ac Tritonum ſunt nomina. Pythagorei autem numeros quoque et figuras ornaverunt appellationibus deorum. Nam triangulum æqualium omnium laterum nominaverunt Minervam e vertice natam, et Tritogeneiam, quia tribus perpendiculis eductis e tribus angulis ſuis dividitur: Unitatem Apollinis vocabulo affecerunt, quod nomen multitudinem recuſat, ſimplicitatem profitetur unitatis: eundem binarium Contentionem et Audaciam vocaverunt: ternarium dignati ſunt Juſtitiæ titulo; æqualitas enim in medio poſita eſt eorum

ἀδικεῖσθαι κατ' ἔλλειψιν καὶ ὑστερολιὼ ὄντος, ἰσότητι δίκαιον ἐν μέσῳ γέγονεν· ἡ δὲ καλουμένη Τετρακτὺς τὰ ἓξ καὶ τεσσαράκοντα, μέγιστος λεὼς ὅρκος, ὡς τεθρύλληται, καὶ 382
κόσμος ὠνόμασται, τεσσάρων μὲν ἀρτίων τὴν τριάδα, τεσσάρων δὲ τῶν περισσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συμπεφωνηκότων.

ος'. Εἴπερ οὖν οἱ δοκιμώτατοι τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ ἐν ἀψύχοις καὶ ἀσωμάτοις περάγμασιν αἴνιγμα τοῦ θείου καταδύντες ἠξιοῦν ἀμελεῖν οὐδέν, οὐδὲ ἀτιμάζειν, ἔτι μᾶλλον οἰόμεθα τοὺς ἐν αἰσθανομέναις καὶ ψυχὴν ἐχούσαις καὶ πάθος καὶ ἦθος φύσεσιν ἰδιότητας κατὰ τὸ ἦθος ἀγαπητέον οὖν οὐ ταῦτα τιμῶντας, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τὸ θεῖον, ὡς ἐναργεστέρων ἐσόπτρων καὶ φύσει γεγονότων, ὡς ὄργανον ἢ τέχνῃ ἀεὶ τὰ πάντα κοσμοῦντος ἃ

A. 6. αἴνιγμα] Mez. μίμημα.
A. 10. ἦθος· ἀγαπητέον] Hæc jungenda antecedentibus quod partim viderunt Mez. et Reisk. ita ἰδιότητας κατὰ τὸ εἰκὸς ἀγαπητέον, οὐ ταῦτα τιμῶντας.
A. 11. γεγονότων—κρεῖττον εἶναι] Corrigo—γεγονότων· ὡς ὄργανον τὴν ψυχὴν δεῖ τοῦ πάντα κοσμοῦντος θεοῦ νομίζειν· καὶ ὅλως ἀξιῶν μηδὲν ἄψυχον ἐμψύχου, μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον εἶναι. Venetus præbuit ἀξιοῦν. Bentleius ᾗ ὅλως—. Jannot. et var. lect. codicis A. ἄψυχον ἐμψύχου.

quæ injuſte aguntur, et contra jus tolerantur, ab exceſſu et defectu proficiſcentia: Tetractyn, quæ celebratur, id eſt quaternionem myſticum, triginta et ſex unitatibus conſtantem, loco jurisjurandi maximi fuit, ſicuti omnium ſermonibus eſt tritum: et appellabatur Mundus: conficitur autem primis quatuor paribus, et primis imparibus in unam ſummam collectis.

LXXVII. Proinde cum philoſophorum probatiſſimi conſpectam aliquam occultam dei imaginem ne in animæ corporiſque expertibus quidem rebus neglexerint, aut contemnendum ſenſerint: multo (niſi fallor) pluris faciendæ ſunt, quæ in ſenſilibus, animatiſve proprietates eo pertinent, eorumque adfectionibus et moribus. At enim probandi ſunt, non qui iſthæc, ſed qui per hæc numen venerantur: iſtaque recte habentur pro ſpeculis clarioribus et a natura ſuppeditatis, tanquam inſtrumenta et artificia dei univerſa ornantis. Æquum

θεῖν νομίζειν καλῶς· ἄξιόν τε μηδὲν ἔμψυχον ἀψύχου μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον εἶ· μηδ' ἂν τὸν σύμπαντά τις χρυσὸν ὁμοῦ καὶ σμάραγδον εἰς ταυτὸ συμφορήσῃ. Οὐκ ἐν χρωμάτοις γὰρ, οὐδ' ἐν σχήμασιν, οὐδ' ἐν λειότησιν ἐγγίνεται τὸ θεῖον, ἀλλὰ ἀπιστέρων ἔχει νεκρῶν μοίρων ὅσα μὴ μετέσχε μηδὲ μετέχειν τοῦ ζῆν πέφυκεν. Ἡ δὲ ζῶσα καὶ βλέπουσα καὶ κινήσεως ἀρχὴν ἐξ αὑτῆς ἔχουσα, καὶ γνῶσιν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων φύσις, ἄλλως τε ἔσπασεν ἀπορροὴν καὶ μοῖραν ἐκ τοῦ φρονοῦντος, ὅπως κυβερνᾶται τό, τε σύμπαν καὶ
c Ἡράκλειτον. Οὗτον οὐ χεῖρον ἐν τούτοις ἐικάζεται τὸ θεῖον ἢ χαλκείοις καὶ λιθίνοις δημιουργήμασιν, ἃ φθορᾶς μὲν ὁμοίως δέχεται δὲ ὀπτοχρόας, αἰσθήσεως δὲ πάσης φύσις καὶ συνέσεως ἐστέρηται. Περὶ μὲν οὖν τῶν τιμωμένων ζώων ταῦτα δοκιμάζω μάλιστα τῶν λεγομένων.

οη'. Στολαὶ δὲ αἱ μὲν Ἴσιδος, ποικίλαι ταῖς

B. 10. ἄλλως τε ἔσπασεν] Corruptum puto. Xylander legiſſe videtur ὅλως γε: mox idem τοῦτο τὸ σύμπαν.

etiam eſt hoc intelligi, nihil animatum inanimato, nihil ſenſu carens ſentiente præſtantius eſſe; etiam ſi quis univerſum aurum, et ſmaragdum in unum comportaret locum. Non enim in coloribus aut figuris aut lævitatibus ineſt divina natura: quinimo deteriore illud conditione eſt quam res vita exutæ, quod neque vixit unquam, neque vivendi habuit in ſe facultatem. Quæ vero natura vivit, videt, et in ſe principium motus, notitiamque ſibi convenientium et alienorum a ſe continet; omnino particulam aliquam defluentem hauſit ejus providentiæ, qua gubernari hoc Univerſum Heraclitus dixit. Itaque in his rebus nihilo deterius divinæ naturæ concipitur imago, quam in æreis aut lapideis operibus, quæ itidem interitui et mutationi obnoxia, ſenſu interim omni, omnique intellectu privavit natura. Atque hæc ſunt quæ maxime ex iſtis admitto, quæ de animalibus cultu dignatis diſputantur.

LXXVIII. Porro autem

βαφαῖς· τοῦτο γὰρ ὕλην ἡ δύναμις αὐτῆς, πάντα γινομένην καὶ δεχομένην, φῶς, σκότος· ἡμέραν, νύκτα· πῦρ, ὕδωρ· ζωήν, θάνατον· ἀρχήν, τελευτήν. Ἡ δὲ Ὀσίριδος οὐκ ἔχει σκιὰν, οὐδὲ ποικιλμόν, ἀλλὰ ἓν ἁπλοῦν τὸ φωτοειδές· ἄληπτον γὰρ ἡ ἀρχὴ, καὶ ἀμιγὲς D τὸ νοητὸν καὶ νοητόν. Ὅθεν ἅπαξ ταῦτα ἀναλαβόντες ἀποτίθενται καὶ φυλάττουσιν, τὸ γὰρ νοητὸν ἀόρατον καὶ ἄφαυστον· τοῖς δὲ Ἰσιακοῖς ⟨ἱεροῖς⟩ πολλάκις, οὐ χρήσιμα δὲ τὰ αἰσθητὰ καὶ παρόντα ὄντα πολλὰς ἀναπτύξεις καὶ θέας αὐτῶν ἄλλοτ' ἄλλως ἀμειβομένων δίδωσιν. Ἡ δὲ τοῦ νοητοῦ καὶ εἰλικρινοῦς καὶ ἀγνοῦ νόησις, ὥσπερ ἀστραπὴ φαλάμψασα τῆς ψυχῆς ἅπαξ ποτὲ θιγεῖν καὶ πεῦσιδεῖν πεφυκέναι. Διὸ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἐποπτικὸν τοῦτο τὸ μέρος τῆς φιλοσοφίας καλοῦσιν, ὡς οἱ τὰ

D. 2. ἅπαξ ταῦτα—τὸ γὰρ νοητὸν] Prius corrigendum cum Markl. et Squir. ἅπαξ ταύτην. Poſterius deeſt in Ald. Baſ. Xyl. A. E. Flor. nec ſane requiras. Addiderunt Pol. Leonic. Schott. Anon.

D. 8. τῆς ψυχῆς—παρεσίσχει] τῇ ψυχῇ—παρίσχει Bentl. et Markl.

D. 10. καλοῦσιν—νομίζουσι] Legendum, partim cum Reiſkio, καλοῦσιν ⟨ἐν⟩ τοῖς ὅσοι τὰ δοξαζὰ—καὶ θίγοντας ἁπλῶς τῆς περὶ αὐτὸ καθαρᾶς ἀληθείας, εἶδον ἐν τελετῇ, τέλος ἔχειν φιλοσοφίας νομίζουσι.

amicula Iſidis variæ ſunt tinturæ; nam vis ejus verſatur circa materiam in omnia mutabilem, omnium capacem rerum: lucis, inquam, tenebrarum, diei, noctis, ignis, aquæ, vitæ, mortis, principii, finis. Oſiridis non umbram, non varietatem habet: totum eſt luminoſum; principium enim temperamenti eſt exſors; et quod primum eſt, ſolaque cernitur mente, id mixtione vacat. Itaque Oſiridis ſimulachra ſemel tantum promuntur, deinde ita reponuntur, ut videri tangive non poſſint: Iſiacis ſæpenumero utuntur. Senſilia enim in promptu ſunt, inque uſu verſantur, variiſque ſui mutationibus multiplicia exhibent ſpectacula. Intelligentia vero finceri, ſancti, et non niſi mente percipiendi principii, fulguris inſtar emicans animum id ſemel attingere atque intueri tandem ſinit. Itaque et Plato et Ariſtoteles eam philoſophiæ partem *inſpectricem* appellant: quando

δοξασὰ καὶ μικτὰ καὶ παντοδαπὰ ταῦτα φθεγμενφά-
E μβοι τῷ λόγῳ, πρὸς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ἁπλοῦν καὶ ἄϋλον ἐξάλλονται, καὶ ζητοῦντες ἄλλως τῆς περὶ αὐτὸ καθαρᾶς ἀληθείας, οἷον ἐντελῆ, τέλος ἔχειν φιλοσοφίαν νομίζουσι.

οθ'. Καὶ τοῦτο ὅπερ οἱ νῦν ἱερεῖς ἀφοσιούμβοι καὶ προκαλυπτόμβοι μετ' εὐλαβείας ὑποδηλοῦσιν, ὡς ὁ θεὸς ὅτος ἄρχει καὶ βασιλεύει τῶν τεθνηκότων, οὐκ ἄτερος ὢν τοῦ καλουμένου παρ' Ἕλλησιν Ἅιδου καὶ Πλούτωνος ἀγνοούμβον ὅπως ἀληθὲς ἔχει, διαπαρατείνει τοὺς πολλοὺς ὑπονοοῦντας ἐν γῇ καὶ ὑπὸ γῆν τὸν ἱερὸν καὶ
F ὅσιον ὡς ἀληθῶς Ὄσιριν οἰκεῖν, ὅπου τὰ σώματα κρύπτεται τῶν τέλος ἔχειν δοκούντων· ὁ δ' ἔστι μὴν αὐτὸς ἀπεστάτω τῆς γῆς ἄπειρος καὶ ἀμίαντος καὶ καθαρὸς ὑσίας ἁπάσης φθορὰν δεχομένης καὶ θάνατον. Ἀνθρώπων δὲ ψυχαῖς ἐνσωμάτοις μὴν ὑπὸ σωμάτων καὶ παθῶν περιεχομέναις οὐκ ἔστι μετουσία τοῦ θεοῦ, πλὴν ὅσον ὀνεί-

E. 9. διατρέτλω] Sic Xyl. Salmaſ. Bent. Markl. Vulgo διατρέτλειν.

ſcilicet homines ratione prætervecti opinabilia iſta, mixta, et omnigena, ad primum illud, ſimplex, et materiæ expers proſiliunt, veramque de eo ſententiam attingentes, perfectum ſe ad finem philoſophiæ perveniſſe exiſtimant.

LXXIX. Id etiam, quod hodie ſacerdotes veluti abominantes et occultantes trepide ſignificant, Oſiridem mortuis imperare, neque a Dite ſeu Plutone alium eſſe, ignoratum quo modo verum ſit, pleroſque turbat, ſuſpicantes in terra et infra terram ſacroſanctum iſtum vere Oſirin habitare, ubi corpora latent eorum qui jam eſſe deſiiſſe putantur. At vero ille ipſe longiſſime a terra abeſt impollutus incontaminatuſque et purus ab omni natura interitum mortemque ſuſtinente. Hominum autem animæ quamdiu hic a corporibus et adfectionibus continentur, nihil habent cum deo conſortii, niſi quatenus philoſophiæ adjumento veluti per ſomnium

ερωτος ἁμαυρῶν ἡγεῖν νόησιν ἀφὰ φιλοσοφίας· ὅταν δὲ ἀπολυθεῖσαι μεταχῶσιν εἰς τὸ ἀειδὲς καὶ ἀόρατον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀγνὸν, ἧτος αὐτοῖς ἡγεμών ἐστι καὶ βασιλεὺς 383
ὁ θεὸς, ἐξηρτημέναις ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ καὶ θεωμέναις ἀπλήστως καὶ ποθούσαις τὸ μὴ φατὸν, μηδὲ ῥητὸν ἀνθρώποις κάλλος· οὗ τὴν Ἶσιν ὁ παλαιὸς ἀποφαίνει λόγος ἐρῶσαν ἀεὶ καὶ διώκουσαν καὶ σπεύδουσαν, ἀναπιμπλάναι τὰ ἐνδεᾶ πάντων καλῶν καὶ ἀγαθῶν, ὅσα γενέσεως μετέχουσι. Ταῦτα μὲν οὖν ἧττος ἔχει τις μάλιστα θεοῖς πρέποντα λόγον.

ϖ'. Εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν θυμουμένων ἡμέρας ἐκβάσης εἰπεῖν, ὥσπερ ὑπεδεξάμην, ἐκεῖνο ἀφανισθέη τις πρότερον, ὡς ἀεὶ μὲν οἱ ἄνδρες ἐν σπουδῇ μεγίστῃ τίθενται τὰ πρὸς ὑγείαν ἐπιτηδεύματα, μάλιστα δὲ B
ταῖς ἱερουργίαις καὶ ταῖς ἁγνείαις καὶ ἁφαῖταις οὐχ ἥττον ἔστι τυπὴ τοῦ ὁσίου τὸ ὑγιεινόν. Οὐ γὰρ ᾤοντο καλῶς ἔχειν

A. 2. ἐξηρτημέναις ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ] Transponendum ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ ἐξηρτημέναις.
A. 3. μὴ φατὸν, μηδὲ ῥητὸν] Non satis fero hoc quidem loco. Forte μὴ φαττὸν, μηδὲ ῥατὸν· vel μὴ φατὸν μηδ' ἀφατόν.
B. 3. ἔστι τυπὴ τοῦ ὁσίου] Legendum ἧπερ τοῦ ὁσίου.

intelligentia eum attingunt: at poſtquam ſolutæ migraverunt in purum, et viſui atque perpeſſionibus non obnoxium: ibi tum earum ipſe deus ductor eſt, ab ipſo pendentium, ſpectantiumque abſque ulla ſatietate et deſiderantium ineffabilem hominibus pulchritudinem: cujus amore priſca fabula Iſidem correptam ait, ea perſequenda et potiunda implere res caducas omnibus pulchris atque bonis. Hæc eſt harum rerum explicatio, maxime deorum naturæ conſentanea.

LXXX. Quod ſi eſt, ſicuti in me receperam, aliquid etiam dicendum de iis quæ quotidie adolentur: illud primo cogitandum videtur, viros iſtos ſtudium rerum ad ſanitatem conducentium nunquam non feciſſe maximi: in ſacrificiis autem, caſtimoniis, ac vitæ quotidianæ uſu non minorem pietatis duxiſſe quam ſanitatis rationem. Sentiebant videlicet neque corporibus ne-

οὔτε σώμασιν, ὅτε ψυχαῖς ἐπαύλοις καὶ νοσώδεσι θεραπεύειν τὸ καθαρὸν καὶ ἀβλαβὲς πάντη καὶ ἀμίαντον. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἀὴρ ᾧ πλεῖστα χρώμεθα καὶ συνεσμὸν, οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, καὶ κρᾶσιν, ἀλλὰ νύκτωρ πυκνῦται καὶ πιέζει τὸ σῶμα καὶ συνάγει τὴν ψυχὴν εἰς τὸ δύσθυμον καὶ περιττωτικὸς, οἷς ἀχλυώδη γινομένην καὶ βαρεῖαν, ἀναζάντες εὐθὺς ὀπτῶσι
c Ῥητίνῃ, θεραπεύοντες καὶ καθαίροντες τὸν ἀέρα τῇ διακρίσει, καὶ τὸ σύμφυτον τῷ σώματι πνεῦμα μεμαιεσμένον ἀναρριπίζοντες, ἐχούσης τι τῆς ὀσμῆς σφοδρὸν καὶ καταπληκτικόν. Αὖθις δὲ μεσημβρίας αἰθαλόμενοι σφόδρα πολλὴν καὶ βαρεῖαν ἀναθυμίασιν ἀπὸ γῆς ἕλκοντα βίᾳ τὸν ἥλιον καὶ καταμιγνύοντα τῷ ἀέρι, τὴν Σμύρναν ὀπτῶσι· διαλύει γὰρ ἡ θερμότης καὶ σχίδνησι τὸ συνιζάνον ἐν τῷ περιέχοντι θολερὸν καὶ ἰλυῶδες· καὶ γὰρ οἱ ἰατροὶ πρὸς τὰ λοιμικὰ πάθη βοηθεῖν δοκοῦσι

c. 6. καταμιγνύντα] Sic Xyl. Mez. Markl. Squir. Vulgo καταμιγνύοντες.

que animis morbi ſuſpectis aut vitii recte coli eam poſſe naturam, quæ undiquaque pura, impolluta, atque illæſa eſt. Ergo quoniam aer, quo aſſidue utimur, inque eo degimus, non eodem ſemper affectus temperatuſque eſt modo: ſed noctu denſatur, corpus comprimit, animamque compellit ad mœſtitiam quandam et ſollicitudinem, veluti caligine ei quadam et gravedine inducta: ſtatim ut a ſomno ſurrexere, reſinam adolent, reficientes aerem et ſecretione purgantes, ſpiritumque qui concretus cum corpore languorem contraxit reſuſcitantes; habet enim odor reſinæ vehementiam quandam et vim percellendi. Rurſum meridie ſentientes Solem e terra attrahentem vi ſua admodum multum ac gravem vaporem, et aeri admiſcentem, myrrham ſuffiunt; nam calor diſſolvit atque diſſipat turbulentas fæces quæ in ære coeunt. Etenim medici cenſent adverſus peſtem remedio

φλόγα πολλὴν ποιοῦντες ὡς λεπτύουσαν τὸν ἀέρα· λεπτύει δὲ βέλτιον ἐὰν εὐώδη ξύλα καίωσιν, οἷα κυπαρίττου καὶ ἀρκεύθου καὶ πεύκης. Ἄκρωνα γοῦν τὸν ἰατρὸν ἐν Ἀθήναις νόσου τὸν μέγαν λοιμὸν εὐδοκιμῆσαι λέγουσι, πῦρ κελεύοντα πολλαχοῦ καίειν τοῖς νοσοῦσιν· ὤνησε γὰρ οὐκ ὀλίγους. Ἀριστοτέλης δὲ φησι καὶ μύρων καὶ ἀνθέων καὶ λειμώνων εὐώδεις ἀποπνοίας οὐκ ἔλαττον ἔχειν τοῦ πρὸς ἡδονὴν τὸ πρὸς ὑγείαν, ψυχρὸν ὄντα φύσει καὶ παγετώδη τὸν ἐγκέφαλον ἠρέμα τῇ θερμότητι καὶ λειότητι διαχέοντας. Εἰ δὲ καὶ τὴν σμύρναν παρ' Αἰγυπτίοις Βαλ καλοῦσιν, ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο μάλιστα φέρειν ΤΗΝ ΔΗΡΗΣΕΩΣ ΕΚΣΚΟΡΠΙΣΜΟΝ, ἔστιν ἴσως καὶ τῇ μαρτυρίαν τῷ λόγῳ τῆς αἰτίας δίδωσιν.

κα'. Τὸ δὲ Κῦφι, μίγμα μὲν ἐκκαίδεκα μνῶν συντιθεμένων ὀξί, Μέλιτος καὶ Οἴνου καὶ Σταφίδος καὶ Κυπέρου, Ῥητίνης τε, καὶ Σμύρνης, καὶ Ἀσπαλάθου, καὶ Σεσέλεως, ἔτι δὲ Σχοίνου τε, καὶ Ἀσφάλτου, καὶ Θρύου καὶ

Ε. 1. μνῶν] Corrigunt Xyl. Baxt. Squir. γενῶν. Antea ipſe conjeceram δυνάμεων. Pro Σχοίνου, E habet Σχίνου ut conjecerat Bentleius et Reiſk.

eſſe copioſam flammam, utpote quæ aerem attenuet: hoc autem fit rectius, ſi odorata ligna urantur, ut cupreſſi, juniperi, piceæ. Acro medicus Athenis tempore magnæ peſtis gloriam ſibi paravit, jubendo ignem pone ægrotantes accendi: nam juvit non paucos. Ariſtoteles etiam affirmat, unguentorum, florum, pratorumque ſuaves fragrantias non minus ad ſanitatem facere quam ad voluptatem: quod eæ cerebrum natura frigidum et ad concretionem proclive ſenſim ſuo calore et levitate relaxent. Id quoque ad rationem cauſæ reddendæ nonnullum adfert teſtimonium, quod myrrham Ægypii *Bal* nominant: quæ vox, ſi interpreteris, deliriationis ſignificat amolitionem.

LXXXI. Kyphi porro, mixtura eſt ſedecim rerum in unum compoſitarum: mellis, vini, uvæ paſſæ, cyperi, reſinæ, myrrhæ, aſpalathi, ſeſelis, junci odorati, bituminis, folii ficulni, rumicis, juniperi utriuſ-

Λαπάθυ, πρὸς δὲ τούτοις, Ἀρκυθίδων ἀμφοῖν, ὧν τὴν μὲν, μείζονα, τὴν δὲ, ἐλάττονα καλοῦσι, καὶ Καρδαμώμου καὶ Καλάμου. Συντίθενται δὲ οὐχ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ γραμμάτων ἱερῶν τοῖς μυρεψοῖς, ὅταν ταῦτα μιγνύωσιν, ἀναγινωσκομένων. Τὸν δὲ ἀριθμὸν, εἰ δὲ πάνυ δοκεῖ τετράγωνος ὑπὸ τετραγώνου, καὶ μόνος ἔχων τὸν ἴσον
F ἰσάκις ἀριθμὸν τῷ χωρίῳ τὴν περίμετρον ἴσην ἀγαγόντος, ἐλάττονα ῥητέον εἶς γε τοῦτο συνεργεῖν ἄλλα πλεῖστα συλλαμβανομένων, ἀρωματικὰς ἐχόντα δυνάμεις, γλυκὺ πνεῦμα καὶ χρηστὴν μεθίησιν ἀναθυμίασιν, ὑφ' ἧς ὅ, τε ἀὴρ τρεπόμενος καὶ τὸ σῶμα ἅμα τῆς πνοῆς κινήσεως λείως καὶ περιττῶς, ὑπνοῦται καὶ κρᾶσιν ἐπαγωγὸν ἴσχει, καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ σπαστικὰ τῶν μεθημερινῶν φροντίδων, ἄνω μέθης, οἷον ἄμμαξα χαλᾷ καὶ ἀμαλύει· καὶ τὸ φανταστικὸν καὶ δεκτικὸν ὀνείρων

F. 1. περίμετρον ἴσην ἀγαγόντος] Legendum περίμετρον ἴσην, ἀγαπᾶσθαι προσηκόντως—συνεργεῖν ἀλλὰ τὰ πλεῖστα.

F. 6. λείως καὶ περιττῶς, ὑπνοῦται] Auſus ſum hoc recipere veriſſimum loco mendoſiſſimi vulgati ὡς δεῖ καὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπνοῦται. Et primum, ὡς δεῖ eſt Stephani correctio pro lectione vetere δεῖ ὡς quæ eſt in Ald. Baſ. Xyl. E. Ven. Flor. ex qua in promptu eſt colligere verum λείως. Porro περιττῶς Mez. Bentl. Markl. Pro ὑπνοῦται καὶ κρᾶσιν Mez. etiam corrigit ὑπνοῦ τε κρᾶσιν.

que, (duas enim nominant, majorem ac minorem) cardamomi, et calami. Has autem ſpecies non temere componunt, ſed ſeplaſiariis, dum iſthæc miſcent, ſacræ recitantur litteræ. Ipſe numerus aliquid videtur habere, quod nimirum quadratus eſt a quadrato procreatus, ſolus talium pariter par, et areæ quantitatem cum ambitus numero eandem, propterea que merito aſſumtus: ſed ad hoc conducunt plurima eorum quæ miſcentur, aromaticis prædita facultatibus. Itaque Kyphi ſuavem emittit utilemque exhalationem, qua aer mutatus ſpiritu ſuo etiam corpus afficit, temperiemque blandam adipiſcitur: et moleſtiam ac vehementiam diurnarum curarum quaſi vincula quædam animi citra ebrietatem relaxat: facultatemque animi imaginatricem et ſomniorum

μορίον ὥσπερ κάτοπτρον ἀπολεαίνει, καὶ ποιεῖ καθαρώτερον, 384
ὀδὲν ἧττον ἢ τὰ κρέμματα τῆς λύρας, οἷς ἐχρῶντο πρὸ
τοῦ ὕπνου οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ ἐμπαθὲς καὶ ἄλογον τῆς
ψυχῆς ἐξεπᾴδοντες ὕπνῳ καὶ θεραπεύοντες. Τὰ γὰρ
ὀσφρητὰ πολλάκις μὲν τῇ αἰσθήσει ἀπολείπουσαν
ἀναγαλεῖται, πολλάκις δὲ πάλιν ἀμβλύνει καὶ κατηρε-
μίζει διαχεομένων ἐν τῷ σώματι τῶν ἀναλωμάτων ὑπὸ
λειότητος· ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τὸν ὕπνον ἐγγίνεσθαι
λέγουσιν ὅταν ἡ τῆς τροφῆς ἀναθυμίασις οἷον ἕρπουσα
λείως περὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ ψαφῶσα ποιεῖ τινα
γαργαλισμόν. Τῷ δὲ Κύφι χρῶνται καὶ πόματι καὶ Β
κρέμματι· πινόμενον γὰρ δοκεῖ τὰ ἐντὸς καθαίρειν, κοι-
λίας μαλακτικόν. Ἀνθ' δὲ τούτων, Ῥητίνη μὲν ἔστιν
ἔργον ἡλίου καὶ Σμύρναν περὶς τῇ σελήνῃ τοῦ φυτοῦ
ἐκδακρυόντων. Τῶν δὲ τὸ Κύφι συντιθέντων ἔστιν ἃ

A. 1. μορίον] Assumpsimus ex E. P. Jun.
A. 7. διαχεομένων—λειότητος] Puto hæc transponenda post ὅταν.
B. 2. κοιλίας μαλακτικὸν] Addendum ὂν. Pro κοιλίας habent χρὴ libri A. E. Venet. Ald. Bas. Xyl. Unde Reiskius χρῆμα conficit.
B. 4. τὸν σελήνην] Mez. τὸ σέλας. Reisk. τὸν ἥλιον. Tale quid requiritur.

capacem lævigat instar speculi, purioremque reddit: non minus id quidem efficaciter, quam lyræ strepitus, quibus ante somnum Pythagorei utebantur, brutam motibusque subitis obnoxiam animæ partem ea ratione excantantes atque sedantes. Odores enim sæpe sensum deficientem revocant, sæpe etiam contra hebetant ac sopiunt, diffusis ob lævitatem per corpus exhalationibus: sicut medicorum nonnulli somnum oboriri aiunt, quando alimenti vapor veluti serpens leniter circum intestina et ea contrectans titillationem quandam inducit. Kyphi porro Ægyptiis etiam ad bibendum temperatur; potum enim videtur ob vim molliendi suam interiora purgare. Præter hæc, resina Solis est opus: et myrrha lachryma est ad Lunam a stirpibus edita. Eorum porro quæ in Kyphi componuntur, sunt quæ nocte magis

νυκτὶ χαίρει μᾶλλον, ὥσπερ ὅσα πνεύμασι ψυχροῖς καὶ σκιαῖς καὶ δρόσοις καὶ ὑγρότησι τρέφεσθαι πέφυκεν. Ἐπεὶ τὸ τῆς ἡμέρας φῶς ἓν μόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν, ᾗ τὸν ἥλιον ὁ Πίνδαρος ὁρᾶσθαι φησὶν ἐρήμης δι' αἰθέρος· ὁ δὲ νυκτερινὸς ἀὴρ κρᾶμα σύμμιγμα πολλῶν γέγονε φώτων καὶ δυνάμεων, οἷον σπερμάτων εἰς ἓν ἀπὸ παντὸς
C ἄστρου καταῤῥεόντων. Εἰκότως οὖν ἐκεῖνα μέν, ὡς ἁπλᾶ καὶ ἀφ' ἡλίου τοῦ γένεσιν ἔχοντα, δι' ἡμέρας, ταῦτα δὲ ὡς μικτὰ καὶ παντοδαπὰ ταῖς ποιότησιν, ἀρχομένης νυκτὸς ὀρθυμιῶσιν.

gaudent, ut quæ ſpiritibus frigidis, umbris, rore, et humoribus aluntur. Nam diei lux una eſt et ſimplex: et Solem Pindarus cerni ait per vacuum ætherem. Nocturnus autem aer mixtus temperatuſque eſt e variis luminibus atque facultatibus, quæ veluti ſemen in unum ab omnibus ſtellis confluunt. Ergo non abs re illa ut ſimplicia et a Sole procreata interdiu: hæc ut mixta et omnigenis qualitatibus prædita, ineunte nocte adolent.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΕΙ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΑΜΜΩΝΙΟΣ.	ΘΕΩΝ.
ΛΑΜΠΡΙΑΣ.	ΕΥΣΤΟΦΟΣ.
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ.	ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ.

DIALOGI PERSONÆ.

AMMONIUS.	THEON.
LAMPRIAS.	EUSTROPHUS.
PLUTARCHUS.	NICANDER.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΕΙ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ.

PLUTARCHI

DE

EI DELPHICO.

ΔΙΑΤΙΘΙΔΙΟΙΣ πισὶν οὐ φαύλως ἔχουσιν, ὦ φίλε Σαραπίων, ὑπέτυχον πρώην, ἃ Δικαίαρχος Εὐριπίδην οἴεται πρὸς Ἀρχέλαον εἰπεῖν,

Οὐ βέλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μὴ μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῇ.

χαρίζεται μὲν γὰρ οὐδὲν ὁ διδοὺς ἀπ' ὀλίγων μετὰ τῶν πολλὰ κεκτημένων· ἀπιστούμενος δὲ ἅμα μισθοῦ διδόναι, κακοηθείας καὶ ἀνελευθερίας προσλαμβάνει δόξαν.

INCIDI nuper, mi Sarapio, in verſiculos quoſdam nequaquam inelegantes: quibus Dicæarchus exiſtimat Archelaum fuiſſe ab Euripide compellatum:

Nolo tibi dare dona pauper diviti:
Deſipere me putes me, vel dando petere.

Nullam enim gratiam init, qui de exiguis opibus parvum aliquid multa poſſidenti dat: et cum fidem non facit ſe gratis dare, in malitiæ ſimul ac illiberalitatis venit ſuſpicionem.

Ἆρα δὴ ὅσον ἐλευθεριότητι καὶ κάλλει τὰ χρηματικὰ E
δῶρα λείπεται τῶν ἀπὸ λόγου καὶ σοφίας, καὶ διδόναι
κρεῖττόν ἐστι, καὶ διδόντας ἀνταιτεῖν ὅμοια τῶν τ' λαμ-
βανόντων. Ἐγὼ γοῦν πρός σε, καὶ δι' σὲ, τοῖς αὐτόθι
φίλοις τῶν Πυθικῶν λόγων σύνιδε, ὥσπερ ἀπαρχὰς ἀπο-
στέλλων, ὁμολογῶ προσδοκᾶν ἑτέρους καὶ πλείονας καὶ
βελτίονας παρ' ὑμῶν, ἅτε δὴ καὶ πόλει χρωμένων με-
γάλῃ, καὶ σχολῆς μᾶλλον ἐν βιβλίοις πολλοῖς καὶ παντο- F
δαπαῖς διατριβαῖς εὐπορούντων. Ὁ δ' οὖν φίλος
Ἀπόλλων ἔοικε τοὺς μὲν περὶ τὸν βίον ἀπορίας ἰᾶσθαι
καὶ διαλύειν, θεμιστεύων τοῖς χρωμένοις, τοὺς δὲ περὶ τ'
λόγον αὐτὸς σύνεσιν καὶ προβάλλειν τῷ φύσει φιλοσόφῳ
τῆς ψυχῆς, ὄρεξιν ἐμποιῶν ἀγωγὸν ἐπὶ τιμὴ ἀληθείας· ὡς
ἄλλοις τε πολλοῖς δῆλόν ἐστι, καὶ τῇ περὶ τὸ EI δι-
ηρώσῃ. Τοῦτο γὰρ εἰκὸς οὐ κατὰ τύχην, οὐδ' οἷον
ἀπὸ κλήρου τῶν γραμμάτων, μόνον σὺν προσθήκῃ τοῦ

F. 5. αὐτὸς διδόναι] Vulgo αὐτοὺς δοῦναι. Ven. Mss. αὐτούς. B. D. Ven. διδόναι.
F. 7. περὶ τοῦ EI] περὶ forte delendum cum R.

At enim, quanto liberalitate ac pulchritudine munera pecuniaria donis doctrinæ et ſapientiæ ſunt inferiora, tanto honeſtius eſt cum dare hæc, tum ab iis quibus dantur ſimilia repoſcere. Itaque ego ad te, et propter te ad amicos iſthic degentes Pythicis de rebus quoſdam commentarios mittens, fateor alios me a vobis, et plures et meliores exſpectare; quippe cum et magna vos in urbe verſemini, et otio inter multos libros atque omnis generis diſputationes fruamini. Enimvero Apollo noſter, ut apparet, cum difficultates vitæ incidentes ſublevet atque diſſolvat edendis oraculorum reſponſis, eas quæ in doctrina verſantur, ipſe profert et proponit excutiendas ei animi facultati quæ ſtudio ſapientiam ſectatur, appetitum ingenerans qui ad veritatem ducat: id cum aliis multis rebus manifeſtum fit, tum inſcriptionis EI dedicatione. Conſentaneum enim eſt eam literam non forte fortuna, neque veluti ſorte inter literas

385 τῷ θεῷ γενέσθαι, καὶ λαβεῖν ἀναθήματος τάξιν ἱερᾶς καὶ θεάματος· ἀλλ' ἢ δύναμιν αὐτῷ καταδείξας ἰδίαν ἢ περιτίλῃ, ἢ συμβόλῳ χρωμένους τοῖς ἕτερόν τι τῶν ἀξίων ἀποδῆναι τοὺς ἐν ἀρχῇ τοῖς τὸν θεὸν φιλοσοφήσαντας, ἔστως τοῖσδε. Πολλάκις οὖν ἄλλοτε τὸν λόγον ἐν τῇ σχολῇ τοῖσδε παλλόμενον ἐκκλίνας ἀτρέμα καὶ παρελθών, ἔναγχος ὑπὸ τῶν ὑμῶν ἐλήφθην ξένοις τισὶ συμφιλοπημούμενος, ὡς εὐθὺς ἐκ Δελφῶν ἀπαίρειν μέλλοντας, οὐκ ἰῶν εὐπρεπὲς ᾤμην, οὐδὲ ᾤμαιτεῖσθαι, πάντως ἀκοῦσαί τι τοιοῦτο μεμνημένους. Ὡς δὲ καθίσας τοῖς
B τὸν νεὼν, τὰ μὲν αὐτὸς ἠρώτων ζητεῖν, τὰ δ' ἐκείνους ἐρωτᾶν, ὑπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, ἃ πάλαι ποτὲ κατ' ὄνειρον ἐπεδήμει Νέρωνι, ἠνιώμην Ἀμμωνίου καὶ τινων ἄλλων διεξιόντων, ἐνθυμῆ τῆς αὐτῆς ἀπορίας ὁμοίως ἐμπεσούσης.

A. 6. προσαλλόμενον] Sic B. Mez. Vulgo παραλλόμενον.
B. 2. λόγων αὐτῶν] Videtur excidiſſe ἀπομνήσθην, aut ſimile: et ita ſupplent Xyl. Amiot. Mez. R.

comparata ſolam a Deo prima in ſede collocatam, ac donarii ſacri et ſpectaculi conditione ornatam fuiſſe: ſed eos, qui primi de hoc deo philoſophati ſunt, ita hoc dictum recepiſſe ac probaſſe, quod aut ejus vim quandam peculiarem et inſignem perſpicerent, aut hac nota et teſſera feriæ alicujus rei uti vellent. Qua de re quæſtionem cum ſæpenumero in ſchola propoſitam ſenſim declinando evitaviſſem, nuper deprehenſus ſum a filiis cum hoſpitibus quibuſdam concertans, quos ſtatim Delphis abituros decorum non erat aut differre, aut excuſando repudiare aliquid omnino audire cupientes. Cum ergo apud templum conſediſſemus, et alia ipſe inquirere, alia ex iſtis interrogare cœpiſſem: ipſe locus, ipſaque diſputatio eorum memoriam mihi renovavit, quæ quo tempore Nero apud Delphos eſt peregrinatus, eodem in loco eademque quæſtione oborta Ammonium diſſerere audiveramus.

β'. Ὅτι μὲν γὰρ οὐχ ἧττον ὁ θεὸς φιλόσοφος ἢ μάντις, ἐδόκει πᾶσιν ὀρθῶς τοῖς τοῦτο τοῦ ὀνόματος ἔκαστον Ἀμμώνιος πίθεσθαι, καὶ διδάσκειν ὡς Πύθιος μὲν ὀνομάζοιτο τοῖς ἀρχομένοις μανθάνειν καὶ διαπυνθάνεσθαι· Δήλιος δὲ καὶ Φαναῖος, οἷς ἤδη τι δήλυται καὶ ἐπιφαίνεται τῆς ἀληθείας· Ἰσμήνιος δὲ, τοῖς ἔχουσι τὴν ἐπιστήμην· καὶ C Λεσχηνόριος δὲ, ὅταν συνεργῶσι καὶ συναλαύωσι, χρώμενοι τῷ διαλέγεσθαι καὶ φιλοσοφεῖν πρὸς ἀλλήλους. Ἐπεὶ δὲ τῆς φιλοσοφεῖν, ἔφη, τὸ ζητεῖν, τὸ θαυμάζειν καὶ ἀπορεῖν, εἰκότως τὰ πολλὰ τοῦ περὶ τὸν θεὸν ἔοικεν αἰνίγμασι κατακεκρύφθαι, καὶ λόγον τινὰ ποθεῖσθαι διά τι, καὶ διδασκαλίαν τῆς αἰτίας· οἷον ὅτι τῆς πυρὸς τῆς ἀθανάτου, τὸ καίεσθαι μόνον αὐτόθι τοῦ ξύλων ἐλάτην, καὶ δάφνην ὀπτᾶσθαι, καὶ τὸ δύο Μοίρας ἱδρύσθαι, πανταχοῦ τριῶν νομιζομένων· καὶ τὸ μηδεμιᾷ γυναικὶ

B. 7. ἐδόκει] Sic, loco vulgati δοκεῖ Xyl. Anon. T. V.

C. 2. Λεσχηνόριος δὲ] Re ipſa jubente recepi cum Baſ. Xyl. Amiot. Mez. R: loco vitioſi λέσχην ἐμοὶς δεῖ.

C. 6. συνεσθίοντα] Legendum συνεδῶν τῶν: quorum prius eſt in Ven. a ſecunda manu.

II. Jam primum omnibus Ammonius recte videbatur eo Dei iſtius nomina accommodaſſe, ut non minus philoſophum eum quam vatem eſſe oſtenderet: ac docuiſſe, Pythium vocari iis, qui diſcere incipiunt et percunctantur: Delium autem et Phaneum iis, quibus jam aperitur et eluceſcit veritatis aliquid: Iſmenium ſcientibus: Leſchenorium, iis qui jam utuntur ac fruuntur ſcientia, et inter ſe diſputant ac philoſophantur. Quoniam autem philoſophiæ eſt inquirere, mirari, dubitare: aiebat non abs re pleraque de Diis occultata eſſe ænigmatis, rationemque aliquam et cauſæ explicationem deſiderare: verbi gratia, cur ad ignem ſempiternum de omnibus lignis ſola uratur abies; cur ſola laurus ſuffiatur: cur duæ ſint poſitæ Parcæ, cum ubique tres cenſeantur: cur nulli mulieri liceat ad cortinam acce-

πρὸς τὸ χρηστήριον τὸ εἰ) προσελθεῖν· καὶ τὸ τῦ τρίποδος·
D καὶ ὅσα τοιαῦτα, τοῖς μὴ παντάπασιν ἀλόγοις καὶ ἀψύχοις ὑφειμένα δελεάζει καὶ προκαλεῖ πρὸς τὸ σκοπεῖν τι καὶ ἀκούειν καὶ διαλέγεσθαι περὶ αὐτῶν. Ὅρα δὲ καὶ ζητεῖ τὰ προγεγράμματα, τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, καὶ τὸ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ, ὅτις ζητήσας κεκίνηκε φιλοσόφους, καὶ ὅσων λόγων πλῆθος ἀφ' ἑκάστου, καθάπερ ἀπὸ σπέρματος ἀναπέφυκεν· ὧν οὐδενὸς ἧττον οἶμαι γόνιμον λόγον τὸ εἰ) τῦ ζητεῖσθαι.

γ'. Εἰπόντος δὲ ταῦτα τῦ Ἀμμωνίου, Λαμπρίας ὁ ἀδελφὸς εἶπεν, Καὶ μὴν ὃν ἡμεῖς ἀκηκόαμεν λόγον ἁπλοῦς τις ὢν καὶ κομιδῇ βραχύς· λέγουσι γὰρ ἐκείνους
E τοὺς σοφούς, ὑπ' ἐνίων δὲ σοφιστὰς προσαγορεύεσθαι, αὐτοὺς μὲν τοὺς εἰ) πέντε, Χίλωνα καὶ Θαλῆν καὶ Σόλωνα καὶ Βίαντα καὶ Πιττακόν· ἐπεὶ δὲ Κλεόβουλος ὁ Λινδίων τύραννος, εἶτα Περίανδρος ὁ Κορίνθιος, οὐδὲν αὐτοῖς

D. 6. ὧν] P. ἔτι.
D. 7. τὸ] A. B. P. Vulgo τό.
D. 10. ἀδελφὸς] Ven. Bas. Xyl. Mez. Vulgo Δελφός.

dere: quæ tripodis ratio: atque alia, quæ non plane brutis et dementibus ſubmiſſa, alliciunt eos, et ad conſiderandum audiendumque et diſſerendum aliquid de iis incitant. Iſta quoque vide veſtibulo præſcripta, *Noris teipſum*, ac, *Ne quid nimis*, quantas philoſophorum excitarint diſputationes, quantaque de ſingulis ſermonum multitudo tanquam e ſemine pullularit. Quarum equidem nulli præſentem quæſtionem fœcunditate cedere exiſtimo.

III. Hæc locuto Ammonio, Lamprias frater meus: Atqui, inquit, ratio quam nos adduci audivimus ea de re, perbrevis eſt ac ſimplex. Dicunt enim ſapientes iſtos, qui a nonnullis ſophiſtæ appellantur, numero fuiſſe quinque, Chilonem, Thaletem, Solonem, Biantem, Pittacum. Poſtquam vero Cleobulus Lindiorum tyrannus, et Periander Corin-

ἀρετῆς μετὸν οὐδὲ σοφίας, ἀλλὰ δυνάμει καὶ φίλοις καὶ χάρισι καταβιαζόμενοι τὴν δόξαν, ἐνέβαλον εἰς τὸνομα τῶν σοφῶν, καὶ τινας γνώμας καὶ λόγους ἐξέπεμπον, καὶ διέσπειρον εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῖς ὕστερον ἐκείνων λεγομένοις ὁμοίους, δυσχεράναντας ἄρα τοὺς ἄνδρας, ἐξελέγχειν μὴ σὺν ἐθέλειν τὴν ἀλαζονείαν, οὐδὲ φανερῶς ὑπὲρ δόξης ἀπεχθάνεσθαι καὶ διαμάχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις F μέγα δυναμένοις· ἐκεῖθεν δὲ συνελθόντας αὐτοὺς καθ' ἑαυτούς, καὶ διαλεχθέντας ἀλλήλοις, ἀναθεῖναι τὸ γράμματον ὃ τῇ τε τάξει πεμπτόν ἐστι καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ πέντε δηλοῖ· μαρτυρομένους μὴ ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς τὸν θεὸν ὅτι πέντε εἰσί, τὸν δὲ ἕβδομον καὶ τὸ ἕκτον ἀποποιουμένους καὶ ἀποβάλλοντας, ὡς οὐ προσήκοντας αὐτοῖς. Ὅτι δὲ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ταῦτα λέγεται, γνοίη τις ἂν ἀκούσας τῶν περὶ τὸ ἱερόν, τὸ μὲν χρυσοῦν ΕΙ Λιβίας τὸ Καίσαρος γυναικὸς ὀνομαζόντων, τὸ δὲ χαλκοῦν Ἀ-

E. 8. διίστειρα] A. T. Xyl. Mez. Vulgo διίσπειρον.
E. 9. ἑμοίους] B. Ven Vulgo ὁμοίους.
F. 5. μαρτυρομένους] Ven. R. Vulgo μαρτυρομένους.

thius, quanquam virtutis eſſent ſapientiæque expertes, potentia, amicis, officiiſque vim famæ fecerunt, et ſe in nomen ſapientum ingeſſerunt, itidemque ut quinque illi ſententias quaſdam et dicta emiſerunt ac per Græciam ſparſerunt: ibi tum quinque iſtos, qui moleſte hoc ferrent, arrogantiam quidem horum refellendum, aut de gloria palam inimicitias ſuſcipiendum, et contendendum cum præpotentibus viris non cenſuiſſe: ipſos autem huc conveniſſe, interque ſe collocutos, literam eam, quæ et in ordine eſt quinta, et quinque numerum deſignat, dedicaviſſe, coram Deo proteſtatos ſe quinque numero eſſe, ac ſextum et ſeptimum ut nihil ad ſe pertinentes repudiaſſe et abdicaſſe. Quæ non dici abs re, cognoſcere poteſt ſi quis audiat eos quibus templi cura eſt commiſſa. EI enim aureum illi Liviæ Auguſtæ nominant, æreum Athenienſium, ligneum au-

386 θλωαίων· τὸ δὲ πρῶτον καὶ παλαιότατον, τῇ δὲ ὑσίᾳ ξύλινον, ἐπὶ νεῶ τῶν σοφῶν καλοῦσιν, οὐχ ἑνός, ἀλλὰ κοινὸν ἀνάθημα πάντων γενόμενον.

δ'. Ὁ μὲν οὖν Ἀμμώνιος ἡσυχῇ διεμειδίασεν, ὑποτοπήσας ἰδίᾳ τὸν Λαμπρίαν δόξῃ κεχρῆσθαι, πλάττεσθαι δ' ἱστορίαν καὶ ἀκοὴν ἑτέρων πρὸς τὸ ἀνυπεύθυνον. Ἕτερος δέ τις ἔφη τῶν παρόντων, ὡς ὅμοια ταῦτ' ἔστιν οἷς πρόσθεν ὁ Χαλδαῖος ἐφλυάρει ξένος, ἐπὶ μὲν τῇ τὰ φωνὰ ἰδίαν ἀφιέντα τῶν γραμμάτων, ἐπὶ δὲ τὴν κίνησιν αὐτοτελῆ καὶ ἀσύνδετον ὑπ' οὐρανῷ κινουμένους
B ἀστέρας· τῇ δὲ τάξει δεύτερον τότε ΕΙ τῶν φωνηέντων ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὸν ἥλιον ἀπὸ σελήνης τῶν πλανητῶν· ἡλίῳ δ' Ἀπόλλωνα τὸν αὐτὸν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντας Ἕλληνας νομίζειν· ἀλλὰ ταυτὶ μὲν, ἔφη, παντάπασιν οὐ πίνακος καὶ πυλαίας· ὁ δὲ Λαμπρίας ἔλαθεν, ὡς ἔοικε, τοὺς ἀφ' ἱερῶν κινήσας ὑπὲρ τὸν αὑτοῦ λόγον· ἃ μὲν γὰρ ἐκεῖνος εἶπεν, οὐδεὶς ἐγίνωσκε Δελφῶν, τὸ δὲ κοινὴν

tem, antiquiſſimum ac primum omnium, hodieque ſapientum appellant, non ab uno, ſed communiter ab omnibus dedicatum.

IV. Ad hæc Ammonius placide ſubriſit, ſuſpicatus Lampriam peculiari quadam opinione duci, et ne ejus rationem cogeretur reddere, fingere hiſtoriam ab aliis ſe audiviſſe. Alius autem quidam de iis qui una aderant, ſimile aiebat eſſe hoc nugis quas proxime Chaldæus hoſpes protuliſſet; ſeptem ſcilicet eſſe vocales literas, ſeptem in cœlo ſtellas quæ ſuo proprio et primi cœli motui non alligato ferantur motu. E autem eſſe in ordine vocalium ſecundam ab initio, et Solem a Luna ſecundum: omnes autem fere Græcos uno ore eundem cum Apolline Solem perhibere. Verum iſthæc plane ſunt inepta et trivialia. Cæterum Lamprias non ſenſerat ſe templi curatores commoviſſe adverſus ſuam orationem. Quæ enim ipſe dixit, ea nemo Delphorum agnoſcebat; ſed communem ii et

καὶ παρεισπαίειν δόξαν εἰς τὸ μέσον παρῆγον, ὅτε τὴν ὄψιν ἀξιοῦντες, ὅτε τὸν φθόγγον, ἀλλὰ τοὔνομα μόνον τῶν γραμμάτων ἔχειν τι σύμβολον.

ε'. Ἔστι γὰρ ὡς ὑπολαμβάνουσι Δελφοὶ, καί τε C παρηγορῶν ἔλεγε Νίκανδρος ὁ ἱερεὺς, σχῆμα καὶ μορφὴ τῆς πρὸς τὸν θεὸν διατεύξεως, καὶ τάξιν ἡγεμονικὴν ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν ἔχει τῶν χρωμένων ἑκάστοτε, ἢ ἀφαιρουμένων Εἰ νικήσουσιν, Εἰ γαμήσουσιν, Εἰ συμφέρει πλεῖν, Εἰ γεωργεῖν, Εἰ ἀποδημεῖν. Τοῖς δὲ διαλεκτικοῖς χαίρειν ἔλεγε σοφὸς ὢν ὁ θεὸς, οὐδὲν οἰομένοις εἶναι τὸ εἰ μόριον, καὶ τὸ μετ' αὐτὸ ἀξίωμα παντελῶς γίνεσθαι, πάσας τὰς ἐρωτήσεις ὑποτεταγμένας τούτῳ καὶ νοῦν ὡς πράγματα καὶ πρόσωπον. Ἐπεὶ δὲ ἴδιον τὸ ἐρωτᾶν ὡς πρὸς μάντιν ἐστὶν ἡμῖν, καὶ τὸ εὔχεσθαι κοινὸν ὡς πρὸς D

C. 1. καὶ τι παρηγορῶν] Ita fere libri omnes. Forte καὶ τότε παρηγορῶν; καὶ τότε παρὼν, ut verti, et jam Amiotus reddidit.
C. 2. ὄχημα] Forte σχῆμα Mez.
C. 7. οἰομένοις] Xyl. Am. Mez. Vulgo οἰόμενος.
C. 8. μεῖον] Forte μόνου.
C. 10. ἐρωτᾶν ἀς] Ita D. ὡς vulgo deeſt.

interpretum opinionem in medium producebant, contendentes neque formam, neque ſonum, ſed ſolum nomen literæ notare aliquid.

V. Eſt enim, ut Delphi opinantur, et Nicander ſacerdos tum præſens dicebat, quaſi vehiculum et forma ſermonis quo deum compellant homines, ſyllaba EI, (quod Latine *Si* dixeris) principemque locum obtinet in interrogationibus: dum conſultores identidem quærunt ac ſcitantur, *Si victoria ſint potituri, Si ducenda uxor, Si expediat navigare, Si agriculturam exercere, Si peregrinari.* Dialecticis autem valere juſſis Apollo ſapiens Deus, qui ex particula SI et pronunciato ei adjuncto nullam cenſent confici rem, omnes interrogationes huic ſubjunctas particulæ pro rebus accipit et admittit. Quoniam autem nobis proprium eſt interrogare ut vatem, commune autem invocare ut deum; exiſtimant literam illam

θεὸν, οὐχ ἧττον οἴονται τῆς ὠδυσσῆς ἢ εὐκτικὴν τὸ γράμμα τοῦτο ἔχειν δύναμιν. Εἰ γὰρ ὄφελον, φησὶν ἕκαστος τῶν εὐχομένων· καὶ Ἀρχίλοχος,

Εἰ γὰρ ὡς ἐμοὶ γένοιτο χεῖρα Νεοβούλης θίγειν.

Καὶ τῷ εἴθε τὸν δευτέραν συλλαβὴν παρέλκεσθαί φησιν, οἷον τὸ Σώφρονος, Ὅμα τέκνων θὼ δευομένα· καὶ τὸ Ὁμηρικὸν,

Ὡς θὴν κε σὸν ἐγὼ λύσω μένος ——

τὸ δὲ τῷ ΕΙ τὸ εὐκτικὸν καὶ ἀποχρώντως δηλοῦσθαι.

ς'. Ταῦτα τοῦ Νικάνδρου διελθόντος, οἶδα γὰρ δή
Β Θέωνα τὸν ἑταῖρον, ἤρετο τὸν Ἀμμώνιον εἰ ἀφελεκτικῇ παῤῥησίας μέτεστιν ὕστερον ἀφορισμένῃ· τοῦ δ' Ἀμμωνίου λέγειν ἀποκελευομένου καὶ βοηθεῖν, Ἀλλ' ὅτι μοὶ, ἔφην, ἀφελεκτικώτατός ὁ θεός ἐστιν, οἱ πολλοὶ τῶν χρησμῶν δηλοῦσι· τὸ γὰρ αὐτὸν δήπουθέν ἐστι καὶ λύειν καὶ ποιεῖν ἀμφιβολίας. Ἔτι δ', ὥσπερ Πλάτων ἔλεγε, χρησμοῦ δοθέντος, ὅπως τὸν ἐν Δήλῳ βωμὸν διπλασιάσωσιν, ὁ

D. 5. ὡς ἐμοὶ] Forte ἐξ ἐμοί. R.
D. 6. φησὶν] Forte φασὶν Mez.
D. 7. Ὅμα] Ἅμα A. B. D. Baſ.

EI, ſive SI, non minus optandi quam interrogandi ſignificationem habere. Optantes enim dicimus, *Si mihi contingeret:* et Archilochus,

— *Si mihi*
Manum liceret Neobules tangere meæ.

Et in ΕΙΘΕ poſterior ſyllaba ΘΕ, ut aiunt, locum implet, nihil ſignificat, ut et particula ΘΗΝ, apud Sophronem et Homerum: ſed EI optandi vim habet ſufficientem.

VI. Hæc cum dixiſſet Nicander, Theo ſocius noſter, notus (opinor) tibi, ex Ammonio quæſivit, libertaſne relicta eſſet dicendi dialecticæ, tanta affectæ ignominia. Et Ammonio dicere, opemque ei ferre jubente: At vero, inquit, artis hujus peritiſſimum eſſe Apollinem, pleraque oracula oſtendunt: eſt enim ejuſdem nimirum ſolvere et texere ambiguitatem. Jam ſicut Plato dicebat oraculo dato, quod aram Delphicam duplam prioris facere juberet,

τῆς ἄκρας ἕξεως περὶ γεωμετρίαν ἔργον ἐστίν, ἢ τοῦτο προστάττειν τὸν θεὸν, ἀλλὰ καὶ γεωμετρεῖν διακελεύεσθαι, τοῖς Ἕλλησιν· οὕτως ἄρα χρησμὸς ἀμφίβολος ὠφέλιμον F
ὁ θεὸς, αὔξει καὶ σωίζησι διαλεκτικὴν, ὡς ἀναγκαίαν τοῖς μέλλουσιν ὀρθῶς αὐτῷ συνήσειν. Ἐν δὲ διαλεκτικῇ δήπου μείζω ἔχει δύναμιν ὁ συναπτικὸς ἑτοσὶ σύνδεσμος, ἅτε δὴ τὸ λογικώτατον σχηματίζων ἀξίωμα· πῶς γὰρ ἂν τοῦτο τὸ σωημμένον, εἰ μὴ τὴν ὑπάρξεως τῶν πραγμάτων ἔχει καὶ τὰ θηρία γνῶσιν, ἀκολούθου δὲ θεωρίαν καὶ κρίσιν ἀνθρώπῳ μόνον παρέδωκεν ἡ φύσις. Ὅτι γὰρ ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστιν, αἰσθάνονται δὴ καὶ λύκοι καὶ κύνες καὶ ὄρνιθες· ὅτι δὲ εἰ ἡμέρα, φῶς 387
ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο συνίησι, πλὴν ἄνθρωπος, ἡγεμὼν καὶ λήπτορος, ἐμφάσεώς τε καὶ συναρτήσεως τούτων πρὸς ἄλληλα καὶ σχέσεως καὶ διαφορᾶς μόνος ἔχων ἔννοιαν, ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις τὴν κυριωτάτην ἀρχὴν λαμβά-

A. 4. μόνος] Sic A. B. D. Ven. Mez. Vulgo μόνον.

(quod ſummæ eſt rerum geometricarum peritiæ opus) non de ara Deum fuiſſe locutum, ſed Græcis hoc modo mandaviſſe ut geometriæ darent operam: ita ſane ambigua edens oracula Apollo, auget commendatque dialecticam, qua ſcilicet opus habeant qui ipſum velint intelligere. In dialectica autem maximam vim habet conjunctio SI, eam componens enunciationem, quæ omnium maxime rationi humanæ congruit. Quidni enim eam vim habet Syllogiſmus Connexus? cum etiam bruta rerum ſubſtantiæ habeant notitiam: conſiderationem autem et judicium conſequentiæ ſoli homini natura dederit. *Eſſe enim diem, eſſe lucem*, ſentiunt nimirum et lupi, et canes, et aves: quod autem *Si lux eſt, dies ſit*, nullum excepto homine animal intelligit: ſolus enim homo antecedentis et conſequentis, et ſignificationis horum atque connexionis, mutuique reſpectus et diſcriminis notionem percipit, ex qua demonſtrationum principium

νεσιν. Ἐπεὶ τοίνυν φιλοσοφία μὲν περὶ ἀληθειάν ἐστιν, ἀληθείας δὲ φῶς ἀπόδειξις, ἀποδείξεως ἀρχὴ τὸ συνημμένον, εἰκότως ἡ τοῦτο συνέχουσα καὶ ποιοῦσα δύναμις ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν τῷ μάλιστα τιμᾷ ἀλήθειαν ἠγαπη-
B κότι θεῷ καθιερώθη· καὶ μάντις μὲν ὁ θεὸς, μαντικὴ δὲ τέχνη περὶ τὸ μέλλον, ἐκ τῶν παρόντων ἢ παρῳχημένων. Οὐδενὸς γὰρ ἐστ' ἀναίτιος ἡ γένεσις, οὔτ' ἄλογος ἡ προγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμενα, τά τε γενησόμενα τοῖς γιγνομένοις ἕπεται καὶ συνήρτηται, τὴν διέξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος περαίνουσαν, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταὐτὸ συνδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς ἐπιστάμενος, οἶδε καὶ προλέγειν

— τά τε ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.

Καὶ καλῶς Ὅμηρος πρῶτον ἔταξε τὰ παρόντα, εἶτα τὸ μέλλον καὶ τὸ παρῳχημένον. Ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄντος ὁ

B. 7. συνδεῖν] A. B. D. Mez. Vulgo συνιδεῖν.
B. 8. προλέγειν] D. Mez. Vulgo προλέγει.

petitur præcipuum. Quoniam autem philoſophia verſatur circa veritatem, lux veritatis eſt demonſtratio, hujus principium eſt Syllogiſmus Connexus; convenienter ea particula quæ vim habet hanc conficiendi et continendi, a ſapientibus hominibus ei Deo conſecrata fuit, qui maxime diligit veritatem. Vates ergo eſt Deus, ars Vatis autem circa futura verſatur, quæ colliguntur ex præſentibus aut præteritis. Nullius enim rei vel ſine cauſa eſt ortus, vel ſine ratione prænotio: ſed cum omnia præſentia præteritis, omnia futura præſentibus connexa ſint et alterum ex altero ſequatur progreſſu ab initio ad finem pertendente; is qui cauſas naturalibus rationibus colligare inter ſe et contexere poteſt, is novit etiam prædicere

Quæ ſunt, quæ venient poſtea, quæ præterierunt.

Et præclare Homerus primo loco poſuit præſentia, deinde futura et præterita. Nam e connexi natura ducitur ratio-

συλλογισμὸς κατὰ τὴν τῶ συνημμένου δύναμιν· ὡς, εἰ C
τόδ' ὄστι, τόδε προηγεῖται· καὶ πάλιν, εἰ τόδε ὄστι,
τόδε γενήσεται· τὸ γὰρ τεχνικὸν καὶ λογικὸν, ὥσπερ
εἴρηται, γνῶσις ἀκολουθίας· τὴν δὲ πρόσληψιν ἡ αἴσ-
θησις τῷ λόγῳ δίδωσιν· ὅθεν, εἰ καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν, οὐκ
ἀποτρέψομαι τοῦτον εἶναι τὸν τῆς ἀληθείας τρίποδα τὸν
λόγον, ὃς τὴν τῶ λήγοντος πρὸς τὸ προηγούμενον ἀκο-
λουθίαν βέβαιος, εἶτα προσλαβὼν τὴν ὕπαρξιν, ἐπάγει
τὸ συμπέρασμα τῆς ἀποδείξεως. Τὸν οὖν Πύθιον, εἰ
δὴ μουσικῆ τε ἥδεται, καὶ κύκνων φωναῖς καὶ κιθάρας
ψόφοις, τί θαυμαστὸν ὄστι διαλεκτικῆς φιλίᾳ τοῦτο ἀσπά- D
ζεσθαι τῶ λόγω τὸ μέρος καὶ ἀγαπᾶν, ᾧ μάλιστα καὶ
πλείστῳ προσχρωμένους ὁρᾶ τοὺς φιλοσόφους; Ὁ δ' Ἡρα-
κλῆς ὅπου τὸν Προμηθέα λελυκώς, οὐδὲ τοῖς περὶ τὸν
Χείρωνα καὶ Ἄτλαντα σοφισταῖς διειλεγμένος, ἀλλὰ νέ-
ος ὢν καὶ κομιδῆ Βοιώτιος, ἀναιρῶν τὴν διαλεκτικὴν καὶ

C. 5. αἰσχρὸν] Lege γλίσχρον.
C. 6. ἀποτρέψομαι] Sic B. D. ἀποστρέφομαι Ven. Vulgo ἀποστρέψομαι. Proxime τοῦτον A. B. Ven. Vulgo τοῦτο.
C. 7. ὃς τῶ] Sic A. B. D. Ven. Ald. Vulgo ὁ τοῦ.

cinatio: *Si hoc eſt, iſtud præceſſit*, et *Si hoc eſt, iſtud fiet.* Artificioſa enim, ut dixi, res eſt, et ab humana proficiſcitur ratione cognitio conſequentiæ: aſſumptionem autem ſenſus rationi præbet. Itaque etſi jejunum videtur, tamen non verebor dicere, tripodem nihil eſſe aliud quam rationem veritatis: quæ, poſita ejus quod eſt ad antecedens conſecutione, deinde aſſumens rem exſtantem, concluſionem demonſtrationis infert. Quid mirum autem, ſi Apollo, qui Muſica delectatur, et olorum cantu, citharæque ſono, ob amorem dialecticæ hanc particulam amplectitur et diligit, qua maxime et crebro uti videt philoſophos? Hercules autem, cum nondum ſolviſſet Prometheum, neque cum Chirone et Atlante ſophiſtis collocutus fuiſſet, juvenis etiamnum ac plane Bœotius, dialecticam abolens, et illud

καταγελῶν τῶ Ε τὸ θεῖον, τὸ δεύτερον ὑποσπᾶν ἔδοξε βίᾳ τὸν τρίποδα καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς τέχνης· ἐπεὶ προϊόντι γε τῷ χρόνῳ καὶ
E οὗτος ἔοικε μαντικώτατος ὁμοῦ γενέσθαι καὶ διαλεκτικώτατος.

Ζ. Παυσαμένου δὲ τοῦ Θέωνος, Εὔστροφον Ἀθηναῖον οἶμαι τὸν εἰπόντα εἶναι πρὸς ἡμᾶς, Ὁρᾶς ὡς ἀμύνει τῇ διαλεκτικῇ Θέων προθύμως, μονονοὺ τῷ λεοντῆν ἐπενδυσάμενος· οὔπω ὑπ' ἡμᾶς τὰς πάντα συλλήβδην πράγματα καὶ φύσις καὶ ἀρχὰς θείων ὁμοῦ καὶ ἀνθρωπείων ἐν ἀριθμῷ πεπεμένους, καὶ πολὺ μάλιστα τῶν καλῶν καὶ τιμίων, τοῦτον ἡγεμόνα ποιουμένους καὶ κύριον, εἰδὼς ἡσυχίαν ἄγειν, ἀλλ' ἀπάρξασθαι τῷ θεῷ τῆς φίλης
F μαθηματικῆς, αὐτὸ μὴ ἐφ' ἑαυτῷ μήτε δυνάμει, μήτε μορφῇ, μήτε τῷ ῥήματι τὸ Ε τῶν ἄλλων γοητειῶν διαφέ-

E. 5. μονονὺ] Sic A. μονουχὶ T. V. B. Vulgo μουνχί.
E. 6. ὅτου] Forte ὕτιος, vel ὡσεῖ ut R.
E. 10. εἰδὼς] Forte legendum εἰκὸς, ut Exempl. Turn. Anon. V. Amiot.
F. 1. μαθηματικῆς, αὐτὸ] Inter has duas voces vulgo eſt βυλομένους: quod delevi cum B. Ven. Xyl. Amiot.
F. 2. τὸ E] Ita D. Mez. Vulgo τῷ E.

SI, ac deridens primum, creditus eſt vi abſtuliſſe iterum tripodem, et de arte cum deo dimicaſſe. Nam aucta quidem ætate, ipſe quoque et divinationis et dialecticæ factus eſt peritiſſimus.

VII. Ut finem dicendi fecit Theo, Euſtrophus Athenienſis fuit, ut puto, qui ad nos dixit: Viden' quam alacriter Theo dialecticam tueatur, tantum non leonis indutus exuvium? ne nos quidem porro, qui omnes in una ſumma res, naturas, principia divinarum juxta humanarumque rerum, numeris adſignamus, numerumque multo maxime omnium pulchrarum bonarumque rerum facimus principem ac dominum, convenit quieſcere, ſed primitias charæ mathematices deo offerre; quippe qui ſtatuamus EI illud neque virium, neque formæ, neque ſignificationis gratia quicquam ab aliis differre

ρειν ἡγεμόνας, ὡς δὲ μεγάλας πρὸς τὰ ὅλα καὶ κυρίους σημεῖον ἀριθμῷ προτετιμῆσθαι τῆς πεμπάδος, ἀφ' ἧς τὸ ἀριθμεῖν οἱ σοφοὶ πεμπάζειν ὠνόμαζον. Ταῦτα δὲ πρὸς ἡμᾶς ἔλεγεν ὁ παίζων ὁ Εὔστροφος, ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μικρὰ προσεκείμην τοῖς μαθήμασιν ἐμπαθῶς, τάχα δὲ μέλλων εἰς πάντα τιμήσειν τὸ Μηδὲν ἄγαν, ὡς Ἀκαδημία γενόμενος.

η'. Εἶπον οὖν, χάλλιστα τὴν Εὔστροφον τῷ ἀριθμῷ λύειν τὴν ἀπορίαν. Ἐπεὶ γὰρ, ἔφην, εἰς τὸ ἄρτιον νενεμημένα πάντως ἀριθμὸν καὶ ὃ περιττὸν, ἡ μὲν μονὰς ἀμφοτέρων ὀπί- 388
κοινός ὀστι τῇ δυνάμει· διὸ καὶ προστιθεμένη τὸν μὲν περιττὸν ἀριθμὸν ἄρτιον ποιεῖ, τὸν δὲ ἄρτιον πρωτίον· ἀρχὴν δὲ τοῦ μὲν ἀρτίου τὰ δύο, τοῦ δὲ πρωτίου τὰ τρία ποιοῦνται· τὰ δὲ πέντε γεννᾶται τούτων πρὸς ἀλλήλους μεγνυμένων· εἰκότως ἔχοντα τιμὴν, πρῶτος ὢν

F. 3. καὶ κυρίως] ὡς addidi ex Ven.
F. 4. προτετιμῆσθαι] Forte τετιμῆσθαι ut B. Ven.
F. 8. δὲ μέλλων] Forte δὴ μέλλων.
A. 5. ποιοῦνται] A. P. Xyl. Vulgo ποιοῦντα.

literis: ſed judicemus hoc honore eximio ornatum eſſe, ut notam quinarii, cujus numeri magna eſt in univerſam naturam vis: quem nos *pemptada*, et ab eo ſapientes *pempazein* numerare appellant. Hæc ille ad nos dicebat, non joco, ſed quia tum mathematibus ego ardenti ſtudio animi operam navabam: mox, ut verſans in Academia, ubique magni facturus vocem illam, *Ne quid nimis*.

VIII. Ad hæc itaque ego ſic reſpondi: Dubitationem Euſtrophus optime numero ſolvit. Cum enim numerus in parem ac imparem dividatur, et unitas facultate utrique generi ſit communis, quippe quæ pari addita imparem, impari adjecta parem conficit numerum: principium autem paris numeri duo, ternio imparis ſtatuatur; Quinarius ex his duobus compoſitis conflatus, merito in honore eſt, utpote primus ex primis confectus, nominatur-

πρώτων ἀποτελούμενος, καὶ ΓΑΜΟΣ ἐπωνόμασαι τὴ τῦ ἄρτου φύσις τὸ θῆλυ, θέσιν δὲ αὖ πρὸς τὸ ἄρρεν ὁμοιότητι· ταῖς γὰρ εἰς ἴσα τομαῖς τῶν ἀριθμῶν, ὁ μὲν ἄρτιος πάντη διῃρημένος οὐδὲν λείπει τινὰ, δεκτικὸν ἀρχῆς οἷον ἐν ἑαυτῷ καὶ χώραν· ὁ δὲ περ
B θέσιν τὸ αὐτὸ πάσχοντι, μέσον ἀεὶ περίεστι τῆς νεμήσεως γόνιμον· ἢ γονιμώτερός ἐστι τῦ ἑτέρου, καὶ μιγνύμενος ἀεὶ κρατεῖ, κρατεῖται δὲ οὐδέποτε· γίνεται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν κατ' οὐδεμίαν μῖξιν ἄρτιος, ἀλλὰ κρείττων πάσης θέσεως. Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτὸς ὑπερβάλλων αὑτὸν καὶ συντιθέμενος, δείκνυσι τὴν διαφορὰν ἑκάτερος· ἄρτιος μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀρτίῳ συνελθὼν θέσιν παρέσχεν, οὐδ' ἐξέβη τὸ οἰκεῖον ὑπ' ἀσθενείας ἀπόγονος ὢν ἑτέρου καὶ ἀπελής· θέσεις δὲ μιγνύμενοι θέσεσιν, ἀρτίους πολλοὺς
C διὰ τὸ πάντη γόνιμον ἀποτελοῦσι. Τὰς δ' ἄλλας οὐκ ἄν τις ἐν χερσὶ νῦν ἐπεξίοι δυνάμεις καὶ διαφορὰς τῶν ἀριθμῶν. Ὡς οὖν ἄρρενος τῦ πρώτου καὶ θήλεος ὁμοιό-

A. 7. ἐπωνόμασαι] B. D. Vulgo ἀπωνόμασαι.
B. 5. Ἔτι] B. T. Bongarſ. Mez. Vulgo Ἐφ'.

que Matrimonium, ob paris cum fœmina, imparis cum mare ſimilitudinem. Quando enim numeri in æquas dividuntur partes, par omnino divulſus, principium quoddam capax in ſeipſo, ſpatiumque relinquit: impari diviſo, ſemper medium reſtat gignendo aptum: itaque et fœcundior pari eſt, mixtuſque ſemper prævalet, nunquam vincitur: nunquam enim par impari mixtus parem, ſemper imparem producit. Immo omne uterque ſecum compoſitus, diſcrimen oſtendit: nunquam ſcilicet par pari adjunctus imparem procreat, neque ſuam mutare naturam poteſt, imbecillus et vi alium gignendi deſtitutus: impares, quia uſquequaque ſunt fœcundi imparibus juncti multos generant pares. Reliquas numerorum facultates ac differentias non eſt hic perſequendi locus. Proinde quinarium

τὴν τὰ πέντε γινόμενα ΓΑΜΟΝ οἱ Πυθαγόρειοι προσεῖπον. Ἔστι δὲ ἡ καὶ φύσις λέλεκται, τῷ περὶ αὐτὸν πολυπλασιασμῷ πάλιν εἰς ἑαυτὸν περαίνων· ὡς γὰρ ἡ φύσις λαβοῦσα πυρὸν ἐν σπέρματι καὶ χαμαίνη, πολλὰ μὲν ἐν μέσῳ φύει σχήματα καὶ εἴδη, δι' ὧν ὅπως τέλος ἐξάγει τὸ ἔργον, ὅπως πᾶσι δὲ πυρὸν ἀνέδειξεν, ἀποδοῦσα τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ τέλει τῆς παντός· οὕτω τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν ὅταν αὐτὸς πολλαπλασιάζωσιν εἰς ἑτέρους, τελευτώντων τῇ αὐξήσει, μόνος ὁ τῶν ΠΕΝΤΕ καὶ ΕΞ γενόμενος τοσαυτάκις αὐτὸς ἀναφέρουσι καὶ ἀνασώζουσιν· D ἑξάκις γὰρ ὃ ἐξ, τριακονταὲξ, καὶ πεντάκις τὰ πέντε, εἰκοσιπέντε γίνεται. Καὶ πάλιν ὁ μὲν τῶν ΕΞ ἅπαξ τοῦτο ποιεῖ, καὶ μοναχῶς αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τετράγωνος γενόμενος· τῇ δὲ ΠΕΝΤΑΔΙ καὶ τοῦτο μὲν συμβέβηκε κατὰ πολυπλασιασμόν, ἰδίως δὲ ὃ κατὰ σύνθεσιν ἑαυτῷ, ἢ δεκάδα ποιεῖν αὐτὸς μέρος ἐπιβαλλούσης αὐτῇ, καὶ τοῦτο γίνεσθαι μέχρι παντὸς, ἀπομιμουμένῃ τὸ ἀριθμοῦ

D. 6. ἰδίως] Lege ἴδιον.
D. 6. ἑαυτὴν, ἡ δεκάδα] Vulgo καθ' ἑαυτὴν, ἓξ δεκάδα, vitiose. καθ' omiſi cum Ven. ἡ ſumpſi ex Mez. Mox ποιεῖν A. Ven. Vulgo ποιεῖ.

Pythagorei, ob ſimilitudinem congreſſus primorum maris et fœminæ Conjugium appellaverunt. Idem etiam natura dicitur, quod ſui multiplicatione in ſe redit: ſicut enim natura triticum loco ſeminis accipiens, multas alterando eo mutandoque formas interim inducens, tandem triticum reddit, in fine totius mutationis principium reſtituens: ita cum reliqui numeri in ſeſe multiplicati, incremento facto in alios deſinant: ſoli quinarius et ſenio in ſe ducti, ſeipſos referunt et conſervant. Sexies enim ſex, triginta et ſex ſunt: quinquies quinque, viginti et quinque. Verum ſenarius ſemel hoc facit, unoque duntaxat modo ex ſeipſo quadratum producit. Sed quinarius præter hunc multiplicationis fructum, ſibi ipſi adjectus denarium gignit: idque durat perpetuo: qua in re imitatur hic numerus princi-

τὸν τὰ ὅλα διακοσμοῦσαν ἀρχήν. Ὡς γὰρ ἐκείνῳ φυλάττουσαν ἐκ μὲν ἑαυτῆς τὸν κόσμον, ἐκ δὲ τοῦ κόσμου πάλιν αὖ ἑαυτῇ ἀποτελεῖν, πυρός τ' ἀνταμείβεσθαι πάντα, φησὶν ὁ Ἡράκλειτος, καὶ πῦρ ἁπάντων, ὥσπερ χρυσοῦ χρήματα, καὶ χρημάτων χρυσός· ὕτως ἡ τῆς πεντάδος πρὸς ἑαυτὴν σύνοδος οὐδέν οὔτε ἀτελὲς ὔτε ἀλλότριον γεννᾶν πέφυκεν, ἀλλ' ὡρισμένας ἔχει μεταβολάς· ἢ γὰρ αὐτὴ ἢ τὴ δεκάδα γεννᾷ, τετράγωνον, ἢ ὃ οἰκεῖον ἢ ὃ τέλειον.

Θ'. Ἐὰν οὖν ἔρηταί τις, τί ταῦτα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα; φήσομεν, οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον, ᾧ τῶν Δελφῶν οὐδὲν ἧττον ἢ τῷ Ἀπόλλωνι μέτεστιν. Ἀκούομεν οὖν τῶν θεολόγων τὰ μὲν ἐν ποιήμασι, τὰ δ' ἄνευ μέτρου λεγόντων καὶ ὑμνούντων, ὡς ἄφθαρτος ὁ θεὸς καὶ ἀΐδιος πεφυκὼς ὑπὸ δή τινος εἱμαρμένης γνώμης καὶ λόγῳ μεταβολαῖς ἑαυτῷ χρώμε-

D. 10. φυλάττουσαν] Mez. διαλλάττουσαν. Forte addendum ἑαυτὴν, quod vertendo expreſſi

D. 11. αὖ] A. Deeſt in B. et Ven. Vulgo vitioſe ἀφ'.

D. 11. πυρός τ' ἀνταμείβεσθαι. Recepi τ' ex B. Infinitivum ex ſententiæ neceſſitate. Vulgo πυρὸς ἀνταμείβεται.

pium illud, quod Univerſum temperat. Sicut enim Heraclitus ait, illud ſe conſervans ex ſeipſo mundum, ex mundo ſe reficere, ignique omnia permutare, et omnibus ignem, quo modo aurum pecunia, et pecuniam auro: ſic quinarii ea eſt natura, ut cum quinario congreſſus nihil imperfectum aut alienum poſſit procreare: ſed aut ſeſe, aut denarium: id eſt, vel ſuæ naturæ, vel perfectum numerum.

IX. Quod ſi quis interroget, quid hæc ad Apollinem attineant, reſpondebimus, non ad hunc modo, ſed et ad Bacchum, qui non minori jure quam Apollo Delphorum ſibi partem vindicat. Audimus enim theologos partim carmine, partim libera oratione canentes atque tradentes, deum interitus expertem atque æternum ſuapte natura, fatali quodam decreto ac ratione mutationibus ſui utentem, ali-

νος, ἄλλοτε μὲν εἰς πῦρ ἀνῃρῆσθαι τῇ φύσει πάντα ὁμοιώσας πᾶσιν, ἄλλοτε δὲ παντοδαπὸς ἔν τε μορφαῖς καὶ ἐν πάθεσι καὶ δυνάμεσι διαφόροις γιγνόμενος, ὡς γίνεται νῦν κόσμος, ὀνομάζεται δὲ τῷ γνωριμωτάτῳ τῶν ὀνομάτων. Κρυπτόμενοι δὲ τοὺς πολλοὺς οἱ σοφώτεροι, τὸν μὲν εἰς πῦρ μεταβολὴν Ἀπόλλωνά τε τῇ μονώσει, Φοῖβόν τε τῷ καθαρῷ καὶ ἀμιάντῳ καλοῦσι· τῆς δ' εἰς 38
πνεύματα καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ φυτῶν ζώων τε γενέσεις τροπῆς αὖ καὶ διακοσμήσεως, τὸ μὲν πάθημα καὶ τ' μεταβολὴν, διασπασμόν τινα καὶ διαμελισμὸν αἰνίττονται· Διόνυσον δὲ καὶ Ζαγρέα καὶ Νυκτέλιον καὶ Ἰσοδαίτην αὐτὸν ὀνομάζουσιν, καὶ φθορὰς τινας καὶ ἀφανισμοὺς, καὶ τὰς ἀποδιώσεις καὶ παλιγγενεσίας, οἰκεῖα ταῖς εἰρημέναις μεταβολαῖς αἰνίγματα καὶ μυθεύματα, περαίνουσι· καὶ ᾄδουσι τὸν μὲν

F. 6. τῷ φύσει] Lege τὴν φύσιν, ut R.
F. 8. ὡς γίνεται αἱ νῦν] Lege γίνεται, ὡς νῦν, ut Amiot.
A. 2. πνεύμα τε] Forte πνεῦμά τε Mez.
A. 7. καὶ τὰς ἀ ποδ.] Præſtat καὶ omitti. B. D. Ald. Baſ. καὶ ἀ τὰς ἀποδ.
A. 9. περαίνε τι· καὶ ᾄδουσι τῷ μὲν—] Ita interpunxi. Vulgo περαίνουσι καὶ ᾄδουσι· τῷ μὲν—.

as in igneam naturam accendi, omniaque omnibus affimilare: alias in varias ſe omniſque generis formas induere, diverſiſque affectionibus et facultatibus obnoxium facere; idque fieri quod nunc eſt, et notiſſimo nomine *Mundus* dicitur. Sapientiores autem iſthæc vulgus hominum celantes, mutationem in ignem *Apollinis*, ob ſegregationem multitudinis, et *Phœbi* ob puritatem nominant; afficiunt. Mutationis autem converſionis Dei illius autem in ſpiritus, aquam, terram, ſidera, ſtirpes, atque animalia, ejuſque diſpoſitionem, divulſione quadam et in membra diſtractione ſignificant: ipſum deum *Dionyſum*, *Zagreum*, *Nyctelium*, et *Iſodætam* appellant. Interitus etiam quoſdam, et e medio ſublationes, mortes, rurſumque in vitam reditus, conſentanea dictis mutationibus ænigmata, narrant: canunt-

διθυραμβικὰ μέλη παθῶν μεστὰ καὶ μεταβολῆς, πλάνῃ τινὰ καὶ ἀταφόρησιν ἐχούσης· μιξοβόαν γάρ, Αἰσ-
B χύλος φησὶ, πρέπει διθύραμβον ὁμαρτεῖν σύγκοινον. Διονύσῳ· τῷ δὲ παιᾶνα, τεταγμένῃ καὶ σώφρονα μοῦσαν. Ἀγήρω τε τὸν ἀεὶ καὶ νέον, ἐκεῖνον δὲ πολυειδῆ καὶ πολύμορφον, ἐν χαραῖς καὶ πλάσμασι δημιουργοῦσι· τὸ ὅλως τῷ μὴ ὁμοιότητα καὶ τάξιν καὶ σωφροσύνῃ ἄπρακτον, τῷ δὲ μεμιγμένῃ τινὰ παιδιὰν καὶ ὕβριν καὶ ἀσωδίαν καὶ μανίαν προσφέροντες ἀνωμαλίαν, Εὔιον ὀρσιγύναικα μαινομέναις Διόνυσον ἀνθοῦντα τιμαῖς ἀναπαλαῖσιν, οὐ φαύλως ἑκατέρας μεταβολῆς τὸ οἰκεῖον λαμβάνοντες. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἴσος ὁ τῶν περιόδων ἐν ταῖς μεταβολαῖς
C χρόνος, ἀλλὰ μείζων ὁ τῆς ἑτέρας, τὸν μὲν KOPON καλοῦσιν, ὁ δὲ τῆς χρησμοσύνης ἐλάττων, τὸ κατ' λόγον τη-

B. 5. ὁμοιότητα] Forte ὁμαλότητα. Mox lege, παιδιᾷ καὶ ὕβρει καὶ σκιρτᾷ καὶ μανίᾳ— ut in Verſione expreſſi.

B. 7. ὀρσιγύναικα] Recepi ex aliis Plutarchi locis, ubi idem exſtat dictum, Exil. p. 607, C. Sympoſ. p. 671, C. Vulgo vitioſe ὀρσιγύναικα. Valckenarius Epiſt ad Rover. p. 80, corrigit: Εὔιον ὀρσιγύναικα Διόνυσον, Μαινομέναις συνθιάσοις τιθήναις.

que Baccho dithyrambos, plena motuum animi et mutationum carmina cum vagis erroribus et circumcurſitatione conjunctarum: nam, ut Æſchylus ait, *Promiſcui clamoris dithyrambum convenit comitari Baccho.* Apollini autem canunt Pæanem, carmenque modeſtæ Camœnæ. Atque hunc ſemper juvenem, et ſenectutis exſortem, illum multiplici forma, variaque ſpecie pingunt atque fingunt: denique Apollini tribuunt æqualitatem, ordinem, ſinceritatemque ſerio conſtantem: Baccho mixtam jocis, et petulantia, et ſeveritate, et furore inæqualitatem tribuentes, *Evium, inter mulieres verſantem ac currentem Bacchum væſanis honoribus*, invocantes: non inepte utriuſque mutationis naturam contemplati. Quoniam autem circuitionum in mutationibus tempus æquale non eſt, ſed longius ejus, quam *Coron* (id eſt ſatietatem) vocant, brevius *Chreſmoſynes* (id eſt indigentiæ) proportionem hic obſervantes, reli-

εὕντες σοφῶς, ἢ μὴν ἄλλον σεαυτὸν παιᾶνι χρῶνται περὶ τὰς θυσίας, ἀρχομένοι δὲ χειμῶνος ἐπεγείραντες τὸ διθύραμβον, τὸν δὲ παιᾶνα καταπαύσαντες, τρεῖς μῆνας ἀντ' ἐκείνου τοῦτον καταχαλῶνται τὸν θεόν· ὅπερ τρία ποιεῖ ἕν, τοῦτο τὴν ἁρμόττουσιν εἰς.

Ι. Ἀλλὰ ταῦτα μὴν ἱκανῶς ἴσως μᾶλλον ἐπομεμίμηνται· δῆλον δὲ ὅτι συνοικειοῦσιν αὐτὸν οἱ τῷ πεντάδα, νῦν μὲν αὐτῇ ἑαυτῷ ὡς ὁ πῦρ, αὖθις δὲ τὴν δεκάδα ποιοῦσαν ἐξ ἑαυτῆς, ὡς τὸν κόσμον, λέγοντες. D Τῆς δὲ δὴ μάλιστα κεχαρισμένης τῷ θεῷ μουσικῆς οὐκ οἰόμεθα τούτῳ τῷ ἀριθμῷ μετεῖναι· ὃ γὰρ πλεῖστον, ὡς ἔνι εἰπεῖν, ἔργον ἁρμονικῆς περὶ τὰς συμφωνίας ἐστίν. Αὗται δ' ὅτι πέντε καὶ οὐ πλείους, ὁ λόγος ἐξελέγχει τὸν ἐν χορδαῖς καὶ τετρήμασι ταῦτα θηρᾶν ἀλόγως τῇ αἰσθήσει βουλόμενον. Πᾶσαι γὰρ αἱ λόγοις τὴν γένεσιν

C. 6. καταχαλῶνται] Forte ἀναχαλῶνται, ut Ven. a ſecunda manu.
C. 10. συνοικειοῦσιν] A. Vulgo mendoſe συνοικιοῦσιν. Proxime αὐτὴν ſi corrigendum in αὐτῇ. Mez.

quis anni partibus pæane ad ſacrificia utentes, ineunte hyeme dithyrambum illo ſilere juſſo excitant, ac per tres menſes Bacchum loco Apollinis invocant, tempus exultationis ad tempus inſtaurati mundi ut unum ad tria eſſe cenſentes.

X. Verum hæc prolixius quam par erat ſunt commemorata. Id quidem manifeſtum eſt, huic rei theologos quinarium accommodaſſe: qui nunc ipſe ſeipſum gignit, ut ignis, nunc denarium conſtituit, nimirum mundum. Quid? Muſicam, quæ deo illi gratiſſima eſt, cenſebimus quinario carere? Harmonica certe maxime vocum in concentibus (ſymphonias vocant) occupata eſt tractandis. At quinque non plures, neque pauciores, eſſe ſymphonias, ratio convincet, et refellet eum qui ſine ratione iſta ſenſu in fidibus aut fiſtularum foraminibus velit examinare. Omnes enim proportione nume-

ἀριθμῶν λαμβάνουσιν, καὶ λόγος ἐστὶ τῆς μὲν ἀφ' τετ-
τάρων ἐπίτριτος· τῆς δὲ ἀφ' πέντε ἡμιόλιος· διπλά-
σιος δὲ ἡ ἀφ' πασῶν· ἡ δὲ ἀφ' πασῶν καὶ ἀφ' πέντε
τριπλάσιος· τῆς δὲ δὶς ἀφ' πασῶν τετραπλάσιος· ἰὼ
E δὲ ζώτας ἐπεισάγουσιν οἱ ἁρμονικοὶ ἀφ' πασῶν καὶ ἀφ'
τεσσάρων ὀνομάζοντες, ἔξω μέτρου βαίνουσαν, οὐκ ἄξιόν
ἐστι δέχεσθαι, τῆς ἀκοῆς τῷ ἀλόγῳ ὡς τὸν λόγον,
ὥσπερ νόμον, χαριζομένους. Ἵνα τοίνυν ἀφῶ πέντε τετρα-
χόρδων θέσεις, καὶ πέντε τὰς πρώτους εἴτε τόνους, ἢ τρόπους,
εἴτε ἁρμονίας χρὴ καλεῖν, ὡς ἐπιτάσει καὶ ὑφέσει τρεπο-
μένων τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον, αἱ λοιπαὶ βαρύτητές
εἰσι καὶ ὀξύτητες· ἆρ' οὐχὶ πολλῶν, μᾶλλον δὲ ἀπείρων
ἀφθεγμάτων ὄντων, τὰ μελῳδούμενα πέντε μόνα εἰσί;
διέσεις καὶ ἡμιτόνιον, καὶ τόνος, καὶ τριημιτόνιον, καὶ δι-
F τονον, ἄλλο δὲ οὐδέν, οὔτε μικρότερον, οὔτε μεῖζον ἐν
φωνῇ χωρίον ὀξύτητι καὶ βαρύτητι περατούμενον μελῳ-
δητόν ἐστι.

D. 8 ἀριθμῶν] B. Xyl. Vulgo ἀριθμῷ.
E. 6. ἐπιτάσει.] Lege ὡς ἐπιτάσει.

rorum oriuntur: quæ eſt diateſſaron ſymphoniæ ſeſquitertia, diapente ſeſquipla, diapaſon dupla, diapaſon cum diapente tripla, diſdiapaſon quadrupla: quam enim his addunt harmonici diapaſon cum diateſſaron, ea recipienda non eſt, neque auribus eſt aliquid contra rationem, tamquam legem, gratificandum. Porro ut quinque diſpoſitiones tetrachordorum omittam, ut taceam de quinque primis tonis ſive modis, ſive harmoniis, quarum gradu ſive intenſarum ſive remiſſarum, reliquæ gravitates non ſunt niſi aut acumina: non cum multa, adeoque innumera ſint intervalla, quinque tantum in cantilenis uſurpantur? dieſis, inquam, ſemitonium, tonus, triſemitonium, ditonus? nullum aliud neque minus, neque majus in vocibus intervallum gravitate et acumine definitum in cantum venit?

ια'. Πολλὰ δὲ ἄλλα τοιαῦτα, ἔφην ἐγώ, παρελθών, τὸν Πλάτωνα προσάξομαι λέγοντα κόσμον ἕνα, ὡς εἴπερ εἰσὶ πολλοὶ τοῦτον ἕτεροι καὶ μὴ μόνος οὗτος εἷς, πέντε τοὺς πάντας ὄντας καὶ μὴ πλείονας· ὁ μὲν γὰρ καὶ εἷς οὗτος ἦν μονογενὴς, ὡς οἴεται καὶ Ἀριστοτέλης, τρόπον τινὰ καὶ τοῦτον ἐκ πέντε συγκείμενον κόσμων καὶ συναρμοσθέντων εἰς· ὧν ὁ μὲν ὄζει γῆς, ὁ δὲ ὕδατος, τρί- 390
τος δὲ πνεῦς, καὶ τέταρτος ἀέρος· τὸ δὲ πέμπτον, οὐρανόν, οἱ δὲ φῶς, οἱ δ' αἰθέρα καλοῦσιν, οἱ δ' αὐτὸ τοῦτο, πέμπτην οὐσίαν, ἣ τὸ κύκλῳ φερόμενον μόνη τῶν σωμάτων, κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης οὐδ' ἄλλως συμβεβηκότος. Διὸ δὴ καὶ τὰ πέντε κάλλιστα καὶ τελεώτατα σχήματα τῶν ἐν τῇ φύσει καταγνόντας, πυραμίδα, καὶ κύβον, καὶ ὀκτάεδρον, καὶ εἰκοσάεδρον, καὶ δωδεκάεδρον, ἕκαστον οἰκείως ἑκάστῳ προσένειμεν.

F. 4. παρελθὼν] B. D. Xyl. Mez. Vulgo πρελθών.
F. 6. οὗτος εἷς] Correxi obſecutus ſentent æ. Vulgo οὗτος, εἷς.
F. 9. κόσμων] B. D. Xyl. Vulgo κόσμον.
A. 1. τρίτος δὲ πυρὸς, καὶ τέταρτος ἀέρος·] Forte τρίτος δὲ ἀέρος, καὶ τέταρτος πυρός. Mez. Proxime, forte, τὸν δὲ πέμπτον, οἱ μὲν ἀρανὸν—. Mox lege συμβεβηκὸς Mez.

XI. Multa id genus alia ego præteriens, Platonem producam, qui aut unum mundum eſſe affirmavit, aut ſi præter eum alii ſint, omnino quinque numero eſſe mundos, non plures: et vero ſi unicus mundus hic ſit, quod et Ariſtoteles ſenſit, tamen eum quodammodo ex quinque compoſitum eſſe et concinnatum mundis: nimirum mundo terræ, aquæ, aeris, ignis, et quinto cœli, quem alii lucem, alii ætherem, alii hoc ipſo nomine quintam ſubſtantiam nominant: cui ſoli omnium corporum non neceſſitate, non accidentis ratione, ſed a natura datum eſt, ut circulo rotetur. Ideoque primas etiam et perfectiſſimas earum quæ in natura ſunt figuras Plato animadvertens, pyramidem, cubum, octaedrum, icoſaedrum, et dodecaedrum, ſingulas ſingulis accommodavit mundis.

ιβ'. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὰς τῶν αἰσθήσεων δυνάμεις ἰσαρίθμους οὔσας τοῖς πρώτοις ἐκείνοις συνοικειοῦσι, τῷ μὲν ἁφῇ ὁρῶντες ἀντίτυπον οὖσαν καὶ γεώδη, τὴν δὲ γεῦσιν ὑγρότητι τῶν γευστῶν τὰς ποιότητας προσειμένῃ· ἀὴρ δὲ πληγείς, ἐν ἀκοῇ γίνεται φωνὴ καὶ ψόφος· δυεῖν δὲ τῶν λοιπῶν, ὀσμὴ μὲν ἣν ἡ ὄσφρησις ἐίλκηχεν, ἀναθυμίασις οὖσα καὶ γενομένη θερμότητι, πυρώδης ἐστί· αἰθέρι δὲ καὶ φωτὶ διὰ συγγένειαν διαλαμπούσης τῆς ὄψεως γίνεται κρᾶσις ἐξ ἀμφοῖν ὁμοιοπαθὴς καὶ σύμπληξις. Ἄλλην δ' οὔτε ὃ ζῶον αἴσθησιν, οὔθ' ὁ κόσμος ἔχει φύσιν ἁπλῆν καὶ ἄμικτον· ἀλλὰ θαυμασή τις, ὡς ἔοικε, διανομὴ γέγονε τῶν πέντε πρὸς τὰ πέντε καὶ σύλληξις.

ιγ'. Ἅμα δέ πως ὀπισήκεις καὶ διαλιπών, Οἷον, εἶπον, ὦ Εὔστροφε, πεπόνθαμεν, ὀλίγου παρελθόντες τὸ Ὄμηρον, ὡς ὑπὲρ πρῶτον εἰς πέντε νείμαντα μερίδας τὸν κόσμον,

B. 8. σύμπλεξις] A. B. D. Ven. Ald. Baſ. Itaque retinui. Ven. a ſecunda manu σύμπηξις, quod forte melius. Vera lectio videtur eſſe σύμπλεξις. S. L. συμπίλησις; unde Steph. συμπίλησις recepit.

XII. Neque deſunt qui ſenſuum facultates numero itidem æquales primis illis applicent corporibus: videntes Tactum eſſe terreſtre quippiam et reſiſtens, Guſtatum ob humiditatem ſapidorum qualitates percipere: Aer porro ictus, vox fit et ſonus. De reliquis duobus odor, quem Olfactus arripit igneæ eſt naturæ, cum ſit exhalatio a calore elicita: Viſus fulgore æther et lux res cognatæ contemperantur, ſenſumque concordi motu percellunt. Alium neque ſenſum animal, neque mundus ſimplicem et mixtionis vacuam habet naturam: ſed mirabilis quædam, ut apparet, diſtributio eſt facta, quinque ad quinque ita aptatis, ut cuique ſuus quaſi collega deſtinaretur.

XIII. Hic ego inter dicendum paululum ſubſiſtens, intercapedine aliqua facta, En, inquam, Euſtrophe, quid nobis uſu venerit? parum abfuit quin Homerum præteriremus: quaſi vero non ille primus mundum in quinque

ὃς τὰς μὲν ἐν μέσῳ τρεῖς ἀποδέδωκε τοῖς τρισὶ θεοῖς, δύο δὲ τὰς ἄκρας ὄλυμπον καὶ γῆν, ὧν ἡ μὲν ἐστὶ τῶν κάτω πέρας, ἡ δὲ τῶν ἄνω, κοινὰς καὶ ἀνεμίκτους ἀφῆκεν. Ἀλλ' ἀνοιστέος ὁ λόγος, ὡς Εὐριπίδης φησίν· οἱ γὰρ τὸν τετράδα σεμνυνόμενοι, καὶ φαύλως διδάσκουσιν ὅτι τῷ τούτου λόγῳ πᾶν σῶμα γένεσιν ἔσχηκεν. Ἐπεὶ γὰρ ἐν μήκει καὶ πλάτει βάθος λαβόντι D πᾶν τὸ στερεόν ἐστι, καὶ μήκους μὲν προϋφίσταται στιγμὴ τῇ μονάδα ταὐτομοιρῆ· μῆκος δὲ ἀπλατὴς ἡ γραμμὴ καλεῖται, καὶ μῆκός ἐστιν· ἡ δ' ἐπὶ πλάτος γραμμῆς κίνησις καὶ ἐπιφανείας γένεσιν ἐν τριάδι παρέχει· βάθους δὲ τούτοις προσγενομένου διὰ τετράρων εἰς στερεὸν ἡ αὔξησις προβαίνει· παντὶ δῆλον ὅτι μέχρι δεῦρο τὴν φύσιν ἡ τετρὰς προαγαγοῦσα μέχρι τοῦ σῶμα τελειῶσαι, καὶ προβαλεῖν δυτὸν ὄγκον καὶ ἀντίτυπον, εἶτ' ἀπολέλοιπεν

C. 9. σεμνύναντες] Forte σεμνύνοντες.
D. 4. ἐκ μήκους] Forte ἐκ δύο. Mox τούτοις Ven. Mez. Vulgo τούτου. Tum μέχρι D. Vulgo ἐκ μέχρι.
D. 9. δυτὸν] ἄπτὸν Reiſk.

diviſerit partes: quarum tres in medio ſitas tribus adſignavit diis, duas extremas olympum et terram, quarum hæc imorum, illa ſummorum eſt terminus, communes et non diſtributas relinquens. Sed, ut eſt apud Euripidem, referenda eſt ad id unde exiit oratio. Qui quaternarium magnifice prædicant, non inepte docent ejus ratione omni corpori ortum ſuum contingere. Cum enim omnis ſoliditas intelligatur eſſe in longitudine et latitudine craſſitiem nacta: et ante longitudinem exiſtat punctum unitatis rationem habens: linea autem ſit longitudo latitudine carens: lineæ autem in latitudinem motus, et ſuperficiei procreatio ternario conſtet: hujus profunditate accedente, ſoliditas quaternario conficiatur: nemo non videt, quaternarium, poſtquam naturam uſque ad corporis perfectionem produxit, tactuique renitentem molem exhibuit, deſti-

E σύνδεσιν τῶν μερίστου. Τὸ γὰρ ἄψυχον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὀρφανὸν καὶ ἀτελὲς καὶ πρὸς ὃ δ' ὁτιοῦν, μὴ χρωμένης ψυχῆς, ἐπιτήδειον· ἡ δὲ τῷ ψυχρῷ ἐμποιοῦσα κίνησις ἢ μεταβολὴ μεταβολὴ μετὰ πέντε γινομένη, τῇ φύσει τὸ τέλειον ἀποδίδωσι, καὶ τοσούτῳ κυριώτερον ἔχει τῆς τετράδος λόγον, ὅσῳ τιμῇ διαφέρει τῶν ἀψύχου τὸ ζῷον. Ἔπι δ' ἰσχύσασα μᾶλλον ἡ τοῦ πέντε συμμετρία καὶ δύναμις οὐκ εἴασεν εἰς ἄπειρα γένη προελθεῖν τὸ ἔμψυχον, ἀλλὰ πέντε τοῦ ζώντων ἁπάντων ἰδέας παρέσχεν. Εἰσὶ γὰρ θεοὶ δὴ τε καὶ δαίμονες, καὶ ἥρωες, εἶτα
F μετὰ τούτους τὸ τέταρτον ἀνθρωποι γένος· ἕκατον δὲ καὶ πέμπτον τὸ ἄλογον καὶ θηριώδες. Ἔπι δ' εἰ τὴν ψυχρὰν αὐτῶν κρᾶσιν διαιρεῖς, πρῶτον αὐτῆς καὶ ἀμαυρότατόν ἐστι τὸ θρεπτικόν, δεύτερον δὲ τὸ αἰσθητικόν, εἶτα τὸ ὀρεκτικόν, εἶτα ὀπὶ τούτῳ τὸ θυμοειδές. εἰς δὲ τὴν τοῦ λογιστικοῦ δύναμιν, ἐξικομένη καὶ τε-

E. 1. ἄψυχον] A. B. D. Ven. Baſ. S. L. Vulgo ἔμψυχον. Mox ἔμψυχον A. B. Ven. Vulgo ἄψυχον.
F. 3. διαιρεῖς] διαιροῖς D.

tuere eam potiſſimæ rei indigam. Nam quod animæ eſt expers, id, ut verbo dicam, orbum eſt et imperfectum, neque ullam ad rem anima non movente commodum. Motus autem ſive affectio animam introducens, mutatione per quinque fit, naturæque perfectionem conciliat: ut quinarii ratio tanto ſit quam quaternionis præſtantior, quanto major eſt animalis quam animæ carentis corporis dignitas. Præterea concinnitas et facultas quinarii plus virium nacta, non ſivit in infinitum progredi animatorum naturam, ſed animalium quinque definivit genera: deos ſcilicet, genios, heroes, homines, bruta. Jam ſi ipſam animam ita ut natura ejus fert partiare, prima ejus et obſcuriſſima vis eſt vegetandi, proxima ſentiendi, poſt hanc appetendi, deinde iraſcendi: in ratiocinandi facultate quinta, tan-

λεώσασα τὴν φύσιν, ὥσπερ ὑπ' ἄκρῳ ᾧ πέμπῳ χεταπέπαυ?).

ιδ'. Τοσαύτας δὲ καὶ τηλικαύτας ἔχοντος τῦ ἀριθμῦ δυνάμεις, καλὴ καὶ ἡ γένεσίς ἐστιν, οὐχ ἱῶ ἤδη διήλθομεν, ὃτ δυάδος ἴσαν καὶ τριάδος, ἀλλ' ἱῶ ἀρχὴ τῷ τρφτῳ συνελθῦσα τετραγώνῳ παρέχει. Ἀρχὴ 391
μὲν γὰρ ἀριθμῦ πάντος ἡ μονὰς, τετράγωνος δὲ πρῶτος ἡ τετρὰς· ὃτ δὲ τύπων, ὥσπερ ἰδέας καὶ ὕλης πέρας ἐχέσης, ἡ πεμπὰς. Εἰ δὲ δὴ καὶ τὶὼ μονάδα τετράγωνον ὀρθῶς ἔνιοι τίθενται, δύναμιν ἴσαν ἑαυτῆς καὶ περιίσασαν εἰς ἑαυτὸν, ὃτ δυεῖν πεφυκυῖα τῷ τρώτων τετραγώνων ἡ πεμπὰς, οὐκ ἀπολέλοιπεν ὑπόβολὴν εὐγενείας.

ιε'. Τὸ δὲ μέγιστον, ἔφην, δέδια μὴ ῥηθὲν πιέζῃ τὸν Πλάτωνα ἡμῶν, ὡς ὀκεῖνος ἔλεγε πιέζεσθαι τῷ τῆς σελήνης ὀνόματι τὸν Ἀναξαγόραν, παμπάλαιον οὖσάν

F. 9. ἴχοντος] B. Ven. Vulgo ἴχοντες.
F. 11. ἴσαν] Ven. Vulgo οἴσα.
A. 3. πίρας] B. D. T. V. B. S. Anon. Mez. At cæteri πίρα. Mox pro ἡμῶν, lege ἡμῖν. Mez. Tum pro αὐτῆς, forte reponendum αὐτῦ ex D.

quam in extremo, perfectionem adſecuta ſubſtitit natura.

XIV. Tot tantiſque præditi quinarii facultatibus, ortus quoque elegans eſt: non is quem ſupra commemoravimus, ubi e binario et ternario conflari eum docuimus: ſed quod naſcitur principio cum quadrato primo coeunte. Omnis enim numeri primordium eſt unitas: quaternarius quadratorum primus. Ex his, tanquam forma et materia finita, quinarius componitur. Quod ſi recte nonnulli unitatem quoque quadratum cenſent, quæ ex ſeſe ipſa propagatur: quinarius coitu duorum primorum quadratorum natus, non potuit nobiliori ab origine exſiſtere.

XV. Quod autem maximum eſt, id vereor, ne ſi dicam, ita premat Platonem, ſicut ipſe Lunæ cauſa preſſum fuiſſe Anaxagoram perhibet, quod admodum vetuſ-

τινα τῶν περὶ τῶν φαντασμῶν δόξαν αὐτῆς ἰδίαν ποιεῖ-
a μενον· ἢ γὰρ ὁ ταῦτα εἰρηκεν ἐν Κρατύλῳ; Πάνυ μὲν
οὖν, ὁ Εὔστροφος ἔφη, τὸ δ' ὅμοιον πέφυκεν ὁ σωφρων.
Καὶ μὴν οἶσθα δήπουθεν ὅτι πέντε μὲν ἐν Σοφιστῇ τὰς
κυριωτάτας ἀποδέδεικται ἀρχάς, τὸ Ὄν, τὸ Ταυτόν, τὸ
Ἕτερον, τέταρτον δὲ καὶ πέμπτον ὅτι τούτοις Κίνησιν καὶ
Στάσιν. Ἄλλῳ δ' αὖ τρόπῳ διαιρέσεως ἐν Φιλήβῳ
λελάμφθω, Ἓν μὲν εἶναί φησι τὸ Ἄπειρον, Ἕτερον δὲ,
Πέρας· τούτων δὲ μιγνυμένων πᾶσαν συνίστασθαι γένε-
σιν· αἰτίαν δ' ὑφ' ἧς μίγνυται, τέταρτον γένος τίθεται·
καὶ πέμπτον ἡμῖν ὑπονοεῖν ἀπολέλοιπεν, ᾧ τὰ μιχ-
c θέντα πάλιν ἴσχει διάκρισιν καὶ διάστασιν. Τεκμήρε-
μαι δὲ ταῦτ' ἐκείνων ὥσπερ εἰκόνας λέγεσθαι, τῶν μὲν
Ὄντος τὸ Γινόμενον, Κινήσεως δὲ τὸ Ἄπειρον, ὁ δὲ
Πέρας τ' Στάσεως, Ταυτῷ δὲ τῷ μιγνύσαν ἀρχήν,
Θατέρῳ δὲ τῷ διακρίνουσαν. Εἰ δ' ἕτερα ταῦτ' ἐστὶ,
καὶ ἐκεῖνος ἂν εἴη καὶ οὕτως ἐν πέντε γένεσι καὶ διά-

C. 6. γενέσει] γίνει T. V. B. S. L. Anon. ut infra item. Mox locus corruptus, forte ita corrigendus: διαφορᾶς· αἷς πειθόμενος, φασὶ, δή τις ταῦτα πρότερος συνιδὼν Πλάτωνος διακεῖ τὸ ε' καθαιρῶσαι τῷ Θεῷ. In vulgata lectione conſentiunt libri, niſi quod πειθόμενος eſt in D. et δύο τε' in B.

tam de ejus illuminatione rationem pro ſua uſurpaſſet. Nonne enim in Cratylo ita ſcriptum reliquit Plato? Omnino, inquit Euſtrophus: ſed quid ſimile eveniat, non cerno. Atqui, inquam, noſti eundem in Sophiſta quinque potiſſima demonſtrare principia, Ens, Idem, Diverſum, Motum, Statum. Et in Philebo alia inſtituta diviſione, Unum ait eſſe Infinitum, alterum Extremum, his mixtis omnem exſiſtere Ortum: quartum ponit Cauſam ejus mixtionis: et quintum nobis cogitandum reliquit, Cauſam ſecretionis et diſſipationis mixtorum. Exiſtimo autem hæc illorum quaſi imagines proponi, Entis id quod fit, Motionis infinitum, Status extremum, Ejuſdem miſcendi, Diverſi ſecernendi principium. Quod ſi diverſa ſunt, et illo et iſto modo quinque erunt principiorum genera ac

φοραῖς. Πυθόμβυος, φησὶ, δή τις ζῶντα πρότερος σωιδὼν Πλάτωνος, δύο Ē καθιέρωσε τῷ θεῷ, δήλωμα καὶ σύμβολον τῆ ἀριθμῆ τῶν πάντων. Ἀλλὰ μὴν καὶ ταγαθὸν ἐν πέντε γενέσεσι φανταζόμβυον καταυόησας, ὧν πρῶτόν ἐϛι ὃ μέτριον, δεύτερον δὲ τὸ σύμμετρον, καὶ τρίτον ὁ νοῦς, καὶ τέταρτον αἱ περὶ ψυχὴν ἐπιϛῆμαι καὶ D τέχναι καὶ δόξαι ἀληθεῖς, πέμπτον εἴ τις ἡδονὴ καθαρὰ καὶ πρὸς τὸ λυπῶν ἄκρατος, ἐνταῦθα λέγει τὸ Ὀρφικὸν ὑπειπών,

Ἕκτῃ δ' ἐν μηνὶ καταπαύσατε θυμὸν ἀοιδῆς.

ις'. Ἐπὶ τούτοις, ἔφη, εἰρημβύοις πρὸς ἡμᾶς, ἐν βραχεῖ τοῖς περὶ Νίκανδρον ἀείσω ξυνετοῖσι· τῆς γὰρ ἕκτης τοῦ νέου μηνὸς ὅταν κατάγῃ, εἰς τὴν Πυθίαν εἴς τι πρυτανεῖον, ὁ πρῶτος ὑμῖν γίνεται τῶν τριῶν κλήρων εἰς τὰ πέντε πρὸς ἀλλήλους ἐκείνοις τὰ τρία ὁδὲ τὰ δύο

D. 4. ὑπειπὼν] Ven. secund. manu, ἐπειπών.
D. 6. ἔφη] ἐφην R. nec aliter legendum. Mox ὑμᾶς legendum cum R. Tum lege, ὅταν κατάγητε τὴν Πυθίαν εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Porro verba vitiosa ad hanc forte rationem revocanda: κλήρων· εἰ τὰ πέντε πρὸς ἀλλήλους, ἐκεῖνος τὰ τρία, ὁ δὲ τὰ δύο, ζέλλονται. Sensum in Versione reddidi.

differentiæ. Quibus inductus quis, qui eos ante ætatem Platonis cum comperisset, EI Apollini eam ob rem consecravit, notam atque indicium numeri universorum. Enimvero bonum quoque perspiciens in quinque tributum genera, quorum primum est Mediocre, secundum Proportione mensuræ concinnum, tertium Mens, quartum in animo Scientiæ, artes, veræque opiniones, quintum Voluptates puræ et a dolore secretæ: ibi dicit Orphicum illud subjiciens:

Ætate in sexta studium finite canendi.

XVI. His ita dictis inter nos, breviter ex Nicandro aliquid quæram, ac

Cantabo gnaris.

Sexta novi mensis die, cum Pythiam in prytaneum introducitis, prima vobis de tribus sortibus ducitur quinario, per binarium simul et ternarium

βάλλοντες· ἢ γὰρ οὐχ οὕτως ἔχει; Καὶ ὁ Νίκανδρος,
E Οὕτως, εἶπεν· ἡ δ' αἰτία τοῖς ἑτέρᾳ ἄῤῥητός ἐστι. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγὼ μειδιάσας, ἄχρι οὗ τἀληθὲς ἡμῖν ὁ θεὸς ἱερᾶς γνωμόνιος γνῶναι παράσχῃ, προσκείσεται καὶ τοῦτο τοῖς ὑπὲρ τὴν πεντάδος λεγομένοις. Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ τῆς ἀριθμητικῶν καὶ ὁ τῶν μαθηματικῶν ἐγκωμίων τοῦ Ε λόγος, ὡς ἐγὼ μέμνημαι, τέρμα ἔσχεν.

ιζ'. Ὁ δὲ Ἀμμώνιος, ἅτε δὴ καὶ αὐτὸς ὢν τὸ φαυλότατον ἐν μαθηματικῇ φιλοσοφίας πεφυκὼς μέρος, ἤδη τε τοῖς λεγομένοις καὶ εἶπεν, Οὐκ ἄξιον τοῖς ζητοῦσι λίαν ἀκριβῶς ἀντιλέγειν τοῖς νέοις, πλὴν ὅτι τῶν ἀριθμῶν
F ἕκαστος οὐκ ὀλίγα βουλομένοις καὶ ὑμῖν ἐπαινεῖν παρέξει· καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; ἡ γὰρ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἑβδομὰς ἀναλώσει τὴν ἡμέραν πρότερον, ἢ λόγῳ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἅπασας ἐπεξελθεῖν. Εἶτα τῷ κοινῷ νόμῳ πολεμοῦσι, ἅμα μὲν τῷ πολλῷ χρόνῳ τοὺς σοφοὺς

E. 8. φιλοσοφίας] B. Ven. R. Vulgo φιλοσοφίᾳ.
F. 1. καὶ ὑμῖν] Forte καὶ ἡμῖν. Aut legendum ex D. ὑμοῖν ἢ ἡμοῖν. Similiter Ven. ἡμοῖν ἢ ὑμεῖν. Mox καθιέμενον Mez. pro καθαιρόμενον.

jacto. Nonne ita eſt? Tum Nicander, ita eſt, inquit: ſed cauſam aliis effari nefas eſt. Ergo, aiebam ego, interim dum nobis conſecrandis deus veritatem cognoſcendam præbebit, id quoque adjectum ſit his, quæ de quinario ſunt dicta. Hic fuit, quantum ego memini, finis arithmeticarum et mathematicarum notæ EI laudationum.

XVII. Cæterum Ammonius, qui et ipſe nequaquam contemnendam philoſophiæ partem in mathematicis poneret diſciplinis, delectatus ea diſputatione, dixit, Non quidem convenit hanc adoleſcentum diſputationem nimis ſtudioſe refellere: id tamen diſſimulandum non cenſeo, unumquemvis numerum facile laudare volentibus materiam ſui laudandi præbiturum. Et quid attinet alios commemorare? Ipſe Apollini ſacer ſeptenarius diem ante conſumet, quam dicendo vires ejus univerſæ poſſint explicari. Et audebimus adhuc pronunciare, ſapientes viros bellum commu-

ἀπαφανῶμεν ἄνθρας, εἰ τὴν ἑβδομάδα τῆς πεντεδρίας παρώσαντες, τῷ θεῷ τὴν πενταέδα καθιερώσουσιν, ὡς μᾶλλόν τι πεποιήσαν. Οὔτε οὖν ἀριθμὸν, οὔτε τάξιν, οὔτε σύνδεσμον, οὔτ' ἄλλο τοῦ ἐλλειπῶν μορίων οὐδὲν οἶμαι τὸ γράμμα σημαίνειν· ἀλλ' ἔστιν αὐτοτελὴς ὑπὸ θεοῦ 392
προσαγόρευσις καὶ προσφώνησις, ἅμα τῷ ῥήματι τὸν φθεγγόμενον εἰς ἔννοιαν καθιστᾶσα τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἕκαστον ἡμῶν εἰσιόντα οἷον ἀσπαζόμενος προσαγορεύει τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ· ὃ τῷ ΧΑΙΡΕ δὴ φθέγγεται μεῖόν ἐστιν· ἡμεῖς δὲ πάλιν ἀμείβόμενοι τὸν θεὸν, ΕΙ φαμὲν, ὡς ἀληθῆ καὶ ἀψευδῆ καὶ μόνιμον μόνῳ προσήκουσαν τὴν τοῦ εἶναι προσαγόρευσιν ἀποδιδόντες.

ιη'. Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τοῦ εἶναι μέτεστιν οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς γινομένη φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον

F. 8. Οὔτε οὖν usque ad p. 393. B. τοῦ μὴ ὄντος, totum hunc locum exhibuit Euſebius Præpar. Evang. xi, 11. unde complures bonas lectiones Plutarcho reſtituimus.
A. 5. προσαγορεύει τὸ] τῷ Mez.

ni legi indixiſſe ac vetuſtati temporis, ſeptenario de principe ſede exturbando, quinario autem Apollini tanquam magis congruente dedicando? Ergo neque numerum, neque ordinem, neque copulam, neque aliam deficientem partem exiſtimo litera EI ſignificari: ſed eſt ex ſeſe perfecta compellatio dei, ſimul cum verbo enunciantis animo objiciens vim dei. Deus enim unumquemque noſtrum huc accedentem veluti ſalutans compellat, *Noſce teipſum* inquiens: quod nihilo eſt quam *Salve* deterius. Nos viciſſim reſpondentes deo, *EI* (id eſt *ES*) dicimus, veram, certam, ſolamque ſoli convenientem ei appellationem, qua eſſe dicitur, tribuentes.

XVIII. Revera enim eſſentiæ nos nequaquam ſumus participes: ſed univerſa mortalis natura in medio ortus et interitus verſans, ſpeciem opinionemque obſcuram et inſtabilem ſui præbet. Quod ſi

B αὐτῆς. Ἂν δὲ τὴν ἀφάνειαν ἐπερείσῃς λαβέσθαι βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ διέρρηξις ὕδατος τῷ πιέζειν εἰς ἑαυτὸ καὶ σωλάγειν ἀφορίζεσθαι ἀπόλλυσι τὸ διαμβανόμενον, ὅτου τῶν παθημάτων μεταβάντων ἐκάστου τὴν ἄγαν ὀλιγωρίαν ὁ λόγος διώκων ἀποσφάλλει, τῇ μὲν εἰς τὸ γιγνόμενον αὐτῆς, τῇ δ' εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβέσθαι μένοντος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυναμένου. Ποταμῷ γάρ φησιν ἔστιν ἐμβαίνειν δὶς τῷ αὐτῷ, καθ' Ἡράκλειτον, οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἅψασθαί τις ἔξιν· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, μᾶλλον δὲ οὐδὲ πάλιν οὐδὲ ὕστερον, ἀλλ' ἅμα συν-
C ίστησι καὶ ἀπολείπει· προσφησι καὶ ἄπεισι· θέλει οὐδ' εἰς τὸ εἶναι φθάνει τὸ γιγνόμενον αὐτῆς, τῷ μηδέποτε λῆξαι, μηδ' ἵστασθαι τὴν γένεσιν, ἀλλ' ἀπὸ σπέρματος ἀεὶ μεταβάλλουσαν, ἔμβρυον ποιεῖν, εἶτα βρέφος, εἶτα παῖδα,

B. 4. παθημάτων μεταβάντων] παθητῶν δὲ μεταβλητῶν Euſ.
B. 11. μᾶλλον δὲ οὐδὲ πάλιν οὔτε ὕστερον, ἀλλ' ἅμα συνίστησι καὶ ἀπολείπει] Germanam Plutarchi dictionem recepi ex Euſeb. poſt Xylandrum.
C. 3. ἵστασθαι] Euſeb. unice verum. Vulgo vitioſe ἐπιλῆσθαι.

animum intendas, ut intellectu eam comprehendere poſſis: quemadmodum aquam ſi complectaris vehementius, fit ut comprimendo ea et in ſe conducendo diffluat ac pereat: ſic uniuſcujuſvis perpeſſionibus et mutationibus obnoxiæ rei nimis evidentem perceptionem dum ſectatur ratio, aberrat vel ad ortum ejus, vel ad interitum, nihil arripere quod permaneat, aut ſit re vera, cum poſſit. Heracliti eſt, *non poſſe quenquam bis in eundem fluvium deſcendere.* Subſtantiam quoque caducam bis eodem in ſtatu nemo attinget: ſed celeritas mutationum eam diſſipat mox, ſtatim colligit rurſum. Immo non iterum, non poſtmodo tangere licet, ſed ſimul et exiſtit et interit, ſimul accedit atque recedit. Hinc eſt ut quod fit, eo uſque non perducatur ut vere dici poſſit eſſe, ortu nimirum nuſquam deſinente, nuſquam inſiſtente. Statim jam inde a ſemine con-

μειράκιον, ἐφεξῆς νεανίσκον, εἶτα ἄνδρα, πρεσβύτην, γέροντα, τὰς πρώτας φθείρασαν γενέσεις καὶ ἡλικίας ταῖς ὑστεροῦσαις. Ἀλλ' ἡμεῖς ἕνα φοβούμεθα γελοίως θάνατον, ἤδη τοσούτους τεθνηκότες καὶ θνήσκοντες· ὁ γὰρ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις, ἀλλ' ἐπὶ σαφέστερον ἐπ' αὐτῷ ἴδοις ἄν· φθείρει μὲν ἀκμάζων γινόμενον γέροντος, ἐφθάρη δ' ὁ νέος εἰς τὸν ἀκμάζοντα, καὶ ὁ παῖς εἰς τὸν νέον, εἰς δὲ τὸ παῖδα ὃ νήπιον· ὅ, τε χθὲς εἰς τὸν σήμερον τέθνηκεν, ὁ δὲ σήμερον εἰς τὸν αὔριον ἀποθνήσκει· μένει δὲ οὐδείς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ περὶ ἓν φάντασμα, καὶ κοινὸν ὑπομαγεῖον, ὕλης περιελαυνομένης καὶ ὀλιθαινούσης. Ἐπεὶ πῶς οἱ αὐτοὶ μένοντες ἑτέροις χαίρομεν καὶ ἑτέροις πρότερον, τὰναντία φιλοῦμεν, ἢ μισοῦμεν, καὶ θαυμάζομεν, καὶ ψέγομεν, ἄλλοις δὲ χρώμεθα λόγοις, ἄλλοις πάθεσιν, οὐκ ἴδους, οὐ μορφαῖς, οὐ διανοίαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντες;

D. E. πρότερον] Eusceb. Vulgo abest.

tinentibus mutationibus fœtus fit, infans, puer, adoleſcens, juvenis, vir, ſenex, filicernium: ſemper poſteriore priores abolente ortus. Sed nos ridiculi ſumus, qui unam metuamus mortem, toties jam mortui, toties morientes. Non enim tantum, ut Heraclitus dicebat, *Ignis mors aeri eſt ortus, et aeris mors aquæ ortus:* ſed multo hoc evidentius in ipſis hominibus animadvertas. Interit vir facto ſene: at vir factus erat intereunte juvene: hic puero, hic infante: et qui heri fuit, mortuus eſt orto hodierno, hodiernus in craſtinum deſinit: nullus autem manet, neque eſt unus ſed naſcimur multi, materia circa unum ſimulachrum et exemplar quoddam expreſſum circumagitata atque labaſcente. Etenim ſi iidem perduraremus, quomodo nunc aliis gauderemus rebus, gaviſi ante diverſis? contraria diligeremus, odio haberemus, miraremur, vituperaremus: a-

Οὔτε γὰρ ἄνευ μεταβολῆς ἕτερα πάσχειν ἐοικὸς, ἅπτε μεταβάλλων ὁ αὐτός ἐστιν· εἰ δ' ὁ αὐτὸς οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἔστιν ἅμα τοῦτο αὐτὸ μεταβάλλει γινόμενος ἕτερος ἐξ ἑτέρου· ψεῦδος δ' ἡ αἴσθησις ἀγνοίᾳ τοῦ ὄντος, τοῦ ΕΙ τὸ φαινόμενον.

ιθ'. Τί οὖν ὄντως ὄν ἐστι; τὸ ἀΐδιον καὶ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον, ᾧ χρόνος μεταβολὴ οὐδεμία ἔοικε προσάγειν· κινητὸν γάρ τι, καὶ κινουμένῃ συμφανταζόμενον ὕλῃ, καὶ ῥέον ἀεὶ καὶ μὴ μένον, ὥσπερ ἀγγεῖον φθορᾶς καὶ γενέσεως, ὁ χρόνος· οὗ γε δὴ τὸ μὲν ἔπειτα καὶ τὸ πρότερον, καὶ τὸ
F ἔσται λεγόμενον, καὶ τὸ γέγονεν, αὐτόθεν ὁμολογήσεις ἐστὶ τοῦ μὴ ὄντος. Τὸ γὰρ σὺ τῷ ΕΙ τὸ μηδέπω γεγονὸς, ἢ πεπαυμένον ἤδη τοῦ ΕΙ, λέγειν, ὡς ἔστιν εὐήθες καὶ ἄτοπον. Ὧδε μάλιστα τοὺς νόσοις ἐπερείδοντες τοῦ χρόνου, τὸ ΕΝΕΣΤΗΚΕ, καὶ τὸ ΠΑΡΕΣΤΙ καὶ τὸ ΝΥΝ φθεγγόμε-

E. 4. οὐδ' ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτὸν μεταβάλλειν] Euſeb. Forte Plutarchi haec fuit ſcriptura, οὐδ' ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τούτου αὐτοῦ μεταβάλλει: ſenſum verſioni interpoſui. Mox εἶναι Euſeb. Reliqui perperam εἰμὶν. Hinc verſionem correxi.

F. 3. ὡς dele: vel lege δεινὰς. Mox οὖσι, forte Εἰ δί. Tum ἐπειδόντες Euſeb. Vulgo ἐπειδόντες. Porro lege τῷ χρόνῳ pro τοῦ χρόνου.

liter loqueremur, afficeremur, non formam, non figuram, non ſenſum priſtinum retinentes? Nam neque abſque mutatione probabile eſt iſtam diverſitatem oriri, et qui mutatur, idem non eſt. Si idem non eſt, ne eſt quidem: ſed ex illo ipſo *eſſe* dejicitur alius ex alio mutationibus factus. Senſus autem ob ignorationem ejus quod eſt, fallit nos, ut eſſe putemus quod eſſe videtur.

XIX. Quid ergo re vera eſt, quod ſit? id quod ſempiternum eſt ortus et interitus exſors, cui nullus a tempore motus infertur. Mobile enim quiddam et cum mota apparens materie, ſemper fluens, nullam rem retinens, ſed veluti vas ortuum et interituum eſt tempus: cujus ipſæ appellationes hæ, *Prius*, *Poſterius*, *Erit*, *Fuit*, fatentur ipſum non eſſe. Facias enim fatue ac abſurde, id quod nondum fuit, aut quod jam eſſe deſiit, ſi eſſe dicas. Quum vero maxime cogitationem intendimus tempori, nimirum *Inſtans*, *Præſens*, *Nunc*, di-

ῆα, τοῦτο αὖ πάλιν ἄγαν ἐκδυόμενος ὁ λόγος ἀπόλλυσιν. Ἐκθλίβεται γὰρ εἰς τὸ μέλλον καὶ ὃ παρῳχημένον, ὥσπερ αὐγή, βυλομένοις ἰδεῖν, ἐξ ἀνάγκης διϊσάμενον. Εἰ δὲ ταὐτὰ τῷ μετρουμένῳ πέπονθεν ἡ μετροῦσα 393
φύσις, οὐδὲν αὐτῆς μένον οὐδὲ ὄν ἐστιν, ἀλλὰ γινόμενα πάντα καὶ φθειρόμενα πρὸ τοῦ ἢ τοῦ ἢ χρόνον συνέμπλησιν. Ὅθεν οὐδ' ὅσιόν ἐστιν ὀρθῶς τῷ ὄντος λέγειν ὡς ἦν, ἢ ἔσται· ταῦτα γὰρ ἐγκλίσεις τινές εἰσι καὶ μεταβάσεις καὶ παραλλάξεις τοῦ μένειν οὐ πρὸς τὸ εἶναι μὴ πεφυκότος.

κ'. Ἀλλ' ΕΣΤΙΝ ὁ θεός, φάναι, καὶ ἔστι κατ' οὐδένα χρόνον, ἀλλὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν ἀκίνητον, καὶ ἄχρονον, καὶ ἀνέγκλιτον, καὶ οὗ πρότερον οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ὕστερον, οὐδὲ μέλλον, οὐδὲ παρῳχημένον, οὐδὲ πρεσβύτερον, οὐδὲ νεώτερον· ἀλλ' εἷς ὢν ἑνὶ τῷ νῦν τὸ

F. 6. ἄγαν ἐκδυόμενος] Forte legendum ἅμα κ) λεγόμενον, *ſimulac dictum eſt*. Euſeb. ἄγαν ἐκλυόμενος, rem non reſtituit.
F. 8. αὐγὴ, βυλομένοις] Sic Euſeb. et vertendo expreſſi. Vulgo αἰκμῇ βυλόμενος.
A. 1. Εἰ δὲ—ἡ μετρουμένη] Sic Euſeb. Vulgo, ὁ δὲ—ἡ μέτρον μὲν ἦ: monſtroſe.
A. 3. κατὰ τὸν πρὸς τὸν χρόνον συνέμπλησιν] Euſeb. Vulgo vitioſe κατ' αὐτὸν πρὸς τὸν χρόνον συστεμίγη.
A. 7. χρὴ] Bene habet: Xyl. ex Euſebio vertit *ſi χρὴ*.
A. 10. οὐδὲ μέλλον, οὐδὲ παρῳχημένον, οὐδὲ πρεσβύτερον] Vulgo deſunt; recepi ex Euſeb.

cimus, id rurſum elangueſcens ratio perdit. Eliditur enim ſpectare volentibus diſſipaturque ut repentina lux, in futurum et præteritum. Quod ſi idem accidit naturæ quam tempore metimur, quod menſuræ ejus: ipſa quoque nihil eſt permanens, nihil ens, ſed omnia ſunt fientia et intereuntia, juxta eorum cum tempore comparationem. Itaque de eo quod eſt, non licet dicere fuiſſe id aut fore: quæ verba inclinationem ſignificant atque diſceſſum et mutationem, quæ locum in eo quod eſt non habet.

XX. Deus autem, ita dicendum, Est, et eſt nulla ratione temporis, ſed æternitatis immobilis, tempore et inclinatione carentis: in qua nihil prius eſt, nihil poſterius, nihil futurum, nihil præteritum, nihil antiquius, nihil recentius: ſed una cum ſit, unico *Nunc* ſempiternam im-

B ἀεὶ πεπλήρωκε· καὶ μόνον ὄντι ὄντως ὄν, οὐ γεγονός, οὐδ' ἰσόμενον, οὐδ' ἀρξάμενον, οὐδὲ παυσόμενον. Οὕτως ἔστιν αὐτὸ δεῖ σεβομένους ἀσπάζεσθαι καὶ προσαγορεύειν· ἢ καὶ νὴ Δία, ὡς ἔνιοι τῶν παλαιῶν, ΕΙ ΈΝ. Οὐ γὰρ πολλὰ τὸ θεῖόν ἐστιν, ὡς ἡμῶν ἕκαστος ἐκ μυρίων διαφορῶν καὶ πάθεσι γινομένων, ἄθροισμα παντοδαπὸν καὶ παμμιγὲς μεμιγμένον. Ἀλλ' ἓν εἶναι δεῖ τὸ ὄν, ὥσπερ ὂν τὸ ἕν· ἡ δ', ἑτερότης, διαφορὰ μὲν ὄντος, εἰς γένεσιν ἐξίσασα μὲν μὴ ὄντος. Ὅθεν εὖ καὶ τὸ πρῶτον ἔχει τῷ θεῷ τῶν ὀνομάτων, καὶ C τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον. Ἀπόλλων μὲν γὰρ, οἷον ἀρνούμενος τὰ πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος ἀποφάσκων ἐστίν· Ἰητὸς δὲ, ὡς εἷς καὶ μόνος· Φοῖβον δὲ δή που τὸ καθαρὸν καὶ ἁγνὸν οἱ παλαιοὶ πάντ' ἀνόμαζον, ὡς ἔτι Θεσσαλοὶ τοὺς ἱερέας ἐν ταῖς ἀποφράσιν ἡμέραις αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἔξω

B. 3. ὢν] Receptum ex Euſeb. Vulgo deeſt. Mox αὐτὸν malim. Tum προσαγορεύειν, ex Euſeb. Vulgo προσεῖζειν.
C. 5. ἔξω διατρίβοντας] Sic A. D. B. Xyl. Alii cum Steph. vitioſe ἐξωθεῖα τρίβοντας.

plet durationem: et hujus ratione quod eſſe dicitur, vere eſt, non futurum, non præteritum, neque orſum, neque deſiturum. Sic itaque Deus nobis eſt venerationis ſtudio ſalutandus atque compellandus. Niſi mavis veterum quorundam formulam, EI HEN, *Unum es*. Non enim multa eſt numen, ſed unum: non ut unuſquiſque noſtrum congeries ex infinitis diverſiſſimiſque affectionibus varie commixta, quo modo ex omnis generis hominibus ſolennes conventus conflantur. Sed unum oportet eſſe id quod eſt: et eſſe, id quod unum dicitur: nam diverſitas cum differentia entis ponitur, jam ad procreandum id quod non ſit ens vergit. Proinde deo huic recte et primum, et ſecundum, et tertium nomen eſt inditum. Apollo enim dicitur, quod unicus ſit, voce multitudinis negationem arguente. Ietus autem, unicus et ſolus. Phœbus, quia hoc vocabulo antiqui omnia caſta et pura deſignaverunt: ſicut (ni fallor) Theſſali hodieque ſacerdotes nefaſtis diebus privatim et ex-

ἀμπελόνας, οἶμαι, φοβονομεῖσθαι λέγουσι. Τὸ δὲ ἕν, εἰλικρινὲς καὶ καθαρόν· ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμός, ὡς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινικόμιγον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι· καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς, φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσιν. Οὐκοῦν ἕν τε εἶναι καὶ ἄκρατον ἀεὶ τῷ ἀφ- D
θάρτῳ καὶ καθαρῷ προσήκει.

κ'. Τοὺς δ' Ἀπόλλωνα καὶ Ἥλιον ἡγουμένους τ' αὐτὸν, ἀσπάζεσθαι μὲν ἄξιόν ἐστι καὶ φιλεῖν δι' εὐφημίαν, ὃ μάλιστα τιμῶσιν ὧν ἴσασι καὶ πεύθονται τὸν θεὸν τὴν ὄπωπαν. Ὡς δὲ νῦν ὑπ' ἀμφιλλίχῳ τῶν ὀνειροπολούντων ἐγείρομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἀνωτέρω προσάγειν, καὶ θεάσασθαι τὸ ὑπὲρ αὐτοὺς καὶ τὴν οὐσίαν· τιμᾶν δὲ καὶ τὴν εἰκόνα τούτου, καὶ σέβεσθαι τὸ περὶ αὐτὴν γόνιμον ὡς ἄνυστόν ἐστιν αἰσ-

D. 4. εὐφημίαν] D. Vulgo αἰφνίαν. Mox pro ὄπωπαν, forte ἐπαυρεῖαν? Tum lege ὑπειροπολοῦντας, ut R: et προάγειν, ut habet B. in margine. Porro lege ὕπαρ αὐτοὺς pro ὑπὲρ αὐτούς.

tra templa degentes *phœbonomeisthai* (id eſt *luſtrari*) dicunt. Unum autem quod eſt, ſincerum eſt et mixtionis purum; alterius quippe cum altero mixtione res contaminantur: quo pacto Homerus inquinari ait puniceo colore ebur tinctum: et infectores colorum mixtos corrumpi, mixtionem corruptelam nominant. Ergo unum eſſe, neque cum alio contemperari, ſemper competit in naturam interitus expertem ac puram.

XX. Qui vero Solem cum Apolline eundem faciunt, eorum par eſt exoſculari atque amplecti ingenii bonitatem: qui quod maxime omnium quæ habent cognita venerantur atque deſiderant, ei notitiam ac indicium Dei hujus adſignant. In præſentia autem eos Deum quaſi in pulcherrimo omnium ſomniorum ſomnio imaginantes, excitemus hortemurque ut altius ſe efferant ad vigiliam, et Dei ſubſtantiam ipſam contemplentur: neque tamen non hanc ejus imaginem colant, et venerentur, quæ (quantum

διὰ νοητῆς, καὶ φερομένῳ μύθοντος ἐμφάσεις τινὰς καὶ
E εἴδωλα ἀμυδρὰ παραπέμπουσαν ἀμωσγέπως τῆς περὶ ἐκεῖνον
εὐμενείας καὶ μακαριότητος. Ἐκτάσεις δὲ αὐτῆς καὶ με-
ταβολὰς πῦρ ἀφιέντος, αἱ αὐτὸν ἅμα σπῶσιν ὡς λέ-
γουσιν, αὖθίς τε καταθλίβουσος, ἀκρῶδα κατατείνοντος
εἰς γῆν καὶ θάλασσαν καὶ ἀνέμους καὶ ζῶα καὶ τὰ δεινὰ
παθήματα, καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐδ' ἀκούειν ὅσιον· ἢ
τῷ ποιητοῦ παιδὸς ἔσαι φαυλότερος, ὃν ἐκεῖνος ἔν-
πνι φαμάθῳ στιπτεμβύη καὶ παραχεομβύη πάλιν ὑφ'
ἑαυτῷ παίζει παιδιὰν, τοιοῦτον περὶ τὰ ὅλα χρώμενος
ἀεί, καὶ τὸν κόσμον, οὐκ ὄντα πλάτλων, εἶτ' ἀπολλύ-
ων γενόμενον. Τοὐναντίον γὰρ ὅσον ἀμωσγέπως ἐγγέ-
F γονε τῷ κόσμῳ, τοῦτο σωδεῖ τὴν οὐσίαν καὶ κρατεῖ τῆς
περὶ τὸ σωματικὸν ἀσθενείας ὀλίγον φθορὰν φερομένης· καὶ

E. 3. πῦρ ἀφιέντος,—] Locus turbatus, ita conſtituendus—πῦρ ἀφιέντος, ἑαυτὸν ἀναστῶντος, ὡς λέγουσιν, αὖθίς τε καταθλίβοντος ἐντεῦθεν καὶ κατατείνοντος: ut partim viderunt etiam Mez. et R. Pro αἱ αὐτὸν habent ἑαυτὸν A. B. D. P.

E. 11. ἀμωσγέπως] Ita omnes libri. Forte ἀσώματον.

omnino res ſenſilis de ea quam ſola mens cernit, et caduca de perenni præſtare poteſt) fœcunda eſt, indicia nobis quædam et ſimulachra effulgentia utcunque ſuggerendo, bonitatem et felicitatem numinis iſtius repræſentantia. Illas vero Apollinis e ſua natura egreſſiones, ac mutationes, ignem emittentis, quibus, ſeipſe ſurſum trahat rurſuſque ſe diſſipet, et in maria, ventos, aut animalia, vel ſtirpes, transformetur, aliaſque id genus diras perpeſſiones, ne audire quidem pium eſt: niſi eum puero illo a poeta deſcripto facimus deteriorem: et quod ille ludicrum in ſabulo, id componens ac diffingens identidem, ſibi animi cauſa fingit, hoc Deum uti in Univerſo ſemper ſtatuimus, dum alias mundum format qui non erat, alias conditum perdit. Immo contra quantum ejus mundo utcumque innatum eſt, id ſubſtantiam mundi conſtringit, corporeamque imbecillitatem ad interitum propenſam coercet. Ac mihi qui-

μοι δοκεῖ μάλιστα πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἀντιβαίνομεν ὃ ῥῆμα καὶ μαρτυρόμενον, ΕΙ φαῦναι πρὸς τὸν θεόν, ὡς ἐδέποτε γενομένης πρὸς αὐτὸν ἐκστάσεως καὶ μεταβολῆς, ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ θεῷ μᾶλλον δὲ δαίμονι τεταγμένῳ 394
πρὸς τιὼ σὶ φθορᾶ καὶ γενέσει φύσιν τοῦτο ποιεῖν καὶ πάσχειν προσῆκεν· ὡς δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων εὐθύς, οἷον ἐναντίων ὄντων καὶ ἀντιφώνων. Λέγεται γὰρ ὁ μὲν Ἀπόλλων, ὁ δὲ Πλούτων· καὶ ὁ μὲν Δήλιος, ὁ δὲ Ἀϊδωνεύς· καὶ ὁ μὲν Φοῖβος, ὁ δὲ Σκότιος· καὶ παρ' ᾧ μὲν αἱ Μοῦσαι καὶ ἡ Μνημοσύνη, παρ' ᾧ δὲ ἡ Λήθη καὶ ἡ Σιωπή· καὶ ὁ μὲν Θεώριος καὶ Φανταῖος, ὁ δὲ Νυκτὸς ἀϊδνᾶς ἀεργηλοῖό τε Ὕπνου κοίρανος· καὶ ὁ μὲν

—Βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων· B

πρὸς ὃν δὲ Πίνδαρος εἶρηκεν, οὐκ ἀκόμπως,

Κατεκρίθη, θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν.

A. 3. προσῆκεν] Leg. προσῆκεν.
B. 3. θνατοῖς ἀγανώτατος] Reſtitui e duobus aliis Plutarchi locis, ubi idem exſtat dictum. Defect. Orac. p. 413. C. et Adverſ. Epicur. p. 1102, E. ut jam Valckenarius monuerat, ad Eurip. Phœn. p. 12. et Hippol. p. 275. Vulgo δῖον αὐτοῖς ἀγανώτατον.

dem maxime oppoſitum iſti opinioni videtur Dei nomen, ut EI appellemus eum, teſtantes nunquam illum ſuo de ſtatu exire, nulla mutatione affici. Hoc enim magis conveniebat tribuere alii cuidam deo, aut potius genio præfecto naturæ quæ ortibus et interitibus variatur: quod ſtatim ex nominibus liquet, contrariis atque ſignificantibus rem adverſam. Nam *Apollo* noſter, alter *Pluto* a multitudine: ille *Delius*, hic *Aidoneus* ab obſcuritate et cæcitate nominatur: ille *Phœbus*, hic *Scotius*, quod eſt tenebricoſus: apud illum Muſæ verſantur, et Memoria, id eſt Mnemoſyne: apud hunc Lethe (ſeu oblivio) et Silentium: ille a contemplando *Theorius* et *Phanæus* uſurpatur: hic

Obſcuræ noctis, ſegnis princepſque ſoporis.

atque hic quidem *mortalibus omnium eſt Deorum inviſiſſimus:* in illum non ineleganter Pindarus dixit,

Cenſeri eum ergo homines mitiſſimum eſſe.

Εἰκότως οὖν ὁ Εὐριπίδης εἶπεν,

Λοιβαὶ νεκύων φθιμένων
Ἄιδαι, ἃς ὁ χρυσοκόμας
Ἀπόλλων οὐκ ἐνδέχεται.

Καὶ πρότερος ἐπὶ τούτῳ ὁ Στησίχορος,

Μάλα τοι μάλιστα παιγμοσύνας φιλεῖ μολπάς τε Ἀπόλλων,
κήδιά τε γοεραχάς τε Ἀΐδας ἴλαχε.

Σοφοκλῆς δὲ καὶ τὼ ὀργάνων ἑκατέρῳ προσνέμων ἑκάτερον δῆλός ἐστι διὰ τούτων,

Οὐ πάλλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλα.

Καὶ γὰρ ὁ αὐλὸς ὀλίγα καὶ προφθὰν ἐτόλμησε φωνὴν
C ἐφ' ἱμερτοῖσιν ἀφιέναι, τὸ δὲ πρότερον χρόνον εἴλκετο πρὸς τὰ πένθη, καὶ τὴν περὶ ταῦτα αὐτουργίαν ὑμάλα ἔντιμον οὐδὲ φαιδρὰν εἶχεν, εἶτ' ἐμίχθη πανταπάσι· μάλιστα δὲ τὰ θεῖα πρὸς τὰ δαιμόνια συγχέοντες, εἰς ταραχὴν αὐτὰς κατέστησαν. Ἀλλά γε τῷ Ε τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ ἔοικέ πως ἀντικεῖσθαι, καὶ τρόπον τινὰ

B. 13. πάλλα] Ut exhibet Brunck. ad Sophocl. t. ii. p. 43: re ipsa jubente.
C. 1. εἵλκετο] A. B. D. P. Vulgo εἶλκε.
C. 2. αὐτουργίαν] Forte λειτουργίαν cum R.
C. 5. κατέστησαν] Sic A. B. D. Ven. P. Vulgo ἵστασαν.

Recte itaque Euripides dixit,

Libationes, atque cantus
Vita solutis: auricomus quas
Non admittit Apollo.

Priorque eo Steſichorus:

Cantus atque jocos præ reliquis amat
Apollo rebus: ſed gemitus graves
Luctuſque Diti ſorte cedunt.

Sophocles ſua etiam utrique inſtrumenta perſpicue denotat his verbis:

Non nabla ſunt artica, nec lyra luctibus.

Nam idem ille nuper admodum auſus eſt vocem * emittere: cum priore tempore ad luctum vocaret homines, et non valde honoratam aut ſplendidam obiret iſtarum rerum actionem: poſtea omnino ſunt commixta, magnæque perturbationes hominibus inde obortæ, quod res deorum cum rebus geniorum permiſcuerunt. At enim notæ EI dictum *Noſce teipſum* videtur quodam-

πάλιν σωφρονεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἐκπλήττει καὶ σεβασμῷ πρὸς τὸν θεὸν, ὡς ὄντα διαπαντὸς, ἀναπεφώνηται· τὸ δ' ὑπόμνησίς ἐστι τῷ θνητῷ τῆς ἀεὶ αὐτὸ φύσεως καὶ ἀσθενείας.

modo repugnare, alio consonare. Hoc enim pronunciatum est, ut nos percellat, et ad venerationem numinis, utpote quod sit semper, excitet: illa nos mortales esse docet, naturæque et imbecillitatis nostræ admonet.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΜΗ ΧΡΑΝ ΕΜΜΕΤΡΑ ΝΥΝ ΤΗΝ ΠΥΘΙΑΝ.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΠΡΩΤΑ,

ΒΑΣΙΛΟΚΛΗΣ. ΦΙΛΙΝΟΣ.

ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΦΙΛΙΝΟΣ.	ΣΕΡΑΠΙΩΝ.
ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΣ.	ΒΟΗΘΟΣ.
ΘΕΩΝ.	ΕΞΗΓΗΤΑΙ.

DIALOGI PERSONÆ.

PRIMÆ,

BASILOCLES. PHILINUS.

SECUNDÆ,

PHILINUS.	SERAPION.
DIOGENIANUS.	BOETHUS.
THEON.	INTERPRETES.

D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΜΗ ΧΡΑΝ ΕΜΜΕΤΡΑ ΝΤΝ ΤΗΝ ΠΥΘΙΑΝ.

PLUTARCHI

CUR

PYTHIA NUNC NON REDDAT ORACULA CARMINE.

α'. ΒΑΣΙΛΟΚΛΗΣ. Ἑσπέρας ἐποίησατε βαδίζειν, ὦ Φιλῖνε, ἀφ' ὧν ἀναθημάτων ὧδε πέμποντες τὸν ξένον· ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἀναμένων ἀπηρρύσα.

ΦΙΛΙΝΟΣ. Βραδέως γὰρ ὠδεύομεν, ὦ Βασιλόκλεις, σπείροντες λόγους καὶ θερίζοντες εὐθὺς μὲν μάχης ὑπαύλους καὶ πολεμικοὺς, ὥσπερ οἱ Σπαρτιᾶται, βλασφήμους δὲ ἡμῖν καὶ ὑποφυομένους τῇ ὁδῷ.

I. BASILOCLES. Hoſpitem, Philine, per donaria deducendo rem in profundam protraxiſtis veſperam. Ego quidem vos exſpectando defatigatus ſum.

PHILINUS. Etenim, Baſilocles, tarde inceſſimus, interim ſeminantes ac metentes ſermones, qui Spartorum illorum in morem bellicoſi et infenſi ſubinde nobis ambulantibus ſuppullulabant.

ΒΑΣ. Ἕτερον οὖν δέησι τινὰ προσκαλεῖν τὸν παραγενόντων, ἢ σὺ βούλει χαριζόμενος ἡμῖν διελθεῖν τίνες ἦσαν οἱ λόγοι, καὶ τίνες οἱ λέγοντες;

ΦΙΛ. Ἐμόν, ὡς ἔοικεν, ὦ Βασιλόκλεις, τὸ ἔργον· τὸν μὲν ἄλλων οὐδενὶ ῥᾳδίως ἂν ἐντύχοις χρῆν πόλιν· τοὺς μὲν πλείστους ἑώρων αὖθις εἰς τὸ Κωρύκιον τῷ ξένῳ καὶ τῷ Λυκωρίᾳ συναναβαίνοντας.

ΒΑΣ. Ἡ φιλοθεάμων τις ἡμῖν καὶ σφόδρα φιλικός ἐστιν ὁ ξένος;

ΦΙΛ. Φιλόλογος δὲ καὶ φιλομαθὴς ἐστὶ μᾶλλον· οὐ μὴν ταῦτα μάλιστα θαυμάζειν ἄξιον, ἀλλὰ σφόδρα τε πολλὴν χάριν ἔχουσα, καὶ τὸ μάχιμον καὶ ἀφορ- 395
ρητικὸν ὑπὸ συνέσεως, ὅτε δύσκολον οὔτε ἀντίτυπον πρὸς τὰς ἀποκρίσεις· ὥστε καὶ βραχὺ συμβενόμενον, εὐθὺς εἰπεῖν, Τέκος ἀγαθοῦ πατρός· οἶσθα γὰρ Διογενιανὸν ἀνδρῶν ἄριστον.

F: 7. Ἡ φιλοθεάμων—φιλόλογος] Ita dedi et perſonis diſtinxi ex B. E. Vulgo continua erant: et ὁ φιλοθεάμων legebatur: φιλικὸς mutandum in φιλήκοος, ut viderant Mez. et Reiſk. Porro poſt φιλόλογος, loco δὲ corrigendum vel γε, vel τε.

A. 1. μάχιμον] an ἀγχίνουν.

BAS. Ergo aliquis alius eorum qui interfuere nobis compellandus eſt, aut tu nobis gratificaberis iſthæc narrando, quinam fuerint, et quorum ſermones?

PHIL. Mea eſt hæc, o Baſilocles, opera. Nam reliquorum in nullum facile incides in urbe; vidi enim pleroſque rurſus in Corycium cum hoſpite et Lycuriam una ire.

BAS. Ergo hoſpes nobis eſt et ſpectandi et audiendi haud vulgariter cupidus.

PHIL. Immo literarum ac doctrinæ potius eſt cupidus. Neque tamen hæc maxime admirationem merentur: ſed manſuetudo pervenuſta, et in dubitando ac repugnando acumen, adque reſpondendum facilitas ab omni remota contumacia: ut etiam primo congreſſu diceres, *Proles boni parentis.* Noſti enim Diogenianum optimum virum?

Βας. Αὐτὸς μὲν οὐκ εἶδον, ὦ Φιλῖνε, πολλοῖς δὲ ἐντετύχηκα καὶ τὸν λόγον καὶ ὃ ἦθος τοῦ ἀνδρὸς ἰσχυρῶς ἀποδεχομένοις, ὅμοια δὲ τούτοις ἕτερα περὶ τοῦ νεανίσκου λέγουσι, ἀλλὰ τίνα ἀρχὴν ἔχον οἱ λόγοι ἢ πεφάσαν;

Β'. Φιλ. Ἐπέρχεσθον οἱ περιηγηταὶ τὰ συντεταγμένα, μηδὲν ἡμῶν φροντίσαντες δεηθέντων ὀλίγα μεῖν τὰς ῥήσεις καὶ τὰ πολλὰ τῶν ὑπογραμμάτων. Τὸν δὲ ξένον ἡ μὲν ἰδέα καὶ τὸ τεχνικὸν τῶν ἀνδριάντων μετρίως
B περιῆγετο, πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων, ὡς ἔοικε, θαττὸν γεγενημένων. Ἐθαύμαζεν δὲ ὅ χαλκοῦ ὁ ἀνθηρόν, ὡς ὑπό τινος πεπυκασμένος σώδει ἴῳ, βαφῇ δὲ κυανῇ κίλβοντος, ὥστε καὶ πέμψαι τι πρὸς τοὺς ναύαρχους, (ἀπ' ἐκείνων γὰρ ἤρκται τῆς θέας) οἷον ἀτεχνῶς θαλαττίως τῇ χρόᾳ καὶ βυθίως ἐτῶσας. Ἆρ' οὖν, ἔφη, χρῶσίς τις ἐστὶ καὶ

A. 7. ἐντετύχηκα —ὅμοια δὲ] Insigne defectus ſupplementum præbuerunt B. E. Mox ἑτέραν delevimus eorundem auctoritate librorum, cum vulgo legeretur τίνα ἑτέραν ἀρχήν.

B. 2. Ἐθαύμαζεν] Sic Raſ. Xyl. Amiot. Vulgo ἐθαύμαζον.

B. 4. πεμφαί τι πρὸς τοὺς ναύαρχους] Depravatus locus, cui nil nec in libris nec in conjectoribus remedii. Pro πεμφαί τι Mez. ἐπίσημόν τι et ita fere Amiot. Mihi in mentem venit πάσχειν τι, vel πρέψαι ut color valde deceret Navarchos: nam ναύαρχους corrigendum patet ex Vita Lyſandri p. 443. A.

Bas. Ipſe quidem, Philine, eum non vidi: cum multis tamen collocutus ſum qui orationem et mores viri magnopere probarent. Sed quodnam initium habuerunt ſermones, qua occaſione orti?

II. Phil. More ſuo interpretes ſacrorum agebant, nulla noſtrum habita ratione, qui orabamus ut in pauca contraherent enarrationem, et pleraſque inſcriptionum præterirent. Hoſpitem vero forma et artificium ſtatuarum mediocriter movebant, qui, ut apparebat, multa præclara opera ſpectaviſſet. Miratus autem fuit æris floridum colorem, non ſitui aut ærugini ſimilem, ſed cyani tinctura rutilantem, ita ut etiam aliquid ad navium rectores ſplendoris emitteret, ab his enim ſpectare orſus eſt, ut propemodum eorum ſtatuæ colorem profundi maris referrent. Numnam, aiebat, temperatione qua-

φάρμαξις τῶν πάλαι τεχνιτῶν περὶ τὸν χαλκόν; ὥσπερ ἡ λεγομένη τῶν ξιφῶν βάμμωσις, ἧς ἐκλείπουσης ἐπεχειρίαν ἔσχε πολεμικῶν ἔργων ὁ χαλκός; τὸν μὲν γὰρ Κορίνθιον, ἡ τέχνη λέληθε σωτηρίᾳ τῆς χρόας λαβεῖν ὃ κάλλος, ὀλίγα μεμιγμένα πυρὸς οἰκίαν ἔχουσάν τι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πλεῖον δὲ χαλκὸν ἐπικείμενον· ὧν συγχυθέντων καὶ σωταικέντων, ὄνομα τῷ χαλκῷ τῷ μείζονι c τὸ πλῆθος παρέσχεν. Ὁ δὲ Θέων ὑπολαβών, Ἄλλον, ἔφη, λόγον ἡμεῖς ἀκηκόαμεν παραγόντες· ὡς ἀνὴρ ἐν Κορίνθῳ χαλκοτύπος, ὀλίγων δεηθεὶς χρυσίου ἐχέσης πολὺ, καὶ δεδοικὼς φανερὸς γενέσθαι, κατὰ μικρὸν ἐποκόπων καὶ ὑπομιγνὺς ἀτεμία τῷ χαλκῷ, θαυμασίῳ λαμβάνοντι κρᾶσιν, ὑπέθρεψε πολλῷ μᾶλλον τὴν χρόαν ἢ τὸ κάλλος ἀγαπώμενον· ἀλλὰ ἢ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα μῦθός ἐστιν. Ἦν δέ τις, ὡς ἔοικε, μίξις καὶ ἄρτυσις, ὡς που καὶ νῦν ἀναχεραννύντες ἀργύρῳ χρυσὸν,

B. 7. ὥσπερ ἡ λεγομένη—ὁ χαλκός;] Supplementum lacunæ depromtum eſt ex iiſdem B. E. item proxime τέχνη pro vulgato τέχνης.

dam et medicatione æris priſci opifices uſi ſunt? prouti illa quæ dicitur gladiorum tinctura, qua deficiente inducias a bellicis rebus nactum eſt æs. Nam Corinthium quidem æs non ars, ſed caſus tam elegante donavit colore, igne domum hauriente in qua aliquid auri et argenti, plurimum vero æris repoſitum erat: quibus confuſis et in unam conflatis maſſam, a majore copia æris nomen impoſitum eſt. Tum Theo ſubjiciens: Nos, inquit, aliam rationem callidiorem inaudivimus. Fabrum quendam ærarium Corinthi incidiſſe in capſam multo auro repletam, et cum metueret ne palam fieret hoc, paulatim aurum abſcidiſſe et æri ſenſim permiſcuiſſe, idque mirabili contemperatum modo colorem pulchrum fuiſſe adeptum, magnoque idcirco venditum pretio. Verum et hoc, et illud, fabulæ ſunt. Apparet autem fuiſſe quandam mixturam et apparatum: ſicut et nunc argento aurum admiſcentes, pe-

D ἰδίαν τινὰ χρὴ τοιαύτην, ἐμοὶ δὲ φαινομένην νοσώδη χλωρότητα καὶ φλοιὸν ἀχαλλῆ παρέχουσι.

γ'. Τίνα οὖν αἰτίαν, ἔφη ὁ Διογενιανός, οἴει τῆς τοιαύτης τοῦ χαλκοῦ χροιᾶς γεγονέναι; Καὶ ὁ Θέων, Ὅταν, ἔφη, τοῦ πρώτων καὶ φυσικωτάτων καὶ ἐσομένων ᾖ ὄντων, πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος, καὶ μηδὲν ἄλλο πρὸ χαλκῷ πλησιάζῃ μηδὲ ὁμιλῇ πλὴν μόνου ὁ ἀήρ, δῆλός ἐστιν ὑπὸ τούτου πεπονθὼς καὶ ἀφ' οὗτον ἐχικὼς ἰοῦ ἔχει διαφορὰν ἀεὶ σωύοντα καὶ προσκείμενον, ἢ τοῦτο μοὶ ἤδεις πρὶν Θεόγνιν γεγονέναι, τὸν Κωμικόν· ἰοῦ δὲ ἔχων φύσιν ὁ ἀήρ, ἢ τε ἀρώμενος δυ-
E νάμει καὶ τὰς ὀπιφαύσεις ὀπτικέχρωκε τὸν χαλκόν· ὀπιθυμεῖς μαθεῖν; Φήσαντος δὲ τοῦ Διογενιανοῦ, Καὶ γὰρ ἐγώ, εἶπεν, ὦ παῖ· ζητῶμεν ὧν κοινῇ, καὶ πρότερον, εἰ βούλει, δι' ἰοῦ αἰτίαν μάλιστα τοῦ ὑγρῶν ἀναπίμπλησιν

D. 6. καὶ μηδὲν ἄλλο] καὶ delendum cum Xyl. Amiot. Mez.
D. 10. ᾖδεις] Recepi ex T. V. Anon. Exempl. Turneb. Mez. Vulgo ejus loco eſt lacuna.
E 4. ἀναπίμπλησιν—πλησιάζοντα] Niſi quid excidit, putem corrigendum— ἀναπίμπλησιν (ſcilicet ὁ ἀὴρ) ἰῷ τοιλαιον οὐ γὰρ αὐτός γε δύναται τῷ ἐλαίῳ προστρίβεται τὸν ἰὸν, ἅτε δὲ καθαρὸς αὐτοῦ καὶ ἀμίαντος πλησιάζων. Mox τούτου pro τοῦτο ex Anon. T. V.

euliarem quendam et artificioſum, ut vero mihi videtur, vitioſum et minime pulchrum pallorem faciunt.

III. Quam ergo, aiebat Diogenianus, cauſam putas colori huic æris fuiſſe? Et Theo, Quando, inquit, de iis rebus quæ natura primæ erunt atque ſunt, ignem puta, aërem, terram, et aquam, nihil aliud æri accidit quam ſolus aër, ab hoc illud affici liquet, atque ob ejus aſſiduam præſentiam illud coloris diſcrimen conſequi. Aut hoc quidem noveras antequam naſceretur Theognis, ut eſt apud comicum. Sed quanam aër natura præditus, qua facultate utens contactu colorem hunc æri induxerit cupis ſcire? Aiente Diogeniano, Et quidem, inquit, ego quoque, mi puer. Ergo communicata opera inquiramus, idque primum diſpiciamus, cur de omnibus hujuſmodi oleum

ἱᾶ τἄλλαιον· ὁ γὰ αὐτό γε δή πως τῷ χαλκῷ προσπε-
φθαι τὸν ἰόν, ἅτε δὴ καθαρὸν αὐτῷ καὶ ἀμίαντον πλη-
σιάζοντα. Οὐδαμῶς, εἶπεν ὁ νεανίας, ἄλλο δ' αὐτῷ δο-
κεῖ τοῦτο τὸ αἴτιον ὑπάρχειν· λεπτῷ γὰρ ὄντι καὶ κα-
θαρῷ καὶ διαυγεῖ προσαιτίων ὁ ἰὸς, ἐκφανέστατός ἐστιν,
ὁ δὲ τοῖς ἄλλοις ὑγροῖς ἀφανίζεται· καὶ ὁ Θέων, Εὖγε, F
εἶπεν, ὦ παῖ, καὶ * σκόπει δὲ, εἰ βέλει, καὶ τὴν ὑπὸ
Ἀριστοτέλους αἰτίαν λεγομένην. Ἀλλὰ βέλομαι, εἶπεν.
Φησὶ τοίνυν τοὺς μὲν ἄλλων ὑγρῶν ὀπτόντα διέχειν ἀδή-
λως καὶ διαπείρεσθαι τὸν ἰόν, ἀνωμάλων καὶ μανῶν
ὄντων· τῷ δὲ ἐλαίῳ τὴν πυκνότητι γίγεσθαι, καὶ διαμέ-
νειν ἀθροιζόμενον. Ἂν οὖν καὶ αὐτοί τι τοιοῦτον ὑπο-
θέσθαι δυνηθῶμεν, οὐ πανταπασιν ἀπορήσομεν ἐπῳδῆς
καὶ παραμυθίας περὶ τοῦ ἀπορίαν.

δ'. Ὡς οὖν ἐκελεύομεν καὶ συνεχωροῦμεν, ἔφη. Τὸν 396
ἀέρα † ἐν Δελφοῖς πυκνὸν ὄντα καὶ συνεχῆ, καὶ τόνον ἔχον-

F. 2. Ad, ὦ παῖ, καὶ—ſupplendum καλὰς, vel ἀνδρικῶς. Mox εἶπεν pro εἰπεῖν e Xyl. Porro διέχειν videtur mutandum in διαῤῥεῖν. Tum lacuna expleta, mutato καὶ μεινόντων in καὶ μανῶν ὄντων ex T. V. Exempl. Turneb. Mez.

maxime ærugine oppleat. Non enim videtur ipſum æri eam inducere, cum purum et impollutum ei aptetur. Nequaquam, aiebat adoleſcens: ſed alia videtur eſſe cauſa: ærugo enim, oleo, quod tenue eſt et purum ac pellucidum, accedente, maxime eluceſcit, cum eam alii humores tegant. Tum Theo: Præclare, inquit, mi puer, et recte: conſidera autem ſodes etiam eam quæ ab Ariſtotele adfertur cauſam. Volo, inquit. Is ergo tradit ærugi-nem reliquis humoribus incidentibus obſcure elucere et diſſipari, quod ii ſint inæquales, neque partes una maneant: olei autem denſitate eam cohiberi atque colligi. Proinde ſi nos quoque tale aliquid ponere poſſumus, non plane nobis deerit hujuſce difficultatis explicatus.

IV. Ut ergo juſſimus, veniamque dedimus, ita fere is eſt locutus. Aer Delphicus craſſus eſt, continuus, et ob

τὰ, διὰ τ' ἀπὸ τ' ὀρῶν ἀνάκλασιν καὶ ἀντέρεισιν, ἔτι καὶ δηκτικόν, λεπτὸν εἶ), ὥσπερ μαρμυρεῖ καὶ τὰ περὶ τὰς πέψεις τροφῆς· ἐνδυόμενον ὂν ὑπὸ λεπτότητος καὶ τέμνουσα τ' χαλκόν, ἀναχαλάσειν πολὺν ἰὸν ἐξ αὐτῆ καὶ γεώδη, φέρειν δὲ τοῦτον αὖ πάλιν καὶ πιέζειν, τῆς πυκνότητος ἀφάχυσιν μὴ διδούσης, τόνδε ὑφιζάμενον αὐτῷ ἀφ' πλήθος ἐξανθεῖν, καὶ λαμβάνειν αὐγὴν καὶ χάνωμα περὶ τὸ ὀπτφάνειαν. Ἀποδεξαμένων δὲ ἡμῶν, ὁ ξένος ἔφη τὸ
B ἑτέραν ἀρκεῖν ὑπόθεσιν περὶ τὸν λόγον. Ἡ δὲ λεπτότης, ἔφη, δόξει μὴ συναναιρεῖσθαι καὶ περὶ τὸ λεγομένην πυκνότητα τῆ ἀέρος, λαμβάνεται δὲ οὐκ ἀναγκαίως· αὐτὸς γὰρ ὑφ' ἑαυτῆ παλαιούμενος ὁ χαλκὸς ἀποπνεῖ καὶ μεθίησι τ' ἰὸν, ὃν ἡ πυκνότης συνέχουσα καὶ παχύνουσα ποιεῖ ἐκφανῆ διὰ ὃ πλῆθος. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Θέων, Τί γὰρ, εἶπεν, ὦ ξένε, κωλύει ταυτὸ εἶ) καὶ λεπτὸν καὶ

A. 4. λεπτὸν εἶναι] Addidi ex B. E. Mox lacunam explevi voce διάχυσιν ex Anon. quod item videntur habuisse T. V. ex quibus notatum est διάλυσιν. Meg. διέξοδον.

B. 5. ἀποπνεῖ] Sic B. E. Ald. Bas. Xyl. At Steph. et reliquae editiones ἀπαυτεῖ vitiose et vitio forte typographi.

reflexionem ac renisum a montibus vehemens, itemque mordax ac tenuis: quod testatur nutrimenti concoctio. Subiens itaque sua tenuitate, æs penetrat, atque ex eo multam terrestremque æruginem eruit: eamque rursum sua densitate comprimit, quæ exitum illi non præbet, ut rursus subsidens præ multitudine efflorescat, et in superficie splendorem atque nitorem adipiscatur. Hæc nobis probantibus, hospes aiebat, Ad reddendam rationem sufficere alteram positionem. Nam tenuitas, dicebat, videbitur etiam ei quæ commemorata est aëris densitati adversari, neque adsciscitur necessario. Ipsum enim a seipso inveteratum æs exspirat æruginem, quam densitas continens atque constringens, ob multitudinem adspectui exhibet. Sub hæc Theo: Quid vero, inquit, obstat, o hospes, quin idem sit

πυκνὸν, ὥσπερ τὰ σηρικὰ καὶ τὰ βύσσινα τῶν ὑφασμάτων, ἐφ' ὧν καὶ Ὅμηρος ἔφην,

Καιροσίων δ' ὀθονῶν ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον,

σύδεικνύμενος τὴν ἀκρίβειαν καὶ λεπτότητα τῆς ὕφης, ἣν μὴ φερόμενον ὃ ἔλαιον, ἀλλ' ἀπορρεῖν καὶ ἀπολισθάνειν τῆς πυκνότητος, ὑ δίησι. Καὶ μὴν ὑ μόνον πρὸς τὴν ἀναλάμψιν τῆ ἰοῦ χρήσαιτο ἂν τῇ λεπτότητι τῆ ἀέρος, ἀλλὰ καὶ ἡ χρόαν αὐτὴν ποιεῖν ἥδιονα καὶ γλαυκοτέραν, ἀναμιγνύουσα τῷ κυανῷ φῶς καὶ αὐγήν.

ε'. Ἐκ τούτου γενομένης σιωπῆς, πάλιν οἱ ἑταῖροι προεχειρίζοντο τὰς ῥήσεις· χρησμὸς δέ τινος ἐμμέτρου λεχθέντος οἴμην περὶ τῆς Ἄγωνος τοῦ Ἀργείων βασιλείας, Πολλάκις, ἔφη, θαυμάσαι τὸν ἐπῶν ὁ Διογενιανὸς, ἐν οἷς οἱ χρησμοὶ λέγονται, τὴν φαυλότητα καὶ τὴν εὐτέλειαν· καίτοι μισητὴς ὁ θεὸς, καὶ τῆς λεγομένης λογιότητος ὐχ ἧττον αὐτῷ τὸ καλὸν, ἢ τῆς περὶ

C. 2. ὑ δίησι] Legendum ὑ διείσης. B. E. οὐ δίησι. Ald. Baſ. Xyl. οὗ δίησι. Mox προεχειρίζοντο ex B. E. Xyl. pro vulgato προσεχειρίζοντο.

et tenue et denſum: ſicut ſunt ſerica et byſſina texta, de quibus etiam Homerus dixit:

Lintea pexa, oleæ queis lentus defluit humor.

oſtendens accuratam texturæ ſubtilitatem, quæ oleum non tranſmitteret, ſed id ob denſationem deflueret. Enimvero non tantum ad æruginem foras eruendam uti aliquis poſſit argumento a tenuitate aëris petito: ſed et colorem ea videtur facere poſſe jucundiorem, quando cœruleo admiſcetur.

V. Secundum hæc ſilentio facto, rurſum enarratores ſacrorum oracula depromſerunt. Ibi cum oraculum quoddam carmine editum recitaretur, de regno, niſi fallor, Ægonis Argivi; Diogenianus aiebat, ſæpenumero ſe admiratum fuiſſe verſuum, quibus oracula exprimerentur, vilitatem atque vitia. Atqui Apollinem muſarum ducem eſſe, et ad quem non minus

D μέλη καὶ ᾠδὰς καὶ εὐφωνίας μετεῖναι, καὶ πολὺ τὸν Ἡσίοδον εὐεπείᾳ καὶ τὸν Ὅμηρον ὑπερφέρεσθαι· τὰς δὲ πολλὰς τῶν χρησμῶν ὁρῶμεν καὶ τοῖς μέτροις καὶ τοῖς ὀνόμασι πλημμελείας καὶ φαυλότητος ἀναπεπλησμένας. Παρὼν ἔτυχεν Ἀθηνήθεν ὁ ποιητὴς Σεραπίων, Εἶτα, ἔφη, ταῦτα τὰ ἔπη τῷ θεῷ πιστεύοντες εἶναι, τὸ ἄσωμον ἂν πάλιν, ὡς λέγεται, κέλλει τῶν Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου λέγειν, ἃ χρησόμεθα τούτοις ὡς ἄριστα καὶ κάλλιστα πεποιημένοις, ἐπανορθώμενοι τὴν αὐτῶν κρίσιν προσαπειλημμένην ὑπὸ φαύλης συνηθείας. Ὑπολαβὼν ἔφη Βόηθος ὁ γεωμέτρης· οἶδα γὰρ τὸν ἄνδρα μεταβαίνοντα
E μικρὸν ἤδη πρὸς τὸν Ἐπίκουρον· Ἆρ' οὖν, ἔφη, τὸ τοῦ ζωγράφου Παύσωνος ἀκήκοας; Οὐκ ἔγωγε, εἶπεν ὁ Σεραπίων. Ἀλλὰ μὴν ἄξιον. Ἐλαβὲν γάρ, ὡς ἔοικεν,

D. 4. ἀναπεπλησμένους] Sic B. E. Baſ. Xyl. Vulgo ἀναπεπλεγμένους.

D. 6. τὸ ἄσωμον—οὐ χρησόμεθα] Ita Ald. et Steph. item ſcripti, niſi quod B. E. ab initio habet τὸ ἄμωμον αὖ πάλιν. Legendum ut in promtu eſt nec Mez. et Reiſk. fugit, τολμῶμεν αὖ πάλιν ὡς λέγεται—λέγειν οὐδὲ χρησόμεθα. Baſ. et Xyl. forte a correctore—πιστεύετε εἶναι· ἁμῶμον εὖ πάλιν, ὡς λέγετε. κ. τ. Ὁμ. κ. Ἡσ. ἀκουστέον; οὐ χρησόμεθα—.

eruditionis, quam cantilenæ et vocis elegantia pertineret, et qui Homerum Heſiodumque longe antecelleret facundia: tamen pleraque oracula et contra metri leges, et vocabulorum pravitate peccare. Aderat una Serapio poëta, qui Athenis eo venerat. Is, putatis ergo, inquit, verſus iſtos Apollinis eſſe? Itane, hos Dei verſus eſſe putantes, audemus rurſum eos dicere, Homericis et Heſiodeis pulchritudine longe inferiores eſſe? an non utemur iis ut optime et pulcherrime compoſitis, corrigentes judicium quod de iis prava conſuetudine occupante fertur? Sub hæc Boëthus geometra, quem noſti jam in caſtra Epicuri tranſitum parare, Audiſtine, inquit, Pauſoni pictori quid contigerit? Non ſane, aiebat Serapio. Atqui dignum eſt auditu, inquit Boëthus. Conduxerat is pin-

ἵππον ἀλινδούμενον γράψαι, περόντα ἔγραψεν· ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου, γελάσας ὁ Παύσων καὶ στρέψας τὸν πίνακα· καὶ γενομένων ἄνω τοῦ κάτω, πάλιν ὁ ἵππος ὁ περόν ἀλλ' ἀλινδούμενος ἐφαίνετο. Τοῦτό, φησιν ὁ Βίων, συμβαίνει τοῖς λόγοις πάσχειν, ὅταν ἀναστρέφωσι. Διὸ F καὶ τοὺς χρησμοὺς ἔνιοι φήσουσιν οὐ καλῶς ἔχειν, ὅτι τοῦ θεοῦ εἰσιν· ἀλλὰ τοῦ θεοῦ μὴ εἶναι, ὅτι φαύλως ἔχουσιν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὐ διήλω· τὸ δὲ [τὰ ἔπη οὐκ εὖ] πεποιῆσθαι τὰ περὶ τοὺς χρησμούς, καί σοι κριτὴ δίπτυθεν, ὦ φίλε Σεράπιον, εἶπεν, ἐναργές ἐστι. Ποιήματα μὲν γὰρ γεγράφεις, τοῖς μὲν πράγμασι φιλοσόφως καὶ αὐστηρῶς, δυνάμει δὲ καὶ χάριτι καὶ κατασκευῇ πρὸς λέξιν ἐοικότα τοῖς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου μᾶλλον ἢ τοῖς ὑπὸ τῆς Πυθίας ἐκφερομένοις.

ϛ'. Καὶ ὁ Σεραπίων, Νοσοῦμεν γὰρ εἶπεν, ὦ

F. 1. ἀναστρέφωσι.—ἀλλὰ] Perizon. ad Ælian. V. H. XIV, 15. ita corrigit, ut legat ἀναστραφῶσι—ἄλλοι, et deleat οὐ· quibus nil opus correctionibus modo legat οὐ φήσουσιν.

F. 4. τὰ ἔπη οὐκ εὖ] Ita lacunam explevimus monente re ipsa, et uncinis inclusimus ut appareret, noſtra eſſe, non librorum, verba. Item πεποιῆσθαι poſuimus pro vulgato πεπονῆσθαι.

F. 11. εἶπεν, ὦ Βόηθε] Ita Baſ. Xyl. Amiot. Mez. Reliqui omnes ἐν τοῦ Βοήθε mònſtroſe.

gendum equum qui ſeſe volutaret: pinxit currentem: et locatore inique id ferente, ridens tabulam invertit, ut inferis ſurſum elatis partibus equus jam non currens ſed volutans ſeſe videretur. Hoc ait Bio quibuſdam etiam orationibus accidere quando inveruntur. Itaque et oracula aliqui non dicent bene habere, quia Deus eorum ſit autor: ſed Dei non eſſe, quia ſint vitioſa. Illud enim incertum eſt: non elaborata eſſe oracula, vel te, Serapio, judice liquet; pangis enim carmina argumento philoſophico et ſerio, facultate autem, elegantia, et apparatu dictionis magis ad Homerica atque Heſiodea accedentia, quam ad verſus a Pythia editos.

VI. Tum Serapio, Labo-

Βόηδε, ἢ τὰ ὦτα ἢ τὰ ὄμματα, συνειθισμένοι ἀφ' ὑγροῦ καὶ μαλακίαν τὰ ἡδέα καλὰ νομίζειν καὶ ἀπροφαί-
397 νεσθαι. Τάχα δὲ μεμψόμεθα τὴν Πυθίαν, ὅτι Γλαύκης ἀ φθέγγεται τῆς κιθαρῳδοῦ λιγυράτερον, οὐδὲ χριομένη μύρου, οὐδὲ ἀλαυρῆδας ἀμπεχομένη κάτειδιν εἰς τὸ, οὐδὲ ὀπὸ μυρσίνας καυσίαν ἢ λήδανον ἢ λιβανωτὸν, ἀλλὰ δάφνην ἢ κρίθινον ἄλφιτον. Οὐχ ὁρᾷς, ἔφην, ὅσην χάριν ἔχει τὰ Σαπφικὰ μέλη, κηλοῦντα καὶ καταθέλγοντα τὰς ἀκροωμένας; Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι, κατ' Ἡράκλειτον, ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθεγγομένη, χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ ἀφ' τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ Πίνδαρος ἀκοῦσαι φησὶ τοῦ θεοῦ τὸν
B Κάδμον ὀ μουσικὴν ὀρθὴν, οὐχ ἡδεῖαν, οὐδὲ τρυφερὰν, οὐδὲ ὀπτεκλασμένην τοῖς μέλεσιν. Ἡδονὴν γὰρ οὐ προσίεται τὸ ἀπαθὲς καὶ ἁγνὸν, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ μετὰ

A. 2. χριομένη—ἐπιθυμιᾷ] Vulgo χριομένην—ἀμπεχομένην καὶ τιθεν—ἐπιθυμιᾶν. Ald. præbuit ἐπιθυμιᾷ. Anon. T. V. χριομένη: reliqua e noſtra et Reiſkii conjectura. Εἰς τὸ non auſus ſum mutare: probabile videtur legendum eſſe εἴσω.

B. 1. οὐ μουσικὴν] Delendum οὐ cum Amiot. Mez. Reiſk.

ramus, inquit, aurium oculorumque morbo, adſueti ob luxum et mollitiem ſuaviora quæ ſunt, pulchra appellare. Fortaſſe autem Pythiam quoque culpabimus, quod non canit jucundius quam Glauce fidicina, neque unguentis oblinita, neque purpuram induta in penetralia deſcendit, neque caſiam, ladanum, thus, ſed laurum et hordeaceam ſuffit farinam. Non vides, aiebat, quanta ſit venuſtas Sapphicorum carminum demulcentium auditores? at *Sibylla furente ore*, ut ait Heraclitus, riſus, ornatus, et fuci expertia ſonans, Dei beneficio vocem ad mille annos continuat. *Cadmum* quoque Pindarus inquit *a Deo audiviſſe non rectam muſicam*, neque ſuavem, neque delicatam, neque cantu infracto. Voluptatem enim non admittit quod integrum eſt et caſtum: ſed hæc ſimul cum Noxa in hanc terram

τῆς ἀτης ἐρρίφη, ᾗ ὃ πλεῖστον αὐτῆς, καὶ, ὡς ἔοικεν, εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων συνερρύηκεν.

ζ'. Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Σεραπίωνος, ὁ Θέων μειδιάσας, Ὁ Σεραπίων μὲν, εἶπε, τὸ εἰωθὸς ἀποδέδωκε τῷ τρόπῳ, λόγῳ περὶ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς παραπεσόντος ἀπολαύσας· ἡμεῖς δὲ, ὦ Βόηθε, κἂν ἡ φαυλότερα τῶν Ὁμήρου ζῶντα τὰ ἔπη, μὴ νομίζωμεν αὐτὰ ποιηκέναι τὸν θεὸν, ἀλλὰ ἐκείνου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κινήσεως ἐνδιδόντος, ὡς ἐκάστη πέφυκε κινεῖσθαι τῶν ψυ- c χῶν. Καὶ γὰρ εἰ γράφειν ἔδει μὴ λέγειν τοὺς χρησμούς, οὐκ ἄν, οἶμαι, τοῦ θεοῦ τὰ γράμματα νομίζοντες ἐψέγομεν, ὅτι λείπεται καλλιγραφία τῶν βασιλικῶν· οὐ γὰρ ὀσὶ θεοῦ ἡ γῆρυς, οὐδὲ ὁ φθόγγος, οὐδὲ ἡ λέξις, οὐδὲ τὸ μέτρον, ἀλλὰ τῆς γυναικός· ἐκεῖνος δὲ μόνας τὰς φαντασίας παρίστησι, καὶ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖ πρὸς τὸ μέλλον· ὁ γὰρ ἐνθουσιασμὸς τοιοῦτόν ἐστι. Καθόλου δὲ

B. 4. ἀτης] Sumſi ex T. V. Libri ſcripti et editi αὐτῆς. Stephanus dedit ᾀδῆς ex Leonico. Xyl. conjecit αὐδῆς.

B. 8. αὐτῆς τῆς ἡδονῆς] Forte περὶ χάλλους τε καὶ ἡδονῆς. Mox poſt κἂν ἡ φαυλότερα putem excidiſſe κἂν ὀλίγα τινα.

projecta eſt, et maxima ejus pars, ut apparet, in aures hominum confluxit.

VII. Hæc locuto Serapione Theo ſubridens, Serapio quidem, inquit, morem ſuum ſervavit, uſuſque eſt occaſione oblata contra voluptatem dicendi. Nos autem, Boëthe, Pythicos verſus ſive meliores ſint Homericis ſive deteriores, non cenſeamus Apollinis eſſe: ſed, Apolline initium motus ſubjiciente, ſuo quamque antiſtitarum modo concitari. Etenim ſi ſcribenda fuiſſent, non enuncianda oracula, non puto nos literas Deo imputaturos fuiſſe ac reprehenſuros, quod elegantia regias non æquarent. Non enim Dei eſt vox, non ſonus, non dictio, non metrum, ſed feminæ: ille duntaxat viſa ſuggerit, lumenque in animo excitat ad videndum futura: talis eſt enim inſtinctus furorve divinus.

εἰπεῖν, ὑμᾶς τὰς τῶ Ἐπικούρω προφήτας (δῆλος γὰρ εἶ καὶ αὐτὸς ὑποφερόμενος) οὐκ ἔστι ἀφυγεῖν, ἀλλὰ
D καλλίας αἰτιᾶσθε τὰς πάλαι προφήτιδας, ὡς φαύλοις ποιήμασι χρωμένας, καὶ τὰς νῦν, καταλογάδην ἢ διὰ τῶν ἐπιτυχόντων ὀνομάτων τὰς χρησμὰς λεγούσας, ὅπως ὑμῖν ἀκεφάλων καὶ λαγαρῶν μέτρων καὶ μετάρων εὐθύνας μὴ ὑπέχωσι. Καὶ ὁ Διογενιανός, Μὴ παῖζε, εἶπεν, ὦ πρὸς θεῶν, ἀλλὰ ἀφάλυσον ἡμῖν ταύτην τὴν ἀπορίαν κοινὴν οὖσαν· οἶδεις γὰρ ἔστιν ἄλλων ὃς οὐκ αἰτίαν ἐπιζητεῖ ἢ λόγον ὡς πέπαυται τὸ μαντεῖον ἔπεσι καὶ λόγοις χρώμενον. Ὑπολαβὼν ἔφη ὁ Θέων, Ἀλλὰ καὶ
E νῦν, εἶπεν, ὦ παῖ, δοκοῦμεν ἐπιρείᾳ τινὶ τὰς προφήτας ἀφαιρεῖσθαι τὸ οἰκεῖον ἔργον· ἔασον οὖν γενέσθαι τὸ τῶν πρότερον, εἶτα πρὸς ὃν βούλει καθ' ἡσυχίαν ἀποφήσῃς.

D. 1. καλλίας αἰτιᾶσθε] Prius mutandum in καλλίους, posterius sumtum a T. B. Leonic. Baf. Xyl. Mez.

D. 7. ἄλλων] E. ἀλλήλων pejus etiam vulgato. Reiskius ἀνθρώπων verisimiliter: possis item corrigere ἄλλως *ceterorquin*, vel ἡμῶν.

D. 9. καὶ λόγοις] Forte delendum, aut corrigendum cum Reiskio καὶ ἄλλως μέτροις ex sequentibus 402. B.

Universe autem ut dicam, vos Epicuri vates, de quibus te quoque esse apparet, effugere non licet. Sed reprehenditis cum priscas illas antistitas, quod malis usæ sunt versibus: tum eas quæ hodie prosa oratione et quibusvis vocabulis propterea utuntur, ne cogantur apud vos causam dicere propter mutilos clumbesve versus. Hic Diogenianus, Noli, inquit, ludere obsecro, sed hanc nobis difficultatem explica, communem omnium: nemo enim aliorum etiam est, qui non causam quærat, cur oraculum desierit versibus uti. At vero, subjiciebat Theo, rursum, mi adolescens, videbimur malitia quadam enarratores suo munere defraudare: eos ergo sine prius sua agere, postea per otium disquires de iis quæ voles.

η'. Ἤδη δὲ προϊόντες ἤμεν πρὸς τὸν Ἱέρωνος ἀνδριάντα τοῦ τυράννου· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ὁ ξένος, εἰδὼς ἅπαντα, παρεῖχεν ὅμως ὑπὸ εὐκολίας ἀκροατὴν αὑτόν· ἀκούσας δὲ ὅτι κίων τις ἐστὼς ἄνω χαλκοῦς Ἱέρωνος ἔπεσεν αὐτομάτως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ᾗ τὸν Ἱέρωνα συνέβαινεν ὑπὸ Συρακουσίων τελευτᾶν, ἐθαύμασε. Κἀγὼ τοῖς ὁμοίων ἅμα συνανεμίμνησκον, οἷα δὴ τοῦ Ἱέρωνος μὲν τοῦ Σπαρτιάτου, ὅτι περὶ τὴν ὑπὸ Λεύκτροις αὐτοῦ γενομένην τελευτὴν ἐξέπεσον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνδριάντος· οἱ δὲ ἀστέρες ἠφανίσθησαν, οὓς Λύσανδρος ἀνέθηκεν ἀπὸ τῆς ὑπὲρ Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίας· ὁ δὲ αὐτοῦ τοῦ Λυσάνδρου λίθινος ἀνδρίας ἐξήνθησεν ἀγρίαν λόχμην καὶ πόαν τοσαύτην τὸ πλῆθος, ὥστε καταπρύσαι τὸ πρόσωπον· ὑπὲρ δὲ τοῖς Σικελικοῖς τοῦ Ἀθηναίων ἀτυχήμασιν αἵτε χρυσαῖ τοῦ φοίνικος ἀπέρρεον βάλανοι, καὶ τ' ἀσπὶς τοῦ παλλαδίου κόρακες περιέκοπον· ὁ δὲ Κνιδίων στέφανος ὃν

E. 9. αἷς δὴ τοῦ Ἱέρωνος μὲν τοῦ Σπαρτιάτου] Forte corrigendum τοῖς Ἱέρωνος, αἷς δὲ τῶν μὲν Σπαρτιατῶν.

VIII. Jam progreſſi perveneramus ad Hieronis tyranni ſtatuam. Et hoſpes, quanquam reliqua omnia noſſet, tamen pro ſua facilitate auditorem ſe præbebat: verum audiens ſupra ſtetiſſe æream Hieronis columnam, quæ ſponte ſua cecidiſſet ea die qua Hiero Syracuſis mortem obiit, admirabatur. Ego ſimilium memoriam caſuum renovavi: qualis eſt, quod oculi e ſtatua Hieronis Spartani exciderunt ante quam ille ad Leuctra occubuit: quod tum ſtellæ perierunt, quas de navali pugna ad Ægoſpotamos dedicaverat Lyſander: quod ex ipſius ſtatua Lyſandri lapidea tantum pullulavit ſylveſtris herbæ ut faciem ejus tegeret: quod ſub Sicilienſem Athenienſium calamitatem aureæ glandes de palma defluxerunt, et Palladii ſcutum corvi roſtris tutuderunt: quod Cnidiorum corona quam

Φαρσαλίᾳ τῇ ὀρχηστρίδι Φιλόμηλος ὁ Φωκέων τύραννος ἐδωρήσατο, μεταγαγοῦσαν αὐτὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀπώλεσεν ἐν Μεταποντίῳ παίζουσαν περὶ τὸν
398 νεὼν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁρμήσαντες γὰρ ὅπι τὸν στέφανον οἱ νεανίσκοι, καὶ μαχόμενοι περὶ τοῦ χρυσίου περὶς ἀλλήλους, διέσπασαν τὴν ἄνθρωπον. Ἀριστοτέλης μὲν οὖν μόνον Ὅμηρον ἔλεγε κινήματα ὀνόματα ποιεῖν διὰ τὴν ἐνάργειαν· ἐγὼ δὲ φαίην ἂν καὶ τῶν ἀναθημάτων τὰ ἐπιδοῦ μάλιστα συγκινεῖσθαι καὶ συνεπισημαίνειν τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ· καὶ τούτων μέρος μηδὲν εἶναι κενὸν, μηδὲ ἀναίσθητον, ἀλλὰ πεπλῆσθαι πάντα φρότητος. Καὶ ὁ Βόηθος, Ναί· ἔφην, εἰ γὰρ ἀρκεῖ τὸν θεὸν εἰς σῶμα καταγρύναι θνητὸν ἅπαξ ἑκάστου μιμοὺς, ἀλλὰ καὶ λίθῳ
B παντὶ καὶ χαλκῷ συμφυσήσομεν αὐτὸν, ὥσπερ οὐκ ἔχοντες ἀξιόχρεω τῶν τοιούτων συμπτωμάτων τὴν τύχην δημιουργὸν καὶ τὸ αὐτόματον. Εἶτα, ἔφην ἐγὼ, τύχῃ σοι

A. 4. κινήματα ὀνόματα] Vulgo, repetito ſequenti verbo, κινήματα ποιεῖν ὀνόματα: quod delevimus auctoritate librorum E. Leonic. Baſ. Xyl. Mez.

Pharſaliæ ſaltatrici Philomeſus Phocæorum tyrannus dono dedit, eam e Græcia in Italiam profectam Metaponti perdidit, ludentem apud fanum Apollinis, nam ad coronam impetu facto adoleſcentes dum de auro inter ſe pugnant, mulierem diſcerpſerunt. Ariſtoteles quidem ſolum Homerum ait moventia facere nomina, ob efficacitatem. Ego autem dicere auſim, quotquot hic ſunt donaria, maxime una cum divina providentia ea moveri, ejuſque ſignificationem præbere: nullamque eorum partem inanem aut ſenſus vacuam eſſe; ſed repleta omnia divinitate. Nimirum vero, aiebat Boëthus. Non enim ſatis eſt deum quovis menſe in corpus includere mortale, niſi eum etiam cum omni lapide et ære confundamus, quaſi hujuſmodi eventuum non habeamus ſatis ſufficientem cauſam atque opificem Fortunam et caſum. Itane, aiebam ego, horum

δοκεῖ καὶ αὐτομάτῳ τῶν τοιούτων ἕκαστον ἐοικέναι, καὶ πιθανόν ἐστι τὰς ἀτόμους ἐξολισθεῖν καὶ ἀφαλυδῆναι καὶ παρεγκλῖναι, μήτε πρότερον μήτε ὕστερον, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν ᾧ τῶν ἀναθέντων ἕκαστος ἢ χεῖρον ἔμελλε πράξειν ἢ βέλτιον; καὶ σὲ μὲν Ἐπίκουρος ὠφελεῖ νεῦν, ὡς ἔοικεν, ἀφ' ὧν εἶπεν ἢ ἔγραψε πρὸ ἐτῶν τριακοσίων· ὁ θεὸς δέ, εἰ μὴ σωείρξῃ φέρων ἑαυτὸν εἰς ἅπαντα, μηδὲ ἀναγκαθείη πᾶσιν, οὐκ ἄν σοι δοκεῖ κινήσεως ἀρχὴν καὶ πάθους αἰτίαν προσχρῆν οὐδενὶ τῶν ὄντων;

Θ'. Τοιαῦτα μὲν ἐγὼ πρὸς τὸν Βόηθον ἀπεκρινάμην· ὅμοια δὲ περὶ τῶν Σιβυλλείων. Ἐπειδὴ γὰρ ἔσημμεν κατὰ τὴν πέτραν γενόμενοι τὴν κατὰ τὸ βουλευτήριον, ἐφ' ἧς λέγεται καθίζεσθαι τὴν πρώτην Σίβυλλαν ὑπὸ τῷ Ἑλικῶνος προσγενομένην, ὑπὸ τῶν Μουσῶν τραφεῖσαν, (ἔνιοι δέ φασιν εἰς Μαλεῶνα ἀφικέσθαι,

C. 1. ἀναγκασθείη] Sic T. nec multum abit E. ἀναγκασθείη. Mox αἰτίαν Steph. dedit ex Leonic. et Schott. Omnes libri habent αἰτίαν.

C. 7. ἐφ' ἧς] Ita libri B. E. Ald. Baſ. Xyl. At Steph. et reliqui ἐφ' οὗς, neſcio quo errore.

quodvis tibi fortuitæ rei et caſui videtur ſimile? et probabile putas atomos dilabi atque diſſolvi et inclinare non ante, non poſt, ſed eo ipſo tempore quo is qui dedicavit aliquid vel bona vel adverſa uſurus eſt fortuna? Et tibi quidem nunc prodeſt Epicurus, iis ſcilicet quæ dixit aut ſcripſit ante annos trecentos? Deus autem niſi includat ſcipſum in omnia, omnibuſque permiſceatur, non videtur tibi motus affectioniſque principium rebus præbere poſſe?

IX. Hæc ego reſpondebam Boëtho. Similia etiam de Sibyllinis. Nam cum adſtitiſſemus ad ſaxum curiæ vicinum, cui inſediſſe dicitur prima Sibylla cum eo ex Helicone veniſſet, a Muſis enutrita: (alii ad Maleonem adveniſſe eam dicunt, filiam La-

Λαμίας ὖσαν θυγατέρα τῆς Ποσειδῶνος) ὁ μὲν Σερα-
πίων ἐμνήσθη τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς ὕμνησεν ἑαυτὸν, ὡς οὐ-
D δὲ ἀποθανοῦσα λήξει μαντικῆς· ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἐν τῇ
σελίνῃ περιέισι τὸ καλούμενον φαινόμενον γενομένη πρόσ-
ωπον, τῷ δὲ ἀέρι τὸ πνεῦμα συγκραθὲν, ἐν φήμαις ἀεὶ
φορήσεται καὶ κλονδόσιν· ἐκ δὲ τοῦ σώματος μεταβα-
λόντος ἐν τῇ γῇ πίας καὶ ὕλης ἀναφυομένης, βοσκήσε-
ται ταύτῃ ἱερὰ θρέμματα, χρόας τε παντοδαπὰς ἴσ-
χοντα καὶ μορφὰς καὶ ποιότητας ἐπὶ τῶν σπλάγχνων,
ἀφ' ὧν αἱ προθηλώσεις ἀνθρώποις τοῦ μέλλοντος. Ὁ
δὲ Βοήθης ἔτι μᾶλλον ἰῶ φανερὸς καταγελῶν. Τοῦ δὲ
ξένου ἐπόντος ὡς εἰ καὶ ταῦτα μύθοις ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς
E τε μαντείαις ἐπιμαρτυροῦσι πολλαὶ μὲν ἀναστάσεις καὶ
μετοικισμοὶ πόλεων Ἑλληνίδων, πολλαὶ δὲ βαρβαρι-
κῶν στρατιῶν ἐπιφάνειαι, καὶ ἀναιρέσεις ἡγεμονιῶν· ταύτῃ δὲ
τὰ πρόσφατα καὶ νέα πάθη πρός τε Κύμῃ καὶ Δι-

D. 10. ξένου] Sumſi a B. E. Vulgo Ζώου. Mox legendum ταῖς γε μαντείαις.
E. 3. ἡγεμονιῶν] Sic B. E. Baſ. Leonic. Amiot. Xyl. Mes. At Steph. ex Aldina retinuit ἡγεμονικῶν.

miæ, quæ Neptuno nata fuit) Serapio mentionem fecit verſuum, in quibus ipſa ſeſe celebrans, *vaticinandi finem ne morte quidem facturam ſe*, ait: *ſed ſe in Luna circumire, mutatam in eam quæ dicitur in Luna apparere faciem: ſpiritum autem aëri contemperatum, ſemper omnia ſuo motu editurum: e corpore autem in terra mutato herbas ac materiem exſtituram, quibus ſacræ pecudes nutriantur, varios colores, formas, et qualitates viſcerum habentes, unde hominibus futura præmonſtrentur.* Hæc Boëthus aperte deridebat. Tum hoſpes, Ut, inquit, hæc maxime fabularum videantur ſimilia, tamen vaticiniis teſtimonium ferunt multarum Græcarum urbium excidia atque migrationes, multorum barbaricorum exercituum irruptiones, imperiorum everſiones. Hæc vero quæ recens apud Cumas et Di-

χαιαρχίαν, οὐχ ὑμνήμενα πάλαι καὶ ᾀδόμενα διὰ τῶν Σιβυλλείων ὁ χρόνος ὥσπερ ὀφείλων ἀποδέδωκεν; ἐκρήξεις πυρὸς ὀρείου, καὶ ζέσεις θαλασσίας, καὶ πετρῶν καὶ φλεγμονῶν ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναρρίψεις, καὶ φθορὰς πόλεων ἅμα τοσούτων καὶ τηλικούτων ὡς μεθ' ἡμέραν ἐπελθοῦσιν ἄγνοιαν τοῦ εἰ καὶ ἀσάφειαν ὅπου κεῖται τῆς χώρας συγχεχυμένης. Ταῦτα γὰρ εἰ γέγονε πιστεῦσαι χαλεπόν ἐστι, F μήτοι γε προειπεῖν ἄνευ θειότητος.

ι'. Καὶ ὁ Βόηθος, Ποῖον γάρ, εἶπεν, ὦ δαιμόνιε, τῇ φύσει πάθος ὁ χρόνος οὐκ ὀφείλει; τί δέ ἐστι τῶν ἀτόπων καὶ ἀπροσδοκήτων οὐκ ἐν γῇ ἢ θαλάσσαις, ἢ πόλεις, ἢ ἄνθρας, ὃ τις ἂν προειπὼν ὑπὸ τύχοι γενομένου· καίτοι τοῦτόγε θεῖον οὐδὲ προειπεῖν ἐστιν, ἀλλ' εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ ῥῖψαι καὶ ἀφασπεῖραι λόγους οὐκ ἔχοντας ἀρχὴν εἰς τὸ ἄπειρον· οἷς πλανωμένοις ἀπιστοῦσι πολλάκις ἡ τύχη καὶ συνέπεσεν αὐτομάτως. Διαφέρει γάρ,

F. 1. πιστεῦσαι] Exhibui lectionem codicum B. E. quam item expressit Amiotus. Vulgo πιστεύεσθαι. Ceterum hunc locum Xylander vertendo omisit.

cæarchiam acciderunt, nonne pridem Sibyllinis decantata carminibus tempus veluti debens persolvit? eruptionem inquam montani ignis, fervorem maris, saxorum et massarum flagrantium venti vi ejectionem, tot tantarumque simul urbium interitum, ut hodie qui ea loca accedunt, non possint cernere ubinam conditæ fuerint. Quæ vel credere difficile est, nedum prædicere sine divinitate.

X. Quem vero, aiebat Boëthus, mi homo, effectum tempus non debet naturæ? quid non exspectari potest eventurum terræ, mari, urbibus, hominibus, quod qui prædicat futurum, non erret? Immo fere non prædicere hoc est, sed dicere, aut potius jacere et disseminare verba principio carentia in infinitatem: quibus vagantibus sæpenumero occurrat fortuna, ut casu eveniant. Diversa enim sunt

οἶμαι, γενέσθαι τὸ ῥηθὲν ἢ ῥηθῆναι τὸ γενησόμενον· ὁ γὰρ εἰκῇ τὰ μὴ ὑπάρχοντα λόγος ἐν ἑαυτῷ τὸ ἡμαρτημένον ἔχων, ἃ δικαίως ἀναμένει τὴν ἐκ τῆς αὐτομάτου πίστιν, οὐδὲ ἀληθεῖ τεκμηρίῳ χρῆται τῷ προειπεῖν
399 ὀπτιζάμενος· μὴ τὸ εἰκῇ εἰπεῖν γενομένου, πάντα τῆς ἀπειρίας φερούσης καὶ * δὲ ὁ μὴ εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηύρεικεν ἡ παροιμία, ἰχνοσκοπῶντι καὶ εἰδέναι τὰ τῶν εὐλόγων τὸ μέλλον ὅμοιός ἐστι. Σίβυλλαι δὲ αὗται καὶ Βάκιδες ὥσπερ εἰς πόντον ἀτεκμάρτως τὸν λεγόμενον κατέβαλον καὶ διέσπειραν ὡς ἔτυχε παντοδαπῶν ὀνόματα καὶ ῥήματα παθῶν καὶ συμπλωμάτων· οἷς, γενομένων οἷων ἀπὸ τύχης, ὁμοίως ψεῦδός ἐστι τὸ νῦν λεγόμενον, κἂν ὕστερον ἀληθὲς, εἰ τύχοι, γένηται.

B ια'. Τοιαῦτα δ' Βοήθου διελθόντος, ὁ Σεραπίων, Δίκαιον,

A. 1. προεῖπεν—Βάκιδες] Credo legendum προειπεῖν ἐπιζήμιον τῷ μετὰ τὸ εἰπεῖν γενομένῳ, πάντα τῆς ἀπειρίας φερούσης· ἀλλ' ὁ μὴ εἰκάζων κ. Aliter T. V. Senſum noſtræ correctionis vertendo expreſſimus. Ceterum Βάκιδες B. E. Xyl. pro vulgato Βάκχιδες.

A. 9. ὡς, γενομένων] Forte ἐν ὡς, vel ἐφ' ὡς.

hæc, puto, *fieri id quod dictum eſt*, et *dici quod futurum fit*: et ſermo qui ea dicit quæ non ſunt, in ſeipſo vitioſus fruſtra exſpectat fidem quam ei caſus conciliet: neque, ſi poſtea evenit res, ex hoc eventu recte demonſtrat ſe ſcientem prædixiſſe; quippe infinitas omnia fert. At bene conjiciens, quem optimum vatem proverbium affirmat eſſe inveſtiganti per probabilia atque indaganti futurum ſimilis eſt. Sybillæ autem iſtæ et Bacides tanquam in mare promiſcue in tempus conjecerunt, et ut in buccam venit diſſeminaverunt nomina et verba omnis generis eventuum: quorum quædam cum fortuito evenerint, ſimiliter falſum eſt quod nunc dicitur, etiam ſi poſtmodo verum fiat re contingente.

XI. Hæc locuto Boëtho, Vera eſt, inquit Serapio, hæc

ἔφη, τὸ ἀξίωμα περὶ τοῦ ὅτου λέγει Βόηθος ἀορίστως καὶ ἀνυποθέτως λεγομένων· ΕΙ ΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΩ ΠΡΟΕΙΡΗΤΑΙ, ΝΕΝΙΚΗΚΕΝ· ΕΙ ΠΟΛΕΩΣ ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ, ΑΠΟΛΩΛΕΝ· ὅπου δὲ ὁ μόνον λέγεται τὸ γενησόμενον, ἀλλὰ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ μεθ' τί καὶ μετ' τίνος, οὐκ ἔστιν εἰκασμὸς τοῦ τάχα γενησομένων, ἀλλὰ τοῦ πάντως ἐσομένων προδήλωσις. Καὶ ταῦτα ἔστιν εἰς τὸν Ἀγησιλάου χωλότητα,

Φράζεο δὴ Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ χωλὴ βασιλεία.
Δηρὸν γὰρ μόχθοι σε καταστρήνουσιν ἄελπτοι,
Φθισίβροτόν τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδομένης πολέμοιο. C

Καὶ τὰ περὶ τῆς νήσου πάλιν, ἣν ἀνῆκεν ἡ περὶ Θήρας καὶ Θηρασίας θάλασσα. Καὶ περὶ τὸν Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων πόλεμον·

Ἀλλ' ὁπότε Τρώων γενεὰ καθύπερθε γένηται
Φοινίκων ἐν ἀγῶσι, τότ' ἔσσεται ἔργα ἄπιστα·
Πόντος μὲν λάμψει πῦρ ἄσπετον, ἐκ δὲ κεραυνῶν
Πρηστῆρες μὲν ἄνω διὰ κύματος αἴξουσιν

B. 2. οὕτως λέγει] Sic libri. Corrigendum, vel λέγει Βόηθος περὶ τῶν ὅτου ἀορίστως κ. ἀν. λ. vel ut Xylander περὶ τῶν οὕτως, ὡς λέγει Βόηθος ἀορίστως κ. ἀν. λ. Mox οἷα καὶ ταῦτα ἔστιν Mez.

B. 10. Μὴ σεῦεν] Sic Anon. Xyl. Mez. Plutarch. Vit. Ageſ. p. 597. C. Pauſanias III, 8.

ſententia de his quæ ita dicuntur ſicut Boëthus dixit, indefinite et incerto argumento: *Si victoria Imperatori prædicta fuit, vicit. Si urbi interitus, interiit.* Ubi autem no modo quid futurum ſit, ſed etiam quomodo, quando, qua occaſione, quo auctore, prædicitur: non hoc eſt conjectatio fortaſſe futuri, ſed certo futuri prædictio. Tale eſt oraculum de claudicatione Ageſilai:

Sparta cave, quamvis alte te gloria tollat,
Rex validæ tibi det pedibus ne incommoda claudis.
Namque inſperatos coges ferre labores,
Peſtiferoſque diu belli ſubſiſtere fluctus:

Et illud de inſula, quam ante Theram et Theraſiam edidit mare: deque bello Romanorum cum Philippo rege:

Sed quando Pœnos vincet Trojana propago,
Tunc incredibiles mortalibus venient res,
Immenſa canum fulgebit tum mare flamma,
Fulminaque ardentes per cærula vaſta procellas

Ἄμμιγα σὺν πάτρᾳ· ἡ δὲ σπερχθεῖσα αὐτῇ,
Οὐ φατὸς ἀνθρώποις ἦσος· ἐν χείρονες ἄνδρες
Χερσὶ βιησάμενοι, τὸν κρείσσονα νικήσουσι.

Τὸ γὰρ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ Ῥωμαίους τε Καρχηδονίων περιγενέσθαι καταπολεμήσαντας Ἀννίβαν καὶ Φίλιππον, Αἰτωλοῖς συμβαλόντα καὶ Ῥωμαίοις, μάχῃ κρατηθῆναι καὶ τέλος ἐκ βυθοῦ πᾶσιν ἀναδῦναι μετὰ πυρὸς πολλοῦ καὶ κλύδωνος ἐπιζέσαντος· οὐκ ἂν εἴποι τις ὡς ἁπλοῦν ἦν ἅμα πάντα καὶ συνέπεσε τῇ τύχῃ αὐτομάτως· ἀλλ' ἡ τάξις ἐμφαίνει τὴν προγνῶσιν. Καὶ τὸ Ῥωμαίους πρὸ ἑπτὰ ὁμοῦ τι πεντακοσίων προειπεῖν τὸν χρόνον ἐν ᾧ ἅπαντα τὰ ἔθνη πολεμήσουσιν ἅμα· τοῦτο δὲ ἴδιον τὸ πολεμῆσαι τοῖς οἰκέταις ἐπόρασιν· ἐν τούτοις γὰρ οὐθὲν ἀτέκμαρτον, οὐδὲ τυφλόν, ἀμφί τε τύχῃ ζητεῖν ἐν ἀπειρίᾳ ὁ λόγος· ἀλλὰ πολλὰ τὰ πείρατα ἐνέχυρα δίδωσι, καὶ δείκνυσι τὴν ὁδὸν ἣ βαδίζει τὸ πεπρωμένον. Οὐ γὰρ οἷμαί

D. 7. ἑμοῦ τι] Hoc dedimus ex E. Vulgo ὁμοῦ τοι pervulgata confuſione.
D. 10. ἁμά τε τύχῃ] Non dubito quin corrigendum ſit ἀφίσει τῇ τύχῃ.

Torquebunt, ſaxumque ſimul: quod et inſula ſtabit
Firma hoc, nullique hominum de nomine nota.
Tum quoque præſtantem ſuperabunt deteriores
Pi propria freti, atque inviſtæ robore dextræ.

Quod enim Romani brevi temporis ſpatio Carthaginienſes ſubegerunt debellato Annibale, et ab iiſdem ac Ætolis Philippus prælio victus eſt, ac tandem e profundo inſula erupit cum multo igne et undis bullientibus: hæc nemo dicere poteſt ſimul omnia fortuito caſu eveniſſe. Sed ordo prædictionem indicat: ut et hoc, quod Romanis ante annos fere quingentos prædictum eſt tempus, quo bellum adverſus omnes ſimul gentes geſturi eſſent: quod factum eſt, bello adverſus rebelles ſervos ſuſcepto. In his vero nihil eſt incertum, nihil obſcurum, et cujus cauſa eſſet a Fortuna repetenda: ſed multa experientiæ pignora præbentur, quæ viam monſtrat, qua fatum incedit. Non enim

τινα ἐρεῖν ὅτι μὴ τούτων ὡς προεῤῥήθη συνέπεσε χωὶ τύχῃ. Ἐπεὶ τί κωλύει λέγειν ἕτερον, ὡς οὐκ ἔγραψε τὰς κυρίας ἡμῶν Ἐπίκουρος, ὦ Βόηθε, δόξας, ἀλλ' ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως ὅπου πρὸς ἄλληλα τῶν γραμμάτων συνεμπεσόντων, ἀπετελέσθη τὸ βιβλίον.

ιβ'. Ἅμα δὲ τούτων λεγομένων προήειμεν. Ἐν δὲ τῷ Κορινθίων οἴκῳ τὸν φοίνικα θεωμένοις καὶ χαλκῆν, ὅσπερ F ἔστι λοιπὸς ὢν τῶν ἀναθημάτων, οἱ περὶ τὴν ῥίζαν ἐντορνεύομενοι βάτραχοι καὶ ὕδωρ θαῦμα τῷ Διογενιανῷ παρεῖχον, ἀμέλει δὲ καὶ ἡμῖν. Οὔτε γὰρ φοίνιξ, ὡς ἕτερα δένδρα, λιμναῖόν ἐστι καὶ φίλυδρόν ἐστι φυτόν· οὔτε Κορινθίοις τὶ βάτραχοι προσήκουσιν ὥστε σύμβολον ἢ προσημον εἶναι τῆς πόλεως· ὥσπερ ἀμέλει Σελινούντιοι ποτὲ χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται· καὶ Τενέδιοι τὸν πέλεκυν ἀπὸ τῶν χαρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον Ἀστέριον παρ' αὐτοῖς· μόνοι γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ 400

E. 4. λίθιν] Addidimus ex B. E. Similiter T. V. Mez. addunt εἰκῆ. Mox Κορινθίων Mez. pro vulgato Κορινθίῳ.

puto quenquam dicturum, quod cum his ſicut prædicta fuerunt inciderit fortuito. Alioquin etiam quid impedit alium dicere, non ſcripſiſſe Epicurum ſuas Ratas Sententias, Boëthe, ſed fortuito caſu, ſic literis inter ſe coincidentibus, librum abſolutum eſſe.

XII. Simul his dictis progreſſi ſumus. Cum autem in Corinthiorum domo ſpectaremus æream palmam, quæ ſola donariorum eſt reliqua, torno inſculptæ ad radicem ranæ et hydri Diogeniano admirationem injecerunt, atque adeo nobis quoque. Non enim palma ut aliæ arbores paluſtris eſt aut aquæ amans planta: neque Corinthiis cum ranis quicquam rei eſt, ut pro nota aut ſigno ejus urbis haberi debeant: quomodo Selinuntii quondam aureum apium (Selinum) dedicaſſe dicuntur: et Tenedii ſecurim, a cancris qui apud eos naſcuntur ad locum cui Aſterium nomen, ſoli in teſta formam

χελονίῳ τύπον πελέκεως ἔχουσι. Καὶ μὴν αὐτῷ γε τῷ θεῷ κόρακας καὶ κίρκους καὶ λύκους καὶ ἱέρακας καὶ πάντα μᾶλλον ἢ βάτραχον εἰς τοσοφιλῆ τὰ θηρία νομίζομεν. Εἰπόντος δὲ τοῦ Σεραπίωνος, ὅτι τῷ ἐξ ὑγρῶν ἡνίξατο τοφλῷ τὸν ἥλιον καὶ γένεσιν καὶ ἀναθυμίασιν ὁ δημιουργός, εἴτε Ὁμήρου λέγοντος ἀκηκοὼς,

Ἥλιος δ' ἀπόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην.

εἴτε Αἰγυπτίους ἑωρακὼς ἀρχομένου θαλάττης παιδίον νεογνὸν γεγφονῶς, ἐπὶ λωτοῦ καθεζόμενον· γελάσας ἐγὼ, Πῶ
B σὺ πάλιν, εἶπον, ὦ χρηστὲ, τὴν Στοὰν δευρὶ παρωθεῖς, καὶ ἐπιβάλλεις ἀτρέμα τῷ λόγῳ, τὰς ἀνάψεις καὶ ἀναθυμιάσεις; οὐχ ὥσπερ αἱ Θετταλαὶ καταγὼν τῷ σελλύλλῳ καὶ τὸν ἥλιον, ὡς ἐντεῦθεν ἀπὸ γῆς καὶ ὑδάτων βλαστάνοντας καὶ ἀρχομένους. Ὁ μὲν γὰρ Πλάτων καὶ τὸν ἄνθρωπον, φυτὸν οὐράνιον ὠνόμασε φυτόν, ὥσπερ οὐκ ῥίζης ἄνω τῆς κεφαλῆς ὀρθούμενον· ὑμεῖς δὲ τοῦ μὲν Ἐμπε-

B. 5. ἀρχομένους] Corrigendum ἀρθομένους. Mox τὸν ἥλιον περὶ γῆν legendum τὸν ἥλιον περιαγῆ· tum ἀπαζώσασι.

ſecuris expreſſam geſtantes. Jam ipſi deo corvos, olores, lupos, accipitres, et quidvis potius quam ranas acceptum eſſe cenſemus. Serapio ad hæc cum dixiſſet, oſtendiſſe opificem hoc, Solem naſci et ali ex humore et exhalationibus, ſive Homerum is audiviſſet ita loquentem,

Jam ſtagnum exiens Phœbea reliquit amœnum
Lampas.—

ſive Ægyptios vidiſſet orientem Solem exprimere picto puerulo qui loto inſideret: ridens ego, Quorſum, inquam, bone vir, denuo huc Stoam tu contrudis, ac diſputationi ſenſim inflammationes iſtas et exhalationes inſeris? non ſicut Theſſalæ mulieres Lunam et Solem cœlo devocas, dum hinc a terra oriri et vegetari eos ais? Nam Plato quidem ipſum hominem appellavit plantam cœleſtem, quaſi a radice ſuperne capite erectum: vos autem Empe-

δουλέυς καταγελᾶτε, φάσκοντος τὸν ἥλιον περὶ γῆν ἀνακλάσει φωτὸς ἀφανίς γενόμενον, αὖθις ἀναυγεῖν ποιῆς ὄλυμπον ἀταρβήτοις προσώποις· αὐτοὶ δὲ γηγενὲς ζῶον ἢ φυτὸν ἔλειον ἀποφαίνετε τὸν ἥλιον, εἰς βατράχων πα- C τρίδα ἢ ὕδατων ἐγκρέφοντες. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὴν Στωϊκὴν ἀναθώμεθα τραγῳδίαν· τὰ δὲ τῶν χειροτέχνων πάρεργα παρέργως ἐξετάσωμεν· ἐν πολλοῖς γάρ εἰσι κομψοί, τὸ δὲ ψυχρὸν οὐ πανταχοῦ καὶ περίεργον ἀπεφεύγασιν. Ὥσπερ οὖν ὁ τὸν ἀλεκτρυόνα ποιήσας ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐωθινὸν ἀπεδήλωσεν ὥραν, καὶ καιρὸν ὀπούσης ἀνατολῆς· ἵνα οὖν ταῦθα τοὺς βατράχους ἐαρινῆς ὥρας φαίη τις ἂν γεγονέναι σύμβολον, ὅτε ἤ κρατεῖν ἄρχεται τοῦ ἀέρος ὁ ἥλιος, καὶ τὸν D χειμῶνα διαλύειν· εἶτα δεῖ καθ' ὑμᾶς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὸν ἥλιον, μὴ δύο θεούς, ἀλλ' ἕνα νομίζειν. Καὶ ὁ Σεραπίων, Σὺ γάρ, εἶπεν, οὐχ οὕτω νομίζεις; ἀλλὰ οἴει τὸν ἥλιον δια-

C. 2. ὕδρων] Exhibuimus ex B. E. Vulgo ὕδωρ.

doctem deridetis, qui dixiſſet Solem, cum in terra luminis reflexu cœleſtis exſtitiſſet, rurſus reſplendentem

Intrepido vultu cœli concava rurſus

et ipſi interim Solem facitis animal terra natum aut paluſtrem plantam, eumque ranarum patriæ et hydrorum accenſetis. Verum hæc nos in Stoicam tragœdiam differamus: quæ vero artifices obiter præter inſtitutum fecerunt, nos quoque obiter et aliud agentes examinemus. Sunt quidem in multis elegantes: ſed ineptias et curioſitatem non ubique evitant. Sicut ergo qui gallum ſuper manu Æſculapii pinxit, matutinum voluit ſignificare tempus, et Solis ortum appetentem: ita hic ranas aliquis poſſit vernæ tempeſtatis ſymbolum interpretari, quando Sol aëri dominari, et hyemem diſcutere incipit: ſi quidem de veſtra ſententia Sol et Apollo non duo dii, ſed unus ſunt habendi. Tu vero, aiebat Serapio, non idem ſentis, ſed Apollinem a Sole alium eſſe

φέρειν τῷ Ἀπόλλωνος; Ἔγωγε, εἶπεν, ὡς τῷ ἡλίῳ τὴν σελήνην· ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἡ σελήνη πολλάκις οὐδὲ πᾶσιν ἀποκρύπτει τὸν ἥλιον, ὁ δὲ ἥλιος ὁμοῦ τι πάντας ἀγνοεῖν τὸν Ἀπόλλωνα σεπείκεν, ἀποστρέφων τὴν αἴσθησιν τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ φαινόμενον.

ιγ'. Ἐκ τούτου τοὺς ἐξηγητὰς ὁ Σεραπίων ἤρετο, Τί δὴ τὸν οἶκον, ὦ Κυψέλλῃ τῷ ἀναθέντος, ἀλλὰ Κορινθίων ὀνομάζουσι. Ἀπορίᾳ δὲ αἰτίας ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ σιωπώντων ἐκείνων, ὑπογελάσας ἐγώ, Τί δέ, εἶπον, ἐπὶ τούτοις οἰόμεθα γινώσκειν ἢ μνημονεύειν, ἐκπεπληγμένους παντάπασιν, ὑμῶν μετεωρολεσχούντων; ἐπεὶ πρότερόν γε αὐτοῦ ἠκούομεν λεγόντων, ὅτι τῆς τυραννίδος καταλυθείσης ἐβούλοντο Κορίνθιοι καὶ τὸν ἐν Πίσῃ χρυσοῦν ἀνδριάντα καὶ τὸ ἐνταῦθα τοῦτον θησαυρὸν ὑπεξάγαι τῆς πόλεως· Δελφοὶ μὲν οὖν ἔδοσαν, ὡς δίκαιον, καὶ συνεχώρησαν· Ἠλεῖοι δὲ φθονήσαντες ἐψηφίσαντο μὴ μετέχειν Ἰσθμίων·

D. 11. Κυψέλλῳ] Reliquimus ut in omnibus libris proditum. Frequens et, ut puto, rectior, ſcr.ptura erat Κυψίλῳ quam reddidit Xyl.

cenſes? Omnino, inquam, ſicut Luna a Sole differt: verum Luna neque ſæpe, neque omnibus Solem occultat; Sol autem fere apud omnes homines ut ignoretur Apollo effecit, ſenſu intelligentiam avertens ab eo quod eſt ad id quod apparet.

XIII. Deinde Serapio ex enarratoribus quæſivit, Cur domum non Cypſeli qui dedicavit, ſed Corinthiorum nominent. Qui cum tacerent, quia, puto, cauſa quam reddere ſtituebantur, ipſe renidens, Quid vero, inquam, putamus iſtos jam ſcire aut meminiſſe, ſtupefactos plane noſtro de cœleſtibus rebus garritu? Ante quidem eos audivimus dicere, tyrannide everſa voluiſſe Corinthios et auream Piſæ ſtatuam, et eum qui hic eſt theſaurum urbi ſuæ tranſcribere. Atque id Delphos, ut juſtum, conceſſiſſe: Eleos, quod invidiſſent eam ipſis gloriam, decreto Corinthiorum fuiſſe Iſthmia feſ-

ὅθεν οὐδεὶς ἐξ ἐκείνου γέγονεν Ἰσθμίων ἀγωνιστὴς Ἠλεῖος. Ὁ δὲ Μολιονιδῶν φόνος ὑφ' Ἡρακλέους περὶ Κλεωνὰς, F οὐδέν ἐστι μεταίτιος, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, Ἠλείοις τοῦ εἴργεσθαι· τοὐναντίον γὰρ ἂν αὐτοῖς προσῆκον εἴργειν, εἰ μὴ τοῦτο Κορινθίοις προσκεκρούκεσαν. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα εἶπον.

ιδ'. Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἀχαϊῶν καὶ Βρασίδου παρελθεῖν οἶκον ἡμῖν ἔδειξεν ὁ περιηγητὴς χωρίον ἐν ᾧ Ῥοδώπιδος ἔκειντο ποτὲ τῆς ἑταίρας ὀβελίσκοι σιδηροῖ, δυσχεραίνας ὁ Διογενιανὸς, Ἦν ἄρα τῆς αὐτῆς, ἔφη, πόλεως Ῥοδώπιδι μὲν χώραν προσήκειν ὅπου τὰς δεκάτας φέρουσα καθιδρύσεται τῶν μαθῶν, Αἴσωπον δὲ ἀπολέσαι 401 τὸ ὁμόδουλον αὐτῆς. Καὶ ὁ Σεραπίων, Τί δὲ ταῦτα, ἔφη, μακάριε, δυσχεραίνεις; ἐκεῖ βλέψον ἄνω, καὶ τὸν χρυσοῦν ἐν τοῖς τραπηζοῖς καὶ βασιλεῦσι θέασαι Μνησαρέτην, ὃν Κράτης ἔπτε τῶν Ἑλλήνων ἀκρασίας ἀνα-

A. 3. δυσχεραίνεις; ἐκεῖ βλέψον] Vera interpunctio reddita ex B. E. Baſ. Xyl. Nulla erat in Aldina. Pravam inducit Stephanus.

tivitate prohibitos: quare poſtmodo nullus Eleorum Iſthmia certavit. Quod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas ſunt occiſi, id nihil fecit ad excludendum Eleos, quod nonnulli opinantur: contra enim ipſis conveniebat arcere, ſi ea de cauſa Corinthios offendiſſent. Hæc ego tum dixi.

XIV. Cum autem Acanthiorum et Braſidæ theſaurum nobis tranſeuntibus, nobis interpres locum monſtraret, in quo ferrei obeliſci Rhodopidis meretricis quondam fuerant ſiti; ſuccenſens Diogenianus, Fuit omnino, aiebat, ejuſdem civitatis Rhodopidi locum præbere, quo decimas ſuarum mercedum deponeret, et Æſopum ejus conſervum interficere. Et Serapio: Cur, inquit, iſthæc tu indigne fers? quin oculos attollis, et auream inter imperatores ac reges ſtantem Mneſaretam contemplaris, quam Crates aiebat tropæum de intemperantia Græcorum eſſe

κεῖσθαι τρόπαιον. Ἰδὼν ἂν ὁ νεανίας, Εἶτα τοῦτ' ἐστὶ Φρύνης, ἔφη, τοῦτο τὸ εἰρημένον τῷ Κράτητι; Ναί· ἔφην ὁ Σεραπίων· Μνησαρέτη γὰρ ἐκαλεῖτο, τῷ δὲ Φρύνην ἐπίκλησιν ἔσχε διὰ τὴν ὠχρότητα. Πολλὰ δέ, ὡς ἔοικε, τῶν ὀνομάτων ἀποκρύπτουσιν αἱ παρωνυμίαι· τὴν γοῦν Ἀλεξάνδρου μητέρα Πολυξένην, εἶτα Μυρτάλην, Ὀ-
B λυμπιάδα τε καὶ Στρατονίκην κληθῆναι λέγουσι· τὴν δὲ Κορινθίαν Εὔμητιν, ἄχρι νῦν Κλεοβούλην πατρόθεν οἱ πλεῖστοι καλοῦσιν. Ἡροφίλην δὲ τὴν Ἐρυθραίαν, μαντικὴν γενομένην, Σίβυλλαν προσηγόρευσαν. Τῶν δὲ γραμματικῶν ἀκούεις καὶ τὴν Λήδαν, Μνησινόην, καὶ τὸν Ὀρέστην, Ἀχαιὸν ὠνομάσθαι φασκόντων. Ἀλλὰ πῶς, ἔφη, διαγνοῖ σύ, βλέπας πρὸς τὸν Θέωνα, τυχὸν διαλῦσαι τὸ περὶ Φρύνης αἰτίαμα;

B. 2. Κρητῖναν—Κλεοβούλην] Ῥοδίαν E. Κλεοβουλίνην var. lect. B. et Mez.

B. 5. Μνησινόην] Νέμεσιν corrigit Mez. ad Ovid. Epist. T. II. p. 346. Ceterum Ἀχαιὸν cum ὀνομάσθαι continuant, nec quid excidisse statuunt Amiot. Xyl. Mez. Vulgo et in codicibus scriptis est lacuna.

B. 8. αἰτιάμα] Sic B. E. Ald. Bas. Xyl. Vulgo αἴτημα: receptum a Stephano.

statutam? Quam cum vidisset adolescens, Atqui, dicebat, de Phryna hoc Crates pronunciaverat. Næ, respondebat Serapio, Mnesarete enim nomen fuit, sed Phrynes cognomentum tulit ob pallorem. Multa autem nomina videmus ab cognominibus occultari. Alexandri quidem matrem Polyxenam, porro Myrtalem, Olympiadem, et Stratonicam dictam perhibent. Eumetin quoque Corinthiam plerique a patre Cleobulo Cleobulinam vocant. Herophilam Erythream, fatidica quod esset, Sibyllam appellaverunt. Grammaticos quoque audies Ledam Nemesis, Orestem Achæi nomine afficientes. Sed quomodo tu censes, (Theonem adspiciens hæc dicebat) hoc de Phryna crimen posse dilui?

ιε'. Κἀκεῖνος ἀμειψάμενος, Οὕτως, εἶπεν, ὡς γε σὺ σοὶ προσεγκαλεῖν τὰ μικρόζωτα τῶν Ἑλληνικῶν πλημ- C μελημάτων ἐλέγχοντι. Καθάπερ γὰρ ὁ Σωκράτης αἰτιώμενος ἐν Καλλίᾳ τῷ μύρῳ πολεμεῖ μόνον, ὀρχήσεις δὲ παίδων καὶ κυβιστήσεις, καὶ φιλήματα καὶ γελωτοποιοὺς ὁρῶν ἀνέχεται· καὶ σύ μοι δοκεῖς ὁμοίως γύναιον εἴργειν τοῦ ἱεροῦ χρησάμενον ὥρᾳ σώματος οὐκ ἐλευθερίως, φόνων δὲ καὶ πολέμων καὶ λεηλασιῶν ἀπαρχαῖς καὶ δεκάταις κύκλῳ περιεχόμενον τὸν θεὸν ὁρῶν, καὶ τὸν νεὼν σκύλων Ἑλληνικῶν ἀνάπλεω καὶ λαφύρων, οὐ δυσχεραίνεις· οὐδὲ οἰκτείρεις τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τῶν καλῶν ἀναθημάτων αἰσχίστους ἀναγινώσκων ὑπογραφὰς, ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΝΘΙΟΙ ΑΠΟ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, καὶ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΠΟ D ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, καὶ ΦΩΚΕΙΣ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΩΝ· ΟΡΝΕΑΤΑΙ δὲ ΑΠΟ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ· ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΕΣ δὲ ΑΠΟ ΦΩΚΕΩΝ. Ἀλλὰ Πραξιτέλης, ὡς ἔοικε, μόνος ἰώμενος Κράτητα τῇ

C. 2. αἰτιώμενος ἐν Καλλίᾳ] Rectius ἰσιώμενος ἐν Καλλίᾳ, ut vidit etiam Reiſk.

XV. Ad hæc ſubridens Theo: Ita ſane, inquit, ut præterea etiam te culpem, qui leviſſima Græcorum peccata inſecteris. Sicut enim Socrates in Callia id reprehendit, quod unguento tantum inimicus, ſaltationes puerorum, in caput provolutiones, oſcula, ſanniones videret æquo animo: ita tu plane mihi videris a templo arcere mulierculam non liberaliter forma et ætate ſua uſam: cum autem videas cædium, bellorum deprædationumque primitiis ac decimis in orbem cingi deum, non indignari, non miſerari Græcos, pulcherrimorum donariorum turpiſſimas legens inſcriptiones haſce: *Braſidas et Acanthii de Athenienſibus*; *Athenienſes de Corinthiis*; *Phocenſes de Theſſalis*; *Orneatæ de Sicyoniis*; *Amphictyones de Phocenſibus*. Nimirum autem ſoli Praxiteli Crates ſuccenſuit, qui

ἐρωμένῃ τυχὼν αὐτόθι δωρεᾶς, ὃν ἐπαινεῖν ὤφειλε Κροίσου ὅτι τοῖς χρυσοῖς βασιλεῦσι τούτοις παρέσχησε χρυσοῦν ἑταίραν, ὑβρίζων τὸν πλοῦτον ὡς οὐδὲν ἔχοντα θαυμάσιον οὐδὲ σεμνόν· δικαιοσύνης γὰρ ἀναθήματα καὶ σωφροσύνης καὶ μεγαλονοίας καλῶς ἔχει τίθεσθαι παρὰ τῷ θεῷ,
E καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας, ὑπὸ χρυσοῦ καὶ τρυφῶσης εὐπορίας, ἧς μέτεστι καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις βεβιωκόσιν.

ις'. Ἐκεῖνο δὲ ὁ λέγεις, εἶπεν ἄτερος τῶν παρόντων, ὅτι Κροῖσος σκῦφα καὶ τρίποδα καὶ τὴν ἀρτοποιὸν χρυσῆν εἰκόνα ποιησάμενος ἀνέθηκε * πλὴν οὐκ ἀντιτυφῶν τῷ ἱερῷ, καλὴν δὲ λαβὼν αἰτίαν καὶ δικαίαν· λέγεται γὰρ Ἀλυάττεω τὸν πατέρα τοῦ Κροίσου δευτέραν ἀγαγέσθαι γυναῖκα, καὶ παῖδας ἑτέρους τρέφειν· ὑποβουλεύσαι οὖν τῷ Κροίσῳ τὸν ἄνθρωπον, φάρμακον δοῦναι τῇ ἀρτοποιῷ, καὶ κελεῦσαι ἀμφιπλάσασαν ἄρτον

D. 5. τυχὼν] Forte λαχών.

E. 5. ἀνέθηκε * πλὴν οὐκ] Hæc ut integra ita continua, ſine lacuna reddunt Xyl. et Amiot. Putem tamen excidiſſe εὖ γ', ἴσῃ ὁ Στρατίων.

E. 10. ἀρτοποιὸν] Sic Leonic. Schott. Anon. T. V. B. Mez. Ceteri ἀρτόπωλ. Xyl. ἀρτοπώλιον. Paulo ante legendum παραδοῦναι pro παραδῶναι.

hoc ſuæ amaſiæ donum dediſſet; cum laudare eum debuerit quod aureis iſtis regibus appoſuit auream meretricem, divitiis hoc exprobrans, quod nihil venerabile eis ineſt, nihil admirabile. Juſtitiæ enim donaria, temperantiæ, magnanimitatis, dedicare diis reges et principes conveniebat: non aureæ et luxurioſæ abundantiæ, quæ obtingit interdum etiam turpiſſime viventibus.

XVI. Id vero non commemoras, aiebat alter Interpretum, quod Crœſus hic etiam ancillæ ſuæ piſtrici auream ſtatuam poſuit? Non quidem ille, inquit Theo, per luxuriam inſultans templo, ſed cauſam nactus juſtam atque honeſtam. Traditum eſt enim Alyatten Crœſi patrem inducta filio noverca alios ſuſtuliſſe liberos: novercam Crœſo inſidiantem, venenum piſtrici dediſſe, ac juſſiſſe ut

ἐξ αὐτῆς τῷ Κροίσῳ δοθῆναι· τῷ δὲ ἀρτοποιὸν χρύ- F
φια τῷ Κροίσῳ φέρουσι, δοθῆναι δὲ τοῖς ἐκείνης παι-
σὶ τὸν ἄρτον· ἀνθ' ὧν βασιλεύσαντα τὸν Κροῖσον, οἷον
ὅτι μάρτυρι τῷ θεῷ τῷ χάριν ἀμείψασθαι τῆς γυναι-
κὸς, εὖ γε ποιοῦντα ἐκεῖνον. Ὅθεν, εἶπεν, ἄξιον δὴ καὶ
τοὺς πόλεων εἶπι τοιοῦτόν ἐστιν ἀνάθημα τιμᾶν καὶ ἄγασ-
θαι, οἷον τὸ Ὀπουντίων· ἐπεὶ γὰρ οἱ Φωκέων τύραννοι πολλὰ
τοὺς χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων συγχέαντες ἔκοψαν
νόμισμα καὶ διέσπειραν εἰς τὰς πόλεις, Ὀπούντιοι συναγα-
γόντες ὅσον ἀργύριον, ὑδρίαν ἀνέπεμψαν ἐνθάδε τῷ θεῷ
καὶ κατέθεσαν. Ἐγὼ δὲ καὶ Μυρίνας ἐπαινῶ καὶ Ἀπολ-
λωνιάτας, θέρη χρυσᾶ δεῦρο πέμψαντας· ἔτι δὲ μᾶλ- 402
λον Ἐρετριεῖς καὶ Μάγνητας, ἀνθρώπων ἀπαρχαῖς δω-
ρησαμένους τὸν θεὸν, ὡς καρπῶν δοτῆρα, καὶ πατρῷον καὶ
γενέσιον καὶ φιλάνθρωπον· αἰτιῶμαι δὲ Μεγαρεῖς, ὅτι
μόνοι σχεδὸν ἐνταῦθα λόγχιον ἔχοντα τὸν θεὸν ἔστησαν

F. 5. αὖ γε ποιοῦντα ἐκεῖνον] His verbis Theo reſponſionem ordiri videtur. Itaque ab antecedentibus disjungenda, et cum proximis connectenda ſunt.
F. 11. Μυρίνας] Quidvis potius, quam hoc, legendum: Mez. Σμυρναίους. Reiſk. Μυρινᾶίους.

panem ex eo effectum Crœſo daret: ea re clanculum Crœſo indicata, panem novercæ pueris iſtum appoſuiſſe; itaque Crœſum regno potitum, veluti teſte Deo gratiam bonam mulieri retuliſſe, laudabili ſane inſtituto. Itaque dignum eſt etiam urbium ſi quæ ſunt talia donaria, ea venerari: quale in primis eſt Opuntiorum. Cum enim Phocenſium tyranni multa aureorum et argenteorum donariorum conflaviſſent, et ex ea maſſa cuſam monetam per urbes diſperſiſſent, Opuntii tantum collegere, ut hydriam ex eo argenteam conficerent, eamque hic dedicaverunt. Ego autem Myrinæos quoque et Apolloniatas laudo, qui aureas meſſes huc miſerunt: magis etiam Eretrienſes ac Magnetas qui hominum primitiis Deum donaverunt, ut frugum datorem, paternum, genitalem, et humanum: Megarenſes autem culpo, quod ſoli fere Deum hic haſtatum

ἀπὸ τῆς μάχης, ἣν Ἀθηναῖοι μὲν τὰ Περσικὰ τὴν πόλιν ἔχοντας αὐτῶν, νικήσαντες ἐξέβαλον· ὕστερον μὲν τοι πλῆκτρον ἀνέθηκαν τῷ θεῷ χρυσοῦν ὑπισχνούμενοι, ὡς ἔοικε, Σκυθίνῳ λέγοντι περὶ τῆς λύρας, ἣν ἁρμόζεται Ζηνὸς εὐειδὴς Ἀπόλλων, πᾶσαν ἀρχὴν καὶ τέ-
B λος συλλαβών· ἔχει δὲ λαμπρὸν πλῆκτρον ἡλίου φάος.

ιζ'. Ἐπιβάλλοντος δὲ τοῦ Σεραπίωνος εἰπεῖν τι περὶ τούτων, ὁ ξένος, Ἡδὺ μὲν, ἔφη, τὸ τοιούτων ἀκροᾶσθαι λόγων, ἐμοὶ δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν προφερομένην ὑπόκρισιν ἀπαιτῆσαι περὶ ἧς αἰτίας ἡ πέπαυκε τὴν Πυθίαν ἐν ἔπεσι καὶ μέτροις ἄλλοις θεσπίζουσαν· ὥστε, εἰ δοκεῖ, τὰ λειπόμενα τῆς θέας ὑπερθέμενοι, περὶ τούτων ἀκούσωμεν, ἐνταῦθα καθίσαντες· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ μάλιστα περὶ τὸ χρηστήριον πίστιν ἀνταιρόμενος λόγος, ὡς δυοῖν θάτερον, ἢ τῆς Πυθίας τῷ χωρίῳ μὴ πελαζούσης ἐν ᾧ τὸ θεῖόν
C ἐστιν, ἢ τοῦ πνεύματος παντάπασιν ἀπεσβεσμένου καὶ τῆς

A. 7. ἔχοντας] Sic B. E. Xyl. Vulgo ἔχοντες. Mox ἐπιςήσαντες poteſt teneri. Mez. quidem corrigit σιςεύσαντες.

poſuerunt, de pugna, qua poſt bellum Perſicum Athenienſes, qui urbem ipſorum obtinebant, victos ejecerunt. Poſtea quidem temporis aureum Deo plectrum dedicaverunt: obtemperantes, ut apparet, Scythino, qui ſic de lyra ſcripſit:

Concinnat hanc Apollo filius Jovis
Formoſus, initia fineſque omnes continens,
Plectrumque ſplendidum Solis radios habens.

XVII. Hic cum Serapio aggrederetur aliquid de iſtis dicere, Hoſpes, Jucundum quidem, inquit, eſt hujuſmodi audire ſermones; me autem neceſſitas cogit primum propoſitum repoſcere de cauſa, cur Pythia deſierit heroico aliiſque carminibus oracula edere. Itaque, ſi vobis eſt volentibus, reliquum ſpectaculi in aliud rejicientes tempus, huc adſideamus, eaque de re commentemur. Nam hæc potiſſimum ratio eſt, quæ oraculo fidem derogat: quod alterutrum horum videtur eſſe, aut Pythiam non accedere ad locum in quo numen eſt, aut ſpiritum prorſus exſtinctum

δυνάμεως ἀκλελοιπυίας. Περιελθόντες οὖν ὀλίγον μεσημβρινῶν καθεζόμεθα κρηπίδων νεὼ πρὸς τὸ τῆς γῆς ἱερὸν τό, τε ὕδωρ ἀποβλέποντες· ὥστε εὐθὺς εἰπεῖν τὸν Βόηθον ὅτι καὶ ὁ τόπος τῆς ἀπορίας συνεπιλαμβάνεται τῷ ξένῳ. Μυσῶν γὰρ ἦν ἱερὸν ἐνταῦθα περὶ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ νάματος, ὅθεν ἐχρῶντο πρός τε τὰς λοιβὰς τῷ ὕδατι τούτῳ, ὡς φησι Σιμωνίδης

Ἔνθα χερνίβεσσιν ἱρύνται τε Μυσᾶν καλλικόμων ὑπένερθεν ἁβρὸν ὕδωρ.

μικρῷ δὲ πρεσβύτερον αὖθις ὁ Σιμωνίδης, τὴν Κλειὼ D προσαπτὼν

——— Ἀγνὰν ἐπίσκοπον,
Χερνίβων, (φησὶ,) πολύλιστον ἀραιόν τί ἐστιν ἀχρυσόπεπλον
- - - - - - - - - - - - - - - - -
Εὐώδης ἀμβροσίων ἐκ μυχῶν ἱερανὸν ὕδωρ.

Οὐκ ὀρθῶς οὖν Εὔδοξος ἐπίστευσε τοῖς Στυγὸς ὕδωρ τοῦτο καλεῖσθαι ἀποφήνασι. Τὰς δὲ Μούσας ἱδρύσαντο παρ-

C. 4. ἀποβλέποντες· ὥστε] Continuavimus hæc vulgo per lacunam disjuncta, quæ vere nulla esse videtur. E. quidem eam inter ὕδωρ et ἀποβλέποντες ponit.

C. 9. ἱρύνται—ἱρανὸν ὕδωρ] Priori loco Simonidis præstat ἀρύνται quod habent Anon. T. V. Mez. Posterior valde corruptus ad hunc fere modum revocandus videtur—πολυλίστιον ἀρύσηι αἱ χρυσόπεπλοι Θυιάδες ἀμβροσίων ἐκ μυχῶν ἱρανὸν ὕδωρ.

D. 6. τοῖς—ἀποφήνασι] Prius pro τῆς ex Ald. Bas. Xyl. B. E. Posterius ex Anon. T. V. Mez. pro πεφήνασι.

esse, et vim defecisse. Circumeuntes ergo consedimus in meridianis sedilibus templi, pone fanum Telluris: in aquam contuentes, ut statim dixerit Boëthus, ipsum locum hospitis dubitationi patrocinari. Erat enim ibi ad laticum exspirationem delubrum Musarum, unde et ad libationes aquam sumebant, ut ait Simonides,

Unde pollubris manuum latex pulchricomarum
Musarum sursum hauritur.

rursusque idem paululum exquisitius, Cleionem vocans castam procuratricem, ait

Malluiorum optabilis, rara, et veste carens aurea
Odorata ex ambrosiis aqua penetralibus.

Non recte ergo Eudoxus credidit iis, qui hanc aquam Stygis vocari dixerunt. Musas vero vaticinio collocave-

ἑδρας τῆς μαντικῆς καὶ φύλακας αὐτῷ τῷδε τὸ νᾶμα, καὶ τὸ τῆς γῆς ἱερὸν, ἧς λέγεται τὸ μαντεῖον γενέσθαι, τιμὴ ἐν μέτροις καὶ μέλεσι χρησμῳδίαν. Ἔνιοι δὲ καὶ πρῶτόν φασιν ἡρῷον ἐνταῦθα μέτρον ἀκουσθῆναι,

E Συμφέρετε πίερα οἰωνοὶ, κηρόν τι μέλισσαι.

ὅτε τῷ θεῷ ὀφειλομένην ἀποβαλεῖν τὸ σεμνόν.

ιη'. Ὁ Σεραπίων, Ἐπιεικέστερα ταῦτα, εἶπεν, ὦ Βόηθε, καὶ μετριώτερα· δεῖ γὰρ μὴ μάχεσθαι πρὸς τὸν Θέωνα, μηδὲ ἀναιρεῖν μετὰ τῆς μαντικῆς ἅμα τιμὴν πρόνοιαν καὶ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τὴν ὑπεναντιώσεις δοκούντων λύσεις ὀφείλειν· τιμὴν δὲ εὐσέβειαν καὶ πάτριον μὴ προΐεσθαι πίστιν. Ὀρθῶς, ἔφην ἐγὼ, λέγεις, ἄριστε Σεραπίων· οὐδὲ γὰρ φιλοσοφίαν ἀπεγνώσκομεν ὡς ἀπηρημμένην παντάπασι καὶ διεφθαρμένην, ὅτι πρότερον μὲν οἱ ποιήμασιν ἐχέφρων οἱ φιλόσοφοι τὰ δογμάτα καὶ τὰς

D. 10. τὸν ἐν μέτροις] Corrigendum διὰ τὸν ἐν μέτροις.
E. 2. ὅτι τῷ θεῷ ὀφειλομένην—σεμνόν] Obſcuritatem loci non expedio: complura excidiſſe putem.
E. 5. Θέωνα] Amiot. Xyl. Mez. Θεόν.

runt adſidentes, ejuſque cuſtodes ibi ad aquam et Telluris templum, cujus dicitur ipſum fuiſſe oraculum, ob numeris et carmine contentam divinationem. Quidam etiam primum heroicum verſum ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennam volucres, et apes ſua mella.

* quando obnoxia Deo facta amiſit majeſtatem.

XVIII. Tum Serapio: Æquiora, inquit, hæc, Boëthe, et muſis magis congruentia. Non enim repugnandum eſt Deo, neque ſimul cum vaticinio providentia et numen tolli debent: ſed quærendæ ſunt eorum quæ adverſari videntur ſolutiones, interim pia et a majoribus ad nos propagata perſuaſio non eſt prodenda. Recte dicis, inquam ego, optime Serapio. Nam philoſophiam quoque non ideo pro deplorata habemus prorſus aut corrupta, quia antiquitus carmine ſuas ſententias philoſophi profe-

λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης καὶ F
Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Θαλῆς· ὕστερον δὲ ἐπαύσαντο καὶ πέπαυται χρώμενοι μέτροις πλὴν σοῦ. Ἀφ' σοῦ δὲ αὖθις εἰς φιλοσοφίαν ποιητικὴ κάτεισιν, ὄρθιον καὶ γενναῖον ἐγκελευομένη τοῖς νέοις. Οὐδὲ ἀστρολογίαν ἀδοξοτέραν ἐποίησαν οἱ περὶ Ἀρίσταρχον καὶ Τιμόχαριν καὶ Ἀρίστυλλον καὶ Ἵππαρχον, καλλωπίδιον γράφοντες, ἐν μέτροις πρότερον Εὐδόξου καὶ Ἡσιόδου καὶ Θαλοῦ γραφόντων, εἶτε Θαλῆς ἐποίησεν, ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, τὴν 403
αὐτῷ ἀναφερομένην ἀστρολογίαν. Πίνδαρος δὲ καὶ περὶ τρόπου μελῳδίας ἀμελουμένου καθ' αὑτὸν ἀπορεῖν ὁμολογεῖ, καὶ θαυμάζει ὅτι * ὑθὲν γὰρ ἔστι δεινὸν οὐδὲ ἄτοπον αἰτίας ζητεῖν τῶν τοιούτων μεταβολῶν· ἀναιρεῖν δὲ τὰς τέχνας καὶ τὰς δυνάμεις, ἄν τι κινηθῇ καὶ παλλάξῃ τῶν κατὰ ταύτας, οὐ δίκαιον.

ιθ'. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Θέων, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔ-

F. 8. Εὐδόξου] An ſuo loco ſit hoc nomen inter poetas, dubium videatur.
A. 1. εἰπεῖν, τὸν αὐτῷ] Hoc Stephano debetur. Mira varietas eſt librorum. Legendum cum Mez τὸν ἐπ' αὐτόν.
A. 4. θαυμάζει ὅτι] Mcz. θαυμάζει διὰ τί. Et ita nil excidiſſe putat.

rebant, ut Orpheus, Heſiodus, Parmenides, Xenophanes, Empedocles, Thales: poſtea vero deſierunt verſibus uti, te excepto: cujus opera rurſum in philoſophiam poetica ſe ingerit, adoleſcentibus claſſicum ingenue canens. Neque aſtrologiam contentiorem reddiderunt Ariſtarchus, Timocharis, Ariſtyllus, Hipparchus, ſoluta oratione eam deſcribentes: cum de ea ante carmine ſcripſiſſent Eudoxus, Heſiodus, Thales, ſi quidem is autor vere eſt ejus quæ ipſi inſcribitur aſtrologiæ. Pindarus quoque de modo cantilenæ neglecto ſua ætate dubitare ſe fatetur, et mirari quod * Non enim iniquum eſt aut abſurdum, cauſas quærere hujuſmodi mutationum: injuſtum vero eſt artes ipſas et facultates abolere, ſi quid in iis mutatum ſit.

XIX. Sub hæc Theo, Atqui iſthæc, inquit, magnas

πεν, μεγάλας ἔοχπε τῷ ὄντι ὦδγελλαγὰς χαὶ χαινοτο-
B μίας· τῶν δὲ ἀνζῦῆα πολλὰς χαὶ τότε καταλογάδδω ἀφεφομψνς χαὶ περὶ φεαγμάτων οὐ τῶν τυχόντων. Λαχεδαιμονίοις τε γὰρ, ὡς Θυκυδίδης ἱστόρησε, περὶ τοῦ φεὸς Ἀθηναίους πολέμω χρωμένοις, ἀνεῖλε νάκλω χαὶ κράτος, χαὶ βοηθήσειν αὐτὸς χαὶ ὦδγαχαλύμμος χαὶ ἀωδγάκλητος· χαὶ Παυσανίαν εἰ μὴ χαταγάγοιεν ἀργυρέᾳ εὐλάχᾳ εὐλάξειν. Ἀθλωαίοις δὲ περὶ τῆ ἀν Σικελίᾳ μαντδομψνοις τρατείας φεοτέταξε τὴ ἐξ Ἐρυθρῶν ἱέρειαν ἀνάγειν τῆς Ἀθλωᾶς· ἐχαλεῖτο δὲ Ἡσυχία το γύναιον. Δειναμψνς δὲ τῶ Σικελιώτω μαντδομψνω
C περὶ τῶν υἱέων, ἀνεῖλεν ὡς οἱ τρεῖς τυραννήσοιεν· ὑπατυχόντος δὲ τῶ Δειναμψνος, Οἰμωξόμψνοί γε; ὦ δέσπο τα Ἄπολλον, Καὶ τῶτό σοι, ἔφη, δώσειν καὶ φοσαν-

B. 1. καταλογάδην] Deeſt οἶδαμεν quod ab ultimis illis adverbii literis abſorptum videtur.

B. 6. Παυσανιαν—εὐλαξειν.] Legendum Πλαταιϊκὰ ex Thucyd. V, 16. Indidem locum reſtituimus, qui vulgo cum lacuna ita legebatur: ἀργύρεα—συλλέξειν.

B. 7. Ἀθηναίοις δὲ] δὲ aſſumtum ex B. E.

C. 3. ἔφη, δώσειν καὶ] Mez. corrigit ut hæc mutet in δώσειν. Certe talis quidem ſententia requiritur.

re vera mutationes et innovationes paſſa ſunt: oracula multa etiam dudum proſa oratione ſunt edita, ac de rebus ea haud levibus. Lacedæmoniis, ut ſcribit Thucydides, de bello contra Athenienſes oraculum ſcitantibus Deus victoriam pollicitus eſt, ſeque vocatum et non vocatum auxilio futurum. Et Pauſaniam ſi non reducerent argenteo vomere araturos. Athenienſibus de expeditione in Siciliam conſulentibus mandavit, ut antiſtitam Minervæ quæ Erythris erat, ducerent. Ei nomen erat Heſychia, (quod ſignificat *quietem*: et ceſſare ipſos ac quieſcere Deus volebat.) Deinomeni Siculo de filiis oraculum petenti, reſpondit tres tyrannidem geſturos: cumque ſubjeciſſet Deinomenes, *Quæ res nimirum, Apollo domine, iis vertet male*, Reſpondit Deus, *Id quoque ſe ei dare ac promittere.*

αἰρεῖν. Ἴστε τοίνυν ὅτι Γέλων μὲν ὑδρωπικῶν, Ἱέρων δὲ λιθιῶν ἐτυράννησεν, ὁ δὲ τρίτος Θρασύβουλος ἐν ταῖς στάσεσι καὶ πολέμοις γενόμενος χρόνον ὀλίγον ἐπὶ πολλοῖς ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς. Προκλῆς τοίνυν ὁ Ἐπιδαύρου τύραννος ἄλλους τε πολλοὺς ὠμῶς καὶ παρανόμως ἀνεῖλε, καὶ Τίμαρχον ἀπ' Ἀθηνῶν παραγενόμενον μετὰ χρημάτων παρὰ αὐτὸν ὑποδεξάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπέκτεινε, καὶ τὸ σῶμα καταπόντισεν ἐμβαλὼν εἰς φορμόν· ἔσωζε δὲ ταῦτα μὲν Κλεάνδρου τοῦ Αἰγινήτου, τῶν ἄλλων ἀγνοούντων· ὕστερον δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ ταραττομένων, D ἔπεμψεν εἰς Δελφοὺς Κλεότιμον τὸν ἀδελφὸν εἰ ἀπορρήτῳ μαντευσόμενον περὶ φυγῆς αὐτῷ καὶ μεταστάσεως· ἀνεῖλεν οὖν ὁ θεὸς δοῦναι Προκλεῖ φυγὴν καὶ μετάστασιν ὅπου τὸν φορμὸν ἐκέλευσε καταθέσθαι τὸν Αἰγινήτην ξένον, ἢ ὅπου τὸ κέρας ἀποβάλλει ὁ ἔλαφος. Σωθεὶς οὖν ὁ τύραννος ὅτι κελεύει καταπονίζειν αὐτὸν ἢ κατο-

C. 7. Ἐπιδαύρου] Sic Baſ. Xyl. B. E. Amiot. Mez. ex Herodoto III, 50. Vulgo Ἐπιδάνδρου.

Scitis autem Gelonem aqua intercute, Hieronem calculo renum, divexatos tyrannidem geſſiſſe: tertius Thraſybulus bellis ſeditionibuſque conflictatus, imperio, quod non diu tenuit, ejectus fuit. Procles Epidauri tyrannus cum alios multos crudeliter nefarieque necavit: tum Timarchum, quem Athenis venientem cum pecunia hoſpitio comiter exceperat, interfecit: cadaverque ejus ſtorea involutum in mare abjecit, uſus ad hæc Cleandri Æginetæ opera, aliis ignorantibus. Poſtea rebus ipſius conturbatis, huc miſit Cleotinum fratrem arcane conſulturum de exſulio et migratione. Huic reſpondit Deus, Fugam ſe eo et migrationem Procli concedere quo is ſtoream deponi ab Ægineta hoſpite juſſiſſet, aut quo cervus cornu abjicit. Intelligens itaque tyrannus ſibi a Deo imperari ut vel in mare demer-

ρύπτειν ὁ θεὸς, (οἱ γὰρ ἔλαφοι κατορύτ[illegible]ουσι καὶ ἀφανίζουσι τὰ κέρατα, ὅταν ἐκπέσῃ τὸ κέρας) ἐπέσχεν ὀλίγον χρόνον, εἶτα τῶν πεπραγμάτων παντάπασι μοχθηρῶν γενομένων, ἐξέπεσε. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ τοῦ Τιμάρχου φίλοι καὶ συμφθείραντες, ἐξέβαλον τὸν νεκρὸν εἰς τὴν θάλατταν. Ὃ δ' ἔστι μέγιστον, αἱ ῥῆτραι δι' ὧν ἐκόσμησε τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν Λυκοῦργος, ἐδόθησαν αὐτῷ καταλογάδην. Ἀλυρίᾳ τοίνυν καὶ Ἡροδότῳ καὶ Φιλοχόρῳ καὶ Ἴστρῳ, τῶν μάλιστα τὰς ἐμμέτρους μαντείας φιλοτιμηθέντων συναγαγεῖν, ἀνὰ μέτρα χρησμοὺς γεγραφότων, Θεόπομπος σφόδρα ἦν ἀνθρώπων ἐπισταμένως περὶ τὸ χρηστήριον, ἰσχυρῶς ἐπετίμησε τοῖς μὴ νομίζουσι τὸν τότε χρόνον ἔμμετρα τὴν Πυθίαν χρᾶσαι. Εἶτα τοῦτο βουλόμενος ἐπιδεῖξαι, παντάπασιν ὀλίγων χρησμῶν ὑπῆρχεν, ὡς τῶν ἄλλων καὶ τότε ἤδη καταλογάδην ἐκφερομένων.

E. 4. Ἀλυρίᾳ] Forte Ἀλυττίῳ ut Reisk.

geret ſeipſum vel defoderet, (nam cervi cornua delapſa in terram defodiendo tollunt e medio) paululum temporis expectavit: deinde rebus plane peſſum euntibus, profugit. Nacti autem eum amici Timarchi interfecerunt, cadaverque in mare projecerunt. Quod vero maximum eſt, rhetræ illæ ſecundum quas Lacedæmoniorum rempublicam Lycurgus compoſuit, ſoluta oratione ei datæ ſunt. Jam cum Alyrius, Herodotus, Philochorus, et Iſter, qui maxime in id incubuerunt ut carmine dicta oracula conſcriberent, oracula etiam proſa oratione edita retulerint; Theopompus, quo nemo hominum diligentius oraculi hujus res ſcrutatus eſt, vehementer eos reprehendit qui putarent iſtis temporibus Pythiam carmine non reſpondiſſe: et cum demonſtrare vellet ſuam deinde ſententiam, admodum pauca oracula potuit proferre: quia nimirum reliqua jam tum ſoluto ſermone ederentur.

κ'. Ἔνιοι δὲ καὶ νῦν μὴ μέτρων ἀκτέχουσιν, ὧν ἕνεκα καὶ θρῦλημα θρεβόμενον πεποίηκε. Μισοῦν γὰρ Ἡρακλέους ἱερόν ἐστιν ἐν τῇ Φωκίδι, καὶ νομίζεται τὸν ἱερωμένον, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ γυναικὶ μὴ ὁμιλεῖν· διὸ καὶ θρασύτας ὀπτικῶς ἱερεῖς ἀποδεικνύουσι. Πλὴν ἔμπροσθεν ὀλίγῳ χρόνῳ νεανίας ὑπόνους, ἀλλὰ φιλότιμος, ἐρῶν παιδίσκης, ἔλαβε τὴν ἱερωσύνην· καὶ τὸ θεῖον ἦν ἐγκρατὴς 404
ἑαυτοῦ, καὶ ἔφυγε τὸν ἄνθρωπον· ἀναπαυομένῳ δὲ ἀπ' ὄστε μὴ πότου καὶ χορείαν προαπεσθῆσαν διεπράξατο· φοβούμενος οὖν καὶ ταραττόμενος, ἐπὶ τὸ μαντεῖον κατέφυγε, καὶ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἠρώτα τὸν θεόν, εἴπις εἴη ἄθεμις ἡ λύσις· καὶ ἔλαβε τόνδε τὸν χρησμόν,

Ἅπαντα ἀναγκαία συγχωρεῖ θεός.

Οὐ μὴν ἀλλὰ δοὺς ἄν τις ὡς σόδην ἄνδρ' μέτρα θεατίζεται καθ' ἡμᾶς, μᾶλλον ἀπορήσῃ καὶ περὶ τῶν παλαιῶν, ποτὲ μὲν μέτρεις, ποτὲ δὲ ἄνδρ μέτρων διδόν-

F. 6. μετὰ μέτρων—ὧν ἕνεκα] Ita B. E. pro vulgato κατὰ μέτρον. Porro corrigendum ὧν ἕνα quod in Verſione reddidimus.
F. 7. Μισοῦν γά;] Μισογύνιον Amiot. Xyl. Mez.
F. 9. ἐν τῷ ἐνιαυτῷ] Forte ἐν αὐτῷ, ut Mez.

XX. Nonnulla tamen hodieque carmine redduntur, quorum unum etiam res ipſa celebre fecit. Eſt in Phocide templum Herculis mulierum oſoris, et ſtatutum ut ſacerdos toto anno mulieribus ſe abſtineat; itaque fere ſenibus id ſacerdotium committitur. Tamen paulo ante tempore adoleſcens non malus, et liberali ingenio, id munus accepit, puellam quandam tum amans. Is cum ab initio continens ſuique potens amaſiam fugeret, quodam tempore eam, cum ad ipſum quieti poſt convivium et choreas deditum irrueret, confecit. Metuens ergo ſibi et turbatus, ad oraculum confugit, quæſivitque an aliqua ſui peccati eſſet expiatio: hocque illi datum eſt oraculum: *Omnia neceſſaria concedit Deus.* Enimvero dans hoc aliquis, nihil cum numeris hodie reſponderi, magis etiam dubitaverit de priſcis temporibus, cum aliquando ſoluta, interdum nu-

B των τὰς ἀποκρίσεις. Ἔστι δὲ σὺ δέτερον, ὦ παῖ, σοὶ δόλλογον, μόνον ἂν ὀρθὰς καὶ καθαρὰς περὶ τοῦ θεοῦ δόξας ἔχωμεν, καὶ μὴ νομίζωμεν αὐτὸν ἐκεῖνον εἶ) τὸν τὰ ἔπη συντιθέντα σοφώτερον, καὶ νῦν ὑποβάλλοντα τῇ Πυθίᾳ τὰς χρησμούς, ὥσπερ ἐκ προσωπείων φθεγγόμενον.

κα'. Ἀλλ' αὖθις ἄξιον μὴ ὀκνεῖ μακροτέρων εἰπεῖν τι καὶ πυθέσθαι περὶ τούτων, τὰ δὲ νῦν ὀλίγα μαθόντες ἀμνημονεύωμεν, ὡς σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῆται πολλοῖς, αὐτὸ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῖς σώματος ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονεν· ὀργάνου δὲ ἀρετὴ C μάλιστα μιμεῖσθαι τὸ χρώμενον ᾗ πέφυκε δυνάμει καὶ παρέχειν τὸ ἔργον αὐτῷ τοῦ νοήματος ἐν αὐτῷ δυναμένην, δεινοῦσθαι δὲ οὐχ οἷον ἐν τῷ δημιουργῷ καθαρὸν καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀναμάρτητον, ἀλλὰ μεμιγμένον [πολλῷ τῷ

C. 2. δυναμένου—οἷον ὂν ἐν—καθ' ἑαυτὸ] ὂν ἐν recepimus ex B. E. Porro verbis πολλῷ τῷ ἀλλοτρίῳ ex noſtra conjectura verisimillima ſane, ut nobis videtur, ſupplevimus lacunam, quæ in omnibus exſtat libris. Mox in καθ' ἑαυτὸ ſubaudiendum τὸ τοῦ χρωμένου ἔργον. Ab initio δυναμένου delendum. Totum locum rectius in Verſione reddidimus.

meris adſtricta oratione fata Deus cecinerit. Sed neutrum, mi adoleſcens, a ratione eſt alienum, modo rectas et puras de Deo habeamus opiniones: neque putemus ipſum eſſe qui olim carmina compoſuerit, et nunc Pythiæ oracula ſubjiciat, tanquam per larvas ipſe loquens.

XXI. Sed rurſum par eſt de his aliquid prolixius diſſerere ac percunctari. In præſentia paucis hæc in memoriam revocemus, corpus inſtrumentis uti multis, corpore et ejus membris animum, qui eſt inſtrumentum Dei. Eſt autem virtus inſtrumenti ut quam maxime qua fert natura ejus, facultate imitetur utentem ejuſque conſilium effectu reddat: quod conſilium quum reddere et oſtendere nequeat ut eſt in utente et opifice, purum, et motus erroriſque vacuum, oſtendit mixtum *nec ſincerum*. Per ſe e-

ἀλλοτρίῳ;] καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἄδηλον ἡμῖν· ἕτερον δὲ καὶ δι' ἑτέρου φαινόμενον ἀναπίμπλαται τῆς ἐκείνου φύσεως. Καὶ χυτὸν μὲν ἐῶ, καὶ χρυσὸν, ἄργυρόν τε καὶ χαλκὸν, ὅσα τε ἄλλα πλαττόμενα ὑσίας εἴδη δέχεται μὲν ἰδέαν μίαν ἐκτυπουμένης ὁμοιότητος, ἄλλο δὲ ἄλλῳ ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ μιμήματι διαφορὰν προστίθησι· καὶ τὰς ἐν κατόπτροις ὀπιπέδοις τε καὶ κοίλοις καὶ πρι- D σματοειδέσι φασμάτων καὶ εἰδώλων ἀφ' ἑνὸς εἴδους μυρίας παραπλήσεις, ἡ γὰρ εἰσι * ἥλιον ἥτε μᾶλλον ἰδέαν ἔοικε, ἥτε ὡς ὄργανον χρῆται φύσει γέγονεν εὐπειθέστερον σελήνης· λαμβάνουσα δὲ παρ' ἡλίου τὸ λαμπρὸν καὶ πυρωπὸν, οὐχ ὅμοιον ἀποπέμπει πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ μιχθὲν αὐτῇ, καὶ χρόαν μεταβαλὲ καὶ δύναμιν ἔσχεν ἑτέραν· ἡ δὲ θερμότης καὶ παντάπασιν ἐξοίχεται καὶ προλέλοιπε τὸ φῶς ὑπὸ ἀσθενείας. Οἶμαι δὲ γινώσ-

C. 8. πλατυλομένης] Sic B. E. Mez. Vulgo πλατυλομένας.

D. 1. περιαυγέσι] Manifeſtum eſt, legendum eſſe περιαύγασι ut in verſione correximus. Nec Reiſkium fugit, nec dubitabit qui legerit T. Hemſterhuſii animadverſionem apud Muſgravium ad Eurip. Suppl. 652.

D. 3. καὶ γὰρ εἰσι * οὐδὲν] Si εἰσὶ mutes in ἥλιῳ, nil requires ad ſententiæ integritatem. Ad ſimilem rationem vertimus. Mox πυρωπὸν ex B. E. pro πυρωτὸν.

nim nobis ignotum eſt: aliud autem et in alio apparens, contaminatur ab inſtrumenti natura ejus natura. Ac ceram quidem mitto, aurum, argentum, æs, et quæ alia fingi poſſunt aliaque genera materiæ formabilis, excipientia unam formam impreſſæ ſimilitudinis, aliud autem aliam differentiam imitando apponit. Mitto in ſpeculis planis, cavis convexis, ſimulachrorum ab una forma innumeras effigies; ſunt enim *minime comparanda cum eo quod jam dicam. Solis, inquam*, nihil neque ſpeciem magis, neque ut inſtrumentum uſurpari natura obſequentius poteſt quam Luna. Hæc ſplendorem a Sole accipiens et igneum lumen, non ſimile ad nos demittit, ſed cum ipſa mixtum, colorem vimque diverſa nanciſcitur: calor etiam prorſus diſcedit, et præ imbecillitate lumen deſerit. Puto

Ἐκεῖνο τὸ παρ' Ἡρακλείτῳ λεγόμενον, ὅς' ὄναξ, οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει· προσλαβὲ δὲ τούτοις εὖ λεγομένοις καὶ νόησον ἃ ἐνθεῖδε δεῖν λεγόμενον τὴν Πυθίαν, προῆκεν, καθὼς ἥλιος χρῆται σελήνῃ πρὸς ὄψιν· δείκνυσι μὲν γὰρ καὶ ἀναφαίνει τὰς αὑτοῦ νοήσεις, μεμιγμένας δὲ δείκνυσι διὰ σώματος θνητοῦ καὶ ψυχῆς, ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένης δὲ τῷ κινουμένῳ παρέχειν ἑαυτὴν ἀκίνητον ἐξ αὐτῆς καθεστῶσαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σάλῳ φαύσασαν αὐτοῦ καὶ συμπλεκομένην τοῖς ἐν αὐτῇ κινήμασι καὶ πάθεσιν ἐκπατ-
F αστίσασης. Ὡς γὰρ οἱ δῖνοι τὸ ἅμα κύκλῳ καταφερομένων σωμάτων ἐκ ἐπιφανῶς βεβαίως, ἀλλὰ κύκλῳ μὲν ὡς ἀνάγκης φερομένων, κάτω δὲ φύσει ῥεπόντων, γίνεταί τις ἐξ ἀμφοῖν παραχώρησις καὶ φορᾶς ἕλιγμός, ὕπως ὁ καλούμενος ἐνθουσιασμὸς ἔοικε

E. 1. ὅς' ὄναξ] Legendum ὡς ὁ ἄναξ ut Mez. ὁσθ' ἄναξ B. E. quod ortum videtur ex ὡς ὁ ἄναξ.

E. 4. τῇ Πυθίᾳ—ἐκπαταστίσασης.] Priorem loci partem ſanavimus ex B. E. Vulgo lacuna inter ψυχῆς et ἡσυχίαν, ita legebatur: τῇ Πυθίᾳ πρὸς ὄψιν πρὸς ἀκοὴν, καθὼς ἥλιος χρῆται σελήνῃ. δείκνυσι διὰ σώματος θνητοῦ καὶ ψυχῆς * ἡσυχίαν ἄγειν· Poſterior pars ita corrigenda: —ψυχῆς ἡσυχίαν ἄγειν μὲν δυναμένης, μηδὲ τῷ κινουμένῳ παρέχειν ἑαυτὴν ἀκίνητον ἐξ αὐτῆς, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σάλῳ φοφοῦσαν καὶ συμπλεκομένην τοῖς ἐν αὐτῇ κινήμασι καὶ πάθεσιν ἐκπαταστίσασι αὐτήν.

autem intelligi id quod ab Heraclito eſt dictum, *Regem cujus oraculum Delphicum eſt, neque dicere, neque occultare, ſed ſignificare.* His recte dictis adjunge illud et conſidera, Deum hic Pythia uti ad auditum, ſicut Sol utitur Luna ad viſum. Oſtendit enim Pythia et prodit Dei cogitata, ſed oſtendit per corpus mortale et animam imbecillam quietis non capacem nec idoneam quæ moventi immobilem ſe præbeat et ſibi conſtantem: ſed tanquam æſtu et fluctibus exagitatur ac conturbatur motibus qui in ipſa ſunt. Sicut enim vertigo corporum quæ circulo rotantur deorſum, non conſtanter obtinet, ſed circulo delata violenter, et natura deorſum vergentia turbidam quandam et incertam faciunt volutionem: ita qui enthuſiaſmus vocatur di-

μίξις τῆς εἰ) κινήσεων δυοῖν, τῆι μὲν ὡς πέπονθε τῆς ψυχῆς ἅμα, τῆι δὲ ὡς πέφυκε, κινουμένης. Ὅπου γὰρ ἀψύχοις σώμασι καὶ χωρὶς ταυτὰ μονίμοις οὐκ ἔστι χρήσασθαι παρ' ὃ πέφυκε βιαζόμενον, οὐδὲ κινῆσαι σφαιρικῶς κύλινδρον, ἢ κυβικῶς, ἢ λύραν αὐλητικῶς, ἢ σάλπιγγα κιθαριστικῶς· ἀλλ' ὑχ ἕτερον ἢ, ὡς ἔοικε, τὸ τεχνικῶς ἑκάστῳ χρῆσθαι καὶ ὡς πέφυκεν· ἢ που τὸ ἔμψυχον καὶ αὐτοκίνητον, ὁρμῆς τε καὶ λόγου μετέχον, ἄλλως ἂν τις ἢ χρῆι τῆι ἑαυτοῦ προϋπάρχουσαν ἕξιν ἢ δύναμιν ἢ φύσιν μεταχειρίσαιτο, μουσικῶς κινοῦντι τὸν ἄμουσον, ἢ γραμματικῶς τὸν ἀγράμματον, ἢ λογίως τὸν ὐ λόγοις ἀθεώρητον καὶ ἀνάσκητον, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. 405

κβ'. Μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος, αἰτίας μὲν ἄνευ θεοῦ φάσκειν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑποπτέμπουσι περαινόμενον, ὑ μὴν πᾶσι τοῖς πάντα χρώμενον ποιῶν τὸν

F. 7. ἅμα τ. δ. ὐ. π. κινουμένης] Ita B. E. Vulgo ἀλλὰ τ. δ. ὐ. κινουμένη. Mox ἢ κυβικῶς videtur requirere additum σφαῖραν, vel ſimile. Tum in ἕτερον ἢ delendum ἢ et ita vertimus. Denique pro ἑαυτοῦ Mez. legit ἐν αὐτῷ.

A. 1. κινοῦντι τὸν ἄμουσον] τὸν Stephanus dedit ex Leonic. quocum conſentit Schott. Anon. Vulgo νοῦν. Præterea corrigendum κινῶν.

vinus inſtinctus, videtur mixtio quædam eſſe duarum motionum, quarum altera ſecundum affectionem, altera ſecundum naturam fit animi. Quando enim animæ expertibus corporibus et ſuo in ſtatu permanentibus contra eorum naturam vim hanc inferre non licet, ut Cylindrum moveas Sphæræ aut Cubi in morem, aut lyra pro tibia, buccina pro cithara utaris: neque aliud eſt *ſecundum artem* re uti, quam *ſecundum naturam*; multo minus animum motu ſuo ſeſe cientem, et impetu ac ratione præditum aliter quam inſita ei vis aut habitus ferat, uſurpare poſſis: neque ullo pacto mens muſicæ exſors muſice, litterarum rudis litterate, indocta et inexercitata docte movebitur.

XXII. Teſtem habeo etiam hic Homerum, qui cum nihil fere effici ſine deo ſcribat, tamen non facit deum omnibus ad omnia utentem,

θεὸν, ἀλλ' ἑκάστῳ καθ' ὃν ἔχει τέχνην ἢ δύναμιν. Ἡ γὰρ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ φίλε Διογενιανὲ, τὴν Ἀθηνᾶν, ὅτε πεῖσαι βούλεται τοὺς Ἀχαιοὺς, τὸν Ὀδυσσέα προσκαλεῖσαν; ὅτε συγχέαι τὰ ὅρκια, τὸν Πάνδαρον ζητοῦσαν; ὅτε τρέψασθαι τοὺς Τρῶας, ἐπὶ τὸν Διομήδην βαδίζουσαν; ὁ μὲν γὰρ εὔρωστος καὶ μάχιμος· ὁ δὲ, τοξικὸς καὶ ἀνόητος· ὁ δὲ, δεινὸς εἰπεῖν καὶ φένιμος. Οὐ γὰρ ἔχων Ὅμηρος τῷ αὐτῷ Πινδάρῳ ἐφθόνησεν, ἐπεὶ Πίνδαρος μὲν ὁ ποιήσας, Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥηπὸς πλέοις· ἀλλὰ ἐγίνωσκε ἄλλας πρὸς ἄλλα δυνάμεις καὶ φύσεις γεγενημένας, ὧν ἑκάστη κινεῖται διαφόρως, κἂν ἓν ᾖ τὸ κινοῦν ἅπαντας. Ὥσπερ οὖν τὸ κινοῦν τὸ πεζὸν, οὐ δύναται ἱππικῶς, οὐδὲ τορῶς τὸ τραυλὸν, οὐδὲ εὐφώνως τὸ ἰσχνόφωνον· ἀλλὰ καὶ τὸν Βάττον, οἶμαι, ἐφ'

B. 4. ἐπὶ ῥηπὸς] Legendum ἐπὶ ῥίπας. Proxime ἀλλὰ ἐγίνωσκε Xylander dedit pro vulgato ἀλλὰ γίνωσκε.

B. 9. Βάττον—ἐπὶ τὸν ῥαυλὸν] Prius e Xyl. Leonic. Collat. Mur. Schott. Mez. Anon. T. V. B. Vulgo Βάτον. Posterius mutandum in ἐπὶ τὸν φωνὴν ex verbis Oraculi apud Herodot. IV, 155. Mox ἐπιμέλειν Reiſk.

ſed quolibet ad id quod ejus arti aut facultati congruat. An non enim vides, mi Diogeniane, aiebat, Minervam cum perſuadere aliquid Achæis vult, Ulyſſem ad hoc excitare? cum fœdus confundere, Pandarum quærere? cum Troas in fugam vertere, ad Diomedem ſe conferre? quia nimirum Diomedes robuſtus erat et pugnax, Pandarus ſagittandi peritus et fatuus, Ulyſſes prudens et facundus. Non enim idem ſenſit Homerus cum Pindaro: ſi tamen Pindarus autor hujus eſt verſiculi,

Deo volente, ſaligno in vimine navigas

ſed intellexit aliarum naturarum eſſe facultates ad alias res: et ſuo quamque moveri modo, quantumvis unicum ſit quod omnes movet. Proinde ſicut rem gradiendo deſtinatam movens non incitat ad volatum, neque blæſum ad liquide loquendum, neque tenui voce hominem ad ſonorum ſermonem: ſed Batt-

τοῦτο, ὅτι ἡ ῥώμην προσγενόμενον, εἰς Λιβύην ἔπεμψαν οἰκιοῦν, ὅτι τραυλὸς μὲν ἦν καὶ ἰσχνόφωνος, βασιλικὸς δὲ καὶ πολιτικὸς καὶ φρόνιμος· ὅπως ἀδύνατον διαλέγεσθαι ποιητικῶς τὸν ἀγράμματον καὶ ἀνήκοον ἐπῶν. Ὥσπερ ἡ νεῶ τῷ θεῷ λατρεύουσα γέγονε μὲν ἔστις ἄλλος σίγουν νομίμως καὶ καλῶς, καὶ βεβίωκεν εὐτάκτως· τραφεῖσα δὲ ἐν οἰκίᾳ γεωργῶν πενήτων, ὅτε ἀπὸ τέχνης φοιτᾷν, οὔτ' ἀπ' ἄλλης τινὸς ἐμπειρίας καὶ δυνάμεως ἐπιφερομένη, κάτεισιν εἰς τὸ χρηστήριον, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν οἴεται δεῖν, Ἐλάχιστα τὴν νύμφην ἰδοῦσαν, ἐλάχιστα δὲ ἀκούσασαν εἰς ἀνδρὸς βαδίζειν, ὅπως ἀπείρως καὶ ἀδαοῦς ὀλίγων δεῖν ἁπάντων, καὶ παρθένος ὡς ἀληθῶς τῷ ψυχῇ, τῷ θεῷ συνέσται. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐρωδιοῖς οἰόμεθα καὶ τροχίλοις καὶ κόραξι χρῆσθαι φθεγγομένοις σημαίνοντα τὸν θεόν, καὶ οὐκ ἀξιοῦμεν, εἰ θεῶν ἄγγελοι καὶ

C. 3. ποιητικῶς—λατρεύουσα] Egregium hoc supplementum præbent codices B. E. Mox τραφεῖσα habent Bas. Xyl. Amiot. Mez. Vulgo γραφεῖσα.

D. 3. εἰ θεῶν] ἢ θεῶν Bas. Xyl.

etiam propterea puto cum hic oraculum consuluisset, in Africam fuisse missum ut Cyrenam conderet, quia balbus homo et exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat et civilis ac prudens; sic poetice loqui illiteratus et carminum rudis nequit. Itaque ea quæ nunc Deo seryit Pythia, honeste quidem et ingenue, si quis alius Delphorum, nata est ac vitam modeste et pudice egit, ceterum educata in domo pauperum rusticorum, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate secum ferens, in oraculum descendit. Sed, sicut Xenophon censet *sponsam ita debere in mariti domum venire ut quam minimum viderit, quam minimum audiverit:* ita hæc imperita et ignara tantum non omnium, et vere quod ad mentem attinet virgo, ad deum accedit. Sed nos deum credimus erodiis, trochilis, et corvis uti, ut earum avium voce aliquid significet, neque hoc postulamus, ut quia deorum nuncii et præcones sunt,

ῥητορικὲς εἰσι, λογικῶς ἔχοντα καὶ σοφῶς φθέγγειν· τὴν δὲ τῆς Πυθίας, φωνὴν καὶ ἀφθέγκτον ὥσπερ * ὀκ ἀμέλητος, οὐκ ἀνήθωτον, οὐδὲ λιτὴν, ἀλλ' ἐν μέτρῳ καὶ ἅγνῳ καὶ πλάσμασι καὶ μεταφοραῖς ὀνομάτων, καὶ μετ' αὐλῶν φθεγγομένην παρέχειν ἀξιοῦμεν.

κγ'. Τί οὖν φήσομεν περὶ τῶν παλαιῶν; οὐχ ἕν, Ε ἀλλὰ πλείονα, οἶμαι. Πρῶτον μὲν γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, τὰ πλεῖστα κἀκεῖναι κατελογάδην ἀπεφθέγγοντο. Δεύτερον δὲ καὶ σωμάτων ἴδιόν τι κράσεως καὶ φύσεως ὁ χρόνος ἐκεῖνος, εὔθυμόν τι καὶ φορὸν ἔχουσας πρὸς ποίησιν, αἷς εὐθὺς ἐπεγίνοντο πρόθυμία καὶ ὁρμὴ καὶ πρόσκευή, ψυχῆς ἑτοιμότητα ποιοῦσαι μικρᾶς ἔξωθεν ἀρχῆς καὶ προτροπῆς τῇ φαντασιᾷ δεομένης, ὡς εὐθὺς ἅλλεσθαι πρὸς τὸ οἰκεῖον· οὐ μόνον, ὡς λέγει Φιλῖνος, ἀστρολόγους καὶ φιλοσόφους, ἀλλ' ἐν οἴνῳ τε πολλῷ καὶ

D. 4. σοφῶς—ἐκ δυμέλης] σαφῶς Reisk. quod melius. Lacunam notavimus asteriſco, quod nil deeſſe videretur.

E. 4. ἴχουσας] Sic B. E. Baſ. Xyl. Mez. Vulgo ἴχουσα.

E. 7. δυμέσης] Legendum δευμένην.

diſerto omnia ſermone enarrent: Pythiæ vocem et loquelam tanquam e ſcena volumus non inconditam, non ſimplicem, ſed cum numero, faſtu, figmentis, nominum tranſlationibus, et tibiæ cantu nobis offerri.

XXIII. Quid ergo de antiquis dicemus? Non unum, puto, ſed multa. Primum enim, ſicut diximus, pleraque illæ etiam ſoluta oratione pronunciaverunt. Deinde corporum quoque temperies et naturas illud tempus tulit ad poëſin procliviores: quibus ſtatim ſtudium quoddam accidit et alacritas apparatuſque animi, et promtitudo gignitur, quæ levi extrinſecus principio et exhortatione facultatis imaginantis opus habeat, qua ſtatim trahantur ad carmen pangendum: non modo, ut Philinus inquit, aſtrologi et philoſophi, ſed etiam in vino copioſiore, aut animi affectio-

πάθει γινομένων, οἵας τινὸς ἐπορρύεντος, ἢ χαρᾶς προσπεσούσης ὠλίσθανεν εἰς εὐωδὲς * γῆρυμ, ἐρωτικῶν τε κατεπίμπλαντο μέτρων καὶ ἀσμάτων τὰ συμπόσια καὶ τὰ βιβλία γραμμάτων. Ὁ δ' Εὐριπίδης εἰπὼν ὡς Ἔρως ποιητὴν διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν, ἐνένοησε ὅτι ποιητικὴν καὶ μουσικὴν ἔρως δύναμιν οὐκ ἐντίθησιν, ἐνυπάρχουσαν δὲ κινεῖ, καὶ ἀναθερμαίνει λανθάνουσαν καὶ ἀργοῦσαν· ἢ μισθένα νοῦν ἐρᾷν, ὦ ξένε, λέγομεν, ἀλλὰ φρυάδον οἴεσθαι τὸν ἔρωτα ὅτι μέτροις ᾠδεῖς ᾠδὲ ᾠδαῖς ῥίμφα παιδίοις, ὥσπερ Πίνδαρος ἔφη, τοξεύει μελιγηρέας ὕμνους. Ἀλλ' ἄτοπον· ἔρωτες γὰρ ὅτι πολλοὶ τὸν ἀν- 406
θρώπων ὑπερφέρονται, ψυχαῖς ὁμιλοῦντες οὐκ εὐφυῶς οὐδὲ ἑτοίμως πρὸς μουσικὴν ἐχούσαις, ἄναυλοι μὲν καὶ ἄλυροι, λάλοι δὲ οὐδὲν ἧττόν εἰσι καὶ διάπυροι τῶν παλαιῶν· ὅπου οὐδὲ

F. 1. εὐωδὲς * γῆρυμ] Ne hic quidem quid deesse videtur; ita loco lacunæ posuimus asteriscum.

F. 3. εἰσὶν—ἐντίθησι] Ita partim ex E. partim e Bas. Xyl. De nostro dedimus ἐντίθησι pro quo Bas. Xyl. ἔνεστι. Vulgo: ἐστὶν διδάσκειν ποιητὴν ὡς ἔρως κ. ἄμ. ἢ τ. ἐννοῆσαι.

A. 1. ὅτι πολλοὶ—ὅτι οὐδὲ ὅσιον] Legendum οἳ πολλοὶ—οὐδὲν ὁσίως. Post ἀναυλοι μὲν addidimus ex B. E. Item ἀνθρώπων ex ἀνθρωπον ipsi correximus.

nibus gravioribus, miseratione aliqua aut gaudio oborto *dilabuntur ad suave sonantem vocem*, amatoriisque carminibus et cantilenis libri et convivia sunt repleta. Et quod Euripides ait, eum qui ante a Musis sit alienus musicam ab Amore doceri, non hoc vult, facultatem poëtices ac musicæ ab Amore ingenerari: sed insitam ac otiose latentem excitari atque calefieri. Alioquin, hospes, dicendum est neminem hodie amare, sed Cupidinem evanuisse: quia nemo versibus et *cantilenis jocosis*, ut ait Pindarus, *jaculatur dulcisonos hymnos*. Atqui absurdum hoc est. Nam multi amores hominum insiti animis ad musicam segnibus et male compositis, ut tibia et lyra carent, loquaces tamen et fervidi haud minus sunt quam antiqui illi. Et nefas turpe-

ὅσιον εἰπεῖν ἡ καλὸν ὡς ἀνέραστος ἔζω ἡ ἀκαδημία, καὶ ὁ Σωκράτης καὶ Πλάτωνος χορὸς, ὧν λόγοις μὲν ἐρωτικοῖς ἐντυχεῖν ἔστι, ποιήματα δὲ οὐκ ἀπολελοίπασι· τί δὲ ἀπολείπει τοῦ λέγοντος ἐρωτικὸν μόνον γεγονέναι Σαπφὼ γυναικῶν, ὁ φάσκων μαντικὸν μόνον γεγονέναι
B Σίβυλλαν, καὶ Ἀριστονίκην, καὶ ὅσαι λόγοι μέτρων ἐθεμίστευσαν. Ὁ μὲν γὰρ οἶνος, ὡς ἔλεγε Χαιρήμων, τοῖς τρόποις κεκέρνυται τῶν πινόντων· ὁ δὲ μαντικὸς ἐνθουσιασμὸς, ὥσπερ ὁ ἐρωτικὸς, χρῆται τῇ ὑποκειμένῃ δυνάμει, καὶ κινεῖ τὸ δεξαμενὸν ἕκαστον καθ' ὁ πέφυκεν.

κδ'. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς προνοίας σκοποῦντες, ὀψόμεθα πρὸς τὸ βέλτιον γεγενημένην τὴν μεταβολήν. Ἀμοιβὴ γὰρ ἔοικε νομίσματος ἡ τοῦ λόγου χρεία, καὶ δόκιμον μὲν ἀεὶ τὸ συνηθές ἐστι καὶ γνώριμον, ἄλλην δ' ἄλλοις χρόνοις ἰσχὺν λαμβάνοντος. Ἦν οὖν ὅτε λόγοι νομίσμασιν ἐχρῶντο μέτροις καὶ μέλεσι καὶ

A. 8. ἀπολείπει—ὁ φάσκων μαντικὸν μόνον] Utrumque dedimus ex T. V. Anon. Poſterius vulgo deeſt, ejuſque loco adeſt intervallium lacunæ.

que ſit dictu, amoris exſortem fuiſſe Academiam, ac Socratis et Platonis chorum: quorum ſermones licet legere amatorios, cum carmina nulla reliquerint. Quid vero intereſt utrum dicas ſolam de mulieribus Sapphonem amori deditam fuiſſe, aut ſolam Sibyllam, et Ariſtonicam, aliaſque carmine ſortes quæ dixerunt, divinas? Vinum quidem, ut aiebat Chæremon,

Bibentium contemperatur moribus:

at divinandi furor, ut et amoris, utitur ſubjecta ſibi facultate, et eo correptorum unumquenque pro ipſius movet ingenio.

XXIV. Enimvero Deum quoque et Providentiam conſiderantes, videbimus mutationem in melius eſſe factam. Uſus enim ſermonis, ſimilis videtur eſſe mutationi nomiſmatis: quorum utrumque aliud alio tempore valens, tum probatur cum notum eſt et uſitatum. At fuit ſane tempus cum pro nomiſmate ſer-

ᾠδαῖς, πᾶσαν μὲ ἱστορίαν καὶ φιλοσοφίαν, πᾶν δὲ πάθος, C
ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ πρᾶγμα σεμνοτέρας φαντῆς δεόμενον εἰς ποιητικὴν καὶ μουσικὴν ἄγοντες. Ἃ γὰρ μόνον νῦν ὀλίγοι μόλις ἐπαΐουσι, τότε δὲ πάντες ἠκροῶντο, καὶ ἔχαιρον ἀηδομένοις * ἀρόται τε, ὀρνιθολόγοι τε, καὶ Πίνδαρον ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῆς πρὸς ποιητικὴν εὐφυΐας σημεῖον· οἱ πλεῖστοι γὰρ λύρας καὶ ᾠδῆς συνήθεσαν, ἐπαῤῥησιάζοντο, παρεκελεύοντο, μύθοις καὶ παροιμίαις ἐπέραινον, ὅτι δὲ ὕμνους, θεῶν εὐχάς, παιᾶνας, ἐν μέτροις ἐποιοῦντο καὶ μέλεσιν, οἱ μὲν δι' εὐφυΐαν, οἱ δὲ γὰρ συνήθειαν. Οὐκοῦν τοῦτ' μαντικῇ κόσμον καὶ χάριτος ἐφθόνει ὁ θεὸς, οὐδ' ἀπήλαυνεν ἐνθένδε πεμωμένην μοῦσαν τοῦ τρίποδος, ἀλλὰ D
ἐπήγετο μᾶλλον ἐγείρων, τὰς ποιητικὰς ἀσπαζόμενος φύσεις, αὐτός τε φαντασίας ἐνεδίδου, καὶ συνεξώρμα τὸ

C. 3. Ἃ γὰρ dédit Steph. ex Leonic. quocum facit Schott. et Anon. Ceteri οὐ γὰρ quod non ita abſolute repudiandum. Ἀηδομένοις * ἀρόται conduximus addito ſigno; quod nil deeſſe videretur.

C. 8. μύθοις καὶ παροιμίαις ἐπέραινον] Legendum aut μύθους καὶ παροιμίας, aut παροιμίαν.

C. 11. οἷδε μαντικῇ] Ita T. Anon. Mez. Vulgo μαντικήν.

monis homines uterentur metris, carminibus, cantilenis, omnem hiſtoriam, omnem philoſophiam, omnes denique eventus et res graviorem requirentes orationem, ad poeticam et muſicam applicantes. Quæ enim nunc tantum vix pauci intelligunt, tunc omnes percipiebant, gaudebantque ea cum cantarentur opiliones, *aratores*, *et aucupes*, ut Pindarus ait: ſed ob illius ætatis ad poeſin facilitatem plerique lyra et carmine caſtigabant aliorum mores, libere loquebantur, hortabantur, fabulis et proverbiis utebantur: quin et laudes deorum, vota, pæanes verſibus et carmini includebant, alii ob vim ingenii, alii propter conſuetudinem. Itaque vaticinationi etiam Deus elegantiam et ornatum non invidit, neque Muſas in honore alibi habitas hinc a ſuo tripode abegit: ſed adduxit potius, poeticas amplexus indoles, atque viſa ipſe ſubjiciens, et excitans alacrem

σοβαρὸν καὶ λόγιον ὡς ἁρμόττον καὶ θαυμαζόμενον. Ἐπεὶ
δὲ τῷ βίῳ μεταβολεὺ ἅμα ταῖς τύχαις καὶ ταῖς φύ-
σεσι λαμβάνοντος, ἐξωθοῦσα τὸ σφετιζὸν ἡ χρεία, κρα-
βύλους τε χρυσοῦς ἀφῄρει, καὶ ξυρίδας μαλακὰς ἀπημ-
φίαζε, καὶ σου καὶ κόμην σοβαρωτέραν ἀπέκειρε, καὶ
κοτέλυσε κοθορνόν, οὐ φαύλως ἐθιζομένων ἀντικαλλωπί-
ζεσθαι τοῖς τὴν τολυτέλειαν εὐτελείᾳ, καὶ τὸ ἀφελὲς
Ε καὶ λιτὸν ἐν κόσμῳ τίθεσθαι μᾶλλον ἢ τὸ σοβαρὸν καὶ
περίεργον· ὅτε τῷ λόγῳ συμμεταβάλλοντος ἅμα καὶ
συναποδυομένου, κατέβη μὴν ἀπὸ τῶν μέτρων, ὥσπερ
ὀχημάτων, ἡ ἱστορία, καὶ τῷ πεζῷ μάλιστα τῷ μυθώ-
δους ἀπεκρίθη τὸ ἀληθές· φιλοσοφία δὲ τὸ σαφὲς καὶ δι-
δασκαλικὸν ἀσπασαμένη μᾶλλον ἢ τὸ ἐκπλῆττον, τὴν
μὲν λόγων ἐποιεῖτο ζήτησιν· ἀπέπαυσε δὲ τὴν Πυθί-
αν ὁ θεὸς, Πυρικάους μὲν ὀνομάζουσαν τοὺς αὐτῆς πολί-
F τας, Ὀφιοδόρους δὲ τοὺς Σπαρτιάτας, Ὀρεάνας δὲ τοὺς
ἄνδρας, Ὀρέμπους δὲ τοὺς ποταμούς· ἀφελὼν δὲ τὴν

D. 6. λαμβάνοντος] Recepimus ex B. E. Baſ. Xyl. Vulgo λαμβάνοντας.

facundiam, ut concinnam, et quæ in admiratione eſſet. Sed poſtquam vitæ una cum eventis et ingeniis facta mutatione, uſus, ſupervacaneis rejectis, aureis ſeſe cincinnis exuit, et mollibus xyſtidibus, comam quoque luxuriantem detondit, ac cothurnum depoſuit, jamque homines frugalitate adverſus luxum certare haud inepte adſueverunt, pluſque ornatus in ſimplici cultu ac tenui quam ſupervacaneo et protervo ponere: ibi tum orationis etiam ſimul mutato habitu, Hiſtoria a carmine tanquam vehiculo deſcendit, et maxime pedeſtri ſermone verum a fabulis ſecrevit: Philoſophia quoque perſpicuitatem et docendi vim iis quæ terrerent animos antiquiora ducens, ſoluto ſermone diſputationes ſuas inſtituit: et Pythiam Apollo deſinere juſſit morem ſuum, cives Delphicos *Ignicremos*, Spartanos *Anguivoros*, *Oreanes* viros, *Orempotas* fluvios nominantem:

χρησμῶν ἔπη καὶ γλώσσας καὶ περιφράσεις καὶ ἀσάφειαν, οὕτω διαλέγεσθαι παρεσκευασε τοῖς χρωμένοις ὡς νόμοι τε πόλεσι διαλέγονται, καὶ βασιλεῖς ἐντυγχάνουσι δήμοις, καὶ μαθηταὶ διδασκάλων ἀκροῶνται, πρὸς ὃ συνετὸν καὶ πιθανὸν ἁρμοζόμενος.

κε'. Εὖ γὰρ εἰδέναι χρὴ τὸν θεὸν, ὡς φησι Σοφοκλῆς,

> Σοφοῖς μὲν αἰνικτῆρα θεσφάτων αἰεὶ,
> Σκαιοῖς δὲ φαῦλον κἀν βραχὺ διδάσκαλον.

Μετὰ δὲ τῆς σαφηνείας καὶ ἡ πίστις οὕτως ἐτρέφετο συμ- 407
μεταβάλλουσα τοῖς ἄλλοις πράγμασιν, ὥστε πάλαι μὴ ὃ μὴ σιωπῆς μηδὲ κοινὸν, ἀλλ' ἄδοξον ἀτεχνῶς καὶ περιπεφασμένον, εἰς ὑπόνοιαν ὀσιότητος ἀνάγοντας, ἐκπλήττεσθαι καὶ σέβεσθαι τοὺς πολλούς· ὕστερον δὲ ὃ σαφῶς καὶ ῥᾳδίως ἔχειν καὶ μὴ σιὼ ὄγκῳ μηδὲ πλάσματι μανθάνειν ἀγαπῶντες, ἠτιῶντο τὴν περιειμένην τοῖς χρησμοῖς ποίη-

F. 6. μαθηταὶ] Recepi ex Leonic. Schott. Anon. T. Amiot. Xyl. Vulgo καθηγηταὶ: quod ſi germanum eſt proxima erunt mutanda διδάσκουσι ἀκροατάς.

A. 3. ἀλλ' ἄδοξον] Legendum ἀλλὰ λοξὴν ut Reiſk. corrigit. Proxime περιπεφασμένον cum Mez. tum ὑπείτητος pro ὁσιότητος.

oraculiſque detrahens carmina, obſcuras voces, ambages, perplexitatem, ita eam juſſit conſulentibus reſponſa dare, ut leges cum civitatibus, reges cum populis, magiſtri cum diſcipulis loquuntur, ad evidentiam et probabilitatem ea accommodans.

XXV. Probe enim tenendum eſt Deum, ut ait Sophocles,

Sapientibus per ambages fata eloqui,

Fatuis magiſtrum prorſus eſſe inutilem.

Illata oraculis perſpicuitate, fides etiam ſic mutavit cum aliis rebus: ut cum antiquitus quod inſolens rarumque eſſet, planeque obſcuritate et circuitionibus obductum, plerique ſub opinione divinitatis alicujus pavidi venerarentur: poſtea aperte omnia et facile, ac ſine faſtu et figmentis diſcere cupientes, poeſin quæ

σιν, ὑ μόνον ὡς ἀντιφράττουσαν τῇ νοήσῃ πρὸς τὸ ἀληθὲς, ἀσάφειάν τε καὶ σκιὰν τῷ φερομένῳ μιγνύουσαν,
B ἀλλὰ ἤδη καὶ τὰς μεταφορὰς καὶ τὰ αἰνίγματα καὶ τὰς ἀμφιβολίας, ὥσπερ μυχοὺς καὶ καταφυγὰς ἐνδύεσθαι καὶ ἀναχωρεῖν τῷ ψευδομένῳ πρόφασιν τῆς μανικῆς, ὑφεωρῶντο. Πολλῶν δὲ ἴσως ἀκούειν ὅτι ποιηταί τινες ἄνδρες ἐκδεχόμενοι τὰς φωνὰς ὑ ὑπολαμβάνοντες ἔτι καθήνας πρὸς τὸ χρηστήριον, ἔπειτα καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς οἷον ἀγγεῖα τοῖς χρησμοῖς ἐκ τοῦ προστυχόντος περιπλέκοντες· Ὀνομάκριτοι δὲ ἐκεῖνοι καὶ Πρόδοται καὶ Κινέσωνες ὅσην αἰτίαν ἠνέγκαντο τοῖς χρησμῶν, ὡς τραγῳδίαν αὐτοῖς καὶ ὄγκον ἡδὺν δεσμώτοις προσθέντες,
C ἐῶ λέγειν· ὧδε προσῦναι τὰς μεταβολάς. Πλείστης μέντοι ποιηταῖς ἐνέπλησεν ἀδοξίας τὸ ἀγυρτικὸν καὶ

B. 2. μυχὰς] Aſſumſimus ex E. T. Anon. pro vulgato χυμούς. Mox προσιμιάς Mez. et Reiſk. Tum ἔτι καθήνας forte mutandum in ἐνικάθηνται.

B. 8. Πρόδοται] Vix dubium eſt corrigendum eſſe Ἡρόδοτοι.

C. 1. προσῦναι τὰς μεταβολάς] Lege προσεῖμαι τὰς διαβολάς, ut in Verſione poſuimus.

C. 2. ποιητικὸν—ἀγομένας] Prius ex T. poſterius ex Mez. quod fere confirmatur a Baſ. et Xyl. ἀγομένας. Vulgo ποιητικῆς—ἀγομένης.

oracula velabat incuſaverint: non tantum quia adverſaretur intelligentiæ in vero percipiendo, obſcuritatem et umbram dictis admiſcens: ſed quod jam tranſlationes et ænigmata atque ambiguitates, divinationis quaſi quoſdam fucos, et effugium quibus ea ſe tueretur ſi quid ſecus eveniſſet, ſuſpecta haberent. Multos quoque audiviſſes, qui dicerent poëtas quoſdam etiamnum apud Oraculum deſidere, qui voces exciperent, iiſque ſubito verſus et numeros tanquam vaſa quædam circumplicarent. Taceo quantum criminis oraculis attulerint Onomacriti illi, Prodotæ, et Kineſones, ut qui tragœdiam iis faſtumque ſupervacaneum appoſuiſſent, neque admitto iſtas calumnias. Maximam autem poeſi infamiam paraverunt circumforanei iſti

ἀγορᾶιον καὶ περὶ τὰ μητρῶα καὶ σεράπεια βωμόλοχον καὶ πλανώμενον γένος, οἱ μὲν αὐτόθεν, οἱ δὲ κατὰ κλῆρον ἔκ τινων γραμματίων χρησμὸς προφαίνοντες οἰκέταις καὶ γυναίοις ὑπὸ τῶν μέτρων ἀγερώχοις μᾶλιστα καὶ τῆς ποιητικῆς τῶν ὀνομάτων. Ὅθεν οὐκ ἦκιστα ποιητικὴ δοκοῦσα κοινὴ ἐμπαρέχειν ἑαυτὴν ἀπατεῶσι καὶ γόησιν ἀνθρώποις καὶ ψευδομάντεσιν, ἐξέπεσε τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πείθους.

κς'. Οὐ τοίνυν θαυμάσαι μ' ἂν εἰ διπλόης τινὸς ἔδει καὶ περιαγωγῆς καὶ ἀσαφείας ἔστιν ὅτε τοῖς παλαιοῖς· οὐδὲ γὰρ ὁ δεῖνα κατέβαινε μὰ Δία περὶ ὠνῆς ἀνδραπόδου χρησόμενος, οὐδὲ ὁ δεῖνα περὶ ἐργασίας· ἀλλὰ πόλεις μέγα δυνάμεναι, καὶ βασιλεῖς καὶ τύραννοι μέτριον οὐδὲν φρονοῦντες, ἐπετύγχανον τῷ θεῷ περὶ πραγμάτων· ὃς ἀνιᾶν καὶ παροξύνειν ἀπειθείᾳ πολλὰ τῶν ἀβουλήτων ἀκούοντας, οὐκ ἐλυσιτέλει τοῖς περὶ

D. 1. παλαιοῖς] Sic omnes libri B. E. Ald. Baſ. Xyl. At Steph. παλαιῖς ſorte errore. Proximum οὐδὲ γὰρ in E. eſt οὐ γὰρ: fortaſſe, rectius.

et circulatores, et ſcurræ magnæ Matris deorum ac Serapidis vagi: quorum alii ex tempore, alii ſorte quadam ex quibuſdam libellis oracula dabant ſervis et mulierculis, quas maxime numeri et nomina poetica moverent. Quæ non minima fuit cauſa, cur poetica, quæ tanquam communem ſe videretur præbere impoſtoribus et præſtigiatoribus ac falſis vatibus, tripode et veritate arceretur.

XXVI. Non itaque miror ſi veteribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione, et obſcuritate quadam. Neque enim privatus aliquis profecto de emendo mancipio oraculum conſulebat, aut de conducendo opere: ſed civitates admodum potentes, regeſque et tyranni nihil moderatum cogitantes, Deum interrogabant de rebus publicis et imperio: quos irritare, multa reſpondendo eorum voluntatibus adverſa, non erat ex uſu eorum qui Oraculum pro-

τὸ χρηστήριον. Οὐ πάθεται γὰρ ὁ θεὸς τῷ Εὐριπίδῃ ὥσπερ νομοθετοῦντι τῷ λέγοντι, Φοῖβον ἀνθρώπους μόναν
E χρὴ θεσπιῳδεῖν· χρώμενον δὲ ὑπηρέταις τῷ σοφήταις, ὧν μηδεὶς φροντίσει καὶ φυλάττειν ὅπως ὑπὸ ἀνθρώπων σὺν ἀπολοῦνται πονηρῶν θεῷ λατρεύοντες, ἀφανίζειν μὲν οὐ θέλει τὸ ἀληθές, παραστρέφων δὲ τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐγὴν ἐν τῇ σοφιστῇ πολλὰς ἀνακλάσεις λαμβάνουσαν, τῷ πολλαχοῦ διεσχιζομένην, ἀφῄρει τὸ ἀντίτυπον αὐτῆς τῷ σκληρόν. Ἦν δὲ ἄρα τῷ τυράννους ἀγνοῆσαι τῷ πολεμίους μὴ προαισθέσθαι· τούτοις οὖν προὐδόθλεν ὑπονοίας τῷ ἀμφιλογίας, αἱ προὔς ἑτέρους ἀποκρύπτουσαι τὸ φραζόμενον, οὐ διέφευγον αὐτούς, οὐδὲ παρεκρέοντο τοὺς δεομένους καὶ προσέχοντας. Ὅθεν εὐηθέστατός ἐστιν ὁ τῶν πραγμάτων ἑτέρων γεγονότων, εἰ μηκέτι τὸν αὐτὸν ἡμῖν τρόπον ἀλλ' ἕτερον οἴεται δεῖν βοηθεῖν ὁ θεὸς, ἐγκαλῶν καὶ συκοφαντῶν.

D. 8. τῷ Εὐριπίδῃ ὥσπερ] Ita tranſpoſui. Vulgatum ὥσπερ τῷ Εὐριπίδῃ.
F. 5. βοηθεῖν ὁ Θεὸς] Sic Ald. Baſ. Xyl. B. E. Vulgo βοηθῶν ὁ Θεός.

curabant. Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, *Apollinem ſolum canere fata hominibus debere.* Ergo cum utatur adminiſtris et vatibus mortalibus, quorum eum par eſt curam gerere et cuſtodire eos, ne deo ſacri a malis interficiantur hominibus; non vult veritatem opprimere, ſed ejus explicationem poeſi pervertens, velut ſplendorem varie reflexum et in multas diffiſſum partes, duritiemque ejus hoc pacto et rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, et bella non præſentiri: his igitur circumdabat ſuſpicioſa verba et ambigua: quorum ſententia aliis ignota, conſulentes non falleret, ſi animum adverterent. Stultiſſimus itaque eſt qui calumniatur et culpat quod rebus ita mutatis deus non quo ante, ſed alio nobis modo vult prodeſſe.

κζ'. Ἐπὶ τοίνυν οὐθὲν ἀπὸ ποιητικῆς λόγῳ χρησιμώτερον ὑπάρχει, τῷ δεδεμένα μέτροις τὰ φραζόμενα καὶ συμπλεκόμενα μᾶλλον μνημονεύεσθαι καὶ κρατεῖσθαι. Τοῖς μὲν οὖν τότε πολλὴν ἔδει μνήμην παρεῖναι· πολλὰ γὰρ ἐφεώζετο καὶ τόπων σημεῖα καὶ ὁδεύσεων καιροί, καὶ θεῶν ἱερὰ ξενικῶν, καὶ ἡρώων ἀπόρρητοι θῆκαι δυσεξεύρετοι μακρὰν ἀπαίρουσι τῆς Ἑλλάδος. Εἰς γὰρ τὸ Χῖον καὶ Κρήτινον καὶ * Νήσιχον καὶ Φάλανθον, ἄλλους τε πολλοὺς ἡγεμόνας στόλων ὅσους ἔδει τεκμηρίοις ἀνεύρειν τινὶ διδομένῳ ἑκάστῳ καὶ πεσσόμενον ἴδρυσιν. Ὧν ἔνιοι καὶ διημάρτανον, ὥσπερ Βάττος· ἔλεξε γὰρ ἐκπεσεῖν, οὐ καταλαβὼν ἐφ' ὃν ἐπέμφθη τόπον, εἶτα ἦκε δεύτερον ποτνιώμενος· ὑπερθὼν οὖν ὁ θεὸς * με Λι- 408

F. 13. Εἰς γὰρ τὸ Χῖον—Νήσιχον καὶ Φάλανθον] Reiſk. ex Baſ. laudat ἴστε γὰρ τὸν Χῖον—. at ἴστε illic non exſtat. Eſt igitur ipſius correctio Reiſkii quam non repudio. Ὀνήσιχον Amiot. Φάλανθον item Baſ. et Xyl. Ceterum lacunæ loco quæ vulgo eſt, poſui afteriſcum.

A. 4. ἔλεξε γὰρ ἐκπεσεῖν] Pro ἔλεξε Reiſkius ἔδεξε, cui aſſentior.

A. 6. ὁ θεὸς—με Λίβυαν] Lacunam quæ fuerat, afteriſco notavimus. Explenda eſt ex auctore hujus loci Herodoto IV, 157. ubi ex libris ita conſtitutum legitur oraculum a Weſſelingio et Valckenario Αἰ τυ ἐμεῦ Λιβύην μαλότροφον οἴδας ἀμείνω. Μὴ ἰλθὼν ἰλθόντος ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σεῦ.

XXVII. Porro autem nulla major orationi a poetica utilitas conciliatur, quam quod numeris illigata et comprehenſa facilius memoria tenentur ac ſervantur. Antiquis vero multa opus fuit memoria, quibus multæ locorum notæ, tempora agendi, ſacra deorum tranſmarinorum, heroum reliquiæ occultæ, difficileſque inventu, et longe a Græcia diſſitæ indicabantur. Nam in Chium et Cretinum et * Neſichum et Phalanthum, multoſque alios expeditionum duces, qui coacti ſunt ſignis quibuſdam uti in inveniendo loco ſedis et coloniæ conceſſo. Quidam etiam aberraverunt, ut Battus. Huic enim dictum fuit, ejectum iri, ſi non eum occupaſſet locum in quem mittebatur: deinde rediit quiritans: et deus ſic reſpondens,

εἶναι μαλοτρόφον οἶσθας ἄρειον, Μὴ ἐλθών· ἐλθόντος ἄγαν ἀγαμαι σοφίην σεῦ· οὕτω πάλιν αὐτὸν ἐξέπεμψε. Λύσανδρος δὲ καὶ παντάπασιν ἀγνοήσας τὸν Ἀρχελίδου λόφον καὶ Ἀλώπεκον προσαγορεύόμενον καὶ τὸν Ὁπλίτην ποταμὸν, γῆς τε δράκοντα ὑφ' ὃν δόλιον κατόπισθεν ἰόντα, μάχῃ κρατηθεὶς, ἔπεσεν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ὑφ' ὧν ὁ χῶρος, Ἁλιάρτῳ ἀνδρὸς ἀσπίδα φοροῦντος ὄφιν ἔσημον ὅπιν ἔχουσαν. Ἀλλὰ δὲ τοιαῦτα πολλὰ δυσκάθεκτα καὶ δυσμνημόνευτα τοῦ παλαιῶν διεξιέναι πρὸς ὑμᾶς εἰδότας, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι.

κη'. Τὰ δὲ νῦν πράγματα καλεσῶμεν ἐπὶ ὧν ἐρωτῶσι τὸν θεὸν, ἀγαπῶ μὲν ἔγωγε καὶ ἀσπάζομαι· πολλὴ γὰρ εἰρήνη καὶ ἡσυχία, πέπαυται δὲ πόλεμος, καὶ πλάναι καὶ στάσις οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ τυραννίδες, οὐδὲ ἄλλα νοσήματα καὶ κακὰ τῆς Ἑλλάδος ὥσπερ πολυφαρμάκων δεῖται

4. 9. Λύσανδρος—ὄφιν ἔχουσαν] Locus planius intelligitur ex alio pleniore ejusdem argumenti in Vita Lysandri, p. 450. C. D. unde hic corrigendum, ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ὑπὸ Νεοχάρους Ἁλιαρτίου ἀνδρός.

Urbs pecoris dives Lybie mea, non venienti
Nisior est tibi, quam qui venit, per mihi multum
Admiranda tua est certe sapientia visa:

sic eum denuo emisit. Lysander vero prorsus ignorans tumulum Orchalidem, qui et vulpium dicitur, et Hoplitam fluvium,

Terrigenamque draconem a tergo qui subit astu:

prœlio victus in illis locis interfectus est ab Inachione Haliartio, qui in scuto insigne ferebat serpentem. Neque necesse est apud vos horum probe gnaros plura id genus retentu et memoratu difficilia oracula antiquis data recitare.

XXVIII. Res vero nostræ ætatis de quibus consulatur deus, ego quidem boni consulo et probo. Altum enim otium est, et firma pax, finis bellorum et errorum, nullæ seditiones, tyrannides nullæ, neque alii morbi aut mala Græciæ, quæ veluti multiplicibus medicamentis ex-

μεσαν χρήζοντα καὶ πρεπόντων. Ὅπου δὲ σταλῖναν ὑδὲν, οὐδὲ ἀπόρρητον, οὐδὲ δεινὸν ἀλλ' ὅτι πρόγμασι μι- C
κροῖς καὶ δημοτικοῖς ἐρωτήσεις, οἷον εἰ χολῇ πρεπτάσῃς, Εἰ γαμητέον, Εἰ πλευστέον, Εἰ δανειστέον· τὰ δὲ μέ-
γιστα πόλεων μαντεύματα, φορᾶς καρπῶν πέρι, καὶ βοσκῆς ὀπώρης, καὶ σωμάτων ὑγείας· ἐνταῦθα πρεβάλ-
λειν μέτρα, καὶ πλάττειν πρεφάσεις, καὶ γλώσσας ἐπάγειν πύσμασιν ἁπλῆς καὶ σωτόμου δεομένοις ἀπο-
κρίσεως, ἔργον ὂν φιλοτίμου σοφιστοῦ καλλωπίζοντος ὅτι δόξῃ χρηστήριον. Ἡ δὲ Πυθία καὶ καθ' αὑτὴν μή ὂν γενναία ὄχθος, ὅταν δὲ ἐκεῖ κατέλθῃ καὶ γένηται πα-
ρὰ τῷ θεῷ, πλέον * ἢ ἐκείνη μέλει δόξης, καὶ ἀνθρώ- D
πων ἐπαινέντων ἢ ψεγόντων.

κθ'. Ἔδει δὲ ἴσως καὶ ἡμᾶς ἔχειν ὕτως· νῦν δὲ ὥσ-
περ ἀγωνιῶντες καὶ δεδιότες, μὴ τρισχιλίων ἐτῶν ἀπο-

C. 3. Εἰ πλευστέον, Εἰ δανειστέον] Bis reposui Εἰ pro vulgato Ἢ.

D. 1. πλέον * ἢ ἐκείνη μέλει δόξης] Legendum ex Anon. Exempl. Turn. Mez. πλέον ἀληθείας ἐκείνη μέλει ἢ δόξης. Infra, ἀποδιχίσθαι sumsimus ex B. et Xyl. pro ἀποδιχεσθαι.

quisitisque indigeant. Ubi autem nihil est varium, arcanum, arduum, sed rebus vilibus et vulgaribus quæstiones tanquam in schola proponuntur, *An contrahendum matrimonium, An navigandum, An fœnerandum:* et ubi maximæ civitatum interrogationes, de frugum et pabuli proventu, de valetudine; ibi carmina circumponere, et fingere verborum ambages et notas quæstionibus simplici et brevi responso opus habentibus, ambitiosi fuerit sophistæ, qui Oraculum gloriæ captandæ causa fucet. Pythia autem cum ipsa indole est generosa: tum si descendit ad cortinam, et cum deo est, tum vero magis veritatem curat quam opinionem, et hominum vel laudes vel vituperationes.

XXIX. Ac fortasse nos quoque sic debebamus esse affecti. Nunc veluti soliciti ne decus ter mille annorum locus

βάλῃ δόξαν ὁ τόπος, καὶ τῶν χρησηρίων καθάπερ σοφιστῶν σχολεῖα ἀποφοιτήσωσιν ἔνιοι καταφρονήσαντες, ἀπολογούμεθα καὶ πλάττομεν αἰτίας καὶ λόγους ὑπὲρ ὧν οὔτε ἴσμεν οὔτε εἰδέναι προσῆκον ἡμῖν ὀφείλομεν ὁμολογοῦντες τὰ ἐγκαλοῦντα καὶ φεύγοντες, οὐ χαίρειν ἐῶντες.

Αὐτῷ γὰρ οἱ πρῶτον ἀνιηρότεροι ἴσαι,

E τοιαύτῃ ἔχονται τῆς θεοῦ δόξης· ὥστε ἐμοὶ μὲν τὰ προγεγραμμένα τῶν σοφῶν, τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, καὶ Ὃ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ, ἀποδέχεσθαι, καὶ θαυμάζειν οὐκ ὀλίγα τῆς βραχυλογίας, ὡς πυκνὸν καὶ στρυφνότατον νοῦν ἐν ὀλίγῳ περιέχουσαν ὄγκῳ· τὰς δὲ χρησμῳδούς, ὅτι σωτόμως καὶ ἁπλῶς καὶ δι' εὐθείας τὰ πλεῖστα φράζουσιν, αἰτιᾶσθαι. Καὶ τὰ τοιαῦτα μὲν ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν ταυτὸν τοῖς εἰς γενὸν σιωπηλοῖσι πέπονθε ῥεύμασιν· οὐ γὰρ ἔχει τὸν νοῦν ὄψιν, οὐδὲ διαύγειαν, ἀλλ' ἐὰν σκοπῇς τί γέγραπται καὶ λέλεκται περὶ αὐτῶν τοῖς

E. 9. διαύγειαν] Recepi ex Anon. T. V. et ita lacunam explevi; quia certe libri auctoritatem habet lectio. Forte tamen Plutarchus ſcripſerit: διοψιν, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖνα τῷ βυθῷ.

amittat, et oraculum quaſi ſophiſtæ alicujus ſcholam deſerant nonnulli contemnentes, defendimus et cauſas rationeſque fingimus de iis rebus quas neque ſcimus, neque ſcire nos convenit: incuſanteſque dictis conamur in aliam pertrahere ſententiam, quos miſſos facere potius debebamus. Etenim

Ante alios erit Iuic multo certe ægrius ipſi,

qui ſic de diis ſentit, ut hæc in aditu ſcripta ſapientum dicta, *Noris te ipſum*, *Ne quid nimis*, probet, admireturque haud minime ob brevitatem, quod ſolidam et compactam in exigua mole habent ſententiam: oracula autem culpet, quia breviter, ſimpliciter, ac recta pleraque indicant. Ac talibus quidem ſapientum dictis idem uſu venit, quod in anguſtias contruſis fluminibus; non enim perſpici quit ſenſus, neque perlucere: at ſi conſideres quid ſcriptum ſit et dictum de eis

ὅπως ἕκαστον ἔχει βουλομένοις καταμαθεῖν, οὐ ῥᾳδίως τούτων λόγους ἑτέρους εὑρήσεις μακροτέρους. Ἡ δὲ F τῆς Πυθίας ἀφέλκτος, ὥσπερ οἱ μαθηματικοὶ γραμμὴν εὐθεῖαν καλοῦσι τὴν ἐλαχίστην τοῦ τὰ αὐτὰ σέρατα ἐχούσων, ὕπως οὐ ποιοῦσα καμπὴν, οὐδὲ κύκλον, οὐδὲ διπλόην, οὐδὲ ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ εὐθεῖα τοῖς τε ἀληθείαν οὖσα, τοῖς δὲ πίστιν ὑποφαλὴς καὶ ψευδυνομένη, ἐλέγχον ἀεὶ καθ' αὑτῆς ἔλεγχον ἄχρι νῦν παραδέδωκεν, ἀναθημάτων δὲ καὶ δώρων ἐμπέπληκε βαρβαρικῶν καὶ Ἑλληνικῶν τὸ χρηστήριον, οἰκοδομημάτων δὲ 409 κάλλεσι καὶ κατασκευαῖς Ἀμφικτυονικαῖς. Ὅθεν ὑπηυθεν αὐτοὶ πολλὰ μὲν ἐπεπτωμένα τοῦ πρότερον ὄντων, πολλὰ δὲ ἀνειλημμένα τοῦ συγκεχυμένων καὶ διεφθαρμένων· ὡς δὲ τοῖς εὐθαλέσι τοῦ δένδρων ἕτερα παραβλαστάνει, καὶ τοῖς Δελφοῖς ἡ Πυλαία συμπᾶ καὶ συναναβόσκεται, ἀφ' ὧν ἐντεῦθεν εὐπορίας ὄχλημα λαμβανόσα καὶ μορφὴν καὶ κόσμον ἱερῶν καὶ συν-

F. 6. ὑποφαλὴς] Haud ſcio an corrigendum ſit ὑποφανὴς, vel αὐλαξής.

ab his qui ſingulorum ſcrutati ſunt ſententiam, non facile ullas prolixiores invenies diſputationes. Enimvero, ut lineam rectam mathematici vocant breviſſimum ab uno ad alterum termino ductum, ſic Pythiæ ſermo abſque ullo flexu, circuitu, ambiguitate, fraude, recta ad veritatem proficiſcens, quanquam de ſua fide cauſæ dictionem non poſſit detrectare, tamen falſi a nemine in hunc uſque diem convicta eſt: ſed donariis barbaricis Græcaniciſque oraculum opplevit, ædificiorum autem et Amphictyonicorum apparatuum elegantia. Videtis nimirum ipſi pleraque iis adjecta, quæ antehac non erant, multa eorum quæ jam ruinam traherent et peſſum irent refecta. Sicut vero arboribus fœcundis aliæ ſuppullulant: ita etiam juxta Delphos pubeſcit et adoleſcit Pylæa ob copiam eorum quæ hic ſunt, ſpeciem adepta formamque, et ornatum templorum, curia-

εδρίων καὶ ὑδάτων, οἷον οὐ χιλίοις ἔτεσι τοῖς πρότερον οὐκ ἔλαβεν. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸ γαλάξιον τῆς Βοιω-
B τίας κατοικοῦντες ἡσθοντο τῇ θεῷ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀφθονίᾳ καὶ περιουσίᾳ γάλακτος, " Πεφθάτων γὰρ οὐκ πάν-
" των κελάρυζεν, ὡς ἀπὸ κρηνάων φέρτατον ὕδωρ, πή-
" λεον γάλα· τοὶ δὲ βλίμπλων εὐτύμβοι πίθοι· ἀσ-
" κὸς δὲ ἤτέ τις ἀμφορεὺς ἐλίννυε δόμοις, πέλλαι δὲ
" ξύλινοι πρῶθοι πλᾶθεν ἅπαντες." Ἡμῖν δὲ λαμπροτέρα καὶ κρείττονα καὶ σαφέστερα σημεῖα τούτων ἀναδίδωσιν, ὥσπερ ἐξ αὐχμοῦ τῆς πρόσθεν ἐρημίας καὶ πενίας, εὐπορίαν καὶ λαμπρότητα καὶ τιμὴν περιποιοῦσα. Καίτοι φιλῶ μὲ ἐμαυτὸν ἐφ' οἷς ἐγενόμην εἰς τὰ πράγ-
C ματα ζῶντα πρόθυμος καὶ χρήσιμος μοι Πολυκράτης καὶ Πετραίῳ, φιλῶ δὲ τὸν καθηγεμόνα ζώντης τῆς πολιτείας γενόμενον ἡμῖν καὶ τὰ πλεῖστα τούτων ἐκφροντί-
ζοντα καὶ παρασκευάζοντα * ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄλλως ὅπ

C. 4. παρασκευάζοντα * ἀλλ' οὐκ] Hic item loco lacunæ aſteriſcum poſuimus quod, aut nihil, aut pauca deeſſent. Nihil adeo deeſſe videatur ſi ἔτι mutes in ἔτι *adium*, *his præſertim temporibus*: obſcuritas erat in καθηγεμόνα qua voce quum ſe ipſe ſignificaret Plutarchus, ab ignorante librario ſignum lacunæ poſitum eſt.

rum, aquarumque luſtralium, quantum mille ab annis præcedentibus non habuit. Equidem ad Galaxium Bœotiæ qui habitant, abundantia lactis ſenſerunt præſentiam dei:

Cum lac, ceu lactes de fontibus, emanaret:
Deinque implerent ac ideo tunc ampheræ et utres,
Seria tunc albo turgeret cuncta ſignore,
Mulctraque, et e ligno fiſtulas rumperet urnas
Humor, nec vacuas ſuperarent vaſa per ædes.

Nobis autem Apollo ſplendidiora, meliora, et apertiora his ſigna præbuit, ex tanto qui præceſſit ſqualore, ſolitudine et pauperie, ad tantas copias, ſplendorem, honoremque nos evehens. Ego ſane amo me ipſum eo nomine, quod ad has res factus ſum alacer et utilis cum Polycrate et Petræo: amo etiam eum qui nobis hujus conditionis autor duxque fuit, et pleraque horum excogitavit atque adornavit * Sed fieri non potuit

τηλικαύτῃ καὶ τοσαύτῃ μεταβολὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γενέσθαι δι' ἀνθρωπίνης ἐπιμελείας, μὴ θεῦ παρόντος οὐδ' ἐπιπνέοντος τὸ χρηστήριον.

λ'. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἦσαν οἱ τὴν λοξότητα τῶν χρησμῶν καὶ ἀσάφειαν αἰτιώμενοι, καὶ νῦν εἰσιν οἱ τὸ λίαν ἁπλοῦν συκοφαντοῦντες· ὧν καὶ ἄδικόν ἐστι κομιδῇ καὶ ἀβέλτερον τὸ πάθος. Καὶ γὰρ οἱ παῖδες ἴριδας μᾶλλον ἢ ἅλως ἢ κόμας, ἢ σελήνην ἢ ἥλιον ὁρῶντες χαίρουσι καὶ ἀγαπῶσι· καὶ οὗτοι τὰ αἰνίγματα καὶ τὰς ἀλληγορίας καὶ τὰς μεταφορὰς, τῆς μανθανούσης ἀνακλάσεις οὔσας τοῦ θνητοῦ καὶ φανταστικοῦ, ἀποδέχονται· κἂν τὴν αἰτίαν μὴ ἱκανῶς πύθωνται τῆς μεταβολῆς, ἀπίασι τὸν θεὸν καταγνόντες, οὐχ ἡμῶν οὐδὲ αὐτῶν ὡς ἀδυνάτων ὄντων ἐξικνεῖσθαι τῷ λογισμῷ τοῦ τοῦ θεοῦ διανοίαν.

C. 10. ἄδικον] Forte παιδικόν.

ut tam ingens mutatio tantillo temporis ſpatio accideret hominum induſtria, deo non præſente, et divinitatem oraculo largiente.

XXX. Verum ſicut olim fuere qui perplexitatem oraculorum obſcuritatemque vituperarent: ita hodie etiam ſunt, qui nimiam calumnientur ſimplicitatem: admodum ipſi et injuſte et fatue affecto animo. Nam pueri quando arcus cœleſtes, areas circa Solem aut Lunam, cometaſve vident, magis delectantur quam Sole aut Luna conſpectis. Eodem modo hi ænigmata et allegorias tranſlatas dictiones, quæ reflectionibus Divinationis ad mortalem et imaginantem vim animi conſtat, deſiderant: cujus quando cauſam non ſatis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque ſibi ipſis: ut qui virium tantum non habeamus uti noſtra ratione aſſequi dei cogitationem poſſimus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΚΛΕΛΟΙΠΟΤΩΝ ΧΡΗΣΤΗΡΙΩΝ.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΛΑΜΠΡΙΑΣ.
ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΣ.
ΔΙΔΥΜΟΣ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.
ΑΜΜΩΝΙΟΣ.
Ἡρακλέων.

PERSONÆ DIALOGI.

LAMPRIAS.
CLEOMBROTUS.
DIDYMUS.
PHILIPPUS.
DEMETRIUS.
AMMONIUS.
HERACLEO.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΚΛΕΛΟΙΠΟΤΩΝ ΧΡΗΣΤΗΡΙΩΝ.

PLUTARCHI

DE

DEFECTU ORACULORUM.

α'. Ἀετοὺς, τινας ἢ κύκνους, ὦ Τέρεντε Πρίσκε, μυθολογοῦσιν ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς γῆς ὁπὶ τὸ μέσον φερομένους εἰς ταυτὸ συμπεσεῖν Πυθοῖ, περὶ τὸν καλούμενον ὀμφαλόν· ὕστερον δὲ χρόνῳ τὸν Φαίστιον Ἐπιμενίδην ἐλέγχοντα τὸν μῦθον ὁπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ λαβόντα χρησμὸν ἀσαφῆ καὶ ἀμφίβολον, εἰπεῖν,

I. AQUILAS quaſdam, Terenti Priſce, aut olores, fabulantur ab extremis terræ partibus ad medium ejus volatu tendentes Pythiæ eodem conveniſſe ad locum, cui Omphalo (id eſt umbilico) nomen eſt. Poſtea autem temporis Phæſtium Epimenidem fabulam hanc vanitatis coarguiſſe apud Deum: cumque oraculum accepiſſet ambiguum atque obſcurum, dixiſſe,

Οὔτι γὰρ ἦν γαίης μέσος ὀμφαλὸς, οὐδὲ θαλάσσης·
Εἰ δέ τις ἐστὶ, θεοῖς δῆλος, θνητοῖσι δ' ἄφαντος.

Ἐκεῖνον μὲν οὖν εἰκότως ὁ θεὸς ἠμύνατο, μύθου παλαιοῦ, καθάπερ ζωγραφήματος ἀφῆ ἀποπειρώμενον. 410

β'. Ὀλίγον δὲ πρὸ Πυθίων τοῦ θεοῦ Καλλιστράτου, πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἐναντίων τῆς οἰκουμένης πεμφθέντων ἔτυχον ἄνδρες ἱεροὶ δύο συμφραμόντες εἰς Δελφούς, Δημήτριος μὲν ὁ γραμματικὸς ἐκ Βρεττανίας εἰς Ταρσὸν ἀνακομιζόμενος οἴκαδε, Κλεόμβροτος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, πολλὰ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ περὶ τὴν Τρωγλοδυτικὴν γῆν πεπλανημένος, πόρρω δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναπεπλευκὼς οὐ κατ' ἐμπορίαν, ἀλλ' ἀνὴρ φιλοθεάμων, καὶ φιλομαθὴς, οὐσίαν δὲ ἔχων ἱκανὴν καὶ τὸ πλείονα τοῦ ἱκανῶν ἔχειν οὐκ ἄξιον πολλῆς σπουδῆς, ἐχρῆτο τῇ σχολῇ πρὸς τὰ τοιαῦτα, καὶ συνῆγεν ἱστορίαν, οἷον ὕλην φιλοσοφίας, θεολογίαν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκάλει, τέλος ἐχούσης. Νεωστὶ δὲ γενομένης παρ' B

A. 3. πρὸς ἡμᾶς] Sic D. Vulgo καθ' ἡμᾶς.

Non equidem terræ, aut extat medius maris umbo,
Aut ſuperis ſolis hominum non cognitus ulli eſt.

Atque hunc quidem merito ultus eſt deus, fabulæ priſcæ, tanquam picturæ, conatum in probitatem inquirere.

II. Enimvero paulo ante Pythia a Calliſtrato acta, accidit ut ad nos a diverſis terræ finibus Delphos convenirent duo ſacri viri: Demetrius Grammaticus e Britannis Tarſum, quæ ei patria erat, revertens, et Cleombrotus Lacedæmonius. Hic diu per Ægyptum et Troglodyticam vagatus, et magnam maris rubri partem ſubvectus erat, non ſane negotiandi gratia: ſed homo ſpectandi et diſcendi cupidus, cum eſſet re ſatis lauta, non magni ducens poſſeſſionem opum iis quæ ſufficerent ampliorem, his rebus otium inſumebat, hiſtoriamque colligebat quaſi materiam philoſophiæ, cui (ut aiebat) theologia finis erat propoſitus. Et quia nuper apud

Ἄμμωνα, τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἐκεῖ δῆλος ἦν μὴ πάνυ θαυμαστὰ, φάσκων δὲ τὸν λύχνον τὸν ἀσβέστου δαπανᾶσθαι λόγον ἄξιον ἀποδοκιμασίας, λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἱερέων· ἀεὶ γὰρ ἔλαττον ἀναλίσκειν ἔλαιον ἔτους ἑκάστου, καὶ τοῦτο ποιεῖσθαι τεκμήριον ἐκείνους τῆς τῶν σεληνῶν ἀνωμαλίας, τὸν ἕτερον τοῦ παρόντος ἀεὶ τῷ χρόνῳ βραχύτερον
c ποιούσης· εἰκὸς γὰρ ἐλάττονι χρόνῳ τὸ δαπανώμενον ἔλαττον εἶναι.

γ'. Θαυμασάντων δὲ τῶν παρόντων, τοῦ δὲ Δημητρίου καὶ γέλοιον φήσαντος εἶναι, τὰ μικρῶν παραγμάτων ὕπο μεγάλα θηρᾶν, ὃ κατ' Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντας, ἀλλὰ θρυαλλίδι καὶ λύχνῳ τὸν οὐρανὸν ὁμοῦ καὶ τὰ σύμπαντα μεθιστάντας, καὶ τῷ μαθηματικῷ ἄρδην ἀναιροῦντας· ὁ Κλεόμβροτος, Οὐδὲν, ἔφη, τούτων ἀφανεροῦσι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ τοῖς μαθηματικοῖς οὐχ ὑφήσονται τῆς ἀκριβείας, ὡς μᾶλλον ἂν ἐκείνους ἀφανιοῦντα τὸν χρόνον αἱ κινήσεις καὶ τοὺς

Ammonem fuerat, ſatis præ ſe ferebat cætera ſe non valde admiratum: de lucerna autem perpetuo ardente rem narrabat dignam animadverſione, de qua ex ſacerdotum ſermone percepiſſet: ſubinde enim quovis poſteriore anno minus olei abſumi quam præcedente: atque hoc illos certo argumento annorum inæqualitatis ducere, quæ ſequentem annum ſemper breviorem ſuperiore faceret; quod probabile ſit minori tempore minus abſumi.

III. Mirantibus qui aderant, Demetrius ridiculum eſſe pronunciabat, velle ex tam minutis rebus tam arduas indagare: non enim hoc eſſe, id quod Alcæus ait, *ex ungue leonem pingere*, ſed e papyro et lucerna occaſione petita cœlum ſimul et totum univerſum mutare, ac mathematicam ſcientiam funditus abolere. Tum Cleombrotus: Nihil, inquit, horum iſtos viros perturbaverit: neque vero accurata ſubtilitate ſuperari ſe a mathematicis concedent: quos facilius in tam longis motuum ac temporum intervallis ratio

ῥᾴδιος ὕπω μαχαὶν ἀφεστώσαις, ἢ τὸ μέτρον ἑαυτὰς τῷ D
ἐλαίῳ, προσέχουσαι ἀεὶ διὰ τὴν ἀτοπίαν τῷ προσ-
λόγῳ καὶ παραφυλάττουσαι. Τὸ δὲ μικρὰ μὴ διδό-
ναι σημεῖα μεγάλων, ὦ Δημήτριε, πολλαῖς
ἔστι τέχναις ἐμποδών· ἐπεὶ καὶ πολλῶν μὴ ἀποδείξεις
παρεμπεσοῦνται, πολλῶν δὲ προαγορεύσεις.
Καίτοι καὶ ὑμῖν οὐ μικρὸν ἀποδεικνὺς πρᾶγμα, λεαί-
νεσθαι ξυρῷ τὰ σώματα τὼς ἥρωας· ἐντυγχάνετε γὰρ
Ὁμήρῳ ξυρὸν ὀνομάσαντι· καὶ δανείζειν ὀξὺ τόκοις, ὅτι
πυρὸς συμβάλλεσθαί φησιν, ὕπνον, νέον, ὀλίγον,
ὡς τοῦ ὠφελεῖσθαι τὸ αὔξεσθαι δηλοῦντος· αὖθις δὲ τὴν E
νύκτα θηλὺ εἰπόντος, ἀγαπητῶς ἐμφύσατε τῷ ῥήματι,
καὶ τοῦτ' ἐκεῖνο φατὲ φράζεσθαι τὴν σκιὰν τῆς γῆς ὑπ'
αὐτῆς κωνοειδῆ οὖσαν ὑπὸ σφαιροειδοῦς. Ἰατρικὴν δὲ

D. 7. καὶ ὑμῖν] Venet. 1. T. Xyl. pro vulgato καὶ ἡμῖν. Magis etiam placet conjectura Mez. καὶ ὑμεῖς οὐ μικρὸν ἀποδείκνυτε πρᾶγμα—ἥρωας, ἐντυγχάνετε Ὁμήρῳ &c.

D. 10. συμβάλλεσθαί] Legendum ὀφίλλεσθαι ex Homero.

E. 2. ἐμφύσατε] Venet. a secunda manu. T. Xyl. Mez. pro vulgato ἐμφύεσθαι.

fefellerit annorum, quam iſtos olei menſura, cum ob inſolentiam rei quæ evenit ſemper accurate obſervent eam. Jam multis artibus impedimento fuerit, Demetri, qui non concedat exigua magnorum eſſe argumenta: atque hac ratione multarum artium demonſtrationes, multarum prædictiones perimentur. Sane vos quoque rem non parvam demonſtratis, *Heroës corpora ſua ſolitos lævigare novacula*, eo quod apud Homerum in mentionem novaculæ incidiſtis: et *antiquum eſſe pecuniam in fœnore ponere docetis*, quod apud eundem quidam dicit:

Namque hic augetur mihi magna pecunia pridem.

augeri enim interpretamini fœnerando: rurſum noctem eo *acutam* cognominante, arripitis hoc dictum cupide, atque hoc ipſum traditis eſſe, quod umbra terræ quippe globoſæ, turbinis ſeu metæ figuram habeat. Præterea quis

λοιμώδες ἦρ᾽ ἀραχνίων πλήθει προδηλοῦν, καὶ θρίοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ ἴσελα γένηται, τίς ἐάσει τοὺς ἀξιοῦντας μικρὰ σημεῖα μὴ γίνεσθαι τῶν μεγάλων; Τίς δ᾽ ἀνέξεται πρὸς χόα καὶ κοτύλην ὕδατος τὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος μετρεῖσθαι· ἢ τῆς σκαφῆς πλινθίδος, ἢ ποιεῖ γωνίαν ὀξεῖαν κεκλιμένην πρὸς τὸ ὑπέδαφος, μέ-
F τρον τῆς λεγομένης τοῦ ἐξάρματος, ὃ ἔχρηται τῶν πόλων ὁ ἀεὶ φανερὸς ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Ταῦτα γὰρ ἦν ἀκούειν τοῦ ἐκεῖ προφήτου· ὥστε ἄλλο τι λεγόντων πρὸς αὐτοὺς, εἰ βουλόμεθα τῷ ἡλίῳ καὶ τὰ πάτρια τιμὴ νενομισμένην τάξιν ἀποδίδοσθαι ποιεῖν.

δ'. Παρὼν ἔν ἀνεφώνησεν Ἀμμώνιος ὁ φιλόσοφος, Οὐ δῆ ἡλίῳ μόνον εἰπεῖν, ἀλλὰ τῷ θεσμῷ παντί. Συστέλλεσθαι γὰ ἀνάγκη τὴν ἀπὸ τροπῶν ὑπὲ τροπὰς πάρ-

F. 3. λεγόντων] Mss. λέγωμεν. Vulgata ſi vera eſt, requirere videatur οἱ βουλόμενοι pro εἰ βουλόμεθα. In fine ποιεῖν ſumſimus ab Schott. Pal. Leonic. Exempl. Turn. Forte latet τυραῖν.

F. 7. εἰπεῖν] Lege εἶπεν ut Xyl.

medicos peſtilentem æſtatem prædicere ex telarum aranearum multitudine, aut vernis fici foliis cornicis pedem referentibus patietur, qui contendat parva magnorum non poſſe eſſe indicia? Quis menſuram Solis ad congium heminamve explorari ſinet? aut laterculum hunc, qui ad ſuperficiem ſoli acutum angulum ſua inclinatione facit, menſuram eſſe concedet altitudinis ejus, in quam mundi vertex ſemper conſpicuus ſupra horizontem attollitur? Iſta enim ex Ammonis ſacerdotibus audire licebat. Aliud ergo quærendum eſt quo eos oppugnemus, ſi volumus oſtendere, ſicut a majoribus noſtris accepimus, Solis motum eodem ordine conſtare, neque ab eo unquam deſciſcere.

IV. Hic Ammonius philoſophus, intererat enim colloquio, Non ſolis duntaxat, exclamans aiebat, ſed totius adeo cœli cauſa agitur. Si enim anni decreſcunt, neceſſe eſt iter Solis quod ab unius ſolſtitii puncto ad alterum ten-

δον αὐξῇ, καὶ μὴ διαμένειν τηλικοῦτον μέρος ὂσαν τῇ 411
ὁρίζοντος ἡλίκον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ἐλάττονα
γίνεσθαι, ἀεὶ πρὸς τὰ βόρεια τῆς νοτίας συναγομένην
λαμβανόντων, καὶ τὸ θέρος ἡμῖν βραχύτερον, καὶ ψυχρο-
τέραν τῇ) τοῦ κρύους, σκοτεινὸν καὶ ἀμπλοῦν αὐξῇ, καὶ
μείζονας παραλλήλους ἐφαπτομένην τοῖς τροπικοῖς ση-
μείοις· ἔτι δὲ τὰς μὴ ὁ Συήνη γνώμονας, ἀσκίους μη-
κέτι φαίνεσθαι περὶ τροπὰς θερινὰς, πολλὰς δὲ ὑποδε-
δραμηκέναι τῆς ἀπλανοῦς ἀστέρας, οὓς δὲ φαύειν καὶ
συγκεχύσθαι πρὸς ἀλλήλους, τῇ διαστήματος ἐκλειπο-
πότος. Εἰ δ' αὖ φήσουσι τῆς ἄλλων ὁμοίως ἐχόντων B
ἀτακτεῖν τοῖς κινήσεσι τὸν ἥλιον, ὅτι τὴν μόνην τοῦτον ἐκ
τοσούτων ὑπερταχύνουσαν αἰτίαν εἰπεῖν ἔχουσι, καὶ τὰ πολ-
λὰ τῶν φαινομένων συνταράξουσι, τὰ δὲ πρὸς σελήνην καὶ
πανταπάσιν, ὥστε μὴ δεῖσθαι μέτρων ἐλαίᾳ, τὴν διαφορὰν

B. 5. μέτρων] A. pro varia lectione, Venet. 2. Pol. Jannot. Leonic. Exempl. Turn. Xyl. Mez. Vulgo μίτρων.

ditur, contrahi, ut non maneat tanta finitoris pars, quantam esse tradunt mathematici, sed subinde curtetur austrinis partibus versus septentrionales coarctatis: quin et æstas nostra brevior fiat oportet ac frigidior, Sole interius cursum flectente, et parallelos majores tropicis signis describente: umbilici quoque Solis (quos gnomones a recto angulo vocant Græci) Syenæ constituti non amplius umbra carebunt circa solstitium æstivum: et multæ stellarum inerrantium intervallo diminuto loca sua deferere, quædam etiam mutuo se tangere et confundi cogentur. Quod si dicant, reliquis suum æqualiter ordinem tuentibus, unius Solis motum sibi non constare, neque causam poterunt monstrare, quæ eum solum ex tanto stellarum numero accelerare motum suum cogat, et eorum quæ in cœlo fieri sensu deprehenduntur pleraque conturbabunt, planissime universa ea, quæ Lunæ Solis respectu eveniunt. Nihil er-

ἐλεγχόντων· αἱ γὰρ ἐκλείψεις ἐλέγξουσιν αὐτῷ τε τῇ σελήνῃ πλεονάκις ὑπεράλλοντος, καὶ τῆς σελήνης, τῇ σκιᾷ τὰ δ' ἄλληλα καὶ οὐδὲν δεῖ περαιτέρω τιὼ ἀλαζονείαν τῷ λόγῳ διελίττειν. Ἀλλὰ μήν, ὁ Κλεόμβροτος ἔφη, καὶ τὸ μέτρον αὐτὸς εἶδον· πολλὰ γὰρ ἐδείκνυσαν· τὸ δ' ἐπέτειον ἀπέδει τῶν παλαιοτάτων οὐκ c ὀλίγον. Ὑπολαβὼν δὲ αὖθις ὁ Ἀμμώνιος, Εἶτα τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, εἶπεν, ἔλαθε παρ' οἷς ἀσβεστα θερατεύεται πυρὰ, καὶ σώζεται χρόνον ἐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἄπειρον. Εἰ δ' οὕτω κατορθοῖτό τις ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, οὐ Βέλτιόν ἐστι ψυχρότητας αἰτιᾶσθαί τινας, καὶ ὑγρότητας ἀέρων, ὑφ' ὧν τὸ πῦρ μαραινόμενον, εἰκὸς ἐστὶ μὴ κρατεῖν πολλῆς μηδὲ δεινῆς τροφῆς, ἢ τἀναντίον ξηρότητας, καὶ θερμότητας. Ἤδη γὰρ ἀκήκοα λεγόντων τινῶν περὶ τοῦ πυρὸς, ὡς ὁ χειμῶνι καίεται βέλτιον

B. 6. τε τῇ σελήνῃ—σκιᾷ] Turbata et ita reſtituenda videntur, τὸν γῆς σελήνῃ πλειονάκις ὑπερβάλλοντος ἢ γῆ σελήνης τὴν σκιάν.
B. 8. τὰ δ' ἄλληλα] Legendum τὰ δ' ἄλλα δῆλα.

go iſtis opus habemus, qui olei menſura diſcrimen arguant: defectus enim Solis et Lunæ mutui, cum vel hæc in umbram terræ a Sole projectam incidit, vel ipſe ad lineam ſupra lunam poſitus a nobis conſpici non poteſt, optime rem detegent: ut porro vanitatem iſtius rationis explicare nihil attineat. At vero, inquit Cleombrotus, menſuram olei ipſemet vidi, menſuras enim multas monſtrabant et præſentis anni menſura a priſca aberat permultum. Reſpondit Ammonius, Ergone res ea fefellerit reliquos homines, apud quos ignes coluntur adverſanturque per temporis pœne infinitum ſpatium? Quod ſi quis tamen omnino veram eſſe rem ponat, equidem præſtat cauſam adſcribere frigiditatibus aliquibus et humiditatibus aëris, quibus ignis languefactus non poſſit multum conficere alimenti, neque opus eo habeat: aut ſiccitates contra et caliditates cauſari: jam enim audivi qui de igne dicerent,

ὑδατώδης, εἰς αὐτὸ συστελλόμενον τῇ ψυχρότητι καὶ πυκνούμενον, ἐν δὲ τοῖς αὐχμοῖς ἐξασθενεῖ, καὶ γίνεται D μανὸν καὶ ἄτονον· κἂν ἐν ἡλίῳ κάηται, χεῖρον ἐργάζεται, καὶ τῆς ὕλης ἅπτεται μαλακῶς, καὶ καταναλίσκει βράδιον. Μάλιστα δ' ἄν τις εἰς αὐτὸ τὴν αἰτίαν ἐπανάγοιτο τοῦτο· ὁ γὰρ ἀπυθμὴν ὅδε, πάλαι μὲν ἄτροφον καὶ ὑδατῶδες ἦν, γεννώμενον ἐκ φυτάλου νέας, ὕστερον δὲ πεπλόμενον ἐν τελείοις καὶ σωιζόμενον ἀπὸ πλήθους ἴσου, μᾶλλον ἰσχύειν καὶ τρέφειν βέλτιον, ἔδει τοῖς Ἀμμωνίοις ἀναστώζειν, καίπερ ἄτοπον καὶ ἀλλόκοτον οὖσαν τὴν ὑπόθεσιν.

ε'. Παυσαμένου δὲ τοῦ Ἀμμωνίου, Μᾶλλον, ἔφην E ἐγώ, σοὶ τοῦ μαντείου διελθεῖν ἡμῖν, ὦ Κλεόμβροτε· μεγάλη γὰρ ἡ παλαιὰ δόξα τοῦ ἐκεῖ θειότητος, τὰ δὲ νῦν ἔοικεν ὑπομαραίνεσθαι. Τοῦ δὲ Κλεομβρότου σιωπῶντος καὶ κάτω βλέποντος, ὁ Δημήτριος, Οὐδέν, ἔφη, δεῖ

D. 8. ἴδε:] Legendum εἰ δεῖ, ut monuit etiam Mez.

hyeme eum melius ardere plusque habere virium, frigore in sese coactum ac stipatum, in æstu autem raritate contracta imbecillum reddi atque languidum, et sub Sole accensum remissius agere, materiamque molliter invadere ac tardius consumere. Maxime vero liceat causam in ipsum conferre oleum: non enim absurdum est, olim id ex recenti natum stirpe plus aquei habuisse admixtum, minusque alendo valuisse: postea coctum in perfecta planta ac coactum, eadem quantitate plus potuisse, ignemque facilius fovisse: si quidem volumus Ammonis administri servare propositum suum, quanquam abhorrens a fide et insolens.

V. Ut finem dicendi fecit Ammonius, ego, Quin tu, inquam, Cleombrote, de oraculo nobis enarra: antiqua enim fama multum ei divinitatis tribuit, nunc quidem videtur emarcescere. Tacente Cleombroto, et oculos in terram conjiciente, Demetrius, Ni-

τῶν τῶν ἐκεῖ πυνθάνεσθαι καὶ διαπορεῖν, τίνι ἐνταῦθα τῶν χρηστηρίων ἀμαύρωσιν, μᾶλλον δὲ πλὴν ἑνὸς ἢ δυεῖν ἁπάντων, ἔκλειψιν ὁρῶντας· ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπεῖν, δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐξηθένηκε. Τὰ γὰρ ἄλλα τί δεῖ λέγειν; ὅπου τὴν Βοιωτίαν ἕνεκα χρηστηρίων πολύφωνον οὖσαν ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις, νῦν ὑπολέλοιπε κομιδῇ, καθάπερ νάματα, καὶ πολὺς ἐπέσχηκε μαντικῆς αὐχμὸς F τὴν χώραν· οὐδαμοῦ γὰρ ἀλλαχόθι νῦν ἢ πρὸς τὴν Λεβαδίαν ἡ Βοιωτία παρέχει τοῖς χρήζουσιν ἀρύσασθαι μαντικῆς, τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν σιγᾷ, τὰ δὲ παντελὴς ἐρημία κατέσχηκε. Καίτοιγε πρὸς τὰ Μηδικὰ μὲν εὐ- 412 δοκίμησεν οὐχ ἧττον, τὸ τοῦ Ἀμφιάρεω ἀπεπειράθη μὲν ὡς ἔοικεν ἀμφοτέρων· ὡς ὁ μὲν οἷος τοῦ μαντείου πρὸ-

A. 2. οὐχ ἧττον, τὸ τοῦ Ἀμφιάρεω—ὑπερβεβῶσαν.] Locus inſigniter vitiis fœdatus et lacunis quas referunt codices, qui ceterum nil medelæ adferunt. Hæc adhuc noſtra nobis conjectura proxime ad Auctoris ſcripturam accedere videtur: οὐχ ἧττον τὸ Πτῴου ἢ τὸ τοῦ Ἀμφιάρεω. Καὶ ἀπεπειράθη Μαρδόνιος, ὡς ἔοικεν, ἀμφοτέρων. Ὁ μὲν οὖν τοῦ Πτῴου μαντεῖον προφήτης φησὶ Λιολίδι χρέσμιος τὸ πρωτοῦ, τὴν βαρβάρων χρησμὸν ἐξήτεγκεν ἔσω μεδέοντα ξυνετῖσαι ἐσῶν τῶν παρόντων ὃν ἔχει· νῦν· τοῦ δ' ἐνθουσιασμοῦ ὁ βάρβαρος ἤκουσεν, ἐδ' ἐδέξατο φωνὴν Ἑλληνίδα λαβεῖν· τὸ περιπλόμενον ἐμαντεύσατο. Senſum in verſione reddidimus. Res partim exſtat apud Herodotum VIII, 135. et Pauſaniam IX, 23.

hil, inquit, attinet de iſto percunctari oraculo, et cauſam quærere, cum videamus oracula quæ in his ſunt locis obſoleviſſe, atque adeo duobus aut tribus exceptis, omnia defeciſſe: id potius indagandum eſt, quibuſnam cauſis extincta ſint. Nam ut alia taceam, Bœotiam, quæ ſuperioribus temporibus ob oraculorum multitudinem vocalis admodum fuit, nunc prorſus deſtituerunt oracula, tanquam amnes ſiccati, ingenſque divinationis quaſi æſtu quodam abolitæ penuria regionem occupavit: neque enim alibi hodie, quam apud Lebadiam Bœotia hauſtum vaticinationis reſponſa deſiderantibus præbet: reliqua partim ſilent oracula, partim vaſta prorſus deſertaque jacent. Atqui ea tempeſtate, qua Medi bellum Græciæ intulerunt, Amphiarai oraculum non minori fama clarebat. Sane u-

φήτης φωνῇ Αἰολίδι χρώμενος, τὸ πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων χρήσιμον ἐξελέγχειν· ὥστε μηδένα ξυνιέναι ἀγίων τῶν παρόντων ὃν ἐκεῖνον ὡς τῷ ἐνθουσιασμῷ τι τοῖς βαρβάροις ὂν ἔστιν· οὐ δέδοται φωνὴν Ἑλληνίδα λαβεῖν τὸ προστατόμενον ὑπηρετοῦσαν. Ὁ δὲ πεμφθεὶς εἰς Ἀμφιάρεω δοῦλος ἔδοξε κατὰ τὰς ὕπνους ὑπηρέτην τῷ θεῷ φανέντα, πρῶτον μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκβάλλειν αὐτὸν, ὡς τοῦ θεοῦ μὴ παρόντος, ἔπειτα ταῖς χερσὶν ὠθεῖν, ὀπτιμένοντος δὲ, λίθον εὐμεγέθη λαβόντα τὴν κεφαλὴν πατάξαι· ταῦτα δ' ἴσως ὥσπερ ἀντίφωνα τοῖς γενησομένοις· ἠτιμάσθη γὰρ ὁ Μαρδόνιος, ὑπὸ βασιλέως ἀλλ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡγεμόνα τῶν Ἑλλήνων, καὶ λίθῳ πληγεὶς ἔπεσεν, ὥσπερ ὁ Λυδὸς ἔδοξε πληγῆναι κατὰ τὰς ὕπνους. Ἤκμαζε δὲ τότε καὶ τὸ περὶ τὰς Τεγύρας χρηστήριον, ὅπου καὶ γενέσθαι τὸν θεὸν ἱστοροῦσι, καὶ ναμάτων δυεῖν παραῤῥεόντων, τὸ μὲν, Φοίνι-

A. 8. δοῦλος—παρόντος] Legendum Λυδὸς—παριόντος.

trunque tunc conſuluit Mardonius. Sed antiſtes Ptoi Oraculi, qui antea Æolica uteretur lingua, tunc barbarica reſponſum edidit; ut præſentium civium nemo intelligeret, quam ſententiam illud reſponſum haberet: at barbarus divinationem antiſtitis percepit, nec opus habuit Græcam interpretem linguam, quærere quæ ipſi juſſum oraculi interpretaretur. Servus autem qui miſſus erat ad Amphiarai, per quietem imaginatus eſt apparere ſibi miniſtrum dei, ab eo primum verbis ſe ejici fano, deum abeſſe dicente: deinde manibus pulſatum: cum perſtaret, magno ſaxo ab eo in caput ictum eſſe. Atque hæc quaſi vocis loco fuerunt futura denunciantis. Victus eſt enim Mardonius non rege, ſed regis procuratore et miniſtro Græcos ducente, et ſaxo ictus cecidit, ſicut Lydus ſe percuſſum in ſomnis putaverat. Floruit tum etiam apud Tegyras oraculum, ubi natum Apollinem aiunt, duorumque alluentium rivorum

καὶ, φάτνην δ' Ἐλαίαν καλεῖσθαι ἄχρι νῦν, ὡς ἔνιοι λέγουσιν. Ἐν μὲν οὖν τοῖς Μηδικοῖς Ἐχεκράτους προ-
C φητεύοντος, ἀνεῖλε νίκην καὶ κράτος πολέμου τοῖς Ἕλλησιν ὁ θεός. Ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ Δηλίοις ἐκπεσοῦσι τῆς νήσου φασὶ χρησμὸν ἐκ Δελφῶν κομισθῆναι, προστάττοντα τὸν τόπον ἀνευρεῖν ἐν ᾧ γέγονεν ὁ Ἀπόλλων, καὶ θυσίας τινὰς ἐκεῖ τελέσαι· θαυμαζόντων δὲ καὶ ἀπορούντων, εἰ μὴ παρ' αὐτοῖς ὁ θεὸς ἀλλ' ἑτέρωθι ἐγεγόνει, τὴν Πυθίαν προσαναλεῖν ὅτι κορώνη φράσει τὸ χρήσιον αὐτοῖς· ἀπιόντας δὲ ἐν Χαιρωνείᾳ γενέσθαι, καὶ τῆς πανδοκευτρίας ἀκούσαι, προσ τινας ξένους βαδίζοντας εἰς Τέγυρας πρὸς τὸ χρηστήριον Ἀγαλεγμίδης· τὴν δὲ ξένην ὡς ἀπήεσαν ἀσπαζομένων καὶ προσαγορεύόντων τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ὠνομάζετο, Κορώνιδα, συν-
D εῖναι τὸ λόγιον, καὶ θύσαντας ἐν ταῖς Τέγυραις τυχεῖν καθόδου μετ' ὀλίγον χρόνον. Γενέσθαι δὲ καὶ νεώτερον

C. 8. ἀπιόντας] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. B. D. E. Venet. 1. 2. Colleg. Nov. P. At Stephanus ἰόντας perperam ex Schott. Jannot. Coll. Muret.

alterum Phœnicem (palmam arborem,) alterum Elæam (oleam) quidam etiamnum nominant. Medici belli tempore, Echecrate vaticinante, deus victoriam Græcis et robur prædixit. Bello autem Peloponneſiaco Deliis inſula ſua exturbatis oraculum Delphis allatum ferunt, quo juberentur locum quærere, quo in loco natus fuiſſet Apollo, ibique ſacrificia quædam peragere: mirantibuſque, et dubitatione perculſis quod non in Delo ſed alibi natus Apollo diceretur, addidiſſe Pythiam, cornicem eis locum indicaturum. Profectos deinde Chæroneam veniſſe, et ibi mulierem, in cujus cauponam diverterant, audiviſſe cum hoſpitibus quibuſdam Tegyras euntibus de oraculo colloquentem, eoſque digredientes eam Cornicem (hoc enim erat mulieri nomen) conſalutantes: atque ſic oraculi ſententia percepta, Tegyris rem ſacram feciſſe, neque multo poſt tempore reditum in patriam conſecutos fuiſſe. Re-

τούτων ὑποφάνσεως περὶ τὰ μαντεῖα ζητῶν, πεῖν δ' ἀπολέλοιπεν· ὥστε τὴν αἰτίαν ἄξιον ἐστὶ (ἐξέδρας) καλοῦσι τὸν Πυθίῳ ἀφορμὴν τῆς μεταβολῆς.

ϛ'. Ἤδη δέ πως ἀπὸ τοῦ νεὼ προϊόντες ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Κνιδίων λέσχης ἐγενόμεθα· παρελθόντες εἴσω, τοὺς φίλους ὡς ἐς ἐσχολὴν ὁμῶ, ἐωρῶμεν χαθημένους, καὶ προμένοντας ἡμᾶς· ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις ἡσυχία ἀφ' τῆς ὥρας, ἀλειφομένων ἢ θερμένων τοὺς ἀθλητάς. Καὶ ὁ Δημήτριος ἀφειδιάσας, Ψεύσομαι, εἶπεν, ἢ ἔτυμον ἐρέω; δοκεῖτέ μοι μηδὲν ἄξιον σκέμμα ἀφ' χειρῶν ἔχειν· ὁρῶ γὰρ ὑμᾶς ἀνειμένους σφόδρα χαθημένους καὶ ἀφειχυμένους τοῖς προσώποις. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Μεγαρεὺς Ἡρακλέων, Οὐ γὰρ ζητοῦμεν, ἔφη, τὸ ΒΑΛΛΩ ῥῆμα, πότερον τοῦ δύο τὸ ἓν Λάμβδα χαὶ τὸν μέλλοντα χρόνον ἀπόλλυσιν, ἐξ' ἀπὸ ποίων ἁπλῶν ὀνομάτων τὸ ΧΕΙΡΟΝ καὶ τὸ ΒΕΛΤΙΟΝ, καὶ τὰ

centiora etiam horum oraculorum documenta exſtiterunt: quæ oracula cum prorſus jam obmutuerint, operæ pretium eſt nos, cum apud Apollinem Pythium convenerimus, cauſam mutationis quærere.

VI. Dum hæc colloquimur, interea a templo progreſſi ad fores curiæ (ſeu leſchæ) venimus, in quam Cnidii ſolebant coire: ingreſſi, amicos, quos volebamus conventos, ſedentes offendimus et adventum noſtrum præſtolantes. Quieſcentibus ibi tum reliquis, quod ea diei erat hora, ut vel ungerentur, vel athletas ſpectarent, Demetrius leniter ſubridens:

Mentiar, an potius verum eloquar?—

inquit, nihil mihi præ manibus habere videmini, quod dignum diſquiſitione ſit: adeo vos ego otioſos et vultibus in hilaritatem ſolutis hic deſidere conſpicor. Ejus verba excipiens Heracleo Megarenſis, Non enim, ait, quærimus quæ ſit ratio quod Βάλλω habeat Futurum βαλῶ, uno, e duobus, Lambda abjecto: nec a quo ſimplici principio profecta ſint χεῖρον ac βέλτιον, item

ΧΕΙΡΙΣΤΟΝ καὶ τὸ ΒΕΛΤΙΣΤΟΝ ἐχνημάτισαι· ταῦτα γὰρ
F ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτα σωυτείνει καὶ συνίζησι τὸ πρόσωπον· τὰ δ' ἄλλα ἔξεστι τοῖς ὀφρῦς τε χώραν ἔχουσι φιλοσοφεῖν καὶ ζητεῖν, ἀτρέμα μὴ δεινὸν βλέποντας, μηδὲ χαλεπαίνοντας τοῖς παροῦσιν. Δέξασθε οὖν, ὁ Δημήτριος, ἡμᾶς, ἔφη, καὶ μεθ' ἡμῶν λόγον ὃς δὴ προσπέπλωκεν ἡμῖν οἰκεῖος ὢν τῷ τόπῳ, καὶ ἀφ' τὸν θεὸν ἅπασι προσήκων· καὶ ὅπως ὑ συνάξετε τοὺς ὀφρῦς ὀπιχειρεῖτες σκοπεῖτε.

ζ. Ὡς ἂν ἀνεμίχθημεν ἀλλαχόθι ζόμενοι, καὶ προ-
413 βαλὲν εἰς μέσον ὁ Δημήτριος τὸν λόγον, εὐθὺς ἀναπηδήσας ὁ κυνικὸς Δίδυμος, ὀπίκλησιν Πλανητιάδης, καὶ τῇ βακτηρίᾳ δὶς ἢ τρὶς πατάξας, ἀνεβόησεν, Ἰὺ ἰύ, δύσκριτον πρᾶγμα καὶ ζητήσεως δεόμενον πολλῆς, ἥκετε κομίζοντες ἡμῖν· θαυμαστὸν γάρ ἐστιν εἰ τοσαύτης κακίας ὑποκεχυμένης μὴ μόνον, ὡς πρέπει Ἡσίο-

A. 5. εἰ τοσαύτης] Sic A. D. Venet. 1. 2. P. Colleg. Nov. Schott. Jannot Coll. Mur. Baſ. Xyl. At Steph. et ceteri εἰ εἰς τοσαύτης.

χείριστον ac βέλτιστον. Hæc enim et alia id genus corrugant frontem: de aliis licet placide diſputare ac inquirere, ſuperciliis quietis, et abſque vultus triſtitia, aut adverſus præſentes moroſitate. Nos ergo, inquit Demetrius, accipite, et quæſtionem in quam incidimus, hujus loci propriam, et Apollinis cauſa ad omnes pertinentem: ac videte, ne inter ratiocinandum ſupercilia adducatis.

VII. Poſtquam permixti eis adſedimus, et quæſtionem in medium propoſuit Demetrius, confeſtim proſiluit Cynicæ ſectæ philoſophus Didymus, cognomento (quod ei a vagando tanquam erroni factum probabile videtur) Planetiades; ac ſcipione duobus aut tribus editis ictibus exclamavit, Eho, eho, ſcilicet rem difficilem et multæ indigentem diſquiſitionis adfertis nobis: enimvero, tanta malitia per humanum diſſipata genus, mirum eſt, ſi non tantum,

δος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖσι θεῶν συνοικοῦσα μοίρη τὰ χρηστήρια πανταχόθεν οἴχεται. Τοὐναντίον δ' ὑμῖν ἐγὼ τοῦτο βάλλω ἀμφισβητῆσαι, πῶς οὐχὶ καὶ τότε ἀπέρριπται, ὅταν Ἡρακλῆς αὖθις ἢ τις ἄλλος θεῶν ὑπέσπασε τὸν τρίποδα, καταπιμπλάμενον αἰσχρῶν καὶ ἀθέων ἐρωτημάτων, ἃ τῷ θεῷ προβάλλουσιν, οἱ μὲν ὡς σοφιστῇ λάβρως λαμβάνοντες, οἱ δὲ περὶ θησαυρῶν ἢ κληρονομιῶν, ἢ γάμων προσηνόμων διερωτῶντες· ὥστε κατ' ἀρχὰς ἐξελέγχεσθαι τὴν Πυθαγόραν εἰπόντα, βελτίστους ἑαυτῷ γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὅταν πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζωσιν· ὅτως ἂν καλῶς ἔχειν, ἀνθρώπου πρεσβυτέρου παρόντος ἀρνεῖσθαι καὶ ἀποκρύπτειν νοσήματα τῆς ψυχῆς καὶ πάθη, ταῦτα γυμνὰ καὶ προφανῆ κομίζουσιν ὅτι τὸν θεόν. Ἐπὶ δὲ αὖ βουλομένου λέγειν, ὅ, τε Ἡρακλέων ἐπελάβετο τοῦ τρίποδος, καλά, ἔδοξεν ἁπάντων αὐτῷ συνηθέστατος ὤν, Παῦε, ἔφην, ὦ φίλε Πλανητιάδη, παροξύνων τὸν θεόν·

quod prædixit Heſiodus, Verecundia et Juſta indignatio (quæ Nemeſis dicitur) humanam reliquerunt vitam, ſed Providentia etiam divina convaſatis Oraculis omnino abiit. Immo ego hoc contra vobis diſputandum propono, cur non jamdudum ab edendis oraculis animum Apollo averterit, aut ei Hercules rurſum aliuſve deorum tripodem ſuſtulerit, oppletum obſcenis et impiis quæſtionibus, quas deo proponunt; alii eum tanquam ſophiſtam tentantes, alii de theſauris, hæreditatibus, inceſtiſve nuptiis ſententiam ſcitantes; ut quidem palam coarguatur Pythagoras erroris, qui tunc ſibi ipſis maxime præſtare, quod ad probitatem attinet, homines dixerit, quando ad deos accedunt: cum quæ convenit vitia aut perturbationes animi coram ſeniore homine inficiari atque tegere, ea aperta ac nuda homines deo exponant. Plura dicturi lacernam Heracleo arripuit: et ego, de toto numero fere ei maxime familiaris, Deſine, aiebam, mi Planetiade, laceſſere deum irritabilem,

εὐόργητος γὰρ ὅσι καὶ οὐ φρᾷδ-, καταιρίδη δὲ θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν, ὥς φησιν ὁ Πίνδαρος· καὶ εἴτε ἥλιός ἐστιν εἴτε κύριος ἡλίου καὶ πατὴρ, καὶ ἐπέκεινα τοῦ ὁρατοῦ παντὸς, οὐκ ἐκεῖσε ἀπαξιωτέον φωνῆς τὰς τῶν ἀνθρώπους, οἷς αἴτιός ἐστι γενέσεως καὶ τροφῆς, καὶ τοῦ εἶναι καὶ φρονεῖν· οὐδ' ἅμα τιμῶ προνοίαν, ὥσπερ εὐγνώμονα μητέρα καὶ χρηστὴν, πάντα ποιοῦσαν ἡμῖν καὶ φυλάττουσαν, ἐν μόνῃ μυστικὸν εἶναι τῇ μαντικῇ, καὶ D ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δοῦσαν ἐξ ἀρχῆς· ὥσπερ οὐχὶ καὶ τότε πλειόνων ὄντων ἐν πλείοσιν ἀνθρώπων πονηρῶν, ὅτε πολλαχόθεν τῆς ὀνησιφόρου χρηστήρια καθίδρυτο. Δεῦρο δὴ πάλιν καθίσας, καὶ πρὸς τιμὴν καλέσας, τὴν εἰωθυῖαν ἀεὶ τῷ λόγῳ κολάζων, πυθικὰς ἐκεχειρίας αἰτησάμενος, ἑτέραν τινὰ μεθ' ἡμῶν αἰτίαν ζήτει τῆς λεγομένης ἐκλείψεως τοῦ χρηστηρίου· τὸν δὲ θεὸν εὐμενῆ φύλαττε καὶ

C. 3. καταιρίδη] Forte καίτοι καταιρίδη ut Xyl. Ceterum de dicto, notatum ad p. 394. B.

et ingenio nequaquam leni; quamquam, ut Pindarus ait, hoc ei eſt injunctum judicio deûm, ut hominibus ſit benigniſſimus: et ſive is Sol eſt, ſive dominus paterque Solis, ultra omnem viſui expoſitam collocatus naturam, veriſimile non eſt eum noſtra ætate homines voce ſua dedignari, quibus naſcendi, nutritionis, vitæ et intelligendi cauſa ipſe eſt: neque hoc eſt conſentaneum, Providentiam, quæ veluti benevola mater omnia ad utilitatem noſtram parat atque conſervat, in ſola divinatione rationem habere acceptarum injuriarum, et quam ab initio largita ſit nobis, eam adimere: quaſi vero non tum quoque inter homines mali bonos numero vicerint, cum Oracula multis in terræ partibus vocalia fuerunt. Itaque huc ſodes adſide, et pactis cum perverſitate, quam nunquam non oratione tua ſoles inceſſere, Pythicis induciis, nobiſcum aliam quandam, cur oracula deſitum ſit edi, cauſam perquire, quæ res propoſita eſt: Apollinem autem irritare cave, eumque propitium re-

ἀμλύτον. Ἐγὼ μὲ ὃ ταῦτ' εἰπὼν, τοσοῦτον διετραξάμην, ὅσον ἀπελθεῖν διὰ θυρῶν σιωπῇ τ Πλανητιάδην.

η'. Ἡσυχίας δὲ γενομένης, ἐπ' ὀλίγον ὁ Ἀμμώνιος ἐμὲ προσαγορεύσας, Ὅρα τί ποιοῦμεν, εἶπεν, ὦ Λαμπρία, καὶ πρόσεχε τῷ λόγῳ τὴν διάνοιαν, ὅπως μὴ τὸ θεὸν ἀναίτιον ποιῶμεν· ὁ γὰρ ἄλλῳ τινὶ, καὶ μὴ θεῷ γνώμην τὰ παυσάμενα τῶν χρηστηρίων ἐκλιπεῖν ἡγεμένος, ὑπόνοιαν δίδωσι τῷ μὴ γενέσθαι μηδ' εἰ ἀφ' τὸν θεὸν, ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ τρόπῳ νομίζειν· οὐ γὰρ ἄλλη γέ τις ἐστὶ μείζων οὐδὲ κρείττων δύναμις, ἥτε ἀναιρεῖν καὶ ἀφανίζειν ἔργον θεῷ τὴν μαντικὴν ἔσαν. Ὁ μὲν οὖν Πλανητιάδου λόγος οὐκ ἀρεστὸς ἐμοὶ, διά τε τἄλλα καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἣν περὶ τὸν θεὸν ποιεῖ, τῶν μὲν ἀποτρεφόμενον, καὶ ἀπαξιοῦντα τὴν κακίαν, πῆ δὲ πάλιν αὖ προσιέμενον· ὥσπερ εἰ βασιλεύς τις ἢ τύραννος ἑτέρους ἀποκλείων θύραις τὰς πονηρὰς, καθ' ἑτέρας εἰσδέχοιτο καὶ χρηματίζοι. Τῷ δὲ μεγίστῳ καὶ ἰσχυῷ

F. 4. τῷ δὲ μεγίστῳ] Aut complura exciderunt; aut probanda Xylandri inter-

linque. His ergo verbis tantum perfeci, ut tacens per januam exiret Planetiades.

VIII. Silentio aliquamdiu exinde facto, Ammonius me compellans, Vide ſis, inquit, o Lampria, quam rem agamus, animumque diſputationi adverte, ne deum in cauſa hujus rei eſſe negemus. Qui enim alia quadam de cauſa, non voluntate dei putat oracula deſiiſſe, ſuſpicionem injicit ea ne extitiſſe quidem divinitus, ſed alio quodam cepiſſe modo: neque enim major alia aut potentior vis eſt, quæ abolere divinationem poſſit, ſi quidem ea dei opus eſt. Sane mihi Planetiadæ ſermo cum ob alia non probabatur, tum ob inconſtantiam quam deo tribuebat, qui modo averſaretur improbitatem, modo rurſus admitteret: non aliter, quam ſi quis rex aut tyrannus alteris foribus malos excluderet, alteris intromitteret, iiſque reſponſa daret. Sed cum deos id opus maxime deceat, quod

καὶ μηδαμοῦ σφετέρου, παντάχοῦ δὲ αὐτάρκους, μάλιστα τοῖς θεοῖς πρέποντος ἔργου, εἰ ταύτῃ λαβὼν ἀρχὴν φαίη τις ὅτι ἡ κοινῆς ὀλιγανδρίας ἕνεκα αἱ πρότεραι στάσεις καὶ οἱ πόλεμοι σχεδὸν πᾶσαν ὁμοῦ τι τὸ οἰκουμένου ἀπειρ-
414 γάσαντο, πλεῖστον μέρος ἡ Ἑλλὰς μετέσχηκε, καὶ μόλις ἂν νεῶν ὅλη πρόσφορος τετρακόσιαι ὁπλίτας, ὅσους ἡ Μεγαρέων μία πόλις ἐξέπεμψεν εἰς Πλαταιέας· ὅθεν ἂν ἕτερον ἕνεκα τοῦ πολλὰ καταλιπεῖν χρηστήρια τοῦ θεοῦ, ἢ τῆς Ἑλλάδος ἐλέγχειν τὴν ἐρημίαν ἀκριβῶς ἂν αὐτῷ παράλογιμι τῆς εὑρεσιλογίας. Τίνος γὰρ ἕνεκα ἀγαθὸν ἐν Τεγύραις, ὡς πρότερον ἦν μαντεῖον, ἢ περὶ Πτῶον, ὅπου μέρος ἡμέρας συντυχεῖν ἔστιν ἀνθρώπῳ νέμοντι. Καὶ γὰρ τοῦτο δή που ἀκμῶσα πρεσβύτατον ὂν χρόνῳ τε καὶ δόξῃ κλεινότατον, ἐκεῖνο θηρίου χαλεποῦ ἀρακάνης πολλοῦ χρόνου

pretatio: in qua tamen apodoſis laborat ultimorum verborum, quæ ita videntur concipienda ἀκριβῶς αὐτῷ μαρτυρίαν παράσχοιμι τῆς εὐεπιλογίας.

A. 6. ἐν Τεγύραις] Forte εἰ Τεγύραις vel εἰ ἐν Τεγύραις: aut proximum ὂν mutandum in εἶναι cum Bryano ad Plut. Vit. T. II. p. 574.

A. 7. μέρος ἡμέρας] An ἴσον ἡμέρας integri diei opus eſt unum deprehendere paſcentem.

maximum ſit et ſufficiens, nuſquam ſupervacaneum, ubique plenum et nihil extra ſe requirens: ſi quis hoc ſumens, communis hominum penuriæ, quam ſuperiorum temporum ſeditiones et bella toti fere orbi terrarum invexerunt, maximam partem Græciam ſenſiſſe: (quippe univerſa Græcia hodie vix tria millia gravis armaturæ militum poſſet præbere, quantas copias olim ſola Megarenſium civitas miſit ad Platæas) ſic ratiocinetur, deum ſi multa reliquiſſet oracula, nihil aliud acturum fuiſſe, quam Græciæ vaſtitatem arguturum: hujus ego ſubtilitatem commenti admodum probavero. Quorſum enim prodeſſet oraculum, ſi ut quondam eſſet Tegyris aut apud Ptoum, ubi interdiu hominem invenires pecus paſcentem? Et vero huic ipſi hujus loci Oraculo, et tempore antiquiſſimo, et fama clariſſimo, illatam a draccone ſemina, bellua ſæva, ſo-

ἔρημον γένεσθαι καὶ ἀπροσπέλαστον ἱερῶσιν· οὐκ ὀρθῶς B
ἡ ἀργίαν, ἀλλ' ἀνάπαλιν λαμβάνοντες· ἡ γὰρ ἐρημία
τὸ θηρίον ἐπηγάγετο μᾶλλον ἢ τὸ θηρίον ἐποίησε τὴν
ἐρημίαν. Ἐπεὶ δὲ τῷ θεῷ δόξαν ἔπεσε, ἥτε Ἑλλὰς ἐπ-
ῴκισθη πόλεσι, καὶ τὸ χωρίον ἀνθρώποις ἐπλήθυνε, δυ-
σὶν ἐχρῶντο προφήτοιν ἐν μέρει κεκλημέναις, καὶ τρί-
τη δ' ἐφεδρεύουσα ἐπεδεδειγμένη. Νῦν δ' ἐστὶ μία
προφῆτις καὶ οὐκ ἐγκελεύομαι· ἐξαρκεῖ γὰρ αὐτὴ
τοῖς δεομένοις. Οὐ τοίνυν αἰτιατέον οὐδὲ τὸν θεόν· ἡ γὰρ C
ὕστερα μαντικὴ καὶ ἀφθονώτερα πᾶσίν ἐστιν ἱκανὴ, καὶ πάν-
τας ἀποπέμπει τυγχάνοντας ὧν χρήζουσιν. Ὥσπερ οὖν
ἐννέα κήρυξιν ὁ Ἀγαμέμνων ἐχρῆτο, καὶ μόλις κατέσχε
τὴν ἐκκλησίαν ἀφ' πλῆθος, οὕτω δὲ ὕστερον μετ'
ἡμέρας ὀλίγας ἐν τῷ θεάτρῳ μίαν φωνὴν ἐξανεμένην
εἰς πάντας· ὕτως τότε πλείοσιν ἐχρῆτο φωναῖς πρὸς
πλείονας ἡ μαντική, νῦν δὲ τἀναντίον ἔδει θαυμάζειν τὸν

B. 2. ἀργίαν] Corrigendum αἰτίαν, ut et Mez. vidit. Mox καθημέναις ut Xyl. pro καθιεμέναις quod tamen tueri quis poſſit.

litudinem, idque longo tempore inacceſſum fuiſſe narrant, vacationem non recte, ſed præpoſtere accipientes. Solitudo enim beſtiam potius adduxit, quam beſtia ſolitudinem effecit. Poſtquam vero dei voluntate Græcia urbibus crevit et locus frequentari hominum copia cœpit, duabus uſi ſunt vatibus, quæ per vices ad cortinam ſederent: eratque etiam tertia deſignata, tanquam vicaria, adſidens iis. Nunc unica eſt antiſtita, neque incuſamus, cum ejus opera conſultoribus ſufficiat. Non igitur incuſandus eſt Apollo, divinatio enim quæ reliqua eſt, omnibus ſufficit, et unumquemque adeptum quod volebat dimittit. Itaque ſicut Agamemnon præconibus uſus novem vix continuit concionem præ multitudine, hic autem paucis poſt diebus unam vocem in theatro ad omnes pervenientem ſentietis: ita quondam pluribus vocibus ad plures uſa eſt vis fatidica,

θεὸν, εἰ παρειμένα τὴν μαντικὴν ἀχρήστως δίκην ὕδατος ἐκρεῖσσαν, ἢ, καθάπερ αἱ πέτραι, ποιμένων ἐν ἐρημίᾳ καὶ βοσκημάτων φωναῖς ἀντηχοῦσαν.

Θ'. Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Ἀμμωνίου, κἀμοῦ σιω-
D πῶντος, ὁ Κλεόμβροτος ἐμὲ προσαγορεύσας, Ἦδη σὺ τοῦτο δέδωκας, ἔφη, τὸ καὶ ποιεῖν ταυτὶ τὰ μαντεῖα καὶ ἀναιρεῖν τὸν θεόν. Οὐκ ἔγωγε, εἶπον, ἀναιρεῖσθαι μὲν γὰρ οὐδὲν αἰτίᾳ θεοῦ φημὶ μαντεῖον, οὐδὲ χρηστήριον· ἀλλ' ὥσπερ ἄλλα πολλὰ ποιοῦντος ἡμῖν ἐκείνου καὶ κοσμοῦντος, ἐπάγει φθορὰν οἰκίοις τέρμοσιν ἡ φύσις, μᾶλλον δ' ἡ ὕλη τέρμοις ὕσα ἀναφεύγει πολλάκις καὶ ἀναλύει τὸ γενόμενον ὑπὸ τῆς κρείττονος αἰτίας, ὕτω μαντικῶν οἴμαι δυνάμεων σκοπὰς ἑτέρας καὶ ἀναιρέσεις εἶναι, πολλὰ καλὰ τοῦ θεοῦ διδόντος ἀνθρώποις, ἀθάνα-
E τον δὲ μηδέν· ὥστε θνήσκειν καὶ τὰ θεῶν, θεὸς δὲ οὐ κατὰ τὸν Σοφοκλέα. Τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῦ καὶ δύναμιν

D. 7. ἀναφεύγει] ἀνυφαίνει egregie conjecit Xyl. vertendo ſignificans. Vid. Gataker. Adverſ. p. 46.

nunc contra mirari debuiſſemus, ſi pateretur oracula inutiliter aquæ inſtar diffluere, aut reſonare quomodo in ſolitudine ſaxa paſtorum et pecoris voces reddunt.

IX. Cum hæc dixiſſet Ammonius, et ego tacerem, Cleombrotus me appellans, Jamne, inquit, hoc tu conceſſiſti, Oraculorum deum et autorem eſſe et everſorem? Non ſane, inquam. Nullum enim oraculum, nullum vaticinium aboleri a deo ipſe affirmo. Sed quemadmodum multis aliis rebus, quas dii nobis conficiunt atque apparant, interitum natura infert, aut materia potius privationi obnoxia retexit atque mutat quod a præſtantiore cauſa fuerat conditum: ita divinandi quoque facultatum arbitror obſcurationes eſſe aliunde atque abolitiones; quippe præclara multa hominibus deus dedit, immortale nihil, ut *deorum quoque pereant opera, ipſi non*, ſecundum Sophoclem. Naturam porro et vim oraculorum iis aiunt conſiderandam

τὰς δὲ τῇ φύσει καὶ τῇ ὕλῃ φασὶν ἀνὰς ὀφείλειν ζητεῖν, τῷ θεῷ τῆς ἀρχῆς, ὥσπερ ὀρθὸν δίκαιον, φυλαττόμενοι. Εἴωθε γὰρ ὀρθῶς καὶ παιδιὰν κομιδῇ τὸ οἴεσθαι τὸν θεὸν αὐτὸν, ὥσπερ τοὺς ἐγγαστριμύθους, εὐρυκλέας πάλαι ποτὶ τοὔθωνας τοσαυτοφθορουμένους, ἐνδύεσθαι εἰς τὰ σώματα τῶν τοιούτων ἐπιφθέγγεσθαι, τοῖς ἐκείνων φθόγγοις καὶ φωναῖς χρώμενον ὀργάνοις· καταμιγνὺς ἀνθρωπίναις χρείαις οὐ φείδεται τῆς σεμνότητος, οὐδὲ σπεῖρει τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ μέγεθος αὐτὸ τῆς ἀρετῆς. F

ι'. Καὶ ὁ Κλεόμβροτος, Ὀρθῶς λέγεις· ἀλλ' ἐπεὶ τὸ λαβεῖν καὶ διορίσαι πᾶσι χρήσιμον καὶ μέχρι τίνων τῇ προνοίᾳ, χαλεπὸν, οἱ μὲν ἡδονὴν ἁπλῶς τὸν θεὸν, οἱ δὲ ὁμοῦ τι πάντων αἴτιον ποιοῦντες, ἀμαρτάνουσι τοῦ μετρίου καὶ πρέποντος. Εὖ μὲν οὖν λέγουσιν οἱ λέγοντες ὅτι Πλάτων ὃ

E. 3. τὰς—φασὶν ἀνὰς ὀφείλειν ζητεῖν] Puto corrigendum esse ἅτας ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ὕλῃ φαμὲν δεῖν, ὦ φίλε, ζητεῖν.

E. 9. ὀργάνοις· καταμιγνὺς] Quædam excidisse videntur, ita supplenda: ὀργάνοις· ὁ γὰρ θεὸν καταμιγνὺς. Atque ita Turneb. Amiot. Xyl. Mez. Mox pro αὐτὸ legendum vel αὐτῷ cum Pol. Leonic. Mez. vel αὐτῶν cum Colleg. Nov. et sic etiam θεὰς ponendum erit pro θεόν.

esse, qui naturæ rerum et rerum materia præditarum gnari sunt, ita quidem ut Deo, sicut par est, principium imputetur. Est enim nimis quam puerile et fatuum, opinari ipsum deum in corpora vatum, quos olim Engastrimythos Eurycleas (quod e ventre sermonem fatidicum promerent) nunc Pythonas nominant, se immittere, eorumque ore loqui, et voce pro instrumento uti. * Qui enim deum humanis admiscet necessitatibus, is majestati ejus non parcit, neque dignitatem et magnitudinem potestatis ejus conservat.

X. Ad hæc Cleombrotus, Recte, inquit, dicis. Cæterum quando difficile est intelligere ac definire providentiam quo modo et quatenus explicandis rerum causis adhibere debeamus, quidam nullius rei, alii omnium in universum rerum causam deo inscribentes, utrique a mediocritate et decoro aberrant. Non male quidem dicunt, qui Platonem aiunt principio quod

τὸ ταῖς γενομέναις συστήσειν ὑποκείμενον στοιχεῖον ὕλην, ἣ νῦν ὕλλιον ἢ φύσιν καλοῦσιν, πολλῶν ἀπήλλαξε καὶ μεγάλων ἀπορίων τοὺς φιλοσόφους· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι πλείονας λύσαι καὶ μείζονας ἀπορίας οἱ τὸ τῶν δαιμόνων γένος ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, καὶ τρόπον τινὰ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν συνάψαν εἰς ἑαυτὸ καὶ συνάπλουν ἐξευρόντες· εἴτε μάγων τοῦτό τε περὶ Ζωροάστρου ὁ λόγος ἔτυχε, εἴτε Θρᾴκιος ἀπ' Ὀρφέως, εἴτ' Αἰγύπτιος, ἢ Φρύγιος, οἷς τεκμαιρόμεθα ταῖς ἑκατέρωθι τελεταῖς ἀναμεμιγμένα πολλὰ θνητὰ καὶ πένθιμα τοῦ ὀργιαζομένων καὶ θρηνουμένων ἱερῶν ὁρῶντες. Ἕλλησιν δὲ Ὅμηρος μὲ φαίνεται κοινῶς ἀμφοτέροις χρώμενος τοῖς ὀνόμασι, καὶ τοὺς θεοὺς ἔστιν ὅτε δαίμονας προσαγορεύων. Ἡσίοδος δὲ καθαρῶς καὶ διωρισμένως πρῶτος ἐξέθηκε τοῦ λογικῶν τέσσαρα γένη, θεούς, εἶτα δαίμονας πολλοὺς καὶ ἀγαθούς, εἶτα ἥρωας,

A. 8. πολλὰ θνητὰ] Sic Euſeb. qui hunc locum refert. Præp. Evang. V, 4 1 idem proxime omittit τινα ut F. et Venet. 2. Xyl. Verſ. et Mez. πολλὰ θρηνητά. Vulgo πρὸς τὰ θνητὰ καὶ πένθιμά τινα τῶν ὀργιαζομένων.

B. 3. εἶτα δαίμονας—ἀπαριθμήσαντο] Plenius Euſeb. εἶτα δαίμονας, εἶτα ἥρωας, τὸ

qualitates quæ gignuntur ſubjectum ſuſtinet (materiam nunc vocant) excogitato, multis magniſque philoſophos liberaſſe difficultatibus: mihi tamen plures ac difficiliores dubitationes videntur ſolviſſe, qui geniorum ſeu dæmonum genus medio inter deos et homines loco conſtituerunt, et quod nos cum his quodam modo conciliat atque conjungit invenerunt: ſive hæc magorum ac Zoroaſtris doctrina eſt, ſive Thracica ab Orpheo profecta, ſive Ægyptiorum, aut Phrygum, ut colligimus ex utrorumque ſacrificiis, orgiis et ritibus ſacrorum multa admixta funebria et lugubria cernentes. De Græcis Homerus videtur promiſcue deorum ac geniorum uſus nominibus, ut diis quoque aliquando dæmonum nomen impoſuerit. Heſiodus pure et diſtincte primus quatuor genera præditorum ratione expoſuit: primum deos, deinde genios, poſt heroas, de-

εἶτα ἀνθρώπους, τὴν ἡμιθέων εἰς ἥρωας ἀπαριθμήσαντων. Ἕτεροι δὲ μεταβολὴν τοῖς τε σώμασιν ὁμοίως ποιοῦσι καὶ ταῖς ψυχαῖς, ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δ' ἀέρος πῦρ γινόμενον ὁρᾶται, τῆς φύσεως ἄνω φερούσης· οὕτως ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ τὴν μεταβολὴν λαμβάνουσιν· ἐκ δὲ δαιμόνων ὀλίγαι μὲν ἔτι χρόνῳ πολλῷ δι' ἀρετῆς καθαρθεῖσαι παντάπασι, θεότητος μετέχουσι· τὰς δὲ συμβαίνει μὴ κρατεῖν ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑφιεμέναις καὶ ἀναλυομέναις πάλιν σώμασι θνητοῖς, ἀλαμπῆ καὶ ἀμυδρὰν ζωὴν, ὥσπερ ἀναθυμίασιν, ἴσχειν. c

ια'. Ὁ δὲ Ἡσίοδος οἴεται καὶ θεῶν τισὶ χρόνων γίνεσθαι τοῖς δαίμοσι τὰς τελευτάς· λέγει γὰρ ἐν τῷ τῆς Ναΐδος προσώπῳ, καὶ τὸν χρόνον αἰνιττόμενος,

Ἔννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη,

ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώπους· ἐξ ὧν ἴσως ποιεῖν τὴν μεταβολήν· τὸ μὲν χρυσοῦ γένος εἰς δαίμονας πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, τῶν δ' ἡμιθέων εἰς ἥρωας ἀπαριθμῆσαι. Quod vertit Xyl.

C. 3. ἀναλυομέναις] Rectius ἐνδυομέναις T.

nique homines: atque hinc mutationem inſtituit aurei generis in genios multos ac bonos, ſemideorum autem in heroas. Alii ut corporum, ita etiam animarum mutationem ſtatuunt: ſicut enim ex terra aqua, ex hac aër, ex aëre ignis fieri cernitur, ſurſum ſe efferente natura: ſic meliores animas ex humanis in heroicas, ex heroibus in genios mutari: e geniis quaſdam paucas longo tempore virtutis ope prorſus purgatas divinæ naturæ participes reddi: aliis uſu venire ſuimetipſarum impotes rurſum demittant ſe, inque humana corpora denuo illapſæ, fulgoris expertem obſcuramque nanciſcantur vitam.

XI. Heſiodus vero certis temporum converſionibus mortem geniis obtingere cenſet, et tempus etiam ſub involucro proponit, hæc ſub Naidis perſona loquens:

Quanta homini eſt ætas vegeto dum corpore durat,

Ἀνδρῶν ἡώντων· ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος·
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεσκεν· αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
D Ἐννέα τοὺς κόρακας· δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
Νύμφαι ἰοστέφανοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.

Τοῦτον τὸν χρόνον εἰς πολὺ πλῆθος ἀριθμῷ συνάγουσιν οἱ μὴ καλῶς δεχόμενοι τὴν γενεάν· ἔστι γὰρ σύμπαντος ὥστε γίνεσθαι τὸ σύμπαν ἐννεακισχίλια ἔτη καὶ ἑπτακόσια καὶ εἴκοσι τῆς τῶν δαιμόνων ζωῆς. Ἐλαττον μὲν οὖν νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τῶν μαθηματικῶν, πλέον δ' οὐ· Πίνδαρος δὲ εἴρηκεν, ἐπὶ τὰς νύμφας ζῆν ἰσοδένδρους τέκμωρ αἰῶνος λαχούσας, διὸ καὶ καλεῖν αὐτὰς ἁμαδρυάδας. Ἔπι δ' αὐτῷ λέγοντος, Δημήτριος ὁ Τολεμαῖος, Πῶς, ἔφη, λέγεις, ὦ Κλεόμβροτε, γενεὰν ἀνδρὸς εἰρῆσθαι τὸν σύμπαντον; ὅτε γὰρ ἡῶντος ὅτε γηρῶντος, ὡς ἀναγινώσκουσιν ἔνιοι, χρόνος ἀνθρωπίνου βίου τοσοῦτός ἐστιν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἡῶντος ἀναγινώσκοντες, ἔτη τελά-

D. 1. δέκα δ' ἡμεῖς] Sic Schott. item Mez. addens *Nympha eſt quæ loquitur*: Vulgo δέκα δ' ἡμεῖς.

D. 7. πλέον δ' οὐ·—εἰπὼν] Scriptura minime certa. Ut in re incerta, præferam Turnebianum. πλεῖον δ' οὐδὲ Πίνδαρος εἴρηκεν, εἰπὼν—.

Ter tres ætates humanas garrula cornix:
Vivax cornicis complet cervus quater ævum:
Triplicat et cervi vivendo tempora cervus.
At ſeclum cervi novies complectitur ætas
Phœnicis: ſed vos, ſoboles formoſa Tonantis
Nymphæ, phœnicis decuplos duratis in annos:

Hoc tempus in numerum ingentem extendunt, qui ætatem ſeu ævum non recte accipiunt. Eſt enim annus intelligendus: et fit totum ſpatium vitæ geniorum anni novem mille ſeptingenti et viginti. Ac multi quidem mathematicorum minus id ponunt: longius ne Pindarus quidem, qui *Nymphas* ait *vivere ævum tanti temporis, quantum durare arbor poteſt, indeque Hamadryadas*, quaſi cum quercubus viventes, *dici*. Hujus adhuc loquentis ſermonem excipiens Demetrius: Quomodo, inquit, dicis, Cleombrote, ætatem viri dictam annum? quando neque vigentis, neque, ut apud Heſiodum nonnulli legunt, ſenescentis ætas hominis tantilla eſt. Etenim qui *vigentis* le-

χοντα ποιῶσι τὴν γενεὰν κατ' Ἡράκλειτον· ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸ ἐξ αὑτοῦ γεγεννημένον ὁ γεννήσας. Οἱ δὲ γηρώντων πάλιν, οὐχ ἡβώντων, γράφοντες, ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν ἔτη νέμουσι τῇ γενεᾷ· τὰ γὰρ πεντήκοντα καὶ τέτταρα μεσούσης ὄψεν ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι, συγκείμενον ἔκ τε τῆς μονάδος καὶ τῶν πρώτων δυεῖν ἐπιπέδων καὶ δυεῖν τετραγώνων καὶ δυεῖν κύβων, ὃς καὶ Πλάτων ἀριθμοὺς ἔλαβεν ἐν τῇ ψυχογονίᾳ. Καὶ ὁ λόγος ὅλος ἠνίχθαι δοκεῖ τῷ Ἡσιόδῳ περὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁπλωίκα συνεκλείπειν τοῖς ὑγροῖς ἐάσας ἔτι τὰς Νύμφας,

—— αἵ τ' ἄλσια καλὰ νέμονται
Καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ ποίσια ποιήεντα.

ιβ'. Καὶ ὁ Κλεόμβροτος, Ἀκούω ταῦτ', ἔφη, πολλῶν καὶ ὁρῶ τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ τὰ Ὀρφέως ἐπινεμομένην ἔτι, οὕτω καὶ τὰ Ἡσιόδου καὶ συνεξαπατῶσαν· ἀλλ' οὔτε τοῦ κόσμου τὴν φθορὰν 416

A. 1. συνεξαπατῶσαν] Corrigendum, συνεξάπτουσαν.

gunt, ii triginta annos intelligunt de Heracliti ſententia: quod tanto tempore natum genitor gignentem præbet: qui *ſeneſcentium* legunt, centum et octo annos ætati tribuunt: nam quinquaginta quatuor ſtatuunt eſſe numerum dimidiæ vitæ humanæ, compoſitum ex unitate, primis duobus planis, duobus quadratis, et duobus cubis: quos Plato etiam numeros ad animæ procreationem adhibuit: et Heſiodus omnino videtur obſcure ſignificaſſe conflagrationem, in qua neceſſe eſt una cum humidis rebus aboleri etiam Nymphas

—lucis quotquot degunt in amœnis,
Ad fonteſque colunt fluviorum, atque humida prata.

XII. Ibi Cleombrotus: Audio, inquit, et video hanc Stoicorum conflagrationem, quæ ut Heracliti et Orphei verſus invaſit et pervertit, ita Heſiodum quoque arripit. Sed neque mundi interitum ego

ἐκέχρημαι λεγομένῳ, τά τε ἀμήχανα ὑπ' ὧν ὑποδείκνυσιν αὐτὸ φωνῶν μάλιστα περὶ τὴν κορώνην καὶ τὴν ἔλαφον ἐκδύεσθαι ὑπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης. Οὐκ ἑαυτὸς ἀρχὴν ὁ αὐτὸς καὶ πλῆθος ὁμοῦ τι πάντων ὧν φέρουσιν ὧραι, γῆ δὲ φύει περιέχων, οὐδὲ ἀνθρώπων ἀπὸ τρόπου γενεὰ κέκληται. Καὶ γὰρ ὑμεῖς ὁμολογεῖτε μήπω τὸν Ἡσίοδον ἀνθρωπίνῳ ζωῇ τὴν γενεὰν λέγειν· ἢ γὰρ οὐχ ὕπνος; Συνέφησεν ὁ Δημήτριος. Ἀλλὰ μὴν καὶ κεῖνο δῆλον, ὁ Κλεόμβροτος εἶπεν, τὸ πολλάκις τὸ μετρούν καὶ τὰ μετρούμενα τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι προσαγορεύεσθαι, κοτύλῃ, καὶ χοίνικι, καὶ ἀμφορέᾳ, καὶ μέδιμνον· ὃν τρόπον οὖν τῷ παντὸς ἀριθμῷ τὴν μονάδα μέτρον οὖσαν ἐλάχιστον καὶ ἀρχήν, ἀριθμὸν καλοῦμεν· οὕτως τὸν ἑαυτὸν ᾧ προήκῳ μετροῦμεν ἀνθρώπου βίον, ὁμωνύμως τῷ μετρουμένῳ γενεὰν ὠνόμασεν. Καὶ γὰρ

A. 2. τά τε ἀμήχανα—ὑπ' ἑαυτὸς] Corruptiſſima, nec ex libris neque conjectura expedio. Senſum univerſe recte cepit Xyl. Οὐκ ἑαυτὸς mutandum in ὁ δ' ἑαυτὸς viderunt Xyl. T. V. Anon.

A. 7. μήπω] T. Mez. δήπου. Credam, male conjuncta eſſe a librariis, quæ ab Auctore ita disjuncta fuerunt: ἢ γὰρ ὑμεῖς που μὴ ὁμολογεῖτε—.

admitto, neque alia quæ fieri non queunt: cum maxime ipſa vox cornicis et cervi moneat, in tantam annorum ſummam excreſcere non poſſe rem. Cæterum annus cum initium in ſe contineat finemque omnium quæ temporibus ſtatis naſcuntur, non inepte hominis ætas dicitur. Nam et vos fatemini ab Heſiodo ætate non ſignificari vitam humanam, nonne? Fatente hoc Demetrio, Cleombrotus: Jam hoc quoque, inquit, manifeſtum eſt, ſæpenumero rem et menſuram ejus uno eodemque vocabulo appellari, ut hemina, choenix, amphora, modius, docent. Quo igitur modo unitatem, utpote omnium numerorum menſuram minimam atque principium, nomine numeri dignamur: ſic annum Heſiodus, cum eo primo vitam metiamur humanam, voce cum eo quod metitur communicata ætatem no-

ὃς μὲ ἐκεῖνοι ποιῶσιν ἀριθμούς, οὐδὲν ἔχουσι τῶν νενομισμένων ὀπιφανῶν καὶ λαμπρῶν ὡς ἐν ἀριθμοῖς· ὁ δὲ τῶν ἐννακισχιλίων ἑπτακοσίων εἴκοσι τὴν γένεσιν ἔσχηκε, σωθέντος μὲν καὶ τοῦ ἀπὸ μονάδος τετράρων ἐφεξῆς τετράκις γενομένων τεσσάρων· τετρακόσια γὰρ ἑκατέρως γίνεται· τοῦτο δὲ πεντάκις τριγωνιζόμενα τὸν ἐκκείμενον ἀριθμὸν παρέσχεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς Δημητρίῳ διαφέρεσθαι· καὶ γὰρ ἂν πλείων ὁ χρόνος ᾖ, καὶν ἐλάττων ᾖ, καὶν τεταγμένος, καὶν ἄτακτος, ἐν ᾧ μεταλλάττει δαίμονος ψυχὴ καὶ ἥρωος βίος, οὐδὲν ἧττον ἐφ' ᾧ βούλεται δεδείχθαι μαρτύρων σοφῶν καὶ παλαιῶν, ὅτι φύσεις εἰσί τινες ὥσπερ ἐν μεθορίῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, δεχόμεναι πάθη θνητὰ καὶ μεταβολὰς ἀναγκαίας, οὓς δαίμονας ὀρθῶς ἔχει καὶ νόμον πατέρων ἡγεμόνας καὶ ὀνομάζοντας σέβεσθαι.

C. 1. γινομένων τεσσάρων] Recte Mez. plenius legit γενομένων ἐπὶ δεκάκις τεσσάρων. Rationem dabimus in Animadverſionibus.

C. 5. χρόνος ᾖ—ψυχὴ] Vulgo χρόνος, ἢ καὶν ἐλάττων, ἢ καὶν τ.—ψυχήν. Prius ſumſimus ex B. ψυχὴ ex Euſeb. Præp. Evang. V, 4.

C. 7. ἐφ' ᾧ βούλεται δεδείχθαι—σοφῶν] Prius ita corrigendum videtur, ἔχειν, εἰ βούλοιτο, ἐνδείκασθαι. Tum pro vulgato σοφῶν dedimus σοφῶν ex B. Colleg. Nov. Euſeb. T. P.

minavit. Quos enim iſti numeros faciunt, ii nihil eorum habent, quæ in numeris illuſtria ac præclara habentur. Numerus novem mille ſeptingenti et viginti procreatus eſt quatuor primis ab unitate numeris in unam ſummam collectis, eaque quater accepta: ſic enim conficiuntur quadraginta qui numerus quinquies trianguli in morem aſſumtus, propoſitum numerum producit. Verum de his me cum Demetrio contendere non eſt opus. Sive enim longius eſt, ſive brevius, ſive conſtitutum ſive incertum tempus, quo mutatur genii anima aut herois vita, quovis tamen dato judice, evincetur teſtibus productis ſapientibus atque antiquis, naturas eſſe quaſdam veluti in confinio deorum atque hominum interpoſitas, motibus quibus mortalia afficiuntur, mutationibuſque obnoxias neceſſariis: quas genios majorum inſtituto appellari rectum eſt ac cenſeri, et coli.

D ιγ'. Παράδειγμα δὲ τῷ λόγῳ Ξενοκράτης μὲν ὁ Πλάτωνος ἑταῖρος ἐποίησατο τὸ τῶν τριγώνων, θείῳ μὲν ἀπεικάσας τὸ ἰσόπλευρον, θνητῷ δὲ τὸ σκαληνόν, τὸ δ' ἰσοσκελὲς δαιμονίῳ· τὸ μὲν γὰρ, ἴσον πάντη· τὸ δ', ἄνισον πάντη· τὸ δὲ, τῶν μὲν ἴσον, τῶν δ' ἄνισον, ὥσπερ ἡ δαιμόνων φύσις ἔχουσα καὶ πάθος θνητοῦ καὶ θεοῦ δύναμιν. Ἡ δὲ φύσις αἰσθητὰς εἰκόνας ὑπέθηκε καὶ ὁμοιότητας ὁρωμένας, θεῶν μὲν ἥλιον καὶ ἄστρα, θνητῶν δὲ σέλας καὶ κομήτας καὶ πυρφόρους· ὡς Εὐριπίδης εἰ-
E κασεν, ἐν οἷς ἔπεν,

> Ὁ δ' ἄρτι θάλλων σάρκα, θεσπεσὴς ὄπως
> Ἀστὴρ ἀπέσβη, πτυὸς ἀφρὸς εἰς αἰθέρα.

Μικτὸν δὲ σῶμα καὶ μίμημα δαιμόνιον ὄντως τὴν σε-

D. 8. ἰσομέτρους, θείων μὲν] Sic Amiot. Xyl. Turn. Mez. Vulgo ἰσομέτρων θείων, ὡς.

E. 4. Μικτὸν δὲ σῶμα—δαιμόνιον] Vulgo, ut tertius verſus, duobus prioribus adjectus eſt et μίκτον habet pro μικτόν. Correxi ex Amiot. Turneb. Xyl. Mez.

XIII. Hujus argumenti exemplum Xenocrates Platonis ſodalis propoſuit formas triangulorum, cum divinæ naturæ conferret æquilaterum triangulum, mortali omnibus inæqualibus lateribus contentum, geniorum id, quod duo latera æqualia, eademque reliquo inæqualia habet: æquilaterum enim undiquaque æquale eſt, ſecundum uſquequaque inæquale, tertium et æqualitatem et inæqualitatem habet: atque huic geniorum natura reſpondet, affectiones humanas in ſe habens, juxtaque vim divinam. Ipſa vero natura ſenſiles imagines, et adſpectabilia nobis propoſuit ſimulachra: deorum quidem, Solem et aſtra, mortalium autem ſubitos fulgores, cometas, ignes in ſublimi trajicientes: quo etiam alluſit his verſibus Euripides:

> *Verum ille carne florens nuper, cæſtus*
> *Delapſa tanquam ſtella, exſpiravit in*
> *æthereum*
> *Emiſit animam.—*

Cæterum Lunam condidit, corpus mixtum, ac dæmonum

λιώλω, τῷ τῇ τότε τῆς γένεσ σωμάδειν φθορᾷ, φθί-
σεις φαινομένας δεχομένω καὶ αὐξήσεις, μεταβολὰς,
ὁρῶντες, οἱ μὲν ἄστρον γεώδες, οἱ δ' ὀλυμπίαν γῆν, οἱ δὲ
χθονίας ὁμοῦ καὶ ὐρανίας κλῆσιν Ἑκάτης προσεῖπον.
Ὥσπερ οὖν εἴ τ' ἀέρα τις ἀνέλοι καὶ ὑποπάσαι τὸν
μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης τόπον ἐνότητα ἄμαλύσῃ καὶ τὴν F
κοινωνίαν τοῦ παντὸς, οὐ μέσῳ κενῆς καὶ ἀσυνδέτου χώ-
ρας γενομένης, ὕτως οἱ δαιμόνων γένος μὴ ἀπολείποντες,
ἀνεπίμικτα τὰ τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων ποιοῦσι καὶ ἀσυν-
άλλακτα, τῷ ἑρμηνευτικῷ, ὡς Πλάτων ἔλεγεν, καὶ
ἁρμονικῷ ἀναιροῦντες φύσιν, ἣ πάντα φύρειν ἅμα καὶ
ταράττειν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς τοῖς ἀνθρωπίνοις πάθεσι
καὶ πράγμασι τὸν θεὸν ἐμβιβάζοντας, καὶ καταπιμπ-
λᾶς, ὅπῃ τὰς χρείας, ὥσπερ αἱ Θετταλαὶ λέγονται τῷ
σελήνῃ. Ἀλλ' ἐκείνων μὲν ἐν γυναιξὶ τὸ πανοῦργον 417
ἔοικε πίστιν, Ἀγλαονίκης τῆς Ἡγήτορος, ὡς φασιν, ἀστρο-
λογικῆς γυναικὸς ὅτ' ἐκλείπει σελήνης ἀεὶ προσποιουμέ-

simulachrum, quæ cum geniorum mutationibus convenit ob vices incrementorum et decrementorum: quod obſervantes alii, eam terreum aſtrum, alii cœleſtem terram, alii terreſtris juxta ac cœleſtis ſortem Hecates nominaverunt. Quemadmodum igitur ſi quis aërem qui inter terram et Lunam eſt interjectus ſubduceret, is univerſi unitatem ac cohærentiam ſolveret, vacuo in medium et nexus experte loco exiſtente: ita qui geniorum gentem non admittunt, ii inter deorum et hominum res nullum relinquunt commercium, vim interpretem, ut Plato nominat, atque adminiſtram perimentes: aut profecto confundere nos omnia et conturbare cogunt, deum in humanas res et affectiones conjicientes, detrahenteſque ad uſus, quo modo Theſſalæ Lunam deducere cœlo feruntur. Quanquam hoc quidem creditum fuit a mulieribus aſtutia Aglaonicæ Agetoris filiæ: quam aiunt aſtrologiæ peritam, Luna delinquente ſem-

νης γοητεύειν καὶ καθαιρεῖν αὐτίω. Ἡμεῖς δὲ μήτε μαντείας τινὰς ἀθειάστους εἶναι λέγωμεν, ἢ τελετὰς καὶ ὀργιασμὺς ἀμελουμένους ὑπὸ θεῶν, ἀκούωμεν· μήτ' αὖ πάλιν τὸν θεὸν ἐν τούτοις ἀναστρέφεσθαι καὶ παρεῖναι καὶ συμπραγματεύεσθαι δοξάζωμεν, ἀλλ' οἷς δίκαιόν ἐστι ταῦτα λειτουργοῖς θεῶν ἀναπλέντες, ὥσπερ ὑπηρέταις
B καὶ γραμματεῦσι δαίμονας νομίζωμεν, ἐπισκόπους θεῶν ἱερῶν καὶ μυστηρίων ὀργιαστάς· ἄλλους δὲ τῶν ὑπερφάνων καὶ μεγάλων τιμωροὺς ἀδικιῶν περιπολεῖν· τοὺς δὲ πάνυ σεμνῶς ὁ Ἡσίοδος ἁγνοὺς προσεῖπε πλουτοδόκας, καὶ τοῦτο γέρας βασιλήιον ἔχοντας, ὡς βασιλεῦσι τὸ εὖ ποιεῖν ὄντος. Εἰσὶ γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις καὶ δαίμοσιν ἀρετῆς διαφοραὶ, καὶ τῷ παθητῷ καὶ ἀλόγῳ τοῖς μὲν ἀσθενὲς καὶ ἀμαυρὸν ἔπι λείψανον, ὥσπερ περίττωμα, τοῖς δὲ πολὺ καὶ δυσκατάσβεστον ἔνεστιν, ὧν ἴχνη καὶ

B. 1. ἐπισκόπους θεῶν] Forte ἐπισκόπους θεᾶ. Proxima tranſponendo corrigit Mez. ita:—μυστηρίων ὀργιαστάς· οἷς δὴ ποτὲ σεμνὸς—εὖ ποιεῖν ὄντος· ἄλλους δὲ τῶν ὑπερφάνων καὶ μέγ.—περιπολεῖν. Εἰσὶ γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις &c.

per ſimulaſſe eam ſuis ſe deducere veneficiis. Nos autem neque his aures præbere debemus, qui vaticinium aliquod, aut ſacrificium, aut orgia negligi a deo dicunt: neque rurſum deum in his obverſari, adeſſe, et in agendo occupari opinemur: ſed adſcribentes iſta deorum quibus par eſt adminiſtris, veluti famulis ac ſcribis, ſtatuamus genios eſſe, qui ſacra deum et orgia inſpiciant atque obeant: tum alios circumire, vindices ſuperborum atque immanium ſcelerum. Sed et alios eſſe, quos Heſiodus admodum graviter *divitiarum datores* appellat *caſtos*, aitque hunc iis regium honorem obtigiſſe: quia ſcilicet regium eſt, beneficentia. Ut enim inter homines, ita etiam inter genios gradus ſunt et diſcrimina virtutis; et naturæ perturbationibus obnoxiæ ac brutæ, aliis reliquiæ languidæ et obſcuræ, tanquam excrementum quoddam adſunt, aliis copioſæ et deletu difficiles: quarum veſtigia atque notæ multiplices

σύμβολα πολλαχοῦ θυσίαι καὶ τελεταὶ καὶ μυθολογίαι σώζουσι καὶ διαφυλάττουσιν ἐνδιατεταραμένα. C.

ιδ'. Περὶ μὲν οὖν τῶν μυστικῶν ἐν οἷς τὰς μεγίστας ἐμφάσεις καὶ διαφάσεις λαβεῖν ἔστι τῆς περὶ δαιμόνων ἀληθείας, εὐστομά μοι κείσθω, καθ' Ἡρόδοτον· ἑορτὰς δὲ καὶ θυσίας ὥσπερ ἡμέρας ἀποφράδας καὶ σκυθρωπὰς ἐν αἷς ὠμοφαγίαι καὶ διασπασμοὶ νηστεῖαί τε καὶ κοπετοί, πολλαχοῦ δὲ πάλιν αἰσχρολογίαι περὶ ἱερεῖς, μανίαι τε ἄλλαι ὀρινόμεναι ῥιπαίζειν σοὶ κλόνῳ, θεῶν μὲ τόδενί, δαιμόνων δὲ φαύλων ἀποτροπῆς ἕνεκα φήσαιμ' ἂν τελεῖν μᾶλλον καὶ προθαμίδια· καὶ τὰς πάλαι ποιουμένας ἀνθρωποθυσίας οὔτε Διὸς ἀπαιτεῖν ἢ προσδέχεσθαι πιθανόν ἐστιν, οὔτε μᾶλλον ἂν ἐδέχοντο βασιλεῖς καὶ D κρατηροί, παῖδας αὐτοῦ ἀποδιδόντες καὶ καταρχόμενοι καὶ σφάττοντες, ἀλλὰ χαλεπῶν καὶ δυσλύτων ὀργὰς καὶ βα-

C. 8. ἄλλαι ὀρινόμεναι] Legendum ἀλαλαί τε ὀρινόμεναι.
D. 1. μᾶτην ἂν ἐδέχοντο—καταρχόμενοι καὶ σφάττοντες—ἀποσειόμενοι] Sic Euſeb. Præp. Evang. V, 4. unde has certe meliores lectiones recipere debuimus. Vulgo erat, μάχην ἀνέχονται—ἀρχόμενοι καὶ φυλάττοντες—ἀποσειόμενοι.

in ſacrificiis, imitationibus, et fabuloſis narrationibus diſperſæ conſervantur.

XIV. Ac de myſteriis quidem, ex quibus maxima indicia et argumenta veritatis de natura geniorum duci poſſunt, *os*, ut cum Herodoto loquar, *meum ſe contineat*. Quæ vero feriæ et ſacrificia, tanquam atri dies et nefaſti, peraguntur, in quibus cruda vorantur, diſcerpuntur homines, jejunia et planctus adhibentur, ſæpenumero etiam obſcena dicta, *furoreſque, et conclamationes bellicæ excitatæ cum fremitu et cervicum jactatione*: his ego nullum deum coli puto, ſed placandorum et depellendorum malorum geniorum gratia inſtituta ea dixerim: et quod olim homines immolati fuerunt, probabile eſt neque deos popoſciſſe aut admiſiſſe talia ſacrificia: neque reges tamen atque duces fruſtra ſuſtinuiſſe dare pro hoſtia prolem ſuam, et ſacra ipſos fuiſſe auſpicatos hoſtiamque jugulaſſe: ſed feciſſe hoc ut iras et indignationes maligno-

ρυθμίας ἀφοσιώμενοι καὶ ἀποπιμπλάντες ἀλαστόρων ἐνίων δὲ μανικὰς καὶ τυραννικὰς ἔρωτας, οὐ δυναμένων οὐδὲ βουλομένων σώμασι καὶ ἀφ' σωμάτων ὁμιλεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ Ἡρακλῆς Οἰχαλίαν ἐπολιόρκει ἀφ' παρθένον, ὕπως ἰσχυροὶ καὶ βίαιοι δαίμονες, ἐξαιτούμενοι ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀμιγομένην σώματι, καὶ ἀφ' σωμάτων ὁμιλεῖν ἃ δυνάμενοι ταύτῃ, λοιμούς τε πόλεσι καὶ γῆς ἀφορίας ἐπάγουσι, καὶ πολέμους καὶ στάσεις παράτίθεσιν, ἄχρις οὗ λάβωσι καὶ τύχωσιν οὗ ἐρῶσιν. Ἔνιοι δὲ τοὐναντίον, ὥσπερ ἐν Κρήτῃ χεῖνον συχνὸν ἀφ' ὧν ἔγνων ἄτοπόν τινα τελουμένην ἑορτὴν, ἐν ᾗ καὶ εἴδωλον ἀνδρὸς ἀκέφαλον ἀναδεικνύουσι καὶ λέγουσιν· ὡς ὅτος ἦν Μόλος ὁ Μηριόνου πατὴρ, νύμφην δὲ τὴν Βίαν συγγενόμενος, ἀκέφαλος εὑρεθείη.

ιε'. Καὶ μὴν ὅσας ἔν τε μύθοις καὶ ὕμνοις λέγουσι καὶ ᾄδουσι, τοῦτο μὲν ἁρπαγὰς, τοῦτο δὲ πλάνας θεῶν, κρύψεις τε καὶ φυγὰς καὶ λατρείας, οὐ θεῶν εἰσιν ἀλλὰ

rum moroſorumque averruncarent geniorum, aut diris ſatisfacerent dæmonibus, nonnullorum etiam inſanos et tyrannicos exſatiarent amores, qui non poſſent, aut non vellent corpore corpori miſceri. Et ſicut Hercules Oechaliam virginis cauſa oppugnavit, ita validi violentique dæmones illi poſcentes dedi ſibi animam humanam corpori incluſam, cum corporis commixtione amorem ſuum non poſſint explere, peſtes urbibus ac ſterilitates inferunt, belliſque eas et ſeditionibus exagitant, donec conſequantur amatam animam. Nonnulli contra. Cum enim in Creta permultum exegiſſem temporis, cognovi ibi ſacrum peragi abſurdum, in quo etiam ſimulachrum viri capite truncatum oſtendunt, aiuntque hunc fuiſſe Molum Merionis patrem, qui cum Nympham vi compreſſiſſet, abſque capite inventus fuerit.

XV. Et vero quas deorum raptiones, quos errores in fabulis referunt atque agitant, tum occultationes eorum, exſilia, et obita miniſteria: non

δαιμόνων παθήματα, καὶ τύχαι μνημονεύομεναι δι' ἀρετὴν καὶ δύναμιν αὐτῶν· καὶ ὅτε Αἰσχύλος εἶπεν ἀγνῶτά τε Ἀπόλλω φυγάδα ἀπ' ἐσχατιᾶς θεὸν, ὅτε ὁ Σοφοκλέους Ἄδμητος

Οὐμὸς δὲ ἀλίκτως αὐτὸν ἦγε πρὸς μόλην.

Πλείστον δὲ τῆς ἀληθείας ἁμαρτάνουσιν οἱ Δελφῶν θεολόγοι, νομίζοντες ἐνταῦθά ποτε πρὸς ὄφιν τῷ θεῷ περὶ τὸ χρηστήριον μάχην γενέσθαι, καὶ ταῦτα ποιηταὶς καὶ λογογράφοις ἐν θεάτροις ἀγωνιζομένοις λέγειν ἐῶντες, ὥσπερ ὑπύπτιδες ἀντιμαρτυρεῖσθαι ὧν ἀκούσιν ἱεροῖς τοῖς 418
ἀγωνιστάτοις. Θαυμάσαντος δὲ τὸν Φιλίππου, παρὼν ὁ συγγραφεὺς, καὶ συνομόσαι φήσαντος ἀντιμαρτυρεῖν θεοῖς οἴεται τοὺς ἀνταγωνιζομένους, Τούτοις, ἔφη, τοῖς περὶ ὃ χρηστήριον, οἷς ἄρτι τοὺς ἔξω Πυλῶν πάντας Ἕλληνας ἡ πόλις κατοργιάζουσα μέχρι Τεμπῶν ἐλήλακεν. Ἥ τε

A. 2. παρὼν ὁ συγγραφεὺς] Melius quidem Anon. Xyl. Mez. παρὼν γὰρ ὁ συγγραφεύς. Vel ſic tamen quid vitii remanere videtur.

diis iſthæc evenerunt, ſed geniis, quorum caſus ob virtutem ipſorum et potentiam memoriæ ſunt proditi: et neque Æſchylus recte dixit,

Caſtumque Apollinem, extorrem cœlo deum:

neque Sophoclis Admetus:

At vir meus ad molam excitans duxit eum.

Longiſſime autem a veritate aberrant Delphorum theologi, qui putant hic aliquando Apollinem cum dracone de oraculo decertaſſe: patiunturque iſta dici a poëtis et oratoribus in theatris de palma contendentibus ac quaſi dedita opera teſtimonio ſuo damnantibus ea quæ ipſi in ſanctiſſimis agunt ſacris. Admirante Philippo (aderat enim is hiſtoriarum ſcriptor) et quærente, contra quos tandem ritus putaret teſtimonium ferri ab iſtis concertatoribus: Contra hos ipſos, inquit Cleombrotus, qui apud Oraculum peraguntur; hocce, quibus omnes Græcos qui ſunt extra Pylas initiavit urbs hæc, et uſque ad Tempe progreſſa eſt. Nam tabernaculum quod

γὰρ ἱσαμὴν καλιὰς ὀφεώδη περὶ τὸν ἄλω δι' ἐννέα ἐτῶν, ὃ φωλεώδης τῦ δράκοντος χάσμα, ἀλλὰ μίμημα τυραννικῆς ἢ βασιλικῆς ἔστιν οἰκήσεως· ἥ τε μὴ στυγῆς ἐπ' αὐτὴν ἀφ' τῆς ὀνομαζομένης Δολωνείας ἔφοδος, μὴ αἰό-
B λα δὲ τὸν ἀμφιθαλῆ κόρον ἡμμένοις δασὶν ἄγουσι, καὶ περιβάλλοντες τὸ πῦρ τῇ καλιάδι, καὶ τὸν τράπεζαν ἀνατρέψαντες ἀνεπιστρεπεῖ φεύγουσι ἀφ' τῶν θυρῶν τῦ ἱερῦ· καὶ τελευταῖον ἅ τε πλάναι καὶ ἡ λατρεία τῦ παιδὸς, οἵ τε γινόμενοι περὶ τὰ Τέμπη καθαρμοὶ, μεγάλε πινὸς ἄγυς καὶ τολμήματος ὑπονοίαν ἔχυσι. Παγγέλοιον γὰρ ἔστιν, ὦ ἑταῖρε, τὸν Ἀπόλλω κτείναντα θηρίον, φεύγοντ' ὀπὶ πέρατα τῆς Ἑλλάδος ἀγνισμῦ δεόμενον, εἶτ' ἐκεῖ χάς τινας χεῦθαι καὶ δρᾶν, ἃ δρῶσιν ἄνθρωποι, μιμήματα δαιμόνων ἀφοσιούμενοι καὶ περιεύ-
C νοντες, ὃς ἀλάστορας καὶ παλαμναίυς ὀνομάζυσιν, ὡς ἀλήστων τινῶν καὶ παλαιῶν μιασμάτων μήμαις ἐπεξιόν-

A. 10. μὴ αἰόλα δὲ] Non dubium quin μὴ mutandum in ϗ. At iſtius αἰόλα δὲ probabilem nondum habemus correctionem: an Αἰολίδαι vel Ἀλευάδαι? De re hac quid exſtat Quæſt. Græc. XII.

nono quoque anno juxta aream excitatur, non cavernoſa draconis eſt ſpecus, ſed exemplum tyrannici aut regii domicilii, itemque irruptio in eam taciturna per locum qui Doloneia dicitur: tum patrimus matrimuſque puer facibus ardentibus adducitur, ignique tabernaculo injecto, ſubverſaque menſa offuſe, nunquam retro oculos rejicientes fugiunt: denique errores et miniſteria pueri, et piacula, quæ ad Tempe fiunt luſtrandi gratia, magni alicujus ſceleris facinoriſque audacter perpetrati ſuſpicionem præbent. Nimis quam enim ridiculum eſt, Socie, Apollinem ob interfectam beſtiam expiationis indigum ad Græciæ extrema fugiſſe, ibique libationes quaſdam feciſſe, et ea egiſſe, quæ homines agunt ut iram avertant ac placent geniorum quorundam, quos alaſtoras et palamnæos nominant, tanquam veterum aliquorum et nulla oblivione

τες. Ὃν δὲ ἤκουσα λόγον ἤδη περὶ τῆς φυγῆς ταύτης καὶ τῆς μεταστάσεως, ἄτοπος μὲν ὅτι δεινῶς καὶ ψυχρὸς εἰ δ' ἀληθείας τι μετέχει, μὴ μικρὸν οἰώμεθα μηδὲ κοινὸν εἶναι τὸ περιχθὲν ἐν τοῖς τότε χρόνοις περὶ τὸ χρηστήριον. Ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ Ἐμπεδοκλείειον εἰπεῖν δόξω, κορυφὰς ἑτέρας ἑτέραις περισκάπτων μύθων, μήτε λέγειν ἀτραπὸν μίαν, ἐάσατέ με τοῖς πρώτοις τὸ περισσὸν ὀπιθεῖναι τέλος· ἤδη γὰρ ἐπ' αὐτῷ γεγόναμεν· καὶ τετολμήσθω μοι πολλὰς εἰρῆσθαι καὶ ἡμῖν, ὅτι τοῖς περὶ D τὰ μαντεῖα καὶ χρηστήρια τεταγμένοις δαιμονίοις ἐκλείπουσί τε κομιδῇ, συνεκλείπει τὰ τοιαῦτα, καὶ φυγόντων ἢ μεταστάντων ἀποβάλλει τὴν δύναμιν, εἶτα παρόντων αὐτῶν μετὰ χρόνον πολλὸν, καθάπερ ὄργανα, φθέγγεται τῶν χρωμένων ὀπισάντων καὶ παρόντων.

ις'. Ταῦτα δὲ Κλεομβρότου διελθόντος, ὁ Ἡρακλέων, Οὐδεὶς μὲν, ἔφη, τῶν βεβήλων καὶ ἀμυήτων καὶ περὶ θεῶν

C. 8. μήτε λέγειν] Forte μήτε λόγων.

conterendorum ſcelerum ultores. Quem vero ipſe de fuga hac et exſilio ſermonem audivi, valde quidem abſurdus et a probabilitate alienus eſt: ſed ſi quid tamen veri continet, exiſtimemus non exiguum aut vulgare aliquid iſtis temporibus circa oraculum eveniſſe. Sed ne videar, ut cum Empedocle loquar,

Culminibus nectens aliis faſtigia ſumma
Sermonum, variis incede e callibus,

ſinite me primis dictis finem convenientem imponere. Jam enim eo perventum eſt, audeamuſque id poſt multos alios ipſi quoque pronunciare, geniis qui oraculis ac vaticiniis præfecti ſunt vel deficientibus omnino, etiam intercidere iſta, vel fugientibus aut alio migrantibus vim ſuam amittere: rurſuſque longo poſt tempore reverſis iis, tanquam inſtrumenta ſonare fatidica loca eorum ob præſentiam.

XVI. Quæ cum dixiſſet Cleombrotus, Heracleo, Sane, inquit: nemo nobis adeſt profanus, aut qui de diis incon-

δόξας ἀσυγκράτους ἡμῖν ἐχόντων παρέσιν· αὐτοὶ δὲ παραφυλάττωμεν αὐτούς, ὦ Φίλιππε, μὴ λάθωμεν ἀπό-
E πους ὑπολήψεις καὶ μεγάλας τῷ λόγῳ διδόντες. Εὖ λέγεις, ὁ Φίλιππος ἔφη, ἀλλὰ τί μάλιστά σε δυσωπεῖ τῶν ὑπὸ Κλεομβρότου πτοημάτων; Καὶ ὁ Ἡρακλέων, Τὸ μὲν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις, εἶπε, μὴ θεοὺς, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν πραγμάτων ἔοικεν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, ὑ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιοῦσθαι· τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις, μονονυχὶ ῥάγδην λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας
F καὶ πλάνας θηλάτους ὑπιφέρειν, τελωνοῦντας δὲ καὶ φονάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι, θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώτερον· ἠρώτησεν οὖν ὁ Κλεόμβροτος τὸν Φίλιππον, ὅστις εἴη καὶ ὁπόθεν ὁ νεανίας· πυθόμενος δὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πόλιν, Οὐδ' αὐτὸς ἡμᾶς, ἔφη, λανθάνομεν, ὦ Ἡρακλέων, ἐν λόγοις ἀτόποις γεγονό-

E. 7. ῥάγδην] Non Empedoclis ſed Plutarchi eſt. Locum referunt Euſeb. Præp. Evang. V, 17, et 4. item Theodoret. Serm. X. p. 624, apud quem eſt δραίμων ut in margine Venet. 2. Puto ῥάγδην *plena injecta manu*, ſcriptum a Plutarcho.

cinnas foveat ſententias: ipſi interim tamen, Philippe, nos attendamus, ne imprudentes orationi principia grandia, eaque abſurda, largiamur. Recte mones, reſpondit Philippus: ſed quidnam in dictis a Cleombroto eſt, quod te potiſſimum terret? Tum Heracleo: Quod oraculis, inquit, præeſſe ſtatuuntur non dii, quos par eſt nihil habere cum terreſtribus negotii, ſed deorum adminiſtri genii, id videtur mihi non male pronunciatum eſſe: quod autem geniis iſtis tantum non ex verſibus Empedoclis palam arreptis peccata quædam, calamitates, et errores a diis injuncti adſcribuntur, denique morti perinde atque homines ſubjiciuntur, ferocius mihi videtur dictum, magiſque barbarice. Quæſivit e Philippo Cleombrotus, quiſnam et cujas eſſet hic adoleſcens: cognitoque nomine et patria, Ne nos quidem, inquit, mi Heracleo, ignoramus in ſermonem nos in-

τις· ἀλλ' οὐκ ἔστι περὶ πραγμάτων μεγάλων μὴ μεγάλαις προχρησάμενον ἀρχαῖς, ὅπῃ τὸ εἰκὸς τῇ δόξῃ προσελθεῖν. Σὺ δὲ σεαυτὸν λέληθας, ὃ δίδως ἀφαιρούμενος· ὁμολογεῖς γὰρ εἶναι δαίμονας· τῷ δὲ μὴ φαύλους ἀξιοῦν εἶναι μηδὲ θνητούς, οὐκέτι δαίμονας φυλάττεις· πῶς 419
γὰρ τοὺς θεῶν διαφέρουσιν, εἰ μὴ κατ' οὐσίαν τὸ ἄφθαρτον, ἢ κατ' ἀρετὴν τὸ ἀπαθὲς ἢ ἀναμάρτητον ἔχουσιν;

ιζ'. Πρὸς ταῦτα τοῦ Ἡρακλέωνος σιωπῇ διανοουμένου τι πρὸς αὑτόν, Ἀλλὰ φαύλους μέν, ἔφη, δαίμονας οὐκ Ἐμπεδοκλῆς μόνον, ὦ Ἡρακλέων, ἀπέλιπεν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων καὶ Ξενοκράτης καὶ Χρύσιππος· ἔτι δὲ Δημόκριτος, εὐχόμενος εὐλόγχων εἰδώλων τυγχάνειν, δῆλος ὢν ἕτερα δυστεράπεια καὶ μοχθηρὰς γινώσκων ἔχοντα προαιρέσεις πνὰς καὶ ὁρμάς. Περὶ δὲ θανάτου τῶν τοιούτων ἀκήκοα λόγον ἀνδρὸς οὐκ ἄφρονος οὐδ' ἀλαζόνος. Αἰμιλιανοῦ γὰρ τοῦ ῥήτορος, οὗ καὶ Β

A. 8. τυγχάνειν, δῆλος ἦν] Vulgo τυγχάτειν, ἢ δῆλος ἦν: Delevi ἢ quod ſexcenties ab antecedente N ortum eſt.

cidiſſe abſurdi ſuſpectum. Sed non poteſt in diſputatione de magnis rebus ad conſentanea opinioni perveniri, niſi magnis utamur initio principiis. Tu vero non animadvertis id te auferre quod das; fateris enim eſſe genios: dum vero negas eos vitioſos eſſe ac mortales, non jam genios eſſe finis eos. Qua enim re a diis different, ſi et natura interitui non obnoxia, et quod ad virtutem attinet perturbationum erroriſque expertes ſunt?

XVII. Cum ad hæc Heracleo tacitus quippiam ſecum commentaretur, ſic Philippus infit. Non Empedocles tantum, O Heracleo, ſcriptum reliquit eſſe quoſdam pravos genios, ſed Plato etiam, Xenocrates, atque Chryſippus. Sed et Democritus dum precatur *imagines ſibi obtingere felices*, profecto oſtendit eſſe alias quaſdam adverſas atque pravas, et quæ voluntatem ad mala incitent. De morte autem geniorum narrationem audivi viri nequaquam fatui aut vani. Æmiliani rhetoris,

ὑμῶν ἔνιοι ἀκηκόασιν, Ἐπιθέρσης ἰῶ πατήρ, ἐμὸς πολίτης καὶ διδάσκαλος γραμματικῶν· οὗτος ἔφη, ποτὲ πλέων εἰς Ἰταλίαν ἐπιβῆναι νεώς, ἐμπορικὰ χρήματα καὶ συχνὺς ἐπιβάτας ἀγούσης· ἑσπέρας δὲ ἤδη περὶ τὰς Ἐχινάδας νήσους ἐποσβῆναι τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ναῦν ἀφερομένην πλησίον γενέσθαι Παξῶν, ἐγρηγορέναι δὲ τὺς πλείστους, πολλὺς δὲ καὶ πίνειν ἔτι δεδειπνηκότας· ἐξαίφνης δὲ φωνὴν ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Παξῶν ἀκουσθῆναι, Θαμοῦν τινος βοῇ κελεύντος, ὥστε θαυμάζειν
c ὁ δὲ Θαμοῦς Αἰγύπτιος ἰῶ κυβερνήτης, οὐδὲ τῶν ἐμπλεόντων γνώριμος πολλοῖς ἀπ' ὀνόματος· δὶς μὲν οὖν κληθέντα σιωπῆσαι, τὸ δὲ τρίτον ὑπακοῦσαι τῇ κελεύσει· κἀκεῖνον ἐπιτείναντα τὴν φωνὴν εἰπεῖν ὅτι, Ὅταν γένῃ κατὰ τὸ Παλῶδες, ἀπάγγειλον ὅτι Πὰν ὁ μέγας τέθνηκε· τοῦτ' ἀκούσαντας, ὁ Ἐπιθέρσης ἔφη, πάντας ἐκπλαγῆναι, καὶ διδόντας ἑαυτοῖς λόγον, εἴτε ποιῆσαι βέλτιον εἴη τὸ προστεταγμένον, εἴτε μὴ πολυπραγμονοῦντας

quem et veſtrum nonnulli audiverunt, pater fuit Epitherſes, civis meus, et grammaticæ doctor. Is aiebat ſe aliquando in Italiam navigare intendiſſe, ac conſcendiſſe navim, quæ et mercibus et multis vectoribus eſſet onuſta: ſub veſperam vero, cum juxta Echinadas eſſent, ventum poſuiſſe, navimque incerto curſu prope Paxas delatam: vigilaſſe tum vectorum pleroſque, multos etiamnum a cœna potaſſe. Tum ſubito ab inſula Paxis auditam fuiſſe vocem, quæ Thamun quendam nominatim cieret, non ſine admiratione hominum: erat autem Thamus iſte Ægyptius gubernator, paucis una vehentium de nomine notus. Hunc bis vocatum, ſiluiſſe: tertio vocanti reſpondiſſe, eumque contenta voce dixiſſe: *Ubi ad Palodes veneris, annuncia, magnum Panem eſſe mortuum.* Perterritos aiebat Epitherſes hoc audito univerſos, et inter ſe diſputaſſe præſtaretne exſequi hoc mandatum, an vero omittere, ne-

νειν, ἀλλ' ἐὰν ὕπως, γνῶναι τὸν Θαμοῦν, ἐὰν μὴ ἢ πνεῦμα, παραπλεῖν ἡσυχίαν ἔχοντα, νηνεμίας δὲ καὶ γαλήνης περὶ τὸν τόπον γενομένης ἀνεκπεῖν ὁ ἤκουσεν. Ὡς D οὖν ἐγένετο κατὰ τὸ Παλῶδες, ὅτε πνεύματος ὄντος ὅτε κλύδωνος, οὐκ πρύμνης βλέποντα τὸν Θαμοῦν πρὸς τὴν γῆν εἰπεῖν, ὥσπερ ἤκουσεν, ὅτι, Ὁ μέγας Πὰν τέθνηκεν· οὐ φθῆναι δὲ παυσάμενον αὐτὸν, καὶ γενέσθαι μέγαν ὠκὰ οἰμωγὴν καὶ πολλῶν στεναγμὸν, ἅμα θαυμασμῷ μεμιγμένον. Οἷα δὲ πολλῶν ἀνθρώπων παρόντων, ταχὺ τὸν λόγον εἰς Ῥώμην διαδοθῆναι, καὶ τὸν Θαμοῦν μεταπεμφθῆναι ὑπὸ Τιβερίου Καίσαρος· ὕστερον δὲ πιστεῦσαι τῷ λόγῳ τὸν Τιβέριον, ὥστε ἀφικνεῖσθαι καὶ ζητεῖν περὶ τοῦ Πανός· εἰκάζειν δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν φιλολόγους συχνοὺς ὄντας, τὸν ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Πηνελόπης γε- E γενημένον. Ὁ μὲν οὖν Φίλιππος εἶχε καὶ τῶν παρόντων ἐνίους μάρτυρας, Αἰμιλιανοῦ δ' γέροντος ἀκηκοότας.

que quicquam curioſe agere. Thamun autem ſtatuiſſe, ſi ventus ſpiraret, tacitum ſe prætervectum: ſin malacia ad eum locum pervectis exſiſterit, expoſiturum quod audiviſſet. Poſtquam ad Palodes perventum fuit, cum neque ventus eſſet, neque fluctibus mare exagitaretur, Thamun e puppi verſus terram proſpexiſſe, ac quod inaudiverat dixiſſe, *Mortuus eſt magnus Pan.* Vix dum conticuiſſe illum, et gemitum magnum exauditum fuiſſe, non unius ſed multorum admiratione mixtum. Quod autem fieri ſolet cum evenit aliquid multis teſtibus præſentibus, ſtatim rei famam Romæ fuiſſe diditam, Thamunque a Tiberio Cæſare fuiſſe arceſſitum, ac Cæſarem ita pro certo credidiſſe, ut de Pane illo diligenter inquiſiverit. Doctos vero, quos ille multos ſecum habebat, conjeciſſe eum eſſe, qui Mercurio et Penelopa fuiſſet natus. Habuit autem Philippus teſtes quoſdam ex iis qui tum una aderant, et Æmiliani jam ſenis auditores fuerant.

ιη'. Ὁ δὲ Δημήτριος ἔφη, Τῶν περὶ τὴν Βρεττανίαν νήσων τὰς μὲν πολλὰς ἐρήμους ἀναφάδας, ὧν οἰάς δαιμόνων καὶ ἡρώων ὀνομάζεσθαι· πλεῦσαι δὲ αὐτὸς ἱστορίας καὶ θέας ἕνεκα, πομπῆ δ' βασιλέως, εἰς τὴν ἔγγιστα κειμένην τῶν ἐρήμων, ἔχουσαν οὐ πολλοὺς ἐποικοῦντας, ἱεροὺς δὲ καὶ ἀσύλους πάντας ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ὄντας· ἀφικομένῳ δ' αὐτῷ νεωστὶ, σύγχυσιν μεγάλην περὶ τὸν ἀέρα καὶ δεισημείας πολλὰς γενέσθαι, καὶ πνεύματα καταφέρεσθαι καὶ πεσεῖν πρηστῆρας. Ἐπεὶ δ' ἐλώφησε, λέγειν τοὺς νησιώτας ὅτι τῶν χρειστόνων τινὸς ἔκλειψις γέγονεν· ὡς γὰρ λύχνος ἀναπιόμενος, φάναι, δεινὸν οὐδὲν ἔχει, σβεννύμενος δὲ πολλοῖς λυπηρός ἐστιν, ὕπως αἱ μεγάλαι ψυχαὶ τὰς μὲν ἀναλαμφθεῖσας εὐμενεῖς καὶ ἀλύπους ἔχουσιν, αἱ δὲ σβέσεις αὐτῶν καὶ φθοραὶ πολλάκις μὲν ὡς νυὶ πνεύματα καὶ ζάλας πρέπουσι, πολλάκις δὲ λοιμικοῖς πάθεσιν ἀέρα φαρμάττουσιν.

XVIII. Demetrius porro narravit, insulas circa Britanniam esse multas hinc inde sparsas (quales ex eo Sporades Græcis dicuntur) easque desertas, quarum nonnullæ geniorum et heroum dicantur. Se quoque mittente imperatore cognoscendi atque perlustrandi gratia profectum in eam quæ desertis proxima, a paucis tenebatur incolis, sed quos omnes Britanni sacros inviolabilesque haberent: statim vero post ipsius adventum magnam in aëre confusionem exstitisse, et portenta multa, ventosque in procellas erupisse, et ignitos vortices in terram delatos fuisse: sub horum finem, insulares dixisse, aliquem eorum qui præstantioris humana sunt naturæ, esse desiisse: sicut enim lucerna, dum accenditur, nihil secum mali trahit: cum exstinguitur, molestiam multis adfert, sic magnas animas effulgere quidem placidas et innoxias, dum delentur autem atque occidunt, sæpe, sicut et in præsentia, ventos ac tempestates excitare, aliquando etiam pestilentia aërem infi-

Ἐκεῖ μύθοι μίαν εἶ) νῆσον εἰ ἢ τὸν Κρόνον κατειρχθαι 420
φρουρούμενον ὑπὸ τοῦ Βριάρεω κεκευδόντα· δεσμὸν γὰρ
αὐτῷ τὸν ὕπνον μεμηχανῆσθαι, πολλοὺς δὲ περὶ αὐτὸν
εἶναι δαίμονας ὑπασπιστὰς καὶ θεράποντας.

ιθ'. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Κλεόμβροτος, Ἔχω μὲν, ἔφη,
καὶ ἐγὼ τοιαῦτα διελθεῖν· ἀρκεῖ δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν,
τὸ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, μηδὲ κωλύειν ἔχειν ὅπως ταῦτα.
Καίτοι τοὺς Στωϊκοὺς, ἔφη, γινώσκομεν οὐ μόνον κατὰ δαι-
μόνων λιτὴν λέγω δόξαν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ, θεῶν ὄντων
τοσούτων τὸ πλῆθος, ἐνὶ χρωμένους ἀϊδίῳ καὶ ἀφθάρτῳ, Β
τοὺς δ' ἄλλους καὶ γενομένους καὶ φθαρήσεσθαι νομίζοντας.
Ἐπικουρείων δὲ χλευασμοὺς καὶ γέλωτας ὑπὸ φοβητέον,
οἷς τολμῶσι χρῆσθαι καὶ κατὰ τῆς προνοίας μῦθον αὐ-
τοὶ ἀποκαλοῦντες. Ἡμεῖς δὲ τὸν ἀπειρίαν μῦθον
εἶ) φαμὲν, ἐν κόσμοις τοσούτοις μηδένα λόγῳ θείῳ κυ-

A. 7. κωλύειν—τοσούτων] Prius a Xyl. fumtum: poſterius a var. Lect. Venet. 2. Pol. Jannot. Mcz. Vulgo, κώλυσιν—τοσοῦτον.

cere. Sane ibi quandam eſſe inſulam, in qua Saturnus captivus detineatur a Briareo, dormiens: hoc enim vinculum adverſus eum fuiſſe excogitatum: et adeſſe Saturno multos genios, comites ipſius ac famulos.

XIX. Hunc ſermonem excipiens Cleombrotus, Habeo, inquit, ipſe etiam quæ narrare poſſim horum germana: ſed ad præſens propoſitum ſufficit, ea non adverſari dictis, neque impedire quo minus vera putentur. Et vero Stoicos novimus non modo de geniis in eadem nobiſcum ſententia eſſe, ſed etiam de diis, quorum tantum ſtatuunt numerum, unum duntaxat æternum interituſque expertem, reliquos et natos et obituros cenſere. Neque metuendæ ſunt nobis Epicureorum ſannæ atque riſus, quibus etiam adverſus Providentiam uti non verentur, dum eam fabulæ titulo irrident. Nos fabulæ nomen rectius competere dicimus in Infinitatem eorum, quæ de tot mundis nullum habet divina

Cερνώμμον ἔχυσαν, ἀλλὰ πάντας ὁκ ταυτομάτυ καὶ γεγονότας καὶ συνιςαμένες. Εἰ δὲ χρὴ γελᾶν ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ εἴδωλα γελαςέον τὰ κωφὰ καὶ τυφλὰ καὶ ἄψυχα, τοῖ μύεσιν ἀπλέτυς ἐπὶ τοὺς ὑποδόδους ὑποφαινόμενα, καὶ τοὺς ἐνοςοῦντα πάντη, τὰ μὲν ἔτι ζώντων, τὰ δὲ τάλαι καταικαέντων ἢ καὶ κατασαπέντων ἀποῤῥυέντα, φλεδόνας καὶ σκιὰς ἕλκοντες εἰς φυσιολογίαν· ἂν δέ φῇ τις εἶ δαίμονας οὐ φύσει μόνον ἀλλὰ καὶ λόγοις, καὶ τὸ σώζεσθαι καὶ ἀθανατίειν πολὺν χρόνον ἔχοντας, δυσκολαίνοντας.

κ'. Ῥηθέντων δὲ τούτων, ὁ Ἀμμώνιος, Ὀρθῶς, ἔφη, μοι δοκεῖ Θεόφραςος ἀποφήνασθαι· τί γὰρ κωλύει φωνὴν δέξασθαι σεμνὴν καὶ φιλοσοφωτάτην· καὶ γὰρ ἀθετυμένη— ἀνυπάρκτων. Senſum Verſione expreſſi.

B. 10. τοῖ μύεσιν] Forte ἃ τοιμαίνουσιν. Huc ducit et Venet. 2. τοιμένυσιν.
C. 7. φλέφρας;] Sanum puto; licet κλεύμῤῥητας legant Anon. Amiot. Mez. Theophraſti dictum cenſendum eſt verbis illis. Καὶ γὰρ ἀθετυμένη—

gubernatum ratione, ſed omnes caſu ut natos, ita etiam conſtantes. Quod ſi omnino ridendum eſt in philoſophia, imagines iſtæ rideantur mutæ, cæcæ, atque inanimæ, quas illi neſcio ubi permanere aiunt, et infinitos annorum circulos conficere apparendo, paſſimque oberrando, cum aliæ a vivis, aliæ a pridem crematis aut etiam putredine abſumtis, defluxerint corporibus: hos, inquam, rideamus, qui nugas ac umbras hujuſmodi in philoſophiam attrahant, interim indigne ferentes, ſi quis aſſerat geniis non natura modo, ſed ratione etiam congruere ut multum temporis permaneant.

XX. Secundum hæc Ammonius, Recte, inquit, mihi pronunciaſſe videtur Theophraſtus, quid enim obſtat quin ſententiam graviſſimam et philoſophiæ convenientiſſimam recipiamus dicentis: opinionem de Dæmonibus, ſi rejiciatur, multa eorum ſimul abolere quæ fieri poſſunt, demonſtratione autem carent:

δυναμένων, ἀναιρεῖ, καὶ πεπεμένη πολλὰ συνεφέλκεται τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀνυπάρκτων; Ὁ μέντοι μόνον ἀκήκοα τῶν Ἐπικουρείων λεγόντων πρὸς τοὺς εἰσαγομένους ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους δαίμονας, ὡς ὑ δυνατόν ἐστι φαύλους καὶ ἁμαρτητικοὺς ὄντας, μακαρίους καὶ μακραίωνας εἶναι, πολλῷ τυφλότητα τῆς κακίας ἐχούσης, καὶ τὸ παρεπόμενον τοῖς ἀναιρετικοῖς, εὐήθεις ὄντιν. Οὕτω γὰρ Ἐπικουρός τε χείρων Γοργίου φανεῖται τῷ σοφιστῇ, καὶ Μητρόδωρος Ἀλέξιδος τοῦ κωμῳδοποιοῦ· διπλάσιον γὰρ ἔτος ἔζησε τοῦ Μητροδώρου, Ἐπικούρου δ' ἐκεῖνος πλέον ἢ ἑβδομήκοντα. Ἄλλως γὰρ ἰσχυρὸν ἀρετῇ καὶ κακίαν εἶναι ἀσθενεῖς λέγομεν, οὐ πρὸς ἀθανασίαν καὶ ἀφάνισιν σώματος· ἐπεὶ καὶ τῶν θείων πολλὰ δυσκίνητα καὶ νωθρὰ ταῖς ψυχαῖς ὄντα, πολλὰ δὲ ἀκόλαστα καὶ ἄτακτα, τῶν σωστῶν καὶ παντάρκων χρόνους ζῇ μακροτέρους. Ὅθεν

E. 2. ἀσθενεῖς λέγομεν, οὐ] Vera lectio in qua fere conſentiunt Amiot. Xyl. Turn. T. V. Mez. Vulgo ἀσθενοῦς λεγομένου.

E. 3. θείων] Legendum vel ζώων ex Anon. T. V. Mez. vel θηρίων quod propius eſt vulgato. Cum utroque conſentit Xyl. et Amiot.

ſin admittatur, multa ſecum trahere impoſſibilia et quæ non exſtiterint? Quod tamen unum audivi Epicureos adferre contra Empedoclem genios introducentem, non poſſe eos, mali cum ſint et vitioſi, beatos eſſe ac longævos, quod multa adſit pravitati cæcitas, procliviſque ad ea quæ interimunt lapſus: id vero fatuum eſt. Hac enim ratione efficitur, Epicurum Gorgia ſophiſta, et Metrodorum Alexide comœdiæ ſcriptore eſſe deteriorem; hic enim duplum annorum vitæ Metrodori vivendo confecit, Gorgias amplius triente ſeculum Epicuri ſuperavit. Alia nimirum ratione validam rem eſſe virtutem, vitium imbecillam dicimus, non quod ad corporis durationem aut diſſolutionem reſpiciamus: quando etiam animalium multa tarda hebetique indole prædita, multa etiam libidinoſa et incompoſita diutius vivunt, quam ingenioſa et callidiſſima alia. Ita-

οὐκ εὖ πρὸς θεὸν τὴν ἀϊδιότητα ποιοῦσιν ἐκ φυλακῆς καὶ ἀφαιρέσεως τῶν ἀναιρετικῶν· ἔδει γὰρ ἐν τῇ φύσει τὸ μακαρίου τὸ ἀπαθὲς καὶ ἄφθαρτον εἶναι, μηδεμιᾶς περιγματείας δεόμενον. Ἀλλ' ἴσως τὸ λέγειν πρὸς μὲν παρόντας, οὐκ εὐγνωμον φαίνεται· πάλιν οὖν
F ὁ Κλεόμβροτος ἡμῖν, ὃν ἄρτι περὶ τῆς μεταστάσεως καὶ φυγῆς τῶν δαιμονίων ἀφῆκε λόγον, ἀναλαβεῖν δίκαιός ἐστι.

κα'. Καὶ ὁ Κλεόμβροτος, Ἀλλὰ θαυμάσαιμ' ἄν, εἶπεν, εἰ μὴ πολὺ φαίνεται τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀτοπώτερος· καίτοι δοκεῖ φυσιολογίας ἔχεσθαι, καὶ Πλάτων αὐτῷ παρέχει τὸ ἐνδοσιμον, οὐχ ἁπλῶς ἀποφηνάμενος οὐκ ἀδόξης ἁμαυρᾶς, καὶ ὑπόνοιαν ἐμβαλὼν αἰνιγματώδη μετ' εὐλαβείας· ἀλλ' ὅμως πολλὴ γέγονε καὶ κεκίνηκε
421 κατάβοησις ὑπὸ τῶν ἄλλων φιλοσόφων. Ἐπεὶ δὲ μύθων καὶ λόγων ἀναμεμιγμένων κρατὴρ ἐν μέσῳ πρό-

F. 9. πολλὰ] Sic A. B. Colleg Nov. T. Mez. Vulgo πολύ.

que non recte deo Epicurei immortalitatem ideo tribuunt, quod caveat et repellere possit quæ vim habent interimendi; oportebat enim in ipsa natura beati immunitatem perpessionum ac interitus inesse, neque opus habere labore ad eam consequendam ullo aut negotio. Sed fortassis parum æqui animi esse videatur disputatio contra absentes; itaque Cleombroti est quam de migratione et fuga geniorum intermisit orationem resumere ac persequi.

XXI. Tum Cleombrotus, Atqui mirer profecto, inquit, si non multo absurdior dictis vobis judicetur, quanquam cum naturæ rerum explicatione videatur cohærere, Platoque ei incentivum præbuerit, non aperte pronuncians, sed obscura opinione suspicionem quandam de re ambagibus perplexam prodiderit: caute is quidem, sed tamen multis ipse quoque philosophorum clamoribus impetitus. Verum quando in medium propositus est crater fabularum

κειται, καὶ πού τις ἂν εὐμενεστέρως ἀκροαταῖς ὀπίσω ὥσπερ νομίσματα ξενικὰ, τούτους δοκιμάσατε τοὺς λόγους, οὐκ ὀκνῶ χαρίζεσθαι βαρβάρου διήγησιν ἀνδρός, ὃν πλάναις πολλαῖς, καὶ μάντεσι τελέσας μεγάλα περὶ τῶν ἐρυθρᾶν θαλάσσαν ἀνθρώποις ἀνὰ πᾶν ἔτος ἅπαξ ἐντυγχάνοντα, τἄλλα δὲ σὺν ταῖς νύμφαις νομάσι καὶ δαίμοσιν, ὡς ἔφασκε, μόλις ἐξανθρωπὼν, ἔτυχον λόγου καὶ φιλοφροσύνης. Κάλλιστον μὲν οὖν ὧν εἶδον ἀνθρώπων ὀφθῆναι, νόσου τε πάσης ἀπαθὴς διετέλει, καρπόν B τινα τοῦτον φαρμακώδη καὶ πικρὸν ἑκάστου μηνὸς ἅπαξ προσφερόμενος· γλώτταις δὲ πολλαῖς ἤσκητο χρῆσθαι, πρὸς δ' ἐμὲ τὸ πλεῖστον ἐδώριζεν, οὐ πόρρω μελῶν· φθεγγομένου δέ, τ' τόπον εὐωδία κατεῖχε, τ' σώματος ἥδιστον ἀποπνέοντος. Ἡ μὲν οὖν ἄλλη μάθησις καὶ ἱστορία συνελὼν

A. 3. πού τις ἂν] Legendum videtur οὔ τις ἄν. Mox inter θάλασσαν et ἀνθρώπους delevimus εἶναι, ſecundum F. Venet. 2. Ald. Baſ. Tum σὺν ταῖς mutandum in σύννομα cum Reiſk.

B. 5. ἥδιστον] Forte πλεῖστον, ut Euſeb. Præp. Evang. V, 5.

ſermonibus permixtarum, neque temere in æquiores auditores incidere liceat, ubi hæ narrationes veluti peregrinum numiſma examinari poſſint: non gravate vobis barbari hominis narrationem largiar: quem hominem multis ipſe erroribus, indiciique mercede ampla perſoluta, apud rubrum mare ſemel quotannis hominum congreſſui ſe exhibentem, reliquum tempus (ut ipſe aiebat) cum vagis Nymphis et geniis degentem, ægre demum inveni, ab eoque comiter ad colloquium ſum admiſſus. Formoſiſſimus iſte hominum, quos egò quidem viderim, erat, et ab omni perpetuum morbo ſecurus vivebat, ſingulis menſibus ſemel fructu herbæ cujuſdam medicato et amaro veſcens: multis utebatur linguis, mecum autem Dorice maximam partem locutus eſt, ſermone non multum a carmine ac cantu differente: loquente autem ipſo ſuavis odor locum obtinebat, ore ipſius ſuaviſſime fragrante. Is cum totum tempus reli-

αὐτὸς τὸν πάντα χρόνον· εἰς δὲ μαντικὴν ὠρέγετο μίαν ἡμέραν ἔτους ἑκάστου, καὶ προθέσπιζε χαπὼν ὅτι θάλατταν, ἐπεφόρτων δὲ καὶ δωράσιν καὶ γραμματεῖς βασιλέων, εἶτ' ἀπήεσαν. Ἐκεῖνος ὧν τῇ μαντικὴν ἀνῆγεν εἰς δαίμονας· ἤδιστον δὲ Δελφῶν λόγον εἶχε, καὶ περὶ τῶν λεγομένων περὶ τὸ Διόνυσον ὀρταῦθα καὶ ὀργιομένων ἱερῶν, οὐδενὸς ἀναιδοῦς ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶκεῖνα δαιμόνων ἔργα εἶναι πάθη μεγάλα, καὶ ταῦτα δὴ περὶ Πύθωνα· τῷ δ' ὑπαλείναντι μετ' ὀνέα ἑπτὰ, μετ' εἰς τὰ Τέμπη γενέσθαι τὴν φυγὴν ἀλλ' ὀκτωκαίδεκα ἐλθεῖν εἰς ἕτερον κόσμον· ὕστερον δ' ὀκεῖθεν ὀπιαυτοῖς μεγάλων ὀνέα περιόδοις ἀγὼν νενόμισται, καὶ φοῖβον ἀληθῶς, καὶ ἐλθόντα τὸ χρηστήριον παραλαβεῖν, τέως ὑπὸ Θέμιδος φυλαττόμενον. Οὕτως δὲ ἔχειν καὶ τὰ Τυφωνικὰ, καὶ τὰ Τιτανικὰ δαιμόνων μάχας γεγονέναι πρὸς δαίμονας, εἶτα

C. 6. τὸν φυγὸν—κόσμον] Ita recepimus ex Euſebio. Vulgo μετὰ τῆ φυγῆν αὐτὸν ἐκπεσόντα κόσμον.
C. 8. καὶ ἰλθόντα] Legendum καταλθόντα. Mox ἔχειν ex Euſeb. pro vulgato ἴχει. Poterat et ſcribere ἴφη.

qua cognitione et ſcientia rerum valeret uno die quotannis afflatu ad vaticinandum agebatur, et ad mare ſe conferens, futura prædicebat: accedebant autem eo et principes et regum ſcribæ, eoque audito diſcedebant. Hic ergo divinationem geniis acceptam ferebat, plurimuſque erat in Delphorum mentione: et quæ hic Baccho eveniſſe dicuntur, et ſacrificia peraguntur, omnia inaudiverat. Verum cum hæc eſſe magnos geniorum caſus affirmabat, tum ea ipſa quæ de Pythone feruntur. Quem qui occidit, eum neque per novem annos, neque apud Tempe exſulaſſe aiebat: verum ejectum veniſſe in alium mundum, atque inde circumactis novem magnorum annorum curriculis, expiatum, vereque Phœbum, id eſt mundum, rediiſſe, atque oraculum recepiſſe, quod interim cuſtoditum a Themide fuerat. Eandem eſſe rationem docebat Typhonicorum et Titanicorum, fuiſſe pugnas geniorum adverſus genios, tum exſilia

φυγὰς τῶν κρειττόνων, ἢ δικαιώσεις ὑπὸ θεῶν τῶν ἐξαμαρτόντων, οἷα Τυφὼν λέγεται περὶ Ὄσιριν ἐξαμαρτεῖν, καὶ Κρόνος περὶ Οὐρανόν, ὧν ἀμαυρότεραι γεγόνασιν αἱ τιμαί· ἢ καὶ παντάπασι μεταξάντων εἰς ἕτερον κόσμον. Ἐπεὶ καὶ Σολύμους ὠφελάνομεν τοὺς Λυκίων πλησιοίκους οἱ τοῖς μάλιστα τιμᾶν τὸν Κρόνον· ἐπεὶ δὲ ἀποκτείναντας τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, Ἄρσαλον καὶ Δρύον καὶ Τροσοβιόν, ἔφυγε καὶ μετεχώρησεν ὁποιδήποτε, (τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν) ἐκεῖνον μὲν ἀμελεῖσθαι, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἄρσαλον σκληροὺς θεοὺς προσαγορεύεσθαι, καὶ E τὰς κατάρας ὑπὲρ τούτῳ ποιεῖσθαι δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ Λυκίους. Τούτοις μὲν οὖν ὅμοια πολλὰ λαβεῖν ἔστιν ἐκ τῶν θεολογουμένων. Εἰ δὲ τοῖς νενομισμένοις τῶν θεῶν ὀνόμασι δαίμονάς τινας καλοῦμεν, οὐ θαυμαστέον, ἔφην ὁ ξένος· ᾧ γὰρ ἕκαστος θεῷ συντέταχται, καὶ παρ' ἐκεῖνα δυνά-

D. 8. Δρύον καὶ Τροσοβιόν] Euſeb. Ἄρυτον καὶ Τόσιβιν. Mox ἐκεῖνον ex eodem pro vulgato ἐκείναν; item ὁποιδήποτε pro ὁπηδήποτε: item προσαγορεύεσθαι accedentibus D. et Colleg. Nov. Idem Euſeb. Σκληροὺς θεοὺς et ἐπὶ τούτων quod utrumque reddidit Xylander, nulla magnopere neceſſaria de cauſa.

ſuperatorum, aut pœnas a deo peccantibus impoſitas: quomodo Typhon in Oſiridem, et Saturnus in Cœlum fertur commiſiſſe: quorum obſcurior factus eſt cultus, aut etiam plane intercidit, cum ii in alium commigraverint mundum. Nam et Solymos audio Lyciorum vicinos Saturno quantos non alii majores habuiſſe honores: ſed cum is interfectis ipſorum principibus Arſalo, Dryo et Troſobio, fugit, et alio (incertum quo, neque ipſi poſſunt hoc dicere) commigravit; eo neglecto principes iſtos *Scirorum* deorum appellatione adfeciſſe, perque eorum nomen publice ac privatim exſecrationes feciſſe Lycios. Hujus generis multa deſumi poſſunt ex his, quæ tradita ſunt de diis. Quod autem nominibus deorum receptis quoſdam genios appellamus, id, addebat hoſpes, mirum videri non debet: cui enim deo quivis geniorum adjunctus eſt, et a

μεως καὶ τιμῆς ἐλήγχεν, ἀπὸ τούτου φιλεῖ καλεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἡμῶν ὁ μὲν τις Διΐος, ὁ δὲ Ἀθηναῖος, ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ἢ Διονύσιος, ἢ Ἑρμεῖος· ἀλλ' ἔνιοι μὲν οὐκ ὀρθῶς καὶ τύχῃ ἐκλήθησαν, οἱ δὲ πολλοὶ μηδὲν
F προσηκούσας, ἀλλ' ἐπιλαγχάνοντες ἐκτήσαντο θεῶν παρωνυμίας.

κβ'. Σιωπήσαντος δὲ τοῦ Κλεομβρότου, πᾶσι μὲν ὁ λόγος ἐφάνη θαυμαστός· τῷ δ' Ἡρακλέωνος πυθομένῳ τοῦ ταῦτα προσήκει Πλάτωνι, καὶ πῶς ἐκεῖνος τὸ ἐνδέσιμον τῷ λόγῳ τούτῳ παρέσχεν, Ὁ Κλεόμβροτος, Εὖ μνημονεύεις, ἔφην, ὅτι τὴν μὲν ἀπειρίαν αὐτόθεν ἀπέ-
422 γνω τῶν κόσμων, περὶ δὲ πλήθους ὡρισμένου, διηπόρησε, καὶ μέχρι τῶν πέντε τοῖς ἐπισπειρομένοις καὶ στοιχεῖον ἕνα κόσμον ἑκάστῳ χωρήσας τὸ εἰκός, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐφ' ἑνὸς ἐτήρησεν· καὶ δοκεῖ τοῦτο Πλάτωνος ἴδιον εἶναι, τῶν ἄλλων

F. 5. οὐ ταῦτα προσήκει] Ita Anon. T. V. Mez. Ceteri, μὴ ταῦτα προσήκειν.

quo vim honoremque adeptus, ab eo nomen habere gaudet: ſicut et noſtrum alius Jovius, alius Minervius, alius Apollonius, alius Dionyſius, alius Mercurialis dicitur. Sed quidam etiam fortuito recte appellati ſunt: alii nihil ad ſe pertinentes, ſed alienas deorum denominationes nacti.

XXII. His dictis cum obticuiſſet Cleombrotus, nemo fuit cui non admirabilis ſermo hic videretur. Heracleone autem interrogante, Quonam modo iſta ad Platonem perti-
nerent, et quomodo is occaſionem huic præbuiſſet ſermoni: Probe, inquit Cleombrotus, meminiſti, Platoni infinitatem mundorum abſque ulla dubitatione improbatam, de multitudine autem definita eum dubitaſſe: cumque iis qui ſingulos mundos ſingulis elementis adſignant, uſque ad quinarium mundorum numerum probabilia ſecutus argumenta conceſſiſſet, ipſum in unius mundi aſſertione ſe continuiſſe. Videturque hoc Platoni eſſe peculiare, reliquis

σφόδρα φοβηθέντων τὸ πλῆθος, ὡς τὸν ὑπὲ τιμὴ ὕλιον μὴ ὁρίσαντας, ἀλλ' ἐκβάντας εὐθὺς ἀορίστου καὶ χαλεπῆς ἀπειρίας ἐπιλαμβανούσης. Ὁ δὲ ξένος, ἔφην ἐγώ, τοῦ πλήθους κόσμων ἄριζεν ἢ Πλάτων, ὅτεν εὖ ἐγένετο τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, σὺ δὲ διεπειράθης; Ἀλλ' οὐκ ἔμελλον, εἶπεν ὁ Κλεόμβροτος, εἰ μηδὲν ἄλλο τῷ τοῦ ζητεῖν λιπαρὴς εἶ καὶ τοῦθόμος ἀκροατὴς, ὑπιδόντος ἑαυτὸν ἵλεω καὶ παρέχοντος. Ἔλεγε δὲ μητ' ἀπείρους, μηδ' ἕνα, μήτε πέντε κόσμους, ἀλλὰ τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν εἶναι, σωτεταγμένους σχῆμα τριγωνοειδὲς, οὗ πλευρὰν ἑκάστην ἑξήκοντα κόσμους ἔχειν· τριῶν δὲ τῶν λοιπῶν ἕκαστον ἱδρύσθαι κατ' γωνίαν, ἅπτεσθαι δὲ τοὺς ἐφεξῆς ἀλλήλων, ἀτρέμα τοῦ ὄγκου, ὥσπερ οἱ χορεῖαι· τὸ δ' ἐντὸς ὑπίπεδον τῶν τριγώνων κοινὸν ἑστίαν εἶναι πάντων, καλεῖσθαι δὲ πεδίον ἀληθείας, ἐν ᾧ τοὺς λόγους καὶ τὰ

A. 5. ἐπὶ τὸν ὕλην] Lege ἐπὶ τὴν ὕλην quod vertendo reddidimus.
A. 8. ὁ Πλάτων, ὅτεν ὦν ἐγένετο] Legendum ἢ Πλάτων; ἢ, ὅτι συμφέρει—ut Xyl. vertit. Mox τῷ περὶ ταῦτα, melius Mez. et Reisk. τῶν περὶ ταῦτα.

a mundorum multitudine valde abhorrentibus, quod qui materiam non uno mundo definirent, hunc egreſſi ſtatim in infinitam et moleſtam inciderent infinitatem. Tum ego: Peregrinus vero, aiebam, iſte tuus eandemne quam Plato mundorum multitudinem cenſebat? aut in tuo cum eo congreſſu ne exploraviſti quidem ejus ſententiam? Reſpondit hæc Cleombrotus. An vero mihi quicquam prius eſſe debuit, quam ut de talibus rebus interrogarem audiremque alacriter, cum ſe ille mihi tam facilem præberet? Dicebat ergo ille, mundos neque innumeros eſſe, neque unum, neque quinque mundos, ſed numero centum octoginta tres, triquetra figura collocatos, ita ut in quovis latere ſint ſexaginta, in quovis angulo unus: qui vero deinceps ſint poſiti, horum proximum a proximo ſemper ſenſim tangi, ac circuire eos veluti in chorea. Planitiem porro, quæ triangula hac figura includitur, communem eſſe omnium larem ſive focum, et campum veritatis dici, ubi repoſitæ ſint

εἴδη καὶ τὰ παραδείγματα τῶν γεγονότων καὶ γενησομέ-
C νων ἀκίνητα κεῖσθαι, καὶ περὶ αὐτὰ τὸν αἰῶνος ὄντος, οἷον ἐπορρεῖν ἐπὶ τοὺς κόσμους φέρεσθαι τὸν χρόνον. Ὁρᾶν δὲ τούτων καὶ θεᾶσθαι ψυχαῖς ἀνθρωπίναις ἅπαξ ἐν ἔτεσι μυρίοις ἐξαρχεῖν, ἂν γε εὖ βιώσωσι· καὶ τὰ ἐνταῦθα τελεῖσθαι τὰς ἀρίστας, ἐκείνης ὄντως εἰ τῆς ἐποπτείας καὶ τελετῆς, καὶ τοὺς λόγους ἀναμνήσεως, ἕνεκα τοῦ ἐκεῖ φιλοσοφεῖσθαι καλῶν, ἢ μάτην παρεῖσθαι. Ταῦτ', ἔφη, περὶ τούτων μυθολογοῦντος ἤκουον ἀτεχνῶς, καθάπερ ἐν τελετῇ καὶ μύσει, μισθαμίαν ἀπόδειξιν τοῦ λέγειν μηδὲ πίστιν ὑπιφέροντος.

κγ'. Κἀγὼ τὸν Δημήτριον παρασαλπεύσας, πῶς
D ἔχει, ἔφην, τὰ τῶν μνηστήρων ἔπη, τὰ τοῦ Ὀδυσσέα θαυμασάντων τὸ τόξον μέγα χειριζόμενον; Ὑπομνησθέντος δὲ

C. 2. ἐπὶ τοὺς κόσμους] Ita T. V. Verſiones Turn. et Amiot. Anon. Mez. Vulgo ἐπὶ τοὺς χρόνους.

C. 6. ἀνεμνήσεως,—ἔφη] Prius ex noſtra correctione ad quam unus proxime accedit liber Colleg. Nov. ἀνέμνησας, reliqui ἀνέμνησεν. Poſterius ex D. Anon. Mez. Vulgo ἔφην.

rationes et formæ atque exemplaria eorum quæ exſtiterunt et exiſtent, immobilia hæc omnia, circaque ea eſſe æternitatem, a qua tempus, quaſi defluens quædam portio, feratur ad mundos. Hæc videnda et contemplanda offerri humanis animis ſemel intra annos decem millia, ſiquidem recte vivant: et quæ hic optima ſacra aut myſteria putantur, ſomnium eſſe iſtius contemplationis atque ſacri ſpectaculi: addebatque aut propter recordationem illorum, quæ illic ſunt bona, hic homines litteris philoſophiæ que ſtudere, aut inanem ſumere operam. Hæc, aiebat, ego ipſum hiſce de rebus audivi ſcilicet ut fit in ſacrificiorum et myſteriorum traditione diſſerentem, cum nullam dictis demonſtrationem adderet, neque argumentis fidem conciliaret.

XXIII. Hic ego e Demetrio quærere, qui haberent procorum verba Ulyſſem admirantium, cum is arcum manibus tractaret. Cumque me-

Δημητρίω, ταῦτ', ἔφην, ἐπέρχεῃ καμοὶ περὶ τοῦ ξένου εἰπεῖν, Εἴ τις θηρητὴρ ἢ ἐπίκλοπος ἔπλετο δογμάτων τε καὶ λόγων παντοδαπῶν, καὶ πολυπλανὴς ἐν γράμμασι, καὶ οὐ βάρβαρος, ἀλλ' Ἕλλην γένος ἦν, πολλῆς Ἑλληνίδος μύσης ἀνάπλεως· ἐλέγχει δ' αὐτὸν ὁ τῶν κόσμων ἀριθμός, οὐκ ὢν Αἰγύπτιος οὐδὲ Ἰνδός, ἀλλὰ Δωριεὺς ἀπὸ Σικελίας, ἀνδρὸς Ἱμεραίου τοὔνομα Πέτρωνος. Αὐτοῦ μὲν οὐκ εἶνα βιβλίδιον οὐκ ἀνέγνων, οὐδὲ οἶδα σαφῶς ὁμολογούμενον· Ἵππυς δὲ ὁ Ῥηγῖνος, οὗ μέμνηται Φανίας ὁ Ἐρέσιος, ἴσως εἶχε δόξαν ταύτην Πέτρωνος καὶ λόγον, ὡς ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τρεῖς κόσμους ὄντας, ἁπτομένους δ' ἀλλήλων κύκλῳ στοιχεῖον· ὅ, τι δὴ τοῦτ' ἐστὶ, κύκλῳ στοιχεῖον ἅπτεσθαι, μὴ προσαψαφῶν, μηδ' ἄλλου τινὰ πιθανότητα προσάπτων. Ὑπολαβὼν δὲ Δημήτριος, Τίς δ' ἂν, εἶπεν, ἐν τοιούτοις πράγμασιν εἴη πιθανότης, ὅπου καὶ Πλάτων οὐδὲν εἰκὼς εὔλογον οὐδ' ἐοικὸς ὕ-

D. 4. Θηρητήρ] Θυητὴρ Xyl. et Mez. ex Homero Od.

moria ipſe ea ſuggeſſiſſet: Idem, inquam, mihi ſubit dicere de peregrino iſto:

En contemplator fuit, ac fur callidus iſte

ſententiarum ſermonumque omnis generis, varieque pervagatus litteras: neque barbarus fuit, ſed Græcus, et eruditione Græcanica affatim refertus. Arguit hoc numerus mundorum, non Ægyptius aut Indus, ſed Dorienſis, e Sicilia propagatus, cujus autor Petro fuit Himeræus. Hujus quidem libellum ipſe non legi, neque ſcio an extet etiamnum. Sed Hippys Rheginus, cujus meminit Phanias Ereſius, hanc ait opinionem ac ſententiam eſſe Petronis, Mundos eſſe centum octoginta tres, qui ſeſe invicem elemento attingant: quid autem ſit contactus ratione elementi, non explicat, neque quicquam aliud adjicit, quod rem probabilem faciat. Sub hæc Demetrius: Et quæ, inquit, probabilitas his in rebus inſit? quando ipſe Plato nihil conſentaneum aut veriſimile

ε τως καπέβαλε τὸν λόγον; καὶ ὁ Ἡρακλέων, Ἀλλὰ μὴν ὑμῶν, ἔφη, τῶν γραμματικῶν ἀκούομεν εἰς Ὅμηρον ἀγόντων τιὼ δόξαν, ὡς ὁκεῖνα τὸ πᾶν εἰς πέντε κόσμους διανέμοντος, ἠθερινὸν, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν, ὄλυμπον· ὧν τὰ μὲν δύο, κοινὰ καταλείπει· γῆν μὲν τῦ κάτω παντὸς οὖσαν, ὄλυμπον δὲ τῦ ἄνω παντός· οἱ δ' ἐν μέσῳ τρεῖς τοῖς τρισὶ θεοῖς ἀπεδόθησαν. Οὕτω δὲ καὶ Πλάτων ἔοικε τὰ κάλλιστα καὶ πρῶτα σωμάτων εἴδη καὶ
423 σχήματα συνέμων ταῖς τῦ ὅλε διαφοραῖς, πέντε κόσμους καλεῖν, τὸν γῆς, τὸν ὕδατος, τὸν ἀέρος, τὸν πυρός· ἔσχατον δὲ τ' περιέχοντα τούτους, τ' ὃ δωδεκάεδρον, πολίχνιον καὶ πολύτρεπτον, ᾧ μάλιστα δὴ ταῖς ψυχαῖς περίοδος καὶ κινήσεσι πρέπον σχῆμα καὶ συναρμόττον ἀπέδωκε. Καὶ ὁ Δημήτριος, Ὅμηρον, ἔφη, τί κινῶμεν ἐν τῷ παρόντι; μύθων γὰρ ἄλις. Πλάτων δὲ πολλῦ δεῖ τὰς πέντε τῦ κόσμε διαφορὰς πέντε κόσμους ποιῆ-

effatus, autor duntaxat hujus fuit ſententiæ. Vos tamen grammaticos, inquit Heracleo, audimus nos, opinionem iſtam Homero vindicantes, qui univerſum in quinque diviſerit mundos, Cœlum, Aquam, Aërem, Terram, Olympum: de quibus duos relinquat communes, ſcilicet terram univerſi infimam, et Olympum ſupremam partem, reliquos autem tres tribus diis attribuat. Eodem etiam modo Plato, qui videtur pulcherrimas eaſdemque primas corporum ſpecies univerſi diſtinctis partibus accommodans, quinque facere mundos, Terræ unum, unum Aquæ, alios Aëris, et Ignis: extremum, qui hos contineat, quem duodecim baſium corpori ob varietatem motus et multitudinem laterum comparavit, quod illam figuram maxime converſionibus motibuſque animalibus congruere exiſtimaret. Intulit hæc Demetrius: Quid in præſentia Homerum movemus? ſatis jam eſt fabularum. Plato autem nequaquam quinque in partes dividendo univerſum, quinque mundos voluit appel-

ἀγορεύῃν, ἐν οἷς τε μάχῃ τοῖς ἀπείρους κόσμους ὑποτιθεμένοις, ζητεῖσθαι δή φησι, δικεῖν ἕνα τοῦτον εἶναι μονογενῆ τῷ θεῷ καὶ ἀγαπητόν, ὡς τοῦ σωματοειδοῦς παντὸς ὅλον καὶ τέλειον καὶ αὐτάρκη γεγενημένου. Ὅθεν ἄν τις καὶ θαυμάσειεν ὅτι ταλήθης εἰπὼν αὐτὸς ἑτέρωσε ἀπέβλεψε καὶ λόγον οὐκ ἐχούσης ἀρχὴν παρέσχε δόξης. Τὸ μὲν γὰρ ἕνα μὴ φυλάξαι κόσμον, εἶχεν ἀμφισβήτησιν τοῦ τοῦ παντὸς ἀπειρίαν· τὸ δὲ ἀφωρισμένως ποιῆσαι τοσούτους, καὶ μήτε πλείους τοῦ πέντε, μήτ' ἐλάττους, κομιδῇ πολλάλογον καὶ πάσης πιθανότητος ἀπηρτημένον, εἰ μή τι σὺ λέγεις, ἔφη, πρὸς ἐμὲ βλέψας. Κἀγώ, Δοκεῖ γὰρ οὕτως, ἔφην, ἀφέντας ἤδη τὸν περὶ χρηστηρίων λόγον, ὡς τέλος ἔχοντα, μεταλαμβάνειν ἕτερον τοσοῦτον. Οὐκ ἀφέντας, εἶπεν ὁ Δημήτριος, ἐκεῖνον, ἀλλὰ μὴ παρελθόντας τοῦτον ἀντιλαμβανόμενον ἡμῶν· οὐ γὰρ ἐνοχλήσομεν, ἀλλ' ὅσον ἰσορῆσαι τοῦ πιθα-

A. 9. ἐν οἷς τε—ταῦτα δή] Legendum ὃς γε—αὐτῷ δί.

lari: quo enim loco pugnat adverſum eos, qui infinitos ponunt mundos, ſibi, inquit, videri unicum a deo factum eſſe eoque contentum deum, quod ex univerſa corporea mole totus perfectus, nihilque extra ſe poſitum requirens exſtiterit. Unde etiam non nemini mirari ſubeat, qui verum ipſe dicens, aliis anſam præbuerit ſententiæ probabilitatem non habentis neque rationem ullam. Univerſi quidem infinitas pro argumento ſumi utcumque poterat ſi quis ab unitate mundi diſcederet: quod autem præciſe quinque, non plures neque pauciores, mundi ſtatuuntur, id nimis quam eſt ab omni veri ſpecie et ratione alienum: niſi tu quid dicis, aiebat in me reſpiciens. Ego autem: Nimirum videtur, inquam, vobis omiſſa de oraculis diſputatione, quaſi ad finem jam perducta, aliam ſuſcipere. Non, inquit Demetrius, iſtam miſſam faciemus: ſed hanc nobis ſeſe ingerentem non præteribimus: non enim huic immorabimur, ſed ita attingentes, ut quid pro-

κότητα ἡγοῦντες αὐξῆ, μέτιμεν ὅκη τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπο-
θέσιν.

κδ'. Πρῶτον τοίνυν (ἔφην ἐγὼ) τὰ κωλύοντα ποι-
εῖν κόσμους ἀπείρους, οὐκ ἀπείρως πλείονας ἑνὸς ποιεῖν·
καὶ γὰρ ὅσον ὄφελος εἶναι καὶ μανταχοῦ καὶ πανοίαν ἐν
πλείοσι κόσμοις, καὶ τὸ μικροτάτην τύχην παρεμπίπ-
τειν, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τάξιν λαμβάνειν γένεσιν
D καὶ μεταβολήν, ὧν οὐδὲν ἡ ἀπειρία δέχεσθαι πέφυκεν.
Ἕπεται τῷ λόγῳ μᾶλλον ἕπεσθαι τὸ τῷ θεῷ μὴ μονο-
γενῆ μηδ' ἔρημον εἶναι τὸν κόσμον. Ἀγαθὸς γὰρ ὢν τε-
λέως οὐδεμιᾶς ἀρετῆς ἀνδρὸς ὄντος, ἥκιστα δὲ τῶν περὶ
δικαιοσύνην καὶ φιλίαν· κάλλιστα γὰρ αὐτῷ καὶ θεοῖς πρέπουσαι·
μάτην δὲ καὶ οὐδὲν ἔχειν καὶ ἄχρηστον θεὸν πέφυκεν· εἰσὶν
οὖν ἐκτὸς ἕτεροι θεοὶ καὶ κόσμοι, πρὸς οὓς χρῆται
κοινωνικαῖς ἀρεταῖς· οὐδὲ γὰρ πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ μέρος

C. 9. ὅσον ἐστὶν] Legendum οἷόν τ' ἐφὴν. Mez. et Xyl.
D. 4. ἥκιστα δὲ τῶν] Vulgo ἥκιστα δὲ τῷ. Mox κάλλιστα γὰρ εἶναι κ. corrigendum.

babile ſit nobis appareat, ad propoſitam initio quæſtionem nos referamus.

XXIV. Tum ego ſic: Primum, inquam, ea quæ non ſinunt infinitos mundos ſtatuere, non impediunt quo minus uno plures cenſeantur mundi: fieri enim ſic quoque poteſt ut pluribus in mundis divinationi locus ſit, et fortunæ minimus interventus, pleraque autem et maxima ordinatis motibus ac viciſſitudinibus ferantur: quorum nihil infinitas admittere poteſt. Deinde rationi magis conſentaneum eſt divinæ naturæ, non eſſe unicum ac ſolitarium mundum. Deus enim perfecte bonus cum ſit, nullius virtutis eſt expers, minime omnium juſtitiæ et amicitiæ: quæ pulcherrimæ ſunt, deumque apprime decent. Ad hæc nihil fruſtra ut habeat aut quo non utatur, dei fert natura. Sunt ergo extra alii dii aliique mundi, erga quos utitur virtutibus iſtis ad communitatem pertinentibus: non enim erga ſe aut partem ſui utitur

αὐτῷ χρῆσίς ἐστι δικαιοσύνης, ἢ χάριτος, ἢ χρηστότητος, ἀλλὰ πρὸς ἄλλους· ὥστε οὐκ εἰκὸς ἄφιλον ὑδ' ἀγάστονα E τόνδ', ὑδ' ἄμικτον ἐν ἀπείρῳ κενῷ τὸν κόσμον σαλεύειν. Ἐπεὶ γὰρ τὴν φύσιν ὁρῶμεν τὰ καθ' ἕκαστα γένεσιν καὶ εἴδεσιν οἷον ἀγγείοις ἢ περιφραπτοῖς σπέρματος περιέχουσαν· ὅθεν γὰρ ἐν ἀριθμῷ τῶν ὄντων ἐστίν· ὅθεν μὴν λόγος ὑπάρχει κοινός, οὐδὲ τυγχάνει τῆς τοιᾶσδε προσηγορίας, ὃ μὴ κοινῶς ποιόν, ἰδίως ἐστίν· ὁ δὲ κόσμος οὐ λέγεται κοινός εἶ· ποῖοι δ' ὡς τοίνυν ποῖός ἐστιν ἀπὸ διαφορᾶς τῆς πρὸς ἄλλα συγγενὴς καὶ ὁμοειδὴς γεγονὼς τοιοῦτος. Εἰ γὰρ ὅτε ἄνθρωπος εἷς, οὔτε ἵππος ἀπὸ τῆς φύσεως γέγονεν, οὔτε ἄστρον, οὔτε θεός, οὔτε F δαίμων, τί κωλύει μηδὲ κόσμον ἕνα τὴν φύσιν ἔχειν, ἀλ-

E. 4. ὁ περικαρπίοις—γεγονὼς τοιοῦτος] Sophiſma Dialecticum, cujus haec pars mire a librariis corrupta, ſic refingenda videtur: ὥσπερ καρπὸς σπέρματι περιέχουσαν· οὐδὲν γὰρ ἐν τῶν ὄντων· ὅτε τί ἐστιν, οὗ γε μὴ λόγος ὑπάρχει κοινός· οὐδὲ τυγχάνει τῆς τοιᾶσδε προσηγορίας, ὃ μὴ κοινῶς ποιὸν ἰδίως τ' ἐστιν. Ὁ δὲ κόσμος λέγεται, τῷ κοινῶς εἶναι ποιὸς· ἰδίως δ' αὖ ποιός ἐστιν ἐκ διαφόρας τῆς πρὸς ἄλλα συγγενῆ καὶ ὁμοειδῆ γεγονὼς τοιοῦτος. Ratio in Animadverſionibus reddetur.

juſtitia, gratia, benignitate, quippe quarum uſus ad alios refertur. Quare probabile non eſt amicitiæ, vicinitatis, ac commerciorum exſortem mundum in vacua infinitate fluctuare. Jam ipſam videmus naturam ea quæ ſunt ſingula, generum et formarum complexu tanquam vaſculis aut ſeminum involucris continere. Neque enim ulla res naturalis ſubſiſtit, cujus non ſit etiam communis aliqua ratio ſive notio: neque appellatio ei ſui generis congrueret, niſi præter eam communem rationem ſuis peculiaribus qualitatibus ab aliis ejuſdem generis rebus diſtingueretur. Atqui mundus non dicitur communis eſſe, ſed certis qualitatibus ſive proprietatibus deſcribitur; ergo certis differentiis ab aliis ejuſdem generis mundis diſtinctus, ſuam peculiarem hanc formam obtinet. Præterea cum neque homo unicus, neque unicus equus in natura rerum ſit, neque aſtrum, neque deus, neque genius; quid obſtat quin dicamus non unicum, ſed plures numero mundos natu-

λὰ πλείονας; Ὁ γὰρ λέγων ὅτι καὶ γῆν μίαν ἔχει καὶ θάλατταν, ἐμφανές τι παρορᾷ τὸ τοῦ ὁμοιομερῶν· τοῦ τε γὰρ γοῦν εἰς ὁμώνυμα μέρη, καὶ τοῦ θαλάττης. ὡσαύτως ἀφορίζομεν· τῷ δὲ κόσμῳ μέρος οὐκ ἔστι κόσμος, ἀλλ' οὐκ ἀφορὰν φύσεων συνέχουσι.

4:4 κε'. Καὶ μὴν ὅ γε μάλιστα φοβηθέντες ἔνιοι καταναλίσκωσιν τοῦ ὕλην εἰς τὸν κόσμον ἅπασαν, ὡς μηδὲν ὑποληφθόμενον ἐκτὸς συστάσιν ἢ πληγαῖς ἀφαιρεθῆναι τοῦ τῷδε σύστασιν, οὐκ ὀρθῶς ἔδεισαν. Πλάνων γὰρ ὄντων κόσμων, ἰδία δ' ἑκάστου συνεχόντος οὐσία καὶ ὕλη μέτρον ὡρισμένον ἐχούσῃ καὶ πέρας, ὅθεν ἄτακτον ὑπ' ἀκαταστασίας κόσμου, οἷον περίττωμα, ἀφανισθῆναι περισσὸν ἔξωθεν. Ὁ γὰρ περὶ ἕκαστον λόγος ἐγκρατὴς ὢν τῆς συνεκεκριμένης ὕλης, ὅθεν ἔκφορον εἶναί τε καὶ πλανώμενον ἐμπεσεῖν εἰς ἄλλον, μήτε εἰς ἑαυτὸν ἐξ ἄλλου· ἀφ'

A. 3. ὑπολειπόμενον—διαστάσεσι] Prius ex Anon. Mez. Posterius ex Ald. Bas. D. F. Ven. 1. Vulgo ὑπολειπομένην—διαστάσεσιν.
A. 8. ἕκαστον λόγος] Sic Anon. Mez. Vulgo ἑκάστου λόγου.

ram complecti? Qui enim dicit unam quoque duntaxat esse terram, unicum mare, is hallucinatur, partium similitudinem in rebus evidentem non animadvertens. Terra enim in ejusdem nominis partes dividitur, itemque mare: mundi pars jam non itidem mundus est, sed diversæ naturæ res.

XXV. Porro quod nonnulli universam materiam uni mundo impendunt, maxime id metuentes, ne si quid extra istum relinqueretur, id allisionibus atque ictibus hujus mundi compagem disturbaret: inanis est metus. Cum enim sint plures mundi, quorum quisque sua contineatur substantia atque materie quam certa mensura definit suæque extremitates; nihil ordinis expers et incompositum ac tanquam excrementum foras prolapsum relinquetur. Uniuscujusque enim mundi forma materiam sibi destinatam continens, nihil patietur temerario motu citatum in alium decidere mundum, aut ex alio

τὸ μήτε πλῆθος ἀόριστον καὶ ἄπειρον τῇ φύσιν ἔχειν, μήτε κίνησιν ἄλογον καὶ ἄτακτον. Εἰ δέ καί τις ἐπόρροια φέρεται τοὺς ἑτέρους ἀφ' ἑτέρων, ὁμόφυλον εἶναι καὶ προσηκὴν καὶ πᾶσιν οἰκείως ἐπιμιγνυμένην, ὥσπερ αἱ τῶν ἀστέρων αὐγαὶ καὶ συγκράσεις, αὐτούς τε τέρπεσθαι χαίροντας ἀλλήλοις εὐμενῶς, θεοῖς τε πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καθ' ἕκαστον ὄντι, παρέχειν ἐπιμιξίας, καὶ φιλοφροσύνας. Ἀδύνατον γὰρ ἄλλο ἐστὶν ὅτι τούτων, οὔτε μυθῶδες, οὔτε παράλογον· εἰ μή, νὴ Δία, τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπόμενόν τινες, ὡς φυσικὰς αἰτίας ἔχοντα. Τῶν γὰρ σωμάτων ἑκάστῳ τόπον οἰκεῖον ἔχοντος, ὥς φησιν, ἀνάγκη τὴν γῆν πανταχόθεν ἐπὶ τὸ μέσον φέρεσθαι, καὶ τὸ ὕδωρ ἐπ' αὐτῆς ἧττον βάρος ὑφιστάμενον τοῖς κουφοτέροις· ἂν οὖν πλείονες ὦσι κόσμοι, συμβήσεται τὴν γῆν πολλαχοῦ μὲν ἐπάνω τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀέρος κεῖσθαι, πολλα-

B. 4. οἰκείως] D. ἰσίως. Unde ſuſpicor veram lectionem fuiſſe ἰσίως εἰκός. Certe ſententia loci requirit *verisimile* αβ, vel quid ejus modi.

in ſe; eo quod natura neque infinitam admittit multitudinem, neque temerarias et ordine rationeque carentes motiones. Quod ſi quid ab uno mundo in alium defluit: neceſſe eſt hujuſmodi influxus cognatos inter ſe, gratoſque eſſe, et mixtione fieri optime mundorum naturæ conveniente: quo modo ſiderum fulgores ſive radii inter ſe contemperantur: ipſoſque mundos delectari dum benigno invicem ſe contemplantur vultu: diiſque qui in ſingulis ſunt multi ac boni, congreſſus amicos exhibere. Horum omnium, quæ dixi, nihil eſt quod fieri nequeat, nihil fabuloſum, nihil rationi adverſum. Niſi, mehercle, Ariſtotelis aliquis ſententia terretur, tanquam naturæ conſentanea. Cum enim, ut ipſe inquit, quodvis corpus ſuum habeat proprium locum: neceſſe eſt terram undiquaque ad medium ferri, et aquam ſuper hanc levioribus ſubſidentem; ergo ſi plures ſint mundi, eveniet ut terra multifariam igni et aëre ſupe-

χοῦ δ' ὑποκάτω· ἡ τὸν ἀέρα ἡ ὃ ὕδωρ ὁμοίως, ποῦ μὴν ἐν ταῖς ἰδ. φύσιν χώρας ὑπάρχειν, ποῦ δὲ ἐν ταῖς αὐτῶν φύσιν· ὧν ἀδυνάτων ὄντων, ὡς οἴεται, μήτε δύο, μήτε πλείονας εἶναι κόσμους, ἀλλ' ἕνα τοῦτον ἐκ τῆς ὑσίας ἁπάσης συγκείμενον, ἱδρυμένον ἰδ. φύσιν, ὡς ποιοῦσαι ταῖς τῶν σωμάτων διαφοραῖς.

κζ'. Ἀλλὰ ἡ ταῦτα πιθανῶς μᾶλλον ἢ ἀληθῶς εἴρηται. Σκόπει δὲ ὅτως, ἔφη, ὦ φίλε Δημήτριε· τῶν
D γὰρ σωμάτων τὰ μὲν ὅλα τὸ μέσον καὶ κάτω κινεῖσθαι λέγων, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἄνω, τὰ δὲ περὶ τὸ μέσον καὶ κύκλῳ, πρὸς τί λαμβάνει τὸ μέσον; οὐ δήπου πρὸς τὸ κενόν· οὐ γὰρ ὄντι κατ' αὐτόν· καθ' οὗ δ' ὄντιν, οὐκ ἔχει μέσον, ὥσπερ οὐδὲ πρῶτον, οὐδ' ἔσχατον· πέρατα γὰρ ταῦτα· τὸ δὲ ἄπειρον, ἡ ἀπεράτωτον. Εἰ δὲ καὶ βιάσαιτό τις αὐτὸν λόγῳ βίᾳ κινεῖ-

C. 6. ποῦ μὲν—ποῦ δὲ] Rectius πῆ μὲν—πῆ δέ: prius habent D. F. posterius B. Colleg. Nov.

D. 7. Εἰ δὲ ἡ βιάσαιτο—τολμῆσαι] Corruptissimus locus, prior certe ejus pars. Forte Εἰ δὲ ἡ βιάσαιτό τις αὐτὸν λέγειν κενοῦ μέσου, ἄτοπον τὸ νοῆσαι: tale quid etiam Xylander vertendo secutus est.

rior, multifariam item inferior exstet: idemque de aëre et aqua intelligendum, quæ alicubi suis in locis a natura attributis erunt, alicubi non erunt: quæ cum sint, ut ipse censet, impossibilia; neque duos esse, neque plures mundos statuit, sed unum hunc ex universa compactum substantia: in quo corpora juxta legem naturæ sint locorum differentiis dispositа.

XXVI. Verum hæc ipsa probabiliter magis quam vere dicta ab eo sunt, idque mi Demetri, sic dispiciamus. Corporum alia ad medium et deorsum, alia a medio et sursum, quædam circa medium et in orbem moveri dicens, cujusnam rei respectu medium sumit? Non quidem inanis comparatione sumit, quod nullum est ipsius sententia: et qui vacuum ponunt, medio hoc ipsorum opinione caret, ut et principio, et fine: quæ sunt extremitates, quibus in infinito non est locus. Atque ut extorqueas Aristoteli assertionem inanis, tamen intel-

μένον, ἀπειρον τολμῆσαι, τίς ἡ περὶ τοῦτο γινομένη τῶν κινήσεων διαφορὰ τοῖς σώμασιν; ἔστε γὰρ ἐν τῷ κενῷ δύναμίς ἐστι τῶν σωμάτων, ἔστε τὰ σώματα προαίρεσιν ἔχει ἢ ὁρμὴν ἢ τοῦ μέσου γλίχεται, καὶ περὶ τοῦτο σωτείνει πανταχόθεν· ἀλλ' ὅμως ἄπορόν ἐστιν ἀψύχων σωμάτων πρὸς ἀσώματον χωρεῖν ἢ ἀδιάφορον, ἢ φορὰν ἐξ αὐτοῦ ἢ ὁλκὴν ἀπ' ἐκείνης γινομένην νοῆσαι. Λείπεται τοίνυν, τὸ μέσον οὐ τοπικῶς ἀλλὰ σωματικῶς λέγεσθαι. Τοῦδε γὰρ τοῦ κόσμου μίαν ἐκ πλειόνων σωμάτων καὶ ἀνομοίων ἑνότητα καὶ σύνταξιν ἔχοντος, αἱ διαφοραὶ τὰς κινήσεις ἄλλους περὶ ἄλλας ποιοῦσιν ἐξ ἀνάγκης· δῆλον δὲ τῷ μεταχειρίζεσθαι ταῖς οὐσίαις ἕκαστα καὶ τὰς χώρας ἅμα συμμεταβάλλειν· αἱ μὲν γὰρ διακρίσεις ἀπὸ τοῦ μέσου τὴν ὕλην αἰωρούσας ἄνω, κύκλῳ διανέμουσιν· αἱ δὲ συγκρίσεις καὶ πυκνώσεις πιέζουσι κάτω πρὸς τὸ μέσον καὶ συνελαύνουσι.

E. 1. ἀλλ' ὅμως ἄπορόν] Legendum ἄλλως δ' ἄπορον. Mox χωρεῖν in χώραν mutandum, cum Mez.

lectu arduum eſt, quænam ejus ratione corporibus differentia motuum debeat tribui; nam neque in inani vis eſt corporum, neque voluntatem habent corpora et appetitum quo medium affectent et undiquaque ad illud contendant: ſed tamen difficile eſt intelligere, quo modo corpora ad incorpoream atque indifferentem rem ferantur, aut ab ea motum momentumve conſequantur. Reſtat ut medium non loci ratione, ſed corporis accipiamus. Cum enim mundus hic ex multis ac diſſimilibus corporibus in unam compactus ſit ac concinnatus molem, neceſſario differentiæ eorum motus viciſſitudines efficiunt. Id ex eo fit evidens, quod ſingula dum ſubſtantiam mutant, ſimul etiam locum alium a priore occupant; diſſipatio enim a medio ſurſum elatam materiam per circulum didit: concretio et ſtipatio deorſum eam ad medium cogit atque deprimit.

κζ'. Περὶ ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα πλείοσι λόγοις ἐξηθῆσαι· ἰκανὸν γὰρ ἄν τις ὑποθοῖτο τῶν παθῶν τούτων καὶ τῶν μεταβολῶν αἰτίαν εἶναι δημιουργόν, αὕτη συνέξει τὸν κόσμον ἕκαστον ἐν ἑαυτῷ. Καὶ γὰρ γῆν ἡ θάλατταν ἕκαστος ἔχει κόσμος· ἔχει γὰρ ἡ μέσον ἕκαστος ἴδιον, καὶ πάθη σωμάτων, καὶ μεταβολὰς, καὶ φύσιν, καὶ δύναμιν ἡ σώζει κατ' χώραν καὶ φυλάττῃ ἕκαστον. Τὸ μὲν γὰρ ἐκτὸς εἴτ' οὐδέν ἐστιν, εἴτε κενὸν ἄπειρον, οὐ παρέχει μέσον, ὡς εἴρηται· πλειόνων δὲ κόσμων ὄντων, καθ' ἕκαστόν ἐστιν ἴδιον μέσον· ὥστε κίνησις ἰδία τοῖς μὲν ἐπὶ τοῦτο, τοῖς δ' ἀπὸ τούτου, τοῖς δὲ περὶ τοῦτο, καθάπερ αὐτοὶ διαιροῦσιν. Ὁ δ' ἀξιῶν, πολλῶν μέσων ὄντων, ἐφ' ἓν μόνον ὠθεῖσθαι τὰ βάρη πανταχόθεν, οὐθὲν διαφέρει τοῦ, πολλῶν ὄντων ἀνθρώπων, ἀξιοῦντος εἰς μίαν φλέβα τὸ πανταχόθεν αἷμα συρρεῖν, καὶ μιᾷ μήνιγγι τοὺς

A. 3. ἡ σώζει] Addidi ἡ ex Mez. Mox Τὸ pro vulgato Τῷ ex Anon. In utroque assentitur Xyl.

XXVII. Qua de re non eſt opus hoc loco copioſius diſſerere. Quam enim cauſam harum affectionum atque mutationum effectricem poſueris, ea unumquemvis in ſeipſo continebit mundum: quivis enim peculiare habet medium, ſuas corporum affectiones, mutationeſque, ſuam naturam et vim, quæ ſuo quodque in loco conſervet. Quod enim extra eſt, ſive id nihil eſt, ſive infinitum inane, non præbet medium: ſicut docuimus ſupra. Cum autem plures ſint mundi, unicuique ſuum eſt medium, ac proinde peculiaris etiam cuivis motus, aliis ad medium, aliis circa id, aliis ab eo: ſicut ipſi diſtinguunt. Qui autem propoſita mediorum multitudine contendit undique omnia gravia ad unum medium compelli: is perinde facit ac ſi poſtulet omnium hominum, qui numero ſunt permulti, ſanguinem in unam aliquam venam confluere, omniaque cerebra una contineri membrana; quia nimirum in-

πάντων ἐγκεφάλους θεμένους, δεινὸν ἡγεῖσθαι μῦθος εἰ τοῖς φυσικοῖς καὶ σωματικοῖς οὐ μίαν ἅπασι τὰ γεννητὰ καὶ B μίαν τὰ μανὰ χώραν ἐφέξει. Καὶ γὰρ ὅστος ἄδοπος ἔσται, καὶκεῖνος, ἀναναγκῶν εἰ τὰ ὅλα τοῖς αὑτῶν μέρεσι χρῆσθαι, τὴν τοῦ φύσιν θέσιν ἔχουσιν οὐ ἐκάστῳ καὶ τάξιν· ἐκεῖνο γὰρ ἦν ἄδοπον, εἴ τις ἔλεγε κόσμον εἶναι τὸν ἐν αὑτῷ σελήνην ἔχοντα, καθάπερ ἄνθρωπον ἐν ταῖς πέρναις τὴν ἐγκέφαλον φοροῦντα, καὶ τὴν καρδίαν ἐν τοῖς κροτάφοις. Τὸ δὲ, πλείονας ποιῆσαι χωρὶς ἀλλήλων κόσμους, ἅμα τοῖς ὅλοις τὰ μέρη διαφορίζειν καὶ διαιρεῖν οὐκ ἄτοπον· ἡ γὰρ οὐ ἐκάστῃ γῆ καὶ θάλασσα καὶ οὐρανὸς κεῖσεται κατὰ φύσιν ὡς προσήκει, τό, τε ἄνω καὶ κάτω, C καὶ κύκλῳ, καὶ μέσον, οὐ πρὸς ἄλλον, οὐδ' ὅκτος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει τοῦ κόσμου ἕκαστος.

κη'. Ὃν μὴν γὰρ ἔξω τοῦ κόσμου λίθον ὑποτίθενταί

B. 3. χρῆται] Ita A. B. D. F. Venet. 1. Colleg. Nov. Pol. Jannot. Anon. Mez. Ceteri et vulgo χρῆσθαι.

B. 6. σελήνην ἔχοντα] Complura videntur excidiſſe verba: Mez. quidem inſerit κάτω, quod non ſatisfacit.

juriam naturæ fieri putet, ſi corporum naturalium non omnia ſolida uno, rara itidem ſuo quodam ſint in loco. Nam et hic abſurdum tueretur, et is inepte facit, qui ferre æquo animo non poteſt ut tota quævis ſuis utantur partibus, naturæ ratione atque ordine debito diſpoſitis. Id quidem abſurdum foret, ſi quis diceret mundum eſſe qui ita in ſe Lunam habeat, ſicut homo in calcibus cerebrum ſi geſtet, et cor in temporibus. Sed plures a ſe invicem ſeparatos mundos ſtatuentem, una cum totis etiam partes ſegregare ac dividere, non eſt a ratione alienum; unius enim cujuſque mundi terra, mare, cœlum, ſecundum naturam erunt collocata: et quivis mundus ſuperiora, inferiora, circulo ambientia, centrum, habebit non alterius ſed ſui ipſius ſuarumque inter ſe partium reſpectu, intra, non extra ſe.

XXVIII. Quem enim quidam lapidem extra mundum

πινες, ὅτε μονῆς εὐπόρως παρέχει νόησιν, ὅτε κινήσεως· πῶς γὰρ ἡ μένει βάρος ἔχων ἢ κινήσεται πρὸς τ' κόσμον, ὥσπερ τὰ λοιπὰ βάρη, μήτε μέρος ὢν αὐτοῦ, μήτε συνεστραμμένος εἰς τ' οὐσίαν; τ' δ' ἐν ἑτέρῳ κόσμῳ περιεχομένῳ καὶ συνδεδεμένῳ οὐκ ἔδει διαπορεῖν ὅπως οὐκ ἐνταῦθα μεταχωρεῖ ἀφ' βάρος ἀποφραγεῖσα τῷ ὅλῳ, τιμὼ
D φύσιν ὁρῶντας καὶ τὸν τόνον ὑφ' οὗ συνέχεται τ' μερῶν ἕκαστον. Ἐπεὶ μὴ πρὸς τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ τὸ κάτω καὶ ἄνω λαμβάνοντες, ἐν ταῖς αὐταῖς ἀπορίαις Ἐπικούρῳ γενησόμεθα, κινοῦντι τὰς ἀτόμους ἁπάσας εἰς τὸν ὑπὸ πόδας τόπους, ὥσπερ ἡ τῶ κενοῦ πόδας ἔχοντος, ἢ τῆς ἀπειρίας ἐν αὐτῇ κάτω τε καὶ ἄνω διανοῆσαι διδούσης. Διὸ καὶ Χρύσιππόν ὄφελ θαυμάζειν, μᾶλλον δὲ ὅλως διαπορεῖν ὅ, τι δὴ παθὼν τὸν κόσμον ἐν μέσῳ φησὶν ἱδρύσθαι, καὶ τιμὼ οὐσίαν αὐτοῦ τὸν μέσον τόπον ἀϊδίως κατειληφυῖαν, οὐχ

positum pro argumento adhibent, is neque quietis expeditam, neque motus opinionem adfert. Quomodo enim vel manebit, pondere præditus? vel ad mundum feretur, reliquorum instar gravium, cujus pars non est, neque in naturam ejus compositus? De terra autem in altero contenta atque devincta mundo non erat necesse sollicitum esse, quomodo non avulsa pondere suo ab universo in hunc mundum transiret: cum videamus naturam suo quasque partes loco cohibere. Etenim si non ipsius mundi respectu, sed extra eum superiora et inferiora comparare instituamus, in easdem cum Epicuro incidemus difficultates, qui atomos universas movet in loca sub pedibus sita: quasi vero aut inane pedes habeat, aut infinitum in se cogitari superius inferiusve aliquid sinat. Itaque Chrysippum admirari licet, aut potius vehementer dubitare quidnam ei ad animum acciderit, cum mundum in medio collocatum scriberet, ejusque substantiam ab æterno medium occupasse locum, qui

ἤκιζα τοῦτον συνέργεσθαι πρὸς τὴν δαιμονίαν καὶ οἱονεὶ
ἀφθαρσίαν. Ταυτὶ γὰρ ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ δυνατῶν D
λέγει, μέσον τε τὸν ἀπείρου τόπον οὐκ ὀρθῶς ὀνειρώτ-
των, ἀτοπώτερόν τε τῆς Εἱμαρμένης τὸν κόσμου τῷ ἀνυ-
πάρκτῳ μέσῳ τὴν αἰτίαν ὑποθεὶς καὶ ζῶντα πολλά-
κις εἰρηκὼς ἐν ἑτέροις, ὅτι ταῖς εἰς τὸ αὐτῆς μέσου ἡ
οὐσία, καὶ ταῖς ἀπὸ τοῦ αὐτῆς μέσου διοικεῖται καὶ συνέ-
χεται κινήσεσι.

κθ'. Καὶ μὴν τά γε ἄλλα τῶν Στωϊκῶν τίς ἂν φο-
βηθείη, πυνθανομένων πῶς εἱμαρμένη μία μένει ἡ πρό-
νοια, καὶ οὐ πολλοὶ Δίες καὶ Ζῆνες ἔσονται, πλειόνων
ὄντων κόσμων; Πρῶτον μὲν γὰρ εἰ τὸ πολλοὺς εἶ) Δίας
καὶ Ζῆνας ἄτοπόν ἐστι, πολλῷ δήπουθεν ἔσαι τὰ ἐκείνων F
ἀτοπώτερα· καὶ γὰρ ἡλίους καὶ σελήνας καὶ Ἀπόλλωνας
καὶ Ἀρτέμιδας καὶ Ποσειδῶνας ἐν ἀπείροις κόσμων περι-
όδοις ἀπείρους ποιοῦσιν. Ἔπειτα τίς ἀνάγκη πολλοὺς εἶ)
Δίας, ἂν πλείονες ὦσι κόσμοι, καὶ μὴ καθ' ἕκαστον ἄρ-

D. 11. τοῦτον συνέργεσθαι] Corrigendum certe τούτῳ: forte et συνεργεῖσθαι.
E. 5. αὐτῆς μέσου] Ita F. Ceteri et vulgo αὐτῆς μέσων.
F. 5. καθ' ἕκαστον] Senſus Scriptoris requirit unum eſſe communem omnium Mun-

non minimum ei ad permanendum et interitus immunitatem momenti contulerit. Hoc enim in quarto de Poſſibilibus libro tradit, medium inanis locum non recte ſomnians, et cauſam cur mundus permaneat abſurdiorem fictitio iſto medio adſignans: cum quidem alibi ſæpe dixiſſet ſubſtantiam ſuis in medium et a medio ſuo motibus diſpenſari ac contineri.

XXIX. Et quidem reliqua Stoicorum interrogata quem terreant, dum quærunt qui unum fatum, una providentia maneat, ac non plures Joves fiant, ſi plures ſint mundi? Primum enim ſi abſurdum eſt multos eſſe Joves, ipſorum decreta multo erunt abſurdiora: faciunt enim in infinitis mundorum converſionibus infinitos Soles, Lunas, Apollines, Dianas, Neptunos. Deinde quæ neceſſitas cogit multos eſſe Joves, ſi plures ſint mundi, non ſingulis præeſſe prin-

χοντα θεῖον καὶ ἡγεμόνα τοῦ ὅλου θεὸν ἔχοντα καὶ νοῦν
426 καὶ λόγον, οἷος ὁ παρ' ἡμῖν κύριος ἁπάντων καὶ πατὴρ ἐπονομαζόμενος; Ἢ τί κωλύσει τοῦ Διὸς εἱμαρμένης καὶ προνοίας ὑπηκόους πάντας εἶναι, καὶ τοῦτον ἐφορᾶν καὶ μέρει καὶ κατὰ μύνειν, διδόντα πᾶσιν ἀρχὰς καὶ σπέρματα καὶ λόγους τοῦ προσνομάνων; Οὐ γὰρ ἐνταῦθα μὴ ἓν σωμάτων σῶμα πολλάκις ἐκ διεζώντων σωμάτων, οἷον ἐκκλησία, καὶ στράτευμα, καὶ χορός· ὧν ἑκάστῳ καὶ ζῆν καὶ φρονεῖν καὶ μανθάνειν συμβέβηκεν, ὡς οἴεται Χρύσιππος· ἐν δὲ τῷ παντὶ δεκὰ κόσμους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντας ἑνὶ χρῆσθαι λόγῳ, καὶ πρὸς ἀρ-
B χὴν συστετάχθαι μίαν, ἀδύνατόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ πάνυ πρέπει θεοῖς ἡ τοιαύτη διάταξις. Οὐ γὰρ ὡς σμήνους ἡγεμόνας δεῖ ποιεῖν ἀνεξόδους, οὐδὲ φρουρεῖν συγκλείσαντας τῇ ὕλῃ, μᾶλλον δὲ συμφράξαντας, ὥσπερ ὕτοι

dorum principem Jovem: quod in verbis, ut nunc ſunt, non continetur. Malim ἵνα ἄρχοντα πάντων καὶ ἡγεμ. vel. καθ' ἵνα τὸν ἄρχοντα πάντων καὶ ἡγεμόνα τοῦ ὅλου θεόν &c. quo ſenſu vertit Xyl.

B. 1. καὶ ἑκατὸν] Rectius ἢ ἑκατὸν, ut Xyl. reddidit.

cipem Univerſi deum mente ac ratione præditum, qualis eſt qui a nobis dominus omnium ac pater cognominatur? Aut quid obſtabit, quo minus Jovis fato ac providentiæ omnes ii obediant, iſque ſingulos inſpiciat, ac dirigat, ſingulis præbens initia, ſemina, ac rationes eorum quæ peraguntur? Cum enim in rebus humanis ſæpenumero unum aliquod corpus ex diverſis corporibus conſtet, quorum pro ſe quodvis vivat, intelligat, ſentiat, ut eſt concio, ut exercitus, ut chorus, quod et Chryſippo viſum fuit; in univerſo nefas nequaquam putandum eſt, eſſe mundos decem, quinquaginta, aut centum, qui omnes una regantur mente, et ab uno pendeant principio: immo autem admodum deos decet talis diſpoſitio. Non enim tanquam apum examinum ductores deos debemus ſtatuere qui nuſquam exeant, aut materiæ incluſi adſerventur, ac quaſi in ea obturentur: id quod faciunt Stoici, qui deos introducunt

τοὺς θεοὺς ἀέρων ἕξεις ποιοῦντες, ἢ ὑδάτων ἢ πυρὸς δυνάμεις ἐγκεκραμένας ἡγεμόνι συγγενῶσι τῷ κόσμῳ, καὶ πάλιν συγκατακαίουσιν, οὐκ ἀπολύτους, οὐδ' ἐλευθέρους, οἷον ἡνιόχους ἢ κυβερνήτας ὄντας· ἀλλ' ὥσπερ ἀγάλματα προσπλῶσι καὶ σωτήριαι βάσεσιν, ὕλας ἐγκεχλεισμένους εἰς τὸ σωματοειδὲς καὶ συγκαλαγηρμένους, κοινωνοῦντας αὐτῷ μέχρι φθορᾶς καὶ διαλύσεως ἁπάσης C καὶ μεταβολῆς.

λ'. Ἐκεῖνος δ', οἶμαι, σεμνότερος ὁ λόγος καὶ μεγαλοπρεπέστερος, ἀθανάτους, καὶ αὐτοκράτεις τοὺς θεοὺς ὄντας, ὥσπερ οἱ Τυνδαρίδαι τοῖς χειμαζομένοις βοηθοῦσιν, ἐπερχόμενοί τε μαλάττοντες βίᾳ τὸ πόντον, ἀκείας τε ἀνέμων ῥιπὰς, οὐκ ἐμπλέοντες αὐτοὶ καὶ συγκινδυνεύοντες, ἀλλ' ἄνωθεν ὀπτανόμενοι καὶ σώζοντες· οὕτως ὑπεῖναι τὸν κόσμον ἄλλοτε ἄλλον, ἡδονῇ τε τῆς θέας ἀγομένους, καὶ τῇ φύσει συναπολαύνοντας ἕκαστον. Ὁ μὲν γὰρ

B. 6. ποιοῦντες] Hanc variam lectionem A. et Mez. prætuli vulgato ποιοῦντας.
C. 8. ὑπεῖναι τὸν κόσμον] Corrigendum ἐνεῖναι, vel ἐνεῖναι, τῶν κόσμων.

aërum, aquarum, et ignium affectiones ſeu facultates quaſdam inſitas, eoſque et gignunt cum mundo, et rurſus cum eodem comburunt: neque eos liberos ac ſolutos inſtar aurigarum aut gubernatorum faciunt: ſed quo modo ſimulachra ſuis baſibus adfixa ſunt, ita deos corporeæ incluſos naturæ ac tanquam clavis immiſſis adſtrictos faciunt, conſortes omnium mutationum, etiam ad interitum uſque.

XXX. Hæc vero, niſi fallor, magnificentior eſt et majeſtati deorum affinior ſententia, eſſe eos liberos, neque alieno ſubjectos dominio: utque Caſtores auxilium jactatis tempeſtate ferunt, ſuoque adventu

Leniunt fluctus, celereſque ventos,

non ipſi ſimul navigantes, aut in eodem verſantes periculo, ſed ab alto ſupervenientes ſalutemque adferentes: ita eos alium alias inviſere mundum, cum contemplationis ductos jucunditate, tum quod ſua natura ſingulorum gubernationem adjuvant. Nam Home-

D Ὁ Ὁμηρικὸς Ζεὺς οὐ πάνυ τοσοῦτο μετέθηκε τὴν ὄψιν ἀπὸ Τροίας ἐπὶ τὰ Θρᾴκια καὶ τοὺς ἐπὶ τὸν Ἴστρον νομάδας· ὁ δ' ἀληθινὸς ἔχει καλὰς καὶ ποικίλας ἐν πλείοσι κόσμοις μεταβολάς, οὐκ κενὸν ἄπειρον ἔξω βλέπων, οὐδ' ἑαυτὸν, ἄλλο δέ τι ὄδιον (ὡς ᾠήθησαν ἔνιοι) νοῶν, ἀλλ' ἔργα τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων πολλὰ, κινήσεις τε καὶ φορὰς ἄστρων ἐν εὐκύκλοις καταθεώμενος. Οὐ γὰρ ἀπεχθάνεται μεταβολαῖς, ἀλλὰ καὶ πάνυ χαίρει τὸ θεῖον, εἰ δεῖ τοῖς φαινομένοις τεκμαίρεσθαι ταῖς κατ' ἐρανὸν ἐξαμείψεσι καὶ εὐκύκλοις. Ἡ μὲν οὖν ἀπειρία παντάπασιν ἀγνώμων καὶ ἄλογος καὶ μηδαμῆ ποσταμένη θεὸν, ἀλλὰ χεομένη πρὸς πάντα τῷ κῦ τύχῃ καὶ αὐτοματῷ· ἡ δ' ἐν ὡρισμένῳ πλήθει καὶ ἀριθμῷ κόσμων ἐπιμέλεια καὶ ποήσεις ἐκ εἰς ἓν δεδικυίας σῶμα καὶ ποσπερτημένης ἑνὶ, καὶ τοῦτο μεταχηματιζούσης καὶ ἀναπλαττούσης ἀπειράκις, ἔμοιγε δοκεῖ μηδὲν ἔχειν ἀσεμνότερον μήτ' ἐπιπονώτερον.

ricus quidem iſte Jupiter non uſque adeo longe oculos a Troja divertit, in Thraciam et Nomades Iſtri accolas intuens: verus autem pulchras habet ipſique convenientes in variis mundis mutationes, non inane extra infinitum cernens, neque ſeipſum ac nihil aliud (quæ nonnullorum fuit opinio) conſiderans: ſed opera deorum et hominum, motuſque et converſiones ſiderum multiplices contemplans. Non enim odit mutationes divina natura, ſed admodum iis delectatur, ſi licet hoc colligere ex ſiderum viciſſitudinibus conſpectui noſtro expoſitis. Enimvero infinitas omnino bruta eſt et importuna, neque deum admittit, fortuna et caſu omnibus in rebus utitur. At in certa multitudine definitoque numero mundorum adminiſtratio ac providentia verſans, ei quæ in unum aliquod corpus illapſa eique adfixa id infinities tranſmutat atque refingit, neque majeſtate cedit, neque eſt laborioſior.

λα'. Ἐγὼ μὲν οὖν τοσαῦτα εἰπὼν ἐπέσχον. Ὁ δὲ Φίλιππος ὑ πολὺ χρόνον ἀφελπών, Τὸ μὲν ἀληθὲς περὶ τούτων οὕτως ἔχειν ἢ ἑτέρως, οὐκ ἂν ἔγωγε διϊσχυρισαίμην· εἰ δὲ τὸν θεὸν ἐκβεβάζομεν ἑνὸς κόσμου, ἀφ' F τί πέντε μόνων ποιοῦμεν οὐ πλειόνων δημιουργόν, καὶ τίς ἐστι τῷ ἀριθμοῦ τούτῳ περὶς τὸ πλῆθος λόγος, ἥδιον ἄν μοι δοκῶ μαθεῖν, ἢ τῆς σκηνῆς τοῦ ΕΙ καθιερώσεως ἕνεκα· οὔτε γὰρ τρίγωνος ἢ τετράγωνος, οὔτε τέλειος ἢ κυβικὸς, οὔτ' ἄλλῳ τινὰ φαίνεται κομψότητα παρέχων τοῖς ἀγαπῶσι τὰ τοιαῦτα καὶ θαυμάζουσιν. Ἡ δ' ἀπὸ τῶν στοιχείων ἔφοδος ἣν αὐτὸς ὑπενίξατο, πάντη δύσληπτός ἐστι, καὶ μηδὲν ὑποφαίνουσα τοῦ ἐκεῖνον ἐπαραμμήνης πιθανότητος εἰπεῖν, ὡς ἐκεῖνός ἐστι πέντε 423 σωμάτων ἰσογωνίων καὶ ἰσοπλεύρων καὶ περιεχομένων ἴσοις

E. 8. ἐπίσχον.] Sic Ald. Baſ. Xyl. B. D. F. Ven. 1. Colleg. Nov. Mez. At Steph. et ceteri male ἀπίσχον.

F. 6. φαίνεται] Colleg. Nov. Mez. Vulgatum erat φαίνεται.

F. 9. ἐκεῖνον] Ex Anon. Mez. pro vulgato ἐκείνων.

XXXI. Hæc ego locutus, conticui. Philippus autem temporis exiguo ſpatio elapſo, Hæc, inquit, Sicne habeant an ſecus, meum non eſt affirmare. Quod ſi tamen deum extra unum mundum proferimus, cur eum quinque duntaxat artificem faciamus mundorum, non plurium, et quæ ſit hujus numeri ad multitudinem mundorum ratio, cogniturum me majore cum voluptate arbitror, quam quæ ſit EI hic dedicati cauſa. Is enim numerus neque triangulus eſt, neque quadratus, neque perfectus, neque cubicus, neque ullam aliam videtur elegantiam offerre iis, qui ſtudio iſtarum rerum afficiuntur, haſque magni faciunt ſubtilitates. Illa autem ab elementis ratiocinatio, quam Plato per ænigma notat, omnino obſcura et intellectu difficilis eſt, neque probabilitatem aliquam præ ſe fert, qua inductus concluſerit cum ſint quinque corpora æquiangula et æquilatera æqualibuſque contenta ſuperficiebus, ea in materiam

ὑπιπέδοις, ἐγγενομένων τῇ ὕλῃ, τοσούτους εὐθὺς ἐξ αὐτῆς ἀποτελεσθῆναι κόσμους.

λβ'. Καὶ μὴν, ἔφην ἐγὼ, δοκεῖ Θεόδωρος ὁ Σολεὺς οὐ φαύλως μετιέναι τὸν λόγον, ἐξηγούμενος τὰ μαθηματικὰ τοῦ Πλάτωνος· μέτεισι δὲ οὕτως. Πυραμὶς καὶ Ὀκτάεδρον, καὶ Εἰκοσάεδρον, καὶ Δωδεκάεδρον, ἃ δοκοῦσι πρῶτα πῆξαι Πλάτων, καλὰ μὲν ἐστὶ πάντα, συμμετρίαις λόγων καὶ ἰσότησι, καὶ χρεῖττον οὐδὲν αὐτῶν, ἀλλ' ὅμοιον ἄλλο σωθῆναι τῇ φύσει καὶ συναρμόσαι λέλειπται· μιᾶς γε μὴν πάντα συστάσεως οὐκ ἔλαχεν, ἀλλ' ὁμοίαν ἔχει τὴν γένεσιν, ἀλλὰ λεπτότατον μὲν ἐστὶ καὶ μικρότατον ἡ Πυραμὶς, μέγιστον δὲ καὶ πολυμερέστατον τὸ Δωδεκάεδρον· τοῦτο δὲ λειπομένων διεῖν τοῦ Ὀκταέδρου μεῖζον ἢ διπλάσιον πλήθει τριγώνων τὸ Εἰκοσάεδρον. Διὸ τὴν γένεσιν ἅμα πάντα λαμβάνειν οὐκ μιᾶς ὕλης ἀδύνατόν ἐστι· τὰ γὰρ λεπτὰ καὶ μικρὰ καὶ ταῖς καταστάσεσιν ἁπλούστερα, πρῶτα τῷ κινοῦντι καὶ διαπλάττοντι

veniſſe, et ex his ſtatim quinque confectos eſſe mundos.

XXXII. At vero, inquam ego, videtur Theodorus Solenſis non inepte rem explicaſſe, ubi mathematica Platonis interpretatur. Sic autem tractat. Pyramis, Octaëdron, (quod eſt octo:) Icoſaëdron, (quod eſt viginti:) et Dodecaëdron, (quod eſt duodecim baſium corpus,) quæ prima ponit Plato, pulchra quidem ſunt omnia, ob proportionum et rationum æqualitates: neque his melius quicquam aut aliud ſimile componere naturæ atque concinnare eſt relictum. Unam tamen omnia compagem ſortita non ſunt, neque ortum habent ſimilem: ſed tenuiſſimum eſt corpus atque minimum Pyramis, maximum et plurimis conſtans partibus Dodecaëdron: reliquis e duobus Icoſaëdron numero conſtat triangulorum ampliore quam duplo, ſi cum octaëdri conferatur triangulis. Impoſſibile itaque eſt, ex una ſimul iſthæc omnia naſci materia. Tenuia enim et exigua, et quorum ſimplicior eſt conſtructio, illa prima obtem-

ἴσην τὴν ὕλην ἐπακύειν ἀνάγκη καὶ συντελεῖσθαι καὶ
προϋφίστασθαι τὰ ἀδρομερῶν καὶ πολυσωμάτων, ἐξ ὧν καὶ τὰ
σύστασιν ἐγκοσμίαν ἐχόντων τὸ Δωδεκάεδρον. Ἐπεὶ δὲ C
τούτῳ, τὸ μόνον ἔτι σῶμα προῆκτον τὴν Πυραμίδα, τὰ
δ' ἄλλων μηδέν, ἀπολειπομένων τῇ φύσει τῆς γενέσεως.
Ἔστιν οὖν ἅμα καὶ ταύτης ἡ ἀτοπίας καὶ ἡ ὕλης εἰς πέν-
τε κόσμους διαίρεσις καὶ διάστασις· ὅπου μὲν γὰρ Πυ-
ραμὶς (ἐπέστη γὰρ πρῶτον) ὅπου δ' ὀκτάεδρον,
ὅπου δ' εἰκοσάεδρον· οὐ δὲ τῷ προϋποστάντος ἐν ἑκάστῳ
τὰ λοιπὰ τὴν γένεσιν ἔχει, καὶ σύγκρισιν μερῶν εἰς πάν-
τα γενομένης πᾶσι μεταβολῆς, ὡς αὐτὸς ὁ Πλάτων
ἐποδείκνυσι διὰ πάντων σχεδὸν ἑπομένων· ἡμῖν δὲ βρα- D
χέως ἀρκέσει μαθεῖν. Ἐπεὶ γὰρ μὴ σβεννυμένου πυρὸς
ὑφίσταται, καὶ λεπτυνόμενος αὖθις ἐξ οὗ πῦρ ἀνα-
δίδωσιν, ἐν τοῖς ἑκατέροις σπέρμασι τὰ πάθη δεῖ θεᾶσθαι

B. 11. ἐξ ὧν] Suo loco reponendum, poſt ἐχόντων: præſtabat item ἐξ abeſſe.
C. 7. ἐν ἑκάστῳ—κατὰ σύγκρισιν] Forte ἐν ἑκάστῳ—κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν ut Anon. et Mez.

perare motori atque efformatori materiei, conſtituique oportet, et prius exiſtere quam ea quæ magnas partes ac multa habent corpora: e quibus eſt Dodecaëdron, cujus compages plus requirit laboris. Hinc ſequitur ſolam Pyramidem eſſe primum corpus, reliquorum nullum, cum ortus eorum natura ſit poſterior. Eſt autem hujus quoque abſurdi remedium, materiæ in quinque mundos diviſio ac diductio: alibi enim primum Pyramis exſtitit, alibi Octaëdron, alibi Icoſaëdron: ex eo autem, quod in quavis materiæ parte primum exſtitit, reliqua orientur ſecundum concretionem partium, qua omnium in omnia mutatio efficitur: id quod Plato ipſe monſtrat fere per omnia orationem deducens: nobis ſatis erit breviter ſic intelligere. Aer fit igne exſtincto, rurſumque aer attenuatus ignem edit: horum affectiones et mutationes conſiderari debent

καὶ τὰς μεταβολάς· σπέρματα δὲ πυρὸς ἡ Πυραμὶς, ἐξ εἴκοσι καὶ τεσσάρων πρώτων τριγώνων, τὸ δ' Ὀκτάεδρον ἀέρος ἐκ τεσσαρακοντα καὶ ὀκτὼ τῶν αὐτῶν γίνεται γίνεται τοίνυν ἀέρος μὲν ἓν στοιχεῖον, ἐκ δυεῖν πυρὸς συγκριθέντων καὶ συιστάντων· τὸ δ' ἀέρος αὖ κερματιζόμενον, εἰς δύο πυρὸς ἀφανίζεται σώματα, σωθιζόμενον δ' αὖθις αὑτῷ καὶ συμπίπτον, εἰς ὕδατος ἰδέαν ἄπεισιν. Ὥστε πανταχοῦ τὸ πρωτοφυιόμενον ἀεὶ, πᾶσι τοῖς ἄλλοις εὐπόρως παρέχειν τὴν γένεσιν ἐκ τῆς μεταβολῆς· καὶ μὴ μόνον ἓν εἶναι πρῶτον, ἑτέρου δ' ἐν ἑτέρῳ συστήματι κίνησιν ἀρχηγὸν καὶ πρωτοπορίαν εἰς γένεσιν ἔχοντος, πᾶσι τηρεῖσθαι τὴν ὁμωνυμίαν.

λγ'. Καὶ ὁ Ἀμμώνιος, Ἀνδρικῶς μὲν, ἔφη, ταῦτα τῷ Θεοδώρῳ καὶ φιλοτίμως διαπεπόνηται· θαυμάσαιμι δ' ἂν εἰ μὴ δόξειεν ἔχεσθαι λήμμασιν ἀναιρετικοῖς ἀλλήλων. Ἀξιοῖ γὰρ ἅμα πᾶσι τοῖς πέντε μὴ γενέσθαι τὴν σύστασιν, ἀλλὰ τὸ λεπτότατον ἀεὶ καὶ ἐλάττονος πραγ-

in utriuſque feminibus. Semina ignis ſunt Pyramis ex viginti quatuor primis triangulis conflata: aëris autem, Octaëdrum ex quadraginta octo ejuſdem generis trigonis. Fit ergo aëris unum elementum e duobus ignis coactum et temperatum: rurſuſque unum aëris corpus diviſum, in duo ignis corpora ſecernitur: iterumque in ſeſe compactum atque coiens, abit in aquæ formam. Itaque ubique ſemper illud quod primo exſtitit, mutatione ſui reliquis expeditam naſcendi rationem præbet; ut jam non unum duntaxat ſit primum, ſed aliud in alia materiæ parte princeps originis reliquorum, idemque omnibus primordii nomen hoc modo ſervetur.

XXXIII. Hic Ammonius. Animoſe quidem, inquit, iſta et magno cum ſtudio Theodorus elaboravit: mirer vero, ſi non ſumſerit ea, quorum alterum ab altero evertitur. Ponit enim, quinque iſta non ſimul omnia naſci, ſed id ſemper prius oriri, quod

ματείας σωιζάμενον προεκπίπτειν εἰς γένεσιν· εἶτα ὥσ-
περ ἀκόλουθον, οὐ μαχόμενον τούτῳ, φησι, τὸ μὴ πᾶ-
σαν ὕλην πρῶτον εἰσφέρειν τὸ λεπτότατον καὶ ἁπλούσα-
τον, ἀλλ' ἐνιαχοῦ τὰ ἐμβριθῆ καὶ πολυμερῆ φθάνειν προ-
απάρχοντα ταῖς γενέσεσιν ἐκ τῆς ὕλης. Ἀνδ δὲ τούτου,
πέντε σωμάτων πρώτων ὑποκειμένων, καὶ ἀφ' ἑνὸς
κόσμων λεγομένων εἶναι τοσούτων, πρὸς μόνα τὰ τέσ-
σαρα τῇ πιθανότητι χρῆται, τὸν δὲ Κύβον, ὥσπερ ἐν
παιδιᾷ ψήφων ὑφήρηται, μήτ' αὐτὸν εἰς ἐκεῖνα μετα-
βάλλειν πεφυκότα, μήτ' ἐκείνοις παρέχειν μεταβολὴν
εἰς ἑαυτόν, ἅτε δὴ τῶν τριγώνων οὐκ ὁμογενῶν ὄντων· 421
ἐκείνοις μὲν γὰρ ὑπόκειται κοινὸν ἐν πᾶσι τὸ ἡμιτρίγωνον, τού-
τῳ δὲ ἴδιον μόνῳ τὸ ἰσοσκελὲς, οὐ ποιοῦν πρὸς ἐκεῖνο
συνάλσιν, οὔτε σύγκρασιν ἐνδεχόμενον. Εἴπερ οὖν πέντε
σωμάτων ὄντων καὶ πέντε κόσμων, ὁ ἑκάστῳ τινὶ ἡγεμο-
νίαν ἔχει τῆς γενέσεως ὅπου γέγονεν ὁ κύβος πρῶτος,

A. 5. *ἐν ἑκάστῳ*] Rectius fit *ἐν ἑκάστῳ*.

tenuiſſimum eſt ac minore negotio conſtituitur. Deinde, tanquam non pugnans huic ſumtioni, ſed ejus conſequens, ſubdit, non omnem materiam occupari a tenuiſſimo et ſimpliciſſimo corpore: ſed aliquando etiam gravia et multis conſtantia partibus ortum ex materia antecapere. Præterea quinque primis corporibus propoſitis, ideoque totidem eſſe mundos affirmato, probabilitate tantum quatuor corporibus tractandis utitur, Cubum autem tanquam in calculorum ludo ſubtrahit, qui neque mutari in reliqua poteſt, neque reliqua in ipſum, cum triangula ſint diverſi generis. Illis enim omnibus commune ponitur principium ſemiſſis trianguli, huic autem ſoli peculiare æquicrurum triangulum: quod cum illo inclinatione aliqua coire, aut commiſceri et uniri nequit. Ergo cum ſint quinque corpora, quorum unumquodque ut primum in uno de quinque mundis materiam occupavit, reliquorum originis princeps ſit, fiet ut ubi Cubus primo exſiſtet, reliquo-

οὐδὲν ἔσῃ τοῦ ἄλλων· εἰς οὐδὲν γὰρ ἐκείνων μεταβάλλειν πέφυκεν. Ἐᾶν γὰρ ὅτι καὶ τὸ τοῦ καλουμένου Δωδεκαέδρου στοιχεῖον ἄλλο ποιοῦσιν, οὐκ ἐκεῖνο ὃ σκαληνὸν ἐξ οὗ τε Πυραμίδα καὶ τὸ Ὀκτάεδρον καὶ τὸ Εἰκοσάεδρον ὁ Πλά-
B των συνίστησιν. Ὥστε ἅμα γελῶν ὁ Ἀμμώνιος ἔφην, ἢ ζητητέον σοι διαλυτέον, ἢ ἴδιόν τι λεκτέον περὶ τῆς κοινῆς ἀπορίας.

λδ'. Κἀγώ, Πιθανώτερον οὐδὲν ἔχω λέγειν ἔν γε τῷ παρόντι· βέλτιον δ' ἴσως ἐστὶν ἰδίας εὐθύνας ὑποέχειν δόξης ἢ ἀλλοτρίας. Λέγω τοίνυν αὖθις ἐξ ἀρχῆς ὅτι δυοῖν ὑποκειμένων φύσεων, τῆς μὲν αἰσθητῆς καὶ γενέσει καὶ φθορᾷ μεταβόλῃ καὶ φορητῆς ἄλλοτε ἄλλως, ἑτέρας δ' ἐν οὐσίᾳ νοητῆς ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἐχούσης, δεινόν
C ἐστιν, ὦ ἑταῖρε, τὴν μὲν νοητὴν διωρίσθαι καὶ διαφορὰν ἔχειν πρὸς ἑαυτήν, τὴν δὲ σωματικὴν καὶ παθητικήν, εἰ μὴ μία τις ἀπολείποι συμπεφυκυῖαν, αὐτὴ καὶ συνεύουσαν, ἀλλὰ χωρίζει καὶ διίστησιν, ἀγανακτεῖν καὶ δυσχεραίνειν. Τὰ

rum nullum ſit futurum, cum in eorum nullum mutari Cubus queat. Omitto, quod elementum dodecaëdri aliud faciunt non ſcalenum iſtud, ex quo Pyramidem, Octaëdrum, et Icoſaëdrum Plato conſtituit. Itaque tibi (ſubridens autem ſimul hæc dicebat Ammonius) aut diſſolvenda hæc ſunt, aut proprium aliquid adferendum, quo nos a communi hac hæſitatione expedias.

XXXIV. Ego in hæc verba reſpondi. Non habeo ſane in præſentia probabilius aliquid: præſtat tamen fortaſſe ſuæ quam alienæ opinionis rationes reddere. Rurſum ergo ſermonem a principio arceſſens dico. Cum conſtet duas eſſe naturas, unam ſenſilem, ortui, interitui, mutationibuſque et motibus variis obnoxiam: alteram, quæ ſolo intellectu percepta ſemper eodem ſe habet modo: periniquum, amice, videtur hanc diviſam ſuiſque diſtinctam dicere differentiis, corpoream autem et motibus ſubjectam ſi quis non concedat unam eſſe cohærentem ſibi et partium invicem momentis unitam, ſed ſeparet ac divellat, indignari et fremere. Nimirum enim

τὸ μόνιμα καὶ θεῖα δήπου μᾶλλον αὑτῶν ἔχεσθαι προσήκει, καὶ φεύγειν ὡς ἄνυσιν ὅτι τομὴν ἅπασαν καὶ διάστασιν· ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ τοῦ ἑτέρου δύναμις ἀποτομήν μείζονας ἐνήργασεν τῶν κατὰ τόπον διαστάσεων τοῖς νοητοῖς τὰς κατὰ λόγον καὶ ἰδέαν ἀνομοιότητας· ὅθεν ἐνισάμβλυος τοῖς ἐν τὸ πᾶν ἀποφαίνουσιν ὁ Πλάτων, τό, τε Ὂν εἶναί φησι καὶ τὸ Ταυτὸν καὶ Ἕτερον, ὅτι πᾶσι δὲ Κίνησιν καὶ Στάσιν. Ὄντων δὴ πέντε τούτων, οὐ θαυμαστὸν ἴσως εἰ τῶν πέντε σωματικῶν στοιχείων ἑκάστου ἔχειν ἐκέινων ἔχεσθαι μίμημα τῇ φύσει καὶ ἀΐδιόν ὅτι γεγαμμένον, οὐκ ἄμικτον, οὐδὲ εἰλικρινές, ἀλλὰ τῶν μάλιστα μετέχειν ἔχεσθαι δυνάμεως. Ὁ μὲν γε Κύβος ἐμφανῶς στάσεως οἰκεῖόν ὅτι σῶμα, διὰ τὴν τῶν ὀκτὼ ἐδρῶν ἀσφάλειαν καὶ βεβαιότητα· ἡ δὲ Πυραμίδος πᾶς ἄν τις τὸ πυρῶδες καὶ κινητικὸν ἐν τῇ λεπτότητι τῶν πλευρῶν καὶ τῇ τῶν γωνιῶν ὀξύτητι καταγνοίη· ἡ δὲ τοῦ Δωδεκαέδρου φύσις, ἐπιλήψιμος τῶν ἄλλων σχημάτων

stabilia et divina magis convenit invicem esse continuata, omnemque quantum ejus fieri potest sectionem ac divulsionem fugere: quanquam Diversi natura hæc quoque aggressa, majora fecit quam quæ distantia locorum æstimantur inter ea intervalla: tanta est mentis notionum et idearum dissimilitudo. Itaque Plato opponens se iis qui unum pronunciant esse Universum, quinque statuit principia, Ens, Idem, Diversum, Motum, Quietem: quæ cum sint, non est mirum si corporeorum principiorum quodvis sui aliquod exemplum imitando in natura impressum habet, non expers mixtionis aut sincerum, sed ut singula singularum facultatum participent aliquid. Proinde Cubus perspicue signum est Quietis conveniens, propter superficierum stabilitatem: Pyramidis igneam vim et ad Motum agilitatem quivis in laterum et angulorum acumine deprehenderit: natura Dodecaëdri, quæ apta est ad complectendum re-

ὕσα, τῦ Ὄντος εἰκὼν τοῖς πᾶν τὸ σωματοειδὲς γεγονέ-
E ναι δόξῃ· τῷ δὲ λοιπῶν δυεῖν, τὸ μὲν Εἰκοσαέδρου τῦ
τῦ ἑτέρου, τὸ δ' ὀκταέδρου μάλιστα τῦ ταυτῦ μετείληχεν
ἰδέας· διὸ τῦτο μὲν ἀέρος φέρεται ὑσίας πάσης ἐν μιᾷ
μορφῇ, θάτερον δὲ, ὕδωρ ἐπὶ πλεῖστα τῷ κεράννυσθαι
γένη ποιοτήτων τρεπόμενα παρεῖχεν. Εἴπερ οὖν ἡ φύ-
σις ἀπαιτεῖ τὴν ἰσονομίαν ἐν πᾶσι, καὶ κόσμους εἰκὸς
ὄντι μήτε πλείους γεγονέναι μήτ' ἐλάττους τῶν ὡδε-
δειγμάτων, ὅπως ἕκαστον ἑκάστῳ τάξιν ἡγεμονικὴν ἔχῃ
καὶ δύναμιν, ὥσπερ ἐν ταῖς συςάσεσι τῶν σωμάτων
ἔοικεν.

λε'. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῦτο μὲν ἔτω θαυμαςὸν τῷ
F θαυμάζοντος εἰ τὴν ἐν γενέσει καὶ μεταβολῇ φύσιν εἰς
γένη τοσαῦτα ἀφιερῶμεν. Ἐκεῖνο δ' ἤδη σκοπεῖτε
κοινῇ παρατέχοντες, ὅτι τῷ ἀνωτάτω ἀρχῶν, λέ-
γω δὲ τῦ Ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίςυ Δυάδος, ἡ μὲν ἀμορφίας
πάσης ςοιχεῖον ὕσα καὶ ἀταξίας, ἀπειρία κέκληται· ἡ

E. 5. τρεπόμενα] Lege τρεπόμενον.

liquas figuras, Entis effigies omnia corpora comprehendentis videtur esse: de reliquis duobus Icosaëdrum Diversi, Octaëdrum Ejusdem ideæ convenit; itaque alterum aërem qui una in forma omnem substantiam continet, alterum aquam quæ temperando plurimas qualitatis species recipit, exhibuit. Quod si ergo natura in omnibus æqualitatem exigit, mundos neque plures exemplis istis consentaneum est, neque paucio-

res esse; ut cuivis sua sit princeps constitutio atque vis, sicut in compositionibus erat corporum.

XXXV. Atque hac quidem oratione eos libuit demulcere, qui mirantur nos naturam ortui et mutationi obnoxiam in tot partiri genera. Hoc autem una mecum universi perpendite, quod supremorum principiorum, Unius inquam et infiniti Binarii, hoc quia elementum est omnis informitatis et confusionis, In-

δὲ τῦ Ἑνὸς φύσις ὁρίζυσα καὶ καταλαμβάνυσα τῆς ἀπειρίας τὸ ϛενὸν καὶ ἄλογον καὶ ἀόριϛον, ἔμμορφον παρέχεται, καὶ τὴν ἐπομβρίαν καὶ τὰ αἰσθητὰ δείκνυσι καταχόρευσιν ἀμωσγέπως ὑποπτὸν καὶ δεχόμενον. Αὗται δὲ πρῶτον αἱ ἀρχαὶ τὸν ἀριθμὸν ὑποφαίνουσι, μᾶλλον δὲ ὅλως ἀριθμὸς οὐκ ἔϛι τὸ πλῆθος, ἂν μὴ καθάρῃ εἶδος ὕλης τὸ ἐγγενόμενον ἐκ τῆς ἀπειρίας καὶ ἀορίϛυ, πῆ μὲ πλεῖον, πῆ δὲ ἔλαττον ἀποτέμνυσα· τότε γὰρ ἀριθμὸς γίνεται τῶν πλήθων ἕκαϛον, ὑπὸ τῦ ἑνὸς ὁριζόμενον· ἐὰν δὲ ἀναιρεθῇ τὸ ἕν, πάλιν ἡ ἀόριϛος δυὰς συγχέασα πᾶν ἄῤῥυθμον καὶ ἄπειρον καὶ ἄμετρον ἐποίηϛεν. Ἐπεὶ δὲ τὸ εἶδος οὐκ ἀναίρεσίς ἐϛι τῆς ὕλης, ἀλλὰ μορφὴ καὶ τάξις ὑποκειμένης, ἀνάγκη καὶ τῷ ἀριθμῷ τὰς ἀρχὰς ὑπάρχειν ἀμφοτέρας, ὅθεν ἡ πρώτη καὶ μεγίϛη διαφορὰ καὶ ἀνομοιότης γέγονεν· ἔϛι γὰρ ἡ μὲν 429 A B

F. 7. ϛενὸν] Ita codices et editi libri: rectius forte corrigunt κενὸν Xyl. Turn. Mez. Optionem correctionum facit nobis Anon. ξένον, ἅϛατον, ἄπειρον.

finitas dicitur: Unitatis autem natura cum definiat ac determinet infinitatis vacuum, et ratione ac finibus carentem naturam, informat eam, atque utcunque appellationem quæ in ſingulis monſtratur ſenſilibus, ſuſtinet atque accipit. Hæc principia primum in numeris apparent: immo omnino numeri appellatio multitudini non congruit, niſi infinitatem materiæ tanquam forma quædam ſubiens, alicubi minus, alicubi amplius decidat: tunc enim unaquævis multitudo fit numerus; cum unitate definitur: unitate abolita, rurſum infinitus binarius omnia confundens, incompoſita, infinita, immenſaque reddit. Quoniam autem forma non eſt abolitio materiæ, ſed ſubjecto ſpeciem ordinemque adfert: neceſſe eſt etiam in numero utrumque ineſſe principium, unde primum diſcrimen, maximaque diſſimilitudo ortum habet. Eſt enim infinitum principium cauſa pa-

ἀόριςος ἀρχὴ τοῦ ἀρτίου δημιουργός, ἡ δὲ βελτίων τοῦ περιττοῦ· πρῶτος δὲ τῶν ἀρτίων τὰ δύο, καὶ τὰ τρία τῶν πρώτων, ἐξ ὧν τὰ πέντε, τῇ μὲν συνθέσει κοινὸς ὢν ἀμφοῖν ἀριθμός, τῇ δὲ δυνάμει γεγονὼς πρωτίστος. Ἔδει γὰρ, εἰς πλείονα μέρη τοῦ αἰσθητοῦ καὶ σωματικοῦ μεριζομένου διὰ τὴν σύμφυσιν, ἀνάγκη τῆς ἑτερότητος, μηδὲ τὸν πρῶτον ἄρτιον γενέσθαι, μήτε τὸν πρῶτον περιττὸν, ἀλλὰ τὸν τρίτον ἐκ τούτων ἀποτελούμενον, ὅπως ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀρχῶν γένηται, καὶ τῆς τὸ ἄρτιον
c δημιουργούσης καὶ τῆς τὸ πρωτίστου· ὁ γὰρ ἦν οἷόν τε τὴν ἑτέρας ἀπαλλαγῆναι τῆν ἑτέραν· ἑκατέρα γὰρ ἀρχῆς φύσιν ἔχει καὶ δύναμιν. Ἀμφοτέρων οὖν συνδυαζομένων, ἡ βελτίων κρατήσασα τῆς ἀοριστίας διαιρέσης τὸ σωματικὸν ἔνεσχε, καὶ τῆς ὕλης ἐν ἀμφοτέροις δεδεμένης μέσην τὴν μονάδα θεμένη, δίχα νεμηθῆναι τὸ πᾶν οὐκ εἴασεν, ἀλλὰ πλῆθος μὲν γενόμενον κόσμων ἐκ τοῦ

B. 3. ὁ δὲ βελτίων τοῦ περιττοῦ] Sic partim e codicibus, partim e correctione Turnebi et Xyl. Vulgo monstrose, εἷς δὲ βελτίων ὁ πρῶτος ἡ τούτου.

B. 8. διὰ τὴν σύμφυσιν, ἀνάγκη τῆς ἑτερότητος] Legendum διὰ τὸν σύμφυτον ἀνάγκην τῆς ἑτερότητος.

ris numeri efficiens, melius principium imparem gignit. Primus autem parium est binarius, imparium ternio, e quibus conflatur quinarius, ob compositionem utrique communis, vi autem sua impar. Oportebat enim, cum natura sensilis et corporea concreta, necessitate diversi in aliquot divideretur partes, harum numerum neque parium esse primum, neque imparium, sed tertium ex his compositum; ut fieret ab utroque principio, et eo quod parem, et eo quod imparem architectatur: non enim poterat alterum ab altero divelli; cum utrumque principii naturam facultatemque obtineat. Ambobus ergo copulatis, melius principium prævaluit infinitati dividenti, inhibuitque, et cum ab utroque divelleretur materia, in medium injecta unitate effecit, ne Universum in duas scinderetur partes, ita multitudo qui-

ἐπεγένητος τῇ ἀορίστῳ καὶ ἀφορέτῳ, βέλτιον δὲ πλῆθος ἡ ζωτὴ καὶ ὡρισμένη δύναμις ἀπείργασεν, βέλτιον δὲ τοῦτον, ὅτι σφοδροτέρῳ τῷ φύσει ἢ βέλτιον ἔχει, προελθεῖν οὐκ εἴασεν. Εἰ μὲν γὰρ ἀμιγὲς καὶ καθαρὸν ἦν τὸ ἕν, οὐδὲ ὅλως εἶχεν ἡ ὕλη διαίρεσιν· ἐπεὶ D δὲ τῷ διαιρετικῷ τῆς δυάδος μέμικται, τομὴν μὲν ἐδέξατο καὶ διαίρεσιν, ἀνάλυσιν δ' ἔσχε τῷ βελτίονι τὴν ἀρτίου κρατηθέντος.

λς'. Διὸ καὶ πεμπάσασθαι τὸ ἀριθμῆσαι τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν καλεῖν· οἶμαι δὲ καὶ τὰ πάντα τῶν πέντε παρώνυμα γεγονέναι κατὰ λόγον, ἅτε δὴ τῆς πενταδος ἐκ τῶν πρώτων ἀριθμῶν συνεστώσης· καὶ γὰρ οἱ μὲν ἄλλοι πολλαπλασιαζόμενοι πρὸς ἄλλους, εἰς ἕτερον αὐτῶν ἀριθμὸν ἐκβαίνουσιν· ἡ δὲ πεντὰς, ἂν μὲν ἀρτάκις λαμβάνηται, τὸν δέκα ποιεῖ τέλειον· ἐὰν δὲ περισσάκις, ἑαυτὸν πάλιν ἀποδίδωσιν. Ἐῶ δ' ὅτι πρῶτον μὲν ἐκ πρώτων δυεῖν τετραγώνων συνέστηκε τῆς τε μονάδος καὶ τῆς τετράδος ἡ E

dem mundorum exſtitit ob diverſitatis naturam quæ ineſt infinito diſcernenti: finiti autem et ejuſdem vis imparem eam redegit. Talis autem eſt imparitas, quia naturam progredi longius quam expediebat non ſivit. Si enim ſincerum purumque fuiſſet unum, nullam omnino diviſionem admiſiſſet materia. Quoniam autem illud binario vim dividendi nacto admixtum fuit, admiſit ſectionem materia et diviſionem, ſed quæ ibi conſtiterit, victo a pare impari.

XXXVI. Ideo etiam veteribus in uſu fuit *pempazeſthai* dicere pro numerare. Puto autem *panta* quoque (id eſt omnia) vocem eſſe a *pente* (quod quinque ſignificat) deductam: quod is numerus e primis ſit conflatus numeris. Et cum alii numeri in alios multiplicati, aliud genus numerorum producant: quinarius pari multiplicatus, denarium gignit perfectum numerum: in imparem multiplicatus, ſeipſum refert. Mitto, quod e primis duobus quadratis unitate et quater-

πεντάς· τρώτη δὲ ἴσον δυναμένη τοῖς ἀπ' αὐτῆς δυσί, τὸ χάλλιστον τῶν ὀρθογωνίων τετρώνων συνίστησι· τρώτη δὲ ποιεῖ τ' ἡμιόλιον λόγον. Οὐ γὰρ ἴσως οἰκεῖα ζητεῖται τοῖς ὑποκειμένοις τραγμασιν· ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον, τὸ φύσει διαιρετικὸν τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τὸ πλεῖστα τούτων τῇ φύσει διανέμειν. Ἐν μὲν γὰρ ἡμῖν αὐτοῖς αἰσθή-
F σεις πέντε, καὶ μέρη ψυχῆς, φυσικόν, αἰσθητικόν, ὀρεκτικὸν, θυμοειδὲς, λογιστικόν· καὶ δακτύλους ἑκατέρας χειρὸς τοσούτους· καὶ τὸ γονιμώτατον σπέρμα πενταχῇ σχιζόμενον· ἡ γὰρ ἱστορηται γυνὴ πλείονα τεκοῦσα πέντε συχνὰ ταῖς αὐταῖς ὠδῖσι· καὶ τὸν Ῥέαν Αἰγύπτιοι μυθολογοῦσι πέντε θεοὺς τεκεῖν, αἰνιττόμενοι τὸν ἐκ μιᾶς ὕλης τῶν πέντε κόσμων γένεσιν· ἐν δὲ τῷ παντὶ πέντε μὲν ζῶναις ὁ περὶ γῆν τόπος, πέντε δὲ κύκλοις ὁ

E. 6. πλεῖστα τούτων] Corrigendum πλεῖστα τούτῳ.
F. 1. φυσικὸν] Lege φυτικὸν.
F. 3. πενταχῇ] Sic Ald. Baſ. Xyl. Turneb. Mez. F. Vulgo πανταχῇ.
F. 5. συχνὰ] Forte τίκνα.

nione conſit quinarius: et quod tantum poteſt quadratum, quantum conjuncta duorum faciunt quadrata numerorum qui ipſo proxime ſunt priores: pulcherrimumque rectangulum ita triangulum conſtituit: et quod primus hic numerus ſeſquialteram proportionem continet. Hæc enim fortaſſe ad propoſitam nobis materiam non pertinent. Id propius huc facit, quod natura hujus numeri facultatem habet dividendi, ac ſecundum eum plura diviſit natura. In nobis ipſis quinque inſunt ſenſus; totidem animæ partes, vitalis, ſentiens, appetens, iraſcens, ratiocinans: totidem in utravis manu digiti: et ſemen fecundiſſimum quinquefariam dividitur; non enim mulierem plures quinque fœtus partu edidiſſe memoratur: ac Rheam Ægyptii fabulantur quinque deos peperiſſe, per involucrum ſignificantes ortum quinque mundorum ex una materia. Ipſo in univerſo terra quinque Zonis, cœlum quinque circulis diſtri-

οὐρανὸς διώρισται, δυσὶν ἀρκτικοῖς καὶ δυσὶν τροπικοῖς καὶ μέσῳ τῷ ἰσημερινῷ· πέντε δ' αἱ τῶν πλανωμένων ἄστρων 430
σφαῖραι γεγόνασιν, ἡλίου καὶ φωσφόρου καὶ στίλβοντος ὁμοδρομούντων· συναρμόνιος δὲ καὶ ἡ τοῦ κόσμου συνταξις, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἡρμοσμένον ὂν πέντε τετραχόρδων θέσεσιν ὁρᾶται τῶν ὑπατῶν, καὶ μέσων, καὶ συνημμένων, καὶ διεζευγμένων, καὶ ὑπερβολαίων· καὶ τὰ μελῳδούμενα διαστήματα πέντε, δίεσις, καὶ ἡμιτόνιον, καὶ τόνος καὶ τεταρτημόριον, καὶ δίτονον. Οὕτως ἡ φύσις ἔοικε τῷ πέντε ποιεῖν ἅπαντα χαίρειν μᾶλλον ἢ τῷ σφαιροειδεῖ, καθάπερ Ἀριστοτέλης ἔλεγε.

λζ'. Τί δῆτα, φήσαι τις ἄν, ὁ Πλάτων ὅτε τὰ πέντε σχήματα τῶν τῶν πέντε κόσμων ἀριθμὸν ἀνέυρε- B
κεν, εἰπὼν ὅτι τῇ πέμπτῃ συστάσει ὁ θεὸς ὅτι ὅ πᾶν κατεχρήσατο, ἐκεῖνο διαγράφων, εἶτα τὴν περὶ τοῦ πλήθους τῶν κόσμων ἐνοῦσαν ἀπορίαν, πότερον ἕνα ἢ πέν-

A. 10. σφαιροειδεῖ] Immo σφαιροειδῆ.

buitur, polaribus duobus, totidem ſolſtitialibus, et medio horum æquinoctiali. Quinque etiam ſunt converſiones ſtellarum vagarum, cum eadem ſit Solis, Luciferi, et Mercurii. Ipſe etiam mundus ad quinarii concinnitatem eſt compoſitus, ſicut apud nos harmonia ex quinque tetrachordorum poſitu conſtare cernitur, ſummorum, mediorum, adjunctorum, dejunctorum, excedentium: et in cantu quinque ſunt intervalla, dieſis, ſemitonium, tonus, ſeſquitonium, ditonus. Ita videtur natura magis delectata fuiſſe rebus quinario conſtruendis, quam globi ad formam redigendis, quod viſum fuit Ariſtoteli.

XXXVII. Quærat hic aliquis, Quidnam cauſæ ſit quod Plato, cum quinque mundorum numerum ad quinque corporum revocaverit figuras, fatus quinaria conſtructione deum uſum in deſcribendo univerſo, ac deinde propoſuerit de multitudine mundorum difficilem dubitationem,

τὸ αὐτὸς ἀληθείᾳ πεφυκότας λέγειν προσήκει, δῆλός ἐστιν ἐντεῦθεν ὁ ὁρμηθεὶς τὴν ὑπόνοιαν. Εἴπερ ἂν δεῖ πρὸς τοῦτο τὴν ἀφάνειαν ἀπάγειν τὸ εἰκὸς, σκοπῶν ὅτι ταῖς τῶν σωμάτων καὶ σχημάτων ἐκείνων διαφοραῖς, ἀνάγκη καὶ κινήσεων εὐθὺς ἕπεσθαι διαφορὰς,
c ὥσπερ αὐτὸς διδάσκει, τὸ διακρινόμενον ἢ συγκρινόμενον ἅμα τῆς οὐσίας τῇ ἑτεροιώσει καὶ τὸν τόπον μεταλλάττειν ἀποφαινόμενος. Ἂν γὰρ ἐξ ἀέρος πῦρ γένηται, λυθέντος τοῦ Ὀκταέδρου καὶ κερματισθέντος εἰς Πυραμίδας, ἢ πάλιν ἀὴρ ἐκ πυρὸς, συνωσθέντος καὶ συνθλιβέντος εἰς Ὀκτάεδρον, οὐ δυνατὸν μένειν ὅπου πρότερον ἦν, ἀλλὰ φεύγει καὶ φέρεται πρὸς ἑτέραν χώραν ἐκβιαζόμενον καὶ μαχόμενον τοῖς ἐνιστα μένοις καὶ κατεπείγουσιν. Ἔτι δὲ μᾶλλον εἰκότι τὸ συμβαῖνον ἐκδείκνυται, τοῖς ὑπὸ

B. 7. ἀπάγειν—σκοπῶν] Legendum ἰπάγειν—σκοπᾶμεν.
C. 2. ἅμα τῆς οὐσίας] Sic Anon. Xyl. Turneb. Mex. Libri omnes alii ὄνομα τῆς οὐσίας.
C. 9. τοῖς ἐπὶ τῶν—ἅπτεσθαι] Rectius apud Platonem Tim. p. 335. G. sequi unde corrigendum τοῖς ὑπὸ τῶν πλεκόμενον [vel πλοχάνων cum Xyl. ex Suida] καὶ ὀργάνων περὶ τὸν τοῦ σίτου καθαρσιν σειομένοις ἢ ἀναλικμωμένοις —ἄλλως τε χώραν ἄλλα ἴσχειν πρὶν ἐξ αὐτῶν γενέσθαι τὸ πᾶν διακεκριμένον. Proxime ἐᾷ θεὸς recepi ex Platone pro vulgato εὐθέως.

unumne an quinque re vera exſtitiſſe dicendum ſit: tamen deprehendatur hinc ſuſpicionem ejus rei injeciſſe. Quod ſi id quod probabile eſt, accommodari ad ejus ſententiam debet, eo ipſe reſpicio in hac re explicanda, quod ſcilicet ſenſerit Plato differentiis corporum iſtorum et figurarum, neceſſario motuum quoque comitari diſcrimina: hoc enim ipſe docet, ubi pronunciat id quod coit aut ſecernitur, una cum ſubſtantia et qualitatibus locum etiam nomenque mutare. Si enim ex aëre ignis fiat, ſoluto Octaëdro, et in Pyramides diſſipato: aut viciſſim ex igni aër, in Octaëdrum coacto et compulſo; non poteſt ſuo manere loco id quod mutatum fuit, ſed fugit ferturque ad alienum locum exturbatum priore, pugnatque cum iis quæ obſiſtunt et impellunt. Adhuc etiam plenius ſimilitudine eorum

τῶν ἐπεηόντων καὶ ὀργάνων περὶ τὸν τῦ σίτυ καθαρσιν, ἐγκειμένων ἀναλισκομένοις, ὁμοίως λέγων τὰ στοιχεῖα σείοντα τ' ὕλλω, ὑπ' ἐκείνης τε σφόμενα, περχωρεῖν ἀεὶ τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις, ἄλλω τε χώραν ἄλλαις οἱ πρὶν ἐπ' αὐτῶν γενέσθ τὸ πᾶν διακοσμηθέν· ὅπως ὃν τότε ἡ ὕλης ἐχύσης ὡς ἔχειν ὃ πᾶν εἰκὸς, ὃ θεὸς ἄπεστιν, εὐθὺς αἱ πρῶται πέντε ποιότητες, ἰδίας ἔχουσαι ῥοπὰς, ἐφέροντο χωρὶς, ὃ παντάπασιν, οὐδ' εἰλικρινῶς ἀποκρινόμεναι, ἀφ' τὸ πάντων ἀναμεμιγμένων ἀεὶ τὰ κρατύμενα τοῖς ὑπερκατῦσι παρὰ φύσιν ἔπεσθ. Διὸ δὴ τοῖς τ σωμάτων γένεσιν ἄλλων ἀλλαχῆ φερομένων ἰσαρίθμους μερίδας καὶ διασάσης ἐποίησαν· τ' μὲ ὃ καθαρᾶ πυρὸς, ἀλλὰ πυρώδη· τ' δὲ οὐκ ἀμιγῆς αἰθέρος, ἀλλ' αἰθερώδη· τ' δὲ οὐ γῆς αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ γεώδη· μάλιστα δὲ καὶ τ' ἀέρος κοίνωσιν τ' ὕδατος, ἀφ' τὸ πολλῶν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν ἄλλων φύλλων ἀναπεπλησμένων, ἀπελθεῖν. Οὐ γὰρ ὁ θεὸς διέχρησεν

quæ cribris aliiſque ad purgandum frumentum paratis inſtrumentis concutiuntur atque ventilantur, rem explicat: eodem modo etiam elementa docens, dum quaſſant materiam, atque ab ea quaſſantur, ſimilia ſemper ad ſimilia ferri, aliaque aliis locis contineri, antequam eorum compoſitione Univerſum conſtituatur. Hoc ergo modo tum affecta materia, ut par fuit Univerſum eſſe affectum ubi Deus abeſt, ſtatim primæ quinque qualitates ſuis ſingulæ præditæ momentis, incitatæ ſunt neque omnino ſeparatæ tamen, aut ſincere ſecretæ, ideo quod omnibus permixtis natura ita comparatum eſt ut ſemper quod ſuperatur ei comitetur quod prævalet. Itaque in ortu corporum cum alia alio ferrentur, æquales numero partes atque diviſiones effecerunt: unam partem non puri ignis, ſed ignea ſpecie præditam: aliam non ſinceri ætheris, ſed ætheris ſimilem: aliam non terræ puræ putæ, ſed formæ terreæ: maxime tamen aër cum aqua fuit permixtus, quod hæc multis diverſi generis admixtis diſceſſerunt, ſicuti dictum fuit. Non

οὐδὲ διώκισε τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς δεχθῶσαν αὐτὴν, καὶ φερομένην χωρὶς, ἐν ἀκοσμίαις τοσαύταις παραλαβὼν, ἔταξε καὶ συνήρμοσε δι' ἀναλογίας καὶ μεσότητος· εἶθ' ἑκάστῃ λόγον ἐγκαταστήσας ὥσπερ ἁρμοστὴν καὶ φύλακα,
F κόσμους ἐποίησε τοσούτους ὅσοι γένοι τ' ἦσαν πρώτων σωμάτων ὑπάρχοι. Ταῦτα μὴν οὖν τῇ Πλάτωνος ἀναχείσθω χάριτι, δι' Ἀμμώνιον· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν ἀριθμοῦ κόσμων οὐκ ἂν ποτε διϊσχυρισαίμην ὅτι τοσοῦτοί, τὴν δὲ πλείονας μὲν ἑνὸς, οὐ μὴν ἀπείρους, ἀλλ' ὡρισμένους πλήθει πεπερασμένῳ δόξαν, εὐδετέρας ἐκείνων ἀλογωτέραν ἡγοῦμαι, τὸ φύσει τῆς ὕλης σκεδαστὸν καὶ μεριστὸν ὁρῶν, οὔτ' ἐφ' ἑνὸς μόνου, οὔτ' εἰς ἄπειρον ὑπὸ τοῦ λόγου βαδίζειν
31 ἐῶμεν. Εἰ δ' ἀλλαχόθι ποτὲ καὶ ἡμῖν τῆς Ἀκαδημίας ὑπομιμνήσκοντες, ἑαυτοὺς, τὸ ἄγαν τῆς πίστεως ἀφαιρῶμεν, καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ὥσπερ ἐν χωρίῳ σφαλερῷ, τῷ περὶ τῆς ἀπειρίας λόγῳ, μόνον διασώζωμεν.

enim deus ſeparavit aut diſpoſuit naturam, ſed cum ipſa ultro divortium feciſſet, et in diverſa diſceſſionem loca, admodum inordinatam, accepit, compoſuit, et proportione ac medietate adhibita concinnavit: deinde rationem unicuique imponens veluti gubernatorem et cuſtodis loco, tot effecit mundos, quot ſunt formæ primorum corporum. Atque hæc, propter Ammonium, gratiæ Platonis dedicata ſunto. Ego autem de numero mundorum, quod ſint tot, nunquam ſane contenderim: eam vero ſententiam, quæ plures uno mundos, non tamen infinitos ſed numero determinatos facit, neutra iſtarum abſurdiorem cenſeo: in materiæ naturam intuens, diſſipabilem eam ac dividuam, et quæ neque unitatem ſervet, neque eam ratio in infinitum evagari ſinat. Sed, ſi umquam alias, hic quoque Academiæ recordemur, nimiamque vitemus aſſenſionem, ac tanquam in loco lubrico in diſputatione ſola de infinito firmiter conſiſtamus.

λη'. Ἐμοῦ δὲ ταῦτα εἰπόντος, ὁ Δημήτριος, Ὀρθῶς, ἔφη, Λαμπρίας παραινεῖ· πολλαῖς γὰρ οἱ θεοὶ μορφαῖς οὐ σοφισμάτων, ὡς Εὐριπίδης φησὶν, ἀλλὰ πραγμάτων σφάλλουσιν ἡμᾶς, ὅταν ὡς ὑπισάμβοι τολμῶμεν ἀποφαίνεσθαι περὶ τηλικούτων· ἀλλ' ἀνοιστέον ὁ λόγος, ὡς αὐτὸς ἀνὴρ φησιν, ὅπῃ τιμῶ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. Τὸ γὰρ ἀφισαμένων καὶ ἀπολιπόντων τὰ χρηστήρια τῶν B δαιμόνων, ὥσπερ ὄργανα τεχνικῶν ἀργὰ καὶ ἄναυδα κεῖσθαι λεχθὲν, ἕτερον λόγον ἐγείρει τὸν περὶ τῆς αἰτίας μείζονα καὶ δυνάμεως, ᾧ χρώμενοι ποιοῦσι κατόχους τοῖς ἐνθουσιασμοῖς καὶ φαντασιαστὰς τὰς προφήτας καὶ τὰς προφήτιδας. Οὐ γὰρ οἷόν τε τιμῶ ἔλλειμιν αἰτιᾶσθαι τὴν ἀπαυδᾶν τὰ μαντεῖα, μὴ προειδέναι, ὃν τρόπον ἐφεστῶτες αὐτοῖς καὶ παρόντες ἐνεργὰ καὶ λόγια ποιοῦσιν οἱ δαίμονες. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἀμμώνιος, Οἴει γὰρ ἕτερόν τι τὰς δαίμονας, εἶπεν, ἢ ψυχὰς ὄντας περι-

A. 11. ὡς αὐτὸς ἀνὴρ φησιν] Omiſit Xylander vertendo: nec habet ſatis auctoritatis dictum ex Euripidis reliquiis. Muſgravius refert ad Iphig. Aul. 870. Mez. ὁ αὐτὸς addito articulo; quod non opus erat.

B. 10. δαίμονας, εἶπεν,] Repoſuimus, monentibus etiam Anon. et Mez. pro vulgato εἰπεῖν.

XXXVIII. Hæc ego cum dixiſſem, Demetrius: Probe, inquit, Lamprias hortatur. *Multis enim dii formis, non ſophiſmatum,* ut eſt apud Euripidem, ſed rerum, decipiunt, cum veluti ſcientes de tantis rebus audemus pronunciare. Sed ad argumentum initio propoſitum revocanda nobis eſt diſputatio. Quod enim dictum fuit, Oracula relinquentibus et deferentibus geniis, tanquam inſtrumenta artificum jacere otioſa et muta, aliam majorem excitat quæſtionem de cauſa et facultate, qua uſi genii vates utriuſque ſexus furore et imaginatione futurorum impleant. Non poſſumus quippe cauſam ſilentii Oraculorum adſcribere diſceſſui geniorum, niſi perſuaſum nobis ſit quomodo præſentes eadem vocalia et operoſa reddant. Sub hæc Ammonius, Putas vero, inquit, genios aliud quicquam dicendos, quam quod ait He-

πολεῖν κατ' Ἡσίοδον, Ἠέρα ἑσσαμένους· ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἣν
c ἄνθρωπος ἔχει διαφορὰν πρὸς ἄνθρωπον τραγικὸν ἢ κωμικὸν ὑποκρινόμενον τραγῳδίαν ἢ κωμῳδίαν, τοιαύτην ἔχειν δοκεῖ ψυχὴν ἐνεσκευασμένῳ σῶμα παρόντι βίῳ προσφέρειν. Οὐδὲν οὖν ἄλογον οὐδὲ θαυμαστὸν εἰ ψυχαὶ ψυχαῖς ἐντυγχάνουσαι, φαντασίας ἐμποιοῦσι τοῦ μέλλοντος, ὥσπερ ἡμεῖς ἀλλήλοις οὐ πάντα διὰ φωνῆς, ἀλλὰ καὶ γράμμασι, καὶ θίγοντες μόνον καὶ προσβλέψαντες, πολλὰ καὶ μιμούμενοι τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐσομένων προσημαίνομεν. Εἰ μήτι σὺ λέγεις ἕτερον, ὦ Λαμπρία· καὶ γὰρ ἔναγχος ἦκέν τις φωνὴ πρὸς ἡμᾶς ὡς σοῦ πολλὰ περὶ τύ-
p των ἐν Λεβαδίᾳ ξένοις διαλεχθέντος, ὧν οὐδὲν ὁ διηγούμενος ἀκριβῶς διεμνημόνευσε. Μὴ θαυμάσῃς, ἔφην ἐγώ· πολλαὶ γὰρ ἅμα προάξεις διὰ μέσου καὶ ἀσχολίαι συντυγχάνουσαι, διὰ τὸ μαντεῖον τοῦ καὶ θυσίαν, καὶ τοὺς λόγους διεσπαρμένους ἡμῖν καὶ ἀποράδας ἐποίησαν. Ἀλ-

C. 2. δοκεῖ ψυχὴν—προσφέρειν] Locus ita ſanandus δοκεῖ δαίμων (vel ψυχὴ γυμνὴ) πρὸς ψύχην ἐνεσκευασμένην σῶμα παρόντι βίῳ προσφορ.

ſiodus, animas circumvagantes,

Aëre veſtitos?—

Mihi enim quo pacto homo differt ab homine tragicam comicamve agente perſonam, eodem differre videtur animus ab animo corpore in hac vita amicto. Nihil igitur eſt cauſæ cur abſurdum aut mirum videri debeat, ſi animi in animos incidentes, futuri imaginationem aliquam ingenerant: ſicut et nos invicem non omnia voce, ſed et litteris, et tactu, et intuitu ſignificamus multa præterita, et futura præmonſtramus. Niſi tu quid, Lampria, diverſum habes; eſt enim nuper nobis renunciatum, multa te hac de re cum hoſpitibus apud Lebadiam diſputaſſe, quorum nihil nuncius perfecte memoria tenebat. Noli mirari, inquam ego: multæ enim actiones, multæ occupationes mediæ incidentes, propter oraculum et ſacrificium quod tractabatur, fecerunt ut ſparſim ac per intervalla commentaremur. Atqui nunc, aie-

λὰ τῶν ὁ Ἀμμώνιος, ἔφη, καὶ σχολὴν ἄγοντας ἀκροατὰς ἔχεις, καὶ προθύμους, τὰ μὲν ζητεῖν, τὰ δὲ μανθάνειν, ἔριδος ἐκποδὼν οὔσης καὶ φιλονικίας ἁπάσης, συγγνώμης δὲ παντὶ λόγῳ καὶ παῤῥησίας, ὡς ὁρᾷς, δεδομένης.

λθ'. Ταῦτα δὴ καὶ τῶν ἄλλων συμπροθυμουμένων, μικρὸν ἐγὼ σιωπήσας, Καὶ μὴν ἀπὸ τύχης τινός, ὦ Ἀμμώνιε, τοῖς τότε λόγοις αὐτὸς ἀρχήν τινα καὶ πάροδον ὑπέδωκας. Εἰ γὰρ αἱ διακριθεῖσαι σώματος ἢ μὴ μεταλαβοῦσαι τὸ παθητὸν ψυχαὶ δαίμονές εἰσι κατά σε καὶ τὸν θεῖον Ἡσίοδον,

Ἀγνοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,

διὰ τί τὰς ἐν τοῖς σώμασι ψυχὰς ἐκείνης τῆς δυνάμεως ἀποστερῶμεν, ἢ τὰ μέλλοντα καὶ προγινώσκειν πεφύκασι καὶ προδηλοῦν οἱ δαίμονες; Οὔτε γὰρ δύναμιν, οὔτε μέρος ἔθεν ὀπτήνεσθαι ταῖς ψυχαῖς, ὅταν ἀπολείπωσι τὸ σῶμα μὴ κεκτημέναις πρότερον ἐκεῖ-

D. 7. ἴχει, ἢ προθύμει] Legendum ἴχεις καὶ προθύμεις.

bat Ammonius, et otio utentes habes auditores, et paratos alia quærere, alia discere, omni contentione ac studio altercandi remotis, libertateque et venia omni sermoni, ut vides, proposita.

XXXIX. Eadem reliquis etiam postulantibus, ego postquam paululum subticuissem: Et quidem, inquam, iis quæ tum disputata sunt, ipse tu casu quodam exordium occasionemque hic referendi dedisti. Si enim animi secreti a corporibus, aut omnino quibus nullum est cum corporibus commercium, sunt, quæ tua est, et divini sententia Hesiodi, dæmones

Custodes hominum casti, terras obeuntes;

cur animos in corporibus degentes ista vi privamus, qua futura præscire et prædicere possunt a natura sua genii? Probabile quidem non est animis ullam facultatem, ullamve partem adnasci abitu e corpore, qua caruerint ante: sed

F ὄζιν· ἀλλ' ἀεὶ μὴν ἔχειν, ἔχειν δὲ φαυλότερα τῷ σώματι μεμιγμένας, καὶ τὰ μὲν ὅλως ἄδηλα καὶ κεκρυμμένα, τὰ δὲ ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρά, καὶ τοῖς δι' ὁμίχλης ὁρῶσιν, ἢ κινουμένοις ἐν ὑγρῷ πολλαπλασίως δύσεργα καὶ βραδέα καὶ πολλοῦ πολιτοῦντα θεραπείαν τῆς οἰκείας καὶ ἀνάληψιν, ἀφαίρεσιν δὲ καὶ κάθαρσιν τῆς κλέπτοντος. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος οὐχ ὅταν ἀφανὴς γένηται λαμπρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴν ἀεί, φαίνεται δ' ἡμῖν
432 ἐν ὁμίχλῃ δυσφανὴς καὶ ἀμυδρός· οὕτως ἡ ψυχὴ τοῦ μαντικοῦ οὐκ ἀπολείπεται δύναμιν ἐκβᾶσα τοῦ σώματος, ὥσπερ νέφους, ἀλλ' ἔχουσα καὶ νῦν, τυφλῶται ἀφ' τοῦ πρὸς τὸ θνητὸν ἀνάμιξιν αὐτῆς καὶ σύγχυσιν. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν οὐδ' ἀπιστεῖν ὁρῶντας, εἰ μηδὲν ἄλλο, τῆς ψυχῆς τοῦ ἀντίστροφον τῇ μαντικῇ δύναμιν τοῦ μνήμου κελεύθου, ἡλίκον ἔργον ἀποδείκνυται τὸ σώζειν τὰ

F. 1. ἀλλ' ἀεὶ] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. B. Venet. 1. Vulgo et reliqui ἀλλ' εἰ.
F. 6. κλέπτοντος· Ὥσπερ] His verbis interjectum erat ſcholion hucce: ὅτι ἡ ψυχὴ ᾗ συνδεδεμένη τῷ σώματι τὴν προγνωστικὴν ἔχει δύναμιν, ἐκτυφλοῦται δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ γεῶδες ἀνάκρασιν τοῦ σώματος. Adeſt in pleriſque ſcriptis libris et omnibus editis: abeſt in A. B. F. Venet. 1. Schott.
A. 1. δυσφανὴς] Exquiſitius F. δυσφαὴς.

ea ſemper habere, habere autem deteriora, dum mixti ſunt corpori: atque alia quidem omnino obſcura et occulta, alia infirma et languida, et ſicut cum per caliginem videmus, aut in humore movemur, inefficacia et tarda, multamque ſuæ naturæ curationem et reſtitutionem, multam ejus a quo impediuntur detractionem atque expurgationem deſiderantia. Sicut enim Sol non tum fit ſplendidus, cum nubes effugit: ſed cum ſemper talis ſit, in nebula nobis obſcurus videtur, ac vix apparet: ſic animus vim divinandi non adipiſcitur e corpore tanquam nube egrediendo, ſed jam nunc ea præditus, cæcatur ob permixtionem et confuſionem cum natura mortali. Quod ne miremur, aut fidem rei derogemus, videamus, ſi nullam aliam animi facultatem, ſaltem eam quæ ex adverſo reſpondet divinatrici, Memoriam dico, quantum illa præſtet opus, quod præterita

παρῳχημένα καὶ φυλάττειν, μᾶλλον δὲ ὄντα· τοῦ γὰρ γενόντων οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ὑφέστηκεν, ἀλλ' ἅμα γίνεται πάντα καὶ φθείρεται, καὶ πράξεις καὶ λόγοι καὶ πάθη-
ματα, τῷ χρόνῳ καθάπερ ῥεύματος, ἔκστασι παραφέρον- B
τος· αὕτη δὲ τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις οὐκ οἶδ' ὅπως τρόπον ἀντιλαμβανομένη, τοῖς μὴ παροῦσι φαντασίαν καὶ οὐσίαν περιτίθησιν. Ὁ μὲν γὰρ Θεσσαλοῖς περὶ Ἄρνης δο-
θεὶς χρησμὸς ἐκέλευε φράζειν

—— Κωφοῦ τ' ἀκοὴν, τυφλοῦ τε δέρξιν.

ἡ δὲ μνήμη, τῶν κωφῶν πραγμάτων ἀκοὴ, καὶ τυφλῶν ὄψις ἡμῖν ἐστιν. Ὅθεν, ὡς ἔφην, οὐκ ἔστι θαυμαστὸν εἰ κρατοῦσα τοῦ μηκέτ' ὄντων, παραμβάνει πολλὰ τοῦ μηδέπω γεγόντων· ζαῦτα γὰρ αὐτῇ μᾶλλον προσήκει, καὶ τούτοις συμπαθής ἐστι· καὶ τὸ ἐπιβάλλεται καὶ προτίθεται πρὸς τὰ μέλλοντα, καὶ παρῳχημένων καὶ τέλος ἐχόντων ἀπήλλακται, πλὴν τοῦ μνημονεύειν. C

B. 4. Ἄνης] Legendum Ἄρης, quod unus habet Anon.
B. 9. προλαμβάνει] Sic A. B. F. Venet. 1. Ceteri προσλαμβάνει.

ſervat ac retinet, aut potius ea quæ ſunt: eorum enim quæ facta ſunt nihil eſt neque ſubſiſtit, ſed ſimul exſiſtunt omnia et intereunt, ſive facta, ſive verba, ſive affectiones, tempore fluminis inſtar omnia proripiente: iſta autem vis animi, neſcio quo modo ea apprehendit, et, non cum ſint, iis tamen ſpeciem ac ſubſtantiam circumponit. Sane oraculum Theſſalis de Arna datum jubebat eos

Viſum oculis capti, muti vocemque mitare.

At memoria nobis et ſurdorum auditio, et viſio cæcorum eſt. Itaque, ſicut dixi, mirum non eſt, ſi apprehendens quæ jam eſſe deſierunt, multa etiam nondum quæ ſunt adſciſcat. Hæc enim ei magis conveniunt, et ab his conſenſu quodam adficitur; accingitur enim futuris, eaque aggreditur, a præteritis et finem nactis abſoluta, niſi quatenus eorum meminit.

μ΄. Ταύτην οὖν ἔχουσα τὴν δύναμιν ψυχὴ σύμφυτον μὲν καὶ ἀμυδρὸν καὶ δυσφάνταστον, ὅμως ἐξανθοῦσι πολλάκις καὶ ἀναλαμβάνουσιν ἔν τε τοῖς ἐνυπνίοις καὶ περὶ τὰς τελετὰς ἔνιαι, καθαρᾷ γινομένῃ τοῦ σώματος, ἤ πνα κρᾶσιν οἰκείαν πρὸς τοῦτο λαμβάνοντος, ἢ τὸ λογιστικὸν καὶ φρονητικὸν ἀνίεσθαι καὶ ἀπολύεσθαι τῶν παρόντων, ἀλόγῳ καὶ φαντασιαστικῷ τοῦ μέλλοντος ὁρμῇ χρεφομένας. Οὐ γὰρ, ὡς Εὐριπίδης φησὶ, μάντις ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς· ἀλλ' ὅστις ὁμόφρων μὲν ἀνὴρ καὶ τῷ νῦν ἔχοντι τῆς ψυχῆς καὶ μετ' ἐκστάσεως ἡγεμόνι καθ' ὁδὸν
D ἑπόμενος. Τὸ δὲ μαντικὸν, ὥσπερ γραμματεῖον ἄγραφον καὶ ἄλογον καὶ ἄόριστον ἐξ αὑτοῦ, δεκτικὸν δὲ φαντασιῶν πάθεσιν καὶ προσαθήσεων, ἀσυλλογίστως ἅπτεται τοῦ μέλλοντος, ὅταν ἐκστῇ μάλιστα τοῦ παρόντος. Ἐξίσταται δὲ κράσει καὶ ἁφῇ τοῦ σώματος, ἐν μεταβολῇ γινό-

C. 6. ἢ τὸ λογιστικὸν—ἐπιχρεφομένας] Locus ita reſtituendus: ἢ τὸ λογιστικὸν καὶ φρονητικὸν ἀνίεσθαι ἢ ἀπολύεσθαι τῶν παρόντων, τῷ ἀλόγῳ καὶ φαντασιαστικῷ τοῦ μέλλοντος ἐπιχρεφόμεναι.

C. 10. ὁμόφρων] Forte ἔμφρων. Mez.

D. 2. φαντασιῶν πάθεσιν] Legendum vel φαντασίαν, cum Mez. vel πάθειαν cum Anon. vel ἢ φαντασιῶν.

XL. Hanc ergo vim animi cum habeant innatam, obſcuram tamen, et imaginatu difficilem, quidam tamen ſubito in ſomnis aut ſacrificiis effloreſcunt, eaque utuntur, ſive quod tum corpus mundatum eſt, ſive aptam ad hanc rem conſecutum temperiem, ſive quod mens laxata et a præſentibus liberata, imaginandi vim futuris intendit. Non enim, ut Euripides ait,

Optimus is eſt vates, probe qui conjicit.

ſed hic quidem intelligens eſt vir, rationem præcedentem et indicio probabili ducentem ſequens. Vis autem divinandi, tanquam tabula ſcripturæ expers, ratione carens, et infinita ex ſeſe, capax tamen ortarum a viſis affectionum et præſenſionum, abſque ulla ratiocinatione futurum attingit, maxime ubi e præſenti exit ſtatu. Hoc fit, cum ob temperiem et affectionem corporis mutatio ei accidit, quæ

μῶνον, ὃν ἐνθουσιασμὸν καλοῦμεν. Αὐτὸ μὲν οὖν ἐξ αὐτοῦ τὸ σῶμα τοιαύτην πολλάκις ἴσχει διάθεσιν· ἡ δὲ γῆ πολλῶν μὲν ἄλλων δυνάμεων πηγὰς ἀνίησιν ἀνθρώποις, τὰς μὲν, ἐκστατικὰς καὶ νοσώδεις καὶ θανατηφόρους, τὰς δὲ, χρησὰς καὶ σωστικὰς καὶ ὠφελίμους, ὡς δῆλα γίνονται πείρᾳ συστυγχάνουσιν. Τὸ δὲ μαντικὸν ῥεῦμα καὶ πνεῦμα θειότατόν ἐστι καὶ ὁσιώτατον, ἄν τε καθ' ἑαυτὸ E δι' ἀέρος, ἄν τε μεθ' ὑγροῦ νάματος ἀφαιρῆται· καταμιγνύμενον γὰρ εἰς τὸ σῶμα, χρῆσιν ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς ἀήθη καὶ ἄτοπον· ἧς τὴν ἰδιότητα χαλεπὸν εἰπεῖν σαφῶς, εἰκάσαι δὲ πολλαχῶς ὁ λόγος δίδωσι. Θερμότητι γὰρ καὶ διαχύσει πόρους τινὰς ἀνοίγειν φαντασιῶν τοῦ μέλλοντος εἰκός ἐστιν, ὡς οἶνος ἀναθυμιαθεὶς ἕτερα πολλὰ κινήματα καὶ λόγους ἀποκρύπτει καὶ λανθάνον- ται ἀποκαλύπτει· τὸ γὰρ βακχεύσιμον καὶ τὸ μανικὸν ἧς F

D. 6. Αὐτὸ μὲν οὖν] οὖν additum ex Colleg. Nov.
E. 2. ἀφαιρῆται.] Forte ἀφίηται.
E. 6. ἀνοίγειν—ἕτερα] Prius ſumſimus ex A. B. Venet. 1. Colleg. Nov. pro vulgato ἀνοίγει. Poſterius forte mutandum in ἀγείρει.

enthuſiaſmus (hoc eſt divinus inſtinctus) dicitur. Ipſum quidem corpus ex ſeipſo hujuſmodi conſequitur affectionem. Terra autem cum multarum aliarum facultatum fontes hominibus effundit, alios furorem divinum, morbos, mortemque ferentes, alios utile, jucundos, et commodos, id quod ii qui accedunt, experientia deprehendunt: tum vero divinandi fluxus atque ſpiritus diviniſſimus eſt et ſanctiſſimus, ſive is ſeorſim per aërem, ſive cum liquore percipiatur. In corpus enim admixtus, temperiem in animis ingenerat inſolentem atque alienam ab uſitata, cujus proprietates difficile eſt exprimere verbis, conjecturas autem multiplices de iis ratio ſuggerit. Calore nimirum et diffuſione meatus aperiri quoſdam imaginandi futura præditos facultate, probabile eſt, quemadmodum vinum ſublatis ad cerebrum vaporibus multos animo motus infert, multaque ejus ſenſa abdita prius et occultata detegit. Multa enim

μαλθακὴν πολλὴν ἔχῃ, κατ' Εὐριπίδην, ὅταν ἔνθερμος ἡ ψυχὴ γενομένη καὶ πυρώδης ἀπώσηται τὴν εὐλάβειαν ἣν ἡ θνητὴ φύσις ἐπάγουσα πολλάκις ἀποτρέπει καὶ καταστέννυσι τὸν ἐνθουσιασμόν.

μα'. Ἅμα δ' ἂν τις οὐκ ἀλόγως καὶ ξηρότητα φαίη μετὰ τῆς θερμότητος ἐγκινουμένην, λεπτύνειν τὸ πνεῦμα καὶ ποιεῖν αἰθερώδες καὶ καθαρόν· αὕτη γὰρ ξηρὰ ψυχή, κατ' Ἡράκλειτον· ὑγρότης δὲ οὐ μόνον ὄψιν ἀμ-
433 βλύνει ἢ ἀκοήν, ἀλλὰ καὶ κατόπτρων θίγουσα καὶ μίσχος καὶ πρὸς ἀέρας ἀφαιρεῖ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ φέγγος· τἀναντίον πάλιν αὖ θερμύνει τινὶ καὶ πυκνώσει τοῦ πνεύματος, οἷον βαφῇ σιδήρου τὸ θερμότατον μόριον ἐγγίνεσθαι καὶ κομᾶσθαι τῆς ψυχῆς, οὐκ ἀδύνατόν ἐστι. Καὶ μὴν ὡς καστίτερος μανὸν ὄντα καὶ πολύπορον τὸν χαλκὸν

F. 8. αὕτη γὰρ ξηρὰ] Ita libri: nec opus mutare in αὐγὴ γὰρ ξηρὰ, quod faciunt coniectores e conjectura.

A. 4. βαφῇ σιδήρου—ἐγγίνεσθαι] βαφῇ ex Colleg. Nov. Anon. Mez. pro vulgato βαφῆς. At σιδήρου in σίδηρος mutari non est opus. Pro ἐγγίνεσθαι certe legendum ἐντίνεσθαι.

A. 6. πολύπορον—ἴσφυξε] Prius assumsimus ex A. B. Venet. 1. Colleg. Nov. Anon. posterius ex A. B. F. Colleg. Nov. Anon. Vulgo, πολύπυρον —ἴσφυξε.

vis divinandi bacchationi et furori ineſt, ſiquidem Euripidi credimus: quando incaleſcens animus atque ignitus metum amolitur, quem humana prudentia inducens ſæpenumero avertit et reſtinguit divinum inſtinctum.

XLI. Ad hæc non abs re dici poſſe videtur, ſiccitatem una cum calore animo ingeneratam, ſpiritum reddere tenuem, æthereumque eum et purum reddere. Hæc eſt enim illa Heracliti *anima ſicca optima*. Humiditas non viſum modo et auditum hebetat, ſed et ſpeculis incidens ſplendorem et aëri lucem adimit. Contra etiam non eſt repugnans refrigeratione et denſatione ſpiritus, ad inſtar tinctur:e ferri, vim præſagientem animo indi ac durari. Atque, ſicut ſtannum illiquefactum æri, quod rarum eſt

ἐνταχεὶς ἅμα μὲ ἔσφιγξε καὶ κατεπύκνωσεν, ἅμα δὲ λαμπρότερον ἀπέδειξε καὶ καθαρώτερον· ὅπως οὐδὲν ἀπέχει τῆ μαντικῆ ἀναθυμίασιν οἰκεῖόν τι ταῖς ψυχαῖς καὶ συγγενὲς ἔχουσαν, ἀναπλῆσαι τὰ μανὰ καὶ συνέχειν ἐναρμόσαι. Ἄλλα γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα καὶ πρόσφορα, καθάπερ τῆς μὲ πορφύρας ὁ κύαμος, τὸ δὲ κάκκῳ τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγειν μεμιγμένον· βύσσῳ δὲ γλαυκῆς κρόκῳ καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε. Περὶ δὲ τοῦ Κύδνου καὶ τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ταρσῷ μαχαίρας, ὦ φίλε Δημήτριε, σοῦ λέγοντος ἠκούομεν, ὡς ὁ Κύδνος μᾶλλον ἐκκαθαίρει σίδηρον ἐκεῖνον, ὅτε ὕδωρ ἄλλο τοῦ μάχαιραν, ἢ ἐκεῖνο· καθάπερ οἱ Ὀλυμπίᾳ τὴν τέφραν τοῖς πλάτεσι τοῦ βωμοῦ καὶ τοῖς περιπηγνύουσιν ἐκ τοῦ Ἀλφειοῦ προσχέοντες ὕδωρ, ἑτέρῳ δὲ περιῤῥέοντι ποταμῷ οὐδενὶ δύνανται συναγαγεῖν οὐδὲ κολλῆσαι τοῦ τέφραν.

B. 2. κάκκῳ—Ἐμπεδοκλῆς] Legendum κρόκῳ: tum αἴξειν pro ἄγειν.
B. 6. ὁ Κύδνος μᾶλλον] Puto hæc errore librarii orta esse ex vera lectione οὐχ ἕδωρ ἄλλο: qua corrupta, in margine quis notavit correctionem οὔτε ὕδωρ ἄλλο τὴν μάχαιραν ἢ ἐκεῖνο, quæ alius postea in contextum invexit.

ac multis hians meatibus, simul hoc et stipat densatque et splendidius puriusque reddit; ita nihil impedit, quin divinandi facultas, vapor quippiam consentaneum et cognatum animo habens, laxas ejus partes implet, concinnet, ac contineat. Alia enim aliis sunt conducibilia: sic faba purpuræ, nitrum cocci tincturam auget admixtum, et ut Empedocles ait,

Glauci flore croci byssus miscetur amœnus.

De Cydno autem, et sacro Apollinis qui Tarsi est gladio, te, mi Demetri, narrantem audivimus, gladium eum nulla alia aqua perinde tergi et purgari, ac fluminis ejus: sicut etiam Olympiæ cinerem aqua Alphei amnis affusa aræ circumglutinant, cum nulla hoc alia possint aqua efficere.

μβ'. Οὐ θαυμαστέον οὖν εἰ πολλὰ τ γῆς ἄνω ῥεύματα μεθιείσης, ζῶντα μόνα τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικῶς ἀφαπτηται, καὶ φαντασικῶς τῶ μέλλοντι. Ἁμαχεὶ δὲ καὶ τὰ τῆς φήμης συνάδει τῷ λόγῳ· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὴν τοῦ τόπου δύναμιν ἐμφανῆ γενέσθαι πρῶτον ἱστοροῦσιν, νομέως τινὸς ἐμπεσόντος εἰς τύχην, εἶτα φωνὰς ἀναφερομένας ἐνθουσιώδεις, ὧν τὸ μὲν πρῶτον οἱ παραγενόμενοι καθεφόρουν, ὕστερον δὲ γενομένων ὧν προεῖπεν ὁ ἄνθρωπος, ἐθαύμασαν· οἱ δὲ λογιώτατοι
D Δελφῶν καὶ τὄνομα τῶ ἀνθρώπῳ ἀπομνημονεύοντες Κορήταν λέγουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα τοιαύτην πρὸς τὸ μαντικὸν πνεῦμα λαμβάνειν σύγκρασιν ψυχὴ καὶ σύμπηξιν, οἵαν πρὸς τὸ φῶς ἡ ὄψις ὁμοιοπαθὴς γινομένη. Ὀφθαλμῶ τε γὰρ ἔχοντος τὴν ὁρατικὴν δύναμιν, οὐδὲν ἄνευ φωτὸς ἔργον ἴσχυν· ψυχῆς τε τὸ μαντικὸν ὥσπερ ὄμμα δεῖται τῶ συνεξάπτοντι οἰκείου

C. 6. Ἁμαχεὶ] Immo Ἀμίλει.
D. 7. οἰκείου] Forte δεῖσθαι.

XLII. Non eſt igitur mirum, ſi terra multos alios liquores edente, iſti ſoli animis enthuſiaſmum et futurorum imaginationem inferunt. Citra controverſiam porro hanc rationem fama confirmat. Hic enim vim loci hujus primum innotuiſſe ferunt, cum caſu paſtor quidam in eum incidiſſet, voceſque deinde a divino inſtinctu edidiſſet profectas: quas cum initio ſpreviſſent qui aderant, poſtea eventu probatis quæ is prædixerat, mirati ſunt. Delphorum doctiſſimi, nomen quoque hominis perhibent Coretam. Mihi vero videtur maxime hujuſmodi cum divinatione contemperationem atque cohæſionem animus admittere, qualis eſt viſui cum luce conſentiente. Oculus enim videndi facultate præditus nihil ſine luce agere poteſt, animi vis divinatrix, tanquam oculus, ſua quadam re indiget

καὶ συνεπιθήγοντος. Ὅθεν οἱ μὲν πολλοὶ τὸν αὐτογενέτορα ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἡγοῦντο θεὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἥλιον· εἱ δὲ τὸν κάλλει καὶ σοφίᾳ διαφέροντες καὶ τιμῶντες ἀναλογίαν, ὥσπερ σῶμα πρὸς ψυχὴν, οὕτω δὲ πρὸς νοῦν, φῶς δὲ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι, τοῦτο τὴν ἡλίου δύναμιν ἔχειν ζητοῦσι πρὸς τὸν Ἀπόλλωνος φύσιν, ἔκγονον ἐκείνης καὶ τόκον, ὄντος ἀεὶ γινόμενον, ἀεὶ τοῦτον ἀποφαίνοντες· ἐξάπτει γὰρ καὶ θερμαίνεται καὶ σπουδορμᾷ τῆς αἰσθήσεως τὴν ὁρατικὴν δύναμιν οὗτος, ὡς τῆς ψυχῆς τὴν μαντικὴν ἐκεῖνος.

μγ'. Οἱ μὲν οὖν δοξάζοντες ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν εἶναι, εἰκότως Ἀπόλλωνι καὶ γῇ κοινῶς ἀνέθεσαν τὸ μαντήριον, οἰόμενοι τὴν ἅφθεσιν καὶ χρᾶσιν ἐμποιεῖν τῇ γῇ τὸν ἥλιον, ἀφ' ἧς ἀναθυμιάσεις. Αὐτὴν μὲν οὖν τὴν γῆν ὥσπερ Ἡσίοδος, οἵαν φιλοσόφων βέλτιον διανοηθείς, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς θεσπεσίων

E. 1. ὅπερ σῶμα—ἀποφαίνοντες] ὅπερ B. pro ὅπως: tum ἀποφαίνοντες Mez. loco vulgati ἀποφαίνοντα. Reliqua interpungendo ac vertendo correximus.
E. 6. οὗτος, ὡς τῆς] Additum ὡς ex Venet. 1. Colleg. Nov. F.

a qua incendatur atque excitatur. Quare multi antiquiorum esse unum eundemque deum Apollinem et Solem putaverunt: qui vero proportionem, pulchram ac sapientem sane rem, cognitam habent ac magnificiunt: ii sicut corpus ad animum, visus ad mentem, lux ad veritatem se habet, ita Solis facultatem se habere censent ad naturam Apollinis: illam hujus propaginem foetumque existimantes, illam semper ab hac quæ semper est procreari. Ille enim accendit, producit, atque excitat videndo sentiendi vim: hic animi divinatricem facultatem.

XLIII. At qui unum eundemque deum eos esse senserunt, probabili ratione moti Apollini et Terræ commune Oraculum adscripserunt, arbitrati Solem terræ ingenerare affectionem istam et temperiem, a qua vapores ad divinandum facientes exhalent. Ipsam proinde terram, ut Hesiodus melius quam a nonnullis factum est philosophis, re considerata appellavit

Immotam sedem cunctorum —

πεν, οὕτως καὶ ἡμεῖς καὶ ἀίδιον καὶ ἄφθαρτον νομίζομεν τὸ δὲ περὶ αὐτὸ δυνάμεων τὴν μὲν ἐκλείψεις, τὴν δὲ γενέσεις, ἄλλαχῆ δὲ μεταστάσεις καὶ μεταῤῥοίας ἀλλαχόθεν εἰσὶς ὅτι συμβαίνειν, καὶ κυκλεῖν ἐν αὐτῇ τὰς τοιαύτας ἐν τῷ χρόνῳ παντὶ πολλάκις εἰκὸς ἐστι, ὡς ὅτι τεκμήρεσθαι τοῖς φαινομένοις. Λιμνῶν τε γὰρ γενόμενοι καὶ ποταμῶν, ἔτι δὲ πλείονες νομάτων θερμῶν, ὅπου μὲν ἐκλείψεις καὶ φθοραὶ παντάπασιν, ὅπου δ' οἷον
434 ὑποφάσεις καὶ καταδύσεις· εἶτα πάλιν ἐκεῖ ἀφ' χρόνου ὑπιφαινομένη τοῖς αὐτοῖς ἢ πλησίον ἐπαῤῥέονται καὶ μεταλλῶν, τὸ μὲν ἐξαμαυρώσεις γεγονέναι καινὰς, ὡς τ' περὶ τὸ Ἀτθικὴν ἀργυρείων, καὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἐξ ἧς ἐσκευωρεῖτο τὰ ψυχρήλατα τῶν ξιφῶν, ὡς Αἰσχύλος εἶρηκε

Λαβὼν γὰρ αὐτόθακτον Εὐβοϊκὸν ξίφος.

A. 2. ὑπιφαινομένη—χρόνος οὐ πολὺς] Locus ita conſtituendus: ὑπιφαινόμενα τοῖς τόποις ἢ πλησίον ὑπορρέοντα· καὶ μεταλλῶν ἴσμεν ἐξαμαυρώσεις καινὰς—ξίφος· τῆς τ' ἐν Καρύστῳ πίτυος, ἧ χρόνος οὐ πολύς—· partim recepimus ex libris ſcriptis, et vertimus item.

ita nos quoque ſempiternam interituſque expertem ſtatuimus, facultatum autem ejus aliquando defectus, aliquando ortus, nonnunquam alio migrationes probabile eſt evenire, univerſique temporis circuitu tales converſiones in ea revolvi: quod conjicere licet ex iis quæ animadverti ſenſu poſſunt. Nam et lacus, et amnes, ac frequentius thermæ quibuſdam in locis defecerunt et omnino evanuerunt, in aliis quaſi ſubterfugerunt ac delituerunt: aliquanto poſt tempore rurſum iiſdem aut vicinis locis exſtiterunt. Jam metalla quædam recentiore ætate defeciſſe novimus, ut in Attica ſecturas argentarias, et in Eubœa æris venas, ex quo cudebantur gladii qui aquæ tinctura durabantur, quorum ſic meminit Æſchylus:

Sumens ſcutum mucronem Eubœicum manu.

Τῆς δ' ἐν Καρύστῳ πέτρας, χρόνος ἡ πολὺς ἀφ' οὗ πεπαύται μηρύματα λίθων μαλακὰ νηματώδη συνεκφέρουσα· καὶ γὰρ ὑμῶν ἑωρακέναι πάνυ οἴομαι χειρόμακτρα καὶ δίκτυα καὶ κεκρυφάλους ἐκεῖθεν, ὅτε τριχαμένους, ἀλλ' ὅσ' ἂν ῥυπανθῇ χρωμένων, ἐμβαλόντες εἰς φλόγα, λαμπρὰ καὶ διαφανῆ κομίζονται· νῦν δ' ἠφάνισαι, καὶ μόλις οἷον ἴνες ἢ τρίχες ἀραιαὶ διατρέχουσιν ὑπὸ τοῖς μετάλλοις. B

μδ'. Καὶ πάντων τούτων οἱ περὶ Ἀριστοτέλην δημιουργὸν ἐν τῇ γῇ τιθὼ ἀναθυμίασιν ἀποφαίνουσιν, ἣν καὶ συνεκλείπειν καὶ συμμεθίστασθαι, καὶ συνεξανθεῖν πάλιν τὰς τοιαύτας φύσεις ἀναγκαῖόν ἐστι. Ταῦτα δὲ περὶ μαντικῶν πνευμάτων διανοητέον, ὡς οὐκ ἐχόντων ἀΐδιον οὐδὲ ἀγήρω τὴν δύναμιν, ἀλλ' ὑποκειμένην μεταβολαῖς. Καὶ γὰρ ὄμβρους ὑποβάλλοντας εἰκὸς ἐστι κατασβεννύναι καὶ κεραυνῶν ἐμπεσόντων διαφορεῖσθαι, μάλιστα δὲ C

B. 8. Ταῦτα] Rectius ταὐτὰ ut Anon.

Neque diu eſt quod Caryſtia rupes deſiit ſimul cum marmore proferre ſtamina quædam mollia ac quaſi fila lapidea: exiſtimo enim quoſdam veſtrum vidiſſe mantilia, retia, et involucra capitis ea ex materia confecta, quæ neque uruntur, et cum uſu ſordes contraxerunt, in ignem conjecta nitorem ſplendoremque ſuum recipiunt: plane enim deſiit, et vix graciles quædam tanquam fibræ et quaſi capilli ejus materiæ per metalla diſcurrunt.

XLIV. At enim horum omnium opificem Ariſtoteles facit vaporem qui eſt in terra: cujus defectum, migrationem, novumque ortum neceſſe eſt iſta omnia ſequi. Hæc itaque de ſpiritibus divinationi ſervientibus cogitanda ſunt, vim eorum non eſſe ſempiternam aut ſenii immunem, ſed mutationibus obnoxiam. Nam conſentaneum eſt et magnis eos extingui imbribus, et diſſipari fulmine

C τῆς γῆς ὑπὸ σάλου γινομένης καὶ λαμβανούσης ἰζήματα καὶ σύγχυσιν, ἐν βάθει μεῖσθαι τὰς ἀναθυμιάσεις, ἢ τυφλοῦσθαι τοῦδάφους, ὥσπερ ἐνταῦθα φασὶ φαίνεσθαι τὰ περὶ τὸν μέγαν σεισμὸν, ὃς καὶ τὴν πόλιν ἀνέτρεψεν. Ἐν δὲ Ὀρχομενῷ λέγουσι λοιμοῦ γενομένου πολλοὺς μὲν ἀνθρώπων ἀφθαρῆναι, τὸ δὲ τῆς Τειρεσίου χρηστήριον ἐκλιπεῖν παντάπασι, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀργὸν διαμένειν καὶ ἄναυδον. Εἰ δὲ καὶ τοῖς περὶ Κιλικίαν ὅμοια συμβέβηκε παθεῖν, ὡς ἀκούομεν, οὐδεὶς ἂν ἡμῖν, ὦ Δημήτριε, σοῦ φράσαι σαφέστερον.

μέ. Καὶ ὁ Δημήτριος, Οὐκ οἶδα ἔγωγε τάδε νῦν· D ἀποδημῶ γὰρ, ὡς ἴστε, πάμπολυν ἤδη χρόνον. Ἐπὶ δ' ἡμαζεν ἐμοῦ παρόντος καὶ τὸ Μόψου καὶ τὸ Ἀμφιλόχου μαντεῖον· ἔχω δ' εἰπεῖν τῷ Μόψου φανησόμενον θέαμα θαυμασιώτατον. Ὁ γὰρ ἡγεμὼν τῆς Κιλι-

C. 2. *ὑπὸ σάλου γιγνομένης*] *ὑποσάλπ γινομένης* Anon. Mez. Reisk. *ὑπὸ σάλου κινουμένης* item Anon. quod præferendum.

C. 4. *ὥσπερ ἐνταῦθα—σεισμὸν*] Forte, *ὥσπερ τὸ ἐνταῦθα ἃ φασιν φαραμένειν περὶ τὸν μέγαν σεισμόν· ut hoc Delphicum Oraculum non viguisse aiunt, ſub illum terræ motum*, &c.

C. 12. *τάδε νῦν*] Immo *τά γε νῦν*.

D. 3. *τῷ Μόψου*] Ita Colleg. Nov. Vulgo *τὸ Μόψου*.

ictis locis, maxime autem cum terræ motu concuſſæ in ſeſe ſubſidunt ac confunduntur, petere ima aut etiam plane elidi: ſicut hic aiunt veſtigia apparere magni terræ motus, ejus qui urbem ſubvertit. Orchomeni aiunt peſte multis abſumtis hominibus, Tireſiæ oraculum plane defeciſſe, et in hunc uſque diem manere otioſum et mutum. Idem de Ciliciæ oraculis auditu accepimus: verene dictum, tu Demetri, omnium optime expoſueris.

XLV. Hic Demetrius, Ut nunc, inquit, res habeat, ignoro; ſcitis enim me permultum temporis jam peregrinando confeciſſe. Cum autem eſſem in patria, florebant adhuc Mopſi et Amphilochi Oracula. Habeo autem rem apprime admirabilem, quæ me præſente apud Oraculum Mopſi evenit, quam vobis referam. Præfectus Ciliciæ, homo du-

κίας αὐτὸς μὴ ἀμφίδοξος ὢν ἔπι τοῖς τὰ θεῖα, δι' ἀσθένειαν ἀπιστίας οἴμαι· τἄλλα γὰρ ἰῶ ὑβριστὴς καὶ φαῦλος· ἔχων δὲ περὶ αὐτὸν Ἐπικουρείους τινὰς τὴν καλὴν δὴ ᾗ φυσιολόγον ἐνυβρίζοντας, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τοῖς τοιούτοις εἰσέπεμψεν ἀπελεύθερον, οἷον εἰς πολεμίων κατάσκοπον ἐνσκευάσας, ἔχοντα κηλεσφραγισμένῳ δέλτον, ἐν ᾗ τὸ ἐρώτημα ἰῶ ἐγγεγραμμένον, ὕδνος εἰδότος· ἐννυχεύσας οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὥσπερ ἔθος ἦν, τῷ σπεῖ, καὶ κατακοιμηθεὶς ἀπήγγειλε μεθ' ἡμέραν ἐνύπνιον τοιοῦτον· ἄνθρωπον εἶδεξεν αὐτῷ καλὸν ὑπιστάντα φθέγξασθαι τοσοῦτον, ΜΕΛΑΝΑ, καὶ πλέον οὐθέν, ἀλλ' εὐθὺς οἴχεσθαι. Τοῦτο ἡμῖν μὲ ἄτοπον ἐφάνη καὶ πολλὴν ἀπορίαν παρέσχεν· ὁ δ' ἡγεμὼν ἐκεῖνο ἐξεπλάγη καὶ προσανύσσεν, καὶ τὴν δέλτον ἀνοίξας, ἐπεδείκνυεν ἐρώτημα τοιοῦτον γεγραμμένον, ΠΟΤΕΡΟΝ ΣΟΙ ΛΕΥΚΟΝ Η ΜΕΛΑΝΑ ΘΥΣΩ ΤΑΥΡΟΝ; ὥστε F

D. 5. ἀν ἴτι—ἀπελεύθερον] ἀν ἴτι recepimus ex Colleg. Nov. pro ἐφ'. Proxime ita refingantur—Ἐπικουρείους τινὰς διὰ τὴν καλὴν δὴ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, φυσιολογίαν ἐνυβρίζοντας τοῖς τοιούτοις, εἰσέπεμψεν ἀπελεύθερον—.

biæ de diis ſententiæ, quod ei accidiſſe puto propter imbecillitatem incredulitatis de diis conceptæ, cæteroqui contumelioſus et pravus, cum circa ſe haberet Epicureos, qui freti pulchra (ſi diis placet) iſta ſua phyſiologia religioni illudunt, motus eorum vocibus, libertum ad oraculum Mopſi miſit, tanquam exploratorem in caſtra hoſtium, cum tabella obſignata, in qua nemine conſcio quæſtionem ſcripſerat. Libertus cum pro more noctem in delubro exegiſſet, ac obdormiviſſet, facta die tale narravit ſomnium: viſum fuiſſe ſibi adſtare virum pulchrum, qui una hac voce, *Nigrum*, edita, ſtatim diſceſſerit. Abſurdum nobis hoc videbatur, multumque hæſitationis injiciebat. At præfectus conſternatus, flexiſque genibus veneratus Mopſum, aperuit tabulam, oſtenditque nobis hanc inſcriptam quæſtionem, *Albumne tibi, an vero nigrum immolabo taurum?* Itaque et

καὶ τὸς Ἐπικουρέους διατραπῆναι, καὶ κεῖνον αὐτὸν τήν τε θυσίαν ὀπτελεῖν, καὶ σέβεσθαι ἀφὶ τέλυς τὸν Μόψον.

μς'. Ὁ μὲ ὖν Δημήτριος ταῦτ' εἰπὼν, ἐσιώπησεν· ἐγὼ δὲ βυλόμυνος, ὥσπερ τι κεφάλαιον ὀπτῆναι τῷ λόγῳ, τοὺς τὸν Φίλιππον αὖθις ἀπέβλεψα καὶ τὸν Ἀμμώνιον, ὁμῶ καθημένυς· ἔδοξαν οὖν μοι βέλεσθαί τι ἀφανίσχθῆναι, καὶ πάλιν ἐπέσχον. Ὁ δὲ Ἀμμώνιος, Ἔχει μὴν, ἔφη, καὶ Φίλιππος, ὦ Λαμπρία, περὶ τῶν εἰρημένων εἰπεῖν· οἴεται γὰρ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, καὶ αὐτὸς, οὐχ ἕτερον εἶ) τὸν Ἀπόλλωνα θεὸν, ἀλλὰ τῷ ἡλίῳ τὸν αὐτόν· ἡ δ' ἐμὴ μείζων ἀπορία καὶ περὶ μειζόνων. Ἄρτι γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ λόγῳ παρεχωρήσαμεν ὡς τῶν θεῶν τοῖς μαντικοῖς εἰς δαίμονας ἀτεχνῶς ἀποδιοπομπούμυνοι· νυνὶ δέ μοι δοκοῦμεν αὐτὸς πάλιν ἐκείνυς ἐξωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἐνθένδε τοῦ χρηστηρίυ καὶ τοῦ τρίποδος, εἰς πνεύματα καὶ ἀτμοὺς καὶ ἀναθυμιάσεις τοῖς τῆ μαντικῆς ἀρχοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς θείαν αὐτοῖς καὶ τοῖς

435

Epicureis pudor eſt injectus, et præfectus ſacrificio peracto iſto, deinceps Mopſum coluit.

XLVI. His dictis Demetrius conticuit. Ego autem, qui ſummam diſputationi imponere cuperem, ſum in Philippum ac Ammonium intuitus, qui ſimul ſedebant: videbanturque mihi velle aliquid dicere, et rurſum vocem inhibere. Tum Ammonius, Habet, inquit, mi Lampria, Philippus etiam quæ dicat de diſputatis. Ipſe enim quoque in eam, quæ plerorumque eſt, venit ſententiam, Apollinem non eſſe a Sole alium, ſed eundem cum eo deum. Mea autem gravior eſt, ac majoribus de rebus dubitatio. Ante, neſcio quo modo, oratione eo rem deduximus, ut a diis divinationem ad genios utcunque rejiceremus. Nunc videmur mihi hos iterum Oraculo et tripode detrudere atque exturbare, divinationis principium, immo ipſam ſubſtantiam ac vim, in ſpiritum, vapores, exhalationeſque refe-

δύναμιν, ἀναλύοντες. Αἱ γὰρ εἰρημέναι κράσεις καὶ θερμότητες αὗται καὶ γομώσεις, ὅσῳ μᾶλλον ἀπάγουσι τὴν δόξαν ἀπὸ τῶν θεῶν, καί τινα τοιοῦτον ἐπιβάλλουσι τῆς αἰτίας ἐπιλογισμὸν, οἷῳ ποιεῖ τὸν Κύκλωπα κεχωμένον Εὐριπίδης, B

Ἡ γῆ γ' ἀνάγκη κἂν θέλῃ κἂν μὴ θέλῃ,
Τίκτουσα πόαν, ταμὰ πιαίνει βοτά.

πολὺν ἐκεῖνος μὲν ὁ φησὶ θύειν τοῖς θεοῖς, ἀλλ' ἑαυτῷ καὶ τῇ μείζονι γαστρὶ δαιμόνων· ἡμεῖς δὲ καὶ θύομεν καὶ εὐχόμεθα, τί μαθόντες ἐπὶ τοῖς χρηστηρίοις, εἰ δύναμιν μὲν ἐν ἑαυταῖς μαντικὴν αἱ ψυχαὶ κομίζουσιν, ἡ δὲ κινοῦσα ταύτην, ἀέρος τίς ἐστι κρᾶσις ἢ πνεύματος; Αἱ δὲ τῶν ἱερείων κατασάρκεις τί βούλονται, καὶ τὸ μὴ θεμιτεύειν, εἰ μὴ τὸ ἱερεῖον ὅλον ἐξ ἄκρων σφυρῶν ἕστὼ- C τερομον γένηται καὶ κραδανθῇ καταπεπλδόμενον; ὁ γὰρ ἀρ-

B. 8. τί μαθόντες] Poteſt ferri: frequentius quidem τί παθόντες ut Colleg. Nov. Mez. item varia lectio duorum codicum A. et B. Utraque ratione ἐπὶ τοῖς χρηστηρίοις referendum ad προσευχόμεθα: *precamur in ædibus Oraculorum.*

rentes. Quæ enim commemoratæ ſunt temperies, calores, et quaſi aciei ac roboris (qualia ferro candenti aquæ tinctura conciliat) in animum introductiones, ſententiam noſtram etiam longius a diis abducunt, quandamque talem cauſæ oraculorum ratiocinationem proponunt, quali Cyclopem uti facit Euripides,

Tellus oportet, ſeu velit, ſeu non velit,
Gignendo gramine ſaginet meum pecus.

Hoc intereſt, quod ille negat *ſe diis ſacrificare, ſed ſibi ipſi* ait *et ventri geniorum maximo.* Nos autem et ſacrificamus, et vota facimus, neſcio ſane cur oraculorum iſthæc gratia, ſi quidem animi noſtri in ſe vim habent divinandi, quam aëris aliqua aut venti excitet temperies. Jam quid ſibi volunt conſtitutiones antiſtitarum? et quod oraculum non editur, niſi hoſtia tota ab imis talis contremiſcat dum liquor inter libandum ei invergitur, et concutiatur? Non enim ſatis eſt

κεῖ τὸ σφαγισθῆναι τὴν κεφαλήν, ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις θυσίαις, ἀλλὰ πᾶσι δεῖ τοῖς μέρεσι τὸν σάλον ὁμοῦ καὶ τὸν ψαλμὸν ἐγγενέσθαι μὴ ψόφου τερμώδους· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο γένηται, τὸ μαντεῖον οὐ φασὶ χρηματίζειν, οὐδ' εἰσάγουσι τὴν Πυθίαν. Καί τοι θεῦ μὲν ἡ δαίμονος αἰτίαν τὴν πλείστην ἄνθρωπε, εἰκὸς ὅστις ταῦτα ποιεῖν καὶ νομίζειν· ὡς δὲ σὺ λέγεις, οὐκ εἰκός· ἡ γὰρ ἀναθυμίασις ἄν τε πίπτῃ τὸ ἱερεῖον, ἄν τε μή, παροῦσα
D ποιήσῃ τὸν ἐνθουσιασμόν, ἐὰν σφαγήσῃ τὴν ψυχὴν ὁμοίως, ἐὰν τῆς Πυθίας μόνον, ἀλλὰ κἂν τοῦ τυχόντος ἅψηται σώματος. Ὅθεν εὔηθές ὅστις τὸ μίαν γυναικὶ χρῆσθαι τὰ μαντεῖα χρῆναι, καὶ ταύτην παρέχειν τοιαῦτα, φυλάττοντας ἁγνὴν σφὰς βίῳ καὶ καθαρεύουσαν. Ὁ δὲ Κορήτας ἐκεῖνος, ὃν Δελφοὶ λέγουσι πρῶτον ἐμπεσόντα τῆς θεοῦ τὸν τόπον δυνάμεως αἴσθησιν παρασχεῖν, οὐδέν, οἶμαι, διέφερε τῶν ἄλλων αἰπόλων καὶ ποιμένων· εἰ γε

C. 8. ἀντιπίπτας] Recepi ex A. B. Venet. duo priores in margine habent vulgatam ἀναπίπτας.
C. 10. ποιῶσι—ποιῶσι] Prius ex Xyl. Mez. posterius ex Colleg. Nov.

quaſſare caput, ut in aliis ſacrificiis: ſed oportet omnibus membris trepidationem et concuſſionem accidere cum tremulo ſonitu: hoc niſi fiat, negant Oraculum reſpondere, neque Pythiam introducunt. Atqui certe neceſſe eſt ut hæc cum faciunt, et fieri debere ſtatuunt, diis aut geniis eorum cauſam adſcribant: quo tu modo rem explicabas, probabile non eſt: vapor enim, ſive tremat victima, ſive non tremat, ubicunque aderit, divinum inſtinctum incutiet, animumque afficiet: idque non tantum ſi Pythiæ, ſed ſi quodcunque corpus attigerit; ut ineptum ſit una muliere uti ad oracula, eique faceſſere negotium, ac per omnem vi am caſtam eam intactamque ſervare. Etenim Coretas ille, quem primum aiunt Delphi, cum eum in locum incidiſſet, facultatem loco inſitam demonſtraſſe, nihil, arbitror, habuit, quo alios caprarios aut paſtores excelleret: ſi tamen

δὴ τοῦτο μὴ μῦθός ἐστι, μηδὲ πλάσμα κενὸν, ὡς ἔγωγε ἡγοῦμαι· καὶ λογιζόμενος πολλῶν ἀγαθῶν τύπῳ τὸ μαντεῖον αἴτιον γέγονε τοῖς Ἕλλησιν ἔν τε πολέμοις καὶ κτίσεσι πόλεων ἔν τε λοιμοῖς καὶ καρπῶν ἀφορίαις, δεινὸν ἡγοῦμαι μὴ θεῷ καὶ προνοίᾳ τινὶ εὕρεσιν αὐτῆς καὶ ἀρχὴν, ἀλλὰ τῷ τῇ τύχην καὶ αὐτομάτῳ ἀναπίπτειν. Πρὸς δὴ ταῦτ', εἶπεν, ὦ Λαμπρία, βούλομαι διαλεχθῆναι· πρεσβύοις δέ; Πάνυ μὲν οὖν, ὁ Φίλιππος ἔφη, καὶ πάντες ἅτοι· πάντας γὰρ ἡμᾶς ὁ λόγος κατέπληξε.

μζ. Κἀγὼ πρὸς αὐτὸν, Ἐμὲ δ', εἶπον, οὐ κατέπληξεν, ὦ Φίλιππε, μόνον, ἀλλὰ καὶ συγκέχυκεν, εἰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις οὖσιν ὑμῖν, δοκῶ παρ' ἡλικίαν τῷ πιθανῷ τοῦ λόγου καλλωπιζόμενος, ἀναιρεῖν τι καὶ κινεῖν τῶν ἀληθῶς καὶ θείως πρὸς τοῦ θείου νενομισμένων. Ἀπολογήσομαι δὲ, μάρτυρα καὶ σύνδικον ὑμῖν Πλάτωνα παρ-

E. 3. αὐτομάτῳ] Sic A. B. Venet. 1. Vulgo αὐτομάτοις, minus bene.
E. 4. ὦ Λαμπρία] Rectius legatur τῷ Λαμπρᾳ, vel τὸν Λαμπρίαν.
E. 9. ὄσιν ὑμῖν] Sic B. Ven. 1. pro vulgato ὄσιν ἡμῖν. Forte etiam ex iisdem et A. præstabat εἰ ἐν τοσούτοις κ. τ. ὑ.

narratio de eo non est fabula et inane commentum. Mihi quidem nugæ videntur: et quoties ratiocinor, quantorum bonorum causam Græcis hoc præbuerit oraculum in bellis, condendis urbibus, pestilentiis, sterilitatibus, indignum facinus judico, inventionem ejus atque principium non deo, ac providentiæ, sed fortunæ et casui imputari. Hac de re cum Lampria paratus sum differere: modo tu, Philippe, moram hanc æquo animo feras. Maxime, inquit Philippus, cum ego, tum omnes isti: oratio enim hæc tua omnes nos commovit.

XLVII. Me vero, inquam ego, non movit tantum oratio hæc, sed plane pudorem incussit, si in tanto tantorum hominum cœtu vobis videar præter ætatem probabilitate sermonis fucum faciens convellere aliquid aut in dubium vocare voluisse eorum quæ vere et divinitus de rebus divinis statuta ac recepta sunt. Purgabo tamen me, teste ac patrono interim Platone ad-

ισάμωνος· ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ Ἀναξαγόραν μὲν ἐμέμψαιτο τὸν παλαιὸν, ὅτι ταῖς φυσικαῖς ἄγαν ἐνδεδυμένος αἰτίαις, καὶ τὸ κατ' ἀνάγκην τοῖς τῶν σωμάτων ἀποτελούμενον πάθεσι μετιὼν ἀεὶ διώκων, τὸ οὗ ἕνεκα καὶ ὑφ' οὗ, βελτίονας αἰτίας οὔσας καὶ ἀρχὰς, ἀφῆκεν· αὐτὸς δὲ πρῶτος ἢ μάλιστα τῶν φιλοσόφων ἀμφοτέρας ἐπεξῆλθεν, τῷ μὲν θεῷ τὴν ἀρχικὴν ἀποδιδοὺς τῶν κατὰ λόγον
436 ἐχόντων, οὐκ ἀποστερῶν δὲ τὴν ὕλην τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸ γινόμενον αἰτιῶν, ἀλλὰ σωρὸν ὅπου τῇ δὲ πη καὶ τὸ πᾶν αἰσθητὸν διακεκοσμημένον, οὐ κεφαλὴν δὲ οὐδ' ἀμυγές ἐστιν, ἀλλὰ τῆς ὕλης συμπλεκομένης τῷ λόγῳ λαμβάνει τὴν γένεσιν. Ὄρος δὲ πρῶτον ὅτι τῶν τεχνητῶν· οἷον εὐθὺς ἡ Θεοδότου σκαφὴ τῆ κρατῆρος ἕδρα καὶ βάσις, ἣν Ἡρόδοτος ὑποκρητηρίδιον ὠνό-

F. 4. τὸν παλαιὸν—ἐνδεδυμένος] τὸν assumtum ex B. Venet. 1. Colleg. Nov. Pro ἐνδεδυμένος, quod non repudiandum, haud est deterius ἐνδεδεμένος in Colleg. Nov.

A. 7. βάσις] Sic Colleg. Nov. Anon. T. V. B. Vulgo φύσις. Mox ὑποκρατηρίδιον ex Anon. Mez. Herodot. Vulgo ὑπακρητηρίδιον.

scito. Hic enim Anaxagoram veterem culpavit, quod nimis in naturales immersus causas, semperque necessitatem earum quæ corporibus naturalibus accidunt affectionum consectans atque persequens, finalem et efficientem causam præstantiores in genere causarum, et potiora principia omisisset. Interim ipse aut primus aut maxime omnium philosophorum has utrasque tractavit, ita quidem ut deo principium eorum quæ ratione fiunt adscriberet: neque tamen materiam necessariis causis ad rerum ortum pertinentibus spoliaret: perspiciebat quippe, quod his causis quævis res naturalis ac exposita sensui cum adornetur, non simplex est aut mixtionis expers, sed materiæ cum forma implicatione oritur. Consideremus primum hoc in operibus artium. Offert se nobis statim famosus iste crateris fundus sive basis, quam hypocrateridium (id est fundamentum crateri substratum) Herodotus appellavit: materiales hic crater habet causas,

μασεν, αἰτίας μὴν ἔχοντος ὑλικὰς, πῦρ καὶ σίδηρον, καὶ μάλαξιν ἀφ' πυρὸς, καὶ ὕδατος βαφὴν, ὧν ἄνευ γενέσθαι τὸ ἔργον οὐδεμία μηχανή· τὴν δὲ κυριωτέραν ἀρχὴν καὶ ταῦτα κινῆσαι, καὶ ἀφ' τύπων ἐνεργῆσαι, ἡ B τέχνη καὶ ὁ λόγος τῷ ἔργῳ παρέχει. Καὶ μὴν τῶν γε μιμημάτων τύπων καὶ εἰδώλων ὁ ποιητὴς καὶ δημιουργὸς ὑπογέγραπται,

Γράψε Πολύγνωτος, Θάσιος γένος, Ἀγλαοφῶντος
Υἱὸς, στερθομένων Ἰλίου ἀκρόπολιν,

ὡς ὁρᾶται γράψας· ἄνευ δὲ φαρμάκων συντεθέντων καὶ συμφαρέντων ἀλλήλοις, οὐδὲν ἦν οἷόν τε τοιαύτην ἀφεθῆσιν λαβεῖν καὶ ὄψιν. Ἆρ' οὖν ὁ βουλόμενος ἅπτεσθαι τῆς ὑλικῆς ἀρχῆς, ζητῶν δὲ καὶ διδάσκων τὰ παθήματα καὶ τὰς μεταβολὰς, ἃς ὤχρα μιχθεῖσα σινωπὶς ἴσχει, καὶ μέλανι μηλιὰς, ἀφαιρεῖται τιὸ τῶ Πολυγνώτω δόξαν; ὁ δὲ τῶ σιδήρου τιὸ σκληρὸν ἐπεξιὼν, C

B. 7. ὁρᾶται—φαρμάκων] Verſ. Xyl. Am. ὁρᾶτε. Sed totum hoc ὡς ὁρᾶται γράψας non ſanum videtur. Φαρμάκων pro vulgato φαρμακεῖων ex B. T. V. P. Anon. Mez.

ignem, ferrum, mollitionem vi ignis, immerſionem in aquam, ſine quibus nullo pacto opus hoc potuit confici: præſtantiorem tamen cauſam, et quæ his movendis operaretur, ars et ratio operi præbuit. Præterea exemplaribus his atque ſimulachris, auctor et opifex inſcriptus eſt.

Aglaophontę ſatus, patria Thaſius, Polygnotus
Arcis depinxit Dardaniæ excidium.

ac pinxit, ut videtis, excidium Ilii: verum id fieri non potuit, ut niſi multis pigmentis tritis ac inter ſe permixtis picturæ hæc efficeretur forma. An ergo qui vult materialem cauſam attingere, quæritque et docet affectiones et mutationes, quæ accidunt Sinopidi rubricæ cum ochra permixtæ, aut atramento cum melide, aliquid pictoris detrahit gloriæ? Aut qui explicat qua ratione ferro durities ac

καὶ τὴν μάλαξιν, ὅτι τῷ μὴ πυρὶ χαλασθεὶς ὑπιδίδωσι καὶ ὑπείκει τοῖς ἐλαύνουσι καὶ πλήττουσιν, ἐμπεσὼν δὲ πάλιν εἰς ὕδωρ ἀκρατιφνὲς, καὶ τῇ ψυχρότητι διὰ τὴν ὑπὸ πυρὸς ἐγγενομένην ἀπαλότητα καὶ μανότητα, πληθεὶς καὶ καταπυκνωθεὶς, εὐτονίαν ἴσχει καὶ πῆξιν, ἵν' Ὅμηρος σιδήρου κράτος εἶπεν, ἢ τί τῷ τεχνίτῃ τηρεῖ τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ ἔργου γενέσεως; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. Καὶ γὰρ τῶν ἰατρικῶν δυνάμεων ἔνιοι τὰς ποιό-
D τητας ἐλέγχουσιν, τὴν δ' ἰατρικὴν οὐκ ἀναιροῦσιν. Ὥσπερ ἀμέλει καὶ Πλάτων ὁρᾶν μὲν ἡμᾶς τῇ περὶ τὸ ὀφθαλμὸν αὐγῇ συγκεκραμμένῃ πρὸς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἀκούειν δὲ τῇ πληγῇ τοῦ ἀέρος ἀποφαινόμενος, οὐκ ἀπαίρει τὸ τῆς λόγου καὶ προνοίας ὀργανικοὺς καὶ ἀκουστικοὺς γεγονέναι.

μη'. Καλῶς γάρ, ὡς φημὶ, δύο πάσης γενέσεως αἰτίας ἐχούσης, οἱ μὲν σφόδρα παλαιοὶ θεολόγοι καὶ ποιηταὶ τῇ κρείττονι μόνῃ τὸν νῦν προσέχειν ἐῶντο, τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν ὑπιφθεγγόμενοι πᾶσι πράγμασι,

mollities inducantur, nempe quod igni laxatum tundentibus et percutientibus cedit, in aquam autem recentem immerſum, ac frigore ob partam vi ignis teneritatem ac raritatem, coactum in ſe atque denſatum, robur acquirit et craſſitiem, quam Homerus vim ferri appellat, idcirco operis effectionem non relinquit artifici integram? Non equidem opinor. Nam et ſunt qui vires medicamentorum aut qualitates examinent, nequaquam ii artem medicam abolentes. Sicut etiam haud dubie Plato videre nos oculorum ſplendore cum Solis luce contemperato, ictoque aëre audire dicens, non hoc negat, ratione et providentia nobis facultatem videndi atque audiendi obtigiſſe.

XLVIII. In univerſum enim, cum, ut dixi, quivis ortus duas habeat cauſas: antiquiſſimi theologi atque poëtæ ſoli præſtantiori animum advertere dignati ſunt, commune hoc omnibus rebus accinentes:

Ζεὺς ἀρχὴ, Ζεὺς μέσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα πέλονται·

ταῖς δ' ἀναγκαίαις καὶ φυσικαῖς οὐκ ἐπὶ πλεῖστον αἰτίαις. Οἱ δὲ νεώτεροι τούτων καὶ φυσικοὶ προσαγορευόμενοι τοὐναντίον ἐκείνοις τῆς καλῆς καὶ θείας ἀποπλανηθέντες ἀρχῆς, εἰ σώμασι καὶ πάθεσι σωμάτων, πληγαῖς τε καὶ μεταβολαῖς καὶ κράσεσι πιθέντες τὸ σύμπαν. Ὅθεν ἀμφοτέροις ὁ λόγος ἐνδεὴς τοῦ προσήκοντός ἐστι, τοῖς μὲν τὸ δι' οὗ καὶ ὑφ' ὅ, τοῖς δὲ τὸ ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν ἀγνοοῦσιν, ἢ παραλείπουσιν. Ὁ δὲ πρῶτος ἐκφανῶς ἀφάμενος ἀμφοῖν, καὶ τῷ κατὰ λόγον ποιοῦντι καὶ κινοῦντι προσλαβὼν ἀναγκαίως τὸ ὑποκείμενον καὶ πάσχον, ἀπολύεται καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πᾶσαν ὑπονοίαν καὶ ἀμφιβολίαν. Οὐ γὰρ ἄθεον ποιοῦμεν οὐδ' ἄλογον τὴν φαντικὴν, ὕλῃ μὲν αὐτῇ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δ' ἐνθουσιαστικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἀναθυμίασιν, οἷον ὄργανον ἢ πλῆκτρον ἀποδιδόντες. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ γεηπόσασα

F. 4. Πρῶτον μὲν γὰρ] γὰρ assumtum ex Colleg. Nov. P.

Principium Jupiter, medium Jovis, omnia ab ipso.

Ad naturales autem et neceſſarias cauſas nunquam acceſſerunt. His poſteriores, quibus phyſicorum nomen fuit inditum, diverſo a prioribus inſtituto, a pulcherrimo illo et divino aberravere principio; omnia corporibus, eorumque perpeſſionibus, colliſionibus, mutationibus, mixtionibus accepta ferre maluerunt. Quo fit, ut utrorumque ratio imperfecta ſit; his per quem, et quapropter, illis e quibus rebus, et ob quas cauſas factæ ſint, ignorantibus, aut ſaltem non exponentibus. Enimvero is, qui primus liquido utrumque cauſarum genus attigit, certaque ratione efficienti et moventi cauſæ adjunxit ſubjectum neceſſario motionum capax, is nos quoque omni ſiniſtra ſuſpicione et calumnia exonerat. Non enim dei aut rationis expertem facimus divinationem, dum ei pro ſubjecto animum humanum, ſpiritum autem ſeu vaporem enthuſiaſmos cientem inſtrumenti plectrive loco tribuimus. Jam primum terra

γῆ τὰς ἀναθυμιάσεις, ὁ δὲ πᾶσαν ἐνδιδοὺς κρᾶσεως τῇ γῇ καὶ μεταβολῆς δύναμιν ἥλιος, νόμῳ πατέρων θεὸς ἡμῖν. Ἔπειτα δαίμονας ἐπισκάζας καὶ πρεσπόλους καὶ φύλακας, οἷον ἁρμονίας, τῆς κράσεως ταύτης, τὰ μὲν
437 ἀνιέντας ἐν καιρῷ, τὰ δ' ἐπιτείνοντας, καὶ τὸ ἄγαν ἐκστατικὸν αὐτῆς καὶ παρακτικὸν ἀφαιροῦντας, τὸ δὲ κινητικὸν ἀλύπως καὶ ἀβλαβῶς τοῖς ζῳωθύοις καταμιγνύντας ἐπολείποντες, ὅθεν ἄλογον ποιεῖν ἐδ' ἀδύνατον δόξωμεν.

μθ'. Οὐδέ γε προθύομεν καὶ καταφέροντες ἱερεῖα καὶ καταπένδοντες, ἐναντία τῷ λόγῳ τούτῳ πράττομεν. Οἱ γὰρ ἱερεῖς καὶ ὅσοι θύειν φασὶ τὸ ἱερεῖον καὶ καταπένδειν, καὶ τὴν κίνησιν αὐτῆς καὶ τὸν τρόμον ἐπισκοπεῖν, ἑτέρου τινὸς τοῦτ' ἡμῖν ἢ τοῦ δεισιδαίμονα τὸν θεὸν λαμβάνοντες· δεῖ γὰρ τὸ θύσιμον τῷ τε σώματι καὶ τῇ

A. 1. ἀνιέντας] Sic A. B. P. Anon. Mez. Vulgo ἰνιέντας.
A. 8. Οἱ γὰρ ἱερεῖς—λαμβάνοντες·] Corrigendum Οἱ γὰρ ἱερεῖς καὶ ὅσοι θύειν φασὶ τὸ ἱερεῖον καὶ καταπένδειν καὶ τὸν κίνησιν καὶ τὸν τρόμον ἐπισκοπεῖν ἑτέρου τινὸς τοῦτ' ἡμῖν ἢ τοῦ δεισιδαίμονα τὸν θεὸν λαμβάνοντες. Sumſimus ὅσιον ex τρόμον ex T. V.

quæ exhalationes iſtas parit, tum qui omnis temperiei ac mutationis facultatem terræ largitur Sol, Dii majorum noſtrorum inſtituto cenſentur. Deinde huic temperiei genios, tanquam præſides, inſpectores, cuſtodeſque cum addimus, qui alia tempeſtive ſuggerant, alia intendant, nimiamque abalienationem mentis et conturbationem reſtringant, ſpiritumque ita temperent, ut ſine noxa et dolore moveat correptos, non videbimur aliquid vel abſurdum vel impoſſibile facere.

XLIX. Præterea noſtræ ratiocinationi hoc non adverſatur, quod ante quam oraculum petimus, victimam immolamus, coronamus, libamus. Sacerdotes enim, et Hoſii aiunt, ſe immolare victimam et libare, ac tremorem ejus et motum obſervare, unice ſignum hinc petentes an Deus reſponſurus ſit. Nam hoſtiam oportet et quod ad corpus, et quod ad animum

ψυχῇ καθαρὸν εἶ) καὶ ἀσινὲς καὶ ἀληφθὲν. Μήνυ- B
τρα μὲν οὖν τοῦ τὸ σῶμα καπιδεῖν, οὐ πάνυ χαλεπόν
ἐστι, τὴν δὲ ψυχὴν δοκιμάζουσι, τοῖς μὲν ζώοις ἄλ-
φιτα, τοῖς δὲ κάπροις ἐρεβίνθους ὑποβαπτέντες· τὸ γὰρ
μὴ γευσάμενον, ὑγιαίνειν οὐκ οἴονται· τὴν δ' αἶγα δι-
ελέγχειν τὸ ψυχρὸν ὕδωρ· οὐ γὰρ εἶναι ψυχῆς κατὰ
φύσιν ἐχούσης τὸ πρὸς τὴν κατάπεισιν ἀπαθὲς καὶ
ἀκίνητον. Ἐγὼ δὲ καὶν ᾖ βέβαιον ὅτι σημεῖόν ἐστι τοῦ
θεμιτεύειν τὸ σείεσθαι, καὶ τῷ μὴ θεμιτεύειν τοὐναντίον,
οὐχ ὁρῶ τί συμβαίνει δυσχερὲς ἀπ' αὐτῶν τοῖς εἰρημένοις.
Πᾶσα γὰρ δύναμις ᾧ πέφυκε σὺν καιρῷ βέλτιον ἢ χεί- C
ρον ἀποδίδωσι· τοῦ δὲ καιροῦ ἀφανίζοντος, ἡμᾶς ση-
μεῖα διδόναι τὸν θεὸν εἰκός ἐστιν.

ν'. Οἶομαι μὲν οὖν μήτε τὴν ἀναθυμίασιν ὡσαύτως ἔχειν
ἀεὶ ἀφ' ἁπάντος, ἀνέσεις δέ τινας ἴσχειν καὶ πάλιν σφο-

B. 1. Μήνυτρα] Sic T. V. Anon. Mez. Τὰ. Forte, ſanum vulgatum Μίτρα.
B. 9. σείεσθαι] Ita F. Colleg. Nov. Vulgo σπείσασθαι.

attinet, puram eſſe, integram, atque incorruptam. De corporibus judicium non eſt difficile: animam explorant, farinam tauris, ciceres ſuibus apponentes: ſi enim non guſtent, non eſſe ſanos judicant. Capram argui frigida affuſa, ſi non moveatur; non enim eſſe animæ ſecundum naturam affectæ, non moveri neque affici cum libamenta inverguntur. Quod ſi conſtanter verum ſit, tremorem hoſtiæ ſignum eſſe exituræ ſortis, non tremendo demonſtrari reſponſum nullum acceptum iri, non tamen ego video quid adverſum iis, quæ ſupra ſunt dicta, conſequatur. Nimirum unaquævis facultas ſuo tempore melius quam alieno id ad quod natura eam deſtinavit, præſtat: et cum ille temporis idoneus articulus nos fugiat, conſentaneum eſt a deo nobis ejus ſigna monſtrari.

L. Id quoque ſentio, exhalationem iſtam non perpetuo eſſe ejuſdem modi, ſed intendi atque remitti interdum.

δρότικα, ᾧ δὲ τεκμηρίῳ χρῶμαι, μάρτυρας ἔχω καὶ ξένους πολλοὺς καὶ τοὺς θεραπεύοντας τὸ ἱερὸν ἅπαντας. Ὁ γὰρ οἶκος ἐν ᾧ τοὺς χρωμένους τῷ θεῷ καθίζουσιν, οὔτε πολλάκις οὔτε τεταγμένως, ἀλλ' ὡς ἔτυχε ἀφ' ὑγρῶν εὐωδίας ἀναπίμπλαται καὶ πνεύματος, οἵας ἂν τὰ ἥδιστα καὶ πολυτελέστατα τῶν μύρων ἀποφορὰς, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τοῦ ἀδύτου προσβάλλοντος· ἐξαυθεῖν γὰρ εἰκὸς ὑπὸ
D θερμότητος, ἢ τινος ἄλλης ἐγκινουμένης δυνάμεως. Εἰ δέ τῦτο μὴ δοκεῖ πιθανὸν, ἀλλά γε τὴν Πυθίαν αὐτὴν ἐν πάθεσι καὶ διαφοραῖς ἄλλοτε ἄλλαις ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς ἴσχειν ᾧ πλησιάζει τὸ πνεῦμα, καὶ μὴ μίαν ἀεὶ κρᾶσιν, ὥσπερ ἁρμονίαν ἀμετάβολον ἐν σαπτῇ χειρῷ διαφυλάττειν, ὁμολογήσετε. Πολλαὶ μὲν γὰρ αἰσθομένης, πλείονες δὲ ἄδηλοι, τό, τε σῶμα καταλαμβάνουσι καὶ τὴν ψυχὴν ὑποῤῥέουσι δυσχέρειαι καὶ κινή-

C. 12. ἐξωθεῖν] Exhibui ex Colleg. Nov. Ceteri omnes ἐξωθεῖν. Anon. ἐξωθεῖν.

D. 6. ὁμολογήσετε] Sumfi e margine codicis B. Malim tamen ὁμολογήσαιτε. Vulgo ὁμολογήσατε.

Et mei argumenti, quo id confirmo, teſtes habeo cum multos peregrinos, tum eos omnes qui aſſiduo ſacrarium hoc obeunt adminiſtros. Cella enim, in qua collocantur conſultores oraculi, neque ſæpe, neque ſtatis temporibus, ſed fortuitis interſtitiis ſuavi odore impletur, ac ſpiritu e delubro, tanquam fonte quodam, oblato: qui fragrantia ſuaviſſimum quodque et pretioſiſſimum æquet unguentum: expelli autem veriſimile eſt a calore, aut alia quadam innata vi. Hoc ſi cui non videtur probabile, at illud quidem univerſi fatebimini, ipſam Pythiam alias aliis et diverſis inter ſe affectionibus citatam habere eam animi partem, quam tangit ſpiritus, neque ab ea unam ſemper animi temperiem, inſtar harmoniæ nullo temporis puncto mutabilis, conſervari. Multæ enim ſentiente ipſa, plures non animadvertente corpus ejus invadunt, animoque obrepunt mo-

σῆς· ὧν ἀναπιμπλαμένῳ οὐκ ἄμεινον ἐκεῖ βαδίζειν, οὐδὲ παρέχειν ἑαυτὸν τῷ θεῷ μὴ παντάπασι καθαρὸν οὖσαν, ὥσπερ ὄργανον ἐξηρτυμένον, καὶ εὐηχές, ἀλλ' ἐμπαθῆ καὶ ἀκατάστατον. Οὔτε γὰρ ὁ οἶνος ἑαυτοὺς ἀεὶ τὸν μεθυσκόν, οὔθ' ὁ αὐλὸς τὸν ἐνθουσιαστικὸν ὁμοίως ἀφῆκεν, ἀλλὰ νῦν μὲν ἦσαν οἱ αὐτοί, νῦν δὲ μᾶλλον ἐκβακχεύονται καὶ παροινῶσι, τῆς κράσεως ἐν αὐτοῖς ἑτέρας γενομένης. Μάλιστα δὲ τὸ φαντασικὸν ἔοικε τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ σώματος ἀλλοιουμένου κρατεῖσθαι, καὶ συμμεταβάλλειν· ὡς δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν ὀνείρων. Ποτὲ μὲν γὰρ ἐν πολλαῖς γινόμεθα καὶ παντοδαπαῖς ἐνυπνίων ὄψεσι, ποτὲ δ' αὖ πάλιν πᾶσα γίνεται γαλήνη καὶ ἡσυχία τῶν τοιούτων. Καὶ Κλέωνα μὲν ἴσμεν αὐτοὶ τὸν ἐκ Δαυλείας τοῦτον ἐν πολλοῖς ἔτεσιν οἷς βεβίωκε φάσκοντα μηδὲν ἰδεῖν πώποτε ἐνύπνιον. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων ταὐτὸ τοῦτο λέγεται περὶ Θρασυμήδους τοῦ Ἡραιέως. Αἰτία δ' ἡ κρᾶσις τοῦ σώμα-

leſtiæ et commotiones: quibus oppletam nefas eſt ire ad cortinam et deo ſeſe utendam exhibere, cum ſit tunc non pura, ſed inſtrumentum quaſi non ſatis recte adornatum aut bene ſonum redditurum, verum turbulentum atque incompoſitum. Nam neque vinum ebrioſum, neque fiſtula enthuſiaſmis captum eodem ſemper afficit modo, ſed pro eo atque aliud vel aliud temperamentum in corpore obortum eſt, iidem alias magis, alias minus bacchantur ac inſaniunt. Maxime omnium partium animi ea, qua imaginamur, videtur corporis alterationibus permoveri, ejuſque mutationes imitari. Quod manifeſtum faciunt ſomnia, quæ aliquando nobis varia et multiplicia offeruntur, aliquando eorum vacui, animoque ad hæc quod attinet tranquillo ſumus. Ipſi novimus Cleonem a Daulia iſtum, qui toto vitæ ſuæ decurſu (vixit autem ſatis multos annos) ullum ſe vidiſſe ſomnium negat. Antiquiores idem tradunt de Thraſymede Heræenſe. In cauſa eſt cor-

τος· ὥσπερ αὖ πάλιν ἡ τῆ μελαγχολικῶν πολυόνειρος καὶ πολυφάνταστος, εἰ καὶ δοκεῖ τὸ εὐθύονειρον αὐτοῖς ὑπάρχειν·
438 ἐπ' ἄλλα γὰρ ἄλλοτε τῷ φανταστικῷ τρεπόμενοι, καθάπερ οἱ πολλὰ βάλλοντες, ὀλιγάκις πολλάκις.

να'. Ὅταν οὖν ἁρμοστῶς ἔχῃ πρὸς τὸ τοῦ πνεύματος, ὥσπερ φαρμάκου, κρᾶσιν ἡ φαντασικὴ καὶ μαντικὴ δύναμις, ἐν τοῖς προφητεύουσιν ἀνάγκη γίνεσθαι τὸν ἐνθουσιασμόν· ὅταν μὴ ὕπτιος, μὴ γίνεσθαι, ἢ γίνεσθαι διάφορον καὶ οὐκ ἀκέραιον καὶ ταραχτικόν, ὥσπερ ἴσμεν ὅτι τῆς ἔναγχος ἀποθανούσης Πυθιάδος. Θεοπρεπῶν γὰρ ἀπὸ ξένης παραγενομένων, λέγεται τὰς πρώτας κατασπείσης ἀκίνητον ὑπομεῖναι καὶ ἀπαθὲς τὸ ἱερεῖον· ὑπερβαλ-
B λομένων δὲ φιλοτιμίᾳ τῶν ἱερέων καὶ προσλιπαρούντων, μόλις ὕπομβρον γενόμενον καὶ κατακλυσθέν, σεσοῦναι. Τί οὖν συνέβη περὶ τὴν Πυθιάδα; κατέβη μὲν εἰς

A. 7. οὐκ ἀκέραιον καὶ ταραχτικόν] Assumsi οὐκ ex A. B. Venet. 2. Alioqui magis placeat Xylandri ἀκαιρον ταραχτικὸν ex Anon. Xyl. Mez. In T. V. eadem correctio e conjectura refertur. Vulgo ἀκέραιον καὶ φραχτικόν.
B. 2. ἐνθοῦναι] Sic Anon. T. V. Mez. Vulgo ἔνδον ὄν.

poris temperies. Sicut ab altera parte melancholicis frequentia visa et somnia offeruntur: quæ quod veracia creduntur, id eo fit, quod alias alio vim imaginandi convertentes, sicuti ii qui crebro jaciunt, sæpenumero scopum attingunt.

LI. Ergo quoties facultas imaginandi atque divinandi, ad spiritus, tanquam medicamenti, temperamentum concinne affecta est, necesse est vates instinctu divino cieri: sin vero, aut nullus erit enthusiasmus, aut incompositus, intempestivus, et turbulentus: sicut nuper mortuæ Pythiadi accidisse novimus. Cum enim quidam scitatum oraculum peregre venissent, fertur ad primas libationes victima immobilis mansisse, neque passa quicquam: tandem instantibus certatim libando sacerdotibus, velut imbre rigata ac madefacta contremuisse aliquantum. Quid ergo Pythiadi usu venit? Descen-

τὸ μαντεῖον, ὡς φασιν, ἄκουσα καὶ ἀπροθύμως, εὐθὺς δ' ὑπὸ τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, ἣν καταφανὴς τῇ τραχύτητι τῆς φωνῆς οὖσα ἀναφέρουσα, δίκην νεὼς ἐπεγομένης, ἀλάλου καὶ κακῆ πνεύματος ὑπὸ πλήρης· τέλος δὲ παντάπασιν ἐκταραχθεῖσα καὶ μὴ φαυλῆς φοβερᾶς φερομένη πρὸς τὴν ἔξοδον, ἔρριψεν ἑαυτήν· ὥστε φυγεῖν μὴ μόνον τοὺς θεοπρόπους, ἀλλὰ καὶ τὸν προφήτην Νίκανδρον, καὶ τοὺς παρόντας τῶν ὁσίων. Ἀνείλοντο μέντοι μετὰ μικρὸν αὐτὴν εἰσελθόντες ἔκφρονα, καὶ διεβίωσεν ὀλίγας ἡμέρας. Τότων ἕνεκα, καὶ σωφροσύνης ἁγνὸν τὸ σῶμα καὶ τὸν βίον ὅλως ἀνεπίμικτον ἀλλοδαπαῖς ὁμιλίαις καὶ ἄθικτον φυλάττουσι τῆς Πυθιάδος, καὶ πρὸ τοῦ χρηστηρίου τὰ σημεῖα λαμβάνουσιν, οἰόμενοι τῷ θεῷ κατάδηλον εἶναι ποτὲ τὴν προθυμίαν ἔχουσα κρᾶσιν καὶ διάθεσιν, ἀβλαβῶς ὑπομένει τὸν ἐνθουσιασμόν. Οὔτε γὰρ πάντας, οὔτε τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ

C. 1. ἐκφρονα] Forte rectius ἔμφρονα, ut Ald. Baſ. Xyl. A. B. Venet. 2. Vulgatum habent Pol. Leonic. Anon. Schott. unde Stephanus ſumſit.
C. 4. φυλάττουσι] Ex F. Colleg. Nov. T. V. Vulgo φυλατίδεσς. Mox ὑπομένει pro ὑπομένει ex Anon. T. V. Mez.

dit in opertum oraculi invita, ut aiunt, et animo minime alacri: ſtatim autem in primis reſponſionibus apparuit ex aſperitate vocis eam inſtar navis vento impulſæ non ſuſtinere vim ſpiritus, adeoque repletam eſſe ſpiritu maligno et muto: tandem prorſus exagitata cum terribili clamore ad exitum contendit, ibique ſeſe projecit, ita ut non tantum conſultores fugerint, ſed et Nicander vates, et quotquot Hoſiorum aderant. Paulo tamen poſt ingreſſi ſuſtulerunt eam mente captam, ac ſupervixit paucos dies. Eam ob rem Pythias neceſſe eſt ut corpus et a viris intactum, et ab omni alieno commercio purum conſervet, et ſigna ante oraculum exigunt, exiſtimantes deo notum eſſe quando ea commode affecta atque temperata ſuſtinere inſtinctum divinum poſſit. Neque enim omnes, neque eoſdem eodem

διαλίθησιν ὡσαύτως ἡ θεῖον πνεύματος δύναμις, ἀλλ' ὑπέχημα παρέχῃ καὶ ἀρχήν, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς πρὸς ὃ
D παθεῖν καὶ μεταβαλεῖν οἰκείως ἔχουσιν. Ἔστι δὲ θεία μὲν ὄντως καὶ δαιμόνιος, ὑπὸ μὲν ἀνέκλειπτος, ὑπὸ δ' ἄφθαρτος, ὑπὸ δ' ἀγήρως καὶ διαχρὴς εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον· ὑφ' οὗ πάντα κάμνει τὰ μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης, χτὶ τὸν ἡμέτερον λόγον· εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὰ ἐπάνω φάσκοντες ὑχ ὑπομένειν, ἀλλ' ἀπαυδῶντα πρὸς τὸ ἀίδιον καὶ ἄπειρον, ὀξέσι χρῆσθαι μεταβολαῖς καὶ παλιγγενεσίαις.

νβ'. Ταῦτ' ἔφην ἐγὼ πολλάκις ἀνασκέπτεσθαι καὶ ὑμᾶς παρακαλῶ κἀμαυτόν, ὡς ἔχοντα πολλὰς ἀντιλήψεις καὶ ὑπονοίας πρὸς τἀναντίον, ἃς ὁ καιρὸς ὑ παρ-
E έχει πάσας ἐπεξελθεῖν· ὥστε καὶ ταῦτα ὑπερκείσθω, καὶ ἃ Φίλιππος διαπορεῖ περὶ ἡλίου καὶ Ἀπόλλωνος.

D. 3. ἐφ' οὗ] Sic Anon. T. V. Xyl. Mez. Vulgo ἐφ' ὧν.
D. 7. ἐξέσι] Non placet. Forte rectius ſit συνεχέσι.

ſemper modo vis ſpiritus afficit: ſed fomitis inſtar initium, ſicuti diximus, præbet iis qui ita comparati ſunt, ut commode affici ac mutari poſſint. Eſt autem vis ea divina quidem, non tamen quæ deficere nunquam aut ſenectute elangueſcere, ſed durare per infinitum tempus poſſit: quo ſane omnia debilitantur, quæ inter Lunam ſunt et terram, ut quidem noſtra doctrina perhibet. Sunt enim qui ſuperiora etiam non perdurare putent, ſed cum æternitatem atque infinitatem aſſequi non poſſint, celeribus uti mutationibus ac renovationibus ortuum.

LII. Hæc, inquam ego, ſæpenumero perpendere et vos jubeo, et meipſum, cum multis videantur expoſita reprehenſionibus, et in contrariam ſententiam ſuſpiciones præbeant, quas omnes perſequi diſputando tempeſtivum in præſentia non eſt. Ergo et hæc in aliud rejiciamus tempus, et quæ Philippus de Sole et Apolline dubia explicanda habet.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΟΤΙ ΔΙΔΑΚΤΟΝ Η ΑΡΕΤΗ.

439

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΟΤΙ ΔΙΔΑΚΤΟΝ Η ΑΡΕΤΗ.

PLUTARCHI

VIRTUTEM DOCERI POSSE.

α'. ΠΕΡΙ τῆς Ἀρετῆς βουλεύομεθα καὶ διαπορεῖσθαι εἰ διδακτόν ἐστι τὸ φρονεῖν, τὸ δικαιοπραγεῖν, τὸ εὖ ζῆν· εἶτα θαυμάζομεν εἰ ῥητόρων μὲν ἔργα καὶ κυβερνητῶν καὶ οἰκοδόμων καὶ γεωργῶν, μυρία δ' ἐστὶν ἀγαθοὶ δὲ ἄνδρες ὀνομάζονται καὶ λέγονται μόνον, ὡς ἱππο-

B. 1. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ] Non integra videtur esse nec continua disputatio, sed disputationis, Plutarcheæ tamen, excerptum compendium.

B. 2. μυρία δ' ἐστὶν·] Lege μυρία ἐστίν.

I. DE Virtute consultamus ac disputamus, docerine possit prudentia, justitia, vitæ rectitudo. Ergo rhetorum præclara opera, et gubernatorum, et architectorum, et rusticorum admiramur: sunt enim sexcenta: viri autem boni nominantur tantum eo pacto, quo hippocen-

κένταυροι καὶ γίγαντες καὶ κύκλωπες, ἔργον δὲ ἀμεμφὲς εἰς ἀρετὴν καὶ ἀκέραιον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν, οὐδὲ πάθους ἀκέραιον ἦθος καὶ ἄθικτον· ἀλλ' εἰ καί τι καλὸν ἡ φύσις αὐτομάτως ἀφέρει, τοῦτο πολλῷ τῷ ἀλλοτρίῳ, καθάπερ ὕλη καρπὸς ἀγρίας καὶ ἀκαθάρτῳ μεγύμνος, ἐξαμαυροῦται. Ψάλλειν μανθάνουσιν ἄνθρωποι, καὶ ὀρχεῖσθαι, καὶ ἀναγινώσκειν γράμματα, καὶ γεωργεῖν, καὶ ἱππεύειν· ὑποδεῖσθαι μανθάνουσι, θωρακίζεσθαι· οἰνοχοεῖν διδάσκουσιν, ὀψοποιεῖν· ταῦτα ἄνευ τοῦ μαθεῖν, οὐκ ἔστι χρησίμως ποιεῖν· διὸ καὶ ζῶντα πάντα, τὸ εὖ βιῶν, ἀδίδακτον καὶ ἄλογον καὶ ἄτεχνον καὶ αὐτόματον. c

β'. Ὦ ἄνθρωποι, τί τὴν Ἀρετὴν λέγοντες ἀδίδακτον εἶναι, ποιοῦμεν ἀνύπαρκτον; εἰ γὰρ ἡ μάθησις, γένεσίς ἐστιν, ἡ τοῦ μαθεῖν κώλυσις, ἀναίρεσις. Καί τοι γε, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, ἀφ' ἑνὸς ποδὸς ποῦ τὴν λύραν ἀμετρίαν καὶ ἀναρμοστίαν, ἵνα ἀδελφὸς ἀδελ-

B. 5. καὶ ἀκέραιον] Forte delendum.
C. 3. δι' ὃ] Sic B. C. E. T. V. Schott. Anon. Jun. Salm. Vulgo διό.

tauri, gigantes, et cyclopes: opus autem reprehenſioni non obnoxium Virtutis atque ſincerum nullum eſt, neque mores malarum perturbationum vacui; ſed ſi quid ſponte ſua natura producit boni, id multo alieno obſcuratur, tanquam fructus ſylveſtri et immunda permixtus materia. Fidibus canere diſcunt homines, et ſaltare, et legere litteras, et agros colere, et equitare: calceis ſe et veſtibus induere diſcunt, vinum infundere, cibos parare: atque hæc omnia niſi diſcantur, recte non fiunt: bene autem vivere, cujus rei gratia iſthæc ſunt omnia, diſciplina, ratione, atque arte caret, et fortuitum eſt.

II. O mortales! cur Virtutem non doceri dum affirmamus, Virtutem eſſe ullam negamus? Si enim diſcendo ea naſcitur, qui diſci eam vetat, is ne exſiſtat ea impedit. Atqui, ut eſt apud Platonem, *ob pedis ad lyram inconcinnitatem, neque frater fratri bellum*

φῷ πολεμεῖ, ὅτε φίλος φίλῳ διαφέρεται, ὅτε πόλεις πόλεσι δι' ἀπεχθείας γενόμεναι, τὰ ἔσχατα κακὰ δρῶσί τε καὶ πάσχουσιν ὑπ' ἀλλήλων· οὐδὲ περὶ τραγῳδίας
D ἔχει τις εἰπεῖν φάσιν ἐν πόλει γινομένην, πότερον ΤΕΛΧΙΝΑΣ ἀναγνωστέον· ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ διαφορὰν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ὑπὲρ κρόκης ἢ ἡμόνος. Ἀλλ' ὅμως ὅτ' ἂν ἰσχύῃ, ὅτε βιβλίον ἢ λύραν ὁ μὴ μαθὼν μεταχειρίσαιτο, κἀκεῖνος εἰς οὐδὲν μέγα βλαβησόμενος, ἀλλ' αἰδεῖται γενέσθαι καταγέλαστος· ἀμαθίαν γὰρ Ἡράκλειτός φησι κρύπτειν ἄμεινον· οἶκον δὲ καὶ γάμον καὶ πολιτείαν καὶ ἀρχὴν οἴεται καλῶς μεταχειρίζεσθαι. Παιδὸς ὀψοφαγοῦντος, ὁ Διογένης τῷ παιδαγωγῷ κόνδυλον ἔδωκεν· ὀρθῶς οὐ τῷ μὴ μαθόντος, ἀλλὰ τῷ μὴ διδάξαντος, τὸ ἁμάρτημα ποιήσας. Εἶτα παροψίδος μὲν ἢ κύλικος
E οὐκ ἔστι κοινωνεῖν ὀπιδεξίως, ἂν μὴ μάθῃ τις εὐθὺς ἐκ παίδων ἀρξάμενος· ὡς Ἀριστοφάνης,

D. 9. κόνδυλον] Sic Baſ. Xyl. C. Mez. T. Vulgo δάκτυλον.
D. 10. μαθόντος] Ita B. T. Vulgo μανθάνοντος.
E. 2. Ἀριστοφάνης] Addendum videtur φησίν. Mox Anon. T. V. ἐκλλιξ. ex ipſo Comici loco Nub. 979.

facit, neque amicus cum amico litigat, neque civitates civitatibus orta contentione extrema mala viciſſim inferunt: neque ſeditionem ortam dicere poſſis in civitate propter accentum, et quomodo pronunciandum ſit *Telchines:* neque in familia jurgium inter maritum et uxorem de ſtamine aut ſubtegmine. Et tamen telam, librum, aut lyram non tractabit qui non didicit, quanquam nullum inde magnum damnum accepturus: ſed ridiculus fieri veretur; nam, ut Heraclitus ait, *præſtat inſcitiam celare.* Domum autem, conjugium, rempublicam, magiſtratum putat recte tractari. Pueri obſoniis edendis dediti pædagogo Diogenes pugnum incuſſit, recte non ei qui non didiciſſet, ſed qui non docuiſſet culpam imputans. Jam participare patinam aut calicem dextre non poteſt qui non ſtatim a puero didicerit, ut Ariſtophanes ait,

Μὴ κιχλίζειν, μηδὲ ὀψοφαγεῖν, μηδ' ἔχειν τὸν σπόδ' ἑταλλὰξ,

οὔκουν δὲ καὶ πόλεως καὶ γάμου καὶ βίου καὶ ἀρχῆς κοινωνίαν, ἀνέγκλητον ὑποδέχεσθαι γενέσθαι, μὴ μαθόντων ὅν τινα χρὴ τρόπον ἀλλήλοις συμφέρεσθαι; Ὁ Ἀρίστιππος ἐρωτηθείς ὑπό τινος, Παντάχοῦ σὺ ἄρα εἶ; γελάσας, Οὐκοῦν, ἔφη, ϖολυπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴγε παντάχοῦ εἰμι. Τί οὖν οὐκ ἂν εἴποις καὶ αὐτὸς, Εἰ μὴ γίνονται μαθήσει βελτίονες ἄνθρωποι, ϖολυπόλλυσι ὁ μισθὸς τῶν παιδαγωγῶν. Πρῶτον γὰρ ὅτοι λαμβάνοντες ἐκ γάλακτος, ὥσπερ αἱ τίτθαι ταῖς χερσὶ τὸ σῶμα πλάττουσιν, ὕπως ῥυθμίζωσι τοῖς ἤθεσιν, εἰς ἴχνος τι πρῶτον ἀρετῆς καθιστάντες. Καὶ ὁ Λάκων ἐρωτηθεὶς τί ϖαρέχει παιδαγωγῶν, Τὰ χαλᾷ, ἔφη, τοῖς ϖαισὶν ἡδέα ϖοιῶν. Καὶ αὐτοὶ διδάσκουσιν οἱ παιδαγωγοὶ, κεκυφότας ἐν ταῖς ὁδοῖς βαδίζειν, ἑνὶ δακτύλῳ τὸ τάριχος ἅπτεσθαι, δυσὶ τὸ ἰχθύν, σίτου, 440
χρέας· ὕπω καθῆσθαι, τὸ ἱμάτιον ὕπως ἀναλαβεῖν.

F. 3. ὅτοι] Sic Pol. Jannot. Vulgo ὅτω.
F. 7. ϖοιᾶν.] Sic B. Vulgo ϖοιῶν.
A. 1. τὸ τάριχος] Forte τοῦ τάριχος ut C. Jun.

Non obſonia, non turdos ſectare, non pedes
Alternos ponere:

familiæ autem, civitatis, conjugii, vitæ, magiſtratus ſocietas iniri inculpata poteſt ab his, qui non didicerunt quomodo ſe invicem gerere homines debeant? Ariſtippus interrogatus a quodam, *Ergo ubique tu es?* ridens, *Nonne*, inquit, *ego naulum perdo, ſi ubique ſum?* Cur ergo non ipſe quoque dicis, ſi homines diſcendo non fiunt meliores, perit merces pædagogis data? Hi enim primum accipientes ab ipſo lacte puerum, ſicut nutrices corpus manibus formant, ita ipſi animum fingunt, conſuetudine ad prima virtutis veſtigia adducentes. Et Laco interrogatus quid utilitatis adferret pueris quos inſtituebat: *Facio*, reſpondit, *ut honeſta eis fiant ſuavia.* Atque ipſi pædagogi docent in via ambulare capite demiſſo, uno digito ſalſamentum, duobus tangere piſcem, panem, carnem, ſic ſcabere, ſic veſtem gerere.

γ'. Τί οὖν ὁ λέγων λῆρος ἰατρικὴν εἶ καὶ παρωνυχίας, πλευρίτιδος δὲ καὶ φρενίτιδος μὴ εἶ, τί διαφέρει τοῦ λέγοντος ὅτι τῶν μικρῶν καὶ παιδικῶν καθηκόντων εἰσὶ διδασκαλεῖα καὶ λόγοι καὶ ἐπιστῆμαι· τῶν δὲ μεγάλων καὶ τελείων ἄλογος τροφὴ καὶ ἀπαίδευτοί εἰσιν; Ὡς γὰρ ὁ λέγων, Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μὴ μαθόντα, γελοῖός ἐστιν· οὕτως ὁ μὴ τῶν ἄλλων ἀπολείπων τεχνῶν μάθησιν, ἀρετῆς δὲ ἀναιρῶν, τἀναντίον ἔοικε τοῖς Σκύθαις ποιεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὥς φησιν Ἡρόδοτος, τοὺς οἰκέτας ἐκτυφλοῦσιν, ὅπως ἀδημένωσιν
B αὐτοῖς· οὗτος δὲ ταῖς δούλαις καὶ ὑπηρέτισι τέχναις ὥσπερ ὄμμα τὸν λόγον ἐπιθεὶς, τῆς ἀρετῆς ἀφαιρεῖ. Καίτοι γε ὁ στρατηγὸς Ἰφικράτης πρὸς τὸν Χαβρίου Καλλίαν, ἐρωτῶντα καὶ λέγοντα, Τίς εἶ; τοξότης, πελταστὴς, ἱππεὺς, ὁπλίτης; Οὐδείς, ἔφη, τούτων, ἀλλ' ὁ τούτοις πᾶσιν ἐπιτάττων. Γελοῖος οὖν ὁ λέγων ὅτι τοξικὴ

A. 6. καθηκόντων] B. C. T. Mez. At vulgo καθηκόντας.
A. 8. Δεῖ κώπην—] Forte legendum auctoribus Jannot. Coll. Mur. Mez.· Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, κυβερνᾶν δὲ καὶ μὴ μαθόντα.
A. 12. παραμίνωσιν] Revocavi ex Ald. Baſ. pro pervulgato in Plutarchi codicibus παραδῶσιν. Mox στρατηγία mutem in στρατηγική.

III. Quid, dicens vitiliginis eſſe et reduviæ medicinam, non eſſe pleuritidis, febris, phrenitidis, differtne ab eo qui rerum puerilium affirmet recte ſcholas eſſe, doctrinam, præcepta, magnarum et perfectarum uſum rationis expertem atque fortuitum? Sicut enim ridiculus eſt qui remum agitari ait ab eo qui didicerit: ita qui aliarum artium diſciplinam ponens, virtutis tollens, contrarium videtur ejus facere quod Scythæ ſolent. Hi enim, ut Herodotus ait, ſervis oculos eruunt, ut ipſis adſiſtant: hic ancillis et inſervientibus artibus rationem veluti oculum tribuens, Virtuti eum adimit. Atqui Iphicrates imperator Calliæ Chabriæ F. interroganti, *Quid es, ſagittarius, cetratus, eques, gravis armaturæ miles?* *Nihil*, inquit, *horum, ſed qui his omnibus præcipio.* Ridiculus proinde ſit,

καὶ ὁπλιτικὴ καὶ τὸ σφενδονᾶν καὶ τὸ ἱππεύειν διδακτόν ἐστι, στρατηλάτης δὲ καὶ τὸ στρατηγεῖν, ὡς ἔτυχε, γίνεται. Οὐκοῦν ἔτι γελοιότερος ὁ μόνῳ τῷ φρόνησιν μὴ διδακτὴν ἀποφαίνων, ἧς ἄνευ, τῶν ἄλλων τεχνῶν ὄφελος οὐδὲν ὅτου ἔσται; Εἰ δὲ ἡγεμὼν αὕτη, καὶ κόσμος οὖσα πάντων καὶ τάξις, εἰς τὸ χρήσιμον ἕκαστον καθίστησιν, αὐτάρκης τίς δύναται χάρις, ἀσκημόνων καὶ μεμαθηκότων παίδων δεῖπνα καὶ σπονδὰς καὶ οἰνοχόους, εἰ μὴ διάθεσις μηδὲ ἀφάταξις εἴη τοῖς διακονοῦντας; C

C. 5. πρὸς τὰς διακονοῦντας] Malim περὶ τὰς διατιμήσας.

qui dicat artem ſagittandi, arma tractandi, funda jaciendi, equitandi, poſſe doceri, ducendi exercitus rationem eſſe fortuitam. Nonne magis etiam ridiculus ille, qui ſolam prudentiam doceri poſſe neget, ſine qua reliquarum artium uſus eſt nullus, nullum emolumentum? Quod ſi ea princeps eſt, ornatuſque et ordo omnium, quodvis ad utilitatem componens, jam primum quæ gratia eſt cœnæ, pueris ita inſtitutis ut coquere, aſſare, et vinum infundere poſſint, ſi nulla ſit diſpoſitio, nulla ordinatio adminiſtrantium?

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ.

D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ.

PLUTARCHI

DE

VIRTUTE MORALI.

α'. ΠΕΡΙ τῆς Ἠθικῆς λεγομένης Ἀρετῆς καὶ δοκούσης, ᾧ δὴ μάλιστα ἡ Θεωρητικῆς διαφέρει, τῷ τὸ μὲν πάθος ὕλην ἔχειν, τὸν δὲ λόγον εἶδος, εἰπεῖν προῆκεν, ἵνα τε ὑσίαν ἔχῃ, καὶ πῶς ὑφίσταται πέφυκε· καὶ πότερον οἰκείῳ λόγῳ κεκόσμηται ὃ δεδεγμένον μόριον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ἢ μετέσχηκεν ἀλλοτρίου· καὶ εἰ μετέσχηκε, πότερον ὡς τὰ μεμιγμένα πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ μᾶλλον,

I. DE Virtute, quæ cum appellatur tum videtur Moralis, eoque præcipue a contemplativa differt, quia pro materia animi motus, pro forma rationem rectam habet, propositum nobis est differere: quænam sit ejus natura, quomodo subsistat, an quæ ejus capax est animi pars peculiari sit ratione ornata, an alienæ particeps: mixtane ea pars cum meliore sit, aut potius ea tanquam

ὡς ὑπόστασίᾳ τινὶ χρώμενον καὶ ἀρχῇ μετέχειν λέγει τῆς ἀρχόντος δυνάμεως· ὅτι μὲν γὰρ δύναται ἡ Ἀρετὴ γενέσθαι, καὶ μένειν παντάπασιν ἄϋλον καὶ ἄκρατον, οἶμαι δῆλον εἶναι. Βέλτιον δὲ βραχέως ὑπιδραμεῖν καὶ τὰ τῶν ἑτέρων, οὐχ ἱστορίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ τῶν σαφέστερα γενέσθαι τὰ οἰκεῖα καὶ βεβαιότερα, προεκτεθέντων ἐκείνων. E

β'. Μενέδημος μὲν ὁ ἐξ Ἐρετρίας ἀνῄρει τὸν ἀρετὸν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς διαφοράς, ὡς μιᾶς οὔσης καὶ προσωνύμως πολλοῖς ὀνόμασι· τὸ γὰρ αὐτὸ σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην λέγεσθαι, καθάπερ βοῦν καὶ ἄνθρωπον. Ἀρίστων δὲ ὁ Χῖος τῇ μὲν οὐσίᾳ μίαν καὶ αὐτὸς Ἀρετὴν ἐποίει, καὶ Ὑγείαν ὠνόμαζε· πρὸς δὲ τοὺς τι πως διαφόρους καὶ πλείονας, ὡς εἴπις ἐθέλοι τὴν ὄρασιν ἡμῶν, λευκῶν μὲν ἀντιλαμβανομένην, λευκότητα καλεῖν, μελάνων δὲ, μελανότητα, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον. Καὶ F

E. 2. δύναται ἡ Ἀρετὴ] Sic B. Prius etiam eſt in Ald. Baſ. Xyl. E. Venet. 3. P. Vulgo δυνατὸν ἡ ἀρετήν.

magiſtra et principe utens, particeps dicatur imperantis facultatis; quod enim poſſit Virtus etiam exſiſtere atque permanere omnis materiæ expers, omniſque mixtionis, exiſtimo manifeſtum eſſe. Expedit autem breviter aliorum ſententias percurrere, non tam recenſionis gratia, quam ut iis prius expoſitis, noſtra et evidentiæ plus habeant et firmitatis.

II. Menedemus, cui patria fuit Eretria, Virtutum et multitudinem ſuſtulit, et differentias: quod unam eſſe arbitraretur, quæ diverſis uteretur nominibus: idem enim dici temperantiam, fortitudinem, juſtitiam, quomodo idem ſunt mortalis et homo. Ariſto autem Chius, unicam et ipſe quod ad ſubſtantiam attinet, Virtutem fecit, ac *ſanitatem* appellavit: certarum autem reſpectu rerum, plures; ut ſi quis vellet viſum noſtrum, quando res albas intuetur, leucotheam, (id eſt alborum:) quando nigra, melantheam, (id eſt nigrorum ſpectatorem,) aut alia ſimili ratione appellare. Etenim Virtus dum

γὰρ ἡ Ἀρετὴ ποιητέα μὲν ὑπισκοποῦσα καὶ μὴ ποιητέα,
441 κέλλησίν φησιν· ὑπομένειν δὲ κοσμοῦσα, καὶ τὸ μέτριον καὶ τὸ ἔνκαιρον ἐν ἡδοναῖς ὁρίζουσα, σωφροσύνη· κοινωνήμασι δὲ καὶ συμβολαίοις ὁμιλοῦσα τοῖς πρὸς ἑτέρους, δικαιοσύνη· καθάπερ τὸ μαχαίριον ἓν μέν ἐστιν, ἄλλοτε δὲ ἄλλο ἀφαιρεῖ· καὶ τὸ πῦρ ἐνεργεῖ περὶ ὕλας ἀφαφόρους μιᾶς φύσεως χρώμενον. Ἔοικε δὲ καὶ Ζήνων εἰς τοῦτό πως ἐκφέρεσθαι ὁ Κιτιεύς, ὁριζομένῳ τὴν φρόνησιν ἐν μὲν ἀπονεμητέοις, δικαιοσύνην· ἐν δὲ διαιρετέοις, σωφροσύνην· ἐν δὲ ὑπομενετέοις, ἀνδρείαν· ἀπολογούμενοι δέ, ἀξιοῦσιν ἐν τούτοις τὴν ὑπισήμενον φρόνησιν
B ἐκεῖ τοῦ Ζήνωνος ὠνομάσθαι. Χρύσιππος δὲ κατὰ τὸ ποιὸν Ἀρετὴν ἰδίᾳ ποιότητι συνίστασθαι νομίζων, ἔλαθεν ἑαυτὸν, καὶ τὸν Πλάτωνα, σμῆνος Ἀρετῶν οὐ συνήθες οὐδὲ γνώριμον ἐγείρας· ὡς γὰρ τὸν ἀνδρεῖον ἀνδρείαν, καὶ τὸν σοφὸν σοφότητα, καὶ δικαιοσύνην

A. 8. διαιρετέος] Legendum αἱρετέος.
B. 4. ἐγείρας] Ita B. E. P. Xyl. cod. Vulgo ἀγείρας.

conſiderat quid agendum ſit aut non agendum, prudentiæ nomen gerit: dum moderatur cupiditatibus modumque et legitimum voluptatibus tempus definit, temperantiæ: dum commercia contractuſque hominum invicem temperat, juſtitiæ: ſicut culter unus quidem eſt, alias autem aliud ſcindit: et ignis unica ſua natura utens in varias agit materias. Sublabi in hanc ſententiam Zeno etiam quodammodo videtur Citieus, qui prudentiam definiens in tribuendis rebus juſtitiam, in ſequendis aut fugiendis temperantiam, in ſuſtinendis fortitudinem nuncupat: qui hæc defendunt, volunt prudentiæ vocem a Zenone pro ſcientia fuiſſe uſurpatam. Chryſippus autem dum ſecundum qualitatem, quamvis peculiarem aliquam virtutem putat debere conſtitui, imprudens totum, ut eſt apud Platonem, examen virtutum excitavit incognitum atque inſolens: nam ſicut a forti fortitudinem, a manſueto manſuetudinem, a juſto juſti-

τὸν δίκαιον, ἢ τὸν χαρίεντα χαριεντότητα, καὶ τὸν ἐσθλὸν ἐσθλότητα, καὶ τὸν μέγαν μεγαλότητα, καὶ τὸν καλὸν καλότητα, ἑτέρας τε τοιαύτας, ὑποδεξιότητας, εὐαπαλησίας, εὐτραπελίας, Ἀρετὰς παρέμυθον, πολλῶν καὶ ἀτόπων ὀνομάτων οὐδὲν δεομένην ἐμπέπλησε φιλοσοφίαν. C

γ'. Κοινῶς δὲ ἅπαντες οὗτοι τῷ Ἀρετῇ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς διάθεσίν τινα καὶ δύναμιν γεγενημένην ὑπὸ λόγου, μᾶλλον δὲ λόγον οὖσαν αὐτῇ ὁμολογούμενον καὶ βέβαιον καὶ ἀμετάπιστον, ὑποτίθενται· καὶ νομίζουσιν οὐκ εἶ τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον διαφορᾷ τινι καὶ φύσει ψυχῆς τοῦ λογικοῦ διακεκριμένον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τῆς ψυχῆς μέρος, ὃ δὴ καλοῦσι διάνοιαν καὶ ἡγεμονικόν, διῃρεπόμενον καὶ μεταβάλλον ἔν τε τοῖς πάθεσι, καὶ ταῖς κατ' ἕξιν ἢ διάθεσιν μεταβολαῖς, Κακίαν τε γίνεσθαι καὶ Ἀρετήν, καὶ μηδὲν ἔχειν ἄλογον ἐν ἑαυτῷ· λέγεσθαι δὲ ἄλογον, ὅταν τῷ πλεονάζοντι τῆς ὁρ- D

tiam: ſic a gratioſo gratioſitatem, a bono bonitudinem, a magno magnitatem, ab honeſto honeſtitudinem, aliaſque id genus dexteritates, compellabilitates, verſabilitates, Virtutum in numero cenſens, multis et abſurdis nominibus nihil tale deſiderantem implevit philoſophiam.

III. In eo omnes conveniunt, quod Virtutem partis animæ principis affectionem quandam et facultatem ratione partam, aut ipſam potius eſſe rationem ſibi conſentientem, firmam, atque inexpugnabilem ponunt: ſentiuntque partem animi motibus obnoxiam ſubitis atque brutam, non differentia naturæ quadam a ratione diſcretam eſſe: ſed ipſam illam animi partem, quam rationem et principem vocant, totam prorſus converſam ac mutatam ſub motus animi ſubitos, mutationeſque habitum aut affectionem efficientes aliquam, fieri Vitium vel Virtutem, nihilque habere in ſe brutum: ſed brutum dici, quando vi incitatæ appetitionis

μῆς ἰσχυρῷ γενομένῳ καὶ κρατήσαντι, πρός τι τῶν ἀτόπων παρὰ τὸν αἰσθητὸν λόγον ἐκφέρηται· καὶ γὰρ τὸ πάθος τοῦτο λόγον τινὰ ἔχει καὶ ἀκόλαστον, οὐκ φαύλης καὶ διημαρτημένης κρίσεως σφοδρότητα καὶ ῥώμην παρασκευάζον. Ἔοικε δὲ λαθεῖν τοῦτο τοὺς ἅπαντας ἢ δυσὶν ἡμῶν, ὡς ἀληθῶς, ἕκαστός ἐστι καὶ σύνθετος· τῷ γὰρ ἑτέραν διπλόην οὐ κατεῖδον, ἀλλὰ τῷ ψυχῆς καὶ σώματος μίξιν ἐμφανεστέραν οὖσαν· ὅτι δὲ αὐτῆς ἐστι
E τὸ ψυχῆς ἐν ἑαυτῇ σύνθετόν τι καὶ διφυὲς καὶ ἀνόμοιον, ὥσπερ ἑτέρου σώματος τοῦ ἀλόγου παρὰ τὸν λόγον ἀνάγκῃ τινὶ καὶ φύσει συμμιγέντος καὶ συναρμοσθέντος, εἰκὸς μὴ λέληθε Πυθαγόραν ἀγνοῆσαι, τερπομένους τῇ παρὰ τῶν μουσικῶν ᾠδῇ τοῦ ἀνδρὸς, ἵν' ἐπᾴδοιτο τῇ ψυχῇ κηλήσεως ἕνεκα καὶ παραμυθίας, ὡς οὐ πᾶν ἐχούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ μαθήμασιν ὑπήκοον, οὐδὲ λόγῳ μεταβλητὸν ὑπὸ Κακίας, ἀλλά τινος ἑτέρας πειθοῦς συνεργοῦ καὶ πλάσεως καὶ πλασευτέως δεόμενον, εἰ μὴ παντά-

prævalente et obtinente, ad abſurdum aliquid contra rationis conſilium effertur: motum enim illum rationem eſſe pravam et intemperantem, a vitioſo et falſo judicio vehementiam vireſque conſecutam. Cæterum omnes hos videtur latuiſſe quo modo unuſquiſque noſtrum revera duplex ſit atque compoſitus. Non enim perſpexerunt utramque duplicitatem noſtri, ſed eam duntaxat, quæ evidentior eſt, ex anima et corpore compoſitionem. Atqui ipſam animam e duabus ac diſſimilibus iis naturis eſſe conflatam, ut bruta pars, inſtar alterius corporis, atque ratio commixtæ atque concinnatæ inter ſe ſint natura quadam et neceſſitate, ne Pythagoram quidem, puto, fefellit: idque conjicio ex ejus ſtudio muſicæ, quam ille animæ demulcendæ atque pacandæ cauſa induxit; ut quæ non omnia haberet doctrinæ ac diſciplinis obedientia, aut quæ de vitio ad virtutem oratione traduci poſſent: ſed quippiam alius generis ſuadelam, formationem, atque cicurationem præterea deſiderans,

παση μέλλοι φιλοσοφία δυσμεταχείριστον εἶναι καὶ ἀπει-
θές. Ἐμφανῶς μὲν τοι καὶ βεβαίως καὶ ἀναμφιδόξως
Πλάτων συνεῖδεν ὅτι τούτῳ γε τῷ κόσμῳ τὸ ἔμψυχον,
οὐχ ἁπλοῦν οὐδὲ ἀσύνθετον οὐδὲ μονοειδὲς ἐστιν, ἀλλ'
ἐκ τῆς ταὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ ἑτέρου μεμιγμένον δυνάμεως,
ᾗ μὲν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ κοσμεῖται καὶ περιπολεῖ μιᾷ
τάξει κράτος ἐχούσῃ λελόμενον, ᾗ δὲ εἰς τε κινήσεις καὶ
κύκλους ριζόμενον ἑτεροπίους καὶ πλανητούς, ἀρχαῖα
διαφορᾶς καὶ γένεσιν· ἥ τε ἀνθρώπου ψυχὴ, μέρος ἡ
τμῆμα τῆς τοῦ παντὸς οὖσα, καὶ συναρμοσμένη χρὴ λό-
γους καὶ ἀριθμοὺς ἐοικότας ἐκείνοις, οὐκ ἁπλῆ τις ἔξις 442
οὐδὲ ὁμοιοπαθής, ἀλλ' ἕτερον μὲν ἔχει τὸ νοερὸν, καὶ
λογιστικὸν, ᾧ κρατεῖν τοῦ ἀνθρώπου χρὴ φύσιν καὶ ἄρχειν
πρεπόντων ἐστὶν· ἕτερον δὲ τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον καὶ
πολυπλανὲς καὶ ἄτακτον ἐξ ἑαυτοῦ ὑπαισίας δεόμενον.

A. 5. ἄτακτον ἐξ ἑαυτοῦ ὑπαισίας δεόμενον] Vere ita Mez. Vulgo, ἄτακτον ἐξ ὑπαισίας ἑαυτοῦ δεόμενον. Steph. primus recepit ὑπαισίους a Pol. Leonic. Schott. ſed alieno poſuit loco.

ne plane Philoſophiæ intractabile ſe atque refractarium præbeat. Plato quidam aperte, firmiter, atque citra ullam controverſiam ſenſit hujus mundi animam non eſſe ſimplicem, non compoſitionis expertem, non uniformem: ſed quæ ex Ejuſdem et Diverſi vi contemperata, alias uno ordine vi prædito utens eodem modo ſemper regatur atque obverſetur: alias in motus ſciſſa, orbeſque vagos et invicem contrarios, rerum differentiis atque ortibus principium exhibeat. Tum hominis animam, quæ animæ Univerſi portio rationibus ac numeris huic congruentibus ſit concinnata, non ſimplicem eſſe aut eodem per omnia modo affectam: ſed aliam ejus partem intelligentem eſſe ac ratiocinatricem, qua hominem regi naturæ ſit conveniens: aliam, quæ variis motibus obnoxia, bruta, vaga et incompoſita ſuapte natura, gubernante opus habeat: atque hanc

ὃ πάλιν διχῇ μεριζομένης, τὸ μὲν ἀεὶ σωματικὸν κέκλησθαι ἐπιθυμῆν, τὸ δὲ ἔστι μὲν ἢ τούτῳ προσπίπτον, ἔστι δὲ ἢ τῷ λογισμῷ παρέχον ἰσχὺν ἐπὶ τοῦτο καὶ δύναμιν, θυμοειδές· ἀποδείκνυσι δὲ τὴν διαφορὰν μάλιστα τῇ τοῦ λογιζομένου καὶ φρονοῦντος ἀντιβάσῃ, πρὸς τὸ ἐπιθυμῆν καὶ θυμούμενον· ὥστε ἕτερα εἶ) πολλάκις ἀπειθοῦντα καὶ δυσμαχοῦντα πρὸς τὸ βέλτιστον. Ταύταις ἐχρήσατο ταῖς ἀρχαῖς πλεῖστον Ἀριστοτέλης, ὡς δῆλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἔγραψεν· ὕστερον δὲ τὸ μὲν θυμοειδὲς τῷ ἐπιθυμητικῷ προσένειμεν, ὡς ἐπιθυμίαν τινὰ τὸν θυμὸν ὄντα καὶ ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως· τῷ μέν τοι παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ μέχρι παντὸς ὡς διαφέροντι τοῦ λογιστικοῦ, χρώμενος διετέλεσεν, οὐχ ὅτι παντελῶς ἄλογόν ἐστιν, ὥσπερ τὸ αἰσθητικὸν ἢ τὸ θρεπτικὸν καὶ φυτικὸν τῆς ψυχῆς μέρος· ἀλλὰ πάντα μὲ ὅλως ἀνήκοα λόγου καὶ κωφὰ πρό-

A. 7. ἐπιθυμῶν] Deeſt in Ald. Baſ. Xyl. B. P. Recepit Steph. τὸ ἐπιθυμῶν: articulum delevi cum T. Bong. ἐπιθυμῶν habent item E. Venet. 1. 2. 3. Pol. Jannot. Schott.

B. 2. πολλῶν] Forte πρώτων.

rurſum in duas ſcindi partes: quarum altera, ſemper corporea illa, appelletur Cupiditas: altera nonnunquam huic ſe accommodans, aliquando rationi obtemperans, eique vim et facultatem adverſus Cupiditatem præbens, Iracundia dicatur. Diſcrimen autem maxime demonſtrat mentis ac rationis adverſus Cupiditatem et Iracundiam pugna, quæ oſtendit multa alia eſſe, quæ optimæ adverſentur parti. His principiis plurimum uſus eſt Ariſtoteles, quod ex ejus ſcriptis eſt manifeſtum. Poſtea tamen iraſcentem partem concupiſcenti adjunxit, quod excandeſcentia animi appetitus quidam ſit viciſſim lædendi: tamen partem brutam et ſubitis affectionibus obnoxiam ſemper et ad extremum uſque ita ut diverſam a ratiocinatrice uſurpavit; non quod ea prorſum bruta ſit ſicut ea animæ vis qua ſentimus, alimur, vegetamur: ſed cum hæc rationi nihil quicquam omnino o-

που τινὰ τῆς σαρκὸς ἐκβεβλάφθαι, καὶ φθεῖραι τὸ σῶμα παντελῶς καταπέφυκε· τὸ δὲ παθητικὸν οἰκείως λόγου C
χέρεται καὶ ἄμοιρόν ἐστιν, ἄλλως δὲ τῷ λογιζομένῳ καὶ φρονοῦντος εἰσακούειν καὶ πείθεσθαι πρὸς ἐκεῖνο καὶ ὑπείκειν καὶ καταχρηματίζεσθαι πέφυκεν, ἐὰν μὴ τέλεον ἢ διεφθαρμένον ὑφ' ἡδονῆς ἀμαθοῦς καὶ ἀκολάστου ἀφάντης.

δ'. Οἱ δὲ θαυμάζοντες ὅπως ἄλογον μέν ἐστι, λόγῳ δὲ ἐπήκοον, οὔ μοι δοκοῦσι τῷ λόγῳ θεωρεῖν τὴν δύναμιν ὅση πέφυκε καὶ ἐφ' ὅσον διέρχεσθαι τοῦ κρατεῖν καὶ ἄγειν, οὐ σκληραῖς οὐδὲ ἀντιτύποις ἀγωγαῖς, ἀλλὰ τυπτικαῖς, καὶ τὸ εὐδόσιμον καὶ θαυμάσιον ἀπάσης ἀνάγκης καὶ βίας ἐχούσαις ἀνυσιμώτερον. Ἐπεὶ καὶ πνεῦμα D
δῆτα καὶ νεῦρα καὶ ὀστᾶ καὶ τἆλλα μέρη τοῦ σώματος, ἄλογά ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ὁρμὴ γένηται, σείσαντος ὥσπερ ἡνίας τοῦ λογισμοῦ, πάντα τέταχται καὶ σωφρονεῖ καὶ ὑπακούει· καὶ πόδες τε, θεῖν ἀφ' ἡγεμονεύοντος, εὔτονοι, καὶ χεῖ-

D. 4. τέταχται] Non minus probabile eſt τέτατται, quod habent T. V. Anon. E. Venet. 1.

bediens, ac ſurda quodammodo e carne edita ſit, omninoque corpori inhæreſcat: illa altera motuum ſubitorum capax propriæ expers rationis, ea tamen eſt natura, ut mentem ac rationem audire, ad eam ſe convertere, parere, et conformari ab ea poſſit, niſi inſcita voluptate et intemperante vitæ ratione plane ſit peſſundata.

IV. Qui vero non aſſequuntur quomodo brutum quod eſt, rationi obtemperare poſſit: ii mihi non videntur vim rationis perſpicere, quanta ſit ea, quo penetret imperando ac ducendo: non duris hoc et refractariis ductibus, ſed conformantibus et obedientia ac concedendo plus quavis neceſſitate ac vi conficientibus. Etenim ſpiritus, nervi et oſſa, reliquæque corporis partes utique rationis vacua ſunt: tamen dato impetu, ubi ratio quaſi concuſſit habenas, omnia ſuum ordinem ſervant, congruunt, et parent: ac pedes, ubi viſum fuerit animo ut curratur, intendunt

ρες εἰς ἔργον καθίσαι λαι, βαλεῖν ἢ λαβεῖν ὁρμήσαντος. Ἄρισα δὲ ὁ ποιητὴς τὸ συμπαθῶν καὶ συγκαταχηματιζόμενον τῷ λόγῳ τὸ ἀλόγῳ παρίστησι λέγων τάδε·

Ὡς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δακρυχέουσης,
E Κλαιούσης εἰὸν ἄνδρα παρήμενον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἐὴν ἰλάσκετο γυναῖκα,
Ὀφθαλμοὶ δ' ὥστε κέρα ἔστασαν ἠὲ σίδηρος
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι, δόλῳ δέ γε δάκρυα κεῦθεν.

ὕτως καθήκον εἶχε τῆς κρίσεως καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἷμα καὶ τὸ δάκρυον. Δηλοῦσι δὲ καὶ πρὸς καλαῖς καὶ καλοῖς, ὧν οὐκ ἐᾷ λόγος οὐδὲ νόμος ἅπτεσθαι, αἰδοίων φυγαὶ καὶ ἀναχωρήσεις ἡσυχίαν ἀγόντων καὶ ἀτρεμούντων· ὃ μάλιστα συμβαίνει τοῖς ἐρῶσιν, εἶτα ἀκούσασιν ὡς ἀδελφῆς ἐρῶντες ἢ θυγατρὸς ἠγνοήκασιν· ἀλλὰ γὰρ ἔπληξε
F τὸ ὀπτώμενον ἁφαμμένου τοῦ λόγου, καὶ τὸ σῶμα τὰ μέρη συνδιαχημονοῦντα τῇ κρίσει παρέσχε. Σιτίοις γοῦν πολλάκις καὶ ὄψοις μάλα ἡδέως προσενεχθέντες, ἂν αἴσθωνται καὶ μάθωσιν αὐτοὺς τοῦ μὴ χαίρων τι μηδὲ νο-

se curſui, manus operi, ſi quid jacere aut apprehendere voluit. Optime autem poëta his verbis expreſſit, quomodo cum ratione conſentiant, ad eamque ſe accommodent brutæ partes:

Hujus per teneras lachrymarum flumina malas
Manebant, ſocium thalami deſerentis: Ulyſſes
Uxoris fletum miſeratus mente pudicæ,
Intra palpebras ceu cornua immota tenebat
Lumina, vel ferrum: lachryma: effugque prænebat.

ita ſpiritum, ſanguinem, et lachrymas habuit rationis dicto audientes. Hoc etiam demonſtrant apud formoſos aut formoſas, ubi tangere ratio et lex vetat, pudendorum receſſio, ſe demittentium ac quieſcentium: quod maxime uſu venit amore correptis, qui audiverunt ſe per errorem ſororis aut filiæ amore captos fuiſſe; nam ſimulatque Cupiditas, ratione eam tangente, ſubſidet, ſtatim corpus membra judicio honeſte conformata præbet. Sæpe etiam cibos et obſonia cum magna voluptate edentes, ubi ſentiunt aut diſcunt ſe aliquid impurum aut illicitum ſumſiſſe,

μίμων ἐδηδεκότας, οὐ τῇ κρίσει μόνον ὑπτίθενται τὸ λυπῶν καὶ δάκνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τῇ δόξῃ συναγωνιζόμενον, καὶ ἀναπιμπλάμενον, ἔμετοι καὶ διαστροφαὶ ναυτιώδεις ἴσχουσι. Δέδοικα δὲ μὴ δόξαιμι παντάπασιν ἐπαγωγὰ καὶ νεαρὰ τῷ λόγῳ προσφέρειν, ψαλτήρια δεξιῶν 443
καὶ λύρας, καὶ πηκτίδας καὶ αὐλούς, καὶ ὅσα μουσικῆς προσῴδα καὶ προσήνεσα μηχανησαμένης ἀνθρωπίνοις πάθεσιν, ἄψυχα συμπλοκὴ, καὶ συνεπιθριᾷ, καὶ συνᾴδει, καὶ συναχολαζαίνει, τὰς κρίσεις ἀναφέροντα καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἤθη τῶν χρωμένων. Καίτοι καὶ Ζηνωνά φασιν εἰς θέατρον ἀνιόντα κιθαρῳδοῦντος Ἀμοιβέως, πρὸς τοὺς μαθητὰς, Ἰωμεν, εἰπεῖν, ὅπως καταμάθωμεν οἵαν ἔντερα καὶ νεῦρα καὶ ξύλα καὶ ὀστᾶ λόγου καὶ ἀριθμοῦ μεταλάχοντα καὶ τάξεως, ἐμμέλειαν καὶ φωνὴν ἀφίησιν. Ἀλλὰ ταῦτα ἐάσας, ἡδέως ἂν αὐτοῦ πυθοίμην εἰ κύνας καὶ ἵππους Β
καὶ ὄρνιθας οἰκείους ὁρῶντες, ἔθει καὶ τροφῇ καὶ διδασκαλίᾳ

A. 4. συνῆλθε] Forte συνᾴδεται ut Reiſk.

non tantum judicio aſſentientes animi morſus et moleſtiam percipiunt, ſed et ipſum corpus opinione iſta exagitatum vomitus et alterationes cum nauſea conjunctæ invadunt. Ac vereor ne plane ad allicicendum in hanc ſententiam compoſita, audaciuſque adſcita orationi videar inſerere, ſi barbita commemorem, lyras, pectides, tibias, et quæcumque, Muſica fabricante, humanis affectionibus cum affabilitate et concentu tractandis accommodata inſtrumenta, licet animæ exſortia, tamen ſe animorum noſtrorum judiciis, utentiumque voluntatibus applicant, una lugentia, cantantia, laſcivientia. Et tamen ipſum Zenonem ferunt, cum cithara caneret Amœbeus, adſcendiſſe ad theatrum, ac dixiſſe diſcipulis: *Eamus, ut diſcamus qualem viſcera, nervi, ligna, et oſſa numero atque ordine inſtituta vocem ac ſubtilitatem habeant.* Verum iſtis omiſſis, audire ex ipſis velim, An cum videant canes et equos atque aves, domi educata animalia, adſuefactione, alimento, et doctrina eo redi-

φωνάς τε σωετὰς ϗ πρὸς λόγον ὑποκόους κινήσεις ϗ ὀχέσεις ἀποδιδόναι, ϗ πρόξεις τὸ μέτριον ϗ ὃ χρήσιμον ἡμῖν ἐχούσας, Ὁμήρου δ' ἀκούοντες τὸν Ἀχιλλέα λέγοντος ὀτρύνειν ἵππους τε ϗ ἀνέρας ἐπὶ τῷ μάχῃ, ἔτι θαυμάζουσι ϗ διαπορῶσιν εἰ τὸ θυμούμενον ἐν ἡμῖν ϗ ἐπιθυμοῦν ϗ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον ὑπακούειν τε τῷ φρονοῦντι καὶ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνδιατίθεσθαι πέφυκεν, ὁδὸν ἀποικοῦν οὐδὲ ἀπεριορισμένον ὑδὲ πλασ-
c σόμενον ἐξωθεν, οὐδὲ τυπούμενον ἀνάγκαις τισὶν ἢ πλη γαῖς, ἀλλὰ φύσει μὲν ἐξηρτημένον, ἀεὶ δὲ ὁμιλοῦν καὶ συντρεφόμενον καὶ ἀναπιμπλάμενον ὑπὸ συνηθείας. Διὸ ϗ καλῶς ὠνόμασται τὸ ἦθος· ἔστι μὲν γὰρ, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ποιότης τοῦ ἀλόγου τὸ ἦθος· ὠνόμασται δὲ ὅτι τῷ ποιότητα ζωΐτῳ καὶ τὴν διαφορὰν ἔθει λαμβάνει τὸ ἄλογον ὑπὸ τοῦ λόγου πλατυνόμενον, οὐ βιαιομένου τὸ πά-

B. 10. ἀπεσχοινισμένον] ἀπεσχισμένον B. Venet. 1. Jannot.

gi, ut voces edant ſenſum aliquem habentes, motibuſque, geſtibus, et actionibus ſe rationis juſſui parentes exhibeant, noſtriſque uſibus applicent: cumque Homeri Achillem audiant ad pugnam equos viroſque inſtruere: adhuc mirentur, et dubitent, ſi facultas animi noſtri qua iraſcimur, appetimus, gaudemus, dolemus, ea ſit natura, ut obedire menti, affici ab ea, eique conſentire poſſit; cum quidem iſta facultas non alibi habitet, non extra limites circumſcripta ſit, non foris vagetur, neque neceſſitate aut verberibus ſubigatur, ſed ab eadem dependeat natura, una verſetur, una educetur, impleaturque mentis conſuetudine. Itaque Moribus Græci nomen *ethos* fecerunt percommode; ſunt enim, ut deſcriptionem informem, Mores (de quibus nobis ſermo eſt) qualitas quædam in bruta animi parte, ac nomen inde habent, quod hanc ſive differentiam ſive qualitatem efficta a ratione pars bruta in ſe recipit conſuetudinis (quæ illis eſt *ethos*) interventu. Non enim ratio omnem prorſus evellere perturbationem animi conatur: cum ne-

ἧς ἐξαιρεῖν παντάπασιν (οὔτε γὰρ δυνατὸν, οὔτε ἄμεινον,) ἀλλὰ ὅρον τινὰ καὶ τάξιν ἐπιθέντος αὐτῷ, τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς, οὐκ ἀπαθείας οὔσας ἀλλὰ συμμετρίας παθῶν καὶ μεσότητας, ἐμποιοῦντος· ἐμποιεῖ δὲ τῇ φρονήσει τῷ τοῦ παθητικοῦ δύναμιν εἰς ἕξιν ἀρετῆς καθιστάς. D Τρία γὰρ δὴ ταῦτά φασι περὶ τὴν ψυχὴν ὑπάρχειν, δύναμιν, πάθος, ἕξιν. Ἡ μὲν οὖν δύναμις, ἀρχὴ καὶ ὕλη τοῦ πάθους, οἷον ὀργιλότης, αἰσχυντηλία, θαρραλεότης· τὸ δὲ πάθος, κίνησίς τις ἤδη τῆς δυνάμεως, οἷον ὀργὴ, θάρσος, αἰδὼς, θράσος· ἡ δὲ ἕξις, ἰσχὺς καὶ καλαισθὴ τοῦ περὶ ὃ ἄλογον δυνάμεως ἐξ ἔθους ἐγγινομένη, Κακία μὲν ἂν φαύλως, Ἀρετὴ δὲ ἂν καλῶς ὑπὸ τοῦ λόγου παιδαγωγηθῇ τὸ πάθος.

ε'. Ἐπεὶ δὲ οὐ πᾶσαν Ἀρετὴν μεσότητα ποιοῦσιν οὐδὲ ἠθικὴν καλοῦσι, λεκτέον ἂν εἴη περὶ τῆς διαφορᾶς ἀρξαμένοις ἄνωθεν. Ἔστι γοῦν τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν ἁπλῶς

D. 5. Θάρσος] Delendum, quod et Reiſk. monuit.
D. 11. Ἔστι τοίνυν] Sic B. E. Venet. 2. Baſ. Xyl. Mez. Stobæus Serm. III. p. 39. Vulgo, ἔτι τοίνυν.

que fieri id poſſit, neque expediat: ſed finem ei, quendamque imponit ordinem, ingeneratque Virtutes Morales, quæ non ſint vacuitates motuum ſeu affectuum animi, ſed eorum mediocritates et concinnitates: ingenerat autem, prudentiæ opera facultatem iſtam mobilem in habitu probo conſtituens. Tria enim hæc aiunt eſſe in animo hominis, facultatem, perturbationem ſeu mobilem affectionem, habitum. Eſt autem facultas principium et materies talis qualem dixi perturbationis: ut ſunt iracundia, verecundia, confidentia. Ipſa perturbatio iſthæc, motus jam eſt facultatis, ut ira, ut confidentia, ut pudor. Habitus robur jam eſt et conformatio brutæ facultati conſuetudine parta: iſque aut Vitium, ubi male, aut Virtus eſt, ſi quidem probe condocefacti fuerint motus.

V. Porro autem, quando non omnem Virtutem mediocritatem faciunt, moralemve appellant: altius repetita re diſſerendum hoc de diſcrimine videtur. Rerum aliæ pro ſe ipſæ ſunt, aliæ certa ratione ad

E ἔχονϛα, τὰ δὲ πῶς ἔχοντα πρὸς ἡμᾶς· ἁπλῶς μὲν ὧν ἔχονϛα, γῆ, οὐρανὸς, ἄστρα, θάλασσα· πῶς δὲ ἔχοντα πρὸς ἡμᾶς, ἀγαθὸν, κακὸν· αἱρετὸν, φευκτόν· ἡδὺ, ἀλγεινόν· ἀμφοῖν δὲ τῷ λόγῳ θεωρητικῷ ὄντος, τὸ μὲν πρὸς τὰ ἁπλῶς ἔχονϛα μόνον, ἐπιστημονικὸν καὶ θεωρητικόν ἐστι· τὸ δ' ἐν τοῖς πῶς ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς, βουλευτικὸν καὶ πρακτικόν· ἀρετὴ δὲ τούτου μὲν ἡ φρόνησις, ἐκείνου
F δὲ ἡ σοφία. Διαφέρει δὲ σοφίας φρόνησις, ἢ τῷ θεωρητικῷ πρὸς τὸ πρακτικὸν καὶ παθητικὸν ἐπιστροφῆς καὶ οἱέσεώς τινος γενομένης ὑφίστασθαι λόγον ἡ φρόνησις. Διὸ φρόνησις μὲν τύχης δεῖται· σοφία δὲ οὐ δεῖται πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος, οὐδὲ βουλῆς· ἔστι γὰρ περὶ τὰ ἀεὶ καὶ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχονϛα. Καὶ καθάπερ ὁ γεωμέτρης οὐ βου-
444 λεύεται περὶ τριγώνου, εἰ δυοῖν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντὸς

E. 1. ἁπλῶς] Hoc ter repoſui auctoritate Stobæi: vulgo omnes libri vitioſe habent ὅπως.

F. 5. περὶ τὰ ἀεὶ καὶ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἴσχοντα] Corrigendum περὶ τὰ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα.

nos referuntur. Pro ſe ipſæ ſunt, terra, cœlum, ſidera, mare. Ad nos certo modo reſpiciunt ſive referuntur, bonum, malum, expetendum, fugiendum, jucundum, moleſtum. Horum utrumque cum conſideret doctrina, ea quæ rebus duntaxat ſuo modo habentibus intenta eſt, contemplativa dicitur ac ſcientiis comprehenditur: quæ in certa conditione ad nos affectis, conſultrix eſt et actionibus deſtinata: hujus Virtus prudentia, illius ſapientia dicitur. Inter prudentiam ac ſapientiam hoc intereſt, quod ubi contemplatrix philoſophia ad activam et motus animi temperantem comparatur, rationi conſentaneum eſt ei prudentiam cedere. Nam prudentiæ fortuna opus eſt, quam, ut et conſultationem, ad ſuum finem ſapientia non deſiderat: verſatur enim in iis conſiderandis, quæ ſemper eodem ſunt modo. Atque ut geometra non deliberat de triangulo, an tres ejus anguli duos rectos æquent necne, quippe qui

γωνίας, ἀλλὰ οἴδεν· αἱ γὰρ βουλαὶ περὶ τῶν ἄλλοτε ἄλλως ἐχόντων οὐ περὶ τῶν βεβαίων καὶ ἀμεταπτώτων· ὥσπερ ὁ θεωρητικὸς νοῦς περὶ τὰ πρῶτα καὶ μόνιμα, καὶ μίαν ἀεὶ φύσιν ἔχοντα μὴ δεχομένην μεταβολάς, ἐνεργῶν, ἀπήλλαχται τοῦ βουλεύεσθαι. Τοῖς δὲ φρονήσεις εἰς πράγματα πλάνης μεστὰ καὶ ταραχῆς κεχωρηκυίας, ὑπομίγνυσθαι τοῖς τυχηροῖς πολλάκις ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τῷ βουλευτικῷ χρῆσθαι περὶ τῶν ἀδηλοτέρων· τῷ δὲ πρακτικῷ τὸ βουλευτικὸν ἐκδεχομένῳ ἐνεργεῖν ἤδη καὶ τοῦ ἀλόγου συμπαρόντος καὶ συνεφελκομένου ταῖς B χρίσεσιν. Ὁρμῆς γὰρ δέονται· τὸ δὲ ὁρμητικὸν τῷ πάθει ποιεῖ τὸ ἦθος, λόγου δεομένου ὁρίζοντος ὅπως μετρία παρῇ, καὶ μήτε ὑπερβάλλῃ, μήτε ἐλλείπῃ τὸν καιρόν. Τὸ γὰρ δὴ παθητικὸν καὶ ἄλογον κινήσεσι χρῆται, ταῖς μέν, ἄγαν σφοδραῖς καὶ ὀξείαις· ταῖς δὲ, μαλακωτέραις ἢ ῥᾳθυμικαῖς καὶ ἀργοτέραις. Ὅθεν ἔλαττον ὧν πράττομεν ἀεὶ, μο-

certus ſit rem ita habere: conſilia enim ineuntur de rebus alias aliter habentibus, non de perpetuis et immutabilibus: ita contemplatrix veri mens, prima ſtabilia, unamque ſemper naturam ſervantia, nullam admittentia mutationem tractans, vacationem habet deliberandi. Prudentiam autem quæ ſe in res demittit plenas erroris atque tumultus, neceſſe eſt ſæpenumero cum fortuitis caſibus rem habere, et deliberatione uti de rebus incertioribus atque obſcurioribus: ac deinde conſilium agendo exequi, bruta etiam parte præſente et una ad judicandum tracta. Impetu enim appetitionis actiones indigent, quem Mores motu aliquo et affectione animi non perpetua incitant, rationis opus habentem opera, modum deſcribentis, ne vel nimius ſit, vel occaſionem et officium prodat. Nam ſubitis affectionibus obnoxia et bruta iſthæc animi facultas motibus cietur, nonnullis vehementioribus ac celerioribus, quibuſdam etiam remiſſioribus et quam conveniat ſegnioribus. Itaque ergo eorum quæ agimus unumquodque unico tantum modo

καχῶς μὴν, κατορθῦται, πλεοναχῶς δὲ, ἁμαρτάνει· τὸ
γὰρ βαλεῖν τὸν σκοπὸν, ἕν ἐστι καὶ ἁπλῦν· ἀστοχῦσι δὲ
ἄλλοτε ἄλλως, ὑπερβάλλοντες τὸ μέτριον ἢ ὑπολεί-
C πολείποντες. Τῦτο οὖν τῦ προκτικῦ λόγυ καὶ φύσιν
ἔργον ἐστὶ, τὸ ἐξαιρεῖν τὰς ἀμετρίας τῶν παθῶν καὶ πλημ-
μελείας· ὅπυ μὴν γὰρ ἀῤῥωστίας καὶ μαλακίας ἢ
δέυς καὶ ἔκνυ προενδίδωσιν ἡ ὁρμὴ καὶ προαπολείπει τὸ
καλὸν, ἐνταῦθα πάρεστιν ἐξεγείρων καὶ ἀναῤῥιπίζων· ὅπυ δὲ
πάλιν ἐκφέρεται ῥυεῖσα πολλὴ καὶ ἄτακτος, ἐκεῖ τὸ
σφοδρὸν ἀφαιρεῖ καὶ ἴσησιν. Οὕτως δὲ ὁρίζων τὴν παθητι-
κὴν κίνησιν, ἐμποιεῖ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς περὶ τὸ ἄλο-
γον, ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς μεσότητας ὔσας. Οὐ γὰρ
ἅπασαν ἀρετὴν μεσότητι γίνεσθαι ῥητέον· ἀλλ' ἡ μὲν
ἀπροσδεὴς τῦ ἀλόγυ καὶ περὶ τὸν εἰλικρινῆ καὶ ἁπλῦν
D νοῦν συνιζαμένη σοφία καὶ φρόνησις, αὐτοτελής τις ἐστὶν

C. 4. προενδίδωσιν] Sic Anon. T. V. Camerar. Xyl. Vulgo, προσενδίδωσιν.

recte conſit, multipliciter errari in eo poteſt: ſicut ſcopum attingere, unicum eſt et ſimplex: ab eo autem varie excedendo deficiendoque aberratur. Proinde hoc rationis actiones ad præſcriptum naturæ dirigentis opus eſt, affectus animi ubi ultra citrave modum ſe incitando ii peccant, ad mediocritatem revocare. Ubi enim ob imbecillitatem, mollitiem, metum, aut trepidationem appetitionis impetus remittit ac antequam perveniatur ad bonum propoſitum deſinit: ibi ratio adeſt excitans atque reſuſcitans. Idem ſi quando nimius fertur atque incompoſitus, vehementiam ejus ratio reprimit et cohibet. Ad hunc modum itaque ratio motus appetitionis definiens, Morales in hominis parte irrationali Virtutes gignit, quæ ſunt mediocritates inter nimium et parum. Neque enim dicendum eſt quamvis Virtutem in mediocritate conſiſtere: cum ſapientia, nihil indigens brutæ partis, inque ſincera mente et perturbationum vacua locum habens, rationis quædam ſit excellen-

ἀκρότης τῶ λόγω ἡ δύναμις, ἣ τὸ θειότατον ἐγγίνεται τῆς ὑπερῆμης καὶ μακαριώτατον· ἡ δὲ ἀναγκαία πρὸς τὸ σῶμα, καὶ δεομένη τῆς παθητικῆς ὥσπερ ὀργανικῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τὸ θεωρητικὸν, οὐκ ὅσα φθορὰ τῶ ἀλόγω τῆς ψυχῆς οὐδὲ ἀναίρεσις, ἀλλὰ τάξις καὶ διακόσμησις, ἀκρότης μέν ἐστι τῇ δυνάμει καὶ τῇ ποιότητι, τῷ ποσῷ δὲ μεσότης γίνεται, τὸ ὑπερβάλλον ἐξαιροῦσα καὶ τὸ ἐλλεῖπον.

ϛ'. Ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς ὃ μέσον· καὶ γὰρ τὸ κεκραμένον, τῶ ἀκράτων μέσον, ὡς λευκῶ καὶ μέλανος, ὃ φαιόν· καὶ ὃ περιέχον καὶ περιεχόμενον, ὃ περιεχόμενος καὶ περιέχοντος, E ὡς τὸ δώδεκα καὶ τετταράκοντα τὰ ὀκτώ· καὶ τὸ μηδετέρου τῶν ἄκρων μετέχον, ὡς ἀγαθοῦ καὶ κακῶ τὸ ἀδιάφορον· τούτων μὲν οὐδενὶ τῶν τρόπων ἡ Ἀρετὴ εἴη ἂν μεσότης. Οὔτε γὰρ μίγμα τῶν κακιῶν ἐστιν ἔστ' ἐμπεριέχουσα τὸ λαττον, ἐμπεριέχει τῷ πλεονάζοντι ἔστ' περιέχοντος· ἔστε

D. 4. δεομένη τῆς παθητικῆς] Sic B. Vulgo, δεομένη διὰ τῆς παθητικῆς.

tia in ſe ipſa perfectionem habens: qua vi ſcientiam conſequimur, rem diviniſſimam atque beatiſſimam. Ea autem virtus quæ propter corpus neceſſaria nobis eſt, ejuſque gratia appetitus tanquam inſtrumenti miniſterio opus habet, non interniecio brutæ partis animi, ſed ordinatio ac moderatio, facultate quidem ac qualitatis ſuæ ratione excellentia ipſa quoque eſt: quantitate autem mediocritas fit, quod nimium eſt auferens, et quod deeſt implens.

VI. Jam cum multis modis medium intelligatur: nam et contemperatum inter ſincera eſt medium, ut pullus color inter album et nigrum: et inter continens ac contentum, id quod et continet et continetur, ut octo inter duodecim et quatuor: et quod neutrius extremorum eſt particeps, ut inter bonum et malum ea quæ vocantur indifferentia: nullo horum modo virtus eſt medium. Nam neque mixtum aliquid e vitiis eſt: neque id quod non ſatis eſt continens, ab eo quod nimium eſt continetur: neque

ἀπάλλαχται παντάπασι τῶν παθητικῶν ὁρμῶν, οὐ μᾶς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττόν ἐστι. Γίνεται δὲ μεσότης καὶ λέ-
F γεται μάλιστα τῇ περὶ φθόγγους καὶ ἁρμονίας ὁμοίως· ἐκείνη τε γὰρ ἐμμελὴς ὅσα φωνὴ, καθάπερ ἡ νήτη καὶ ὑπάτη, τῆς μὲν τὸ ὀξύτητα, τῆς δὲ τὸ βαρύτητα τὸ ἄγαν ἀφαιρέθηναι· αὐτή τε κίνησις ὅσα καὶ δύναμις περὶ τὸ ἄλογον, τὰς ὀκλύσεις καὶ τὰς ὀπτάσεις καὶ
445 ὅλως τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐξαιρεῖ τὴν ὁρμῆς, εἰς τὸ μέτριον καὶ ἀναμάρτητον καθιστᾶσα τῶν παθῶν ἕκαστον. Αὐτίκα τὸ μὲν ἀνδρίαν μεσότητά φασιν εἶναι δειλίας καὶ θρασύτητος, ὧν ἡ μὲν, ἔλλειψις, ἡ δὲ, ὑπερβολὴ τῶν θυμοειδῶς ἐστι· τὸ δὲ ἐλευθεριότητα, μικρολογίας καὶ ἀσωτίας· σωφροσύνην δὲ, ἀναλγησίας καὶ ὠμότητος· αὐτὸ τε σωφρονεῖν καὶ δικαιοσύνην, τὸ μὲν περὶ τὰ συμβόλαια, μήτε πλέον νέμουσαν αὐτῇ τῶ πλησίονος, μήτε ἔλαττον, τὸ δὲ εἰς τὸ μέσον

omnino vacat perturbationibus et impetibus concupiſcentiæ, in quibus plus minuſve æquo locum habet. Sed eſt diciturque mediocritas, maxime quomodo in ſonis harmonica ſpectatur. Sicut enim ibi concinna eſt vox quæ meſe (id eſt media) dicitur netes et hypates, (hoc eſt imæ et ſummæ,) illius acumini nimio, hujus gravitati interjecta: ita Virtus, cum ſit motus et facultas circa brutam verſans animæ partem, remiſſiones et intentiones, atque adeo id quod ultra vel citra modum eſt appetitionis auferens, unumquemque animi motum ad mediocritatem rectitudinemque perducit. Jam primum fortitudinem medium faciunt inter timiditatem et audaciam, quarum in hac exſuperat, in illa deficit ea animi vis ob quam animoſi dicimur: ita liberalitatem inter ſordidam parcitatem ac prodigalitatem: manſuetudinem inter indolentiam et ſævitiam: ipſamque adeo temperantiam et juſtitiam, hanc quidem quæ in contractibus neque plus juſto tribuat, neque minus: illam quæ appetitus ſubinde in medium inter ſtuporem animi nullo

ἀπαθείας καὶ ἀναισθησίας καὶ ἀχολασίας ἀεὶ τὰς ὀπιθυμίας καθιζᾶσαν. Ἐν ᾧ δὴ καὶ μάλιστα δεικνῦ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς τὸ λογικὸν διαφορᾶς αὐτῷ παρέχειν καταγνῶσιν, καὶ διαφέρειν τὸ πάθος, ὡς ἕτερόν τι κομιδῇ τοῦ λόγου ὄντα. Οὐ γὰρ ἂν διέφερε σωφροσύνης ἐγκράτεια, καὶ ἀχολασίας ἀκρασία περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας, εἰ ταὐτόν ἦν τῆς ψυχῆς τὸ ὀπιθυμοῦν ὅ, τε κρίνειν πέφυκε. Νῦν δὲ σωφροσύνη μέν ἐστιν, οὗ τὸ παθητικὸν ὥσπερ εὐήνιον θρέμμα καὶ πειθοῦν ὁ λογισμὸς ἡνιοχεῖ καὶ μεταχειρίζεται, περὶ τὰς ὀπιθυμίας χρώμενος ὑπείκοντι καὶ δεχομένῳ τῷ λογισμῷ καὶ κρατοῦντα τὴν ὀπιθυμίαν· ἐγκράτεια δὲ οὐκ ἀλύπως ἄγει, οὐδὲ πειθομένην· ἀλλὰ πλαγίαν καὶ ἀντιτείνουσαν, οἷον ὑπὸ πληγῆς καὶ χαλινῷ καταδιαζόμενον καὶ ἀναχρώ-

A. 10. ἀπαθείας καὶ ἀναισθησίας] καὶ abeſt in Ald. Baſ. Xyl. B. E. Venet. 1. 3. P. Stephanus aſſumſit ex Jannot. Forte præſtat ἢ cum Xyl. Mez. Sed vel ſic, vitii quid ſubeſſe videtur.

B. 6. ὃ ἐπιθυμεῖν, ἔ, τε κρίνειν] Malim ᾧ ἐπιθυμεῖν, ᾧ τε κρίνειν.

B. 10. ὑπείκοντι—οὐδὲ πειθομένην] Sic B. E. Ven. 3. item Ven. 1. in ſecunda mutationis parte. Vulgo mendoſe, ὑπείκοντι· ἐγκράτεια δέ ἐστι καὶ δεχομένῳ τῷ λογισμῷ καὶ κρατοῦντι τὴν ἐπιθυμίαν· ἄγει δὲ οὐκ ἀλύπως οὐδὲ πειθομένην. Ceterum τῷ λογισμῷ mutandum videtur in τὸν χαλινόν.

ſenſu voluptatum affecti, et luxuriam profuſam dirigit. Atque hac quidem in re quam ultimo loco dixi, maxime ſe præbet ſentiendam differentia quæ inter brutam animi facultatem eſt et rationem, evidenſque fit plane diverſam a ratione eſſe rem perturbationes iſtas affectioneſque animi vagas. Non enim a temperantia diſcerneremus continentiam, et ab intemperantia incontinentiam circa voluptates et cupiditates, ſi eadem eſſet animi vis qua appetimus, et qua judicamus. Nunc, ea dicitur temperantia, ubi concupiſcentem partem veluti placidum et obſequens pecus ratio gubernat atque tractat, ſibi in appetendo parentem et cupiditati imperantem: continentiam autem ducit ratio quidem, non tamen ſine moleſtia, aut ultro obtemperanti: ſed reluctantem et oblique incedentem verbere quaſi et fræno cogit at-

ων, ἀγῶνος ὢν ὁ ἑαυτῷ καὶ θορύβου μεστός· οἷον ὁ Πλάτων ἐξεικονίζει περὶ τὰ τῆς ψυχῆς ὑποζύγια, τῷ χείρονος πρὸς τὸ βέλτιον ζυγομαχοῦντος ἅμα καὶ τὸν ἡνίοχον ἀποταράττοντος, ἀντέχειν ὀπίσω, καὶ κατατείνειν ὑπὸ ἀσωδῶς ἀναγκαζόμενον ἀεὶ μὴ βάλῃ φοίνικας ὑπὸ χερῶν ἱμάντας, τὸν Σιμωνίδου. Ὅθεν οὐδὲ Ἀρετὴν αὐτοτελῆ ἀξιοῖ τὴν ἐγκράτειαν, ἀλλὰ ἔλαττον ἀρετῆς τι· μεσότης γὰρ οὐ γέγονεν ὑπὸ συμφωνίας τοῦ χείρονος πρὸς τὸ βέλτιον, οὐδὲ ἀνήρηται τῷ πάθους τὸ ὑπερβάλλον, οὐδὲ πειθόμενον οὐδὲ ὁμολογοῦν τῷ φρονοῦντι τῆς ψυχῆς τὸ ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ λυποῦν καὶ λυπούμενον καὶ κατειργόμενον ὑπ' ἀνάγκης, ὥσπερ ἐν ϛάσει δυσμενὴς καὶ πολέμιον συνοικεῖ·

Πόλις δ' ὁμῶς μὲν θυμιαμάτων γέμει,
Ὁμῶς δὲ παιάνων τε καὶ γοερμάτων,

ἡ τοῦ ἐγκρατοῦς ψυχὴ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν διαφοράν. Κατὰ ταυτὰ δὲ οἴονται καὶ τὴν ἀκρασίαν

que compeſcit, animo certaminum ac turbarum pleno: quod ſimilitudine explicans Plato, jumenta animi ait inter ſe contendere, cum deterius meliori renitatur ſimul et aurigam perturbet, coactum ſumma ope habenas premere et ea inhibere, ne (quod eſt apud Simonidem) *punicea de manibus ei excidant lora.* Itaque etiam continentiam non dignantur perfectæ virtutis nomine, ſed minus aliquid virtute ſtatuunt eſſe: non enim facta eſt mediocritas conſenſu inferioris partis cum præſtantiore, neque amputatum eſt quod erat nimium affectionis, neque paret conſentitve rationi appetitus, ſed moleſtiam afferens viciſſimque moleſtiam percipiens, ac neceſſitate cohibitus veluti in ſeditione, infenſus atque hoſtis intus habitat: denique continentis animus ob inæqualitatem et diffidium eſt velut urbs illa,

Simul frequens referta quæ ſuffitibus,
Pæanibus ſimulque, gemitibuſque ſit.

Eandem ſecuti rationem incontinentiam quoque minus aliquid vitio eſſe cenſent: perfectum autem vitium intem-

ἔλαττόν τι κακίας ἕξις, παντελῆ δὲ κακίαν τὴν ἀκολασίαν. Αὕτη μὲν γὰρ ἔχουσα τὸ πάθος φαῦλον καὶ λόγον, ὑφ' ἧς μὲν ἡδέλαται τῷ ἐπιθυμεῖν πρὸς τὸ αἰσχρόν, ὑφ' ἧς δὲ τῷ κακῶς κρίνειν προσπαθεῖται ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ τὴν αἴσθησιν ὑποβάλλει τοῖς ἁμαρτανομένοις. Ἡ δὲ ἀκρασία τῷ μὲν λόγῳ σώζει τὴν κρίσιν ὀρθὴν οὖσαν, τῷ δὲ πάθει φέρεται πρὸς τὴν κρίσιν ἰσχύοντι τοῦ λόγου μᾶλλον· ὅθεν διαφέρει ἡ ἀκολασίας· ὅπου μὲν γὰρ ἥττηται τοῦ πάθους ὁ λογισμὸς, ὅπου δὲ οὐδὲ μάχεται· καὶ ὅπου μὲν ἀντιλέγων ἕπεται ταῖς ἐπιθυμίαις, ὅπου δὲ ὑφηγεῖται συναγορεύων· καὶ ὅπου μὲν ἡδομένῳ κοινωνεῖν ὑπάρχει τοῖς ἁμαρτανομένοις, ὅπου δὲ, ἀχθομένῳ· καὶ ὅπου μὲν ἑκὼν φέρεται πρὸς τὸ αἰσχρὸν, ὅπου δὲ προσιδόντων ἄκων τὸ καλόν· ὡς τοῖς προσπαθοῦσιν ἑαυτοῖς, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοῖς λεγομένοις ἔνεστιν ἡ διαφορὰ καταδηλος· ἀκολάστων μὲν γὰρ αἵδε φωναί,

Τίς δὴ χάρις, τί δὲ τερπνὸν ἄνευ χρυσῆς Ἀφροδίτης;
Τεθναίην ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι.

D. 11. τῷ ἐπιθυμεῖν] Sic E. Venet. 1. P. Vulgo τὸ ἐπιθυμεῖν.

perantiam, in qua et affectus animi pravus eſt, et vitiata ratio: quorum ille appetitum ad turpia ducit, hæc male judicando turpibus cupiditatibus adſentitur, ſenſumque peccati perdit. At vero incontinentia rectum rationis judicium ſervat: ſed perturbationibus contra judicium movetur, majore quam ſit ratio vi præditis: itaque eo differt ab intemperantia, quod incontinentis vincitur ratio a perturbatione, intemperantis, ne pugnat quidem: illa cupiditates ſequitur, interim iis contradicens, hæc eas ducit conſentiens: hæc gaudet ſuis peccatis, illa ægre fert: hæc volens ac ſponte ad turpia fertur, illa invita honeſtatem prodit: ut et in verbis, et in factis manifeſta earum appareant diſcrimina. Intemperantium enim hæ ſunt voces:

Gratia quænam ſit ſine Cytride, quæve voluptas?
Hæc mihi cum curæ non erit, exoriar.

καὶ ἕτερος,

Τὸ φαγεῖν, τὸ πιεῖν, τὸ τ' Ἀφροδίτης τυγχάνειν.
Τὰ δ' ἄλλα σφοδήσας ἅπαντ' ἐγὼ καλῶ,

φησίν, ὥσπερ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς συνεπινεύων ταῖς ἡδοναῖς καὶ συνθρεπόμενος· οὐχ ἧττον δὲ τούτων ὁ ἑπτὰ,

Ἔα μ' ἀπολέσθαι, τοῦτο γάρ μοι συμφέρει·

τῷ κρίσιν ἔχει τῷ πάθει συνοσοῦσαν. Αἱ δὲ τῆς ἀκρασίας ἕτεραι καὶ διαφέρουσαι,

Γνώμην ἴσχουσά μ' ἡ φύσις βιάζεται·

καὶ,

Αἰαῖ αἰαῖ, τὸ δὴ θεῖον ἀνθρώπους κακόν,
Ὅταν τις εἰδῇ τἀγαθὸν, χρῆται δὲ μή·

καὶ,

Ἔλκει με γάρ τις ἥδη θυμὸς οὐδέ τ' ἀντέχω,
Θεσπεσίως ὡς ἄγκιστρον ἀγκύρας σάλῳ·

γνώμην ἄγκιστρον ἡ φαύλως λέγων, τὸ μὴ κρίσιμον τῷ λογισμῷ μηδὲ ἀρεσκὲς, ἀλλὰ μανότητι τῆς ψυχῆς καὶ μαλακίᾳ προσιέμενον τῷ κρίσιν· ἡ πόρρω δὲ τ ἐικόνος

B ταύτης καὶκεῖνα εἰρῆσθαι,

A. 8. τὸ δὴ θεῖον] Legendum τόδ' ἦδη θεῖον. Valckenar. Diatrib. in Eurip. Fragm. p. 23. Mox Ἔλκει μὲ, Leonic. Schott. Jannot. Anon. Mez. Vulgo Ἔλκει μέν.

Item,

Vesci cibis, potareque, et Venere frui :
Namque additamenta omnia sunt mihi cætera.

quippe hominis toto animo ad voluptates vergentis atque prolabentis: neque minus ille etiam, qui dicit,

Sine me perire, namque id est in rem meam :

tam judicio male affecto, quam vitiosa perturbatione. Alia sunt incontinentium dicta:

At enim mihi natura, sentienti recte, vim facit.

et alius:

Ebeu, divinitus hoc malum mortalibus
Accidit, bonum ut videns, non utaris tamen :

et alius:

Impellit ira : nec parum retinere
Literam ut uncus anchoræ quas fluctibus :

hamum anchoræ litoreum non inepte appellans rationem non pervicacem, neque constantem, sed quæ ob vanitatem animi ac mollitiem judicium deserit: neque ab hac similitudine abludit illuc,

Ναῦς ὥς τις ἐκ μὲν γῆς ἀνήρτηται βρόχοις,
Πνεῖ δ' οὖρος, ἡμῖν δ' οὐ κρατεῖ τὰ πείσματα·

πείσματα γὰρ λέγει τὰς ἀντεχούσας χρόας τοῦς τὸ ἀόρατον, ἅτε ὑπὸ πνεύματος πολλῆς ῥιπτουμένας τῷ πάθει. Τῷ γὰρ ὄντι πλησίῳ μὲν ὀλίγοι τοὺς ἡδονὰς ὁ ἀκόλαστος ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν φέρεται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν καὶ συγκαθάλλεται· πλάγιος δὲ ὁ ἀκρατὴς, οἷον ἐξαναφέρειν γλιχόμενος καὶ διαθεῖσθαι τὸ πάθος, ὑποσύρει καὶ ἀποστρέφει πρὸς τὸ ἀμαχόν· ὡς Ἀνάξαρχον ἐσίλλαινε Τίμων,

Ἐν δὲ τὸ θαρσαλέον τε καὶ ἰμμενὲς ὅπτευε ἐρῶντι
Φαίνετ' Ἀναξάρχου κύνεον μένος· ὅ ῥα νῦ εἰδὼς,
Ὡς φάσαν, ἄθλιος ἔσκε, φύσις δέ μιν ἔμπαλιν ἦγεν
Ἡδυσοπλῆξ, ἣν πλεῖστοι ὑποστρώσαν σοφιστῶν.

ὅστε γὰρ ὁ σοφὸς, ἐγκρατὴς, ἀλλὰ σώφρων· ὅστε ὁ ἀμαθὴς, ἀκρατὴς, ἀλλὰ ἀκόλαστος· ὁ μὲν γὰρ ἥδεται τοῖς

B. 2. ὥς τις—ἀνήρτηται—ἀ κρατεῖ] Primum ſumſi ex Ald. Baſ. Xyl. P: ſecundum ex B. E. T. V. Leonic. Schott. Anon. Mez. tertium ex T. V. Mez. Vulgo, ὅτις—ἀνήρηται—οὐ κρατεῖ.
B. 10. ὑποσύρει] Anon. ὑπεσύρη. Mez. ὑπεισρεῖ.
C. 4. ὁ σοφὸς, ἐγκρατὴς] Sic F. Venet. 3. margo B. P. Vulgo ὁ σοφὸς ἀκρατὴς.

Nam noſtra navis a terra rudentibus
Suſpenſa perflat: ſpirat aura, ſed tamen
Hæremus noſtris firmiter retinaculis.

retinacula vocat judicium turpitudini repugnans: quæ aliquando a perturbatione, tanquam valido vento, rumpuntur. Revera enim plenis cupiditatum velis ad voluptates incitatur intemperans, deditque ſeipſum eo et dirigit: incontinens oblique, dum eniti conatur adverſus motum vitioſum, ſublabitur et in turpitudinem decidit: quo modo Anaxarchum in Sillis traducit Timo,

Hic et Anaxarchi vis illa canina videtur,
Se quocunque dediſſet, eo pertendere ſueta.
Is tamen, ut perhibent, miſere prudenſque ſcienſque
Vixit: namque voluptates ampleXus ſuspenſque
Natura (haud paucis ea formidata ſophiſtis)
Retrorſum ad vitium recto de tramite agebat.

Nam neque ſapiens qui ſit, continens eſt, ſed temperans: neque ſtultus incontinens eſt, ſed intemperans: et alter ho-

κελοῖς, ὁ δὲ οὐκ ἄχθεται τοῖς ἀρχετοῖς. Σοφιστικὴς οὖν ψυχῆς ἡ ἀκρασία, λόγον ἐχούσης οἷς ἔγνωκεν ὀρθῶς ἐμμένειν μὴ δυνάμενον.

ζ'. Ἡ μὲν οὖν ἀκρασία τούτοις ἔχει διαφορὰς πρὸς τὴν ἀκολασίαν, ἡ δὲ ἐγκράτεια πρὸς τὴν σωφροσύνην αὖθις αὖ τὰς ἀντιστρόφους ἀναλόγως· τὸ γὰρ δάκνον καὶ τὸ λυποῦν καὶ τὸ ἀγαναχτοῦν, ὕπου τὴν ἐγ-
D κράτειαν ἀπολέλοιπε· τῆς δὲ σώφρονος ψυχῆς τὸ πανταχόθεν ὁμαλὲς καὶ ἄσφικτον καὶ ὑγιαῖνον ᾧ συνήρμοσαι καὶ συγκέκραται τὸ ἄλογον πρὸς τὸν λογισμὸν εὐπειθείᾳ καὶ πραότητι θαυμαστῇ κεκοσμημένον, ἔστοις ἂν ὀπτεύσας,

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐκαύσατο, ἡ δὲ γαλήνη
Ἔκλυτο νηνεμίη, κοίμησε δὲ κύματα δαίμων·

τὰ σφοδρὰ καὶ πρεμανῆ καὶ οἰστρώδη κινήματα τῶν ὀργυμιῶν τῷ λόγῳ καταστέσαντος, ὧν δὲ ἡ φύσις

D. 2. ἀσφικτον] Ita B. Venet. 1. T. V. P. Cod. Xyl. Vulgo, ἄφικτον.
D. 7. κοίμησε] Sic E. κάμισε Ald. Baſ. Xyl. Ven. 1. Vulgo κάμισε.

neſtis delectatur, alteri turpia non ſunt moleſta. Eſt itaque incontinentia animæ ſophiſticæ, tali ratione præditæ quæ in recte decretis perſtare non poſſit.

VII. Expoſuimus incontinentiæ et intemperantiæ diſcrimen. At continentia a temperantia differt rationibus proportione jam dictis et ab altera parte reſpondentibus. Morſus enim animi, et moleſtia, et indignatio nondum deſerit continentiam. At ſi temperantis animo undiquaque æquabili quietem et ſanitatem, qua bruta pars devincitur rationi ac contemperatur, mirabili exornata obedientia ac tranquillitate, intueri poſſes: utique diceres,

Tum venti poſuere, quies tranquilla per alta
Incubuit late, ſopivit cærula numen:

ita vehementes, furioſos, rabidoſque motus ratio exſtinxit, quæ vero a natura neceſſario requiruntur, hæc conſentien-

ἀναγκαίως δεῖται, ταῦτα ὁμοιοπαθῆ· καὶ ὑπήκοα ἡ φύσις καὶ συνεργὰ πεποιημένη ταῖς προαιρέσεσιν· ὥστε μὴ προσκρούειν τῷ λογισμῷ, μηδὲ ὑπενδιδόναι, μηδὲ ἀτακτεῖν, μηδὲ ἀπειθεῖν, ἀλλὰ πᾶσαν ὁρμὴν εὐάγωγον ἔσαν,

Ἄθλιον ἵππον παῦλον ὡς ἅμα τρέχειν,

βλαβεραῖσαν τὸν Ξενοκράτους λόγον, ὃν ἐκεῖνος εἶπε περὶ τῆς ἀληθῶς φιλοσοφούντων, Ὅτι μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποί, διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πλαγῆς κύνες, ἢ γαλεοὶ φόβῳ, τῆς ἡδονῆς ἀποτρεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Ὅτι μὴν οὕτω γίνεταί τις ἐν τῇ ψυχῇ τοιαύτης τραχύτητος αἴσθησις καὶ διαφορὰ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, ὥς τινος μαχόμενα καὶ πανταχοῦ λέγοντος αὐταῖς, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν. Ἔνιοι δὲ φασιν οὐχ ἕτερον τῇ (εἰ) τῷ λόγῳ τὸ πάθος, οὐδὲ δυοῖν διαφορὰν καὶ στάσιν, ἀλλὰ ἑνὸς λόγου τροπὴν ἐπ' ἀμφότερα,

E. 7. κύνες, ἢ γαλεοὶ] Sumſi a Mez. Vulgo κυνὸς ἢ γαλεῦ. Illud et Reiſk. vidit.
F. 1. τραχύτητος] Legendum ἐτερότητος.
F. 3. Ἔνιοι] Corrigendum videtur Ἐκεῖνοι, id eſt, Stoici.

tia, parentia, amica, et operam navantia redegit conſiliis propoſitiſque ad agendum ſuſceptis: ita ut nunquam rationem præcurrant, nunquam eam deſerant, nunquam inordinate ſe gerant, nunquam imperium detrectent: ita ut omnis appetitio dicto rationis audiens, eam ſubſequatur,

Lætiens equum propter ceu ſullus curſitat.

Atque hoc pacto Xenocratis illud confirmatur dictum, qui pronunciavit de vere philoſophantibus, Solos eos ultro facere ea quæ legibus coacti alii faciunt, tanquam canis morſu aut felis metu a voluptatibus deterriti, et ad periculum reſpicientes. Obſcurum vero non eſt, in animo hujuſmodi roboris et adverſus cupiditates quaſi concertationis atque contradictionis ſenſum percipi. Non deſunt tamen qui rationem, et eam quæ perturbationibus cietur partem negent eſſe res diverſas: neque in animo duarum facul-

447 λανθάνουσιν ἡμᾶς ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς· καὶ συνορῶντας, ὅτι ταυτόν ἐστι τῆς ψυχῆς τὸ πέφυκεν ἐπιθυμεῖν καὶ μετανοεῖν, ὀργίζεσθαι καὶ δεδιέναι, φέρεσθαι πρὸς τὸ αἰσχρὸν ὑφ' ἡδονῆς, καὶ φερομένης πάλιν αὐτῆς ἐπιλαμβάνεσθαι· καὶ γὰρ ἐπιθυμίαν καὶ ὀργὴν καὶ φόβον καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, δόξας εἶναι καὶ κρίσεις πονηράς, οὐ περὶ ἕν τι γινομένας τῆς ψυχῆς μέρος, ἀλλὰ ὅλης τοῦ ἡγεμονικοῦ ῥοπὰς καὶ εἴξεις καὶ συγκαταθέσεις καὶ ὁρμάς, καὶ ὅλως ἐνεργείας τινὰς οὔσας ἐν ὀλίγῳ μεταπιπτούσας, ὥσπερ αἱ τῶν παίδων ἐπιῤῥομβοῦσι τὸ ῥαγδαῖον καὶ τὸ σφοδρὸν ἐπισφαλὲς ὑπὸ ἀσθενείας καὶ ἀβεβαιότητος ἔχουσι. Ταῦτα δὲ πρῶτον μὲν οὐδὲ τῷ ἐναργεῖ ἔοικε καὶ
B τῷ αἰσθήσει· οὐδεὶς γὰρ ἐν ἑαυτῷ τῷ ἐπιθυμοῦντος αἰσθάνεται μεταβολὴν εἰς τὸ κρῖνον, οὐδὲ τῷ κρίνοντος αὖ πάλιν εἰς τὸ ἐπιθυμεῖν· οὐδὲ παύεται μὲν ἐρῶν ὁπότε

A. 1. συνορῶντας] Sic Jannot. Amiot. Xyl. Reisk. Vulgo συνορῶντες.
A. 2. ἐ στίφυκεν] Malim δ στίφυκεν, ut E.
A. 12. ἐνάργειᾳ] Sic E. Venet. 2. T. P. Xyl. Vulgo, ἐνάργειαν.

tatum exsistere seditionem aut discordiam, sed unius ejusdemque rationis conversionem in utramque partem, quæ nos mutationis celeritate fallat: non animadvertentes eandem animi facultatem a natura factam esse ad concupiscendum, irascendum et metuendum, voluptatis causa ad turpitudinem inclinandum, et rursus istam incitationem inhibendum: nam et cupiditatem, et metum, et quæ id genus reliqua sunt omnia, opiniones esse et sententias pravas, non in una aliqua animæ parte obortas, sed motus ac momenta totius principis animæ partis, assensiones, atque impetus, denique actus quosdam qui facillime alio recidant, sicut puerorum impetus vehementiam imbecillitatis causa lubricam habent et inconstantem. Horum sententia primum evidentiæ sensuique non congruit. Nemo enim unquam sensit cupiditatem suam in judicium, aut judicium in cupiditatem commutari: neque desinit amare is qui judicat reprimen-

λογίζεσθαι καθεκτέον τῷ ἔρωτα, καὶ ἀβασανίστως πρὸς αὐτὸν, ἐξίστασθαι δὲ πάλιν τοῦ λογίζεσθαι καὶ κρίνειν ὅταν ἀθρόῳ μαλακαινόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας· ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ πρὸς τὸ πάθος ἀντιβαίνειν, ὁ μὲν τῷ παύσει βοηθεῖν ἔτι, ἡ πάλιν κρατούμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, διορᾷ τῷ λογισμῷ τὸ ἁμαρτανόμενον· ἢ ὅτε μὲν τῷ παύσει τὸν λόγον ἀπήρκεσεν, ὅτε δὲ τῷ λογίζεσθαι τοῦ πάθους ἀπηλλαχε), φερόμενος δὲ ἑκατέρωσε, μέσος ἀμ- c φοῖν καὶ κοινός ἐστιν. Οἱ δὲ τὸν μὲν ἐπιθυμίαν γενέσθαι τὸ ἡγεμονικὸν, τὸν δὲ τὸν ἀντιβαλλόμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ λογισμὸν ὑπολαμβάνοντες, οὐδὲν ἀπέχουσι τοῦ μὴ δύο τὸν κυνηγὸν τῷ καὶ τὸ θηρίον ὑπολαμβάνοντας, ἀλλὰ ταυτὸ σῶμα μεθόμενον μεταβολῆς, νῦν μὲν τῷ θηρίον, νῦν δὲ γίνεσθαι κυνηγόν. Ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐμφανές τι παραρρῶσιν, ὅταί τε πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀντιμαρτυρῶσιν, οὐχ ἑνός τινος μεταβολῆς, ἀλλὰ δυεῖν ἅμα, μάχης καὶ διαφορᾶς, ἐν ἑαυτοῖς αἰσθανόμενοι. Τί οὖν; φασὶν, ὃ καὶ τὸ βυλδόμενον τῷ ἀνθρώπῳ πολλάκις

dum esse amorem, eique reluctandum: aut a ratiocinando et judicando tunc desistit cum victus mollitie cupiditati herbam porrigit. Sed et tunc cum ratione affectui it obviam, perturbatio ipsum tentat: et rursum ab hac superatus, ratione peccatum dispicit: et neque perturbationibus obnoxiam partem abolet, neque ratiocinando ab ea liberatur: sed in utramque partem agitatus, medius communisque amborum est. Qui autem modo principem partem in cupiditatem, modo cupiditatem in rationem converti opinantur: perinde faciunt, ac si venatorem et feram non duo, sed unum putarent esse corpus, quod sui mutatione jam venator, mox fera fieret. Nam et hic in re manifesta cæcutirent, et isthic contra sensum ferunt testimonium, cum non unius alicujus mutationem, sed diffidium ac pugnam in seipsis sentiant. Objiciunt, Ipsam etiam nostri animi eam vim

διχοφορεῖ, καὶ πρὸς ἀναισχυντίας ἀνθελκύσαι δόξας, πρὸς τὸ συμφέροντος, ἀλλὰ ἔν ὅτι; Πάνυ μὲν οὖν, φήσομεν· ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον οὐχ ὅμοιον· ἡ γὰρ μάχεται πρὸς ἑαυτὸ τῆς ψυχῆς τὸ φρονοῦν, ἀλλὰ μιᾷ χρώμενον δυνάμει διαφόρων ἐφάπτεται λογισμῶν, μᾶλλον δὲ εἰς λογισμός ἐστιν ὁ πρόγμασι γινόμενος ἑτέροις, ὥσπερ ὕλαις διαφερούσαις. Ὅθεν ὅτε λύπη τοῖς ἄνευ πάθους λογισμοῖς ἕπεται ὅτε ὥσπερ ἀκλιαζόμενοι πρὸς γνώμιον αἱρῶνται θάτερον, ἂν μὴ νὴ Δία λανθάνῃ πάθος τι παρεισρυὲν ὥσπερ ὀβελὸς ζυγῷ. Καὶ τοῦτο συμβαίνῃ πολλάκις ὑ λογισμοῦ τινος πρὸς λογισμόν, ἀλλὰ φιλοτιμίας ἢ φιλονεικίας ἢ χάριτος ἢ ζηλοτυπίας ἢ δόξης ἀντιβαίνοντος, οἴεσθαι διὰ λόγων εἶ) δύειν διαφοράν· ὥσπερ ὲ τούτοις,

Αἰσθιον μὲν ἀνώνασθαι, δῦσαι δ' ὑποδύχθαι·

καὶ,

E. 3. διὰ λόγων] Forte, δὴ λόγων. Anon. habet τινα.

quae conſultat, ſæpenumero in diverſas trahi ſententias de eo quod expediat, et momenta opinandi in utramque facere partem: cum quidem et ipſa ſit unica. Fatemur ſane: ſed ſimilitudo non congruit. Non enim ratio ſibi ipſi repugnat, ſed una eademque utens facultate diverſas tractat cogitationes: immo, una eſt ratio, diverſis in rebus tanquam materiis occupata. Itaque neque dolor ratiocinationibus quae ſine affectu inſtituuntur ullus comitatur, neque tanquam vi compulſi contra animi ſententiam deflectimus in alteram partem; niſi ſicubi, tanquam in trutina, in altera lance affectio aliqua adverſus rationem appenſa examinetur. Hoc enim ſæpenumero contingit ut rationi non ratio, ſed ambitio, vel contendendi, gratiae, obtrectationiſve ſtudium aut metus aliquis adverſetur, ac tum duae ſibi invicem repugnare videantur rationes: cujus generis iſta ſunt,

Turpe recuſatu hoc fuit illis: et metuere haud
Accipere oblatam interea quoque conditionem.

Item,

Τὸ μὲν σφαγῆναι δεινόν, εὔκλειαν δ' ἔχει·
Τὸ μὴ θανεῖν δέ, δειλόν, ἡδονὴ δ' ἔπι.

Καὶ περὶ τὰς κρίσεις δὲ τῶν συμβολαίων ὑποτρέχοντα τὰ πάθη τῷ πλείονι ἐμποιεῖ παράκλισιν· καὶ περὶ τὰ συμβούλια τῶν βασιλέων οἱ πρὸς χάριν λέγοντες οὐ δυεῖν κρίσεων τῇ ἑτέρᾳ συναγορεύουσιν, ἀλλὰ πάθει τινὶ προσπίπτουσι τὸν τοῦ συμφέροντος λογισμόν· διὸ τοῖς ῥήτορσι καὶ ταῖς ἀριστοκρατίαις οἱ ἄρχοντες οὐκ ἐῶσι παθαίνεσθαι. Ῥέπει γὰρ εὐθεῖαν ῥοπὴν ὁ ἀπαθὴς λογισμὸς ὅτι τὸ δίκαιον· ἂν δὲ πάθος ἐγγένηται, μάχην ποιεῖ καὶ διαφοράν τὸ ἡδόμενον καὶ τὸ ἀλγοῦν πρὸς τὸ κρῖνον καὶ τὸ βουλόμενον. Ἐπεὶ καὶ τί τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ σκέμμασιν ὑπὸ πρόσεστι τὸ μὴ λύπης ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἄγεσθαι καὶ μεταπίπτειν πολλάκις, ἀλλ' αὐτός τε Ἀριστοτέλης, Δημόκριτός τε καὶ Χρύσιππος ἔνια τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἀρεσκόντων ἀθορύβως καὶ ἀδήκτως καὶ μετ' ἡδονῆς ἀφεῖσαν; ὅτι τῷ θεωρητικῷ καὶ μαθηματικῷ τῆς

Miſerum trucidari eſt, ſed junctum gloriæ:
Subterfugere mortem timidi eſt, ſuave eſt tamen.

Sed et in diſceptandis contractibus animo motum adferentes affectus, plurimum injiciunt moræ. Et qui regibus conſulentes gratiam captant, non de duabus ſententiis alteri patrocinantur, ſed affectui alicui ſe accommodant contra utilitatis rationem: itaque optimatibus rempublicam adminiſtrantibus, non permittitur oratoribus ut in animis motus excitent. Quippe recto momento vacua perturbationis ratio ad juſtum inclinat, perturbatione oborta, pugna ac diſſidium inter partem voluptatis aut doloris capacem, et inter conſultantem judicantemque exſiſtit. Nam alias qui fit ut in philoſophiæ commentationibus abſque ullo dolore nos ab aliis patiamur duci, et a ſententia diſcedamus noſtra? ſicut cum ipſe Ariſtoteles, tum Democritus et Chryſippus nonnulla prius ſibi probata decreta, abſque tumultu doloreque et quidem libenter dimiſerunt? nimirum quia parti animi quæ in con-

ψυχῆς, πάθος οὐδὲν ἀνθέστηκεν, ἀλλ' ἀτρεμεῖ καὶ ὑ πολυπραγμονεῖ τὸ ἄλογον οἱ τύποις· διὸ πρὸς τὸ ἀληθὲς ὁ λογισμὸς, ὅταν φανῇ προσέμβυος τὸ ψεῦδος, ἀσμένως ἀπέκλινεν· οἰκεῖον γάρ ἐστιν οὐκ ἐν ἑτέρῳ τὸ πειθόμενον καὶ μεταπειθόμενον. Αἱ δὲ πραγματικαὶ βουλαὶ καὶ κρίσις καὶ διαίτας τῶν πολλῶν ἐμπαθεῖς οὖσαι, δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχουσι καὶ δυσκολίαν, ἐνιχριμψάμ
B ενοι καὶ παραπλησμένῳ πρὸς τὸ ἄλογον, ἀνταῖρον αὐτῷ μεθ' ἡδονῆς τινος, ἢ λύπης, ἢ ἐπιθυμίας. Καὶ τούτων κριτήριον ἡ αἴσθησίς ἐστιν ἀμφοτέραν ἐφαπτομένη· καὶ γὰρ ἂν προσίηται θάτερον, οὐκ ἀνῄρηκε θάτερον, ἀλλ' ἐφέλκεται καταδιαζόμενον καὶ ἀντιτεῖνον. Ὁ γὰρ νυττόμενος αὐτὸν ἐρῶντα, χρῆται τῷ λογισμῷ πρὸς τὸ πάθος, ὡς ἀμφοτέραν οὖσαν ἅμα τῇ ψυχῇ, καθάπερ χεῖρι, φλεγμαῖνον ἕτερον μέρος πιέζων, καὶ δυεῖν ὄντων καὶ διαφερόντων ἐπαλθαινόμενος. Ἐν μὴν ταῖς ἀπαθέσι βουλαῖς καὶ

templando ac ſcientiis tractandis verſatur, nullus obnititur affectus: atque in hoc genere ſeſe continet, neque curioſius ſe effert bruta facultas: quo fit, ut ratio verum conſpiciens, ad id omiſſo falſo perquam libenter ſe conferat: eo quod in ſe ipſa vim eam habet quæ et aſſentiri et ſententiam mutare facit. At quæ actionum gratia ſuſcipiuntur conſultationes, et judicia, et arbitria, quia perturbationes his admiſcentur, rationi quandam adferunt diſcrepantiam atque difficultatem: cui rationi nimirum in tali re obſtat atque obturbat bruta pars, voluptatem ei aliquam objiciens, aut metum, aut dolorem, aut cupiditatem. Judicium hac in diſputatione eſt penes ſenſum, qui utramque attingit partem: altera enim vincens, alteram non perimit, ſed affectatur vim moliens et renitens. Scilicet qui ſeipſum amore captum caſtigat, is ita ratione adverſus affectum utitur, ut utrumque in animo habens inſitum, duo inter ſe pugnare ſentiens, et eorum alterum tanquam inflammatione exagitatum injecta manu comprimens. Contra in illis deliberationibus,

σκέψασιν, οἷας ἔχει μάλιστα τὸ θεωρητικὸν, ἂν μὴ ἴσαι C
μένωσιν, ἢ γένηται κρίσις, ἀλλὰ ἀπορία, στάσις οὖσα καὶ
μονὴ διανοίας ἐπὶ ἑαυτῶν παθῶν· ἂν δὲ ῥοπὴ γέν-
ηται πρὸς θάτερον, ἡ κρατήσασα τὴν ἑτέραν λέλυκε,
ἵνα μὴ λυπεῖν μηδὲ παναντιοῦσθαι πρὸς τὴν δόξαν.
Ὅλως δὲ λογισμῷ μὴ ἀντιπεῖσθαι λογισμῷ δικαίντος,
οὐ γένους δυεῖν καὶ ἑτέρων αἰσθήσεις, ἀλλὰ ἑνὸς τινος ἐν
διαφόροις γεγομένης φαντασίαις· ὅταν δὲ τὸ ἄλογον μά-
χηται τῷ λογισμῷ, μήτε κρατῆν ἀλύπως μήτε κρα-
τεῖσθαι πέφυκε, εὐθὺς ὡς δύο δίχα τῇ μάχῃ τὴν D
ψυχὴν, καὶ ποιεῖ τὴν διαφοράν. πρόδηλον.

η'. Οὐ μόνον τοίνυν ἀπὸ τῆς μάχης, ἀλλ' ὁπόταν ἤτ-
τον ἀπὸ τῆς ἀκολασίας καταίδοί τις ἂν τὴν παθητικὴν
ἀρχὴν τῆς λογικῆς οὖσαν ἑτέραν. Ἐπεὶ γὰρ ὅτι μὴν

C. 3. μονὴ—ἐναντίων παθῶν] Prius habet Baſ. Xyl. pro vulgato μόνη. Alterum cum Anon. et varia lectione Editionis Gr. Lat. ad calcem, mutem in ἐναντίων παθῶν, vel ἐναντίων λόγων.

ad quas motus brutæ partis iſti non pertingunt, et quales omnino ſunt contemplatricis philoſophiæ: ubi æqualia in utramque partem ſentiendi ſunt momenta, ibi non judicium interponitur, ſed dubitatio relinquitur, quaſi inſtitio quædam cogitationis adverſus utramque partem affectæ: quod ſi in alteram partem aliquid decernatur, ſuperior inferiorem jam ſuſtulerit, ita ut ſententiæ conceptæ nihil adverſetur, neque moleſta porro ſit. Ut autem univerſe dicam, quoties ratio rationi videtur opponi, ſenſus non duarum diverſarum rerum repugnantiam arguit, ſed unius cujuſdam in diverſis viſis quod verſetur examinandis. Quando autem bruta pars contra rationem contendit, ubi ita natura comparatum eſt ut neque vincere, neque vinci citra moleſtiam poſſit, ſtatim animus quaſi in duas partes dirimitur, et manifeſta fit diſcordia.

VIII. Cæterum non tantum e pugna, ſed et ab iis quæ ſubſequuntur non minus expeditum eſt videre principium affectuum aliud eſſe a ratione. Cum enim fieri

ἐρᾷν εὐφυοῦς πρὸς ἀρετὴν καὶ γενναίου παιδός, ἔστι δὲ φαύλου καὶ ἀκολάστου, συμβαίνει δὲ ἡμῖν χρῆσθαι μὲν ἀλόγως πρὸς παῖδας αὐτοῦ καὶ γονεῖς, χρῆσθαι δὲ ὑπὲρ γονέων καὶ παίδων δικαίως πρὸς πολεμίους καὶ τυράννους· ὥσπερ ἔχει μάχης καὶ διαφορᾶς τὸ πάθος πρὸς τὸν λογισμὸν αἰσθησίς ἐστιν, ὅπως ἐνταῦθα πειθοῦς καὶ ἀκο-
E λουθίας, οἷον ὑπηρέτου καὶ συνεπιδιδόντος. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ γυναῖκα γήμας κατὰ νόμους ἀνὴρ ὀπτεύεται διανοεῖται πρέπειν καὶ σώζειν δικαίως καὶ σωφρόνως, χρόνῳ δὲ τῆς συνηθείας ἐντεκούσης πάθος αἰσθάνεται τῷ λογισμῷ τὸ φιλεῖν καὶ τὸ ἀγαπᾶν ὀπτευόμενον· ὥσπερ αὖ καὶ νέοι διδασκάλοις ἐντυχόντες ἀσείοις, ἐπὶ μὲν χρείᾳ τὸ πρῶτον ἔπονται καὶ ζηλοῦσιν, ὕστερον δὲ ᾗ φιλοῦσιν, ἀντὶ γνωρίμων καὶ μαθητῶν ἑρασταὶ καλούμενοι καὶ ὄντες· τὸ

E. 1. ὑπηρέτου ᾗ συνεπιδιδόντος] Prius putem mutandum in ὑπηρέτου vel ἐπιτρόπου: posterius, librarii vitio ut videtur, in συνεπιδιδόντος abiit in tribus Editionibus Gr. Latinis.

E. 1. Ἐπεὶ τοίνυν] Potius requiritur Ἔτι τοίνυν, quod recte monuit Reiskius.

E. 4. ἐντεκούσης—ἐπιτευόμενον] Assentior Meziriaco conjicienti, ἐντεινούσης—ἐπιτεινόμενον: ultimum hoc magis etiam requiro, quam anterius.

possit ut amet aliquis ingeniosum et bona ad virtutem indole puerum, possit etiam malum et impudicum: itemque uti ira improbe in liberos et parentes suos, juste pro iisdem adversus tyrannos et hostes: sicut ibi sentitur pugna perturbationis contra rationem et discordia: ita hic obsequii et tanquam affluentis atque adjuvantis motus accursus. Et vir probus, ubi legibus convenienter uxorem duxit, in eam cogitationem incumbit, quomodo possit cum ea recte et pudice vivere; temporis autem successu, ubi consuetudo amorem ingeneravit, sentit ratione dilectionem augescere. Et adolescentes ubi scitis præceptoribus se dederunt, principio eos usus gratia sectantur atque æmulantur, postmodo autem eos diligunt, ac de familiaribus discipulisque amatores et fiunt et dicuntur. Idemque in ci-

δ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ τοῖς ἄρχουσι, τοὺς πόλεσι χρησιμους, καὶ γείτονας, καὶ κηδεστάς· ἀρξάμενοι γὰρ ἀπὸ χρείας τινὸς καθημέρους ἀλλήλοις ὁμιλεῖν, ἔπειτα λανθάνουσιν εἰς τὸ φιλεῖν ὑποφερόμενοι, συνεπισπασαμένου τοῦ λογισμοῦ καὶ συναναπείσαντος τὸ παθητικόν. Ὁ δὲ εἰπών,

Αἰδώς τι· δισσαὶ δ' εἰσίν, ἡ μὲν οὐ κακή,
Ἡ δ' ἄχθος οἴκων·

ἆρ' οὐ δῆλός ἐστι συνηθημένος ἐν ἑαυτῷ τοῦτο τὸ πάθος πολλάκις, παρὰ τὸν λόγον ὄκνοις καὶ μελλήσεσι χαι- 449
ρούσης καὶ παράγματα λυμαινόμενον;

Θ'. Οἷς καὶ οὗτοι τρόπον τινὰ ἀφὸ τῆς ἀπάργειαν ὑπέκκοντες, αἰδοῖαν τὸ αἰσχύνεσθαι καλοῦσι, καὶ τὸ ἥδεσθαι χαίρειν, καὶ τοὺς φόβους εὐλαβείας· ζητῶ μὴν ἐδενὸς ἂν ἀπασαμένου τῆς εὐφημίας, εἰ τὰ αὐτὰ πάθη προσῆκεν μὴν τῷ λογισμῷ τούτοις καλοῦσι τοῖς ὀνόμασι, μαχόμενα δὲ καὶ βιαζόμενα τὸν λογισμὸν ἐκείνοις.

A. 3. ἰνάργειαν] Sic E. Mez. T. V. Vulgo, ἐνέργειαν.
A. 6. εἰ τὰ αὐτὰ] Sic B. E. P. Vulgo εἴτε αὐτά.

vitatibus uſu venit hominibus erga magiſtratum, vicinos, neceſſarios; poſtquam enim cœperunt neceſſitatis cauſa invicem pro officii ratione conſueſcere, paulatim deinde in amorem delabuntur, ratione ſecum trahente et parere ſibi docente eam partem quæ affectuum eſt ſedes. Qui vero dixit:

Et verecundia duplex eſt ipſa, quædam non mala eſt:
Altera autem familiarum onus eſt labeſque:—

nonne præ ſe fert quod ſentiat ſibi affectum iſtum ſæpe contra rationem cunctando tergiverſandoque occaſionem rerum gerendarum perdidiſſe?

IX. Quarum rerum iſti evidentia convicti, pudorem verecundiæ nomine afficiunt, voluptatem gaudii, metum cautionis: nemine profecto hanc honeſtorum pro odioſis vocabulorum uſurpationem culpaturo, ſi quidem eaſdem affectiones rationi ſe dedentes, honeſtis, ei repugnantes et vim facientes, odioſis appelle-

Ὅταν δὲ δακρύοις ἐλεγχόμενοι καὶ τρόμοις καὶ χρόας μεταβολαῖς, ἀντὶ λύπης καὶ φόβου δυσμάς τινας καὶ συνεύρσεις λέγωσι, καὶ ταραχὰς τὰς ἐπιθυμίας ἐπικοσμοῦσιν, σοφισταῖς δοκοῦσιν ἢ φιλοσόφοις δικαιώσεις καὶ
B ἀποδράσεις ἐκ τῶν πραγμάτων μηχανᾶσθαι διὰ τῶν ὀνομάτων. Καίτοι πάλιν αὐτοὶ τὰς τε χαρὰς ἐκείνας καὶ τὰς βουλήσεις καὶ τὰς εὐλαβείας, εὐπαθείας καλοῦσιν, οὐκ ἀπαθείας· ὀρθῶς οἰκεῖα χρώμενοι τοῖς ὀνόμασι· γάνει γὰρ εὐπάθεια ἔοικεν τὸ πάθος οὐκ ἀναιροῦντος, ἀλλὰ κοσμοῦντος καὶ τάττοντος ἐν τοῖς σωφρονοῦσιν. Οἱ δὲ φαῦλοι καὶ ἀκρατεῖς τί πάσχουσιν; ὅταν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα χρίναντες φιλεῖν, ἀντὶτοῦ ἐρωμένου καὶ τῆς ἐρωμένης μὴ δύνωνται, τὴν δὲ ἑταίραν καὶ τὸν κόλακα χρίναντες, εὐθὺς καὶ φιλῶσιν. Εἰ γὰρ τὸ πάθος ἐν κρίσει, ἔδει τῇ τοῦ φιλεῖν χρῆναι καὶ μισεῖν

A. 11. συνήρσεις] Mendosum videtur. Forte cum Anon. T. V. συνόσεις legendum: forte συνεκάρσεις. B. habet συν σεις mediis literis omissis et spatio relicto.

B. 8. κρίναντες φιλεῖν—κόλακα κρίναντες] Mez. κρίναντες χρῆναι φιλεῖν—κόλακα μισεῖν χρῆναι κρίναντες. Probabiliter.

rent nominibus. Quando autem lachrymis victi, et tremoribus, coloriſque mutationibus, loco doloris aut metus morſus quoſdam et conturbationes nominant, cupiditateſque ſtudii voce velant; videntur non philoſophicis, ſed ſophiſticis effugiis uti, dum moliuntur nominum ope res ipſas evitare. Et ſane rurſum ipſi dum gaudia iſta, et voluntates, et cautiones, non vacationes affectionum, ſed bonas affectiones appellant: vocabulis recte utuntur. Bona enim affectio fit, cum ratio non abolet affectum, ſed componit atque conſtituit in animo temperantis. Quid vitioſi et incontinentes? Ubi decreverunt ſe patrem ac matrem loco amaſii aut amaſiæ diligere velle, nequeunt hoc præſtare: ſi amicam aut adulatorem ſtatuerunt amare, illico etiam amant. At ſi idem eſſent judicium et affectus, o-

χρίσις, τὸ φιλεῖν ἔπεσθαι καὶ τὸ μισεῖν· νυνὶ δὲ συμβαίνει τἀναντία, ταῖς μὲν προηγουμένοις καὶ πάθεσι χρῆσθαι, ταῖς δὲ ἀπροαιρέτοις. Ἢ καὶ φασὶν αὐτοὶ τῶν πραγμάτων ἀλλοιαζομένων, καὶ πᾶσαν εἰς χρῆσιν πάθος, ἀλλὰ τὴν κινητικὴν ὁρμῆς βιαίας καὶ πλεοναζούσης· ὁμολογοῦντες ἕτερον εἶναι τὸ χρῆσιν καὶ τὸ πάθος ἐν ἡμῖν, ὥσπερ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον. Αὐτός τε Χρύσιππος ἐν πολλοῖς ὁριζόμενος τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἕξεις ἀκολουθητικὰς τῷ αἱρετῷ λόγῳ, δῆλός ἐστιν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ὁμολογεῖν ἀναγκαζόμενος ὡς ἕτερόν ἐστι τὸ ἀκολουθοῦν ἐν ἡμῖν καὶ ᾧ D ἀκολουθεῖ πειθόμενον, ἢ πάλιν μάχῃ μὴ πειθόμενον.

ι. Ἴσα τοίνυν τὰ ἁμαρτήματα πάντα καὶ πάσας πεφυκέναι τὰς ἁμαρτίας, εἰ μὴ ἄλλῃ τῳ παρῆται τὸ ἀληθές, οὐκ ἔστι χωρὶς τοῦ παρόντι διελέγχειν· οἱ δὲ τοῖς πλείοσι φαίνονται κομιδῇ φορτικὴν τὴν ἐναργειαν

C. 6. τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον.] Ita omnes libri. At Steph. et hinc ductæ tres Græco-Latinæ, vitiose ὥσπερ τὸ κινούμενον.

portuit decreto amandi aut odiendi ſtatim amorem aut odium comitari: nunc contrarium evenit, affectu quibuſdam judiciis obſequente, quibuſdam refragante. Hinc eſt quod ipſi rebus cogentibus pronuntiant, non omne judicium eſſe perturbationem, ſed id demum quod excitet appetitum violentum atque nimium: fatentes ſcilicet aliud eſſe in nobis quod judicat, aliud quod afficitur: ſicut aliud eſt quod movet, aliud quod movetur. Et ipſe Chryſippus multis locis definiens tolerantiam et continentiam habitus qui obſequantur rationi deligenti; prodit ſe rebus ipſis eo adactum fuiſſe, ut fateretur aliud in nobis eſſe id quod obſequitur, ab eo cui vel obſequitur dicto audiens, vel repugnat non parens.

X. Porro cum omnia peccata paria, omnia delicta æqualia faciunt, an etiam alias a veritate diſcrepent, arguere in præſentia non eſt tempeſtivum: certe in pleriſque videntur admodum contra evi-

ἐνιςάμθοι τῷ λόγῳ. Πᾶν μθὺ γὰρ πάθος ἁμαρτία κατ' αὐτός ἐςι, καὶ ὁ πᾶς λυπέμθος ἢ φοβέμθος ἢ ἐπιθυμῶν, ἁμαρτάνει. Μεγάλαι δὲ τῶν παθῶν διαφοραὶ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὁρῶνται. Τίς γὰρ ἂν φαίη τὸν Δόλωνος φόβον ἴσον εἶναι τῷ Αἴαντος, ἐντροπαλιζομένου καὶ βάδην ἀπιόντος ἐκ τῶν πολεμίων, ὀλίγον χρόνου γενὸς ἀμείβοντος; ἢ τὴν Πλάτωνος ὅτι Σωκράτει τελευτήσαντι λύπην, τὴν Ἀλεξάνδρου δὲ Κλεῖτον, ἑαυτὸν ἀνελεῖν ὁρμήσαντος; Ἐπιτείνονται γὰρ οὐ μετρίως καὶ τῷ θαυμαζομένῳ λόγον αἱ λύπαι· καὶ τὸ παρ' ἐλπίδα σύμπτωμα, τῷ κατὰ λόγον ὀδυνηρότερον· εἰ τερατδκῶν εὐημερούντα καὶ θαυμαζόμθον ὄψεθαι, πύθοιτο κατεγρεκλωμθόν, ὡς Φιλώταν Παρμθνίων. Θυμῷ δὲ τίς ἂν εἴποι τοὺς Ἀνάξαρχον ἴσῳ κεχρῆθαι Νικοκρέοντα καὶ πρὸς Φιλήμονα Μάγαν, ἀμφοτέρους λοιδορηθέντας ὑπ' αὐτοῦ; ὁ μθὺ γὰρ ὑπέρογις σωκρατῆς κατέπιωτε καὶ κατέκοπτεν

dentiam ratiocinari. Sunt enim ex ipſorum ſententia omnes perturbationes ſive affectus, peccata: et quicunque dolet, metuit, concupiſcit, is peccat. At vero magna ſunt affectuum, pro eo atque magis minuſve afficimur, diſcrimina. Quis enim dixerit metui Dolonis parem fuiſſe Ajacis metum, retro pedem referentis, et pedetentim ex hoſtibus recedentis, ſenſimque genu genui præponentis? Aut dolorem quem morte Socratis cepit Plato, ei quem Alexander, ubi propter Cliti necem manus ſibi ipſe inferre eſt aggreſſus? Intenduntur enim dolores non mediocriter eo quod nec opinantibus contingit: inſperatique caſus acerbiores iis ſunt, quos ſuſpicari aliquis eventuros potuit: verbi gratia, ſi quis eum, quem lætis rebus florentem ac in admiratione hominum viventem ſperabat ſe viſurum, excarnificatum eſſe audiat, ut Philotam Parmenio. Quis autem affirmet eadem ira in Philemonem a Maga, qua in Anaxarchum a Nicocreonte deſævitum fuiſſe, eadem quidem in cauſa, quod eſſent ab iis convicio proſciſſi? nam Anaxarchum

σκεῖνον· ὁ δὲ τῷ Φιλήμονι τὸν δήμιον σκέλβυσεν ὀπὶ τ τραχηλον ὀπιθεῖναι γυμνὶὼ τὴν μάχαιραν, εἶτα ἀφεῖναι. Διὸ καὶ νεῦρα τῆς ψυχῆς τὸν θυμὸν ὁ Πλάτων προσεῖπεν, ὡς ὀπιτεινόμθνόν τε παιρίᾳ καὶ παρότητι χαλώμενον. Ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τοιαῦτα διαχρεόμθνοι, τὰς ὀπιτάσεις τῶν παθῶν καὶ τὰς σφοδρότητας, ἃ φασι γίνεσθαι κῦ τὴν κρίσιν, ἐν ᾗ τὸ ἁμαρτητικὸν, ἀλλὰ τὰς λήξεις καὶ τὰς συστολὰς καὶ διαχύσεις εἶναι τὰς τὶ μᾶλλον ἢ τὸ ἧττον τῷ λόγῳ δεχομθνάς. Καίτοι ἢ περὶ τὰς κρίσεις φαίνον᾽ γινόμθνα διαφοραί· τὶω τε γὸ πενίαν οἱ μὲ ὃ κακὸν, οἱ δὲ ἢ μέγα κρίνεσι κακὸν, οἱ δὲ γε ἢ μέγιστον, ὥστε καὶ κῦ τ περιῶν καὶ κῦ τ θαλάττης ὠθεῖν ἑαυτύς· τὸν τε θάνατον οἱ μὲ ἀγαθῶν στερήσει μόνον, οἱ δὲ, καὶ τιμωρίαις αἰωνίοις ὑπὸ γῆν, καὶ κολασμοῖς φρικώδεσι, κακὸν εἶναι νομίζεσιν· ἥ τε τῦ σώματος ὑγεία

A. 2. λήξεις] δόξεις conjicit Camerarius, ut et Amiot. vertit. Forte verius corrigatur δόξας.

A. 3. τῷ λόγῳ δεχομένας] Mez. τῷ ἀλόγῳ δεχομένας.

piſtillis ferreis contudit Nicocreon; Magas Philemonis cervicibus nudum imponi a lictore gladium juſſit, deinde eum dimitti. Itaque iram Plato nervos animi cognominavit; qui et intenderentur acerbitate, et laxarentur manſuetudine. Hæc et alia id genus illi ut amoliantur, contentiones, et vehementiam affectuum negant fieri ſecundum judicium, quod errori ſit obnoxium: exitus, et contractiones, et diffuſiones aiunt eſſe, quæ ratione majores minoreſve fiant. Enimvero differentiæ judiciorum ſatis apparent. Paupertatem enim alii malum non eſſe cenſent, alii magnum: ſunt qui maximum, ut ejus evitandæ gratia de ſaxis et in mare ſe præcipitare homo debeat. Et mortem alii bonorum duntaxat amiſſione, quidam æternis porro infra terram pœnis, horrendiſque ſuppliciis malum eſſe arguunt. Bonam valetudinem corporis ſunt qui ut naturæ conveni-

τοῖς μὴ ὡς καλὰ φύσιν καὶ χρήσιμον ἀγαπᾶται, τοῖς
B δὲ πᾶσι ὄντων δοκεῖ μέγιστον ἀγαθόν, οὔτε γὰρ πλούτου
χάριν ἢ τεκέων, οὔτε τᾶς ἰσοδαίμονος ἀνθρώποις βασι-
ληίδες ἀρχᾶς, τελοῦντες δὲ καὶ τὰν Ἀρετὰν ἀνω-
φελῆ καὶ ἀνόητον ἡγοῦνται, τᾷ ὑγιαίνειν μὴ παρόντος·
ὥστε φαίνεσθαι καὶ περὶ τὰς κρίσεις αὐτὰς, τὰς μὲν
μᾶλλον, τὰς δὲ ἧττον ἁμαρτάνοντας. Ἀλλὰ οὐ τοῦτο
νῦν διελεγκτέον, ἐκεῖνο δὲ ἐκ τούτου λοιπόν, ὅτι συγ-
χωροῦσι καὶ αὐτοὶ τῆς κρίσεως ἕτερον εἶναι τὸ ἄλογον·
καθ' ὃ φασι γίνεσθαι τὸ πάθος σφοδρότερον καὶ μεῖ-
ζον, ἐρίζοντες περὶς τοὔνομα καὶ τὸ ῥῆμα, τὰ δὲ πρά-
γματα διδόντες τοῖς διαφέρειν τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον
C τᾶ λογιζομένου καὶ κρίνοντος ἀποφαινομένοις. Ἐν δὲ τοῖς
περὶ Ἀνομολογίας ὁ Χρύσιππος εἰπὼν ὅτι τυφλόν ἐστιν
ἡ ὀργή, καὶ πολλάκις μὲν οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν τὰ ἐκφανῆ,
πολλάκις δὲ τοῖς καλαμβανομένοις ὑπαπατᾷ· μι-

B. 2. τᾶς ἰσοδαίμονος—ἀρχᾶς] Ita Ald. In Baſ. et Xyl. τᾶς in τὰς abiit. Steph. pejus etiam τᾶς—ἀρχάς. Locus ex Pæane Ariphronis ap. Athen. XVII. fin.

B. 7. διελεγκτέον] Sic B. Vulgo, διαλεκτέον.

entem utilemque rem amplectuntur: aliis omnium rerum optima videtur, utpote ſine qua nihil juvent divitiæ, nihil liberi, nihil regia, quæ diis (ut ille ait) æquat poteſtas, ad extremum ipſam quoque virtutem ea abſente inutilem eſſe pronunciant: ut appareat in judicando alios magis, alios minus peccare. Sed de hoc nunc non eſt locus diſſerendi. Hoc autem ſumendum eſt, ipſos etiam concedere aliud quam judicium eſſe brutum illud, quo affectus fiat vehementior ac major: ac dum de vocabulo litigant, rem ipſam dare iis qui affectibus obnoxiam ac rationis expertem partem differre affirmant a ratiocinante et judicante. Jam Chryſippus in iis quæ de Anomologia ſcripſit, poſtquam iram eſſe cæcam pronuntiavit, quæ ſæpenumero res conſpicuas videre non ſinat, ſæpe ea quæ jam apprehendimus ob-

χρὸν προελθών, " Τὰ δὲ ἐπιγινόμενα (φησὶ) πάθη, " ἐκκρούει τὰς λογισμὰς, καὶ τὰ ὡς ἑτέρως φαινόμενα, " βιαίως προωθοῦντα ἐπὶ τὰς ἐναντίας πράξεις" εἶτα ἐξῆται μάρτυρι τῷ Μενάνδρῳ, λέγοντι,

Οἵ μοι τάλας ἔγωγε, σὺ ποτε φρένες
Ἡμῶν ἐκεῖνοι ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν χρόνον, οὐ ταῦτ' ἀλλ' ἐκεῖνα αἱρούμεθα. D

καὶ πάλιν ὁ Χρύσιππος προελθών, " Τῷ λογικῷ (φη- " σὶ) ζώῳ φύσιν ἔχοντος προηγεῖσθαι εἰς ἕκαστα τῷ λό- " γῳ, καὶ ὑπὸ τούτου κυβερνᾶσθαι, πολλάκις ὑπο- " φέρεσθαι αὐτὸν ἡμᾶς, ἄλλῃ βιαιοτέρᾳ φορᾷ χρωμέ- " νους" ὁμολογῶν τὸ συμβαῖνον ἐκ τοῦ προῆς τὸν λόγον τῷ πάθους διαφορᾶς. Ἐπεὶ καὶ γελοῖόν ἐστιν, ἢ φησι Πλάτων, αὐτόν τινα λέγειν αὐτῷ κρείττονα, καὶ πάλιν χείρονα· καὶ τὸ μὲν, κρατοῦντα ἑαυτοῦ, τὸν δὲ, μὴ κρα- τοῦντα.

ια'. Πῶς γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν αὑτοῦ κρείττονα εἶ) καὶ

D. 1. Τὸν χρόνον—αἱρούμεθα] Legendum ut Bentleius p. 93, et diu ante eum Meziriacus, correxit: Τὸν χρόνον· ὃτ' οὐ ταῦτ', ἀλλ' ἐκεῖν' ἠρούμεθα.

ſcuret: paulo poſt, *Oborti enim*, inquit, *affectus rationes explodunt, et ea quæ judicium ab iis diverſa ſtatuit, vique ad contrarias his actiones propellunt.* Deinde Menandri utitur teſtimonio, ſic loquentis:

Me miſerum: ubi mens mea in noſtro corpore
Fuit iſto tempore? non equidem hoc decreveram,
Sed ab hoc aliud longe diverſum.—

Progreſſuſque longius, *Ea*, inquit, *natura eſt animalis ratione præditi, ut in ſingulis rebus ratione uti, ab eaque gubernari poſſit: ſæpe tamen eam aſpernatur, alio motione violenta impellente:* nimirum fatens id quod fit ex diſſenſione affectus cum ratione. Etenim ridiculùm fuerit, quod Plato ait, unumquemque ſeipſo alias meliorem, alias deteriorem eſſe, et modo vincere ſeipſum, modo a ſeipſo vinci.

XI. Quomodo enim fieri hoc poteſt, niſi unuſquiſque duplex quodammodo ſit, et in

χείρονα; ἢ κρατεῖν ἅμα καὶ κρατεῖσθαι; μὴ τρόπον τινὰ
Ε δυεῖν πεφυκότος ἑκάστου, καὶ τὸ μὲν χεῖρον οἰκεῖον αὐτῷ, τὸ
δὲ βέλτιον ἔχοντος; οὕτω γὰρ ὁ μὲν τοῦ βελτίονος ὑπη-
κόῳ τῷ χείρονι χρώμενος, ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ καὶ κρείτ-
των ἐστίν· ὁ δὲ τῷ ἀκολάστῳ καὶ ἀλόγῳ τῆς ψυχῆς
ἐπόμενον θεωρῶν καὶ ὑπηρετοῦν τὸ χεῖρον, ἥττων ἑαυ-
τοῦ καὶ ἀκρατὴς λέγεται, καὶ πρὸς φύσιν διακείμενος.
Φύσει γὰρ πεφυκὸς θεῖον ὄντα τὸν λογισμὸν, ἡγεῖσθαι
καὶ ἄρχειν τοῦ ἀλόγου, καὶ τὴν γένεσιν αὐτόθεν ἔχοντος ἐκ
τοῦ σώματος· ᾧ καὶ συνεξομοιοῦσθαι καὶ κοινωνεῖν παθῶν
Ε καὶ ἀναπίμπλασθαι πέφυκεν, ἐνδεδυκὸς ἄνωθεν καὶ κα-
ταμεμιγμένον, ὡς δηλοῦσιν αἱ ὁρμαὶ πρὸς τὰ σωματι-
κὰ καὶ κινήσεις, καὶ σφοδρότητας ἐν ταῖς τοῦ σώματος με-
ταβολαῖς καὶ ἀνέσεις λαμβάνουσαι. Διὸ νέοι μὲν καὶ
ὀξεῖς καὶ ἰταμοὶ πρός τε τὰς ὀρέξεις ἀφάπτουσι καὶ οἰστρώ-
δεις αἵματος πλήθει καὶ θερμότητι· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις

E. 9. ᾧ ξ συνεξομοιοῦσθαι—ἐνδεδυκὸς—καταμεμιγμένον·] ᾧ pro vulgato ὃ recepi ex P. Pol. Schott. Anon. Mez. Tum vero corrigendum mox, ἐνδεδυκὸς —καταμεμιγμένος: ita reddidit Camerar.

ſeſe aliquid præſtantius, aliquid deterius habeat? ita enim ſui potens ac præſtantior ſeipſo erit, ſi deteriorem partem meliori habeat obedientem: qui vero intemperanti ac brutæ parti patitur obſequi et inſervire principem facultatem, is ſeipſo inferior; incontinens, et ſecus quam natura poſtulat affectus dicitur. Natura enim vult, ut ratio, quæ divina eſt, imperet brutæ parti quæ ex ipſo corpore ortum habet, ideoque in illud demerſa et contemperata ſimilis ejus ſit, corporeiſque referta affectibus. Demonſtrant hoc impetus concupiſcentiæ, qui pro modo corporis incitantur, ac ſecundum ejus mutationes vel concitatiores vel languidiores fiunt. Et hæc eſt cauſa quod adoleſcentum cupiditates ob copiam et calorem ſanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rabidæ ſunt: ſenibus quia principium concupiſcentiæ cir-

ἡ περὶ τὸ ἧπαρ ἀρχὴ τῆς ἐπιθυμητικῆς καταβέβηκεν, ἢ γίνεται μικρὰ ἢ ἀσθενής· ἰσχύει δὲ μᾶλλον ὁ λόγος τῆς παθητικῆς τῷ σώματι συναπομαραινομένης. Τοῦτο δὲ ἀμέλει καὶ τὰς τῶν θηρίων ἤθοποιεῖ περὶς τὰ πάθη φύσις. Οὐ γὰρ ὀρθότητι δοξῶν, οὐδὲ φαυλότητι δήπου, τοῖς μὲν ἀλκαὶ καὶ ὁρμαὶ πρὸς τὰ φαινόμενα δεινὰ παρίστανται, τοῖς δὲ ἀμηχανοι πλοῖαι καὶ φόβοι τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ αἱ περὶ τὸ αἷμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα δυνάμεις τὰς τῶν παθῶν διαφορὰς ποιοῦσιν, ὥσπερ ἐκ ῥίζης, τῆς παθητικῆς τῆς σαρκὸς ἀναβλαστάνοντος καὶ συναναφέροντος τὴν ποιότητα καὶ τὴν κρίσιν. Τῷ δὲ ἀνθρώπῳ ταῖς μὲν παθητικαῖς ὁρμαῖς τὸ σῶμα συμπαθῶν καὶ συγκινούμενον ἐλέγχουσιν ὠχρότητες, ἐρυθήματα, τρόμοι, πηδήσεις καρδίας, διαχύσεις αὖ πάλιν ἐν ἐλπίσιν ἡδονῶν καὶ προσδοκίαις· ὅταν δὲ μὴ μετὰ πάθους ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ κινῆται τὸ διανοητικόν, ἡσυχίαν ἄγει τὸ σῶμα καὶ κατέστησεν, οὔτε κοινωνῶν, οὔτε μεῖον 45[illegible]

A. 7. κρίσιν] Legendum κρᾶσιν, cum Cameratio.

ca jecur reſtinctum eſt ac debilitatum, magis viget ratio, elangueſcente una cum corpore affectuum capace parte. Hoc ipſum ſcilicet eſt, quod brutorum animalium mores et affectus format. Non enim opinionum alia bonitate, alia pravitate robur et audaciam, vel contra metum trepidationemque ingentem ſortiuntur: ſed facultates ſanguinis, ſpiritus, et corporis, diſcrimina faciunt affectuum: quia pars eorum capax e carne tanquam radice enaſcens, qualitatem propenſionemque talem ſecum effert. Hominis autem impetibus ab affectu ortis etiam corpus una affici atque cieri, convincunt pallores, rubores, tremores, ſaltatio cordis, rurſumque diffuſio in expectatione voluptatum. At vero cum ipſa per ſe mens abſque ullo affectu movetur, tum corpus quieſcit ac conſiſtit placide: nihil commune nimirum

ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῆ φρονήσει, εἰ τῷ μαθηματικῷ συνεφάπλοιτο, μηδὲ συμπαραλαμβάνοι τὸ ἄλογον· ὥστε καὶ τούτῳ δύο ὄντα δηλοῦσθαι καὶ διαφέροντα ταῖς δυνάμεσιν ἀλλήλων.

ιβ'. Καθόλου δὲ τῶν ὄντων αὐτοί τε φασι καὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι τὰ μὲν ἔξει διοικεῖται, τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ ἀλόγῳ ψυχῇ, τὰ δὲ καὶ λόγον ἐχούσῃ καὶ διάνοιαν· ὧν ὁμοῦ τι πάντων ὁ ἄνθρωπος μετέχει, καὶ γέγονεν ἐν πάσαις c ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς· καὶ γὰρ ἕξει συνέχεται, καὶ φύσει τρέφεται, καὶ λόγῳ χρῆται καὶ διανοίᾳ. Μέτεστιν οὖν καὶ τῷ ἀλόγῳ, καὶ σύμφυτον ἔχει τινὰ τῷ πάθους ἀρχήν, οὐκ ἐπεισόδιον ἀλλὰ ἀναγκαίαν οὖσαν, οὐδὲ ἀναμφίλεκτον παντάπασιν, ἀλλὰ θεραπείας καὶ παιδαγωγίας δεομένην. Ὅθεν οὐ Θρᾴκιον οὐδὲ Λυκούργειον τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐστὶ, συνεκκόπτειν καὶ συνδιαφθείρειν τὰ ὠφέλιμα τοῖς βλαβεροῖς τῷ πάθους, ἀλλὰ ἥπερ ὁ φυτάλμιος θεὸς καὶ ἡμερίδης, τὸ ἄχρειον κολοῦσαι, καὶ ἀφελεῖν

B. 5. εἰ τῷ μαθηματικῷ] Forte, εἰ μὴ τῷ παθητικῷ· ut Reiſk.

cum ea mentis actione habens: quæ ſi mathematicam conſiderationem ſuſcipit, non adſciſcit brutam partem ſibi. Quo ipſo oſtenditur duas animi partes eſſe, facultatibus differentes.

XII. In univerſum autem quidquid eſt, id conſtat, ac ne ipſi quidem negant, vel habitu aliquo gubernari, vel natura, vel bruta anima, vel rationem habente: quorum ſimul omnium particeps eſt homo, omnibuſque iſtis ſubjectus eſt differentiis; nam et habitu continetur, et natura nutritur, et ratione utitur. Itaque etiam brutum aliquid in ſe, et principium innatum habet perturbationum, non extrinſecus ſubiens, ſed neceſſarium: et quod non exſcindendum omnino ſit, ſed cultura atque diſciplina indigeat. Itaque non Thracico aut Lycurgeo modo agit ratio, ut affectuum utilia ſimul cum damnoſis exſcindat: ſed ut Phytalmius et Hemerides, (id eſt proſper frugum

τὴν ἀμετρίαν· εἶτα πλανᾶσθαι καὶ ἁμαρτάνειν καὶ ἀδικεῖσθαι τὸ χρή-
σιμον. Οὔτε γὰρ οἶνον, οἱ φοβούμενοι τὸ μεθύειν, ἐκχέ-
ουσιν, οὔτε πάθος, οἱ δεδιότες τὸ παραπτικόν, ἀναιροῦσιν,
ἀλλὰ κεραννύουσι. Καὶ γὰρ καὶ βοῶν καὶ ἵππων τὰ πη-
δήματα καὶ τοὺς ἀφιππασμοὺς οὐ ταῖς κινήσεις οὐδὲ ταῖς
ἐνεργείαις ἀφαιροῦσι· καὶ τοῖς πάθεσι δεδαμασμένοις χρῆ-
ται καὶ χειροήθεσιν ὁ λογισμός, οὐκ ἀνδρίσας οὐδὲ
ἐκτεμὼν παντάπασι τῆς ψυχῆς τὸ ὑπηρετικόν·

Ὑφ' ἅρμασι γὰρ ἵππος,

ὡς φησι Πίνδαρος,

Ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς. Κάπρῳ δὲ βωλείοντα φόνον,
Κύνα χρὴ πλάθυμον ἐξευρεῖν.

Ὧν πολὺ χρησιμώτερα τὰ τῶν παθῶν θρέμματα τῷ λο-
γισμῷ συμπαρόντα καὶ συνεπιτείνοντα ταῖς ἀρεταῖς· ὁ θυμὸς
τῇ ἀνδρείᾳ, μέτοχος ὤν· ἡ μισοπονηρία τῇ δικαιοσύνῃ· καὶ

D. 11. βωλείοντα] Sic Steph. nec diſſentiunt B. Venet. 3. In ceteris Ald. Baſ. Xyl. E. Venet. 1. 2. eſt βωλείοντι. Illud prætulerim. Conf. infra, p. 472. C.

atque de ſylveſtribus ſativa redigens deus,) tantum immoderatam auferat feritatem: ac deinde quod reliquum eſt circurare, et ad vitæ commoda convertere. Quo enim pacto ii qui ab ebrietate ſibi metuunt, non effundunt vinum, ſed diluunt: ita affectus non abolent qui perturbationes timent, ſed iis moderantur. Ita boum etiam, equorumque non motus, non opera, ſed petulantiores ſaltus frænique rejectionem auferunt: et affectibus ſubactis ac cicuribus utitur ratio, non plane enervans aut evellens ex animo partem miniſteriis ejus deſtinatam. Pindari eſt, *ſub curru equum, ad aratrum bovem prodeſſe: aprum autem qui velit venari, ei laboris tolerantem canem eſſe inveniendum.* Multo autem his utiliores ſunt affectuum fœtus, rationi præſto ubi ſunt, eique ad Virtutem enitenti opem ferunt. Sic moderata ira fortitudini adjumento eſt, odium in malos juſtitiæ, ac

ἡ νέμεσις ὑπὲ τὺς παρ' ἀξίαν εὐτυχῦνζας, ὅταν ἅμα ἀνοίᾳ ϗ ὕβρει φλεγόμθνοι τ ψυχλὺ ὑπερέσεως δέωνται. Φιλίας δὲ φιλοτοργίαν, ἢ φιλανθρωπίας ἔλεον, ἢ τὸ συγχαίρειν ϗ συναλγεῖν εὐνοίας ἀληθινῆς, οὐδὲ βελόμθνος ἄν τις ἀπαυάσφεν οὐδὲ ἀποτήξειεν. Εἰ δὲ οἱ τὸν ἔρω-
F τα τῇ ἐρωτομανίᾳ συνεκβάλλοντες ἁμαρτάνθσιν, οὐδὲ οἱ τὺ ὑπθυμίαν ἀφ' τὺ φιλαργυρίαν φέροντες καταρθῶσιν· ἀλλ' ὅμοιόν τι πεφύκθσι τοῖς τὸ πέχειν, διὰ τὸ πεφαντάσειν, ϗ τὸ βάλλειν ἀφ' τὸ ὑπερβάλλειν ἀναιρῶσι, ϗ πρὸς τὸ ᾄδειν τοπρῶπαν ἀφ' ὃ ἀπᾴδειν ἀπεχθῶς ἔχουσιν. Οἷον γὰ ἐν φθόγγοις μθσικὴ τὸ ἐμμελὲς οὐκ ἀναιρέσ βαρύτητος ϗ ὀξύτητος, σὶ δὲ σώμασιν ἰατρικὴ τὸ ὑγιεινὸν, ὐ φθρᾷ θερμότητος ϗ ψυχρότητος ἀλλὰ συμμετρίαις ϗ ποσότησι κεραθέντων ἀφῃρέζε), τοιῦ σὶ ψυχῇ τὸ ναιῶν, ἐγλενομθνης ὑπὸ λόγυ ζαῖς παθη-

F. 10. τὸ ναιῶν] Forte τὸ οἰκεῖον. Camerarius conjecit τὸ ἐθικόν. Venet. 1. a prima manu habet τὸν οἶκον.

juſta indignatio adverſus nullo ſuo merito rebus ſecundis elatos, quando hi dementia ſimul atque petulantia inflammatis animis coercitione opus habent. Jam ab amicitia naturalem ad diligendum propenſionem, ab humanitate miſericordiam, a vera benevolentia gaudere una atque dolere, ne ſi velis quidem, avellere ullo poſſis modo. Præterea ſi peccant qui una cum inſano amore omnem tollunt amorem; non recte agunt, qui propter avaritiam omnes etiam alias damnant appetitiones: ſed perinde agunt, ac ſi quis curendum, quod aliquando impingatur, aut jaciendum neget, quia nonnunquam a ſcopo aberretur, aut canendum, quod interdum inſcite canatur. Enimvero ſicut muſica in ſonis concentum non acutorum ac gravium vocum exſtirpatione, in corporibus medicina ſanitatem non internecione caloris aut frigoris, ſed proportione contemperationis quærunt atque conficiunt: ita in animo etiam rationi victoria paratur,

πικρῖς δυνάμεσι καὶ κινήσεσιν ἐπιτεταμένας καὶ μετεώρους. Οἰδοῦντι γὰρ ἔοικε καὶ φλεγμαίνοντι σώματι τὸ θερμαλγὲς καὶ θερμαρὲς καὶ θερμόφοβον τῆς ψυχῆς, οὐ τὸ χαίρειν, οὐδὲ τὸ λυπεῖσθαι, οὐδὲ τὸ φοβεῖσθαι· καὶ καλῶς Ὅμηρος, εἰπών,

Τῷ δ' ἀγαθῷ οὔτ' ἂρ τρέσσεται χρὼς, οὐδέ τι λίην
Ταρβεῖ,——

τὸ φόβον οὐκ ἀφεῖλεν, ἀλλὰ τὸ ἄγαν φόβον· ὅπως ἀνδρεία μὴ ἀπόνοια, καὶ θαρραλέότης μὴ θρασύτης γένηται. Διὸ καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς, τὸ ἄγαν ἀφαιρετέον ἐπιθυμίαν, καὶ περὶ τὰς ἀμύνας, τὸ ἄγαν μισοπονηρίαν· οὕτω γὰρ ὁ μὴ ὀργὴν ἀνάλγητος, ἀλλὰ σώφρων· ὁ δὲ, δίκαιος, οὐκ ὠμὸς οὐδὲ πικρὸς ἔσται. Τῶν δὲ παθῶν πάντα πάσιν ἀναιρε- B θέντων, εἰ καὶ δυνατὸν ἐστιν, οὐ πολλοῖς ἀργότερος ὁ λόγος καὶ ἀμβλύτερος, ὥσπερ κυβερνήτης, πνεύματος ἐπιλιπόντος. Ταῦτα δὲ ἀμέλει καὶ οἱ νομοθέται σκοπιδόντες,

A. 2. περίφοβον] Sumſi ab Anon. T. V. Vulgo, περίλυπον.
B. 2. εἰ καὶ δυνατόν ἐστιν, ἐν πολλοῖς—] Legendum ac diſtinguendum, εἴ γε δυνατὸν, ἔσται ἐν πολλοῖς: ultimum item monuit Camerar.

cum ea perturbationibus modum mediocritatemque impoſuit. Animus enim nimio dolore aut gaudio correptus, ſimilis eſt corpori affluxu humoris alicujus ſupervacanei tumenti atque inflammato, non ipſum gaudium aut dolor. Et præclare Homerus his verbis,

Semper at eſt forti color idem: nec grave illum
Pertentat metus:—

non metum ademit, ſed nimium metum: ut fortitudo non in væcordiam, aut fiducia in temeritatem abeat. Sic etiam circa voluptatem nimiæ cupiditates, et in vindicandis flagitiis nimium in malos odium tollantur: et habebis temperantem, qui tamen non omnis ſenſus voluptatum ſit expers, juſtumque citra ſævitiam et acerbitatem. Adde, quod ſi omnino evelli ex animis affectus poſſint multorum, eorum ratio hebetior fieret atque otioſior: ſicut gubernator vento ceſſante non admodum habet quod agat. Atque hæc, ut apparet, obſervantes legum

ἐμβάλλουσιν εἰς τὰς πολιτείας καὶ φιλοτιμίαν καὶ ζῆλον πρὸς ἀλλήλους, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους καὶ σάλπιγξι καὶ αὐλοῖς ἐπεγείρουσι καὶ αὔξουσι τὸ θυμοειδὲς καὶ μάχιμον. Οὐ γὰρ μόνον ἐν ποιήμασιν, ἢ φησιν ὁ Πλάτων, τὸν τεχνίτην καὶ διακριβωμένον ὁ μεσόληπτος καὶ κατάσχετος ἀποδείκνυσι γελοῖον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς μάχας τὸ παθητικὸν καὶ τὸ ἐνθουσιῶδες ἀνυπόστατόν ἐστι καὶ ἀήττητον· ὃ καὶ τοὺς θεοὺς Ὅμηρος ἐμποιεῖν φησι τοῖς ἀνθρώποις,

Ὡς εἰπὼν, ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν·

καὶ,

Οὐχ ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται·——

καθάπερ ὄρμημα τῷ λογισμῷ καὶ ὄχημα τὸ πάθος προσπλέκας. Αὐτός γε μὲν τούτους ὁρᾷν ἐστι, πολλάκις μὲν ἐπαίνοις τοὺς νέους παροξύνοντας, πολλάκις δὲ νουθεσίαις κολάζοντας· ὧν τῷ μὲν ἔπεται, τὸ ἥδεσθαι, τῷ δὲ τὸ λυπεῖσθαι· καὶ γὰρ ἡ νουθεσία καὶ ὁ ψόγος ἐμ-

conditores, in civitate ambitionem æmulationemque excitant, adverſus hoſtes autem tubis etiam ac tibiis inſtigant, augentque irarum ardores et pugnandi cupiditatem. Non enim in poëſi duntaxat, ſicut eſt apud Platonem, artifex et accuratiſſime formatus, ridiculus eſſe oſtenditur ab eo qui furit divino Muſarum inſtinctu impulſus: ſed in prœliis etiam animo concitati ac furore correpti ſubſiſti ſuperarique nequeunt: qualem inſtinctum Homerus ait a diis homini inſeri,

Sic ait, atque duci permagnas flamine vires
Inſeruit.—

et rurſum:

Non abſque inſtinctu furit hic ita numinis.—

nimirum quod Dii quaſi incitamentum et vehiculum quoddam rationi affectum apponant. Ipſos adeo illos, contra quos nobis eſt ſermo, videmus in eo eſſe, ut ſæpenumero et laudando adoleſcentes excitent atque propellant, et caſtigando coërceant quorum alterum delectatio, alterum dolor ſubſequitur: correctio enim et reprehenſio pœniten-

ποιεῖ μετάνοιαν ἢ αἰσχύνην, ὧν τὸ μὲν λύπη τῷ γένει, τὸ δὲ φόβος ἐστὶ· ἢ τύττις μάλιστα χρῶνται πρὸς τὰς ἐπανορθώσεις. Ἦ καὶ Διογένης, ἐπαινεθέντος Πλάτωνος, Τί δὲ ἐκεῖνος, εἶπεν, ἔχει σεμνὸν, ὃς τοσοῦτον χρόνον φιλοσοφῶν, οὐδένα λελύπηκεν; Οὐ γὰρ ὅπως τὰ μαθήματα φαίη τις ἂν, ὡς ἔλεγε Ξενοκράτης, λαβὰς εἶναι φιλοσοφίας, ὡς τὰ πάθη τῶν νέων, αἰσχύνην, ἐπιθυμίαν, μετάνοιαν, ἡδονὴν, λύπην, φιλοτιμίαν· ὧν ἐμμελῶς καὶ σωτήριον ἁφὴν ἀπόμνυσι ὁ λόγος καὶ ὁ νόμος, εἰς τοὐμπροσθεν ὁδὸν ἀνυσίμως καθίστησι τὸ νέον. Ὥστε μὴ κακῶς εἰπεῖν τὸν Λάκωνα παιδαγωγὸν, ὅτι ποιήσει τὴν παῖδα τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· οὗ μεῖζον ὄφελός ἐστιν οὐδὲ κάλλιον ἐπιφῆναι τέλος ἐλευθέρῳ πρόσκυσις παιδείας.

tiam pudoremque incutit: quorum prius dolorem, posterius metum genus habet: iisque maxime ad castigandum utuntur. Unde etiam Diogenes Platonem laudantibus quibusdam dixit: *Et quidnam ille habet tantopere prædicandum, qui tanto philosophatus tempore, neminem dolore affecit?* Non enim tam recte cum Xenocrate dixeris, mathematicas disciplinas esse ansas philosophiæ: quam hoc, affectus istos verecundiam, cupiditatem, pœnitentiam, voluptatem, dolorem, ansas esse adolescentium: quas salutari atque concinna opportunitate ratio et lex apprehendentes, eos cum profectu in rectam perducant viam. Ut non male professus fuerit Laco ille pædagogus, effecturum se, ut puer gaudeat honestis, ac molestè ferat turpia: quo liberalis institutionis fine neque major potest ullus, neque pulchrior nuncupari.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΟΡΓΗΣΙΑΣ.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΣΥΛΛΑΣ. ΦΟΥΝΔΑΝΟΣ.

PERSONÆ DIALOGI.

SYLLA. FUNDANUS.

F

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΟΡΓΗΣΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

COHIBENDA IRA.

α'. ΣΥΛΛΑΣ. Καλῶς μοι δοκεῖσιν, ὦ Φυνδανε, ποιεῖν οἱ ζωγράφοι, ἀφ' ἡρόνυ τὰ ἔργα πρὶν ἢ συντελεῖν, ἐπισκοπεῖντες· ὅτι τῷ ὄμμα αὐτῶν ἀφιστάντες, τῇ πολλάκις κρίσει ποιῶσι χαρὶν, ἢ μᾶλλον ἀπομένην τῆς ἀκριβοῦς μικρὸν διαφορᾶς, ἣν ἀποκρύπτῃ τὸ συνε-

I. SYLLA. Recte mihi, Fundane, facere videntur pictores, qui opera ſua, priuſquam ea abſolvant, per intervalla temporis contemplantur: ita enim abducto ab iis pauliſper viſu, ſæpius judicium revocantes, etiam exigua diſcrimina obſervando attingunt, quæ continenti in-

χὲς ἡ τὸ σύνηθες. Ἐπεὶ τοίνυν οὐκ ἔστιν αὐτὸν αὑτῷ 453
ἀφ' ἡσόνος παρελθεῖν χωρὶς γενόμενον, καὶ ἀφαιρήσαντα
τῆς συνεχείας τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ μά-
λιστα ποιῶν ἕκαστον αὑτῷ φαυλότερον κριτὴν ἢ ἑτέρων
δεύτερον ἂν εἴη τὸ τοὺς φίλους ἐφορᾶν ἀφ' ἡσόνος, καὶ
παρέχειν ὁμοίως ἐκείνοις ἑαυτὸν, οὐκ εἰ γέρων γέγονε
ταχὺ, καὶ τὸ σῶμα βέλτιον ἢ χεῖρον ἔσχηκεν, ἀλλὰ καὶ
τὸν τρόπον καὶ τὸ ἦθος ἐπισκοπεῖν, εἴ τι ἡσσον ὁ ἡσό-
νος παρεστέλκειν, ἢ τῶν φαύλων ἀφῄρηκεν. Ἐγὼ οὖν
ἐμαυτῷ μὲν ἀφιγμένος εἰς Ῥώμην δευτέρᾳ, σοὶ δέ
σοι μῆνα τοῦτον πέμπτον, τὸ μὲν ἐξ ὑπαρχόντων δὴ B
εὐφυΐαν ἀγαθῶν ἐπίδοσιν γεγονέναι τοσαύτην καὶ αὔξησιν,
οὐ πάνυ θαυμαστὸν ἡγοῦμαι· τὸ δὲ σφοδρὸν ἐκεῖνο καὶ
ἀφάτυφον πρὸς ὀργὴν ὁρῶντί μοι πρᾶον ἤπιον καὶ χει-
ρόηθες τῷ λογισμῷ γεγενημένον, ἐπέρχεται πρὸς τὸν θυ-
μὸν εἰπεῖν,

Ὦ πόποι ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος—

spectione et consuetudine quotidiana occulterentur. Nobis autem quandoquidem non licet ut aliquandiu a nobis ipsi digrediamur, nostrive sentiendi faciamus aliquam intercapedinem; (quod ipsum efficit potissimum ut sui quisque pejor sit quam aliorum judex) proximum est, ut interdum amicos conveniamus, iisque nos præbeamus considerandos, non an celeriter consenuerimus, aut corpus melius pejusve sit affectum, sed an moribus nostris tempus boni aliquid addiderit, aut vitii ademerit. Ego itaque anno reversus Romam secundo, ac quintum hunc tecum degens mensem, felicitate naturæ tuæ reputata non admodum mirabile duxi tantum virtutum tuarum esse factum incrementum: sed mihi animadvertenti vehementiam illam tuam, et ad irascendum efferveſcentiam ita placatam, et rationi obedientem atque mansuetam redactam, subiit ad animum dicere:

Prob superi, vere quam multo mollior hic est!

αὕτη δ' ἡ μαλακότης οὐκ ἀργίαν, οὐδὲ ἔκλυσιν, ἀλλ' ὥσπερ ἡ κατειργασμένη γῆ λειότητα καὶ βάθος εὐεργὸν ἐπὶ τὰς ὁράξεις ἔχουσιν ἀντὶ τῆς φορᾶς ἐκείνης καὶ τῆς ὀξύτητος. Διὸ καὶ δῆλόν ἐστιν ὁ θυμὸς τινι δι' ἡλικίαν τὸ θυμοειδὲς, οὐδὲ αὐτομάτως ἐπομαραινόμενον, c ἀλλ' ὑπὸ λόγων τινῶν χρηστῶν θεραπευόμενον. Καίτοι, τὸ γὰρ ἀληθὲς εἰρήσεται πρὸς σὲ, ταῦτα ἡμῖν Ἔρως ὁ ἑταῖρος ἀπαγγέλλων, ὕποπτος ἦν, τὰ μὴ προσόντα, προσποιούμενα δὲ προσεῖναι τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς, δι' εὔνοιαν ἐπιμαρτυρεῖν· καὶ γὰρ, ὡς οἶδα, ἡδέως πιθανὸς ὢν τὶ πρὸς χάριν ὑφίεσθαι τῷ δεχομένῳ. Ἀλλὰ νῦν ἐκεῖνός τε τῶν ψευδομαρτυριῶν ἀφεῖται, καὶ σὺ, τῆς ὁδοιπορίας σχολὴν διδούσης, ὥσπερ ἰατρείαν τινὰ σαυτοῦ δίελθε ἡμῖν, ἢ χρησάμενος, ὅπως εὐλύτιον καὶ ἁπλῆν καὶ τῷ λόγῳ πρᾷον καὶ ἐπήκοον ἐποίησω τὸν θυμόν.

Φουνδανος. Εἶτα ὑ σκοπεῖς, ὦ πρόθυμότατε Σύλλα, μὴ καὶ αὐτὸς εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ πρὸς ἡμᾶς παρ-

Atque hæc mollitudo non ignaviam, non diſſolutionem, ſed inſtar ſubactæ cultura terræ levitatem quandam et profunditatem ad agendum efficacem habet, loco priſtinæ illius incitationis ac celeritatis. Unde liquet, iracundiam non ob decedentem ætatis vigorem, neque fortuito elanguiſſe, ſed rationibus quibuſdam bonis procuratam fuiſſe. Sane, ut verum tibi dicam, cum Eros ſocius nobis hæc nunciaret, ſuſpicabar eum non quæ adeſſent, ſed quæ decerent præclaros homines, benevolentia adductum ſuo teſtimonio tibi tribuere: tametſi, ut noſti, alias perſuaderi ſibi nequaquam ſineret, ut in gratiam alicujus de ſententia ſua decederet. Nunc autem et illum crimine falſo dicti teſtimonii abſolvi: et tu, profectione otium præbente, expone nobis tuam quaſi medicam curationem, qua uſus animum ita probe frænatum, ſimplicem, rationique obtemperantem reddideris.

Fundanus. Cave, amiciſſime Sylla, ne ipſe quoque amore noſtri in aliqua rerum

ορᾷς π τῶν ἡμετέρων; Ἔρωτι μὲν γὰρ οὐδὲ αὐτῷ πολλάκις ἔχοντι χώραν ἐν τῇ Ὁμηρικῇ πείσῃ μένοντα D τὸν θυμὸν, ἀλλὰ τραχύτερον ὑπὸ μισοπονηρίας, ἐάν ὄξι σεμνοτέρους ἡμᾶς φανῆναι, καθάπερ ἐν ἁρμονιῶν μεταβολαῖς νῆταί τινες πρὸς ἑτέρας νήτας, τάξιν ὑπάτων λαμβάνουσι.

ΣΥΛΛΑΣ. Οὐδέτερα τούτων γέγονεν, ὦ Φουνδανέ· ποίει δὲ, ὡς λέγω, χαριζόμενος ἡμῖν.

Β'. ΦΟΥΝΔΑΝΟΣ. Καὶ μὴν ὧν γε μεμνήμεθα Μουσωνίου καλῶν, ἔν ὄξι, ὦ Σύλλα, τὸ, Δεῖν ἀεὶ θεραπευομένους βίον τοὺς σώζεσθαι μέλλοντας. Οὐ γὰρ ὡς ἐλλέβορον, οἶμαι, δεῖ θεραπεύσαντα συνεκφέρειν τῷ νοσήματι τὸν λόγον, ἀλλ' ἐμμένοντα τῇ ψυχῇ σωτήριον εἶναι τὰς κρίσεις καὶ φυλάττειν. Φάρμακοις γὰρ οὐκ ἔοικεν ἀλλὰ E σιτίοις ὑγιεινοῖς ἡ δύναμις αὐτῶν, μεθ' ὑγείας ἕξιν ἐμποιοῦσα χρηστὴν οἷς ἂν γένηται συμπλοκή· αἱ δὲ πρὸς ἀκμάζοντα τὰ πάθη καὶ οἰδοῦντα παραινέσεις καὶ νουθετήσεις,

noſtrarum allucineris. Eroti enim, cui ipſi quoque non raro animus ſuo loco non manet, neque Homericam illam ſervat obedientiam, ſed odio malorum aſperius effertur, par eſt nos manſuetiores fuiſſe viſos: quomodo in muſicis deſcriptionibus quædam de infimis fides aliarum reſpectu ſummæ habentur.

SYLLAS. Neutrum horum factum eſt, Fundane: ſed age, in gratiam noſtram fac quod petii.

II. FUNDANUS. Equidem præclare dictorum Muſonii, quæ memoria tenemus, unum hoc eſt Sylla, *Eos qui ſalvi eſſe velint, ita vivere debere ut perpetuo curentur.* Non enim, puto, ratio curationi morbi ita eſt adhibenda, ut veluti elleborus ſimul cum morbo ejiciatur: ſed animo percepta doctrina inhærere debet, judiciaque continere et cuſtodire. Quippe vis rationis non medicamenti eſt, ſed ſalubris alimenti ſimilis, quæ nobili indoli familiaris uſu facta probum inducit habitum. Cæterum admonitiones et caſtigationes, quæ vigentibus ani-

ῥολῇ μὴν ἀνύτουσι ϗ μόλις, οὐδενὶ δὲ τῶν ὀσφραντῶν ὠφελοῦσιν, ἃ τοὺς ὑπολιπομένους ἐγείροντα καταπίπτοντας, οὐκ ἀπαλλάττει τοῦ νοσήματος. Ὅμως δὲ τὰ μὲν ἄλλα ϗ παρ' ὃν ἀκμάζει καιρὸν, ἀμωσγέπως ὠφέλει, ϗ παρίσησι βοηθοῦντα λόγον ἔξωθεν εἰς τὴν ψυχήν· ὁ δὲ θυμὸς οὐχ, ἣν φησιν ὁ Μελάνθιος,

F. Τὰ δεινὰ πράσσειν τὰς φρένας μετοικίσας,

ἀλλ' ἐξοικίσας τελείως ϗ ἀποκλείσας, ὥσπερ οἱ συνεμπιπρῶντες ἑαυτοὺς ταῖς οἰκίαις, πάντα ταραχῆς ϗ καπνοῦ ϗ ψόφου μεστὰ ποιεῖ τὰ ἐντὸς, ὥστε μήτ' ἰδεῖν μήτ' ἀκοῦσαι τῶν ὠφελούντων. Διὸ μᾶλλον ἐν χειμῶνι ϗ πελάγει ναῦς ἔρημος ἀναλήψεται κυβερνήτην ἔξωθεν,
454 ἢ παρασδέξεται λόγον ἀλλότριον ἄνθρωπος ἐν θυμῷ ϗ ὀργῇ σαλεύων, ἂν μὴ παρεσκευασμένον ἔχῃ τὸν οἰκεῖον λογισμόν. Ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολιορκίαν παρασδεχόμενοι συνάγουσι ϗ παρασκευάζονται τὰ χρήσιμα, τὰς ἔξωθεν ἐλπίδας ἀπεγνωκότες, ὕτω μάλιστα δεῖ τὰ πρὸς

mi turgentibuſque accommodantur motibus, ægre et vix efficiunt quicquam: nihilo utiliores odoratis rebus; quæ proſtratos comitiali morbo excitant quidem, non tamen morbo liberant. Quanquam aliæ quidem animi perturbationes etiam quo tempore vigent, utcunque concedunt, et admittunt rationem extrinſecus in animam opitulandi cauſa venientem: excandeſcentia non, ut ait Melanthius,

Migrare coacta ratione malas res agit:

ſed ejecta prorſus, et excluſa: et perinde ac qui ſe una cum domo incendunt, omnia quæ intus ſunt tumultus, fumi, et ſtrepitus plena facit: nihil ut eorum quæ conducunt videri audirive poſſit. Itaque facilius in tempeſtate et alto mari navis vacua aliunde gubernatorem recipiet, quam homo ira fervens atque fluctuans alienam admittat orationem, ſi ſuam intus rationem non habeat præparatam. Sed quemadmodum qui obſidionem exſpectant, deſperatis externis auxiliis intro neceſſaria congerunt atque apponunt: ita

τὸν θυμὸν βοηθήματα πόρρωθεν λαμβάνοντας ἐκ φιλοσοφίας, καταικομίζειν εἰς τὴν ψυχήν· ὡς, ὅταν ὁ τῆς χρείας ἀφίκηται καιρός, μὴ ῥᾳδίως παρεισάγειν δυσπαθοῦντες. Οὐδὲ γὰρ ἀκούει τῶν ἔξωθεν ἡ ψυχὴ μέχρι τοῦ θορύβου, ἂν μὴ καθάπερ κελεύσιν ἔνδοθεν ἔχῃ τὸν αὐτῆς λόγον ὀξέως δεχόμενον, καὶ σωιέντα τῶν προσπελλομένων ἕκαστον· ἀκούσασα δὲ, τῶν μὲν ἠρέμα καὶ πράως λεγομένων καταφρονεῖ, τοῖς δὲ τὰς ἐπιταττομένας τραχύτερον ἐρεθίζεται. Καὶ γὰρ ὑπόφαυλος καὶ αὐθάδης καὶ ὅλως ὑφ' ἑτέρου ὁ θυμὸς δυσκίνητος ὤν, ὥσπερ ὀχυρὰ τυραννὶς, ἐξ ἑαυτῆς ἔχειν ὀφείλει σώφρονα καὶ συγγενῆ τὸ κατάλυσον.

γ'. Ἡ μὲν οὖν συνέχεια τῆς ὀργῆς, καὶ τὸ προσκρούειν πολλάκις, ἕξιν ἐμποιεῖ πονηρὰν τῇ ψυχῇ, ἣν ὀργιλότητα καλοῦσιν, εἰς ἀκροχολίαν καὶ πικρίαν καὶ δυσκολίαν τελευτῶσαν, ὅταν ἐλκώδης καὶ μικρόλυπος ὁ θυμὸς γένηται καὶ φιλαίτιος ὑπὸ τῶν τυχόντων, ὡς σι-

maxime oportet quæ adverſus iram faciunt, eminus e philoſophia deſumta in animum comportare; quippe non facile facultas dabitur ea inferendi, cum eorum uſum tempus poſtulabit. Non enim audit ob tumultum tunc anima quæ foris ſunt, niſi intus ſuam rationem habeat quaſi moderatorem, quæ celeriter accipiat et intelligat ſingulas exhortationes: ac ſi audiat etiam, placide dicta contemnit: aſperius ſi quis inſtet, irritatur. Etenim animus ſuperbus, contumax, omnimoque ab alio difficulter ſe moveri ſinens, veluti munita tyrannis, neceſſe eſt ut in ſe habeat, domeſticumque ſit id, quo debet opprimi.

III. Proinde continentes iræ, et crebræ offenſæ, habitum animo ingenerant malum, qui iracundia dicitur, et in levitatem ſtomachandi, acerbitatem, moroſitatemque deſinit: quando exulceratus animus minimas ob res dolorem concipit, et quævis etiam vilia culpat, ab iis ferri inſtar

δηρὸν λεπτὸς καὶ ἀσθενὴς ἀναχαρασσόμενος· ἡ δὲ παρόχρημα τοῖς ὀργαῖς ἐνισταμένη καὶ πέζουσα κρίσις, οὐ τὸ παρὸν ἰᾶται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὔτονον ποιεῖ καὶ δυσπαθῆ τὴν ψυχήν. Ἐμοὶ γοῦν συνέβη δὶς ἢ τρὶς ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντι πρὸς ὀργὴν, τὸ τῶν Θηβαίων παθεῖν, οἳ τοσοῦτον ὠσάμενοι Λακεδαιμονίους ἀπήλιτους εἶναι δοκοῦντας, ὕστερον ἡττήθησαν ὑπ' αὐτῶν μάχην. Φάσκημα δ' ἔχον ὡς κρατοῦν τὸν λογισμῶν· ἐώρων δὲ καὶ μόνον
D ψυχρὰν κατασκεδασαμένην λήγουσαν ὀργήν, ὡς Ἀριστότελης ἱστόρησεν, ἀλλὰ καὶ φόβῳ προσαχθέντος ἀποσβεννυμένην· καὶ νὴ Δία χαρᾶς ὑπογενομένης ἄφνω, κατ' Ὅμηρον, ἰάνθη καὶ διεχύθη πολλοῖς ὁ θυμός. Ὥστε μοι παρίσταλο, μὴ παντελῶς ἀδοίητον εἶναι τοῖς γε βουλομένοις τὸ πάθος. Οὐδὲ γὰρ ἀρχὰς ἔχει μεγάλας ἀεὶ καὶ ἰσχυράς, ἀλλὰ καὶ σκῶμμα καὶ παιγνιὰ, καὶ τὸ γελάσαι τινὰ καὶ τὸ διανεῦσαι, καὶ πολλὰ τοιαῦτα, πολλοὺς εἰς ὀργὴν κεκίνηκεν· ὥσπερ ἡ Ἑλένη τὴν ἀδελφιδῆν προσαγορεύσασα,

tenuis atque mollis lancinatus. At judicium illico iras inhibens atque reprimens, non in præsentia tantum medetur, sed in posterum quoque firmum facit animum et affectionum securum. Mihi quidem bis terve iram continenti id usu venit quod olim Thebanis: qui cum primum Lacedæmonios ante invictos creditos pepulissent, nullo unquam deinde ab iis victi sunt prœlio. Sic et ipse fiduciam animo concepi, posse iram ratione superari. Vidi autem non modo frigida affusa iram sedari, ut Aristoteles narravit, sed et metu oblato exstinctam, et subito etiam mehercle gaudio *delinitum*, ut est apud Homerum, multis pacatumque *animum*. Itaque in hanc veni sententiam, iis qui operam navare velint, iram non esse incurabilem. Nam ne initia quidem semper habet magna ac valida: cum et dicterium, et jocus, et risus, et nutus, et multa id genus alia multis iræ causa fuerint: ut Helena consobrinam suam compellans,

Παρθένε μακρὸν δὴ μῆκος Ἠλέκτρα χρόνου,

παρώξυνεν εἰπεῖν,

Ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιπὼν αἰχρῶς δόμους.

Καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Καλλισθένης, εἰπών, ἢ μεγάλης κύλικος ἐπιφερομένης, Οὐ βούλομαι σὸν Ἀλεξάνδρου, Ἀσκληπιὸν δεῖσθαι.

Δ'. Καθάπερ οὖν τὴν φλόγα θριξὶ λαγώαις ἀναπολμύειν καὶ θρυαλλίσι καὶ συρφετῷ, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπισχεῖν· ἐὰν δ' ἐπιλάβηται τῶν ξυρεῶν ἢ βάθος ἐχόντων, ταχὺ διέφθειρε καὶ συνεῖλεν

Ὑψηλὸν ἡ βάσασα τεκτόνων πόνον,

ὡς φησιν Αἰσχύλος· οὕτως ὁ τῷ θυμῷ προσέχων, ἐν ἀρχῇ καὶ μικρὸν ἔκ τινος λαλιᾶς καὶ βωμολοχίας συρφετώδους ὁρῶν καπνιζομένην καὶ ἀναχαιόμενον, οὐ μεγάλης δεῖται προσχωματείας, ἀλλὰ πολλάκις αὐτῷ τῷ σιωπῆσαι καὶ καταμελῆσαι κατέπαυσε. Καὶ γὰρ τὸ πῦρ ὁ μὴ προσέχων ὕλην, ἔσβεσε, καὶ ὀργήν, ὁ μὴ θρέψας ἐν ἀρχῇ καὶ μὴ

E. 5. σὸν Ἀλεξάνδρου] Sic A. monuit et reddidit Xyl. Vulgo, σὸν, Ἀλέξανδρε.

Electra longo jane virgo tempore,

ita irritavit, ut ea reſponderet:

Sero ſapis, olim turpiter ædes deſerens.

et Alexandrum Calliſthenes, cum diceret magno circumlato calice, *Nolo poculo Alexandri hauſto Æſculapio opus habere.*

IV. Sicut ergo flammam pilis leporis, ellychnio, aut paleis accenſam facile eſt inhibere: ubi vero ſolidas ac craſſas res corripuit, celeriter abſumit

Sublime fabrorum ſe ſubjiciens opus,

ut ait Æſchylus: ita qui iram ab initio animadvertit, ſenſimque intelligit eam a ſermone aliquo aut promiſcua ſcurrilitate incenſam fumare, is non magno opus habet labore, ſed plerumque ipſo ſilentio et contemtu oppreſſit. Ut enim ignem exſtinguit qui materiam ei non ſuggerit: ita iram præcavet et arcet, qui eam initio

φυσήσας ἑαυτὸν, ἐφυλάξατο καὶ καθεῖλεν. Οὐκ ἤρεσκεν οὖν μοι, καίτοι ἄλλα χρήσιμα λέγων καὶ παραινῶν ὁ Ἱερώνυμος, ἐν οἷς ἔ φησι γενομένης ἀλλὰ γεγενημένης καὶ ἤδους αἴσθησιν ὀργῆς εἶ) ἀφὰ τὸ πάχος. Οὐθὲν γὰρ ἧττον τῶν παλῶν συλλεγόμενον καὶ ἀφακινούμενον ἔχει τὴν γένεσιν ἐμφανῆ καὶ τὴν αὔξησιν. Ὡς δὴ καὶ Ὅμηρος ἐμπείρως διδάσκει, λυπηθέντα μὲν εὐθὺς ἐξαίφνης ποιῶν τὸν Ἀχιλλέα, τῷ λόγῳ προσαπεσόντος, ἐν οἷς λέγει,

"Ως φάτο· τοῦ δ' ἄχος πρόφρων ἐπάλυξε μέλαινα·

θυμούμενον δὲ βραδέως τὸν Ἀγαμέμνονα, καὶ ἀφὰ λόγων πολλῶν ἐκκαιόμενον· ὃς εἴ τις ὑφεῖλεν αὐτῷ ἐν ἀρχῇ καὶ διεκώλυσεν, οὐκ ἂν ἔσχεν αὔξησιν ἡ ἀφροφὰ τηλικαύτην καὶ μέγεθος. Ὅθεν ὁ Σωκράτης ὁσάκις αἴσθοιτο κινουμένου τραχύτερον αὐτοῦ πρός τινα τῶν φίλων,

B Πρὸ πνεύματος ὥς τινα σωτῆρα ἔκρυεν γαλόμενος,

ἐπέδιδε τε τῇ φωνῇ, καὶ διεμείδια τῷ προσώπῳ, καὶ τὸ

A. 6. αὐτῷ] Sumfi a Voſſ. pro vulgato αὐτῶν.

non alit, neque ſeſe inflat. Quare tametſi multa alia utiliter dixerit atque docuerit Hieronymus, mihi tamen hoc ejus dictum non probatur, quod *iræ non naſcentis, ſed jam natæ atque exiſtentis, ait, ob celeritatem eſſe ſenſum.* Nam nulla animi perturbatio alia collecta et exagitata tam conſpicuum habet ortum atque incrementum. Atque hoc perite docuit Homerus, Achillem audito ſermone ſubito corripi dolore faciens:

Dixit: at hunc nubes circumdedit atra doloris:

lente autem iraſcentem Agamemnonem, ac multis verbis inflammatum: quæ ſi quis ab initio intercepiſſet, non in tantam magnitudinem excreviſſet jurgium. Itaque Socrates quoties ſentiret ſe vehementius commotum adverſus amicorum aliquem,

Ante ſtuctum ſubiens maritimum aliquod promontorium,

vocem remittere ſolebat, vultu renidere, et manſuetius obtu-

βλέμμα προσώπου παρῆχε, τῷ μέτριον ἐπὶ θάτερα ἢ πρὸς τἀναντίον ἀντικινεῖσθαι τῷ πάθει διαφυλάττων ἑαυτὸν ἀπαθῆ καὶ ἀκίνητον.

ε'. Ἔστι γάρ τις, ὦ ἑταῖρε, προφὴ καθάπερ τυραννὶς κατάλυσις τοῦ θυμοῦ, μὴ πείθεσθαι, μηδ' ἐπαγωγὴν προσιόντος αὐτῷ μέγα βοᾶν καὶ δεινὸν βλέπειν, καὶ κόπτειν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἡσυχάζειν, καὶ μὴ συνεπιτείνειν, ὥσπερ νόσημα, ῥιπασμῷ καὶ διαδόσει τὸ πάλος. Αἱ μὲν γὰρ ἐρωτικαὶ προσῳδίαι, οἷον ὑπακωμάσαι καὶ ᾆσαι καὶ στεφανῶσαι θύραν, ἔχουσιν ἀμουσότητος καὶ ἀφορμὴν οὐκ ἄχαριν οὐδὲ ἄμουσον,

Ἐλθὼν δ' εἰσὶ δόμονδε, τίς ἢ τίνος, ἀλλ' ἐφίλησα
Τὴν φλιήν· εἰ τοῦτ' ἦν ἐγὼ καὶ ἀδίκημ' ἀδικῶ·

καί τι τοῖς πεπονθόσιν ἐφέσεως τοῦ ἀπολαῦσαι καὶ ἀποδύσασθαι, πολύ τι τῆς λύπης ἅμα τῷ δακρύῳ συνεξάγουσιν· ὁ δὲ θυμὸς ἀκριβίζεται μᾶλλον οἷς προφέρεται καὶ λέγουσιν οἱ ἐν αὐτῷ καθεζόμενοι. Ἀτρεμεῖν οὖν χρὴ τὸν

C. 4. Τὴν φλιήν] *Limen*: elegans et vera lectio Salmaſii, confirmatur a Moſc. 1. manus ſecundæ. Locus eſt ex Callimachi Epigr. XLIV. ubi vulgo eſt τὸν λάρνα.

eri: vergendo in diverſam partem, et contrarios perturbationi motus inſtituendo invictum ſe erectumque ſervans.

V. Eſt enim, amice, prima quædam excandeſcentiæ, tanquam tyranni, opprimendæ ratio, non parere, neque obtemperare ei jubenti vociferari, torvum tueri, cædere ſeipſum: ſed quieſcere, neque affectum, morbi in morem, intentiorem jactatione et clamore facere. Nam amatoriæ quidem actiones, ut comeſſatum ire, cantare, ſertis januam ornare, habent utcunque allevationem aliquam neque inelegantem neque rudem,

Nil clamans, quis vel cujus, veniam, oſcula amicæ
Fixi: ni licet hoc, flagitioſus egò:

et permiſſi in luctu fletus atque ejulatus, multum doloris una cum lachrymis educunt. Ira autem magis etiam accenditur iis quæ irati agunt ac dicunt. Ergo optimum eſt ut

ἢ φεύγειν καὶ ἀπαυρίσκειν καὶ καθορμίζειν ἑαυτὸν εἰς ἡσυχίαν, ὥσπερ ὀπιληψίας ἀρχομένης συναισθανομένους, ἵνα μὴ πέσωμεν μᾶλλον δὲ ὀπιπέσωμεν· ὀπιπίπτομεν δέ γε
D τοῖς φίλοις μάλιστά τι καὶ πλησίοις. Οὐ γὰρ πάντων ἐρῶμεν, οὐδὲ πᾶσι φθονοῦμεν, οὐδὲ πάντας φοβούμεθα. Θυμῷ δὲ ἄθικτον οὐδέν, ὑφ' ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς τε καὶ Διΐ, καὶ ἐμψύχοις ἀψύχοις σκεύεσιν· ὡς ὁ Θάμυρις,

Ῥηγνὺς χρυσόδετον κέρας,
Ῥηγνὺς ἁρμονίαν χορδοτόνου λύρας·

καὶ ὁ Πάνδαρος, αὐτῷ καταρώμενος εἰ μὴ τὰ τόξα κατεαγήσεται

——— χερσὶ δαιδάσσας.

Ὁ δὲ Ξέρξης καὶ τῇ θαλάττῃ στίγματα καὶ πληγὰς ἐνέβαλλε, καὶ πρὸς τὸ ὄρος ἐξέπεμπεν ὀπιστολάς, "Ἄθω δαιμόνιε
E "ὑβριστὰ μηχανήσομαι, μὴ ποιεῖν ἐμοῖς ἔργοις λίθους μεγάλους καὶ

C. 11. ἐπιπίπτομεν δέ γε τοῖς φίλοις μάλιστά τι] Sic D. Vulgo ἐπιπίπτομεν δὲ τοῖς φίλοις μάλιστά γε. Steph. mendose ἐπιπίπτομεν : et hinc tres Gr. Latinæ. Omnes alii libri ἐπιπίπτομεν.

placide nos contineamus, aut fugiamus, occultemuſve nos, et in quietem tanquam portum confugiamus, ubi iræ quaſi morbi comitialis acceſſionem præſenſimus, ne cadamus, aut in alios potius incidamus. Incidimus autem potiſſimum et ſæpiſſime in amicos. Non enim omnes amamus, non omnibus invidemus, non omnes metuimus. Soli iræ nihil intactum, nihil inacceſſum eſt: iraſcimur et beſtiis, et amicis, liberis, parentibus, atque adeo etiam diis, beſtiis, anima carentibus, inſtrumentis, ut Thamyris,

Auro illigatum cornu rumpens,
Rumpens harmoniam tendiſidis lyræ.

et Pandarus ſeſe exſecrans, niſi arcum combureret

Confractum manibus—

Xerxes autem et mari ſtigmata ac verbera ingeſſit, et ad montem epiſtolam, miſit: *Atho divine, cælum tangens vertice, noli meis operibus lapides*

"δυσκατεργάστως· εἰ δὲ μὴ, τεμῶν ῥίψω σεαυτὸν εἰς "τὴν θάλατταν." Πολλὰ γὰρ ἔστι τῶν θυμῶν φοβερά, πολλὰ δὲ καὶ γελοῖα· διὸ καὶ μισεῖται καὶ καταφρονεῖται μάλιστα τῶν παθῶν. Ἀμφότερα δὲ ἰσχέφθαι χρήσιμον.

ς'. Ἐγὼ γοῦν, εἰ μὴ ὀρθῶς οἶδα, ταύτην δὴ τὴν ἰατρείας ἀρχὴν ποιησάμενος, ὥσπερ οἱ Λάκωνες ἐν τοῖς εἵλωσι τὸ μεθύειν οἷόν ἐστι, κατεμάνθανον τὴν ὀργὴν οἵα ἐστίν. Καὶ πρῶτον μὲν, ἣν φησιν Ἱπποκράτης χαλεπωτάτην εἶναι νόσον, οἵα ἡ τῶν νοσούντων ἀνομοιοτάτον αὐτῷ γίνεται τὸ πρόσωπον· ὅταν ὁρῶν ὑπ' ὀργῆς οὕτω F
ἰταμὴν μάλιστα καὶ μεταβάλλουσαν ὄψιν, ἡχὴν, βάδισμα, φωνὴν, οἷον εἰκόνα τῶν πάθων ἀπεματτόμην ἐμαυτῷ, πάνυ δυσχεραίνων εἰ φοβερὸς οὕτω καὶ πρόσκεχυμένως ὁρῶμαι ποτὲ τοῖς φίλοις καὶ τῇ γυναικὶ, καὶ τοῖς θυγατρίοις, οὐ μόνον ἰδεῖν ἄχαρις καὶ ἀσυνήθης, ἀλλὰ καὶ φωνὴν ἀπλῶν καὶ τραχεῖαν ἀφιείς· ὥσπερ ἐτέ-

F. 7. ὥσπερ ἐτέρους] Forte, ὥσπερ ἑνούς.

facere magnos et intractabiles: alioqui te excisum in mare deturbabo. Sunt enim iræ multa terribilia, multa ridicula; itaque nullus animi motus perinde et in odio est et contemnitur. Expedit autem ambo isthæc considerari.

VI. Ego itaque, nescio an recte, medicinæ adversus id malum hoc initium cepi, ut in aliis, quomodo Lacones in heilotibus ebrietatem, observarem iram, qualisnam ea res esset. Ac principio, sicut Hippocrates eum morbum periculosissimum ait esse, in quo ægrotantis facies sui dissimillima fiat: ita sentiens iratos maxime mutare faciem, colorem, incessum, vocem, veluti imaginem quandam ejus affectionis animo mihi conformavi, admodum indignam rem existimans, si ita terribilis et abalienatus aliquando conspicerer ab amicis et uxore et filiabus, non visu modo ferus et insolens, sed et vocem edens immanem atque asperam: si-

ϱοις τ̃ συνήθων ἀνετύγχανον, ὀδὲ ἤθος, οὐ μορφὴν, οὐ λόγου χάριν, οὐ τὸ πιθανὸν καὶ ϖϱοσωϊὲς ἐν ὁμιλίᾳ
456 δυναμένοις ὑπ' ὀργῆς διαφυλάττειν. Γαΐῳ μὲν οὖν Γϱάκχῳ τῷ ῥήτορι, καὶ τὸν τϱόπον ὄντι χαλεπῷ, καὶ πεϱιπαθέστεϱον λέγοντι, διηϱμοσμένον ἦν συρίγγιον, ᾧ τὴν φωνὴν οἱ ἁϱμονικοὶ χοϱδὴν ἐπ' ἀμφότεϱα διὰ τῶν τόνων ἄγουσι· καὶ τοῦτο ἔχων οἰκέτης αὐτῷ λέγοντος ὄπιθεν ἑστὼς, ἐνέδιδου τόνον ὑπιέναι καὶ ϖϱᾴον, ᾧ τὴν κϱαυγὴν ἀνεκαλεῖτο, καὶ τὸ τϱαχὺ καὶ τὸ θυμοειδὲς ἀφῄϱει τῆς φωνῆς, ὥσπεϱ ὁ τῶν βυκόλων

—— κηϱόπλαστος ὀπὴ Δόναξ ἀχέτας ὑπωδὸν ἠμοιβάδα νόμον,

ὑπηχοῦντες καὶ κατηϱέμιζον τὴν ὀϱγὴν τοῦ ῥήτοϱος. Ἐμοὶ δὲ εἴπεϱ ἐμμελὴς καὶ κομψὸς ἀκόλουθος ἦν, οὐκ ἂν ἠνϱθϱίμην αὐτῷ ϖϱοσφέϱοντος ὑπὸ ταῖς ὀϱγαῖς ἔσοπτϱον, ὥσ-
B πεϱ σὐνίοις ϖϱοσφέϱουσι λυσαμένοις ἐπ' ὠδὴν χϱησίμῳ· ὃ δὲ αὐτὸν ἰδεῖν ϖϱὸς φύσιν ἔχοντα καὶ σωτεταϱαγμένον,

A. 4. σχολὴν] Forte σχολῇ· vel σχίδην ut C. Canter. Nov. Lect. III. 25.
A. 9. κηρόπλαστος—νόμον] Diſtinxi a Plutarcheis, verſus Æſchyli Prom. 575.

cut ipſe in quoſdam familiarium incidiſſem, qui præ ira neque mores, neque formam, neque ſermonis elegantiam, neque in colloquio comitatem, ſervare poterant. Caio quidem Graccho oratori, qui et moribus eſſet auſterioribus, et in dicendo vehementior, fiſtula fuit concinnata, quali Muſici vocem paulatim in utramque partem per tonos deducunt: hanc eo orante ſervus tenens a tergo adſtabat, tonumque lenem ſuggerebat, itaque herum a vociferatione revocabat, aſperitatemque et iracundiam vocis auferebat: ita is iram dicentis demulcebat atque ſedabat,

Ut paſtoralis cera juncta fiſtula,
Quando ſoporifero ſomitu ciet modos.

At mihi ſi quis elegans et ac curatus comitetur famulus, ægre non tulerim ſi mihi iraſcenti ſpeculum offerret, ſicut nonnullis, ubi laverint, nulla utilitate exhibetur. Etenim videre ſeipſum contra naturam affecto et conturbato vultu,

ὐ μακρόν ἐστιν εἰς διαβολὴν τῦ πάθους. Καὶ γὰρ ἡ Ἀθηνᾶν λέγουσιν οἱ παίζοντες αὐλῆσαι, ἐπὶ τῦ σατύρου πηλεῖσθαι, καὶ μὴ προσέχειν,

Οὔ τοι πρέπει τὸ σχῆμα· τοὺς αὐλοὺς μέθες,
Καὶ δ' ὅπλα λάζυ, καὶ γνάθους εὐχημόνει·

θεασαμένην δὲ τῦ προσώπου τὴν ὄψιν ἐν ποταμῷ τινι, διαχεῖσθαι καὶ προέσθαι τοὺς αὐλούς· κεῖται δ' ἐμμένειν ἡ τέχνη τὴν ἀμορφίας ἔχει τὴν εὐμέλειαν. Καὶ ὁ Μαρσύας, ὡς ἔοικε, φορβείᾳ τινὶ καὶ προεσμένοις βίᾳ τῦ πνεύματος τὸ ῥαγδαῖον ἐγκαθεῖρξε, καὶ τῦ προσώπου κατεκόσμησε καὶ ἀπέκρυψε τὴν ἀνωμαλίαν·

Χρυσῷ δ' αἰγλήεντι συήρμοσεν ἀμφιδασείας
Κάρφας, καὶ τόμα λάβρον ὀπισθοδέτοισιν ἱμᾶσιν.

Ἡ δὲ ὀργὴ, φυσῶσα καὶ διατείνουσα τὸ πρόσωπον ἀπρεπῶς, ἔπι μᾶλλον αἰσχρὰν ἀφῆκε καὶ ἀτερπῆ φωνὴν,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν.

Τὴν μὴν γὰρ θάλασσαν, ὅταν ἐκταραχθεῖσα τοῖς πνεύμασι τὰ βρύα καὶ τὸ φῦκος ἀναβάλλῃ, καθαίρεσ-

non parum facit ad damnandam iram. Jocus fertur, Minervam cum fiſtula caneret, Satyro his verbis caſtiganti,

Non te decet forma iſthæc, pone fiſtulas,
Et arma capeſſe, componens recte genas,

non obtemperaſſe: cum autem in flumine faciem ſuam eſſet contuita, indignatam fuiſſe, ac miſſas feciſſe fiſtulas: quanquam ars deformitatem cantus ſuavitate hic quidem compenſabat. Et Marſyas, ut aiunt, capiſtro quodam atque orificio violentiam flatus intercepit, ac faciei inæqualitatem occultavit atque compoſuit:

Aurum tunc ſplendens malis circumdedit birtis,
Os patulum loris ſtrinxit retroque Egetis.

Ira vero fœdè inflans atque intendens faciem, etiam turpiorem et ingratam vocem emittit,

Mentis fides movens immotas antea.

Mare quidem purgari tradunt, quando ventis exagitatum muſcum algamque ejicit.

φαὶ λέγουσιν· ἃ δὲ ὁ θυμὸς ἀκθεσίαν τ ψυχῆς θερ-
D πεπομένης ἀχόλαστα καὶ σικρὰ καὶ ἀσερμαλόγα ῥήμα-
τα, τὰς λέγοντας πρώτους καταβρυπαίνει, καὶ καταπίμ-
πλησιν ἀδοξίας· ὡς ἀεὶ μὲν ἔχοντας ἐν αὐτοῖς ζῶντα
καὶ πλήρεις ὄντας, ὑπὸ δὲ τῆς ὀργῆς ἀναχαλυπτομένους.
Διὸ κρατίστου πράγματος, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, λό-
γου, βαρυτάτην ζημίαν τίνουσιν, ἐχθροὶ καὶ κακολόγοι
καὶ κακόηθες δοκοῦντες εἶναι.

Ζ. Ταῦτα οὖν ὁρῶντι μοι καὶ παρατηροῦντι, συμ-
βαίνει πάσχειν καὶ διαμνημονεύειν ὑπισχνοῦμαι πρὸς ἐμαυτὸν,
ὡς ἀγαθὸν μὲν ἐστιν ἐν πυρετῷ, κρεῖττον δὲ ἐν ὀργῇ, τὴν
γλῶτταν ἁπαλὴν ἔχειν καὶ λείαν. Ἡ μὲν γὰρ τῶν
E πυρετιόντων, ἐὰν μὴ κατὰ φύσιν ἔχῃ, σημεῖόν ἐστι πονηρὸν,
οὐκ αἴτιον· ἡ δὲ τῶν θυμουμένων, τραχεῖα καὶ ῥωγάδης
γενομένη, καὶ ῥεῖσα πρὸς λόγους ἀτόπους, ἔχθρας ἀπη-
κόου δημιουργὸν ὕβριν ἐκφέρει, καὶ δυσμενείας ἐπιβούλου
κατήγορον. Οὐδὲν γὰρ ὁ ἄκρατος ἀκόλαστον οὕτω καὶ
δυσχερὲς, ὡς ὁ θυμὸς, ἀναδείκνυσι· καίτοι ἐκεῖνα μὲν γέλωτα

Quæ vero excandeſcentia animo conturbato evomit impudica, amara, et futilia verba, ea primum dicentes conſpurcant, infamiaque obruunt; quod ſemper eorum pleni, tum per iram detegere videntur. Itaque irati, ſermonis, quod apud Platonem eſt, rei leviſſimæ, graviſſimas dant pœnas, inimici, maledici, et maligni crediti eſſe.

VII. Hæc mihi videnti et obſervanti uſu venit nimirum ut mecum ſic cogitarem, et memoriæ mandarem, Bonum eſſe in febri, melius autem in ira, linguam habere teneram, atque lævem. Nam febricitantium lingua ſi non ſit naturæ convenienter affecta, ſignum eſt malum, non cauſa: at iratorum lingua exaſperata et inquinata, cum in abſurda dicta erumpit, inimicitiæ implacabilis effectricem injuriam effert, et malevolentiæ occultæ delatricem. Vinum ſane nihil æque intemperans et inviſum, ut ira edit: et a vino

καὶ παιδιᾷ μέλει, ταῦτα δὲ χολῇ κέκραται· καὶ ὥσπερ πότον μὲν ὁ σιωπῶν, ἐπαχθὴς τοῖς συνοῦσι καὶ φορτικός· οὕτω ὀργὴ δὲ σεμνότερον οὐδὲν ἡσυχίας· ὡς ἡ Σαπφὼ παραινεῖ, Σκιδναμένης οὕτω σήψασιν ὀργῆς πεφυλάχθαι γλῶσσαν μαψυλακταν.

η'. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον ὑπιλαμβάνεσθαι δίδωσι τὸ προσ- E
έχειν αὑτοῖς ἀλισκομένοις ὑπ' ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην τοῦ θυμοῦ κατανοεῖν φύσιν, ὡς οὔτε εὐγενὴς οὐδὲ ἀνδρώδης οὐδὲ ἔχουσα φρόνημα καὶ μέγεθος ἔστιν, ἀλλὰ δειλοῖς τοῖς πολλοῖς τὸ ταραχτικὸν αὐτῆς, θραχτικόν, καὶ τὸ ἀπειλητικόν, εὐθαρσοῦς τινος, καὶ τὸ ἀπειλές, ἰσχυρόν· ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ὠμότητα μεγαλουργίαν, καὶ τὸ δυσπαραίτητον εὐτονίαν, καὶ μισοπονηρίαν τὸ δύσκολον, οὐκ ὀρθῶς τιθέντες· τὰ γὰρ ἔργα καὶ τὰ κινήματα καὶ τὰ σχήματα μικρότητα πολλὴν καὶ ἀσθένειαν κατηγορεῖ· ὃ μόνον ἐν 457

E. 9. ὡς ἡ Σαπφὼ παραινεῖ, Σκιδναμένης] Ita Xylander edidit ex vetere codice ſcripto: quocum conſentit codex item bonus et antiquus D. Vulgo, οὕτως οὐκ ἄμφω παραινεῖν δυναμένης—.

F. 2. αὐτοῖς] Sic D. Colleg. Nov. et Xyl. vertit. Vulgo, ἀεὶ τοῖς.

quæ veniunt, riſui et joco debentur, hæc felle mixta ſunt. Atque inter pocula qui tacet, moleſtus eſt compotoribus atque inſolens: in ira nihil magis decet quam quies, ut Sappho præcipit:

Ira cum pectus rapida occupavit,
Futiles linguæ jubeo cavere
Vana latratas jaculantis.—

VIII. Non hæc duntaxat monent ut ira capti noſmet attendamus, ſed et reliquam iræ naturam perſpiciendam proponunt, ſcilicet non eſſe eam ingenuam, non virilem, neque a magni elatione animi proficiſci. Videntur quidem pleriſque ejus tumultus efficacitatem, comminationes audaciam, contumacia vim habere; ſicut et crudelitatem nonnulli magnificentiæ, implacabilitatem conſtantiæ, moroſitatem odii malorum, nomine falſo afficiunt. Sed facta, motus, formæ iratorum magnam puſillanimitatem imbecillitatemque declarant: non tum mo-

εἰς παιδάρια ἀπαράτλουσι, καὶ πρὸς γύναια διαπαραίνονται, καὶ κύνας καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους οἴονται δεῖν χολάζειν, ὡς Κτησιφῶν ὁ παγκρατιαστὴς ἀντιλακτίσαι τὴν ἡμίονον ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τυραννικὰς μιαιφονίας τῷ παιρῷ τὸ μικρόψυχον αὐτῶν, καὶ τῷ δρῶντι τὸ πεπονθὸς ἐπορώμενον, ἔοικε τοῖς δήγμασι τῶν ἑρπετῶν, ὅταν ἄμαχοι καὶ θερμότατα γένηται, τὴν φλεγμονὴν ἀφορεδομένων σφόδρα τοῖς λελυπηκόσιν. Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης ὀδύνης ἐν σαρκὶ πληγῆς πάθος, ὕπως ἐν ταῖς μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ ὀργὴ τὸ λυπῆσαι ἔνδοσις ἐχ-
B φέρει μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀσθενείας. Διὸ καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ὀργιλώτεραι, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γέροντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων· ὀργιλώτατος δὲ ὁ φιλάργυρος πρὸς τὸν οἰκονόμον, ὁ γαστρίμαργος πρὸς τὸν ὀψοποιὸν, ὁ ζηλότυπος πρὸς τὸ γύναιον, ὁ κενόδοξος κακῶς ἀκούσας· χαλεπώτατοι δὲ, ἅγαν φιλοτιμίαν μνώμενοι ἐν πόλεσιν ἄνδρες ἢ φάσιν, ἄλγος

do, cum pueros laniant, acerbe cum mulieribus expoſtulant, caneſque, equos, et mulos putant puniendos, ut Cteſipho pancratiaſta mulam calce referiendam ſibi exiſtimans: ſed et in tyrannorum ſceleratis homicidiis in ſævitia animi humilitas, et in actionibus perpeſſiones eorum conſpectæ, morſus ſerpentum referunt, quæ inflammationis et doloris impatientia æſtum in ea, a quibus læſa ſunt, emittunt. Sicut enim tumor naſcitur in carne a magno ictu: ſic in molliſſimis animis ad lædendum facta inclinatio majorem excandeſcentiam a majore profert imbecillitate. Itaque et mulieres magis iracundæ ſunt quam viri, et ægroti quam ſani, et ſenes juvenibus, rebus adverſis utentes proſperam habentibus fortunam: maxime iraſcitur avarus diſpenſatori, gulæ deditus coquo, zelotypus uxori, ambitioſus male dicenti, omnium moroſiſſimi ſunt qui honores in civitatibus petunt, aut factionem, *dolorem*, ut ait Pinda-

ἐμφανὲς, καὶ Πίνδαρος· ὅτως ὀργῇ μάλιστα ὁ ψυχῆς ἡγεμὼν ἀνίσταται μάλιστα δ' ἀσθένειαν ὁ θυμὸς, ἀλλὰ νεῦρις, ὡς τις εἶπε, τῆς ψυχῆς ἐοικὼς, ἀλλὰ βλεπτόμασι καὶ σπάσμασιν ἐν ταῖς ἀμυντικαῖς ὁρμαῖς σφοδρότερον ἐξημιγμένης. C

Θ'. Τὰ μὲν οὖν φαῦλα παραδείγματα, τιμῆς ὄντα οὐκ εὐχαρι, ἀλλ' ἀναγκαίαν μόνον ἔχει· τὰς δ' ἁπίους καὶ λείους ὁμιλοῦντας ὀργαῖς, κάλλιστα μὲν ἀκούσματα, κάλλιστα δὲ θεάματα ποιούμενον, ἄρχομαι καταφέρειν τῶν λεγόντων,

Ἄνδρα τ' ἐδίκησας, ἄνδρ' ἀνικτίον τόδε·

καὶ,

——βαῖνε λαξ
Ἐπὶ τραχήλου, βαῖνε καὶ σφῶν χθονὶ,

καὶ τἆλλα παραξωπικά, δι' ὧν ἔνιοι τὸν θυμὸν ἐκ τῆς D γυναικωνίτιδος εἰς τὸν ἀνδρωνῖτιν οὐκ εὖ μετοικίζουσιν. Ἡ μὲν ἀνδρία καὶ τἆλλα τῇ δικαιοσύνῃ συμφερομένη,

C. 9. ἄνδρ' ἀνικτίον τόδε·] Ita dixerunt, re ipſa jubente: forte etiam corrigendum, ἀνικτίτου, cum Mez. Vulgo, ἀνδρ' ἀνικτίον· Τὸ δὲ—.

rus, *manifeſtum*. Itaque ergo maxime paſſo aliquid et dolore affecto animo, ob ejus imbecillitatem exſurgit ira, non, quod quidam dixit, nervis animi ſimilis, ſed intentionibus et convulſionibus in ulciſcendis cupiditatibus vehementius ſe efferentis.

IX. Vitioſa porro exempla conſiderationem habebant non jucundam, ſed neceſſariam duntaxat: at eorum qui placide et leniter ſe geſſerunt adverſus iram, pulcherrimas voces, pulcherrima facta ad contemplandum proponens, ſperno eos qui dicunt,

Virum læſiſti, ſunt tolerandæ iſthæc viro:

et,

Pedibus premi cervicem, atque allidi ſolo:

aliaque id genus ad irritandum facientia, quibus uſi nonnulli iram e muliebri conclavi perperam in virile traduxerunt. Enimvero fortitudo aliis in rebus optime cum juſ-

πρὸς μόνης μοι δοκεῖ διαμάχεσθαι τῆς πρακτότητος, ὡς αὐτῇ μᾶλλον προσηκούσης. Ἀνθρώπων μὲν γὰρ κρατῆσαι, καὶ χείρωσι βελτιόνων, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ γῆσαι καὶ θυμῷ τρόπαιον (ᾧ χαλεπὸν εἶ) διαμάχεσθαι, φησὶν Ἡράκλειτος, ὅ, τι γὰρ ἂν θέλῃς, ψυχῆς ὠνεῖται) μεγάλης ἐστὶ καὶ νικητικῆς ἰσχύος, ὥσπερ νεῦρα καὶ τόνους ἀληθῶς ἐπὶ τὰ πάθη τὰς κρίσεις ἐχούσης. Διὸ καὶ σπουδάζειν ἀεὶ πειρῶμαι καὶ ἀναγινώσκειν οὐ ταῦτα δὴ μόνον τὰ τῶν φιλοσόφων, οὕς φασι χολὴν οὐκ ἔχειν οἱ πολλοὶ ἔχοντες, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ τῶν βασιλέων καὶ τυράννων. Οἷον Ἀντιγόνου τὸ πρὸς τοὺς γραπτώσας, ὅτι τοὺς πρὸ τοῦ σκηνοῦ λοιδορουμένους αὐτὸν ὡς οὐκ ἀκούοντα, τῷ βακτηρίαν ὑποβαλὼν ἔξω, Παπαῖ, εἶπεν, οὐ πορρωτέρω σοι πεπόμφαμεν χαλῶς ἐρεῖτε ἡμᾶς; Ἀρκαδίωνος δὲ τοῦ Ἀχαιοῦ τὸν Φίλιππον ἀεὶ καλῶς λέγοντος, καὶ φεύγειν παραινοῦντος

Εἰσόκε τὸν ἀφίκηται ὃς οὐκ ἴσασι Φίλιππον·

titia congruens, de ſola videtur mihi certare manſuetudine, eamque ſibi vindicare. Etenim imperium in homines, etiam deterioribus in meliores obtigit: at in animo tropæum de ira ſtatuere (cui pugnare difficile eſſe, Heraclitus dixit; quod quidquid concupiſcit, id anima pro pretio data emit) magnæ eſt victriciſque potentiæ, quæ, veluti nervis ac tendinibus, motus animi rectis judiciis dirigat. Quamobrem ſemper conor colligere et legere non philoſophorum tantum iſta facta, quos recte ſentientes felle carere dicunt: ſed magis ea, quæ regum ſunt et tyrannorum. Quale eſt illud Antigoni, qui militibus ipſi prope ſuum tabernaculum tanquam non audienti maledicentibus, exſerto ſcipione, *Papæ*, inquit, *non longius hinc digreſſi nobis obloquemini?* Arcadio Achivus Philippum nunquam non inſectabatur verbis, aliiſque ſolebat dicere, fuge hinc,

Donec ad eos veniat qui non noverit Philippum:

εἰτά πως ὁ Μακεδονία φανέντος, ᾠήντο δεῖν οἱ φίλοι κολάσαι καὶ μὴ παρεῖδεῖν· ὁ δὲ Φίλιππος ἐντυχὼν αὐτῷ φιλανθρώπως, καὶ ξένια καὶ δῶρα πέμψας, ἐκέλευσεν ὕστερον παιδάνεσθαι τίνας λόγους ἀπαγγέλλοι παρὰ τοὺς Ἕλληνας· ὡς δὲ πάντες ἐμαρτύρουν, ἐπαινέτην αὐτοῦ γενέσθαι τὸν ἄνδρα θαυμάσιον, Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, βελτίων ἰατρὸς ὑμῶν. Ἐν Ὀλυμπίοις δὲ βλασφημίας παρ' αὐτοῦ γενομένης, καὶ τινων λεγόντων, ὡς οἰμώξαι παρασκευάσει τοὺς Ἕλληνας, ὅτι εὖ πάσχοντες ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κακῶς αὐτὸν λέγουσι, Τί οὖν, ἔφη, ποιήσουσιν ἂν κακῶς πάσχωσι; Καλὰ δὲ καὶ Πεισιστράτου τὰ πρὸς Θρασύβουλον, καὶ Πορσίνα τὰ πρὸς Μούκιον, καὶ Μάγα τὰ πρὸς Φιλήμονα· δημοσίᾳ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ κωμῳδηθεὶς ὑπ' ἀνάτου, 458

Παρὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ἥκει σοι Μάγα.
Μάγα κακόδαιμον γράμματα οὐκ ἐπίστασαι·

λαβὼν ὑπὸ χειμῶνος εἰς Παραιτόνιον ἐξενεχθέντα, πρωτίστῃ μὲν ἐκέλευσε γυμνῇ τῇ μαχαίρᾳ θίγειν τοῦ

hunc aliquando in Macedonia conſpectum cum amici non omittendum, ſed ſupplicio afficiendum dicerent, Philippus humane compellatum donis muneribuſque hoſpitalibus affecit: juſſit deinde inquirere, quos de ſe ille apud Græcos ſpargeret ſermones: omnibuſque teſtantibus mirabilem eum Philippi laudatorem factum, *Ego itaque*, inquit, *melior vobis ſum medicus*. Idem cum in feſtivitate Olympica dictum in ſe eſſet aliquid, et eſſent, qui Græcos debere infortunium habere cenſerent, quod a Philippo beneficiis acceptis male ei dicerent, *Quid ergo*, ait, *facient, ſi male ipſis fecero?* Præclare etiam Piſiſtratus ſe erga Thraſybulum, et Porſena adverſus Mucium geſſit. Magas a Philemone publice in theatro comica ſcurrilitate exagitatus his verbis erat:

A rege litteræ veniunt tibi Maga.
Infortunate litteras neſcis Maga.

hunc Philemonem Magas tempeſtate ad Parætonium ejectum cum cepiſſet, militi man-

πραχήλιν μόνον, εἶτα κοσμίως ἀπελθεῖν· ἀπεργάλιος δὲ ὁ σφαγεὺς ὡς παιδαρίῳ νοῦν οὐκ ἔχοντι ῥοπὸν ἐπέμψας ἀφῆκε. Πτολεμαῖος δὲ γραμματικὸν εἰς ἀμαθίαν ὑπισκώπτων, ἠρώτησε, Τίς ὁ τοῦ Πηλέως πατὴρ ἦν· καὶ ἐκεῖ-
B νος, Ἂν σὺ πρότερον εἴπῃς, ἔφη, τίς ὁ τοῦ Λάγου· τὸ δὲ σκῶμμα τῆς δυσγενείας ἥψατο τοῦ βασιλέως, καὶ πάντες ἠγανάκτησαν ὡς οὐκ ὑποτιθέμενον ὄντα φέρειν· καὶ ὁ Πτολεμαῖος, Εἰ μὴ τὸ φέρειν, ἔφη, σκωπτόμενον, οὐδὲ τὸ σκώπτειν βασιλικόν ἐστιν. Ἀλέξανδρος δὲ πικρότερον αὖ γέγονεν ἐν τοῖς περὶ Καλλισθένην καὶ Κλεῖτον· ἢ καὶ Πῶρος ἁλοὺς, παρεκάλει χρήσασθαι βασιλικῶς αὐτῷ· καὶ πυθομένου μή τι πλέον, Ἐν τῷ βασιλικῶς, ἔφη, πάντα ἔνεστι. Διὸ καὶ τῶν θεῶν τὸν βασιλέα μειλίχιον, Ἀθηναῖοι δὲ μαιμάκτην, οἶμαι, καλοῦσι· τὸ δὲ
C κολαστικὸν, ἐρινυώδες καὶ δαιμονικὸν, οὐ θεῖον δὲ οὐδὲ ὀλύμπιον.

davit ut ejus cervicem nudo gladio tantum attingeret, ac comiter discederet: misit deinde pilam ei ac talos ut puerulo mentis inopi, ac dimisit. Ptolemæus grammaticum ob inscitiam subsannans, interrogabat, *Quis Pelei fuisset pater:* respondit ille, *Tu prius dic, quis Lagi fuerit pater:* id dicterium obscuritatem generis regi exprobrabat, videbaturque indignantibus omnibus non esse impune ferendum: at Ptolemæus: *Si non regium est*, inquit, *falsè in se dicta ferre; ne fosse dicta quidem in alium jacere, regium est.* Alexander in Callisthenem et Clitum fuit sævior: itaque et Porus captus, petiit ut ab ipso tractaretur *regaliter:* et interrogatus an præterea aliquid peteret, in *regali* tractatione omnia inesse respondit. Itaque etiam deorum regem Meilichium, (quasi mitem et blandum,) Athenienses Mæmacten, puto, vocant: at supplicia exigendi vim, non divinam, non cœlestem, sed furiosam ac dæmonicam nominant.

ι'. Ὥσπερ οὖν ὅτι μὲν Φιλίππου τις εἶπε καθαιρήσαντος Ὄλυνθον, Ἀλλ' οὐκ ἂν οἰκίσαι γε πόλιν ἐκεῖνος δύναιτο τηλικαύτην· οὕτως ὀργὴν εἰπεῖν πρὸς τὸν θυμόν, Ἀνατρέψαι μὲν δύνασαι, καὶ διαφθεῖραι καὶ καταβαλεῖν, ἀναστῆσαι δὲ καὶ σῶσαι, καὶ φείσασθαι καὶ καρτερῆσαι, πρᾴότητός ἐστι καὶ συγκράσεως καὶ μετριοπαθείας, καὶ Καμίλλου καὶ Μετέλλου καὶ Ἀριστείδου, καὶ Σωκράτους· τὸ δ' ἐμφῦναι καὶ δακεῖν, μυρμηκῶδες καὶ μυῶδες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄμυναν ἅμα σκοπῶν, τὸν δι' ὀργῆς τρόπον ἀπροσκεπτον εὑρίσκω πολλὰ, δήγμασι χειλῶν D καὶ τρίσεσιν ὀδόντων καὶ κεναῖς ὀπισθορμαῖς καὶ βλασφημίαις ἀπειλὰς ἀνοήτους ἐχούσαις καταγελασόμενον, εἶτα ὥσπερ οἱ τοῖς δρόμοις τὰ παιδία, πρὶν μὴ κρατεῖν ἑαυτῶν, προκαταπίπτοντα τῷ τέλει ἐφ' ὃ σπεύδει γελοίως. Ὅθεν ὁ φαύλως ὁ Ῥόδιος πρὸς ὑπηρέτην τῶν Ῥωμαίων φρατηγῷ βοῶντα καὶ θρασυνόμενον, Οὐ μέλει

D. 5. ἐφ' ᾧ] Sumſi a Voſſ. Moſc. 1. monuerat et Reiſk. Vulgo ἐφ' ᾧ.

X. Quo igitur modo de Philippo, cum is Olynthum excidiſſet, quidam dixit, *At certe tantam is urbem condere non poſſet:* ita etiam iræ dicere liceat, Evertere potes, perdere, dejicere: at erigere, ſervare, parcere, tolerare, manſuetudinis eſt, indulgentiæ, moderationis, et Camilli opus, Metelli, Ariſtidis, Socratis: inhærere autem et mordere, formicarum eſt et muſcarum. Verum enimvero re probe conſiderata, eam quæ ab ira dependet ulciſcendi ſui rationem invenio plerumque ineffi-cacem, ut quæ fere in morſum labiorum, frendendum dentibus, vanas incurſiones, maledicta ſtultas habentia minas inſumatur, ac deinde ridicule ante quam ad finem ad quem feſtinabat perveniatur, ultro concidentem: ſicut pueris in curſu ob virium exilitatem uſu venit. Itaque non inepte Rhodius ille ad lictorem prætoris Romani clamantem et ferocientem, *Non curo*, inquit,

μοι τί σὺ λέγεις, ἀλλὰ τί τλῶς στγῇ. Καὶ τὸν Νεοπτόλεμον ὁ Σοφοκλῆς καὶ τὸν Εὐρύπυλον ὁπλίσας, ἐκόμπασ' ἀλοιδόρητα, φησὶν, ἐρρηξάτλω, ἐς κύκλα χαλκέων ὅπλων. Τὸν μὲν γὰρ σίδηρον ἔνιοι τῶν βαρβάρων φαρμάττουσιν, ἡ δ' ἀνδρία χολῆς ἐδέιται· βέβαπται γὰρ ἐκεῖ τῷ λόγῳ· τὸ δὲ θυμικὸν καὶ μανικὸν, εὐπαρείθραυστόν ἐστι καὶ σαθρόν. Ἀφαιρεῖσι γοῦν αὐλοῖς τὸν θυμὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν μαχομένων, καὶ Μούσαις πρὸ πολέμου θύουσιν, ἵνα ὁ λόγος ἐμμένῃ· καὶ τεφλάμενοι τὰς πολεμίους, οὐ διώκουσιν, ἀλλ' ἀναχαλῶνται τὸν θυμὸν, ὥσπερ τὰ σύμμετρα τῶν ἐγχειριδίων εὐμαχόμενον ὄντα καὶ ῥᾴδιον. Ὀργὴ δὲ μυρίους προανεῖλε τῆς ἀμύνης, ὡς Κῦρον καὶ Πελοπίδαν τὸν Θηβαῖον. Ἀγαθοκλῆς δὲ πρέσβεις ἔφερε λοιδορούμενος ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων· καί τινος εἰπόντος, Κεραμεῦ, πόθεν ἀποδώσῃς τοῖς ξένοις τὸν μισθόν; Ὀργιλάσας, Αἴκε Σφύταν ἕλω. Καὶ τὸν Ἀντί-

D. 9. ἐκόμπασ'—ὅπλων] Nil præbent remedii codices. Salmaſius corrigebat—Ἐκόμπασ' ἀλοιδόρητ' ἐμμεξάτω—Ἐς κύκλα χαλκοῦν ὅπλων.

tu quid clames, ſed iſte quid taceat: et Sophocles Neoptolemum Eurypylumque armans, ait eos *ſine conviciis ſeſe jactaſſe.* Ferrum quidem nonnulli barbarorum veneno inficiunt, at fortitudini bile nihil opus eſt, rationem pro tinctura habenti: furioſi autem impetus iræ, putridi ſunt ac facile retunduntur. Itaque Lacedæmonii tibiarum cantu pugnantium animos iracundia ſolvunt, et ante pugnam Muſis ſacrificant, ut ratio ſibi conſtet: hoſteſque fuſos non perſequuntur, ſed revocant animum, inſtar pugionis modici facilem receptu. Ira innumeros peremit ante quam ſeſe ulciſcerentur: de quibus eſt etiam Cyrus, et Pelopidas Thebanus. Agathocles vero ab obſeſſis convicio impetitus, æquo animo tulit: et quodam dicente, *Figule, unde mercenariis perſolves ſtipendia?* reſpondit, *Ubi hanc urbem ce-*

γρνον ἀπὸ δ' τέχνης τινὲς εἰς ἀμορφίαν ἔσκωπτον· ὁ δὲ πρὸς αὐτούς, Καί μὴν ἐδόκουν εὐπρόσωπος εἶ· λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, ὅπως ἔφασκε τοὺς σκώπτοντας, μαρτυρόμενος ὅτι πρὸς τοὺς δεσπότας ἔξει τὸν λόγον, ἂν πάλιν αὐτὸν λοιδορῶσιν. Ὁρῶ δὲ καὶ κυνηγοὺς σφαλλομένους ὑπ' ὀργῆς μεγάλα, καὶ ῥήτορας. Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ Σατύρῳ τοὺς φίλους ἐμφράξαι τὰ ὦτα κηρῷ δίκην ἔχοντος, ὅπως μὴ συλλέγῃ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ θυμοῦ, μετὰ τῶν ἐχθρῶν λοιδορούμενος. Αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς ὁ πολλάκις ἐκφεύγει τὸ κολάσαι πλημμελήσαντα δοῦλον; ἀποδιδράσκουσι γὰρ τὰς ἀπειλὰς καὶ τοὺς λόγους δείσαντες. Ὅπερ οὖν αἱ τίτθαι πρὸς τὰ παιδία λέγουσι, Μὴ κλαῖε, κἂν λήψῃ· τοῦτο πρὸς τὸν θυμὸν οὐκ ἀχρήστως λεκτέον, Μὴ σπεῦδε, μηδὲ βόα, μηδὲ ἐπείγου, κἂν μᾶλλον ἃ θέλεις γένηται καὶ βέλτιον. Καὶ γὰρ παῖδα πατὴρ ἰδὼν ἐπιχειροῦντά τι σιδηρίῳ διελεῖν ἢ τεμεῖν, αὐτὸς λαβὼν τὸ σιδήριον ἐποίησε· καὶ δ' θυμῷ τ' τιμωρίαν παρελόμενος, αὐτὸς

pero. Antigonus quoque de muro quibuſdam ei deformitatem exprobrantibus, *Atqui*, inquit, *videbar mihi facie eſſe honeſta:* capta deinde urbe, irriſores iſtos vendidit, proteſtatus ſi denuo conviciarentur, apud dominos ipſorum ſe acturum. Video autem et venatores et oratores per iram graviter lapſos. Ariſtoteles ait, Satyro amicos cauſam in judicio dicturo aures cera obturaſſe, ne, inimicorum irritatus maledictis, ob animi fervorem a propoſito dilaberetur. Quid? nonne nobis ipſis ſæpe evenit ut ſervus delinquens non det pœnas? aufugiunt enim minarum et verborum ob metum. Quod ergo nutrices pueris dicunt, Si non plores, accipies: id non incommode animo efferveſcenti dicemus, Noli feſtinare, non clama, non urge, eo magis et rectius fiet quod volebas. Etenim puerum pater videns aliquid ferro conantem dividere aut ſcindere, ipſe ferro accepto id facit: et iræ vindictam aliquis adimens, ipſe tuto et ſine

B ἀσφαλῶς καὶ ἀδιαβόλως καὶ ὠφελίμως ἐκόλασε τὸ ἄξιον, οὐχ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ θυμὸς ἀντ' ἐκείνου πολλάκις.

ια'. Πάντων δὲ τῶν παθῶν ἐθισμῷ δεομένων, οὗτον δαμάζοντος καὶ καταθλοῦντος ἀσκήσει τὸ ἄλογον καὶ δυπειθὲς, οὐ πρὸς ἄλλο μᾶλλον ἐστὶν ἐγγυμνάσασθαι τοῖς οἰκέταις ἢ πρὸς τὸν θυμόν. Οὔτε γὰρ φθόνος, οὔτε φόβος, οὔτε φιλοπιμία τις ἐγγίνεται πρὸς αὐτούς· ὀργαὶ δὲ συνεχεῖς πολλὰ ποιοῦσι πρόσκρουσματα καὶ σφάλματα, ἀφ' ἧς ἐξουσίαν, ὥσπερ ἐν ὀλισθηρῷ χωρίῳ, μηδενὸς ἐνισταμένου μηδὲ κωλύοντος, ἐπιφέρουσι. Οὐ γὰρ ἔστιν ἀναμάρτητον ἐν πάθει τὸ ἀνυπεύθυνον καταλεῖν,
C μὴ πολλῇ τινὶ ἐξουσίαν ἐμπεδιαβόντα πρότητι, μηδὲ πολλὰς ἐπομένας φωνὰς γυναικὸς, καὶ φίλων ἐγκελευόντων ἀτονίαν καὶ ῥᾳθυμίαν. Οἷς μάλιστα παροξυνόμενος καὶ αὐτὸς ἔπαθε τοὺς οἰκέτας, ὡς τῷ μὴ κολά-

B. 2. ἢ συνεχεῖς] Ita Xyl. Moſc. 2. Colleg. Nov. Ceteri, ἢ ἐν συνεχεῖς.
C. 1. πολλῇ] Sumſi ex Voſſ. Mex. Monuit et Reiſk. Vulgo, πολλὴν.

damno atque utiliter ſupplicium digno intulit, non ſibi ipſi, ut ira ſæpenumero facit.

XI. Jam cum omnes affectus aſſuefactionem deſiderent, qua bruta et contumax animi facultas dometur, rationique ſubjiciatur, erga ſervos nullus alius exercitationem præbet affectus perinde atque ira. Non enim invidemus ſervis, non metuimus eos, neque contentionem de honore cum iis ſuſcipimus: iræ, et quidem continentes oboriuntur, et multis delictis atque offenſis cauſam præbent nos in poteſtate, tanquam lubrico loco, conſtitutos, ideoque, obſtantem aut prohibente neminem habentes, labefactant. Non enim libertas nulli cognitioni aut pœnæ ſubjecta abſtineri a peccando poteſt, niſi quis magna eam muniat manſuetudine, multaſque poſſit perferre voces mulieris et amicorum mollitiem et ſocordiam vitio dantium: quibus ego etiam vocibus maxime irritatus adverſum ſervos fui, tanquam impunitate deterio-

ζεσθαι ἀμαθεσμένους. Ὀψὲ μέντοι σωφρόνων ὄντων τὸ μὴ χαλεπαίνειν τοῖς ἀκουσίως ἁμαρτάνουσιν ἀνεξικακίᾳ χρῆσθαι πρὸς βέλτιον ἔστιν, ἢ πικρίᾳ καὶ θυμῷ ἀμαρτάνειν ἑαυτὸν εἰς ἑτέρων ἐπανόρθωσιν· ἔπειτα πολλοὺς ὁρῶν εἰκῇ τῷ μὴ χολάζεσθαι παλλακὰς αἰδημόνας κακὰς εἶναι, καὶ μεταβολῆς ἀρχὴν, ἧττον συγγνώμων μᾶλλον ἢ τιμωρίαν λαμβάνουσα, καὶ νὴ Δία δουλεύουσα ἑτέροις ὑπὸ νεύματος καὶ σιωπῆς σωφρονέστερον, ἢ μὴ πληγῶν καὶ μαστιγμάτων ἕνεκα, ἐπεξελθεῖν ἡγεμονικώτερον τῷ θυμῷ τὸν λογισμόν. Οὐ γὰρ, ὡς ὁ ποιητὴς εἶπεν,

——ὔνα χθ δέος, ἔνθα κὴ αἰδώς·

ἀλλὰ τοὐναντίον, αἰδουμένοις ὁ σωφρονίζων ἐγγίνεται φόβος· ἡ δὲ συνεχὴς πληγὴ καὶ ἀπαραίτητος οὐ μετάνοιαν ἐμποιεῖ δι' ἀχθουργεῖν, ἀλλὰ τῷ λανθάνειν πονηροτέρους μᾶλλον. Τρίτον, ἀεὶ μνημονεύων καὶ ἀναθυμούμενος πρὸς ἐμαυτὸν, ὡς οὔτε ὁ τοξεύειν ἡμᾶς διδάξας ἀκόντιζε βάλλειν, ἀλλὰ μὴ ἁμαρτάνειν, οὔτε τῷ χολά-

D. 1. ᾗ σιωπῆς] Sic D. Cæteri σιωπῇ ᾗ.

res futuros. Sero tamen hoc primum perſpexi, præſtare eos indulgentia pejores fieri quam fævitia et furore aliorum corrigendorum cauſa meipſum perverti. Secundo hoc etiam videns, multos impunitate eo adduci, ut mali eſſe vereantur, et mutandorum morum initium veniam potius quam pœnam iis præbuiſſe: aliiſque eos tacite ad nutum promtius quam aliis verberantibus et flagellantibus ſervire; perſuaſi mihi, ad imperandum plus conducere rationem ira. Non enim, ut poëta dixit,

——*Ubi fit timor, hic pudor exſtat:*

ſed contra, verecundia affectis innaſcitur modeſtiæ magiſter metus. Tertio identidem memoria revolvens atque cogitans, neque eum qui ſagittas jacere nos docuit, prohibuiſſe jacere, ſed non aberrare: igitur neque punitionem impe-

ζειν ἐμποδὼν ἔσαι τὸ διδάσκειν εὐκαίρως τοῦτο ποιεῖν,
E καὶ μετρίως καὶ ὠφελίμως καὶ πρεπόντως· πειρῶμαι δὲ
ὀργὴν ἀφαιρεῖν μάλιστα τῷ μὴ παραιρεῖσθαι τοῦ κο-
λαζομένων τὴν δικαιολογίαν, ἀλλ' ἀκύειν. Ὁ, τε γὰρ
χρόνος ἐμποιεῖ τῷ πάθει διατριβὴν καὶ μέλλησιν ἐκ-
λύουσαν, ἥ τε κρίσις εὑρίσκει καὶ τρόπον παρέπονται καὶ
μέγεθος ἁρμόττον κολάσεως· ἔτι δὲ, οὐκ ἀπολείπεται
τοῖς φασις τῷ διδόντι δίκην ἀντιτείνειν πρὸς τὴν ἐπαν-
όρθωσιν, ἂν μὴ κατ' ὀργὴν ἀλλ' ἐξελεγχθεὶς κολάζη-
ται· τὸ δὲ αἰσχιστον οὐ φήσουσι, φαίνεσθαι δικαιότερα ἢ
δεσπότην λέγοντα τὸν οἰκέτην. Ὥσπερ οὖν ὁ Φωκίων
F μὴ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν οὐκ ἐῶν προεξαίρεσ-
θαι τὰς Ἀθηναίων, οὐδὲ ταχὺ πιστεύειν, Εἰ σήμερον,
ἔφην, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τέθνηκε, καὶ αὔριον ἔσαι καὶ εἰς
τρίτην τεθνηκώς· ὕπως οἶμαι δεῖν ὑποβάλλειν ἑαυτῷ τὸν
ἀπειθοῦντα δι' ὀργὴν ἐπὶ τὴν τιμωρίαν, Εἰ σήμερον ὗτος ἠδικησε,

F. 5. σήμερον ὗτος] Recepi ex Voſſ. Muſc. 1. A. D. Vulgo, σήμερον ὕστερος.

diri doctrina recte puniendi, et tempeſtive, utiliter atque convenienter: hæc igitur memoria recolens, maxime conor iram amoliri, quod defenſione puniendos non privo, ſed audio. Nam et tempus moram perturbationi animi injicit, et cunctationem quæ motum mitiget: et judicio invenitur ratio conveniens, moduſque pœnæ juſtus: ad hæc, ei qui plectitur non datur præſcriptio correctioni ſeſe opponendi, quando non ob iram, ſed convictus pœnas dat; et, quod turpius ſit, non videbitur ſervus juſtiora quam dominus dicere. Itaque ſicut Phocion Athenienſes, audita Alexandri morte, non ſinebat præmature inſurgere, neque celeriter credere, ſed aiebat: *Si hodie, Athenienſes, mortuus eſt Alexander, etiam cras ac perendie erit mortuus*: ſic arbitror, eum, qui ad capiendum ſupplicium properat iratus, debere ſibi ſubjicere, ſi hodie iſte meruit pœnam, e-

καὶ αὔριον ἔσται καὶ εἰς τρίτην ἀδικωτέρως· καὶ δεινὸν οὐδέν, εἰ δώσῃ δίκην βραδίων, ἀλλ' εἰ ταχὺ παθών, ἀεὶ φανεῖται μὴ ἀδικῶν· ὅπερ ἤδη συμβέβηκε πολλάκις. Τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω δεινός ἐστιν ὥστε κολάζειν καὶ μαστιγοῦν δοῦλον, ὅτι πέμπτην ἢ δεκάτην ἡμέραν προσέκαυσε τοῦψον, ἢ κατέβαλε τὴν τράπεζαν, ἢ βραδίων ὑπήκουσε; καὶ μὴν ζῷόν ἐστιν ἐφ' οἷς εὐθὺς γενομένοις καὶ προσφάτοις ὀργαῖς, παροξυνόμεθα, καὶ πικρῶς ἢ ἀπαραιτήτως ἔχομεν. Ὡς γὰρ δι' ὁμίχλης τὰ σώματα, καὶ δι' ὀργῆς τὰ πράγματα μείζονα φαίνεται. Διὸ δεῖ ταχὺ συμμνημονεύειν τὴν ὁμοίων, καὶ τοῦ πάθους ἐξωθεῖν ὄντα ἀνυπόπλως, ἂν καθαρῷ τῷ λογισμῷ καὶ καθεστῶτι φαίνηται μοχθηρόν, ἐπισκοπεῖν, καὶ μὴ προέσθαι τότε μηδὲ ἀφεῖναι τὴν κόλασιν, ὥσπερ σιτίον, ἀνορέκτως γεγονότας. Οὐδὲν γὰρ οὕτως αἴτιόν ἐστι τοῦ παρύσης ὀργῆς κολάζειν, ὡς τὸ παυσαμένης μὴ κολάζειν, ἀλλ' ὀκνη-

A. 5. δι' ὁμίχλης] Ita omnes editi et ſcripti libri. Steph. operarum vitio, et hinc tres Gr. Lat. δὴ ὁμίχλης.

tiam cras erit, et perendie in noxa: neque in eo mali quicquam eſt, ſi ſerius luit flagitium, ſed ſi celeriter punitus perpetuo videatur inſons: quod quidem ſæpenumero accidit. Quis enim noſtrum ita ſævus eſt, ut cruciet aut flagellet ſervum, propterea quod quinto ante aut decimo die aduſſit cibum, vel menſam evertit, vel tardius dicto fuit audiens? at ob hæc ipſa, ſtatim atque fiunt et dum ſunt recentia, turbamur, et implacabiles ſævique ſumus. Ut enim per nebulam corpora, ſic per iram res videntur majores. Itaque oportet illico ſimilia in memoriam revocare, et ubi animus perturbatione vacat, tum ſi factum rationi puræ ac ſinceræ videatur pœna dignum, in id animadvertere: neque tum omittere vindictam: quo modo qui appetitu carent, cibum prætereunt. Nihil enim perinde in cauſa eſt ut ira correpti puniamus, atque hoc ipſum, quod ira ſi-

λύσθαι, καὶ ταυτὸν πεπονθέναι τοῖς ἀργοῖς κωπηλάταις, οἱ γαλήνης ὁρμοῦσιν, εἶτα κινδυνεύουσιν ἀνέμῳ πλέοντες. Καὶ γὰρ ἡμεῖς τῷ λογισμῷ κατεγνωκότες ἀτονίαν καὶ μαλακίαν ἐν τῷ κολάζειν, αὐτόθεν μὲν παρόντι τῷ θυμῷ, καθάπερ πνεύματι ῥᾳδιουργῷ. Τοφὴ μὲν γὰρ ὁ παιῶν χρῆται φύσιν, τιμωρίᾳ δὲ ὁ μὴ παιῶν μηδὲ δηλῶν αὐτῆς· μηδὲ ὥσπερ ὄφις πρὸς τὸ κολάσαι τῷ θυμῷ δεόμενος, ἀλλ' ὅταν παρῇ τὸ ὀργισθῆναι γένηται, προσάγων τὸν λογισμὸν ἀναγκαίως. Οὐ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ κατ' αὐτὸν ἐν Τυρρηνίᾳ μαστιγοῦσθαι τοὺς οἰκέτας πρὸς αὐλὸν, ὅτῳ πρὸς ἡδονὴν δεῖ καθάπερ ἀποπαίσματος ὀρέξει, τῆς τιμωρίας ἐμφορεῖσθαι χρὴ χαίρειν κολάζοντας, εἶτα μεταγνοεῖν· ὧν τὸ μὲν, θηριῶδες, τὸ δὲ, γυναικῶδες· ἀλλὰ καὶ λύπης καὶ ἡδονῆς χωρὶς, ἐν

B. 4. ἁρμοῦσιν] Sic D. Colleg. Ncv. et Reiſkius monuit. Vulgo, ἁρμῶσιν.

C. 5. χαίρειν κολάζοντας, εἶτα μεταγνοεῖν·] Sumſi a D. et Cod. Xyl. Vulgo, χαίρων, κολάζοντας δὲ μεταγνοεῖν: quod Eraſm. Mez. et Reiſk. correxerunt, ſcribendo κολάσαντας.

nita non punimus, ſed languemus: cum quidem id nobis evenit, quod ignavis nautis, qui tranquillo tempore in ſtatione tenent naves, vento orto navigant cum periculo. Etenim nos rationi in puniendo languorem et mollitiem tribuentes, feſtinamus ad pœnam ira tanquam ſubito vento impellente. Qui eſurit, is cibo ſecundum naturam utitur: qui punit, is nulla ad hoc debet impelli cupiditate, neque ad eam rem ira veluti condimento indiget: ſed quando longiſſime ab ea abeſt, tunc neceſſariam rem ratione adhibita peragit. Narrat Ariſtoteles ſuo tempore ſervos in Etruria ad tibiæ cantum ſolitos flagris cædi. Non profecto item voluptatis perfruendæ gratia exſaturare animum ſumendis ſuppliciis debemus, eaque re gaudere, poſtmodo pœnitentia duci: quorum illud belluinum, hoc muliebre eſt: ſed ita exercenda eſt punitio, ut abſque ullo dolore, abſque

τῷ τὸ λογισμὸν χρόνῳ τὴν ὀργὴν κολάζεσθαι, μὴ ὑπολείπουσα τῷ θυμῷ τὸ πρᾶσιν.

ιβ'. Αὕτη μὲν οὖν ἴσως οὐκ ὀργῆς ἰατρεία φανεῖται, παράκρουσις δὲ καὶ φυλακὴ τοῦ ἐν ὀργῇ τινὸς ἁμαρτημάτων. Καὶ ὅτι μὲν ἀπλοῦς οἴδημα, σύμπτωμα μέν ἐστι πυρετοῦ, παραύξεται δέ, κωφίζει τὸν πυρετόν, ὡς φησιν Ἱερώνυμος. Ἀλλ' αὐτῆς γε τῆς ὀργῆς ἀναθεωρῶν τὴν γένεσιν, ἄλλως ὑπ' ἄλλων αἰτιῶν ἐμπίπτουσαν, εἰς αὐτὴν ἐώρων, οἷς ὀπτικῶς ἅπασι δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι καὶ ἀμελεῖσθαι παρακίνεται. Διὸ καὶ τοῖς παροξυνομένοις ὀργὴν, δεῖ βοηθεῖν πορρωτάτω τὴν παρεῖξιν ὀλιγωρίας ἀπάγοντας καὶ θρασύτητος, εἰς ἄνοιαν ἢ ἀνάγκην ἢ πάθος ἢ δυστυχίαν τιθεμένους· ὡς Σοφοκλῆς,

Ἀλλ' εὖ γέ, ὦ ἄναξ, καὶ σὸς ἂν βλαστὴ μένει
Νοῦς τοῖς κακῶς πράξασιν, ἀλλ' ἐξίσταται.

Καὶ τὴν Βρισηίδος τὴν ἁφαίρεσιν εἰς τὴν Ἄτην ἀναφέρων ὁ Ἀγαμέμνων, ὅμως,

C. 7. κολάζεσθαι] Forte, κομίζεσθαι, ut Reiſk.

ulla voluptate pœnæ exigendæ, nullaque iræ anſa reliqua fiat.

XII. Atque hæc quidem fortaſſis non iræ videbitur ſanatio, ſed amolitio et cautio, qua evitentur quæ alias per iram peccantur. Sed tamen lienis tumor febris eſt accidens, qui quidem ſedatus, etiam febrim facit leviorem, ut ait Hieronymus. Cæterum ipſius iræ originem ego contemplans, animadverti alios aliis de cauſis in iram incidere, quibus tamen fere omnibus opinio contemni ac negligi ſe adfuit. Quare qui iram deprecantur, debemus ſuccurrere, ut factum quam longiſſime a contemtu et ferocia avocantes, dementiæ, neceſſitati, perturbationi, infortunioque alicui imputemus. Tale eſt illud apud Sophoclem:

O rex, prior mens, vegeta quantumvis fiet,
Adverſis rebus haud manet, ſed excidit.

Et Briſeidis raptum Agamemnon Atæ aſcribens, ait deinde,

Ἀψ ἰθίλει ἀρέσαι, δύμιναι τ' ἀπερείσι' ἄποινα.

Καὶ γὰρ τὸ δεῖσθαι, τῷ μὴ καταφρονεῖσθαι ἔοικε, καὶ ταπεινὸς φανεὶς ὁ ἀδικήσας ἔλυσε τὴν τῆς ὀλιγωρίας δόξαν. Οὐ δεῖ δὲ ταῦτα σκοπεῖν τὸν ὀργιζόμενον, ἀλλὰ τὸ τῷ Διογένους, Οὗτοί σου καταγελῶσιν, ὦ Διόγενες, Ἐγὼ δὲ οὐ καταγελῶμαι· λαμβάνειν ἑαυτῷ, καὶ καταφρονεῖσθαι μὴ νομίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνους καταφρονεῖν, ὡς δι' ἀσθένειαν ἢ ἀπαιδευσίαν, ἢ ἀμελείαν, ἢ ἀφροσύνην, ἢ ῥᾳθυμίαν, ἢ ἀνελευθερίαν, ἢ γῆρας, ἢ νεότητα, πλημμελοῦντος. Οἰκείοις δὲ καὶ φίλοις ἀφετέον τὸ τοιοῦτο παντάπασιν· οὐ γὰρ ὡς ἀδυνάτων, οὐδ' ὡς ἀσθενῶν, ἀλλὰ δι' ὀλιγωρίαν ἢ δι' εὔνοιαν, οἱ μὲν ὡς χρηστῶν, οἱ δὲ ὡς φιλουμένων καταφρονοῦσι. Νυνὶ δὲ οὐ μόνον τοὺς γυναῖκα καὶ δούλους καὶ φίλους, ὡς καταφρονούμενοι, ταχέως ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ παιδοτρίβοις καὶ ναύταις καὶ ὀρεωκόμοις μεθύουσι, πολλάκις ὑπ' ὀργῆς συμπίπτομεν, οἰόμενοι
461 καταφρονεῖσθαι· καὶ κυσὶν ὑλακτοῦσι, καὶ ὄνοις ἐμβάλ-

Te placare volo, et tibi maxima munera ferre.

Deprecari enim non eſt contemnentis, et qui injuriam fecit, ubi humilem ſeſe exhibet, opinionem faſtus diluit. Quanquam iraſcenti hæc non ſunt exſpectanda: ſed quod Diogenes dicentibus *Hi te rident*, reſpondit, *Ego autem non rideor*: id ſibi ſumere, atque exiſtimare debet, non ſe contemni, ſed potius eum ſibi contemnendum eſſe, a quo læſus eſt: quippe cujus peccatum ab imbecillitate, errore, temeritate, incuria, illiberalitate, ætate vel provectiore jam, vel admodum tenera, fuerit profectum. Famulis autem et amicis hoc omnino largiendum eſt: non enim ut impotentes aut ignavi, ſed ob æquanimitatem noſtram et benevolentiam, vel ut benigni, vel ut amantes ſpernimur. Nunc vero non modo adverſus uxorem, ſervos, amicos, tanquam deſpecti ab iis, exaſperamur: ſed et cum caponibus, et nautis, et agaſonibus ebriis ſæpe per iram nos committimus, contemni putantes: et canibus latrantibus

λυσι χαλεπαίνομεν· ὡς ἐκεῖνος ὁ βωλόμυος τύπτειν τὸν ὀνηλάτην· εἶτ' ἀναχαγόντος ὅτι Ἀθηναῖός εἰμι, Σὺ μὲν οὐκ εἶ Ἀθηναῖος, τὸν ὄνον λέγων ἔτυπτε, καὶ πολλὰς ἐνέφορει πληγάς.

ιγ'. Καὶ μὴν τάς γε συνεχεῖς καὶ πυκνὰς καὶ κατὰ μικρὸν ἐν τῇ ψυχῇ συλλεγομένας ὀργὰς, μάλιστα φιλαυτία καὶ δυσκολία μετὰ τρυφῆς καὶ μαλακίας, οἷον σμῆνος ἢ σφηκίαν ἡμῖν ἐνίστασι. Διὸ μεῖζον οὐδὲν εὐκολίας καὶ ἀφελείας ἐφόδιον εἰς πραότητα πρὸς οἰκέτας καὶ γυναῖκα καὶ φίλους, τῷ δυναμένῳ συμφέρεσθαι τοῖς παροῦσι, καὶ μὴ δεομένῳ πολλῶν καὶ πολυτελῶν·

Ὃ δ' οὔτ' ἄγαν ὀψοῖσιν, οὔθ' ἁφθοῖς ἄγαν,
Οὔθ' ἥτλον, ὅτε μᾶλλον, ὅτε διὰ μίσου
Ἡρτυμένοισι χαίρων, ὡς ἐπαινέσαι·

χιόνος δὲ μὴ παρούσης, οὐκ ἂν πιὼν, οὐδ' ἄρτον ἐξ ἀγορᾶς φαγὼν, οὐδὲ ὄψου γευσάμενος ἢ λιτοῖς ἢ κεκαμμένοις

B. 2. οὔτ'—ἄγ.] Secutus ſum Xylandrum. Ceteri, οὔτε—ἄγε. Latina Eraſmi retuli, ut veriora: qui ceterum, reliqua deinceps ad κεκαμμένος ad eundem poetæ locum retulit. Dubito an recte.

aut aſinis occurrentibus indignamur: ut ille, qui cum agaſonem vellet ferire, et is exclamaſſet Athenienſem ſe eſſe, ad aſinum converſus, ac fatus, *Tu vero Athenienſis non es*, multis verberibus beſtiam obruit.

XIII. Atqui continentes, et crebras, ac paulatim apud animum collectas iras, præcipue ſui amor et moroſitas cum luxu mollitieque juncta nobis veluti apum aut veſparum examen ingenerat. Itaque ad manſuetudinem et erga uxorem et amicos non eſt quicquam plus emolumenti adferens, quam facilitas et ſimplicitas, ſi diſcamus præſentibus eſſe contenti, neque multa et otioſa requiramus: qualis ille apud Poëtam:

Ac qui nec aſſis, qui nec elixis nimis,
Nec plus minuſve, nec cibis gaudet modo
Medio apparatis, ſic ut appoſita approbet.

Qui autem niſi nive præſente non bibit, neque panem in foro emtum edit, neque obſonium guſtat vili aut figlina

σκεύεσιν, ὁδὲ κοιμηθεὶς ὅτι τρωμῆς μὴ οἰδύσης, ὥσπερ θαλάττης ἀφὸ βάθους κεκινημένης· ῥάβδοις δὲ καὶ πληγαῖς τὸν ὑπὲρ τὰπιζαν ὑπηρέτας, ὀπιταχύνων μετὰ δρόμου καὶ βοῆς καὶ ἱδρῶτος, ὥσπερ φλεγμονῶν καταπλάσματα κομίζοντας, ἀσθενεῖ καὶ φιλαιτίῳ καὶ μεμψιμοίρῳ
c δουλεύων διαίτῃ, καθάπερ ὑπὸ βηχὸς ὑδελεχοῦς ἢ τραχηλισμάτων πολλῶν, ἕλαθεν ἑλκώδη καὶ καταῤῥοϊκὸν ἀφάτοιν τὸ γυμνοειδὲς ἀπεργασάμενος. Ἐθιστέον οὖν τὸ σῶμα δι' εὐτελείας πρὸς εὐκολίαν, αὐτάρκες ἑαυτῷ γινόμενον· οἱ γὰρ ὀλίγων δεόμενοι, πολλῶν οὐκ ἀπορυγχάνουσι. Καὶ δεινὸν οὐδέν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς τροφῆς, σιωπῇ χρήσασθαι τοῖς παρατυγχάνουσι, καὶ μὴ πολλὰ χολουμένους καὶ δυσκολαίνοντας, ἀπρεπέστατον ὄψον ἐμβαλεῖν ἑαυτοῖς καὶ φίλοις τὸν ὀργόν.

Δόρπου δ' οὐκ ἄν πως ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο,

C. 8. μὴ πολλὰ χολουμένους] μὴ πολλὰ φορυμένους C. Mosc. 2. Colleg. Nov. Schott. Anon. T. V. B. Neutra lectio sana videtur. Forte corrigendum, περὶ πολλὰ ὀχλουμένους.

allatum in patina, neque nisi turgenti instar maris e profundo exagitati lecto indormit qui baculis et verberibus famulos ad mensam ministrantes urget cum clamore, cursu et sudore ut accelerent, perinde ac si irent inflammato ulceri cataplasmata allatum: hic imbecillæ et morosæ atque ad culpanda quævis inserviens victus rationi, non sentit se tanquam tussi continente aut crebris offensis, affectionem quandam ulceribus et destillationibus obnoxiam, quibus iracundia augeatur, parare. Proinde corpus frugalitate ad facilitatem est adsuefaciendum, ut contentum quovis victu esse possit. Nam qui pauca requirunt, non multis excidunt. Neque ita ardua res est, facto ab alimentis initio, tacite iis quæ oblata sunt uti; non stomachando et quiritando sibi amicisque obsonium longe invisissimum inferre iram. Nam

Dicere quid cœna possit ingratius ipsa,

ubi, quia aduſtum ſit aliquid, aut fumum oleat, aut ſal deſit, aut frigidior ſit panis, ſervi cæduntur, et uxori fit convicium? Arceſilaus cum peregrinos quoſdam, cumque his amicos convivio accepiſſet, cibo appoſito panes deerant, quod eos emere pueri neglexiſſent. Quis hic noſtrum parietes vociferando non rupiſſet? at ille ſubridens: *Qualis*, inquit, *res eſt, ſapientem eſſe conviviis aptum?* Socrates a palæſtra ſecum duxerat ad cœnam Euthydemum: ibi eum Xanthippe irata accurriſſet, ac factis conviciis, menſam ad extremum ſubvertiſſet, ſurgens Euthydemus magno concepto dolore abitum parabat: tum Socrates, *Nonne*, inquit, *nuper apud te gallina quædam involans idem hoc fecit, nihil me indignante?* Amici enim cum facilitate quadam, riſu et blanditiis ſunt excipiendi, non ſuperciliis contractis, aut horrore ac tremore famulis incuſſo. Condocefaciamus etiam nos, ut vaſis facile quibuſvis, non uno aliquo præ reliquis, utamur: ſicut nonnulli multis ad ma-

ἓν ἐξελόμενοι καθάριον, ὡς Μάριον ἱστοροῦσιν, ἢ ῥυτὸν, οὐκ ἂν ἑτέρῳ πίοιεν· οὕτω δὲ καὶ πρὸς λυπούμενος ἔχουσιν, καὶ πρὸς ἐλεγγίδας, ἀγαπῶντες ἐκ πασῶν μίαν, εἶτα ὅταν συν-
F τριβῇ τι τούτων ἢ ἀπόληται, βαρέως φέρουσι καὶ χολάζουσι. Ἀφεκτέον οὖν τοῦ πρὸς ὀργὴν φαύλως ἔχοντι καὶ τῶν ποτηρίων καὶ θεατῶν, οἷον ἐκπωμάτων καὶ σφραγίδων καὶ λίθων πολυτελῶν· ἐξίστησι γὰρ ἀπολλύμενα μᾶλλον τῶν εὐπορίστων καὶ σωθέντων. Διὸ καὶ τὸν Νέρωνος ἀκταίγωνόν τινα σκηνὴν ὑαλοῦς καλλῇ καὶ πολυτελείᾳ θέαμα κατασκευάσαντος, Ἠλεγξας, ἔφη ὁ Σενέκας, πένητα σεαυτόν· ἐὰν γὰρ τούτῳ ἀπολέσῃς, ἑτέραν οὐ
62 κτήσῃ τοιαύτην· καὶ μὴν καὶ σωέπεσε, τῆς πλοίου καταδύντος, ἀπολέσθαι τοῦ σκηνοῦ· ὁ δὲ Νέρων ἀναμνησθεὶς τοῦ Σενέκα, μετριώτερον ἤνεγκεν. Ἡ δὲ πρὸς τὰ πράγματα εὐκολία, καὶ πρὸς οἰκέτας εὔκολον ποιεῖ καὶ θεῖον· εἰ δὲ πρὸς οἰκέτας, δῆλον ὅτι καὶ πρὸς φίλους καὶ πρὸς

E. 8. ἢ ῥυτὸν] Sic Baſ. Xyl. Colleg. Nov. Vulgo, νίφυτον.

num propoſitis, unum deligentes cantharium, ut Marius, ex alio nolunt bibere: ſimiliter etiam de trullis olearis ſentientes, et ſtrigilibus, de omnibus unam deligunt: ac confractum aut amiſſum ubi tale aliquid eſt, graviter ferunt et plectunt. Proclivi ergo ad iram cavendum etiam eſt a rebus raris et curioſe elaboratis, qualia ſunt pocula, ſigilla, et pretioſi lapides: hæc enim perdita, magis furorem cient quam partu facilia et quotidiana. Neronem, cum is octangulam ſcenam, ob ſumtus magnitudinem pulchritudinemque ſpectaculum admirabile, confici curaſſet, Seneca reprehendit dicens: *Nunc te pauperem eſſe demonſtraviſti: hac enim ſcena amiſſa, ſimilem aliam nullam adipiſceris:* et quidem contigit, ut ea ſcena, navi ſubmerſa, periret: et Senecæ verborum recordatus Nero caſum eum animo æquiore tulit. Facilitas porro quam rebus adhibemus, etiam erga ſervos manſuetum facilemque reddit: ac proinde abſque dubio etiam adv..ſus amicos et ſubditos.

ἀρχομένους. Ὁρῶμεν δὲ καὶ δούλους νεωνήτους περὶ τῶν πριαμένων πυνθανομένους, οὐκ εἰ δεισιδαίμων, ἀλλ' εἰ φρενοβλαβής, ἀλλ' εἰ θυμώδης καὶ ὀλίγου σοὶ ὀργῆς, μηδὲ σωφρονεῖν ἄνδρας γυναικῶν, μηδὲ ἔρωτας γυναῖκας ἀνδρῶν ὑπομένειν δυναμένους, μηδὲ συνήθειαν ἀλλήλοις φίλους. Οὔτως ἔστι γάμος οὔτε φιλία μετ' ὀργῆς ἀνεκτόν· ἀλλὰ χωρὶς ὀργῆς καὶ μέθη κῶφόν ἐστιν· ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ νάρθηξ, ἱκανὸς κολάζειν τὸν μεθύοντος, ἂν μὴ παραγενόμενος ὁ θυμὸς ὠμηστὴν καὶ μαινόλην ἀντὶ λυαίου καὶ χορείου ποιήσῃ τὸν ἄκρατον· καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἡ ἀντίκυρα διακωμῳδεῖ, μιχθεῖσα δὲ ὀργῇ, τραγῳδίας ποιεῖ καὶ μύθους.

ιδ'. Δεῖ δὲ μήτε παίζοντας αὐτῇ δοῦναι τόπον, ἔχθραν γὰρ ἐπάγει τῇ φιλοφροσύνῃ· μήτε κοινολογουμένους, φιλονεικίαν γὰρ ἐκ φιλολογίας ἀπεργάζεται· μήτε διαλέγοντας, ὕβριν γὰρ τῇ ἐξουσίᾳ προστίθησι· μήτε παιδεύοντας, ἀθυμίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μισολογίαν· μήτε εὐ-

Videmus etiam ſervos nuper emtos, non quærere, an ſuperſtitioſum vel invidum, ſed an iracundum nacti ſint dominum: denique cernimus, ubi iræ locus eſt, ibi neque pudicitiam mulierum viris, neque mulieribus maritorum amorem, neque conſuetudinem amicorum, neque conjugium, neque ſocietatem eſſe tolerabilem. Atqui abſque ira ſit, etiam ebrietas moleſta non eſt: ferula enim dei iſtius ſufficit ad caſtigandum ebrium, niſi ubi ira accedente pro Lyæo et Choræo, (id eſt animum laxante et choreas ſuadente,) Crudelem et Furioſum Bacchum facimus: tum inſaniam ipſa pro ſe ſanat Anticyra, iræ conjuncta tragœdias et fabulas exhibet.

XIV. Proinde iræ neque inter jocos dandus eſt locus, amicitiam enim in odium mutat: neque in diſputatione, nam ſtudium cognoſcendi in libidinem contendendi vertit: neque in judicio, poteſtati enim inſolentiam addit: neque in inſtitutione liberali, animo enim mœſtitiam ingerit, odiumque diſciplinæ gignit: ne-

τυχὼν ἅψεται, αὔξει γὰρ τὸν φθόνον· μήτε δυστυχὼν ἅψεται, ἀφαιρεῖ γὰρ τὸν ἔλεον, ὅταν δυσκολαίνωσι καὶ μάχωνται τοῖς σωαχθομένοις, ὡς ὁ Πρίαμος,

Ἐξέστε λοιδορῆρας ἐλεγχίης· οὔ νυ καὶ ὑμῖν
Ἐστὶ γόος, ὅτι μ' ἦλθετε κηδήσοντες;

Ἡ δ' εὐκολία τοῖς μὲν βοηθεῖ, τὰ δ' ὀπτικοσμεῖ, τὰ δὲ συνηδύνει· προσίνεται δὲ τῇ προθύμῳ καὶ θυμοῦ καὶ δυσκολίας ἁπάσης· ὥσπερ Εὐκλείδης, τῷ ἀδελφῷ πρὸς αὐτὸν ἐκ διαφορᾶς ἐπόντος, Ἀπολοίμην εἰ μή σε τιμωρησάμην, Ἐγὼ δέ, φήσας, ἀπολοίμην εἰ μή σε
D πείσαιμι, διέτριψε πολλαχῆμα καὶ μετέθηκε. Πολέμων δὲ, λοιδορουντος αὐτὸν ἀνθρώπου φιλολίθου καὶ πρὸς σφραγίδια πολυτελῆ νοσοῦντος, ἀπεκρίνατο μὲν οὐδέν, τῶν σφραγιδίων δὲ ἑνὶ προσεῖχε τὸν νοῦν, καὶ κατεμάνθανεν· ἡσθεὶς οὖν ὁ ἄνθρωπος, Μὴ οὕτως, εἶπεν, ὦ Πολέμων, ἀλλ' ἐπ' αὐγὰς θεῶ, καὶ πολύ σοι βέλτιον φανεῖται. Ὁ δ' Ἀρίστιππος, ὀργῆς αὖθις πρὸς Αἰσχίνην γενομένης,

que in rebus ſecundis, quia invidiam auget: neque adverſis, nam miſericordia ſe privant, qui miſerantibus infenſi ſunt et cum iis litigant, ut Priamus,

Ite malum hinc in rem probroſa et peſſima turba:
Nilne domi veſtræ quod deploretis habetis,
Quod noſtro vultis ſolatia promere luctu?

Facilitas contra quibuſdam rebus opitulatur, alias ornat, quibuſdam ſuavitatem conciliat: et manſuetudine iram morositatemque omnem abolet. Sic Euclides fratri dicenti in quodam jurgio, *Peream, niſi te ulciſcar*, reſpondens, *Ego vero peream, niſi te in meam traduxero ſententiam*, confeſtim pudorem homini incuſſit, et mutavit. Polemon maledictis inceſſitus a quodam homine lapidum pretioſorum ſtudioſo, et qui vitio conquirendi ſigilla magno emta laboraret, nihil reſpondit, ſed ſigillorum uni animum advertit, idque perſpexit: quo facto delectatus ille, *Non ſic*, inquit, *Polemon, ſed expoſitum luci contemplare, longe enim pulchrius tibi videbitur.* Ariſtippus, ira adverſus Æſchinem aliquando oborta, inter-

καὶ τινος εἰπόντος, Ὦ Ἀριστιππε, ποῦ ὑμῶν ἡ φιλία; Καθεύδει, φησὶν, ἐγὼ δὲ αὐτὴν ἐγείρω. Καὶ τῷ Αἰσχίνῃ ποτελθὼν εἶπεν, Οὕτως σοι δοκῶ παντάπασιν ἀτυχής τις εἶναι καὶ ἀνήκεστος, ὥστε μὴ νουθεσίας τυχεῖν; Ὁ δ' Αἰσχίνης, Οὐδέν, ἔφη, θαυμαστὸν, εἰ ποῦς πάντα τῇ φύσει μὴ διαφέρων, καὶ ταῦτα τοσοῦτος συνεὶς ἐς-

Καὶ γὰρ καπρον θριξαύχεν' οὐ μόνον γυνὴ,
Παῖς δ' ἂν νεογνὸς χειρὶ προσκύδων λέαν,
Κλύσαι παλαιστοῦ παντὸς εὐμαρέστερον.

Ἀλλ' ἡμεῖς ἀγριαίνοντα πλαστεύομεν ζῶα καὶ ποιοῦνομεν, λυκιδεῖς καὶ σκύμνους λεόντων ἐν ταῖς ἀγκάλαις ποιφέροντες, εἶτα καὶ τέκνα καὶ φίλους καὶ συνήθεις ἐκβάλλομεν ὑπ' ὀργῆς, οἰκέταις δὲ καὶ πολίταις τὸ θυμὸν ὥσπερ θηρίον ἐφίεμεν· οὐ καλῶς ὑποχωρίζομαι μισοπονηρίαν, ἀλλ' ὥσπερ, οἶμαι, τὸ ἄλλων παθῶν ψυχῆς ἐν νοσημάτων, τὸ μὲν ποιοῦσιν, τὸ δὲ ἐλευθεριότητα, τὸ δὲ εὐσέβειαν καλοῦντες, οὐδενὸς ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα.

F. 3. ἐφάμεν.] Ita C. Mosc. 1. 2. Colleg. Nov. Mez. Vulgo, ἀφάμεν.

rogatus a quodam, *Ubi nunc veſtra illa, Ariſtippe, amicitia?* reſpondit, *Dormit illa, at ego eam reſuſcitabo:* et Æſchinem conveniens, *Itane*, inquit, *prorſum ego tibi infelix et inſanabilis videor, ut me caſtigatione indignum putes?* Tum Æſchines, *Nihil*, ait, *miri eſt, ſi in aliis rebus omnibus me ingeniоſior, etiam hic prior ſenſiſti quid facto opus eſſet.*

Non tantum enim mulier caprum borrentem juba,
Tenera puellus ſed quoque pruriens manu
Leonis palæſta facilius proſtraverit.

At enim nos qui feras cicuramus, et luporum demulcemus, ac leonum catulos in ulnis circumgeſtamus, iidem iræ concedentes, liberis, amicis, familiaribuſque ejectis, ſervis noſtris civibuſque excandeſcentiam animi noſtri quaſi feram immittimus: non profecto odii malorum nomine hoc vitium, ut molliori, probe velantes: ſed, niſi fallor, eadem ratione et reliquis animi perturbationibus atque vitiis huic prudentiæ, aliæ liberalitatis, alteri pietatis nomen affingentes, iſtarum nullam dimittere poſſumus.

ιε'. Καίτοι, καθάπερ ὁ Ζήνων ἔλεγε, τὸ σπέρμα σύμμιγμα καὶ κέρασμα τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐστάρχειν ἀπεσπασμένον, ὅτως ἔοικε τῶν παθῶν πανσπερμία
463 τις ὁ θυμός εἶ· καὶ γὰρ λύπης ἐμπέπλεκται καὶ ἡδονῆς καὶ ὕβρεως· καὶ φθόνῳ μὲν ἔχει τινὰ ὁπιχαιρεκακίαν· φόνῳ δὲ καὶ χείρων ὀφθείς, ἀγωνίζεται γὰρ ἀεὶ μὴ παθεῖν αὐτὸς, ἀλλὰ παθεῖν κακῶς ὑπερίφρας ἕτερον· ὑπερθυμίας δὲ αὐτὸ τὸ ἀτερπέστατον ἐμπέφυκεν, εἴ γε δεῖ τῷ λυπεῖν ἕτερον ὀρέξις ὀφθῆναι. Διὸ τῶν μὲν ἀσώτων ταῖς οἰκίαις προσιόντες, αὐληρίδος ἀκούομεν ἑωθινῆς, καὶ οἰνολόν ὥς τις εἶπεν οἶνον, καὶ ἀπερράγματα φορτίων, καὶ κραιπαλῶντας ὁρῶμεν ὑπὸ θύραις ἀκολάστους· τὰ δὲ τῶν πικρῶν ἀκκαλύμματα καὶ δυσκόλων, ἐν τοῖς προσώ-
B ποις τῶν οἰκετῶν ἔφει, ἐν τοῖς στίγμασι καὶ ταῖς πέδαις·

A. 3. φόνῳ—ἕτερον] Utcumque ferri poteſt oratio, tamen quid ad ejus integritatem requiri videtur.

A. 8. ὅς τις] Dedi ex Moſc. 1. 2. Schott. Mez. quibuſcum ita conſentiunt A. D. ut habeant ἅς τι. Vulgo, ὅτις.

XV. Et tamen, ſicut Zeno dicebat, ſemen eſſe mixturam atque temperaturam ab omnibus avulſam animæ facultatibus, ſic omnium animi perturbationum ſemina videntur in iram confluxiſſe: nam et doloris particulam ſibi ſumſit, et voluptatis, et inſolentiæ: habet hoc ab invidentia, quod aliorum e malis gaudium percipit: deterior eſt homicidii affectatione; non enim in hoc elaborat, ut nihil patiatur ipſe, ſed cupit male ſibi eſſe, dum modo alterum perdat; denique concupiſcentiæ id quod eſt minime jucundum, in ſe habet ira; ſiquidem dicenda eſt appetitio, quando alteri quis vult ægre facere. Hinc adeo fit, ut cum ad intemperantia diffluentium domos accedimus, tibicinam audiamus matutinam, et argillam (ut quidam aiebat) terra vino rigata factam, et divulſorum fragmenta ſertorum, et famulos in foribus ebrios: indicia autem amarulentorum et moroſorum hominum poſſis conſpicere in faciebus ſervorum, ſtigmatis, compedibus:

Αἰὶ δὲ ἀοιδῶν μοῦνος ἐν γίγαις
ὀργίλου ἀνδρὸς,
Κακυτὸς ἐμπέπτωκε, ——

μαστιγουμένων ἔνδον οἰκονόμων, καὶ τρεβλουμένων θεραπαινίδων· ὥστε τῶν θυμοῦ τὰς λύπας ἢ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ἡδοναῖς οἰκτείρειν ὁρῶντας.

ις'. Οὐ μὴν ἀλλὰ ὅσοις γε συμβαίνει καὶ μισοπονηρίαν ἀληθῶς ἀλίσκεσθαι πολλάκις ὑπὸ ὀργῆς, τὸ ἄγαν ἀφαιρετέον αὐτῆς καὶ τὸ ἄκρατον ἅμα τῇ σφοδρᾷ πίστει περὶ τῶν σπουδῶν· αὕτη γὰρ αὔξει μάλιστα τῶν αἰτιῶν τὸν θυμὸν, ὅταν ἡ χρηστὸς ὑπολαμβανόμενος ἀναφανῇ μοχθηρὸς, ἢ φιλεῖν δόξας ἢ διαφορᾷ τινι καὶ μέμψει γένηται. Τὸ δὲ ἐμὸν ἦθος, οἶδα δήπουθεν ἠλίκης ῥοπῆς φέρεται πρὸς εὐνοιαν ἀνθρώπων καὶ πίστιν· ὥσπερ οὖν οἱ κενῷ βαίνοντες, ὅπου μᾶλλον ἐπροῖδα τῷ φιλεῖν ἐμαυτὸν, ἁμαρτάνω μᾶλλον, καὶ σφαλλόμενος ἀνιῶμαι· καὶ τῷ μὴ φιλεῖν ἀπαρύσαι τὸ ἐμπαθὲς ἄγαν καὶ

Semperque ſolus iracundi in ædibus
Auditur ejulatus cantor:—

dum intus diſpenſator flagellatur, torquentur ancillæ: ita quidem, ut qui iſthæc tam triſtia ab animi excandeſcentia profecta vident, ipſas etiam iracundi voluptates miſereantur.

XVI. Tamen quibus accidit ut malorum odio vero aliquoties ab ira vincantur, ii nimiam vehementiam ſimul et perſuaſionem de fide eorum quibuſcum degunt nimiam debent deponere: non eſt enim alia cauſa, quæ vehementius animum inflammet, quam cum pro probo aliquis habitus, pravus eſſe deprehenditur, aut cum eo jurgium vel diſcordia incidit, qui amare videbatur. Meum quidem noſti ingenium, quantis momentis ſcilicet id impellatur ad complectendos benevolentia homines, iiſque adhibendam fidem: ac mihi id uſu venit, quod deſcendentibus per inane, quanto magis innitor alicui, eum amando, tanto magis fallor, et deceptum me eſſe indignor. Et nimiam quidem ad amandum propenſionem

προθύμον οὐκ ἂν ἔτι δυνηθείην· τῷ δὲ πιστεύειν σφόδρα, χρησαίμην ἂν ἴσως χαλινῷ, τῇ Πλάτωνος εὐλαβείᾳ· καὶ γὰρ Ἑλικῶνα τὸν μαθηματικὸν ὄντως ἐπαινεῖν φησιν, ὡς φύσει εὐμετάβολον ζῷον, καὶ τὺς τεθραμμένους ἐν τῇ πόλει καλῶς, δεδιέναι μὴ ἀνθρώπου καὶ σπέρματα ἀνθρώπων ὄντες, ἐκφήνωσί τι τῆς φύσεως τὸ ἀσθενείαν. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς λέγων ὅτι,

Τὰ πλεῖστα φωρᾶν αἰσχρὰ φωράσεις βροτῶν,

ἄγαν ἔοικεν ἡμῖν ἐπεμβαίνειν καὶ κολούειν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ δύσκολον τοῦτο τῆς χρίσεως καὶ φιλαίτιον, εὐκολωτέρους ποιεῖ ταῖς ὀργαῖς· ἐκπατικὸν γὰρ ὄντι τὸ ἄφνω καὶ τὸ ἀπροσδόκητον· δεῖ δέ, ὡς που καὶ Παναίτιος ἔφη, χρῆσθαι τῷ Ἀναξαγόρᾳ, ᾧ καθάπερ ἐκεῖνος ὅτι τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς εἶπεν, Ἤδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα, τοῦτο τοῖς παροξύνουσιν ἔλεγον ὀνειδίζειν ἁμαρτήμασιν, Ἤδειν ὅτι σοφὸν οὐκ ἐπριάμην δοῦλον, Ἤδειν ὅτι ἀπα-

abjicere, jam nunc mihi non eſt amplius integrum. Nimiæ credulitati fortaſſe hoc injiciam frænum, quo ſibi Plato cavit, qui neque Heliconem mathematicum abs ſe laudatum dicebat, ut natura mutabile animal: et metuere ſe ne qui in civitate eſſent bene educati, utpote homines et ſemen hominum, alicubi naturæ imbecillitatem demonſtrarent. Sophocles autem nimis videtur nobis inſultare, noſque premere, hæc dicens:

Mortalium res perſcrutans, intelliges
Plerasque turpes.—

Et tamen moroſum hoc atque conquerendi de omnibus nimio ſtudio editum judicium, facit ut levius iraſcamur. Subita enim et improviſa facile de ſtatu rationis dejiciunt. Oportet autem, ut Panætius alicubi docuit, Anaxagoram imitari: utque is narrata filii morte reſpondit, *Sciebam me genuiſſe mortalem:* ita irritantibus identidem nos deliciis hoc accinere, *Sciebam me cum emerem ſervum, non emiſſe ſapientem: Sciebam me paraſſe*

ἢ τὸν φίλον οὐκ ἐκτησάμην, Ἡδειν ὅτι τῇ γυναῖκα, γυναῖκα εἶχον. Ἂν δὲ κἀκεῖνό τις ὑπιφθεγγόμενος ἀεὶ τὸ τῦ Πλάτωνος, Ἦπου ἄρ' ἐγὼ τοιῦτος; ἔξωθεν ἔστω τὸν λογισμὸν ἀναστρέφη, καὶ παρεμβάλλη ταῖς μέμψεσι τῇ εὐλαβείας, οὐ πολλῆ χρήσεται μισοπονηρίᾳ πρὸς ἑτέρους, πολλῆς ὁρῶν ἑαυτὸν συγγνώμης δεόμενον. Νῦν δὲ ἕκαστος ἡμῶν ὀργιζόμενος καὶ κολάζων, Ἀριστείδου φωνὰς ὑπιφέρει καὶ Κάτωνος, Μὴ κλέπτε, Μὴ ψεύδου· Διὰ τί ῥᾳθυμεῖς; καὶ, ὁ δὴ πάντων αἴσχιστόν ἐστι, ὀργιζομένοις ὑπιτιμῶμεν μετ' ὀργῆς, καὶ τὰ διὰ θυμὸν ἡμαρτημένα, θυμῷ κολάζομεν, οὐχ ὥσπερ οἱ ἰατροὶ

Πικρῷ πικρὰν κλίζουσι φαρμάκῳ χολὴν,

ἀλλὰ μᾶλλον ὑπτείνοντες καὶ προσεπιτείνοντες. Ὅταν οὖν ἐν τούτοις γένωμαι τοῖς ὑπολογισμοῖς, ἅμα πειρῶμαι καὶ τῦ πολυπραγμονεῖν ἀφαιρεῖν. Τὸ γὰρ 464
ἐξακριβῶν ἅπαντα καὶ φωρᾶν, καὶ πᾶσαν ἕλκειν εἰς μέ-

amicum, cujus animus motibus eſſet obnoxius: Sciebam mulierem mihi eſſe, cum acciperem mulierem. Quod ſi quis Platonicum iſtud, *Numnam et ego talis ſum?* ſubinde inſuſurrans intro rationem avertat, et aliorum reprehenſionibus de cavendo peccato cautionem ſibi inſerat; næ is non magno vitiorum in aliis odio indulſerit, ſeipſum venia plurima indigere ſentiens. Nunc quivis noſtrum iratus et puniens Ariſtidis et Catonis voces ingerit, Noli furari, mentiri, ſocors eſſe: et, quod eſt omnium turpiſſimum, iratos irati ipſi objurgamus, et quæ per iram ſunt peccata, in ea per iram vindicamus: non ſicut medici, qui

Amaram amaro bilem pharmaco eluunt:

ſed perturbationem animi augentes ac vehementiorem reddentes. Ac quando in has perveni cogitationes ſimul etiam de curioſitate aliquid deminuere conor. Accurate conſectari et ſcrutari inquirendo omnia, atque in medium protrahere omnia ſervi negotia, omnes amici actio-

σον ἀχολίαν οἰκέτῃ, καὶ πρᾶξιν φίλῳ, ἢ ἀφιστᾶσιν υἱοῦ, καὶ ψιθυρισμὸν γυναικός, ὀργὰς φέρει πολλὰς καὶ συνεχεῖς, καὶ καθημερινὰς, ὧν δυσκολία τέρπει καὶ χαλεπότης τὸ κεφάλαιόν ἐστι. Ὁ μὲν οὖν θεὸς, ὡς Εὐριπίδης φησὶ,

——— τῶν ἄγαν ἅπτεται,
Τὰ μικρὰ δὲ εἰς τύχην ἀφεὶς ἐᾷ·

ἐγὼ δὲ τῇ τύχῃ μὲ σόδεν οἶμαι δεῖν ἐπιτρέπειν, σόδὲ παρορᾶν τὸν νοῦν ἔχοντα, πιστεύειν δὲ καὶ ἀξιοῦσθαι τὰ μὲν γυναικί, τὰ δὲ οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, οἷον ἄρχοντα ἀρ-
B χόντων ἐπιτρόποις τισὶ καὶ λογισταῖς καὶ διοικηταῖς, αὐτὸν ὑπὲρ τὰ κυριωτάτων ὄντα πρὸ λογισμῷ καὶ μεγίστων. Ὡς γὰρ τὰ λεπτὰ γράμματα τοῖν ὄψιν, οὕτω τὰ μικρὰ πράγματα μᾶλλον ἐκτείνοντα, νύττει καὶ παράττει τὴν ὀργὴν, ἔθος ποιοῦν ἐπὶ τὰ μείζονα λαμβάνουσαν. Ἐπὶ πᾶσι τοίνυν ὃ μὲν τῶν Ἐμπεδοκλέους, μέγα καὶ θεῖον ἡγοῦμαι, τὸ,

A. 12. ἄρχοντα] Sic D. Ceteri ἄρχουσιν. Correxi Latina.

nes, omnia filii ſtudia, omnes uxoris ſuſurros, ea vero res iras gignit multas atque continuas et quotidianas, quarum ſumma eo redit, ut moroſi intractabileſque reddamur. Euripidis eſt, *deum res magnas curare, exiguas, fortunæ dimiſſas ſinere.* Ego hominem cordatum non cenſeo quicquam fortunæ mandare, aut negligere, debere: ſed tamen quædam operæ uxoris, alia amicorum, nonnulla ſervorum committere: ita ut his utens veluti magiſtratus, magiſtratuum procuratoribus, ratiocinatoribus, atque diſpenſatoribus, ipſe principis inſtar rationis uſu maxima et præcipua quæque conficiat. Sicut enim exiles litteræ viſum, ita leviuſculæ res animum magis intendentes offendunt atque turbant, malamque conſuetudinem ingenerant etiam de majoribus proclivius iraſcendi. Præter hæc omnia, magnum et divinum mihi illud Empedoclis viſum eſt,

——— πεπαῦσθαι πακότητος·

ἐπῄνουν δὲ καὶ εὐχὰς, ὡς οὐκ ἀχαρίστους οὐδὲ ἀφιλοσόφους ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας, ἑαυτὸν ἀφροδισίων ἀγνεῦσαι καὶ οἴνου, τιμῶντας ἐγκρατείᾳ τὸν θεόν· ἢ ψευδολογίας πάλιν ἀπέχεσθαι χρόνον ὡρισμένον, αὐτοῖς προσέχοντας, πῶς ἀληθεύσομεν ἔν γε παιδιᾷ καὶ μὴ ἀπουδῆς C ἅπασης· ἔπειτα ταύταις τὴν ἐμαυτῷ παρεβαλλον ψυχήν, ὡς οὐκ ἧττον θεοφιλῆ καὶ ἱερᾶς, ἡμέρας πρῶτον ἀοργήτους ὀλίγας, οἷον ἀμεθύστους καὶ ἀοίνους ἀγαγεῖν, ὥσπερ νηφάλια καὶ μελίσπονδα θύοντα· ἔπειτα μιᾶς καὶ δύο προφώμνος ἐμαυτῷ χρόνον, οὕτω τῷ χρόνῳ προβαίνειν εἰς τὸ πρόσθεν τῆς ἀνεξικακίας, ἐγκρατῶς προσέχων, καὶ ἀσφυλάτοις μετ' εὐφημίας ἴλεως καὶ ἀμιάντους ἐμαυτὸν, ἀγνεύοντα καὶ λόγων πονηρῶν, καὶ προπετείας ἀτόπων, καὶ πάθους ἐφ' ἡδονῇ μικρᾷ καὶ D

C. 2. ψυχὴν,—ὀλίγας] Corrigendum: εὐχὴν, ὡς οὐχ' ἧττον θεοφιλῆ ἡ ἱερὰν, ἡμέρας πρῶτον ἀοργήτους ὀλίγας &c. non auſus, quamvis verum judicans, recipere, vertendo quidem reddidi.

——*Eſſe velis abſtemius improbitatis.*

quin et iſta pacta ſive vota, ut non inelegantia, neque aliena a philoſopho probavi, cum per annum pollicebantur ſe velle re Venerea et vino abſtinere, deumque continentia ſua venerari: itemque per certum tempus mendacio vacare, ut animadvertere poſſent, quomodo et in jocis, et in feriis omnibus veritatem tenerent. His ego votis meum votum accommodans, non minus illud et Diis gratum et ſacrum, quoſdam initio dies, quibus ira vacarem, paucos inſtitui, tanquam vini et ebrietatis vacuas, ac ſi Nephalia, (id eſt ſobria,) ſacra et Meliſponda, (id eſt libationes mellis) agerem: deinde menſem, mox duos eandem tenui rationem: atque hoc pacto meipſum expertus, ſucceſſu temporis magnos feci ad patientiam progreſſus, temperanter meipſum attendens atque cuſtodiens cum boni ominis comprecationibus, immunem iræ, et purum omnis pravi ſermonis, abſurdæque actionis, ac perturbationis, quæ propter voluptatem exiguam atque in-

ἀχαρίστῳ παρεχάς τε μεγάλας καὶ μεταμέλειαν αἰσχίστην φέροντος. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ θεῦ τι συλλαμβάνοντος, ἐσαφιώζεν ἡ πεῖρα τὸν κρίσιν ἐκείνων, ὅτι τὸ ἵλεων τοῦτο καὶ σεμνὸν καὶ φιλάνθρωπον, οὐδενὶ τῶν συνόντων εὐμενές ἐστιν οὕτω καὶ φίλον καὶ ἄλυπον, ὡς αὐτοῖς τοῖς ἔχουσιν.

gratam turbas magnas, turpiſſimamque adferret pœnitentiam. Atque hinc, niſi fallor, deo etiam nonnihil adjuvante, comprobavit experientia judicium hoc: Placidos, manſuetos, atque humanos mores, nemini eorum quibuſcum vivitur ita gratos, jucundoſque eſſe, ut ei ipſi, qui iis eſt præditus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΕΥΘΥΜΙΑΣ.

E

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΕΥΘΥΜΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

TRANQUILLITATE ANIMI.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

ΠΑΚΚΙΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

PLUTARCHUS

PACCIO S.

α'. ΟΨΕ σου τὼ ὑπομνήματι ἐκομισάμην, ἐν ᾗ παρεκάλεις σε Εὐθυμίας σοι τὶ γεγραφῶαι, καὶ σε τῶν ἐν Τιμαίῳ δεομένων ἐπιμελεστέρας ἐξηγήF σεως. Ἅμα δέ πως τὸν ἑταῖρον ἡμῶν Ἔρωτα κατε-

I. SERO tuas accepi litteras, in quibus me hortabaris, ut aliquid de Animi Tranquillitate tibi ſcriberem, et de his quæ in Timæo ſcripta accuratiorem deſiderant interpretationem. Sub idem tempus Eroti ſodali noſtro

λάμβανεν αὐτὰ τῶ πλεῖν εὐθὺς εἰς Ῥώμην, ὡς δὲ Φανδάνιε τῦ χρηστοῦ γράμματα δεδεγμένον, οἷος ἐκεῖνος, ὀπτα χώνζα. Μήτε δὲ χρόνον ἔχων, ὡς προσῆκεν, γενέσθ πρὸς οἷς ἐβούλε, μήτε ἀπομένων κενᾶς παντάπασι τὸν ἄνδρα χρείαν ὀφθῆναί σοι παρ' ἡμῶν ἀφιγμένον, ἀπελεξάμην τὸ Εὐθυμίας, ἐκ τῦ ἀπομνημάτων ὧν ἐμαυτῷ πεποιημένος ἐτύγχανον· ἡγούμενός τε σὲ τὸν λόγον τῦτον οὐκ ἀκροάσεως ἕνεκα θηρωμένης καλλιγραφίας, ἀλλὰ χρείας βοηθητικῆς, ὀπτζητεῖν· καὶ συνεδόμενος ὅτι καὶ φιλίας ἔχων ἡγεμονικὰς, καὶ δόξαν ἡδεῖαν ἐλάττονα τῦ σὲ ἀγορᾷ λεγόντων, τὸ τῦ τραγικῦ Μέροπος οὐ πέπονθας, ὑφ' ὡς ἐκεῖνον εὐδαιμονίζων ὁ ὄχλος ἐξέπληξε τὸ φυσικῶν παθῶν, ἀλλὰ πολλάκις ἀκουσίως μνημονεύεις ὡς ὅτε ποδάγρας ἀπαλλάττει χαλκόπους, ὅτε δακτύλιος ὠλυτελῆς παρωνυχίας, ὅδε διάδημα κεφαλαλγίας. Πόθεν γε δὴ τοῖς ἀλυπίαν ψυχῆς καὶ

A. 5. ἐξίπληξε τῶν φυσικῶν] Legendum, ἐξίπληξί σε τῶν φυσικῶν Mez.

incidit Romam navigandi neceſſitas, accepta a Fundano optimo viro epiſtola, more ſuo, feſtinare jubente. Ita cum neque tempus haberem iis quæ inſtitueram vacandi, neque pati vellem iſtum plane vacuis manibus ad te abs me venire, ex commentariis, quos mihi feceram, iſthæc de Animi Tranquillitate collegi: cum et te exiſtimarem non auditionis elegantem venantis orationem gratia, ſed ob uſum auxilii ea requirere: tibique gratuler, qui et principum uſus amicitiis, et gloriam, quantam in foro dicentium nemo, conſecutus, non itidem, ut Merops ille tragicus, paſſus es vocibus te beatum prædicantium percelli, et ultra quam naturales animi motus ſint attonitum reddi: quippe qui memoria teneas id quod ſæpius audiviſti, neque calceum podagra, neque annulum pretioſum reduvia, neque diadema dolore capitis liberare. Etenim, unde ad vacuitatem moleſtiæ animo, vitæque conſtantiam parandam,

βίον ἀκύμονα, χρημάτων ὄφελος, ἢ δόξης, ἢ δυνάμεως ἐν αὐλαῖς, ἂν μὴ τὸ χρώμενον εὐχάριστον ᾖ τοῖς
B ἔχουσι, καὶ τὸ τῶν ἀπόντων μὴ δεύμενον ἀεὶ παρακολουθῇ; τί δὲ τοῦτ' ἔστιν ἄλλο ἢ λόγος εἰθισμένος καὶ μεμελετηκὼς τῷ παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ τῆς ψυχῆς ἐξισταμένῳ πολλάκις, ὑπολαμβάνεσθαι ταχύ, καὶ μὴ θεωρᾶν ἀπορρέον καὶ καταφερόμενον ἀπὸ τῶν παρόντων. Ὥσπερ οὖν ὁ Ξενοφῶν παραινεῖ, τῶν θεῶν εὐτυχοῦντας μάλιστα μεμνῆσθαι καὶ τιμᾶν, ὅπως, ὅταν ἐν χρείᾳ γενώμεθα, θαῤῥοῦντες αὐτοὺς παρακαλῶμεν ὡς εὐμενεῖς ὄντας ἤδη καὶ φίλους· οὕτω καὶ τῶν λόγων ὅσοι πρὸς τὰ πάθη βοη-
C θοῦσι, δεῖ πρὸ τῶν παθῶν ὑπομελεῖσθαι τοὺς νοῦν ἔχοντας, ἵν' ὡς πολλῷ παρεσκευασμένοι μᾶλλον ὠφελῶσιν. Ὡς γὰρ οἱ χαλεποὶ κύνες πρὸς πᾶσαν ἐκταραττόμενοι βοὴν, ὑπὸ μόνης κατα πραΰνονται τῆς σωήθους· οὕτω καὶ τὰ πάθη τὰ τῆς ψυχῆς διαχειμαίνομενα κατα-

B. 5. ἀπὸ τῶν παρόντων] Recepi ex C. Mosc. 2. Colleg. Nov. Vulgo, ἐπὶ τῶν παρόντων.

divitiis, aut gloriæ, aut potentiæ aulicæ facultas sit, nisi eas res vel præsentes usus venustus, vel absentes nullum desiderium perpetuo comitetur? hoc autem quid est aliud, quam ratio condocefacta motibus obnoxiam et brutam animæ partem sæpe de potestate exeuntem celeriter reprehendere, neque permittere, ut præsentibus non contenta rebus diffluat atque invertatur. Itaque sicut Xenophon præcipiebat, *debere nos deorum maxime meminisse, iisque honorem habere, cum secundæ essent res; ut usu flagitante invocare eos cum fiducia possemus, jam scilicet propitios atque amicos:* ita eas quoque rationes, quæ adversus animi perturbationes auxilio sunt, cordati ante quam perturbentur meditari debent, ut multo ante preparatæ tanto plus habeant virium. Quemadmodum enim feri canes cum ad omnem vocem exasperentur, sola ea cui adsuevere demulcentur: sic et animi mo-

πᾶσιν ῥᾳδίως ὀργὴ ἔστιν, ἂν μὴ λόγοι παρόντες οἰκεῖοι καὶ συνήθεις ἐπιλαμβάνωνται τοῦ παραπομπόμενον.

Β'. Ὁ μὲν οὖν εἰπών, "ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα μήτε πολλὰ πράττειν μήτε ἰδίᾳ μήτε ξυνῇ," πρῶτον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν κατέστησι, νομίζειν ὠνιον ἀπραξίας· οἷον ἀρρώστῳ παραινῶν ἑκάστῳ,

Μίν', ὦ ταλαίπωρ', ἀτρίμας σοῖς ἐν δεμνίοις· D

καίτοι κακὸν μὲ ἀναισθησία σώματι φάρμακον ἀπονίας· οὐδὲν δὲ βελτίων ψυχῆς ἰατρὸς, ὁ ῥᾳθυμίᾳ καὶ μαλακίᾳ καὶ παρρησίᾳ φίλων καὶ οἰκείων καὶ πατρίδος, ἐξαίρων τὸ παραχῶδες αὐτῆς καὶ λυπηρόν. Ἔπειτα καὶ ψευδὲς ἐστὶ τὸ εὐθυμεῖν τοὺς μὴ πολλὰ πράττοντας. Ἔδει γὰρ εὐθυμοτέρας εἶναι γυναῖκας ἀνδρῶν, οἰκουρίᾳ τὰ πολλὰ συνόντας· νυνὶ δὲ ὁ μὲν Βορέας

Διὰ παρθενικῆς ἀπαλόχρους οὐ διάπνοιν,

D. 2. ἀναισθησία—ἀπονίας] Ita recte Stob. S. xxix. p. 206. item Ed. Trincavell. Conſentiunt ex parte codices Plutarchei. Vulgo, ἀναισθησίας—ἀπονίᾳ.

D. 4. ἐξαίρων] Legendum, ἐξαιρῶν.

tus ſævientes nemo facile deliniverit, niſi rationes familiares et conſuetæ animo perturbato præſto ſint eumque inhibeant.

II. Cæterum is qui dixit, *Animi Tranquillitatem affectanti neque privatim multa neque publice debere agere:* primum magno nobis emendam facit rem, venalem nimirum inertia: tanquam unicuique infirmo præcipiens,

Quietus in ſtratis mane tuis, miſer.

et quidem ſtupor adverſus deſperationem malum eſt corpori remedium: neque melior eſt medicus animo ſocordia, et mollities amicorum familiarium patriæque neglectu perturbationes ejus amoliens. Deinde id quoque falſum eſt, animo tranquillo eſſe eos qui non agant multa. Oportebat enim mulieres viris eſſe animo quietiore, plerumque domi in re familiari curanda deſidentes. Nunc Aquilo quidem

Virginis intactæ nunquam per membra penetrat,

ὡς φησιν Ἡσίοδος· λύπας δὲ καὶ ταραχὰς καὶ κακοθυμίας διὰ
ζηλοτυπίας, καὶ δεισιδαιμονίας καὶ φιλοτιμίας καὶ κενῶν δοξῶν,
E ὅπως μὴ ἀν εἴποι τις, εἰς τὸ γυναικωνῖτιν ἐκτρέπουσιν. Ὁ
δὲ Λαέρτης εἴκοσιν ἔτη καθ' ἑαυτὸν ἐν ἀγρῷ διαπόνιμος,

Γρηῒ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἣ οἱ βρῶσίν τε πόσίν τε

παρετίθει, τὴν μὲν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον καὶ τὴν βα-
σιλείαν ἔφυγε, τὴν δὲ λύπην μετ' ἀσχολίας καὶ κα-
τηφείας ἀεὶ συνοικοῦσαν εἶχεν. Ἐνίους δὲ καὶ ὃ μὴ φράσ-
σειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν, ὡς τοῦτον,

Αὐτὰρ ὁ μήνι᾽ ἔτυσι παρήμενος ὠκυπόροισι
Διογενὴς Πηλέος υἱὸς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
F Οὔτέ ποτ' εἰς ἀγορὴν ἐκαλίσκετο κυδιάνειραν,
Οὔτέ ποτ' εἰς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
Αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' αὐτὴν τε πτόλεμόν τε.

καὶ λέγει προϊπαλῶν ὅπη τούτῳ καὶ ἀχιλλεῖ αὐτὸς,

Ἀλλ' ἦμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης.

Ὅθεν οὐδὲ Ἐπίκουρος οἴεται δεῖν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ τῇ
φύσει χρῆσθαι πολιτευομένους καὶ προάγοντας τὰ κοινὰ
τοῖς φιλοτίμοις καὶ φιλοδόξοις, ὡς μᾶλλον ὑπ' ἀπραγ-

ut ait Heſiodus: ſed dolores, tumultus, ægritudines ob rivalitatem, ſuperſtitionem, ambitionem et vanas opiniones innumeræ in gynæceum confluunt. Et Laërtes per viginti annos ſeorſim in agro degens

Cum famu'a vetula, quæ menſam et pocula ſoli
Ponceret,—

patriam quidem, et domum, regnumque fugit, dolorem autem cum otio et mœſtitia perpetuo ſecum habuit. Sunt quos ipſum otium in animi conjicit ægritudinem: qualis

Ille ſedens juxta naves divinus Achilles
Paſcebat rabidas animis ferventibus iras.
Non ille aut ſocium cœtus veniebat in ullos,
Ad pugnam ſumtis aut procedebat in armis.
Sed deſiderio belli pugnæque ſuum cor
Conficiebat, in invia ſcenaque manebat.

atque ipſe hoc de ſe graviſſima affectus moleſtia dicit:

Navibus affideo telluris inutile pondus.

Hinc adeo etiam Epicurus cupidos honorum et gloriæ non vult quieſcere, ſed obſequi naturæ ſuæ rempublicam tractando jubet: quod facilius otio perturbatum iri eos et lædi

μοσύνης ταράττεσθαι καὶ κακῶσθαι περιττάς, ἂν ὧν ὀρέγονται μὴ τυγχάνωσιν. Ἀλλ' ὁ κενὸς μὲν ἄτοπος, οὐ τὰς δυναμένας τὰ κοινὰ πράττειν προτρεπόμενος, ἀλλὰ τὰς ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένας. Δεῖ δὲ μὴ πλήθει μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δυσθύμον· τοῦ μὲν γὰρ καλοῦ ἡ προθυμία οὐκ ἧττον ἢ τοῦ φαύλου ἡ πρᾶξις ἀναιρεῖ δηλ καὶ ταραχώδης, ὡς εἰρηται.

γ'. Τὰς μὲν γὰρ ἀφωρισμένως ἕνα βίον ἄλυπον νομίζοντας, ὡς ἔνιοι τὸν τοῦ γεωργῶν, ἢ τὸν τῶν ἠθέων, ἢ τὸν τῶν βασιλέων, ἱκανῶς ὁ Μένανδρος ὑπομιμνήσκει, λέγων,

Ὠμην ἐγὼ τὰς πλουσίους, ὦ Φανία, B
Οἷς μὴ τὸ δανείζεσθαι πρόσεστιν, οὐ γίνειν
Τὰς νύκτας, οὐδὲ τρεφομένους ἄνω κάτω
Οἴμοι λέγειν, ἡδὺν δὲ καὶ πρᾷόν τινα
Ὕπνον καθεύδειν·—

εἶτα προσελθών, ὡς καὶ τὰς πλουσίους ἐώρα ταυτὰ πάσ-

A. 7. παράλειψις] Sic omnes libri. Vitio in Steph. illatum et tres Gr. Latinas propagatum παράληψις.

B. 5. Ὕπνον καθεύδειν] Collectio Muret. item Mez. qui hanc auctoritatem adjungit, *ex libro vetere:* hi ergo locum Menandri ita deinceps augent: Ὕπνον καθεύδειν ἀλλὰ τῶν πλουσίων τινα. Νυνὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους καλουμένους, Ὑμῶν ὁρῶ ποιοῦντας ἡμῖν ἰμφερῆ. Atqui ex Stobæo petitum videtur, qui habet Ed. Geſner. p. 519. Grot. p. 391.

putaret, ſi non conſequerentur quæ appetiiſſent. Verum abſurde is non qui non poſſint ad rempublicam gerendam adhortatur, ſed qui nequeant quieſcere. Enimvero non multitudine aut paucitate actionum, ſed pulchritudine ac turpitudine, Animi vel Tranquillitas definienda eſt vel perturbatio: nam, ut dixi, non minus pulchrorum omiſſio, quam actio turpium moleſta eſt.

III. Eos enim, qui unum aliquod certum vitæ genus moleſtia putant vacare, ut agricolarum quidam, alii cœlibum, alii regum, eos Menander ſatis clare erroris ſui admonet his verbis,

Exiſtimabam divites ego, Phania,
Fœnore quibus non eſt ſumenda pecunia,
Non gemere noctu, nec ſus deque volvier,
Eheu mihi dicentes: ſed placidum magis
Carpere ſoporem ſuaviter.—

deinde poſtquam narrando explicavit, animadvertiſſe ſe di-

χοῦσι τοῖς πένησιν,

Ἆρ' ἐστὶ [φησὶ] συγγενές τι λύπη καὶ βίος;
Τρυφερῷ βίῳ σύνεστιν, ἐνδόξῳ βίῳ
Πάρεστιν, ἀπόρῳ συγκαταγηράσκει βίῳ.

Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα ῥᾷον οἰόμενοι ἀφίξειν ἐὰν εἰς γαυλὸν ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τριήρη μεταβῶσιν, ὧδέν περαίνουσι, τῷ χολῷ καὶ τῷ δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως αἱ τῶν βίων ἀντιμεταλήψεις οὐκ ἐξαίρουσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα. Ταῦτα δ' ἐστὶν, ἀπειρία πραγμάτων, ἀλογισία, τὸ μὴ δύνασθαι μηδ' ὀρθῶς χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν ὀρθῶς. Ταῦτα καὶ πλουσίους χειμάζει καὶ πένητας. Ταῦτα καὶ γεγαμηκότας ἀνιᾷ καὶ ἀγάμους. Ἀφ' ὧν τὰ μὲν φεύγουσι τῷ ἀγορᾶν, εἶτα τῷ ἡσυχίαν οὐ φέρουσι· ἀφ' ὧν τὰ προαγωγὰς ἐν αὐλαῖς διώκουσι, καὶ παρελθόντες, εὐθὺς βαρύνονται·

Δυσάρεστοι οἱ νοσοῦντες ἀπειρίας ὕπο·

καὶ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται, καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον·

vitibus idem quod pauperibus evenire, inquit,

Eſt ergo vitæ conſanguinea moleſtia.
Vitæ hæc adeſt molli, claræ vitæque odeſt,
Impigue conſenſcit vitæ.

Sed veluti timidi inter navigandum nauſea correpti melius ſe habituros putant ſi in lintrem e lembo, rurſumque inde in triremem conſcendant, nihil agentes ii, quia bilem et metum ſecum transferunt: ita vitæ mutationes non tollunt ex animo id quod ægre facit ac perturbat: id autem eſt imperitia rerum, inopia judicii, et impotentia atque inſcitia recte utendi ſtatu præſenti. Hæc ſane tam divites jactant quam pauperes, tam cœlibes quam conjuges: ob hæc forum fugitur, et rurſus moleſtum eſt otium: ob hæc produci in aulis volunt, et producti ſtatim ægre ferunt:

Ob inopiam morbi ſunt q[uo]d[am] eſt male:

ægrotis et uxor moleſta eſt, et medicum incuſant, et lectulus diſplicet, et de amicis

Φίλων δ' ὅ, τ' ἰλθὼν, λυπηρὸς, ὅ, τ' ἀπιὼν βαρὺς, D

ὡς ὁ Ἴων φησίν. Εἶτα τῆς νόσου ἀφαλυθείσης, καὶ κράσεως ἑτέρας γενομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ προσιοῦσ' ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ καὶ ἀμύλια, καὶ σπτάνειον ἄρτον ἀφαιρούμενον, τήμερον αὐτόπυρον ἐπ' ἐλαίαις ἢ χαρδαμίδι σιτεῖται προσφιλῶς καὶ προθύμως.

δ'. Τοιαύτην ὁ λογισμὸς εὐκολίαν καὶ μεταβολὴν ἐγγενόμενος μεταποιεῖ πρὸς ἕκαστον βίον. Ἀλέξανδρον Ἀναξάρχου περὶ κόσμων ἀπειρίας ἀκούων ἐδάκρυε, καὶ τῶν φίλων ἐρωτώντων ὅ, τι πέπονθεν, Οὐκ ἄξιον, ἔφη, δακρύειν, εἰ κόσμων ὄντων ἀπείρων, ἑνὸς οὐδέπω κύριοι γεγόναμεν; Κράτης δὲ πήραν ἔχων καὶ τρίβωνα, παί- E
ζων καὶ γελῶν ὥσπερ ἐν ἑορτῇ τὸν βίον διετέλεσε. Καὶ μὴν καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸ πολλῶν βασιλεύειν ἐλύπη-

Γνώσει Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα, τὸν περὶ πάντων
Ζεὺς ἐνίκησε φόνοισι διαμπερές.——

Διογένης δὲ πολυήμερον ἔσκωπτε τὸν κήρυκα κατακεί-

Gravis eſt qui venit: abiens parit moleſtiam,

ut Ion ait. Morbo autem fugato, aliaque facta temperie, ſanitas redit omnia grata redigens atque jucunda: qui enim heri ova, amylum, panem e cribrata farina reſpuebat, hodie cibarium panem cum oliva et naſturtio comedit alacriter ac ſuaviter.

IV. Eodem modo recta ratio quodvis vitæ genus, quamvis mutationem, facit facilem. Alexander cum infinitos mundos eſſe ex Anaxarcho audiviſſet, flevit: ac rogantibus amicis quid acciditſet, *Non dignum*, inquit, *fletu vobis videtur, ſi, cum ſint infiniti mundi, nos ne uno quidem etiamnum potiti ſumus?* At Crates pera et palliolo inſtructus, vitam tanquam feſtivitatem quandam per jocum et riſum exigebat. Et quidem Agamemnoni moleſtiam attulit imperium in multos:

Atridem cernes Agamemnona, Juppiter unum
Præ reliquis tot inexhauſtos tolerare labores
Quem jubet aſſidue.—

Contra Diogenes cum venderetur, ſedens ſurgere no-

μῦθον· ἀναστῆναι δὲ οὐκ ἐβούλετο κελεύοντος, ἀλλὰ
F παίζων καὶ καταγελῶν ἔλεγεν, Εἰ δὲ ἰχθὺν ἐπίπρασκες; Καὶ Σωκράτης μὲν ἐν δεσμωτηρίῳ φιλοσόφων, διελέγετο τοῖς ἑταίροις· ὁ δὲ Φαέθων ἀναβὰς εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔκλαιεν εἰ μηδεὶς αὐτῷ τοὺς τοῦ πατρὸς ἵππους καὶ τὰ ἅρματα παραδιδώσειν. Ὥσπερ οὖν τὸ ὑπόδημα πρὸς τὸν ποδὶ συμπεριφέρεται, καὶ οὐ τοιοῦτον, οὕτω τοὺς βίους αἱ προαιρέσεις συνεξομοιοῦσιν αὐτοῖς. Οὐ γὰρ ἡ συνήθεια ποιεῖ τοῖς ἐλομένοις τὸν ἄριστον βίον ἡδύν, ὥς τις εἶπεν, ἀλλὰ τὸ φρονεῖν ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ
467 ἥδιστον. Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας, ἐν αὐτοῖς ὄσαν ἡμῖν, ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς φερομένοις συμφέρηται,

Τοῖς πράγμασι γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οἰδὲν, ἀλλ' ὁ τυγχάνων
Τὰ πράγματ' ἐρδῶς ἂν τιθῇ, πράξει καλῶς.

ε'. Κυβείᾳ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βάλοντα, χρῆσθαι

luit, ſubſannavitque venditorem ſurgere jubentem, cum joco et riſu dicens: *Quid faceres ſi piſcem venderes?* Socrates in carcere philoſophans cum amicis colloquebatur. Phaëthon conſcenſo cœlo plorabat, quod nemo ei patris equos et currum traderet. Sicut igitur calceus una cum pede, non in diverſam partem convertitur, ſic animi affectio vitam ſibi conformem reddit. Non enim conſuetudo, ut quidam dixit, vitæ optimum modum electum facit jucundum: ſed prudentia ſimul et optimam et ſuaviſſimam parat vitæ rationem. Ergo fontem Tranquillitatis Animi in nobis inſitum expurgemus: ut externa etiam tanquam familiaria non cum moleſtia nobis accidant atque uſurpentur.

Nihil eſt quod iraſcare rebus ſcilicet:
Non ira curæ illis tua eſt: bene huic erit,
Qui rebus obtinentibus recte utitur.

V. Ludo enim teſſerarum Plato vitam comparabat, ubi et jaciendum eſt quod ſit commodum, et jactu quod cecidit

καλῶς τοῖς σπεσοῦσι. Τούτων δὲ τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ προσκόπτους δέχεσθαι τὰ γινόμενα καλῶς τῆς τύχης, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσῃ μάλιστα, καὶ τὸ ἀβούλητον ἧκιστα λυπήσῃ τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἂν εὖ φρονῶμεν. Τοὺς μὲν γὰρ ἀτέχνως καὶ ἀνοήτως ἀεὶ τὸν βίον, ὥσπερ τοὺς νοσώδεις τοῖς σώμασι μήτε καῦμα φέρειν μήτε κρύος δυναμένους, ἐξίστησι μὲν εὐτυχία, συγχέλλει δὲ δυσχία· ταράττονται δὲ καὶ ἀμφοτέρων, μᾶλλον δὲ ὑφ' αὑτοῖς ἐν ἀμφοτέροις, καὶ οὐχ ἧττον ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγαθοῖς. Θεόδωρος μὲν γὰρ ὁ κληθεὶς ἄθεος ἔλεγε, τῇ δεξιᾷ τοὺς λόγους ὀρέγοντος αὐτῷ, τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τοὺς ἀκροωμένους· οἱ δ' ἀπαίδευτοι πολλάκις τὴν τύχην δεξιὰν παρισαμένην, ἐπαριστέρως μεταλαμβάνοντες, ἀσχημονοῦσιν· οἱ δὲ φρόνιμοι, καθάπερ ταῖς μελίτταις φέρει μέλι τὸ θριμμάτιον καὶ ξηρότατον ὁ θύμος, ἕτως ἀπὸ

recte uſurpandum. Et jacere quidem in noſtra non eſt poteſtate: ſi vero recte ſapimus, penes nos eſt quod fortuna obtulit convenienter accipere et ſuo quodque diſponere loco, ubi et propria maxime conducant, et quæ præter voluntatem eveniunt minime offendant. Alioqui eos qui vitam nulla arte adhibita, nulla prudentia degunt, quo modo morbis obnoxios videmus neque calorem ferre, neque frigus poſſe, cum res ſecundæ ſupra ſuam extollunt ſortem, tum adverſæ dejiciunt: utrasque autem fortuna turbantur, aut potius ipſi utroque fortunæ ſtatu turbas ſibi cient, magiſque adeo bono, qui dicitur, rerum ſucceſſu. Theodorus, qui Atheus, (quod deos eſſe videretur negare,) dictus eſt, aiebat *ſe ſuas rationes dextra manu porrigente, ab auditoribus eas ſiniſtra excipi.* Rudes autem homines, ſæpenumero fortuna ad dextram adſiſtente turpiter manu ſiniſtra excipiunt. Ab altera parte homines cordati, ſicut apibus mel præbet thymus, acerrima et aridiſſima herba, ita e rebus

τῶν δυσχερεστάτων πραγμάτων πολλάκις οἰκεῖόν τι καὶ χρήσιμον αὐτοῖς λαμβάνουσι.

ς'. Τοῦτο οὖν δεῖ πρῶτον ἀσκεῖν καὶ μελετᾶν· ὥσπερ ὁ τῆς κυνὸς ἁμαρτὼν τῷ λίθῳ, καὶ τὴν μητρυιὰν πατάξας, Οὐδ' ὕπως, ἔφη, κακῶς. Ἔξεστι γὰρ μεθιστάναι τὴν τύχην ἐκ τῶν ἀβελτέρων. Ἐφυγαδεύθη Διογένης· οὐδ' ὕπως κακῶς· ἤρξατο γὰρ φιλοσοφεῖν μᾶλλον τὴν φυγήν. Ζηνώνι τῷ Κιτιεῖ μία ναῦς πεπλεκυῖα φορτηγὸς, συνθό-
D μβος δὲ ταύτην αὐτόφορτον ἀπολωλέναι συγκλυσθεῖσαν, Εὖγε, εἶπεν, ὦ τύχη, ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα καὶ τὴν σοὰν σπουδαιώσουσα ἡμᾶς. Τί οὖν κωλύει μιμεῖσθαι τούτους; Ἀρχίου τινα τελῶν δήμαρτες; οὐ λαχὼν ἀφῆξεις ὀπτιμελόμβους τῶν ἰδίων. Ἀλλὰ φιλίαν μυώμβους ἡγεμόνος, ἀπώσθης; ἀκινδύνως καὶ ἀπραγμόνως βιώσῃ. Πάλιν οὐ πράγμασιν ἀσχολίας ἔχουσι καὶ φροντίδας γέροντας;

Οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τοσόνδε τίγξει μαλθακὰ γυῖα,

adverſiſſimis ſæpenumero conveniens aliquid et commodum decerpunt.

VI. Id ergo eſt primo omnium exercitatione perdiſcendum, ut quo pacto is qui canem lapide ferire cum voluiſſet, icta noverca, dixit, *Ne ſic quidem jactum lapidis male cecidiſſe:* ita nos quoque ea, quæ nolentibus nobis fortuna obtulit, alio transferre ſciamus. Actus eſt in exſilium Diogenes: ne hoc quidem male: nam factus extorris, philoſophari cœpit. Zeno Citienſis, audito, navi oneraria, quam unicam reliquam habebat, una cum mercibus eſſe vi fluctuum obrutam atque demerſam, *Laudo*, inquit, *tuum factum, O fortuna, quæ nos in palliolum et porticum redigis.* Quid obſtat quo minus iſta imiteris? Obeundo aliquo magiſtratu impegiſti? vives poſtmodo ruri, rerum tuarum ſatagens. Ambiens principis alicujus amicitiam, paſſus es repulſam? vives periculorum et negotiorum liber. Rurſum res geſſiſti curarum et occupationum plenas? atqui *ne calida quidem aqua ita fovebit*

χῆν Πίνδαρον, ὡς δόξα ποιεῖ, καὶ τὸ τιμᾶσθαι μετὰ τινος δυνάμεως, πόνον ἡδὺν, κράματόν τ' εὐκράματον. Ἀλλά τις ἀπλήστησεν ἐκ βασκανίας ἢ φθόνου δυσμε- E ρία καὶ σκοτασμός; ὅπου τοῖς Μούσαις ἔριον τὸ πνεῦμα καὶ τὴν Ἀκαδημίαν, ὥσπερ Πλάτωνι χειμασθέντι πρὸς τὴν Διονυσίου φιλίαν. Διὸ καὶ τοῦτο πρὸς Εὐθυμίαν μέγα, τὸ τὰς ἐνδείξεις ἀποδεκτέον, εἰ μηδὲν ἔστι τῶν αὐτῶν πεπόνθασιν. Οἷον, ἀπαιδία τὸ λυπεῖν ὅτι; τοῖς τῶν Ῥωμαίων ὅσα βασιλεῖς, ὧν οὐδεὶς ὑμῖν τὴν ἀρχὴν ἀπέλιπε. Πενία δυσφορεῖς παρέσῃ; καὶ τίς ἂν ἐβούλε- F τ' μᾶλλον Βοιωτῶν, ἢ Ἐπαμινώνδας; τίς δὲ Ῥω- μαίων, ἢ Φαβρίκιος; Ἀλλὰ διέφθαρσαί σε τὸ γύναιον; Οὐκ ἀνέγνωκας οὖν τὸ ὑπόγραμμα τὸ ἐν Δελφοῖς;

Ὑγρᾶς καὶ τραφερᾶς βασιλεὺς Ἄγις μ' ἀνέθηκεν·

ὃν δὲ ἀκήκοας ὅτι τὴν τοῦ γυμνικὸν Τιμαίαν Ἀλκι- βιάδης διέφθειρε, καὶ τὸ γεννηθὲν, Ἀλκιβιάδην ἐκάλει

F. 4. τραφερᾶς] Sic C. D. Mosc. 1. Salmas. Vulgo τρυφερᾶς.

mollia membra, ut est apud Pindarum, sicut gloria et honor conjuncta potentiæ alicui laborem facient dulcem, molestiamque molestiæ expertem. Accidit per calumniam vel invidiam exsibilatio aliqua et infelix successus? secundo vento ad Musas et Academiam navigare licet, quod fecit Plato, postquam naufragium amicitiæ cum Dionysio fecit. Ac profecto ad parandam Animi Tranquillitatem multum conducit, illustres viros considerare, qui eadem qua nos fortuna æquo sunt animo usi. Molestum tibi est quod prole cares? at Romanorum vide reges, quorum nullus filio regnum reliquit. Paupertas tibi gravis est? quis vero Bœotorum esse malles quam Epaminondas, aut Romanorum quam Fabricius? Adulterata est mulier? nonne legisti inscriptionem apud Delphos?

Agis me posuit terræ rex et maris idem.

et audivisti uxorem ejus Timæam fuisse ab Alcibiade vitiatam, et ancillis insusurrasse,

φθυρίζουσα περὶ τὰς θεραπαινίδας; Ἀλλὰ τοῦτο Ἄγιν οὐκ ἐκώλυσεν ἐνδοξότατον Ἑλλήνων (εἰ) καὶ μέγιστον.
468 Ὥσπερ οὐδὲ Στίλπωνα τὸν κατ' αὐτὸν φιλοσόφων ἱλαρώτατα ζῆν ἀχόλαστος ὢν ὁ θυγάτηρ· ἀλλὰ καὶ Μητροκλέης ὀνειδίσαντος, "Ἐμόν οἶμι, ἔφη, ἁμάρτημα "τοῦτό ἐστιν, ἢ ἐκείνης; εἰπόντος δὲ τοῦ Μητροκλέους, "Ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δὲ ἀτύχημα, Πῶς λέ- "γεις, εἶπεν, οὐχὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἀβλαβώματά "ἐστι; Πάνυ μὲν οἶμι, ἔφη. Τὰ δὲ ἀβλαβώματα, οὐχ "ὧν ἀβλαβώματα, καὶ ἀποτεύγματα; Συνωμολόγησεν "ὁ Μητροκλῆς· Τὰ δὲ ἀποτεύγματα, οὐχ ὧν ἀπο- "τεύγματα, ἀτυχήματα;" πρὸς λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ
B κενὸν ἀποδείξας ὕλαγμα τῷ τοῦ Κυνικοῦ βλασφημίαν.

ζ'. Τοὺς δὲ πολλοὺς οὐ μόνον τὰ τῶν φίλων καὶ οἰκείων, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἀνιᾷ καὶ παροξύνει κακά. Βλασφημίαι γὰρ καὶ ὀργαὶ καὶ φθόνοι καὶ κακοήθειαι καὶ ζηλοτυπίαι μετ' δυσμενείας, αὐτῶν μὲν εἰσι τῶν

Alcibiadem esse quem peperit infantem? Verum id Agidi non obstitit, quo minus Græcorum fieret clarissimus atque maximus. Neque Stilponem prohibuit jucundissime omnium suæ ætatis philosophorum vivere intemperans filia: quin etiam Metrocli id exprobranti, *Meumne*, inquit, *hoc est peccatum, an filiæ?* ac dicente Metrocle, *Filiæ peccatum est, tuum infortunium: Quid ais?* respondit: *nonne peccata etiam sunt lapsus? Omnino*, aiebat Metrocles. *Quid?* inquit, *nonne lapsus sunt earum rerum lapsus, quibus assequendis excidimus?* Assensit. *Nonne vero*, inquit, *istæ a rebus appetitis aberrationes eorum sunt infortunia qui eas non assequuntur?* Sic ille placido et philosophico sermone ostendit vanum latratum esse cynicam calumniam.

VII. At multos non amicorum modo et familiarium, sed inimicorum etiam perturbant atque irritant mala. Nam maledicta, iræ, invidiæ, malevolentiæ, obtrectationes cum malignitate conjunctæ, pestes

ἐχόντων χῆρες, ἐνοχλῶσι δὲ καὶ παροξύνουσι τὰς ἀνοήτους ὥσπερ ἀμέλεια καὶ γλισχρῶν ἀχρηστία, καὶ συμπότων δυσκολία, καὶ πρὸς δεῖ τὰς παρούσας ὑπουργῶν μοχθηρία πικές. Ὑφ' ὧν ἴσχ ἥκιστά μοι δοκεῖς καὶ αὐτὸς ὀλιγαρκὴς ὤν, ὥσπερ οἱ Σοφοκλέους ἰατροὶ,

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ,

ὕπως ἀντικαλεπαίνειν καὶ συνεκπικραίνεσθαι τοῖς ἐκείνων πάθεσι καὶ νοσήμασιν οὐκ εὐλόγως. Ἃ γὰρ παρέπεις παράγματα πεπιστευμένος, οὐχ ἁπλοῖς ἤθεσιν οὐδὲ χρηστοῖς, ὥσπερ εὐφυέσιν ὀργάνοις, ἀλλὰ χαρχάροις τὰ πολλὰ καὶ σκολιοῖς ἐμφανίστατα. Τὸ μὲν οὖν ἀπαυθύνειν ταῦτα, μὴ νόμιζε σὸν ἔργον εἶναι, μηδὲ ἄλλως ῥᾴδιον· ἂν δ' ὡς τοιούτοις αὐτοῖς πεφυκόσι χρώμενος, ὥσπερ ἰατρὸς ὀδοντάγραις καὶ ἀγκτῆρσιν, ἥπιος φαίνῃ καὶ μέτριος οἷς τ' ἐνδεχομένων, εὐφραινῇ τῇ σῇ ἐμφάσει μᾶλλον, ἢ λυπῇ-

C. 9. ἐνδεχομένων—συνάγων] Locus in omnibus libris turbatus, ita corrigendus videtur: ἐνδεχομένων, ὥσπερ κύνας, ἐν ὑλακτοῦσι, τὸ πρόσωπον αὐτοῖς ἐκείνους οἰόμενος στιφαίνειν; εὐφρανῇ τῇ σῇ διαθέσει μᾶλλον, ἢ λυπήσῃ τοῖς

sunt eorum quibus insunt: stolidos autem turbant atque exasperant: sicut etiam vicinorum jurgia, familiarium morositas, et administrorum rebus agendis adhibitorum improbitas. Qua quidem re tu mihi non minimum videris irritatus, quemadmodum apud Sophoclem medici

Amaro amaram pharmaco bilem eluunt,

ita eorum peccatis acerbum te sævumque vicissim exhibere: non quidem hoc rationi convenienter. Quas enim tu res tibi demandatas agis, earum ministeria non simplicia aut bona ingenia, tanquam commoda instrumenta, sed plerumque aspera et distorta obeunt. Quorum tu persequi delicta, non debes existimare muneris tui esse, aut rem confectu facilem. Quod si iis talibus utens, sicut medicus forcipibus ad evellendos dentes et hamulis ad constringenda vulnera utitur, placido animo mediocriter quæ contingunt feras, magis tua te affectione animi oblectabis,

σῃ ταῖς ἑτέρων ἀκηδίαις καὶ μοχθηρίαις· ἢ ὥσπερ κυίας,
D ἂν ὑλακτῶσι, τὸ προσῆκον αὐτοῖς οἰκείοις οἴῃ προσήκειν, ὀλιγώρησον πολλὰ λυπηρὰ συνάγων, ὥσπερ εἰς χαρίεν καῖλον, καὶ ταπεινὸν ὑπῤῥέοντα, τὴν μικροψυχίαν ταύτῃ καὶ τὴν ἀσθένειαν, ἀλλοτρίων ἀναπιμπλαμένην κακῶν. Ὅταν γὰρ ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καὶ τὸν ἔλεον ψέγωσι πρὸς ἀτυχοῦντας, ἀνθρώπους νομιζόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ τοῦ συναλγεῖν καὶ συνεκδύνειν τοῖς πλησίον ὄντος· ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, οὐδὲ αὐτοῦ ἁμαρτανόντων καὶ ἀτυχημένων φαύλως τὸ ἦθος αἰσθανομένους
E ἀθυμεῖν καὶ δυσφορεῖν ἐῶσιν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἀνὰ λύπης τὴν καχίαν ἤδη· σκόπει πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι φειδορᾶν αὐτῆς, ὅπι μὴ πάντες εἰσὶν οἱ ζημιοῦντες καὶ προσιόντες ἡμῖν ὑπεικεῖς καὶ χαρίεντες, ἀχθομένους καὶ δυσκολαίνοντας. Ἀλλ' ὅρα, φίλε Πάκκιε, μὴ λανθάνωμεν ἑαυ-

ἑτέρων ἀκηδίαις καὶ μοχθηρίαις· ἐπεὶ λύπης πολλὰ λυπηρὰ συνάγων. Hoc ἐπεὶ λύπης habent, Voſſ. Moſc. 2. Jun. Reliqui tamen vulgatam in Græcis et Latinis.

E. 2. ὦσι] D. Mez. ᾖ ἐᾶσι.

quam aliorum pravitate et malitia perturbabis: neque inſtar canis, qui ubi allatraverit ſuo ſe defunctum officio putat, ſingula perſequendo; imprudens eo rem deduces, ut multa moleſtiam afferentia in hanc animi tui parvitatem atque imbecillitatem, tanquam locum cavum et humilem confluentia contrahas, eamque alienis oppleas malis. Quando enim philoſophorum nonnulli miſericordiam, qua afficimur ob aliorum calamitates, vituperant; quod debere nos opitulari aliis non una dolere et animum demittere ſtatuant: et quando, quod ſane majus eſt, delicta nos noſtra aut morbos animi ubi ſentimus, non ſinunt mœſtos eſſe et ægre ferre, ſed abſque dolore mederi vitio jubent: qui non ſit rationi adverſum hoc in nos per negligentiam admittere, ut ægri indignabundique ſimus propterea, quod non omnes quibuſcum nobis res eſt, probi ſunt atque ſciti? Verum hoc vide, mi Pacci, ne noſmetipſos non ſatis attendentes, non

τὰς οὐ τὸ χαίρειν τῆς μοχθηρίας τῶν ἀντιτυγχανόντων, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ φιλαυτίας πικρὸς, οὐ μισοπονηρίας, προβαλλόμενοι καὶ δεδοικότες. Αἱ γὰρ σφοδραὶ πρὸς τὰ πράγματα πλοῖαι καὶ παρ' ἀξίαν ἐφέσεις καὶ διώξεις, ἢ πάλιν ἀποστροφαὶ καὶ βδελυγμίαι τὰς πρὸς ἀνθρώπους ἐγγεννῶσιν ὑποψίας καὶ δυσκολίας, ὑφ' ὧν τὰ μὲν ἀποστερεῖσθαι, τοῖς δὲ προπίπτειν δοκοῦμεν. Ὁ δὲ τοῖς πράγμασιν ἐμμελὴς ἐλαφρῶς συμπροφέρεσθαι καὶ μετρίως, εὐκολώτατος ἀνθρώποις ὁμιλεῖν γίγνεται καὶ πρᾷότατος.

ἡ. Ὅθεν ἐκεῖνον αὖθις τὸν περὶ τῶν πραγμάτων λόγον ἀναλάβωμεν. Ὡς γὰρ οἱ τῷ πυρέττειν παρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γευομένοις, ἀλλ' ὅταν ἴδωμεν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσφερομένους καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, οὐκέτι τὸ σιτίον οὐδὲ τὸ ποτὸν, ἀλλ' αὐτοὺς αἰτιώμεθα καὶ τὴν νόσον· οὕτω καὶ τοῖς πράγμασι παυσόμεθα μεμ- 456
φόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσ-

in univerſum improbitatem eorum quibus utimur, ſed noſtram affectionem a ſui amore non malorum odio proficiſcentem, prætendamus atque metuamus. Nimiæ enim animi ad res incitationes, et vehementiores juſto appetitiones, aut contra averſationes et vituperationes, eæ ſuſpiciones et moroſitatem adverſus homines nobis ingenerant, quorum culpa vel non adeptos quod cupiebamus, vel in ea quæ nollemus incidiſſe nos putamus: qui vero in rebus cum facilitate animi et moderatione verſari adſuevit, is cum hominibus agere facillime ac manſuetiſſime poteſt.

VIII. Itaque ſermonem de rebus cœptum repetamus. Febricitantibus, quidquid guſtent, amarum et inſuave videtur: ſed tamen ubi alios videmus eadem citra moleſtiam guſtare, non jam cibum potumve, ſed morbum et ægrotantes in cauſa eſſe dicimus. Eodem modo culpare res et inique ferre deſinemus, ſi videamus iiſdem alios abſque do-

δεχόμεθα ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Ἀγαθὸν τοίνυν ἐν τοῖς ἀβουλήτοις συμπλώμασι πρὸς Εὐθυμίαν, καὶ τὸ μὴ παρορᾶν ὅσα προσφιλῆ καὶ ἀρεστὰ πάρεστιν ἡμῖν, ἀλλὰ μιγνύντας ὀξαμυρῶν τὰ χείρονα τοῖς βελτίοσι. Νῦν δὲ τὰς μὲν ὄψεις ὑπὸ τοῦ ἄγαν λαμπρῶν πτοηθησόμενοι ἀποτρέποντες, ταῖς ἀνθηρίαις καὶ ποώδεσι χρώμεθα παρηγορήμασι· τῇ δὲ διανοίᾳ ἐντείνομεν εἰς τὰ λυπηρὰ καὶ προσδιαζόμεθα τοῖς τῶν ἀνιαρῶν ἐνδιατρίβειν ἀναλογισμοῖς, μονονὺ βίᾳ τοῦ βελτίονων ἀποπάσαντες. Καίτοι τό γε πρὸς τὸν πολυπραγμονα λελεγμένον οὐκ ἀηδῶς, δεῦρ' ὅτι μετενεγκεῖν,

Τί τἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε,
Κακὸν ἐξυδρεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;

τί τὸ σαυτῷ κακόν, ὦ μακάριε, λίαν καταβλέπεις, καὶ ποιεῖς ἐναργὲς ἀεὶ καὶ πρόσφατον, ἀγαθοῖς δὲ παροῦσιν οὐ προσάγῃς τὴν διάνοιαν; Ἀλλ' ὥσπερ αἱ σικύαι τὸ χεῖριστον ἐκ τῆς σαρκὸς ἕλκουσιν, οὕτω τὰ κάκιστα τοῦ ἰδίων σωάγῃς ὅτι σαυτόν; Οὐδέν τι τῶν Χίᾳ βελτίων

lore et cum hilaritate uti. Jam id quoque multum ad Animi Tranquillitatem confert, ſi in his quæ nobis invitis evenerunt, non negligamus in hæc intueri quæ nobis grata et venuſta adſunt: ſed mixtione utrorumque inſtituta, meliorum momentis deteriora aboleamus. Sed nos, qui oculos nimio ſplendore offenſos ad florida et viridia avertentes reficimus: iidem cogitationem rebus dolorem afferentibus intendimus, eamque recenſioni moleſtiarum immorari cogimus, tantum non abſtractam a melioribus. Atqui huc non inepte transferri poteſt, quod ſcite dictum eſt in curioſum,

Aliena quorſum acute pervides mala,
In propriis cæcus hominum invidiſſime?

Quid enim mala tua, mi homo, nimis ſubtili viſu perſpiciens, ſemper conſpicua facis ac renovas? bonis autem præſentibus animum non adhibes? ſed, quemadmodum cucurbitulæ deterrimum e carne ſanguinem eliciunt, ita de rebus tuis peſſima quæque adverſum te colligis? nihil ſane Chio

γενόμενος, ὃς πολλοῦ καὶ χρηστὸν οἶνον ἑτέροις πιπεφάκοι, C
ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἄριστον ὀξίνιλον ἐζήτει μαγαδόμενος· οἰκέτης δέ τις ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἑτέρου τί ποιοῦντα τὸν δεσπότην καταλέλοιπεν, Ἀγαθῶν, ἔφη, παόντων, κακὰ ζητοῦντα. Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πόιμα τῶν ἡδέων ὑποφαίνοντες, ὑπὸ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ τρέχουσιν. Ὁ δὲ Ἀρίστιππος οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ἀγαθὸς, ὥσπερ ὑπὸ ζυγοῦ, πρὸς τὸ βέλτιονα τῶν ὑποκειμένων ἐξαναφέρειν καὶ ἀνακουφίζειν αὐτόν· χωρίον οὖν ἀπολέσας καλὸν, ἠρώτησεν ἕνα τῶν πάνυ προσποιουμένων συνάχθεσθαι καὶ συναγανακτεῖν, Οὐχί σοὶ μὲν χωρίδιον ἓν ὄχθη, D ἐμοὶ δὲ τρεῖς ἀγροὶ καταλείπονται; συνομολογήσαντος δ' ἐκείνου, Τί οὖν, εἶπεν, οὐ σοὶ μᾶλλον ἡμεῖς συναχθόμεθα; Μανικὸν γάρ ὄχθη τοῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν δὲ τοῖς σωζομένοις, ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ἀπὸ πολλῶν παιγνίων ἂν ἕν τις ἀφέληται τῶν,

C. 2. τὸ ἄριστον] Sic Mſc. 1. Vulgo, τὸν ἄριστον.
C. 5. τὰν ἰδίαν] Lege ἰδίων. Mez.

illi præſtans, qui multo boni vini aliis divendito, acidum ſibi ad cœnam guſtando exquirebat: ſervus autem quidam ab alio interrogatus, *quidnam rei agentem herum reliquiſſet*, reſpondit, *Bonis præſentibus mala quærentem.* Plerique enim bonis et ſuavibus rebus præteritis, ad difficilia et gravia toleratu currunt. Ex horum numero non fuit Ariſtippus, gnarus quaſi in trutina meliorum rerum momentis adverſus incommoda ſeſe ſublevare atque efferre: itaque prædio amiſſo quodam egregio, ex aliquo eorum qui majorem in modum ſe caſum ejus dolere et inique ferre ſimulabant, quæſivit, *Nonne tu unicum poſſides agellum, mihi tres fundi ſunt reliqui?* Aſſenſo, *Cur itaque non tuam potius vicem doleam?* inquit. Eſt enim inſani, ob amiſſa dolore affici, non gaudere relictis, ac ſicut pueruli, ſi quis ludicrarum rerum unam ipſis auferat, reliquis etiam omni-

καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προσρίψαντα κλαίει καὶ βοᾷ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμᾶς δεῖ ἐν ὀχλήσεσι γίνεσθαι τῆς τύχης, καὶ τἆλλα πάντα ποιεῖν ἀνόητα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους καὶ δυσφορεῖν.

E Θ'. Καὶ τί, φήσαι τις ἄν, ἔχομεν; Τί δὲ οὐκ ἔχομεν; ὁ μὲν δόξαν, ὁ δὲ οἶκον, ὁ δὲ γάμον, ᾧ δὲ φίλος ἀγαθός ἐστιν. Ἀντίπατρος δὲ ὁ Ταρσεὺς, πρὸς τῷ τελευτᾶν, ὧν ἔτυχεν ἀγαθῶν ἀναλογιζόμενος, οὐδὲ τὴν εὔπλοιαν παρέλιπε τὴν ἐκ Κιλικίας αὐτῷ γενομένην εἰς Ἀθήνας. Δεῖ δὲ καὶ τὰ κοινὰ μὴ παρορᾶν, ἀλλ' ἔν τινι λόγῳ τίθεσθαι, καὶ χαίρειν ὅτι ζῶμεν, ὑγιαίνομεν, τὸν ἥλιον ὁρῶμεν· ὅτε πόλεμος, ὅτε στάσις ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ παρέχει γεωργεῖν, καὶ θάλασσα πλεῖν ἀδεῶς τοῖς βουλομένοις· καὶ λέγειν ἔξεστι καὶ σιωπᾶν, καὶ πράττειν
F καὶ σχολάζειν. Εὐθυμήσομεν δὲ τούτοις μᾶλλον παροῦσιν, ἂν μὴ παόντων αὐτῶν φαντασίαν λαμβάνωμεν· ἀνα-

E. 1. φήσαι τις ἄν, ἔχομεν;] Ita omnes libri, excepto Steph. et tribus Gr. Latinis, ubi vitiose legitur, φήσαι τις ἂν οὐκ ἔχομεν;

bus projectis plorant ac vociferantur, ita una aliqua in re fortuna nobis obturbante, inique ferendo et lamentando cætera omnia nobis reddere inutilia.

IX. Diceres, quid habemus? Immo autem, quid non habemus? huic gloria, illi familia, alii conjugium, alii bonus amicus contigit. Antipater Tarsensis, cum jam moriturus bona quæ ipsi contigissent recenseret, ne prosperam quidem navigationem prætermisit, qua e Cilicia Athenas usus fuerat. Communia quoque negligenda non sunt, sed eorum habenda ratio est, et gaudendum quod vivimus, valemus, Solem videmus, bellum nullum, nulla est seditio, terra cultui, mare navigationi libere prostat, licet nobis loqui, tacere, res agere, otio frui. Hæc præsentia majorem nobis animi parabunt tranquillitatem, si absentium imagines nobis fingamus, sæpius nobiscum memoria repetentes,

μιμνήσκοντες αὐτὸς πολλάκις, ὡς ποθεινόν ἐστιν ὑγιὲς νοσοῦσι, καὶ πολεμουμένοις εἰρήνη, καὶ κτήσασθαι δόξαν ἐν πόλει τηλικαύτῃ καὶ φίλους, ἀγνῶτι καὶ ξένῳ· καὶ τὸ στέρεσθαι γενομένων, ὡς ἀνιαρόν. Οὐ γὰρ τότε γε μέγα καὶ τίμιον ἔκαστον ἡμῖν ὅταν ἀπόλητα, σωζόμενα δὲ, τὸ μηδέν ἐστιν. Οὐδενὶ γὰρ ἀξίαν τὴν μὴ εἶναι προσπίπτειν. Οὐδὲ δεῖ κτᾶσθαι μὲν ὡς μεγάλα, καὶ τρέμειν ἀεὶ δεδιότας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ περιῶμεν· ἔχοντας δὲ, παρεῖναι καὶ καταφρονεῖν ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ μᾶλλον χρῆσθαι μάλιστα ὅτε τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτοῖς, ἵνα καὶ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συμπεσῇ, ῥᾳδίως φέρωμεν. Οἱ δὲ πολλοὶ ποιήματα μὲν, ὡς ἔλεγεν Ἀρκεσίλαος, ἀλλότρια καὶ γραφὰς καὶ ἀνδριάντας, οἴονται δεῖν ἀκριβῶς καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ὑποπτεύοντες τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ὄψει θεωρεῖν, τὸν δ' αὐτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτερπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ

quam deſiderabilis ſit ægrotanti ſanitas, in bello conſtitutis pax, gloriæ in tanta urbe et amicorum copia peregrino et ignoto: et quam ſit moleſtum privari partis iis. Sic fiet, ut non tum demum magna ac præclara ſingula iſta deputemus, quando amittimus: ante autem, et dum potimur, pro nihilo ducamus. Non enim pretium rebus iſtis interitus addit. Neque eas debemus tanquam magnas comparare, ſemperque trepidare et metuere ne tantis rebus ſpoliemur; dum vero poſſidemus, tanquam nullius pretii res contemnere et negligere: ſed ita maxime frui, ut voluptatem ex iis gaudiumque capiamus; ut etiam amiſſionem eorum, ſicubi accidat, æquiore animo feramus. Sed plerique poëmata, ut aiebat Arceſilaus, aliena, et picturas, et ſtatuas putant ſibi exacte ſingulis partibus animo oculiſque perluſtratis contemplanda: vitam autem ſuam multa habentem conſideratu non injucunda prætereunt, foras ſemper proſpicientes, aliorumque famam et fortunam admirantes: ſicut a-

μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὐτὸν δὲ καὶ τὸ ἴδιον καταφρονοῦντες.

B ι'. Καίτοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς Εὐθυμίαν ἐστὶ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐπισκοπεῖν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν, εἰ δὲ μὴ, τοὺς ἐπανδρεστέρους ἀποβλέπειν, καὶ μὴ, καθάπερ οἱ πολλοὶ, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας ἀνιπαρεξάγουσιν. Οἷον εὐθὺς, οἱ δεδεμένοι εὐδαιμονίζουσι τοὺς λελυμένους, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἐλευθέρους· οἱ δὲ ἐλεύθεροι τοὺς πολίτας, οὗτοι δὲ πάλιν αὖ τοὺς πλουσίους· οἱ δὲ πλούσιοι τοὺς σατράπας, οἱ δὲ σατράπαι τοὺς βασιλεῖς· οἱ δὲ βασιλεῖς τοὺς θεούς, μονονοὺ βροντᾶν καὶ ἀστράπτειν ἐθέλοντες· εἶτα ὅπως ἀεὶ τοῦ ὑπὲρ ἑαυτοὺς ὀδεεῖς ὄντες, οὐδέποτε τοῖς καθ' ἑαυτοὺς χάριν ἔχουσιν.

C Οὔ μοι τὰ Γύγεω τῷ πολυχρύσῳ μέλει·
καὶ,
Οὐδ' εἰλέ πω με ζῆλος, οὐδ' ἀγαίομαι
Θεῶν ἔργα, μεγάλης δ' οὐκ ἐρῶ τυραννίδος·
Ἀπόπροθεν γάρ ἐστιν ὀφθαλμῶν ἡμῶν.

Θάσιος γὰρ ἐκεῖνος ἦν; Ἄλλος δέ τις Χῖος, ἄλλος δὲ

B. 4. ἀντιπαρεξάγουσιν] Legendum ἀντιπαρεξάγειν: niſi forte quædam exciderint.

C. 6. Θάσιος γὰρ ἐκεῖνος ἦν;] Puto ſanum eſſe, ea quidem ſententia quam in Latinis expreſſi vertendo, in Græcis interpungendo.

dulteri alienas ſpectant mulieres, ſuas deſpiciunt.

X. Cæterum id quoque ad Animi Tranquillitatem magnopere conducit, maxime quidem ſe et ſuas res intueri: ſin vero id non poſſit locum habere, non cum præſtantioribus ſe comparare: quo vitio vulgo laboratur. Nam, verbi gratia, qui vincti ſunt, ſolutorum laudant fortunam, ſoluti liberorum, liberi civium, cives divitum, divites ſatraparum, ſatrapæ regum, reges deorum, tantum non tonare et fulgurare cupientes.

Nam res mihi ſunt cordi Gygæ divitis,
Neque cepit æmulatio me, ſuperum neque
Magna obſtupeſco facta, nec tyrannidem
Magnam appeto, procul ab oculis ſita eſt meis.

At vero Thaſius, ais, hic fuit! Atqui eſt alius, Chius, Ga-

Γαλάτης ἢ Βιθυνὸς, οὐκ ἀγαπῶν εἴ τινος μερίδος ἢ δόξαι ἢ δύναμιν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις εἴληχεν, ἀλλὰ κλαίων ὅτι μὴ φορεῖ πατρίκιος· ἐὰν δὲ καὶ φορῇ, ὅτι μηδέπω στρατηγεῖ Ῥωμαίων· ἐὰν δὲ καὶ στρατηγῇ, ὅτι μὴ ὑπατεύει· καὶ ὑπατεύων, ὅτι μὴ πρῶτος ἀλλ' D ὕστερος ἀπηρρεύθη. Τοῦτο τί δέ ἐστι; τί ἄλλο, ἢ συλλέγοντα πρόφασις ἀχαριστίας ἐπὶ τῷ τύχῃ, αὐτὴν ὑφ' αὑτοῦ κολάζεσθαι καὶ δίδυναι δίκην; Ἀλλ' ὅταν νοῦν ἔχων σωτήρια φρονοῦντα τῷ ἡλίῳ μυριάδας ἀνθρώπων ἀπείρους ἐφορῶντος,

Εὐγενόδε γ' ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονὸς,

οὐκ εἴ τινων ἥττων ἔνδοξός ἐστι καὶ πλούσιος, ὀδυσσόμενος κάθηται καὶ ταπεινούμενος, ἀλλ' ὅτι μυρίων μυριάκις ἐν τοσούτοις εὐχρηστότερον ζῇ καὶ βέλτιον, ὑμνῶν τ' ἑαυτοῦ δαίμονα καὶ τὸν βίον, ἐν ὁδῷ πρέπειν. Ἐν Ὀλυμπίᾳ μὲν γὰρ οὐκ ἔστι νικᾶν ἐκλεγόμενον ἀντιπάλους· ἐν τῷ

C. 9. φορῇ,—στρατηγῇ] Sic D. Vulgo, φορᾷ—στρατηγᾷ.

lata, vel Bithynus, non contentus ſe aliquo inter ſuos cives loco, in honore et cum potentia eſſe, plorat ſe non geſtare veſtem patriciam: et ſi ferat, quod non ſit prætor Romanorum: et hoc adeptus, quod non conſul: et conſul, quod non prior, ſed poſterior fuerit renunciatus. Hoc autem quid eſt aliud, quam occaſiones ingrato animo fortunam accuſandi conquirentem, a ſeipſo ſumere ſupplicium? At qui ſana mente præditus ſalubriter ſapit, is Sole infinita millia hominum intuente,

* *Amplæ quicunque fruuntur terræ frugibus,*

non ſi quem de his gloria ſibi et opibus præſtare videt, ideo deplorans ſortem ſuam abjecto animo ſedet, ſed in publicum procedit, fortunam ſuam et vitam prædicans, quæ ſibi in tanta multitudine aliis beatior obtigit. In Olympiaco quidem certamine non ita permittêre vincere, ut ipſe tibi quicum certes deligas. At

ε βίῳ δὲ τὰ θεάγματα δίδωσι θεῖόντα πολλῶν μέγα φρονεῖν, καὶ ζηλωτὸν μᾶλλον τῷ ἢ ζηλοῦν ἑτέρους· ἄν γε δὴ μὴ τῷ Βριάρεω μηδὲ τῷ Ἡρακλέους ποιήσῃς σεαυτὸν ἀνταγωνιεῖν. Ὅταν οὖν πάνυ θαυμάσῃς ὡς κρεῖττονα τῶν σὺ τῷ φορείῳ κομιζόμενον, ὑποκύψας θέασαι καὶ τοὺς βαστάζοντας· καὶ ὅταν ἀφοβαίνονται τὴν ὀξεῖαν μακαρίσῃς τὸν Ξέρξην ἐκεῖνον, ὡς ὁ Ἑλλησπόντιος, ἴδε καὶ τοὺς ὑπὸ μάστιξι δορύτιονται τὸν Ἄθω, καὶ τοὺς θεριοπομφύγας ὦτα καὶ ῥῖνας ὑπὲρ τῷ διαλυθῆναι τὴν γέφυραν ὑπὸ τῶ κλύδωνος· ἅμα καὶ τὴν ἐκείνων
ζ ἀποθεωρῶν ἀφρόνειαν, ὅτι τὸν σὸν βίον καὶ τὰ σὰ θράγματα μακαρίζουσιν. Ὁ Σωκράτης ἀκούσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος ὡς πολυτελὴς ἡ πόλις· μνᾶς ὁ Χῖος οἶνος· ἡ πορφύρα, τριῶν μνῶν· τῶ μέλιτος ἡ κοτύλη, πέντε δραχμῶν· λαβὼν αὐτὸν παρήγαγε τοῖς ἁλφίτοις, Ὀβολοῦ τὸ ἡμίεκτον, εὐτελὴς ἡ πόλις· εἶτα ταῖς ἐλαίαις, δυοῖν χαλκοῖν ἡ χοῖνιξ, εὐτελὴς ἡ πόλις· εἶτα

in vita licet, ac res humanæ concedunt ut cum multis præſtes felicitate, magno ſis animo aliiſque potius æmulandus, quam aliorum admirator: ſiquidem te non cum Briareo aut Hercule componas. Ergo ubi magna te ceperit admiratio ejus qui lectica geſtatur, oculis paululum demiſſis etiam bajulos contemplare: et cum Xerxem illum rati mare tranſeuntem cum Helleſpontio illo beatum prædicabis, inſpice etiam eos qui flagellis urgentibus Atho montem perforant, et quibus ob ruptum fluctibus pontem aures nareſque amputantur, ſimulque eorum ſenſum conſidera, quod vitam et res tuas ii felices exiſtimant. Socrates quendam amicorum audiens dicere, *Quam caro in hac urbe pretio vivitur? mina venditur vinum Chium, purpura tribus, mellis hemina quinque denariis:* adduxit ad farinas, *Hic*, dicens, *ſemiſextarius venditur obolo: exiguo pretio in Urbe vivitur:* tum ad olivas, *Duobus æreis chœnix*; deinde ad exomides, *Hæc de-*

τοῖς ἐξωμίσι, δέκα δραχμῶν, εὐτελὴς ἡ πόλις. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀκούσωμεν ἑτέρου λέγοντος ὡς μικρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα καὶ λυπρὰ δεινῶς, μὴ ὑπατεύοντων, μηδὲ ὀπτιονατευόντων, ἔξεστιν εἰπεῖν, Λαμπρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα, καὶ ζηλωτὸς ἡμῶν ὁ βίος· οὐ πρωϊαιτιώμεθα, οὐκ ἀχθοφορούμεθα, οὐ κολακεύομεν.

ια'. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς ἑτέρους μᾶλλον ἢ πρὸς αὑτοὺς ἐπ' ἀβελτηρίας εἰθίσμεθα ζῆν, καὶ πολὺ τὸ δύσζηλον ἡ φύσις ἔχουσα καὶ τὸ βάσκανον, οὐ χαίρει τοσοῦτον τοῖς ἰδίοις, ὅσον ἀνιᾶται τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς· μὴ μόνον ὅρα τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ περιβόητα τῶν ζηλουμένων ἐπὶ σοῦ καὶ θαυμαζομένων, ἀλλ' ἀναπαλύψας καὶ διαστείλας, ὥσπερ ἀνθηρὸν περιπέτασμα, τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν ὀπτασίαν, εἰσὸς γενοῦ, καὶ κατόψει πολλὰ δυσχερῆ καὶ πολλὰς ἀηδίας οὐσας αὐτοῖς. Ὁ δὲ

F. 8. ἐξωμίσι] Sic Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Schott. Jannot. Mez. Ceteri et vulgo ἐξαμίσι.

tem drachmis venditur veſtis; exiguo in hac urbe vivitur pretio. Ita et nos, cum audiemus aliquem pronunciantem tenues res noſtras eſſe et afflictas, qui conſules aut procuratores non ſimus; eſſe nos in lauta atque ſplendida re dicemus, ut qui neque mendicemus, neque oneribus bajulandis aut adulando vivamus.

XI. Enimvero quando ea eſt noſtra ſtultitia ut, magis aliorum quam noſtri reſpectu vivere adſuefcamus, ingeniumque ita eſt obtrectatione et invidentia corruptum, ut non tam gaudeamus noſtris bonis, quam ob aliorum bona doleamus: eorum quos æmularis atque admiraris, non tantum vide ſplendida illa et nobilia bona, ſed aperiens ea, et gloriæ ac ſpeciei tanquam florido aliquo conopeo reducto, intus penetra, cernes multa moleſta et minime jucunda iis ineſſe. Pittacus ille, cui mag-

γοιῦν Πιτθακὸς ἐκεῖνος, οὗ μέγα μὲν ἀνδρείας, μέγα δὲ σοφίας καὶ δικαιοσύνης κλέος, εἰσία ξένους· ἐπελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ μετ' ὀργῆς ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν· τῶν δὲ ξένων διατραπέντων, Ἐκάστῳ τι, ἔφη, ἡμῶν κακόν ἐστιν, ᾧ δὲ τὰ μέγιστα, ἄριστα πράττει.

Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,
Ὅταν δ' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, τρισόλβιος.
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχετ' ἀεί.
Ἀπὸ πλειόνων ὀδυνᾶτ', ἐγὼ δ' ἀπ' ἐλαχίστων.

Τοιαῦτα πολλὰ καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ βασιλείᾳ c παρέστιν ἄδηλα τοῖς πολλοῖς· ὑπερφαθεῖ γὰρ ὁ τύφος,

Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη, μοιρηγενὲς, ὀλβιόδαιμον·

ἔξωθεν ὅτος ὁ μακαρισμὸς, ὅπλων καὶ ἵππων καὶ στρατείας παρεκμιμήσις· αἱ δὲ τῶν παθῶν φωναὶ πρὸς τὴν κενὴν δόξαν ἔνδοθεν ἀντιμαρτυροῦσι,

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνίδησι βαρείῃ.

καὶ,

—— Ζηλῶ σε γέρον,

B. 6. ᾧ δὲ τὰ μέγιστα] Xyl. C. D. Colleg. Nov. Jannot. ᾧ δὲ τοῦτο μόνον. Ceteri vulgatum tuentur, exiguo diſcrimine.

nam fortitudo, ſapientia, et juſtitia paraverunt gloriam, cum hoſpites convivio excepiſſet, uxorque irata ſuperveniſſet, et menſam ſubvertiſſet, hoſpitibus perturbatis, *Unicuique*, inquit, *veſtrum eſt mali aliquid: feliciſſimus hic, cui hoc tantum.*

Hic in foro beatus eſſe creditur,
Cum foribus apertis ſit ſuis miſerrimus:
Imperat mulier, jubet omnia, ſemper litigat.
Multa adſerunt illi dolorem, nil mihi.

Talia multa opibus, gloriæ, regno inhærent, ignota vulgo: officit enim luminibus faſtus.

O felix, fatiſque Atrida beantibus orte:

extrinſecus illa beatitatis laudatio ducta, ob circumfuſam armorum, equorum, militum copiam: at intus voces perturbationum animi vanæ huic gloriæ reclamant,

Juppiter implicuit noxæ me prorſus acerbæ.

Item hæc,

Suſpicio te, o ſenex,

Ζηλῶ δ' ἀνδρῶν ὃς ἀκίνδυνον
Βίον ἐξεπέρασεν ἀγνὼς, ἀκλεής.

Ἔξεστιν οὖν καὶ τούτοις τοῖς ὑπολογισμοῖς ἀπαρύτειν τοῦ πρὸς τὴν τύχην μεμψιμοίρου, καὶ λῆξαι τὸ θαυμάζειν τὰ τῶν πλησίον, ὀλιγαπεινοῦντος τὰ οἰκεῖα καὶ καταβάλλοντος. D

ιβ'. Οὐκ ἤκιστα τοίνυν εὐθυμίαν κολούει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι, πρὸς τὴν ὑποπεπτωκυῖαν δύναμιν ὁρμαῖς, ὥσπερ ἰσίοις, ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν, εἶτ' ἀποτυγχάνοντας, αἰτιᾶσθαι δαίμονα καὶ τύχην, ἀλλὰ μὴ τὴν αὑτοῦ ἀβελτηρίαν. Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀφέτῃ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ τῷ χείροις καὶ σαγηνίσαις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἰς δαίμων σκαπτῆται μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. Αἴτιον δὲ ἡ φιλαυτία μάλιστα, φιλοδοξοτέρους ποιοῦσα καὶ φιλονείκους ἐν πᾶσι, καὶ πάντων ὑπερφιλοτιμουμένους E

D. 10. ἐπιχειρῦσιν] Lege ἐπιχειρῦσαι, vel ἐπιχειρῦσα cum Reiſkio.

Et quicunque virorum
Sine periclo vitam exegit
Inglorius, ignotuſque.

Ergo id genus ratiocinationes valent ad carpendum exhauriendumque hunc animi morbum, quo de fortuna noſtra queruli, ob vicinorum admirationem res noſtras extenuamus ac deprimimus.

XII. Id quoque non leviter tranquillitati mentis obeſt, quod non mediocribus et ad facultates noſtras accommodatis appetitionibus, tanquam velis, utimur: ſed ſpe majorum rerum concepta, poſtmodo fruſtrante conatu genium fortunamque incuſamus, non noſtram, quod erat rectius, ſtultitiam. Etenim non is infortunatus eſt, qui jacuları aratro, aut bove leporem venari voluit: neque ei qui fruſtra verriculo aut funda captavit cervum, ullus malus adverſatur genius: ſed ſtultitia et perverſitas eum ad tentanda impoſſibilia adigentes. In culpa eſt ſui amor, ſtudium ingenerans primas ſibi in omnibus rebus contentioſe arrogan-

ἀπλήτως. Οὐ γὰρ πλούσιοι μόνον ὁμοῦ καὶ λόγιοι καὶ ἰσχυροὶ καὶ συμποτικοὶ καὶ ἡδεῖς εἶ) καὶ φίλοι βασιλέων, καὶ πόλεων ἄρχοντες ἀξιοῦσιν· ἀλλ' εἰ μὴ καὶ κύνας ἕξουσι σφετεύοντας ἀρετῇ, καὶ ἵππους καὶ ὄρτυγας καὶ ἀλεκτρυόνας, ἀθυμοῦσι. Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος, οὐκ ἀγάπα μέγιστος ὢν τῶν τότε τυράννων, ἀλλ' ὅτι Φιλόξενος ὁ ποιητὴς μὴ βέλτιον ἦδε μηδέν, μηδὲ σφαιρᾷ εὖ πρὸς Δημοκλέους Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δὲ ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Οὐ τοιοῦτος Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐπεὶ Κρίσων ὁ ταδιοδρόμος ἀμιλλώμενος αὐτῷ σφοδρὰ τάχει, ἔδοξεν ἑκὼν παρεῖναι, σφόδρα δυσανάκτησεν. Εὖ δὲ καὶ ὁ ποιητικὸς Ἀχιλλεὺς ἔφασκεν,

Τοῖος ἐὼν οἷος οὔτις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,

ἐπιλύεγκεν,

E. 9. ἦδε] Sic D. Pol. Jannot. Mez. Vulgo, ᾖδει. Proximum μηδὲν, delendum.
F. 3. Κρίσων] Sic in D. et alio Plutarchi loco, ſupra p. 58. E, et præ Βρίσων vulgato probat Palmer. Exerc. p. 214.

di, et inexſaturabili cupiditate omnia aggrediundi: non enim divites modo ſimul, et docti, et robuſti, et ad compotandum idonei, et comes eſſe atque amici regum et urbium principes volunt: ſed male ſecum agi putant, niſi canes etiam, et equos, et coturnices, et gallos aliis habeant præſtantiores. Dionyſius major non contentus omnium ea tempeſtate tyrannorum quod eſſet maximus, irritato atque exaſperato animo quod Philoxenum poëtam canendo, Platonem diſſerendo non ſuperaret, alterum in lapicidinas conjecit, alterum in Æginam vendidit. Non hoc modo egit Alexander: qui cum Criſo ſtadii curſor cum ipſo de velocitate certans dedita opera viſus fuiſſet ſuccumbere, vehementer eſt indignatus. Probe etiam Homericus Achilles, cum dixiſſet,

Non me inter Danaos cum ſit præſtantior alter,

ſubjecit,

Ἐν πολέμῳ· ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.

Μεγάβυζον δὲ τὸν Πέρσην εἰς τὸ ζωγραφεῖον ἀναβάντα τοῦ Ἀπελλοῦ, καὶ λαλεῖν ὑπειρημένον περὶ τῆς τέχνης ἐπισχόμενον ὁ Ἀπελλῆς, εἰπών, Ἕως μὲν ἡσυχίαν ἦγες, ἐδόκεις τις εἶναι διὰ τὰ χρυσία καὶ τὴν πορφύραν, νυνὶ δὲ καὶ ζωὴ τὰ τέκτονα τὴν ὠχρὰν παιδάρια καταγελᾷ σου φλυαροῦντος. Ἀλλ' ἔνιοι τοὺς μὲν Σπαϊκοὺς οἴονται παίζειν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα προσαγορεύοντες, αὐτοὺς δὲ πάντων ἀξιοῦσι τούτων· κἂν μὴ τυγχάνωσιν, ἀνιῶνται. Καίτοι καὶ τῶν θεῶν ἄλλος ἄλλῳ B ἔχων δύναμιν, ὁ μέν, Ἐνυάλιος, ὁ δέ, Μαντῶος, ὁ δέ, Κερδῷος ἐπονομάζεται· καὶ τῷ Ἀφροδίτῃ ὁ Ζεὺς, ὡς οὐ μετὸν αὐτῇ πολεμικῶν ἔργων, ὑπὲρ γάμους ἀποστέλλει καὶ θαλάμους.

ιγ'. Τινὰ γὰρ οὐδὲ συνυπάρχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀντενανπιοῦσθαι πέφυκεν ἀλλήλοις τὰ σπουδαζόμενα· οἷον,

Pugnando: mea namque aliis facundia cedat.

Megabyzo Perſæ cum in officinam Apellis pictoris deſcendiſſet, et neſcio quid de arte dicere cœpiſſet, ſilentium impoſuit Apelles his verbis: *Quandiu tacebas, exiſtimabare aliquid eſſe ob auri et purpuræ ornamenta: at nunc te nugantem etiam pueruli iſti ochram terentes derident.* Sed nonnulli Stoicos ludere putant, quando ab iis audiunt ſapientem non modo prudentem, juſtum, fortem, ſed rhetorem quoque, imperatorem, poëtam, divitem, regemque cognominari; cum interim hos ſibi titulos ipſi arrogent omnes, et, niſi obtinent, indignentur. Atqui Deorum alius alia virtute præditus, hic bellicoſus, ille fatidicus, rurſum alius lucri præſes nominatur: et Venerem Jupiter, quod ad eam res bellicæ nihil pertinerent, ad nuptias et cubilia ablegat.

XIII. Et vero ſunt quæ ſimul locum habere non poſſint, ſed invicem pugnent ſtudia: puta, otio opus habet di-

ἄσκησις λόγων, καὶ μαθημάτων ἀνάληψις, ἀπραγμοσύνης δεῖται καὶ σχολῆς· δυνάμεις δὲ πολιτικαὶ, καὶ φιλίαι βασιλέων, οὐκ ἄνευ πραγμάτων οὐδὲ ἀσχολιῶν παραγίγνονται· καὶ μὴν οἴνός τε καὶ σαρκῶν ἐμφόρησις σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιοῦσι καὶ ῥωμαλέον, ψυχὴν δὲ ἀσθενῆ· c καὶ χρημάτων ὀλιγωρία μὲν καὶ τήρησις συνεχὴς αὔξει πλοῦτον, εὐφροσύνη δὲ καὶ παραφόρησις, μέγα πρὸς φιλοσοφίαν ἐφόδιον. Ὅθεν οὐ πάντα πάντων ἐστὶν, ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν· εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε βίᾳ ζῆλον ἕλκειν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν,

Ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς,
Παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφὶς,
Κάπρῳ δὲ βωλεύοντα φόνον,
Κύνα χρὴ πλάθυμον ἐξευρεῖν.

Ὁ δ' ἀχάλλων καὶ λυπούμενος ὅτι μὴ καὶ λέων ἐστὶν,

C. 10. βωλεύοντα] Retinui Stephani lectionem, a qua unus non diſſentit C, reliquis omnibus βωλεύοντι exhibentibus Ald. Baſ. Xyl. A. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. Illud prætuli item ſupra p. 451. D.

cendi exercitatio, et mathematum tractatio, atque aliarum vacatione occupationum, facultas civilis, et amicitiæ regum, non ſine negotiis et occupationibus parari poſſunt: tum vini et carnium uſus largior, corpus validum ac robuſtum facit, animum imbecillum: aſſidua rei faciundæ cura et conſervatio divitias auget, contemptus opum ad philoſophiam eſt perquam utile viaticum. Hinc quidem conſtat non omnia eſſe omnium: ſed oportere Pythicæ obtemperantem inſcriptioni, Seipſum noſſe: deinde uti ſuo ingenio ad ea ad quæ natura factus eſt: neque id ad alius vitæ ſtudium trahendo, huic vim facere.

Equus eſt ad currum idoneus:
Ad aratra bos: propter ratem
Delphin celerrime invitatur.
Apro ſi quis mortem ſtruit,
Canem invenias laboriſum.

Qui autem indigne fert, quod non ſimul eſt

—Ὀρεσίτροφος ἀλκὴ σιπροιθὲν, D

ἅμα καὶ κυνίδιον Μελιταῖον ἐν κόλπῳ γήρας γυναικὸς πεπωμένον, ἀπαίδευτος ἐᾷ. Τούτου δὲ φαύλου βελτίων, ὁ βυλόμενος ἅμα μὲν Ἐμπεδοκλῆς ἢ Πλάτων ἢ Δημόκριτος περὶ κόσμου γράφων καὶ τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας, ἅμα δὲ πλουσίαν γραῦν συγκαθεύδειν, ὡς Εὐφορίων· ἢ τῷ ἐπὶ κῶμον Ἀλεξάνδρῳ συμπίνειν, ὡς Μήδιος· ἀγανακτῶν δὲ καὶ λυπούμενος εἰ μὴ θαυμάζεται θᾶττον, ὡς Ἰσμηνίας, καὶ δι' ἀρετὴν, ὡς Ἐπαμινώνδας. Οὐδὲ γὰρ οἱ δρομεῖς ὅτι μὴ τοὺς τῶν παλαιστῶν φέρονται στεφάνους ἀθυμοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν ἀγάλλονται καὶ χαίρουσι. Σπάρταν ἔλαχες, ταύτην κόσμει. Καὶ E γὰρ ὁ Σόλων,

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Καὶ Στράτων ὁ φυσικὸς, ἀκούσας ὅτι πολλαπλασίους ἔχει

D. 7. ἢ τῷ] Vitioſum, nec melius quid in libris. Equidem conjeci ἢ ἐπὶ κῶμον τῷ Ἀλ. σ. Nec repudiandum Reiskii ἢ ἰὼν ἐπὶ κῶμον, Ἀλ. σ: quandoquidem pro τῷ habent τῶι Ald. Baſ. Xyl. D. Moſc. 2. Colleg. Nov. Veſſ.

Robore confidens leo, montibus innutritus,
et catellus Melitæus in ſinu viduæ mulieris educatus, ſtupidus eſt. Neque eo melior, qui ſimul vult et Empedocles, Plato, aut Democritus eſſe de mundo ſcribens, et cum vetula divite dormire, ut Euphorion; aut cum comeſſatoribus Alexandri potare, ut Medius: et qui iniquo animo toleret, non ſimul et ob divitias, ut Iſmeniam, et ob virtutem, ut Epaminondam, ſe in admiratione haberi. Nam neque curſores animo ſunt ægro, quia non auferunt coronas luctatorum, ſed ſuis gaudent atque exſultant. *Spartam es nactus, hanc orna.* Sic et Solon,

At nos virtutis non permutabimus bonum,
Pulchroque virtutis munia divitiis:
Cum ſtet virtutis ſtabilis poſſeſſio ſemper,
Incertæ variæ ſorte ferantur opes.

Et Strato phyſicus audito Menedemum multis modis plus

Μενέδημος μαθητὰς, Τί οὖν, ἔφη, θαυμαστὸν εἰ πλείονες εἰσὶν οἱ λύεσθαι θέλοντες τῶν ἀλείφεσθαι βουλομένων; Ἀριστοτέλης δὲ πρὸς Ἀντίπατρον γράφων, Οὐκ Ἀλεξάνδρῳ μόνον, ἔφη, προσήκει μέγα φρονεῖν, ὅτι κρατεῖ
F πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχ ἧττον οἷς ὑπάρχει πρὸς θεῶν ἃ δεῖ δοξάζειν. Τοὺς γὰρ ἄπω τὰ οἰκεῖα σεμνύοντας οὐκ ἀνοχλήσει τὰ τῶ πλησίον. Νῦν δὲ τῷ ἄμπελον σῦκα φέρειν οὐκ ἀξιοῦμεν, οὐδὲ τῇ ἐλαίᾳ βότρυς· αὐτοὶ δὲ ἑαυτοὺς, ἐὰν μὴ καὶ τὰ τῶν πλησίον ἅμα καὶ τὰ τῆ λογίων, καὶ τὰ τῶν κρατουμένων καὶ τὰ τῆ φιλοσοφούντων, καὶ τὰ τῶν κολακευόντων καὶ τὰ τῶν παῤῥησιαζομένων, καὶ τὰ τῆ φειδομένων καὶ τὰ τῆ δαπανώντων ἔχομεν περιττώματα, συκοφαντοῦμεν καὶ ἀχαριστοῦμεν ἑαυτοῖς, καὶ καταφρονοῦμεν ὡς οἰδέως καὶ ἀτελῶς
473 βιούντων. Πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τῇ φύσιν ὁρῶμεν ὑπομιμνήσκουσαν ἡμᾶς. Ὡς γὰρ τῶν θηρίων ἑτέροις ἀφ'

E. 2. θέλοντες] Rectius forte abſit quam adſit. Abeſt ſane in A. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov.

habere diſcipulos, *Quid mirum eſt*, aiebat, *ſi plures ſunt qui lavare, quam qui ungi volunt?* Ariſtoteles quoque ad Antipatrum ſcribebat, *Non ſolum Alexandrum debere multum ſibi tribuere ob imperium in tot homines; nihilo minus id licere iis, qui recte de deo ſentiant:* Etenim eos qui hoc modo ſua extollunt bona, minus aliorum perturbabunt. Nunc nos, qui a vite ficus, aut ab olea uvas non requirimus, niſi prærogativas ſimul omnes divitum, doctorum, bellatorum, philoſophantium, adulantium, libere dicentium, parcorum, ſumtus facientium habeamus, calumniamur, ingratique adverſum noſmetipſos ſumus, ac vitam noſtram ut inopem mutilamque ſpernimus. Præter hæc vero, ab ipſa nos natura admoneri videmus. Ut enim brutorum animalium aliis aliunde nutrimentum ſuggerit, neque om-

ἑτέρων παρεσκεύασε τῷ τεχνίτῃ, καὶ ὃ πάντα σαρκοφαγεῖν ἢ σπερμολογεῖν ἢ ῥιζωρυχεῖν ἐποίησεν, ὅπως τοῖς ἀνθρώποις ποικίλας πρὸς τὸν βίον ἀφορμὰς ἔδωκε,

Μηλόβοτά τ' ἀρότρα τ' ὀρνιθολόχη τε,

καὶ ὃν πόντος τρέφει. Δεῖ δὴ τὸ προσφορὸν ἑαυτοῖς ἑλομένους καὶ ἀγαπῶντας, ἐᾶν τὰ τῶν ἄλλων· καὶ μὴ τὸν Ἡσίοδον ἐλέγχειν οἰόμενον δεύτερον εἰπόντα,

Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων.

Οὐ γὰρ μόνον τοὺς ὁμοτέχνους καὶ τοὺς ὁμοτρόπους ζηλοτυποῦντες, ἀλλὰ καὶ λογίους πλούσιοι, καὶ πλουσίους ἔνδοξοι, B καὶ δικολόγοι σοφιστάς, καὶ ναὶ μὰ Δία κωμῳδοὺς εὐημερεῖν οἰόμενοι θεάτροις καὶ ὀρχησταῖς καὶ τραγῳδοῖς οἱ αὐλητῶν βασιλέων ἐλεύθεροι καὶ εὐπατρίδαι καταπεφαμέθημνοι καὶ μακαρίζοντες, οὐ μετρίως λυποῦσιν αὑτοὺς καὶ ταράττουσιν.

A. 6. Μηλόβοτά τ' ἀρότρα τ' ὀρνιθολόχη τε] Dativos poſui, ſecutus et Xylandrum ita et edentem et vertentem: et auctorem Pindarum Iſthm. I. 67. quocum C. partim conſentit. Vulgo μηλόβοτά τ' ἀρότρα τ' ὀρνιθολόχῃ τε.

nibus carnem edendi, ſemina legendi, radices effodiendi facultatem indidit ea: ſic homini quoque varias ad vitam tolerandam opportunitates præbuit: opilioni ſuas, ſuas aratori, aucupi, et quem mare alit. Quo æquius eſt nos id genus vitæ, quod nobis eſt commodum, amplexos, in eo elaborare, reliqua omittere, neque oſtendere Heſiodum intra modum ſubſtitiſſe, cum diceret,

Succenſet figulo figulus, fabrum faber odit.

Non enim eandem modo artem, eandem vitæ rationem exercentes dum æmulantur, ſed et doctos opulenti, et opulentos fama clari, et cauſidici ſophiſtas, atque adeo comœdos in theatris pulchre ſtantes, hiſtrioneſque et ſervos regum aulicos liberi homines ac patricii cum ſtupore admirantes beatoſque dicentes, non mediocrem ſibi ipſis dolorem perturbationemque afferunt.

ιδ'. Ὅτι δὲ ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ τὰ τῆς Εὐθυμίας καὶ τῆς Δυσθυμίας ἔχει ταμεῖα, καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν πόθους οὐκ ἐν Διὸς οὐδὲι κατακειμένους, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ κειμένους, αἱ διαφοραὶ τῶν παθῶν δηλοῦσιν. C Οἱ μὲν γὰρ ἀνόητοι καὶ παρόντα τὰ χρηστὰ παροράσι καὶ ἀμελοῦσιν, ὑπὸ τῶ στωτεπάθαι πρὸς τὸ μέλλον ἀεὶ ταῖς φρονήσεσιν· οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ τὰ μικρὰ ὄντα, τῷ μνημονεύειν ἀναργῶς, ὄντα ποιοῦσιν ἑαυτοῖς· τὸ γὰρ παρὸν τῷ ἐλαχίστῳ τῶ χρόνε μορίῳ δηλον πρόσχρον, εἶτα τῶν αἰσθησιν ἀκφυγὸν, οὐκέτι δοκεῖ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ ἡμέτερον εἶ) τοῖς ἀνοήτοις· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος ὀρνεοσέφος ὄνῳ τινὶ παρίσην ὀπιθοσκομβῶ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον, ὕπω τῶν πολλῶν ἀναίσθητος καὶ ἀχάριστος ὑπολαμβάνουσα λήθη καταπεμομβὴ, πρᾶξίν τε πᾶσαν ἀφανίζουσα καὶ κατόρθωμα D καὶ σχολὴν ὀπίχαριν καὶ συμπαιφροσύνην καὶ ἀπόλαυσιν, οὐκ ἐᾷ τὸν βίον ἕνα γενέσθ, συμπλεκομένων τοῖς παρ-

XIV. Jam quod hominum unuſquiſque penum vel Tranquillitatis Animi, vel ægritudinis in ſeſe habeat, et dolia bonorum ac malorum non in Jovis limine, ſed in animo ſuo repoſita, affectionum diverſitates demonſtrant. Stolidi enim bona etiam præſentia non cernunt neque curant; quod cogitationes ſuas ſemper futuris habent intentas: prudentes ea quoque, quæ eſſe deſierunt, memoriæ perſpicacitate ſibi præſentia faciunt. Quippe ſtultis id quod præſens eſt, et exiguiſſimo temporis puncto ſe tangendum præbens, deinde ſenſum effugit, non jam amplius ad ipſos pertinere videtur: ſed, quemadmodum apud Manes pingitur quidam funem torquens, et id quod contexuit aſino vorandum permittens, ita multorum ſtupida quædam et ingrata oblivio omnem actionem, omnes res præclare geſtas, omne jucundum otium, omnem conviviorum et voluptatum fruitionem abolens, non ſinit vitam eſſe conti-

ὅσοι τῶν παρωχημένων· ἀλλ' ὥσπερ ἕτερον τὸν ἐχθὲς ὄντα τοῦ σήμερον, καὶ τὸν αὔριον ὁμοίως οὐ τὸν αὐτὸν τῷ σήμερον, ἀφαιρῶσα, πᾶν τὸ γενόμενον εὐθὺς εἰς τὸ ἀγένητον τῷ ἀμνημονεύτῳ καθίησιν. Οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς σχολαῖς τὰς αὐξήσεις ἀναιροῦντες ὡς τῆς οὐσίας ἀδιαλείπτως ῥεούσης, λόγῳ ποιοῦσιν ἡμῶν ἕκαστον ἄλλον ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον· οἱ δὲ τῇ μνήμῃ τὰ παρόντα μὴ φέροντες μηδὲ ἀναλαμβάνοντες, ἀλλ' ὑποδεχεῖν ἐῶντες, ἔργῳ ποιοῦσιν ἑαυτοὺς καθ' ἡμέραν ἀποδεεῖς καὶ κενοὺς καὶ τῆς αὔριον ἐκκρεμαμένης, E ὡς τῶν πέρυσι καὶ παρόντων καὶ χθές, οὐ παρὸς αὐτοὺς ὄντων οὐδὲ ὅλως αὐτοῖς γινομένων.

ιε'. Καὶ τοῦτο οὖν ἡ Εὐθυμίαν ὀλιγαρκήσει· καὶ κεῖνο μᾶλλον, ὅταν ὥσπερ αἱ μῖαι τῶν λείων τόπων ἐν τοῖς κατόπτροις ἀπολιθαίνωσι, ταῖς δὲ τραχύτησι προσέχονται καὶ ταῖς ἀμυχαῖς· ὕπως ἄνθρωποι τῶν ἡδέων καὶ παθῶν ἀπῤῥέοντες ἐμπλέκωνται ταῖς τῶν ἀηδῶν

E. 2. παρὸς αὐτοὺς] Sumſi a Xyl. Ceteri παρὰ αὐτῶν.

nuam, præſentibus ad præterita adjunctis: ſed heſternam ab hodierna, hanc a craſtina dividens, quidquid evenit obterens tanquam non factum redigit. Nam qui in ſcholis incrementa corporum negant, ob continuatam ſubſtantiæ fluxionem, ii verbo faciunt nos ſubinde alios: qui autem priora non complectuntur memoria, neque revocant, ſed effluere ſinunt, ii re ipſa faciunt ſe quotidie indigos inaneſque, et a craſtino pendentes: tanquam ea quæ ſuperiore anno, dudum adeoque heri obtigerunt, plane ad ipſos nihil pertineant, neque omnino ipſis evenerint.

XV. Et hoc igitur Animi Tranquillitatem non leviter impedit: et magis etiam illud, quod homines muſcarum in morem in ſpeculis de lævi ſuperficie delabentium et aſperitatibus ac fiſſuris inhærentium, a jucundarum rerum memoria defluentes recordationi moleſtarum implicantur:

ἀναμνήσεσι· μᾶλλον δέ, ὥσπερ ἐν Ὀλυνθῳ τοὺς καν-
θάρους λέγουσιν εἴς τι χωρίον ἐμβάλλοντας ὁ καλεῖται κα-
F θαρόλεθρον, ἐκβῖναι μὴ δυναμένους, ἀλλ' ἐκεῖ φθορο-
μένους καὶ κυκλουμένας ἐναποθνήσκειν, ὕτως εἰς τὰ τῶν
κακῶν μνήμια ἐσορῶντες ἀνανεγκεῖν μὴ θέλωσι μηδ'
ἀναπνεῦσαι. Δεῖ δέ, ὥσπερ ἐν πινακίῳ χρωμάτων, ἐν
τῇ ψυχῇ τῶν πραγμάτων τὰ φαιδρὰ καὶ λαμπρὰ
προβάλλοντας, ἀποκρύπτειν τὰ σκυθρωπὰ καὶ πέζειν.
Ἐξαλεῖψαι γὰρ οὐκ ἔστι παντάπασιν ὐδ' ἀπαλλαγῆναι.
Παλίντροπος γὰρ ἁρμονίη κόσμιος, ὅκωσπερ λύρης καὶ τόξου·
474 καὶ τῶν ἀνθρωπίνων κρᾶσιν οὐδέν, οὐδὲ ἀμιγές. Ἀλλ'
ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γραμ-
ματικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ
γραμματικὸς, οὐχ ὁ θάτερα δυσχεραίνων καὶ ἐκφεύγων,
ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνῦναι πρὸς τὸ οἰκεῖον βίον·

F. 3. Σίλωσι] Sic C. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Schott. Jannot. Jun. T. B. Vulgo, Σίλωντες.
F. 8. ὥσπερ] Sic A. D. Moſc. 1. 2. Vaſſ. ut alibi in hoc Heraclitidicto. Vulgo ὥστερ.

immo, ſicut Olynthi cantharos ferunt in locum quendam qui ab exitio ejus inſecti Cantharolethrum dicitur injectos, quod exire inde nequeant, perpetua circumverſione enecari: ita ipſi quoque in malorum commemorationem ubi incidere, inde ſe revocare et recreare nolunt. Oportet autem ſicut in tabula colorem, ita in animo rerum eas quæ maxime nitent ac ſplendent proponere, iiſque tetrica obſcurare et opprimere, quandoquidem omnino deleri et amoveri non poſſunt. Ut enim lyræ aut arcus nervi, ita mundi quoque concentus viciſſitudine quadam intenditur ac remittitur: et in rebus humanis nihil ſinceri, nihil puri eſt. Sed quemadmodum in muſica ſoni ſunt et graves et acuti, et in grammatica litteræ cum vocales, tum mutæ: muſicus autem et grammaticus eſt non qui alterum genus moleſte fert atque fugit, ſed qui omnia uſurpare et per-

φάυλος· ὅτε καὶ τὸν ποιητικὸν ἀντιπαλίαν ἔχοντα, (ἐπεὶ κἀν τὸν Εὐριπίδην,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρὴ ἰδεῖν καὶ κακὰ,
Ἀλλ' ἴστι τις σύγκρασις, ὡς ἦν καλῶς)

οὐ δεῖ τοῖς ἑπέσιν ὀχλαθυμεῖν, ἐᾶν ἀταρρεύειν· ἀλλ' B ὥσπερ ἁρμονικοὺς ἀμβλυνομένους ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐπιβαλλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τῶν βίων μέτρον ποιεῖν καὶ σύμφωνον αὐτοῖς. Οὐ γὰρ, ὡς ὁ Μένανδρός φησι,

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
Εὐθὺς γενομένῳ συμπαραπολούμενος τῷ βίῳ
Ἀγαθός.——

ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς, δίτταί τινες ἕκαστον ἡμῶν γενόμενον ἀναλαμβάνουσι καὶ καταίρουσαι μοῖραι καὶ δαίμονες.

Τὸν δ' ἐπὶ δεξιὰ καὶ βίοτον ταναὸν
Λίχας ἐπιστάτης, ὃν Ἄμυκλα δειμήνατο·

B. 1. Stobæus Ser. XCV. Bas. A. Voss. C. Reg. Nov. ac probavit Bentleius. Ita et Mss. Vat. Vind. quos laudat Stephanus a Pol. fumtum in-

mittere ad ea quæ potest ita in rebus quæque humanis cum sint communia, [illegible] (ut [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

ἀναμνήσεσι· μᾶλλον δέ, ὥσπερ ἐν Ὀλύνθῳ τοὺς καθάρους λέγουσιν εἴς τι χωρίον ἐμβάλλοντας ὁ καλεῖται καθαρόλεθρον, ἐκβῆναι μὴ δυναμένους, ἀλλ' ἐκεῖ τρεφομένους καὶ κυκλοῦντας ἐναποθνήσκειν, ὕπως εἰς τὸν τῶν κακῶν μνήμιον ἐπορρέοντες ἀνανεγκεῖν μὴ θέλωσι μηδ' ἀναπνεῦσαι. Δεῖ δέ, ὥσπερ ἐν πινακίῳ χρωμάτων, ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πραγμάτων τὰ φαιδρὰ καὶ λαμπρὰ προβάλλοντας, ἀποκρύπτειν τὰ σκυθρωπὰ καὶ πιέζειν. Ἐξαλεῖψαι γὰρ οὐκ ἔστι παντάπασιν ὐδ' ἀπαλλαγῆναι. Παλίντροπος γὰρ ἁρμονίη κόσμου, ὅκωσπερ λύρης καὶ τόξου
474 καὶ τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν οὐδὲν, οὐδὲ ἀμιγές. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γραμματικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ γραμματικὸς, οὐχ ὁ θάτερα δυσχεραίνων καὶ ἐπορεύγων, ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ οἰκεῖον ὅπι-

F. 3. Σίλωσι] Sic C. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Schott. Jannot. Jun. T. B. Vulgo, Σίλωντες.

F. 8. ὥσπερ] Sic A. D. Moſc. 1. 2. Vuſſ. ut alibi in hoc Heraclitidicto. Vulgo ὥστερ.

immo, ſicut Olynthi cantharos ferunt in locum quendam qui ab exitio ejus inſecti Cantharolethrum dicitur injectos, quod exire inde nequeant, perpetua circumverſione enecari: ita ipſi quoque in malorum commemorationem ubi incidere, inde ſe revocare et recreare nolunt. Oportet autem ſicut in tabula colorem, ita in animo rerum eas quæ maxime nitent ac ſplendent proponere, iiſque tetrica obſcurare et opprimere, quandoquidem omnino deleri et amoveri non poſſunt. Ut enim lyræ aut arcus nervi, ita mundi quoque concentus viciſſitudine quadam intenditur ac remittitur: et in rebus humanis nihil ſinceri, nihil puri eſt. Sed quemadmodum in muſica ſoni ſunt et graves et acuti, et in grammatica litteræ cum vocales, tum mutæ: muſicus autem et grammaticus eſt non qui alterum genus moleſte fert atque fugit, ſed qui omnia uſurpare et per-

ςάμβος· ὅτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίας ἐχόντων, (ἐπεὶ καὶ τὸν Εὐριπίδην,

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακὰ,
Ἀλλ' ἴσι τις σύγκρασις, ὥσ' ἴσχειν καλῶς)

οὐ δεῖ τοῖς ἑτέροις ἐκθυμεῖν, οὐδ' ἀπαγορεύειν· ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικοὺς ἀμβλυόπας ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐπεισλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μίγμα ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Οὐ γὰρ, ὡς ὁ Μένανδρός φησιν,

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
Εὐθὺς γενομένῳ, μυσαγωγὸς τοῦ βίου
Ἀγαθός.——

ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς, δίτλαί τινες ἕκαστον ἡμῶν γενόμενον ὑποδεχόμεναι καὶ κατάρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες,

Ἔνθ' ἦσαν Χθονίη τε, καὶ Ἠλιόπη ταναῶπις·
Δηρὶς δ' αἱματόεσσα, καὶ Ἁρμονίη θεμερῶπις·

B. 13. θεμερῶπις] Sic Ald. Baſ. A. Voſſ. Colleg. Nov. ac probavit Bentleius Ep. ad Mill. 76. Vulgo, ἱμερῶπις quod Stephanus a Pol. ſumtum invexerat.

miſcere arte ſua poteſt: ita in rebus quoque humanis cum ſint oppoſiti invicem ordines (quando, ut eſt apud Euripidem,

Seiungier non poſſunt a bonis mala,
Sed eſt eorum, ut res habeant ſatis bene,
Commixtio quædam)

non debemus in altero animum ob dolorem deſpondere: verum harmonicos imitari, et melioribus deteriora obſcurando, ac mala bonis occupando, concinnum vitæ, nobiſque conveniens, temperamentum conficere. Non enim verum eſt quod dixit Menander,

Unicuique, in lucem cum primo editur,
Genius bonus vitæ magiſter datus
Adſiſtit.——

ſed Empedoclis probanda potius eſt ſententia, qui unumquemque noſtrum, poſtquam eſt natus, arripi gubernarique a duplicibus fatis geniiſque docet,

Hic inerant Chthonia, et cernens procul
Heliopea,
Et vario Harmonie vultu, Deriſque cruenta,

C Καλλισώ τ', Αἰχρή τι· Θίωσά τε, Δεινάη τε·
Νημερτής τ' ἐρόεσσα, μελάγκαρπός τ' Ἀσάφεια.

ις'. Ὥστε τούτων ἐκάστου σπέρματα τοῖς παθῶν ἀνακεκραμένα δεδεγμένης ἡμῶν τῆς γενέσεως, ἐξ ἀρχῆς τοῦτο πολλὴν ἀνωμαλίαν ἐχούσης, εὔχεται μὲν ὁ νοῦν ἔχων τὰ βέλτιονα, προσδοκᾷ δὲ ἡ φάτις· χρῆται δὲ ἀμφοτέροις, τὸ ἄγαν ἀφαιρῶν. Οὐ γὰρ μόνον ὁ τὸ αὔριον ἥκιστα δεδιὼς, ὡς φησιν Ἐπίκουρος, ἥδιστα προσέσται τοῖς τοῦ αὔριον· ἀλλὰ καὶ πλοῦτος εὐφραίνει καὶ δόξα καὶ δυνάμεις καὶ ἀρχαὶ, καὶ μάλιστα τοὺς ἥκιστα τἀναντία ταρβοῦντας. Ἡ γὰρ σφοδρὰ πρὸς ἕκαστον ἐπιθυμία,
D σφοδρόταλον φόβον ἐμποιοῦσα τοῦ μὴ προσομένου, ἀσθενῆ τοῦ χαίρειν ποιεῖ καὶ ἀβέβαιον, ὥσπερ φλόγα καταπνεομένην. Ὃ δὲ δίδωσι τοῖς τοῦ τύχου ἀδεῶς καὶ ἀτρέμως εἰπεῖν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν, ἄν τι φέρῃς· ὀλίγον δ' ἄχος, ἢν ἀπολείπῃς.

C. 1. Δεινάη] Bentleius l. c. corrigit Δίνωτε *tarda*: Vere; puto.
C. 3. Ὥστε τούτων] Malim, Ὡς δὲ τούτων.

Turpis Calliſtoque, Theëſaque, Deinaeque,
Nemertes et amœna, nigro fructuque Aſapheia.

XVI. Horum geniorum nominibus variæ animi perturbationes exprimuntur, quarum omnium ſemina cum ortus noſter ſecum tulerit, ideoque vitæ magna ſit inæqualitas: meliora quidem optat, qui ſana eſt mente, ſed tamen altera quoque exſpectat, et utriſque utitur ita, Ut ne quid nimis. Non enim tantum *qui minime deſiderat craſtinam diem*, ſicut Epicurus aiebat, *ſuaviſſime procedit in craſtinam diem*: ſed et divitiæ, et gloria, potentia, honores eos maxime delectant, qui contraria horum minime metuunt. Nam nimia iſtarum rerum appetitio, acerrimum amittendi metum ingenerans, gratiam earum fruendarum infirmam reddit atque inſtabilem, inſtar flammæ vento agitatæ. Cui vero ratio hoc paravit, ut ad ſortunam intrepide dicere poſſit,

Suave eſt, ſi quid das: parvus dolor,
hoc ubi tollis:

τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ θαρραλέον καὶ μὴ δεδιὸς αὐτοῦ τῷ ἀποβολῷ ὡς ἀφόρητον. Ἔξεστι γὰρ τῷ Ἀναξαγόρου πάθεσιν, ἀφ' ἧς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς ἀνεφώνησεν, Ἤδειν θνητὸν γεννήσας, μὴ θαυμάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμουμένους, ἕκαστα λέγειν ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν, Οἶδα τὸν πλοῦτον ἐφήμερον ἔχων καὶ οὐ βέβαιον. Οἶδα τῷ ἀρχῷ ἀφελέσθαι δυναμένους τοὺς δεδωκότας. Οἶδα τῷ γυναῖκα χρηστῷ, γυναῖκα δὲ ὅσαν· καὶ τὸν φίλον, ἄνθρωπον ὄντα, φύσει εὐμετάβολον ζῷον, ὡς ὁ Πλάτων εἶπεν. Αἱ γὰρ τοιαῦται παρασκευαὶ καὶ μαθήσεις, ἐάν τι συμβῇ τοῦ ἀβουλήτου μὴ, οὐκ ἀπροσδοκήτου δὲ, μὴ δεχόμενα τὸ, Οὐκ ἂν ᾠόμην, καὶ τὸ, Ἄλλα ἤλπιζον, καὶ τὸ, Ταῦτα οὐ προσεδόκων, οἷον παθήματα καρδίας καὶ σφυγμοὺς ἀφαιροῦσι, καὶ ταχὺ πάλιν τὸ μανιῶδες καὶ ταραττόμενον ἱδρύουσιν. Ὁ μὲν οὖν Καρνεάδης ὑπὲρ πραγμάτων μεγάλων ὑπεμίμ-

E. 7. τὸ, Ἄλλα] Veriſſimam lectionem recepi a Mez. Vulgo omnes, ἀλλά.

hunc fiducia et vacuitas metus amiſſionis, tanquam intolerabilis, docent ſuaviſſime uti rebus præſentibus. Ac licet Anaxagoræ affectum animi, a quo profectum eſt ut de morte filii hanc vocem ederet, *Sciebam mortalem eſſe quem genueram*, non admirantes modo, ſed et imitantes, ad ſingulos fortunæ caſus dicere, *Noveram divitias me poſſidere in diem durantes et inſtabiles: Noveram magiſtratum ab iis adimi poſſe, qui eo me ornaverant: Noveram mihi eſſe probam mulierem, ſed tamen mulierem: Noveram amicum eſſe hominem, facile, ut ait Plato, mutabile animal.* Hujuſmodi enim præparatio animique informatio, ſi quid eorum quæ nollemus quidem, poſſe tamen evenire cogitabamus, accidat, non admittentes voces iſtas, *Non putaram, Alia ſperavi, Hæc non exſpectabam*, ſaltum cordis et trepidationem avertunt, ac celeriter furioſam et perturbatam facultatem ſedant. Carneades de magnis rebus admonebat omnem dolorem mœro-

νησεν, ὅτι πᾶν τὸ ὅλον ἐστὶν εἰς λύπην καὶ ἀθυμίαν τὸ ἀπροσδόκητον. Ἡ γοῦν Μακεδόνων βασιλεία τὸ Ῥωμαίων ἡγεμονίας πολλοστημόριον ἦν· ἀλλὰ Περσεὺς μὲν ἀποβαλὼν Μακεδονίαν, αὐτός τε κατεθρήνει τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα, καὶ πᾶσιν ἐδόκει δυστυχέστατος ἀνθρώπων γεγονέναι καὶ βαρυποτμώτατος· ὁ δὲ τότε κρατήσας Αἰμύλιος, ἑτέρῳ μὲν δεδιδοὺς τὴν ὁμοῦ τε γῆς καὶ θαλάττης ἄρχουσαν δύναμιν, ἐστεφανοῦτο καὶ ἔθυεν, εὐδαιμονιζόμενος εἰκότως· ὅστις μὲν γὰρ ἤδει λαμβάνων ἀρχὴν ἀποδιωσομένην, ἐκεῖνος δὲ ἀπέβαλε μὴ προσδοκήσας. Εὖ δὲ καὶ ὁ ποιητὴς οἷόν ἐστι τὸ παρὰ προσδοκίαν ἐδίδαξεν· ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς τῷ μὲν κυνὸς θανόντος ὠλιγώρησε, τῇ δὲ γυναικὶ κλαιούσῃ παρεμυθήσατο, ὡδὲ ἔπαθε τοιοῦτον· ἐνόμιζε μὲν γὰρ ἀφῖχθαι τῷ λογισμῷ τὸ πάθος ὑποχείριον ἔχων, καὶ προκατειλημμένον· εἰς δὲ ἐκεῖνον, μὴ προσδοκήσας, ἀλλ' ἐξαίφνης, διὰ τὸ παρέδοξον ἐνέπεσε.

A. 11. διὰ τὸ παράδοξον] Aut, ut gloſſa, delendum: aut aliud latet vitium.

remque ab hac una cauſa naſci, quod inexſpectato nobis accidit quippiam. Macedonum regnum cum Romano comparatum imperio, vix aliquanta hujus pars erat: et tamen Perſeus, amiſſa Macedonia, cum ipſe ſuam deplorabat fortunam, tum ab omnibus miſerrimus infeliciſſimuſque homo judicabatur: at qui hunc devicerat Æmilius, tradito alteri terræ mariſque imperio coronabatur ac ſacrificabat, non injuria beatus habitus: norat enim ſe magiſtratum accepiſſe, quem eſſet depoſiturus: Perſeus autem ſuo regno præter exſpectationem ſuam erat exutus. Pulchre etiam Poëta docuit, quid rei ſit id, quod inexſpectato contingit. Ulyſſes enim cane mortuo cum non continuiſſet lachrymas, uxori adſidens flenti nihil tale paſſus eſt: huc enim venerat, animo ratione jam ante confirmato, et adverſus motum munito: in illum autem ſubita res et inexſpectata eum conjecerat.

ιζ. Καθόλου δὲ ἐπεὶ τῶν ἀβουλήτων τὰ μὲν φύσει τὸ λυπεῖν καὶ βαρύνειν ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐθιζόμεθα καὶ μανθάνομεν, καὶ οὐκ ἄχρηστόν ἐστι τοῖς ζῶσι μὴ ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πρόχειρον,

Οὐδὲν πέπονθας δεινόν, ἂν μὴ προσκοπῇ·

τί γὰρ πρὸς σέ ἐστι, φησίν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς, οἷόν ἐστι δυσγένεια πατρός, ἢ μοιχεία γυναικός, ἢ τραύμα τινὸς ἢ πρεσβείας ἀφαίρεσις, ὧν οὐ κωλύεται καὶ μὴ παρόντων ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα βέλτιστα διακείμενον ἔχειν καὶ τὴν ψυχήν. Πρὸς δὲ τὰ φύσει δοκοῦντα λυπεῖν, οἷα νόσοι καὶ πόνοι, καὶ θάνατοι φίλων καὶ τέκνων, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι· τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Οὐδεὶς γὰρ ἕτερος τοῦ παθόντος καταφερομένου καὶ ὀλισθαί-

B. 1. Καθόλου δὲ ἐπεὶ—καὶ οὐκ ἄχρηστόν] ἐπεὶ Stephanus dedit ex Pol. et Jannot. nec dissentiunt A. et C. At ἐπὶ est in Ald. Bas. Xyl. D. Mosc. 1. 2. Voss. Colleg. Nov. Illud nexus postulat, eidemque consequens est ut καὶ deleatur.

B. 6. τί γὰρ πρὸς σὲ—] Xylander ut Menandrea accepit et vertit. Putem cum Bentleio, esse Plutarchi verba.

XVII. In universum vero quæ nolentibus nobis accidunt, partim suapte natura molestiam ea afferunt, partim opinio nos adsuefacit ut ægre feramus: adversum hæc utile est in promtu habere isthuc Menandri,

Nisi ipse feras præ te, nihil es passus mali.
Quid enim, inquit, ad te pertinet id,
Quo neque animus, neque corpus tangitur tuum?

cujus generis sunt ignobilitas patris, adulterium uxoris, coronæ aut primarii in consessu loci privatio, quibus etiam absentibus nihil obstat quin et animo et corpore optime valeas. Ad ea autem, quæ natura suapte dolorem videntur excitare, ut sunt morbi, ærumnæ, obitus amicorum et liberorum, accommodari debet Euripideum illud,

Heu mihi, qui heu mihi? more hominum sine accidit.

Non est enim alia ratio quæ facultatem animi affectionibus

γοντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀναμνήσιν ποιῶν, ἢ ἅμα τὸ σῶμα μεμιγμένος ὁ ἄνθρωπος, μόνῳ ταύτῃ τῇ τύχῃ λαβὴν δίδωσιν, αὐτὸν δὲ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μείζοσι ἀσφαλῆς ἔστηκεν. Ὁ Δημήτριος τὴν Μεγαρέων πόλιν καταλαβών, ἠρώτησε τὸν Στίλπωνα, μή τι τῶν ἐκείνῳ διήρπασεν· καὶ ὁ Στίλπων ἔφη, μηδένα εἶδον τἀμὰ φέροντα. Καὶ τοίνυν
D τῆς τύχης πάντα τἄλλα λεπλατούσης καὶ διαιρεμένης, ἔχομέν τι τοιοῦτον αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς,

Οἷόν κ' ἔτι φέροιεν Ἀχαιοί, ἔτ' ἂν ἄγοιεν.

Ὅθεν οὐ δεῖ παντάπασιν ὑπτιάσεως οὐδὲ καταβάλλειν τὴν φύσιν, ὡς μηδὲν ἰσχύουσαν μηδὲ μόνιμον μηδὲ ὑπὲρ τὴν τύχην ἔχουσαν· ἀλλὰ τοὐναντίον, εἰδότας ὅτι μικρόν ἐστι μέρος τοῦ ἀνθρώπου τὸ σαθρὸν καὶ τὸ ἐπίκηρον ᾧ δέχεται τὴν τύχην, τῆς δὲ βελτίονος μερίδος αὐτοὶ κρατοῦμεν, ἐν ᾗ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἵδρυνται.

C. 10. εἶδον] Sumſi a T. Mez. Vulgo, ἰδεῖν.

obnoxiam labaſcentem magis revocet et confirmet, quam quæ communis naturæ et neceſſitatis memoriam renovat: cui neceſſitati homo propter corpus expoſitus, hic tantum fortunæ anſam præbet, in potiſſimis maximiſque rebus tutus ac ſecurus. Demetrius cum Megara cepiſſet, quæſivit e Stilpone, Ecquid in iſta direptione ipſi periiſſet? cui Stilpo, *Neminem*, reſpondit, *vidi, qui meas res ferret*. Proinde fortuna ubi reliqua deprædatur omnia, atque adimit, habemus aliquid in nobiſmet-ipſis tale,

Quod ferre aut agere immitis non poſſit Achivos.

Itaque conſequens eſt, non ita plane extenuare aut deprimere naturam, ac ſi nihil ea ſupra fortunam poſſet, nihil ſtabile aut proprium haberet: ſed hoc cognitum habere, exiguam eſſe partem hominis putridam illam et morboſam, quæ fortunam admittit, meliorem in partem eſſe penes nos dominium, in qua bonorum maxima collocata ſunt: bonæ, in-

δόξαι τε χρησαὶ καὶ μαθήματα, καὶ λόγοι τελευτῶντες
εἰς ἀρετὴν, ἀναφαίρετον ἔχουσι τὴν οὐσίαν καὶ ἀδιάφθορον, E
ἀπίστους ποιοῦσι τὸ μέλλον εἶναι καὶ θαρραλέους, καὶ ποιοῦσι τὴν
τύχην λέγειν, ἃ Σωκράτης δοκῶν ποιοῦσι τοὺς κατη-
γόρους Ἄνυτον καὶ Μέλιτον λέγειν, ποιοῦσι τοὺς δικαστὰς
ἔλεγεν, ὡς ἀποκτεῖναι μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλιτος δύνανται,
βλάψαι δὲ οὐ δύνανται. Καὶ γὰρ ἡ τύχη δύναται νόσῳ
περιβαλεῖν, ἀφελέσθαι χρήματα, ἀφοβαλεῖν ποιοῦσι δή-
μων ἢ τύραννον· κακὸν δὲ καὶ δειλὸν, καὶ ταπεινόφρονα καὶ
ἀγεννῆ καὶ φθονερὸν οὐ δύναται ποιῆσαι τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀν-
δρώδη, καὶ μεγαλόψυχον, οὐδὲ παρελέσθαι τὴν ἀφέθειαν, F
ἧς ἀεὶ παρούσης, πλέον ἢ κυβερνήτου ποιοῦσι θαλάττιαι
ὄφελός ἐστι ποιοῦσι τὸν βίον. Κυβερνήτῃ γὰρ οὔτε κῦμα
ποιῶαι τραχὺ καὶ πνεῦμα δυνατόν ἐστιν, οὔτε ὅπη
βούλοιτο δεομένῳ λιμένος τυχεῖν, ὅτε θαρραλέως καὶ ἀτρέ-
μως ὑπομεῖναι τὸ συμβαῖνον· ἀλλ' ἕως ἂν ἀπέγνωκε,
τῇ τέχνῃ χειμῶνος φεύγει, μάλα λαῖφος ὑποστολίσας,

quam, opiniones, diſciplinæ, rationes in virtutem deſinentes, quæ aboleri et corrumpi nequeunt; proinde invicti quod ad futura attinet atque animoſi, fortunæ his verbis reſponſabimus, quæ Socrates viſus in Anytum et Melitum dicere, in ipſos torſit judices, *Interficere me Anytus et Melitus poſſunt, nocere mihi non poſſunt.* Poteſt enim fortuna me morbo aliquo gravare, opes auferre, in odium populi aut tyranni vocare: malum, timidum, animi abjecti, degenerem, invidum, non poteſt eum efficere, qui ſit bonus, fortis, magnanimus, neque animi habitum auferre eum, cujus ad vitam recte degendam uſus major eſt, perpetuo in promtu ſiti, quam gubernatoris adverſus mare. Quippe gubernator neque fluctus demitigare poteſt aſperos et violentum ventum, neque in portum ſubire quoties opus eſt, neque audacter et intrepide tempeſtatem ſubſiſtere: ſed quamdiu arte ſua utitur, rebus nondum deſperatis fugit, *Magnum* (ut poëtæ verbis utar) *velum demittens, dum malus in-*

ἔστε ὑπέρτερον ἰσὸν ἐρεβώδεος ἁλὸς ἔμπεσε, τρέμων καθῆται καὶ παλλόμενος. Ἡ δὲ τοῦ φρονίμου ἀφάθεσις τοῖς τε σωματικοῖς παρέχει γαλήνην, ὅτι πλεῖστον ἐκλύουσα τὰς τοῦ νόσου καταστάσεις, ἐγκρατείᾳ καὶ ἀφειδίᾳ σώφρονι καὶ μετρίοις πόνοις· κἂν τις ἔξωθεν ἀρχὴ πάθους ὥσπερ ἀφορμὴ γένηται ἀπλάστος, εὐταλεῖ καὶ κούφῃ κεφαλῇ παρμύεγκεν, ὡς φησιν Ἀσκληπιάδης· τοῦ δὲ μόνου δέ τινος καὶ μεγάλου καταβάντος καὶ κρατήσαντος, ἐγγὺς ὁ λιμήν, καὶ πάρεστιν ἀπονήξασθαι τοῦ σώματος, ὥσπερ ἐφολκίου μὴ φέροντος.

ιη'. Τὸν μὲν οὖν ἀνόητον ὁ τοῦ θανάτου φόβος, οὐχ ὁ τοῦ ζῆν πόθος ἐκκρέμασθαι τοῦ σώματος ποιεῖ, ἀσπερ πλεγμένον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα, τῷ ἐρινεῷ, δεδοικότα τὴν χάρυβδιν ὑποκειμένην,

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε θοὴν ἰέναι·

καὶ τοὺς ζῶντα δυσαρέστους, καὶ τοὺς ἐκεῖνα ἀσμένως

F. 7. ἔσε—θαλάτης ὑπέρσχῃ] Niſi quid excidit, legam εἰ δὲ—θαλάτης μὴ ὑπέρσχῃ.

ferior ſupra tartareum mare emergat, tremens ipſe et titubans. At enim affectio animi prudentis, cum ipſi corpori plerumque tranquillitatem conciliat, morborum occaſiones continentia, victu moderato, ac mediocribus laboribus avertens: tum ſi quod extrinſecus mali principium oſtenditur, veluti cum præter cautes aliquas in mari latentes eſt navigandum, contractis facile antennis prætervehitur, ut ait Aſclepiades: quod ſi vero inopinata aliqua et vehementior procella occupet, in propinquo eſt portus, licetque et enatare e corpore, tanquam ſcapha aquam admittente.

XVIII. Inſipientem enim mortis metus non vitæ deſiderium, jubet a corpore dependere, id amplexum, quomodo Ulyſſes caprificum tenuit metu ſubjectæ Charybdis,

Manere ubi ventus, navigare et ubi vetat,

et hoc inique ferentem, et illud metuentem. At qui ani-

ἔχοντα. Ὁ δὲ τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἀμωσγέπως ὑπονοῶν, καὶ τὴν εἰς τὸ βέλτιον αὐτῆς, ἢ μηδὲν χάκιον, ἐν τῇ τελευτῇ μεταβολὴν ὑπολογιζόμενος, οὐ μικρὸν ἔχει τῆς πρὸς τὸν βίον εὐθυμίας ἐφόδιον, τὴν πρὸς τὸ θάνατον ἀφοβίαν. Ὧι γὰρ ἔξεστι τῆς μὲν ἀρετῆς καὶ οἰκείας μερίδος ὑπερκατέχειν, ἡδέως ζῆν, τῶν δὲ ἀλλοτρίων καὶ παρὰ φύσιν ὑπερβαλλόντων ἀδεῶς ἀπελθεῖν, εἰπόντα, C

Λύσει με ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω·

τί ἂν τούτῳ χαλεπὸν ἢ δύσκολον ἢ ταραχῶδες ἐμπέσοι ὑπονοήσαιμι; Ὁ γοῦν εἰπών, Προκατείλημμαί σε, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν τὴν σὴν ἀφήρημαι παρείσδυσιν, οὐ μοχλοῖς, οὐδὲ κλεισίν, οὐδὲ τείχεσιν ἐθάρρυνεν ἑαυτόν, ἀλλὰ δόγμασι καὶ λόγοις, ὧν πᾶσι μέτεστι τοῖς βουλομένοις. Καὶ δεῖ μηδὲν ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπιστεῖν τῶν ὑπὸ λεγομένων, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνεθουσιῶντα, πείρᾳν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτῶ, καὶ κατα-

B. 6. ὑπονοῶν] Sic D. Vulgo ὑποπτεύων.

mæ naturam utcunque didicit, reputatque eam morte vel in meliorem, vel ſaltem nihilo pejorem ſtatum abire, is vacuitatem metus adverſus mortem, non exiguum habet ad tranquillitatem animi in vita viaticum. Nam cui licet virtute ac præſtantiore parte ſui prævalere, ſuaviter vivere, alienis autem et naturæ adverſa quæ ſint ſuperantibus intrepide abire, fato hæc,

Ipſe Deus, ſimul atque volam, me ſolvet:—

quid excogitari poteſt quæſo, quod huic grave, moleſtum, aut tumultum adferens poſſit accidere? Certe qui dixit, *Anteverti te, O fortuna, omneſque tibi ad me aditus obſtruxi*, non is vectibus, clavibus aut muris fidens hoc dixit, ſed doctrinæ et rationibus, quarum ſane qui volunt, participes fieri poſſunt. Neque de ullo talium dictorum deſperandum aut diffidendum eſt: ſed admiratione horum atque æmulatione, et quaſi divini cujuſdam inſtinctus ſocietate impulſi periculum de nobis fa-

νόησιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀπωθούμενα τῆς ψυχῆς τὴν ὀλιγωρίαν αὐτῶν, μηδὲ διαδιδράσκοντα, τάχα δὲ οὐδὲν ἔσαι δυσχερέστερον. Ἀνίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμνασον ἡ περὶ τὸ ῥᾴδιον ἀεὶ διατρίβουσα καὶ πρὸς τὸ ἥδιον ἐκ τοῦ ἀδυνάτου ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. Ἡ δὲ καὶ νόσου καὶ πόνου καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίσασθαι καὶ προσδιαζομένην τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὑρήσει πολὺ τὸ κατεψευσμένον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς, ὡς ὁ καθ' ἕκαστον ἐπιδείκνυσι λόγος.

ιθ'. Καίτοι πολλοὶ καὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πεφρίκασιν,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι,

ἀγνοοῦντες ὅσον ὀλίγη πρὸς ἀλυπίαν ἀγαθὸν, τὸ μελετᾶν καὶ δύνασθαι πρὸς τὴν τύχην ἀνεφῳδοῖς τοῖς ὄμμασιν

D. 1. τάχα δὲ] Corruptus locus. Adhuc probo Mez. corrigentem διαδιδράσκοντα εἰς τὸ, τάχα δὲ—. Reddidi in Latinis.
D. 2. Ἀνίαν] Mez. ἄνιαν. Reisk. ἀτονίαν. Utrumque vulgato præstat.

cere in minoribus rebus demum, quomodo simus ad majora affecti: non fugere aut aversari hanc animi accurationem; neque nos convertere ad istud dictum, *Forte nil hac re difficilius.* Etenim animi oblectatio subducens se a rerum adversarum cogitatione, et circa facillima et suavissima identidem versans, fatuitatem quandam et imperitam mollitiem ingenerat: qui vero morbi etiam, doloris, exsilii speciem meditatur, ac rationis imperio se ad ista sustinenda componit animus, multa is inveniet falsa, inania, et putrida esse in his, quæ gravia vulgo ac terribilia videntur: id quod de singulis initæ rationes demonstrant.

XIX. At multi etiam adhoc Menandreum expavescunt:

Dicere hoc quidem vivus potest quisquam,
Hoc non attinget mihi:

scilicet ignorantes quantum sit ad vacuitatem doloris bonum, meditari ac posse adversus fortunam apertis oculis respicere,

ἀντιβλέπειν, καὶ μὴ ποιεῖν ἐν αὑτῷ τὰς φαντασίας ἀτρίπτους καὶ ἁπαλὰς, ὥσπερ ἐνσκιατροφήμονα πολλαῖς ἐλπίσιν ὑποτρεφούσαις ἀεὶ καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιτεινούσαις. Ἐκεῖνο μέντοι καὶ πρὸς τὸν Μένανδρον ἔχομεν εἰπεῖν,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι,

ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, Τοῦτο οὐ ποιήσω, Οὐ ψεύσομαι, Οὐ ῥαδιουργήσω, Οὐκ ἀποστερήσω, Οὐκ ἐπιβουλεύσω. F Τοῦτο δὲ ἐφ' ἡμῖν κείμενον, οὐ μικρὸν ἀλλὰ μέγα πρὸς εὐθυμίαν πάρεστιν. Ὥσπερ οὖν τοὐναντίον

Ἡ σύνεσις, ὅτι σύνοιδα δεινὰ εἰργασμένος,

οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὸν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν, ἀναπολείπει. Τὰς μὲν δὲ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος, τὸν δὲ μετάνοιαν αὐτὸς ἐργάζεται, δακνομένης σὺν αἰσχύνῃ τὴς ψυχῆς, καὶ κολαζομένης ὑφ' αὑτῆς. Ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες ἠπιάλοις

F. 4. δεινὰ] Sumsi a Mosc. 1. Euripidis est Oreſt. 396. Ergo distinxi a prosa oratione.

F. 8. δακνομένης—κολαζομένης] Sic D. Vulgo, vitiose δακνομένην—κολαζομένην quod Stephano debetur, bonam lectionem non integram recipienti. Nam Ald. Bas. Xyl. Mosc. 1. 2. Voss. Colleg. Nov. item Stob. p. 192. habent δακνομένην σὺν αἰσχύνῃ καὶ κολαζομένην, omisso τῆς ψυχῆς.

F. 9. ῥιγοῦντες; ἠπιάλοις] Vulgo ῥιγοῦντες ἢ ἠπιάλοις. Delevi ἢ cum Mosc. 1. 2.

neque in ſeipſo imaginationes concipere delicatas, neque in umbra educatum imbibere ſpes multas ſubinde cedentes, nullique reluctantes adverſitati. Menandro quidem ſic poſſumus reſpondere,

Dicere haud vivus poteſt quiſquam,
Hoc non obtinget mihi.

atqui hoc licet dicere, *Vivus nunquam in me iſthuc admittam, Non mentiar, Non agam ſubdole, Non defraudabo, Non inſidiabor.* Hoc enim in noſtra ſitum eſt poteſtate, non parvum, ſed ingens ad animi tranquillitatem adjumentum. Contra male factorum

Conſcientia, quod conſcius ſum male factorum mihi,

veluti ulcus in carne, in animo pœnitentiam relinquit, pungentem ſubinde atque ſauciantem. Alios enim dolores ratio tollens, pœnitentiam ſolam efficit, a ſeſe ob pudorem morſibus crebris vexatam et pœnas dantem. Ac quemad-

477 καὶ πυρετοῖς ἀμφικαόμενοι τὴν ζῶντα παρόντων ἔξωθεν ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ὀδυνῶνται καὶ κάκιον ἔχουσιν, ὅτῳ ἐλαφρότερα ἔχει τὰ τυχηρὰ τὰς λύπας ὥσπερ ἔξωθεν ὑποφερόμενα· τὸ δὲ,

Οὔ τις ἐμοὶ τῶν ἄλλων ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς,

ὑπομνυόμενον τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτῆς, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν. Ὅθεν οὔτε οὐσία πολυτελὴς, ὅτε χρυσίου πλῆθος, ὅτε ἀξίωμα γένους, ὅτε μέγεθος ἀρχῆς, οὐ λόγου χάρις, οὐ δεινότης εὐδίαν παρέχει βίῳ καὶ γαλήνην τοσαύτην, ὅσην ψυχὴ καθαρεύ-
B ουσα πραγμάτων καὶ βουλευμάτων πονηρῶν, καὶ τὴν τοῦ βίου πηγὴν τὸ ἦθος ἀτάραχον ἔχουσα καὶ ἀμίαντον· ἀφ' ἧς αἱ καλαὶ πράξεις ῥέουσαι, καὶ τὴν ἐνέργειαν εὐθυσιώδη καὶ ἱλαρὰν μετὰ τοῦ μέγα φρονεῖν ἔχουσι, καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς Πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. Οὐ γὰρ αἱ μὴν λιβανωτρίδες, ὡς ἔλεγε

modum qui rigent epialis febribuſve æſtuant, graviorem ſentiunt moleſtiam, ac deterius afficiuntur, quam quibus eadem extrinſecus ab æſtu aut gelu accidunt: ita fortuita leviores inferunt dolores, tanquam ab externis illatos: at vero hoc,

Horum non alius, mihi ſum cauſa ipſe, malorum.

qui ſuis delictis intus cum luctu accinit, is dolorem turpitudine aggravat. Quo fit, ut neque pretioſa domus, neque auri copia, neque generis dignitas, neque magiſtratus amplitudo, neque facundia aut eloquentia tantam vitæ ſerenitatem tranquillitatemque præſtet, quantam animus actionum conſiliorumque pravorum purus, ingeniumque, qui vitæ actionum hic eſt fons, perturbationis expers, intaminatumque: unde promanant honeſtæ actiones, efficacitatemque quaſi divino inſtinctu exagitatam hilaremque, et cum animi honeſta elatione conjunctam habent, memoriamque dulciorem et ſtabiliorem Pindarica illa ſpe, quam is *alumnam ſenum* dixit. Non e-

Καρνεάδης, κἂν ἀποκναισθῶσι, τὴν εὐωδίαν ὅτι πολὺν χρόνον ἀναφέρουσιν· οὐ δὲ τῇ ψυχῇ τοῦ νοῦν ἔχοντος αἱ καλαὶ πράξεις οὐκ ἀεὶ κεχαρισμένην καὶ πρόσφατον ἐναπολείπουσι τὴν ἐπίνοιαν, ὑφ' ἧς τὸ χαῖρον ἅρδεται καὶ τέθηλε, καὶ καταφρονεῖ τῶν ἀδυσμένων καὶ λοιδορούντων τὸν C βίον, ὡς τινα χαλκῶν χώρων, ἢ φυγαδικὸν τόπον ἐνταῦθα ταῖς ψυχαῖς ἀποδεδειγμένον.

κ'. Ἀγαμαὶ δὲ καὶ τοῦ Διογένους, ὃς τὸν ἐν Λακεδαίμονι ξένον ἁρῶν παρασκευαζόμενον εἰς ἑορτήν τινα καὶ φιλοτιμούμενον, "Ἀνὴρ δέ," εἶπεν, "ἀγαθὸς οὐ πᾶσαν "ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται; Καὶ πάνυ γε λαμπράν, εἰ σωφρονοῦμεν. Ἱερὸν μὲν γὰρ ἀγιώτατον, ὁ κόσμος ὅδε καὶ θεοπρεπέστατον· εἰς δὲ τοῦτον ὁ ἄνθρωπος εἰσάγεται μετὰ τὴν γενέσεως, οὐ χειροκμήτων οὐδὲ ἀκινήτων ἀγαλμάτων θεατής, ἀλλ' οἷα νοῦς θεῖος αἰσθητὰ νοητῶν μιμή- D ματα, φησὶν ὁ Πλάτων, ἔμψυτον ἀρχὴν ζωῆς ἔχοντα καὶ κινήσεως ἔφυνεν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ πλανήτας

nim roris quidem marini frutices, ut Carneades teſtatur, etiam exciſi diu fragrantiam ſuam ſervant: in anima autem viri prudentis actiones pulchræ non ſemper gratam recentemque ſui relinquunt memoriam, quibus lætitia rigatur, floretque, et contemnit eos qui deplorant vituperantque hanc vitam, veluti quandam malorum regionem, aut locum exſilii animis in hoc mundo deſignatum.

XX. Perquam mihi placet illud Diogenis dictum, qui hoſpitem Lacedæmone videns parare ſe magno ſtudio ad quandam feſtivitatem, *Quid?* aiebat, *an non vir probus quemvis diem feſtum cenſet?* et quidem, ſi ſobrie vivimus, admodum illuſtrem. Eſt enim ſanctiſſimum templum ac diviniſſimum hic mundus: in hunc inducitur homo cum naſcitur, non manu factorum et immobilium ſpectator futurus ſimulachrorum, ſed earum, quas mens divina ſenſiles mente ſola cernendorum effigies, in ſe inſitam vitæ motuſque habentes facultatem, fabricata eſt, Solem, inquam, Lunam,

νέον ὕδωρ ἐξιένας ἀεί, καὶ γῆν φυτοῖς τε καὶ ζώοις τροφὰς ἀναπέμπουσαν. Ὧν τὸ βίον μιμοῦσιν ὄντα καὶ τελετῇ τελειοτάτῃ, εὐθυμίας δεῖ μεγὰν εἶναι καὶ γήθους· οὐχ ὥσπερ οἱ πολλοὶ Κρόνια καὶ Διονύσια καὶ Παναθήναια καὶ τοιαύτας ἄλλας ἡμέρας θεμιθύουσιν, ἵν' ἁθῶσι καὶ ἀναπνεύσωσιν ὠνητὸν γέλωτα, μίμοις καὶ ὀρχησταῖς μισθὸς τελέσαντες. Εἶτα ἐκεῖ μὴ εὐφημοι καθήμεθα κοσ-
E μίως· οὐδεὶς γὰρ ὀδύρεται μυθμὸς, οὐδὲ θρηνεῖ Πύθια θεώμενος, ἢ πίνων ἐν Κρονίοις· ἃς δὲ ὁ θεὸς ἑορτὰς ἡμῖν χορηγεῖ καὶ μυσταγωγεῖ, καταισχύνουσιν, ἐν ὀδυρμοῖς τὰ πολλὰ καὶ βαρυθυμίαις καὶ μερίμναις ὀπιπόνοις ἀφαπτόμενοι. Καὶ τῶν μὲν ὀργάνων, χαίρουσι τοῖς ὀπιτερπέσι ἠχοῦσι, καὶ τῶν ὀρνέων τοῖς ᾄδουσι, καὶ τὰ

D. 6. εὐθυμίας] Nolui mutare, nec proximum εὔφημοι hic poſtulat εὐφημίας quod complures habent libri: Moſc. 2. Colleg. Nov. Collat. Muret. Schott. Mes. At Ald. dubitanter εὐφθυμίας.

D. 9. ἀναπεύσωσι] Non placet. Nec codices ſatisfaciunt; quorum D. ἀναπέμψωσι: Colleg. Nov. ἀναπνεύσωσι. Melius ſit corrigere ἀναπεύσωσιν, ὠνητῷ γέλωτος μίμοις κ. ὀ. μ. τ.

D. 10. εὔφημοι] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. Mes. ut magis diſputationi congruens vulgato εὐθύμοι.

E. 2. πίνων] Recepi ex Baſ. Xyl. Vulgo πεινῶν.

ſidera, fluvios novam ſubinde aquam edentes, terram ſtirpibus animalibuſque alimenta ſubmittentem. Quorum ſacrorum initiatio atque inſtitutio perfectiſſima cum ſit vita, profecto par eſt eam tranquillitatis animi ac lætitiæ eſſe plenam. Nam vulgus hominum imitari minime debemus, qui Saturnalia, Liberalia, ac Panathenæa aliaſque harum ſimiles præſtolantur feſtivitates, ut ibi oblectentur, ſeque emtitio riſu recreent, perſoluta mimis et hiſtrionibus mercede. Quid? Sedemus ibi ſilentes et compoſiti: nemo enim lamentatur, dum ſacris initiatur, neque ſpectans Pythia luget, aut Saturnalibus potans: quas vero nobis deus ferias ſuppeditat, et ad quæ nos ſacra deducit, fœdant homines vulgo, majorem vitæ partem in lamentis, mœrore, ac laborioſis ſolicitudinibus exigentes. Delectantur inſtrumentis ſonitum belle ac ſuaviter reddentibus, cantu avicularum itidem et

παίζοντας καὶ σκιρτῶντας τοῦ ζῆν, ἡδέως ὁρῶσι· καὶ τοὐναντίον ὠρυομένοις καὶ βρυχωμένοις καὶ σκυθρωπάζουσιν ἀπαντᾶς· τὸν δὲ ἑαυτοῦ βίον, ἀμεθῆ καὶ κατηφῆ καὶ τοῖς ἀτερπεστάτοις πάθεσι καὶ πράγμασι καὶ φροντίσι μυθὴ πέφυκε ἐχούσης, παζόμενον αἰεὶ καὶ συνθλιβόμενον ὁρῶντες, οὐχ ὅπως αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀναπνοήν τινα καὶ ῥᾳστώνην παρίζουσι πόθεν; ἀλλ' οὐδὲ ἑτέρων εὐδαιμονιζόντων προσδέχονται λόγον, ᾧ χρώμενοι, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀμέμπτως συνοίσουσι, καὶ τοῦ γεγονότος εὐχαρίστως μνημονεύσουσι, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν ἵλεω τιθὼ ἐλπίδα καὶ φαιδρὰν ἔχοντες, ἀδεῶς καὶ ἀνυπόπτως προσδέξουσι.

F. 4. παρίζουσι· πόθεν;] Sic dedi, ſecutus codicem D: nam reliqui omnes vehementer turbant. Vulgo, παρίζειν, ἀπ' ἴσχουσι πόθεν.
F. 8. προσδέξουσι] Mss. παρέξουσι.

non ſine voluptate ſpectant beſtias ludentes atque exſultantes: contra rugitibus earum, fremitibus et adſpectu tetrico offenduntur. Suam vero ipſorum vitam riſus expertem, mœſtam, injucundiſſimiſque affectibus, rebus et curis nullum exitum habentibus atteri atque elidi videntes, non ipſi tantum nullam ſibi reſpirationem aut allevationem alicunde quærere negligunt? ſed ne ſociorum quidem admonentium orationes admittunt: quas niſi repudiarent, et præſentia citra vituperationem ferre poſſent utique, et præterita grato animo recolere, et in poſterum ſpe bona ac benigna uſi, abſque metu et ſiniſtra de vitæ ſuæ conditionibus ſuſpicione vivere.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑΣ.

478 ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

FRATERNO AMORE.

α'. ΤΑ παλαιὰ τῶν Διοσκούρων ἀφιδρύματα οἱ Σπαρτιᾶται δόκανα καλοῦσι· ἔστι δὲ δύο ξύλα παραλλήλως δυσὶ σταυροῖς ἐπεζευγμένα, καὶ δακεῖ δ' φιλαδέλφῳ τῶν θεῶν οἰκεῖον εἰ) τὸ ἀναθήματος τὸ κοινὸν καὶ ἀδιαίρετον. Οὕτω δὴ κ' αὐτὸς ὑμῖν, ὦ Νιγρῖνε καὶ Κυΐντε, τὸ σύγγραμμα τοῦτο περὶ Φιλαδελφίας ἀνατί-

I. VETUSTA Caſtorum ſimulachra Spartani Docana, (quaſi trabalia,) appellant: ſunt autem duo ligna æqualiter invicem diſtantia, duobus aliis tranſverſis conjuncta: ac videtur communitas individua ejus ſigilli admodum convenire fraterno Deorum iſtorum inter ſe amori. Horum ego imitatione vobis, Nigrine et Quinte, ſcriptum

θημι, κοινὸν ἀξίοις ὑμῖν δῶρον. Ἐφ' ἃ γὰρ παρῃνέπεται, ταῦτα πεφάνηκε πάλαι, μαρτυρεῖσθαι μᾶλλον ἢ παρακαλεῖσθαι δόξετε· καὶ τὸ χαίρειν ὑμᾶς ἐφ' οἷς κατορθοῦτε, ποιήσει τῇ κρίσει τὴν βεβαιοτέραν ὥσπερ οἱ χρηστοῖς καὶ φιλοκάλοις θεαταῖς εὐημερεύοντες. Ἀρίσταρχος μὲν οὖν ὁ Θεοδέκτου πατήρ, ὀλισχώπλουν τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν, ἔλεγε πάλαι μὲν ἑπτὰ σοφιστὰς μόλις γενέσθαι, τότε δὲ μὴ ῥᾳδίως ἂν εὑρεθῆναι. Ἐγὼ δὲ ὁρῶ καθ' ἡμᾶς τὴν Φιλαδελφίαν ὀλίγου ἁπάντων ὄσων, ὡς τὴν μισαδελφίαν ὀλίγου τῶν παλαιῶν, ἧς γε τὰ φανέντα παραδείγματα, τραγῳδίαις καὶ θεάτροις ὁ βίος ἐξέδωκε, διὰ τὸ παράδοξον· οἱ δὲ νῦν ἄνθρωποι πάντες ὅταν ἐντυγχάνωσι χρηστοῖς ἀδελφοῖς, θαυμάζουσιν οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους, συμφυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκοῦντας· καὶ τὸ κεῖσθαι κοινῶς τοῖς πατρῴοις κτήμασι καὶ φίλοις καὶ δούλοις, ὥστε ἄπιστον ἡγοῦνται καὶ τερατῶδες, ὡς τὸ κεῖσθαι μί-

hoc dedico, dignum vobis donum. Nam ad quæ libellus cohortatur, ea vos jam agentes, teſtimonio potius ornari, quam officii admoneri videbimini, gaudiumque e rectis perceptum actionibus judicio permanſionem faciet ſtabiliorem, cum probare vos facta veſtra bonis et honeſti ſtudioſis ſpectatoribus cernatis. Ariſtarchus, Theodectæ pater, in ſophiſtarum multitudinem illudens, olim ægre ſeptem ſophiſtas inventos dicebat, nunc autem vix totidem reperiri, qui ſe non profiteantur litteratos. Ego autem noſtra ætate non minus raram fratrum amicitiam video eſſe, quam fuerunt quondam odia fratrum: quorum exempla ob abſurditatem tragœdiis ac theatris ſunt publicata: omnes adeo homines hodie ſi in fratres incidant probos, haud aliter eos admirantur, atque Molionidas illos, quorum corpora in unum coaluiſſe exiſtimatum fuit: uſumque communem opum, amicorum, et ſervorum a parentibus acceptorum, non minus incredibilem et monſtroſum putant,

D εἰς ψυχὴν δυοῖν σωμάτων χεῖρας καὶ ποδας καὶ ὀφθαλμοὺς.

β'. Καί τοι τὸ παράδειγμα τῆς χρήσεως τῶν ἀδελφῶν, ἡ φύσις οὐ μακρὰν ἔθηκεν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ σώματι· τὰ πλεῖστα τῶν ἀναγκαίων διττὰ καὶ ἀδελφὰ καὶ δίδυμα· μηχανησαμένη, χεῖρας, πόδας, ὄμματα, ὦτα, ῥῖνας, ἐδίδαξεν ὅτι ταῦτα πάντα σωτηρίας ἕνεκα καὶ συμπαράξεως κοινῆς, οὐ διαφορᾶς καὶ μάχης, ὕπω διέζησεν· αὐτάς τε τὰς χεῖρας εἰς πολλοὺς καὶ ἀνίσους δακτύλους σχίσασα, πάντων ὀργάνων ἐμμελέστατα καὶ τεχνικώτατα παρέσχεν· ὥστε Ἀναξαγόραν τὸν παλαιὸν ἐν ταῖς E χερσὶ τῶν ἀνίων πεπεῖσθαι τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ συνέσεως. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔσφηλεν ἀληθὴς (εἰ) τὸ ἐναντίον· ὁ γὰρ ὅτι χεῖρας εἶχεν ἄνθρωπος, σοφώτατον· ἀλλ' ὅτι φύσει λογικὸν, ἦν καὶ τεχνικὸν, ὀργάνων φύσει τοιούτων ἔτυχεν. Ἐκεῖνο δὲ παντὶ δῆλον ὡς ἀπὸ σπέρματος ἑνὸς καὶ μιᾶς ἀρχῆς ἡ φύσις ἀδελφοὺς δύο καὶ τρεῖς καὶ πλείονας ἐποίησεν, οὐ πρὸς διαφορὰν καὶ ἀντίταξιν, ἀλλ' ὅπως

quam ſi una anima duorum corporum manus, pedes, oculoſque regeret.

II. Atqui exemplum uſus fraterni natura non longe a conſpectu removit: ſed in ipſo corpore pleraque neceſſaria fecit duplicia, germana, et gemella, manus, pedes, oculos, aures, nares: eo ſignificans, omnia hæc ſalutis et mutui auxilii, non diſſidii cauſa et pugnæ ſic eſſe diviſa: ipſaſque manus in multos atque inæquales ſciſſas digitos omnium inſtrumentorum accuratiſſime et artificioſiſſime paravit; adeo ut Anaxagoras ille priſcus humanæ ſapientiæ cauſam manibus imputaverit; falſo quidem hoc. Non enim propter manus homo eſt ſapientiſſimus: ſed quia natura eum ratione et arte prædiderat, inſtrumenta quoque talia eſt nactus. Id vero omnibus eſt manifeſtum, naturam ex uno femine ac principio duos, tres, aut etiam plures fratres gignere, non diſcordiæ ac repug-

χωρὶς ὄντες, ἀλλήλοις μᾶλλον συνεργῶσιν. Οἱ γὰρ δὴ τρισώματοι καὶ ἑκατοντάχειρες, ἐπεὶ ἐγένοντο, συμφυεῖς ὄντες πᾶσι τοῖς μέρεσιν, ἔξω ἐκτὸς αὑτῶν οὐδὲ χωρὶς ἐδύναντο ποιεῖν· ὁ τοῖς ἀδελφοῖς ὑπάρχει, καὶ μένειν καὶ ἀποδημεῖν ἅμα, καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ γεωργεῖν δυναμένοις δι' ἀλλήλων· ἂν γὰρ ἰδίᾳ ἡ φύσις ἔδωκεν εὐνοίας καὶ συμφωνίας ἀρχὴν φυλάττωσιν· εἰ δὲ μή, ποδῶν οὐδέν, οἶμαι, διαίρουσιν ἀλλήλους ὑποσκελιζόντων, καὶ δακτύλων ἐμπλεκομένων καὶ διαστρεφομένων παρὰ φύσιν ὑπ' ἀλλήλων. Μᾶλλον δὲ, ὥσπερ ἐν ζωτῷ σώματι μιᾶς κοινωνοῦντα φύσεως καὶ τροφῆς τὰ ὑγρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ψυ- 479
χρὰ καὶ θερμὰ, τῇ ὁμονοίᾳ καὶ συμφωνίᾳ τοῦ ἀρίστου καὶ ἡδίστου κρᾶσιν ἐμποιεῖ καὶ ἁρμονίαν, ἧς χωρὶς οὔτε πλοῦτος, φασὶν, οὔτε τὰς ἰσοδαίμονος ἀνθρώποις βασιλείδος ἀρχᾶς εἶναί τινα χάριν καὶ ὄνησιν· ἂν δὲ πλεονεξία καὶ φάσις αὐτοῖς ἐγγένηται, διέφθειρεν ἀρχὰς καὶ συνέχει τὸ ζῶον· οὕτως ἀδελφῶν ὁμοφροσύνη καὶ γένος καὶ οἶκος

nantiæ cauſa, ſed ut ſeparati facilius ſeſe mutuo adjuvarent. Quippe tricorpores illi et centimani, ſiquidem exiſterunt, omnibus inter ſe membris concreti, nihil foris aut ſeorſim agere potuerunt; cum fratres et manere, et peregrinari, et ſimul rempublicam gerere, atque agros colere mutuis operis poſſint; ſiquidem principium benevolentiæ ac concordiæ a natura inditum conſervent: quod ſi non faciunt, nihil differunt a pedibus invicem ſe ſupplantantibus, opinor, aut digitis contra naturam mutuo ſe implicantibus ac diſtorquentibus. Immo ſicut in uno eodemque corpore unius communicatione naturæ atque alimenti humida et ſicca, frigida et calida, concentu conſenſuque ſuo temperiem corpori optimam ſuaviſſimamque conciliant, *ſine qua neque divitiæ*, ut dicitur, *neque regnum quod homines diis æquat*, ullam habent gratiam aut utilitatem: ſi autem inter iſta oboriatur ſeditio, altero alterum opprimente, fœdiſſime animal corrumpitur atque perditur: ſic ob

ὑγιαίνει καὶ τέθηλε, καὶ φίλοι καὶ συνήθεις, ὥσπερ ἐμμελὴς χορὸς, οὐδὲν ἢ τε προάγουσιν οἰκεῖον, ἢ τε λέγουσιν, οὔτε φρονοῦσιν·

Ἐν δὲ διχοστασίῃ, καὶ ὁ σύγκαπνος ἔμμορε τιμῆς·

οἰκέτης ἀμφίβολος, ἢ κόλαξ παρενδὺς ψευδὴς, ἢ πο-
B λίτης βάσκανος. Ὡς γὰρ αἱ νόσοι τοῖς σώμασι μὴ προσιεμένοις τὸ οἰκεῖον, πολλῶν ἐμποιοῦσιν ἀτόπων καὶ βλαβερῶν ὀρέξεις· οὕτως ἡ πρὸς τὸ συγγενὲς ἀμφιβολὴ καὶ ὑφόρασις, ὁμιλίας ἐπάγεται φαύλας καὶ πονηρὰς εἰς τὸ ἐλλιπὲς ἔξωθεν ὀπαρρεούσας.

γ'. Ὁ μὲν οὖν Ἀρκαδικὸς μάντις ἀναγκαίως πόδα ξύλινον προσεποιήσατο, καθ' Ἡρόδοτον, τῷ οἰκείῳ στερηθείς· ἀδελφὸς δὲ πολεμίων ἀδελφῷ, καὶ κτώμενος ἀθνεῖον ἐξ ἀγορᾶς ἢ παλαίστρας ἑταῖρον, οὐδὲν ἔοικεν ἄλλο ποιεῖν ἢ σάρκινον καὶ συμφυὲς ἑκουσίως ἀποκόπτας μέρος, ἕλκοτερον προστίθεσθαι καὶ προσαρμόττειν. Αὐτὴ γὰρ ἡ

A. 9. οὔτε φρονοῦσιν] Sic A. Vulgo, ἢ φρονοῦσιν.
B. 8. ἀθνεῖον] Schott. ἄκιον.
B. 10. μίξ⊖.] D. μίλ⊖.

fratrum concordiam, et genus floret, et viget familia, et amici familiareſque inſtar chori ſcite inſtituti, nihil neque dicunt contrarium, neque ſentiunt aut faciunt,

At per diſſidium vel peſſimus eſt in bonore:

ſcilicet obrepente aut calumniatore ſervo, aut adulatore extrinſeco, aut cive invido. Sicut enim morbi corporibus ſuum averſantibus alimentum multorum abſurdorum ac damnoſorum ingenerant appetitionem: ſic ſiniſtræ de cognatis ſuſpiciones, conſuetudinem malorum hominum adſciſcunt, extrinſecus in locum ejus quod deeſt affluentem.

III. Arcadicus ille apud Herodotum vates, ſuo pede ſpoliatus neceſſe habuit ligneum aſſumere: frater autem, ob diſſidium cum fratre, alienum e foro aut palæſtra ſibi ſocium arceſſens, nihil videtur agere aliud, quam carneam et ſecum natam partem corporis ultro amputans alienam apponere ſibi. Ipſe enim uſus

προσδεχομένη καὶ ζητοῦσα φιλίαν καὶ ὁμιλίαν χρεία, δι- c
δάσκει τὸ συγγενὲς τιμᾶν καὶ σέβεσθαι καὶ ἀγαπᾶν καὶ φιλάττειν, ὡς ἀφίλως καὶ ἀμίκτως καὶ μονοτρόπως ζῆν μὴ δυναμένους, μηδὲ προσκόπους. Ὅθεν ὁ Μένανδρος ὀρθῶς,

Οὐκ ἐκ ποτῶν καὶ τῆς καθ' ἡμέραν τρυφῆς
Ζητοῦμεν ἡμῖν πιστὸν ὑπάρχειν τὰ τοῦ βίου, (φησὶ)
Πάτερ· οὐ περιτίθησ' οἷόν' ἐξευρεθέναι
Ἀγαθὸν ἅπασι, ἐὰν ἔχῃ φίλον σκιάν.

Σκιαὶ γὰρ εἰσιν ὄντως, αἱ πολλαὶ φιλίαι καὶ μιμήματα καὶ εἰδώλα τῆς προφάσεως ἐκείνης, ἣν παισί τε πρὸς γο- D
νεῖς ἡ φύσις, ἀδελφοῖς τε πρὸς ἀδελφὰς ἐμπεποίηκε· καὶ κατὰ τοῦτον ὁ μὴ σεβόμενος μηδὲ τιμῶν, ἆρα τίνα πίστιν εὐνοίας τοῖς ἀλλοτρίοις δίδωσιν; ἢ ποῖός τις δοκεῖ, τὸν ἑταῖρον εὐ φιλοφρονούμενος καὶ χαίρειν ἀδελφὸν προσαγορεύων, τῷ δ' ἀδελφῷ μηδὲ τιμὴ αὐτίμου ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν; Ὡς γὰρ εἰκόνα κοσμεῖν ἀδελφῆς, τὸ δὲ σῶμα τύπτειν καὶ ἀκρωτηριάζειν μανικόν, ἕτως τὄνομα σέβεσθαι καὶ τιμᾶν ἐν ἑτέροις, αὐτὸν δὲ μισεῖν καὶ φεύγειν, οὐχ

D. 3. τίνα πίστιν] Sic D. Vulgo, τίνι πίστιν.

amicitiam conſuetudinemque admittens ac deſiderans, docet cognatos eſſe honorandos, colendos, atque conſervandos; cum neque poſſimus, neque natura nos noſtra ſinat vivere ſine amicis, atque commerciis ſolitarios. Itaque recte ille apud Menandrum,

Non pocula et quotidianus luxus, pater,
Noſtras parant quæis reſpoſſimus credere.
Ingens profecto ſe invenisſe putat bonum,
Adeptus umbram amici noſtrum quisquis eſt.

Re vera enim pleræque amicitiæ nihil aliud ſunt quam umbræ et imagines illius primæ, quam natura liberis erga parentes, fratribuſque adverſum fratres ingenuit: quam qui non veneratur et colit, an is fidem facit ullam ſe aliis eſſe benevolum? aut qualis tibi videtur, qui ſocio in ſalutatione ac litteris nomen fratris tribuens, ne eadem quidem via cum fratre ſibi ambulandum putat? Ut enim furioſum eſt, ſimulachrum ornare fratris, corpus ejus pulſare et mutilare: ſic nomen fratris in aliis venerari et colere, ipſum fratrem odiſſe et fugere, pa-

ὑγιαίνοντός ἐστιν, εἰ δ' ἐν νῷ πώποτε τιὼ φύσιν, ὡς ἁγιώ-
E τατον καὶ μέγιστον ἱερὸν, λαβόντος.

δ'. Οἶδα γὰρ ἐμαυτὸν ἐν Ῥώμῃ δικεῖν ἀδελφοῖν ἀναδεξάμενον διαφοράν, ὧν ἄτερος ἐδόκει φιλοσοφεῖν· ἦν δὲ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον ἀδελφὸς ἀλλὰ καὶ φιλόσοφος ψευδεπίγραφος καὶ ψευδώνυμος· ἐμοῦ γὰρ ἀξιοῦντος αὐτὸν ὡς ἀδελφῷ καὶ ἰδιώτῃ φιλόσοφον προσφέρεσθαι, Ταῦτα, εἶπεν, ὡς προὸς ἰδιώτην ἀληθῶς· ἐγὼ δὲ, οὐ σεμνὸν οὐδὲ μέγα ποιοῦμαι τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μορίων γεγονέναι. Σὺ μὲν, ἔφην ἐγὼ, δῆλος εἶ μηδὲ τὸ ἐκ μορίων γεγονέναι,
F μέγα καὶ σεμνὸν ἡγούμενος. Ἀλλ' οἵ γε πάντες ἄλλοι, εἰ καὶ μὴ φρονοῦσιν ὕστως, λέγουσι γοῦν καὶ ᾄδουσιν, ὡς γονεῦσι τιμὴν μὴ θεὸς πρώτην καὶ μεγίστην ἡ τε φύσις, ὅ, τε τὴν φύσιν σώζων νόμος ἀπέδωκε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅτι μᾶλλον ἄνθρωποι κεχαρισμένον θεοῖς δρῶσιν, ἢ τοκεῦσιν αὐτοῖς καὶ προφῶσι παλαιὰς ὑπὸ νέας δανεισθείσας χάριτας εὐμοίρως

E. 9. μικρὸν τὸ ἐκ μορίων] Sic omnes libri Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. Moſc. 1. 2. Vulgo vitioſe, μικρὸν τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν μορίων: quod Steph. ex Schott. recepit.

rum ſani eſt, et ejus qui nondum in animum induxerit naturam ſanctiſſimum eſſe ac maximum ſacrum.

IV. Memini me cum Romæ eſſem, arbitrium inter duos fratres ſuſcepiſſe, quorum alter videbatur philoſophiæ operam navare: erat autem, ut res docuit, non fratris modo, ſed etiam philoſophi falſo titulo ornatus: me enim petente, ut cum fratre et indocto ita ageret, ſicut philoſophum deceret, *Hæc*, aiebat, *tu vere ad rudem litterarum hominem diceres: ego autem nihil puto præclari eſſe in eo, quod eodem ex utero nati ſumus. Tu vero*, dicebam ego, *ſatis oſtendis, ne id quidem magni abs te fieri, quod ex genitalibus natus es.* At vero reliqui omnes, etiam ſi ſecus ſentiant, tamen hoc dicunt atque canunt, primum, ſecundum Deos, honorem ac præcipuum parentibus naturam, et legem naturæ deſtinaſſe: neque Diis quicquam gratius homines facere, quam ſi parentibus altoribuſque ſuis veteres ſuper novis fœneratas

καὶ προθύμως ἀκτίνοντες. Οὐδ' αὖ πάλιν μείζων δεῖξις ἀθέου γέγονε τῆς πρὸς γονεῖς ὀλιγωρίας καὶ πλημμελείας. Διὸ τοὺς μὲν ἄλλους κακῶς ποιεῖν ἀπείρηται· μητρὶ δ' αὐτῷ καὶ πατρὶ τὸ μὴ παρέχειν ἑαυτοὺς δρᾶν ἃ λέγοντας ἀεὶ χαίρουσιν ἀφ' ὧν εὐφραίνονται, κἂν μὴ προσῇ τὸ λυπεῖν, ἀνόσιον ἡγοῦνται καὶ ἄθεσμον. Τίς οὖν ὅτι πρὸς παίδων γονεῦσιν ἡ πρᾶξις ἢ χάρις ἢ ἀφέλησις μᾶλλον εὐφραίνειν δυναμένη, τὸ πρὸς ἀδελφὸν εὐνοίας βεβαίου καὶ φιλίας;

ε'. Καὶ τοῦτό γε ῥᾴδιόν ἐστιν ἀπὸ τοῦ ἐλαττόνων καταμαθεῖν. Ὅπου γὰρ οἰκότερον τιμώμενον ὑπὸ πατρὸς ἢ μητρὸς υἱοὺς προπηλακίζοντες, καὶ φυτοῖς καὶ χωρίοις οἷς ἔχαιρον ἀμελοῦντες, ἀνιῶσιν αὐτούς, καὶ κύων τις οἰκογενὴς παροφώμενος καὶ ἵππος ἄπιστα φιλοστόργων καὶ φιλοτίμων γεγόντων, ἄχθονται δὲ τοῖς παισὶν ἀκροάμασι καὶ θεάμασι καὶ ἀθληταῖς ὅσους ἐθαύμαζον αὐτοὶ ἀφαιροῦσι καὶ καταφρονοῦσιν· ὅπου μετρίως ἔχουσιν υἱοῖς ἀφ-

gratias benigne et alacriter perſolvant. Neque, contra, majus eſt argumentum impietatis quam parentum deſpicatus et in eos injuria. Itaque interdictum eſt nobis, ne aliis male faciamus: matri autem et patri non ita ſe dare, ut ſemper ea dicas atque agas quibus lætantur, etiam ſi moleſtiam præterea nullam afferas, impium injuſtumque habetur. Quæ autem liberorum actio, quod officium, quæ affectio majorem parentibus afferat lætitiam, quam conſtans fratrum inter ſe benevolentia atque amor?

V. Quid? nonne id facile e contrario poteſt perſpici? Ubi enim vernam pater et mater a ſe in honore habitum filiis ignominia afficientibus, aut plantas et agros quibus ipſi gaudebant aliquando negligentibus moleſtiam capiunt, domique natus canis aliquis aut equus non curatus ſenum humanorum atque liberalium animos tangit, et ægre ferunt a liberis cantus, ſpectacula, aut athletas quos probaverant ipſi, deſpici aut exſibilari; æquone iidem ferre animo poſſint

φερομένοις καὶ μισοῦσιν ἀλλήλους ἢ κακῶς λέγουσι, καὶ πρὸς ἔργα καὶ πράξεις ἀντιπαρομένοις ἀεί, καὶ καταλυομένοις ὑπ' ἀλλήλων; οὐκ ἂν εἴποι τις. Οὐκοῦν τἀναντίον, ἐρῶντες ἀλλήλων καὶ φιλοῦντες ἀδελφοί, καὶ ὅσον ἡ φύσις τοῖς σώμασι διέστησεν, ὅσῳ τοῦτο τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς πράγμασιν ἀποδιδόντες, καὶ λόγους κοινοὺς καὶ διατριβὰς ἅμα καὶ παιδιὰς μετ' ἀλλήλων ἔχοντες, ἡδεῖαν καὶ μακαρίαν πρεσβύταις γηροτρόφον τοῖς γονεῦσι τὴν φιλαδελφίαν. Οὔτε γὰρ φιλόλογος πατὴρ οὕτως, οὔτε φιλότιμος, οὔτε φιλοχρήματος γέγονεν, ὡς φιλότεκνος· διὸ τοὺς υἱοὺς οὔτε λέγοντας, οὔτε πλουτοῦντας, οὔτε ἄρχοντας ἡδέως οὕτως, ὡς φιλοῦντας, ἀλλήλους, ὁρῶσιν. Ἀπολλωνίδα οὖν τὴν Κυζικηνὴν, Εὐμένους δὲ τοῦ βασιλέως μητέρα, καὶ τῶν ἄλλων, Ἀτάλου καὶ Φιλεταίρου καὶ Ἀθηναίου, λέγουσι μακαρίζειν ἑαυτὴν ἀεὶ καὶ τοῖς θεοῖς χάριν ἔχειν, οὐ διὰ τὸν πλοῦτον, οὐδὲ διὰ τὴν ἡγε-

B. 10. ἀναδιδόντες] Forte ἐπιδιδόντες: vel potius, ἀναιδόντες.

filios inter ſe diſcordias alere, odia gerere, maledictis mutuis inceſſere, in omnibus rebus et actionibus invicem ſe opponere, denique unum ab altero everti? non, puto, quiſquam hoc dixerit. Ergo, contra, amantes ac diligentes mutuo fratres, et quantum natura corporibus dejunxit eos, tantum animi affectionibus et actionibus in unum coëuntes, et ſtudia, orationes, denique ſeria et joca omnia inter ſe communia habentes, ſuavem et beatum ſenectutis parentum alumnum mutuum amorem parant. Nemo unquam pater ita dicendi, honorum, pecuniæ, ſtudioſus fuit, ut liberorum; itaque neque dicentes, neque magiſtratum gerentes, neque rem augentes filios tam ſuaviter vident, quam mutuo amantes. Apollonidem Cyzicenam, Eumenis regis matrem ac trium præterea filiorum Attali, Philetæri, et Athenæi, prædicaſſe ſubinde ſe beatam, diiſque egiſſe aiunt gratias, non propter divitias vel imperium, ſed quod tres

μονίαν, ἀλλ' ὅτι τοὺς τρεῖς υἱοὺς ἔφρα τὸν πρεσβύτατον δορυφορεῖσθαι, κἀκεῖνον δὲ μέσους αὐτοὺς ὁρᾶσθαι καὶ ξίφη φορεῖσιν ἀδεῶς διαπτώμενον. Ὥσπερ οὖν τἀναντίον, D Ξέρξης ἀραδόμενος Ὦχον τὸν ὑὸν ὑποβουλευόμενον τοῖς ἀδελφοῖς, ἀθυμήσας ἀπέθανε.

Χαλεποὶ γὰρ ἀδελφῶν,

ὡς Εὐριπίδης εἶπεν, ὄντες, χαλεπώτατοι τοῖς γονεῦσιν αὐτοῖς εἰσιν. Ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὑτῷ καὶ βαρυνόμενος, οὐ δύναται μὴ τὴ γεννήσαντα μέμφεσθαι καὶ τὴ τεκοῦσαν.

ς'. Ὁ μὲν οὖν Πεισίστρατος ὑπεγαμῶν ἐν ἡλικίᾳ ὢσι τοῖς υἱοῖς, ἔφη, Καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐκείνους εἶναι ἡγεμόνας, ἔτι πλειόνων ἐθέλειν τοιούτων πατὴρ γενέσθαι. Χρηστοὶ δὲ καὶ δίκαιοι παῖδες, οὐ μόνον διὰ τοὺς γονεῖς E ἀγαπήσουσι μᾶλλον ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ τοὺς γονεῖς δι' ἀλλήλους· οὕτως ἀεὶ καὶ φρονοῦντες καὶ λέγοντες, ὅτι τοῖς γονεῦσιν ἀντὶ πολλῶν χάριν ὀφείλοντες, μάλιστα διὰ

D. 2. Ξέρξης] Legendum Ἀρταξέρξης: ut monuit Palmerius Exercit. p. 223.

filios videret natu maximi esse satellites, eumque in medio ipsorum gladios hastasque ferentium absque metu versari. Contra Xerxes Ochum filium insidias fratribus struxisse cum comperisset, mœrore est extinctus. *Inimicitiæ enim fratrum* cum sint, ut dixit Euripides, *graves*, parentibus ipsis sunt gravissimæ: quippe qui fratrem suum odit eumque fert molestè, non potest non et patrem ejus et matrem incusare.

VI. Pisistratus filiis jam adultis aliam ducens uxorem, dicebat, *Quia bos bonos præclarosque esse putaret, velle se plurium bis similium patrem fieri.* Boni autem et justi filii, non modo gratia parentum magis se invicem diligent, sed parentes quoque ipsos unus propter alterum: itaque et sentient et dicent, se his cum ob multa alia bona debere gratiam, tum maxime ob

τὰς ἀδελφὰς ὀφείλουσιν· ὡς τοῦτο δὴ κτημάτων ἁπάντων τιμιώτατον καὶ ἥδιστον ἔχοντες παρ' αὐτοῦ. Εὖ γέ τοι καὶ Ὅμηρος πεποίηκε Τηλέμαχον ἐν συμφορᾷ τὸ ἀνάδελφον πεθέμενον,

Ὧδε γὰρ ἡμετέρην γενεὴν μούνωσε Κρονίων.

F Ὁ δὲ Ἡσίοδος οὐκ εὖ παραινεῖ μονογενῆ παῖδα τοῦ πατρῴων ἀπολιπεῖν ἐᾷ), καὶ ζῶντα τὸν Μουσῶν γνωρίμους μαθητὰς, ἃς ὁμοῦ δι' εὔνοιαν ἀεὶ καὶ φιλαδελφίαν οὔσας, ἄτας ἀνόμαζον μοῦσας. Πρὸς μὲν οὖν γονεῖς ἡ Φιλαδελφία τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε τὸ φιλεῖν ἀδελφὸν, εὐθὺς ἀποδείκνυσι τὸν καὶ τὸν πατέρα φιλεῖν καὶ τὴν μητέρα· πρὸς δὲ παῖδας αὐτῶν, διδαγμα καὶ παράδειγμα Φιλαδελφίας, οἷον ἄλλο· καὶ τἀναντίον αὖ πάλιν ποιήσῃ, ὥσπερ ἐξ ἀν-
481 τιγράφου πατρῴου, τὴν μισαδελφίαν ἀναλαμβάνουσιν. Ὁ δὲ ἐν δίκαις καὶ φίλοις καὶ ἀγῶσι πρὸς ἀδελφοὺς ἐγγενομαχῶν, εἶτα τοὺς υἱοὺς ὁμονοεῖν παραινῶν,

fratres: ſcilicet hos a parentibus conſecutos, rem omnium, quæ habentur, pretioſiſſimam ac ſuaviſſimam. Pulchre etiam Homerus facit Telemachum calamitatis loco deputare, quod fratre careret,

Uſque adeo noſtram gentem Saturnius orbam
Reddidit, ut me ſtirps dependeat omnis ab uno.

Heſiodus autem non bene præcipit, unicum filium debere paternorum eſſe hæredem bonorum: et quidem Muſarum diſcipulus; quæ, quia ob benevolentiam et amorem ſororium ſimul ſemper degerent, Muſæ, quaſi *homû uſæ*, dicuntur. Ergo parentum reſpectu Fraternus Amor talis res eſt, ut qui fratrem diligit, is ſimul demonſtret parentes quoque a ſe amari. Liberis autem eadem res exemplum mutuo amandi præbet, quo efficacius nullum inveniri poſſit: ſicut ab altera parte peſſimum mutuo odia gerendi ſtudium iidem ſpecimen parentum ſecuti ſuſcipiunt. Qui enim filios ad concordiam cohortatur, cum ipſe in litibus, rixis, et certaminibus fraternis conſenuerit, is

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων,

ἀσθενῆ ποιεῖ τοῖς ἔργοις τὸν λόγον. Εἰ γοῦν ὁ Θηβαῖος Ἐτεοκλῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐρωτώη,

Ἄρρων ἂν ἔλθοιμ' ἀλίῳ πρὸς αἰτολάς,
Καὶ γῆς ἵνιρθεν, δυνατὸς ὢν δράσειν τάδε,
Τὴν τ' θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα,

τοῖς αὑτοῦ πάλιν παρεκελεύετο τέκνοις,

Ἰσότητα τιμᾶν, ἢ φίλοις αἰεὶ φίλοις,
Πόλεσι τε πόλεσι, συμμάχοις τε συμμάχοις
Συνδεῖ· Τὸ γὰρ ἴσον μόνιμον ἀνθρώποις ἔφυ,

τίς οὐκ ἂν αὐτῷ κατεφέγγοτο; Πρίος δ' ἂν ἴσως ὁ Ἀτρεὺς, εἰ τοιαῦτα δειπνίσας τὸν ἀδελφὸν, ἐγνωμολόγει πρὸς τοὺς παῖδας,

Φίλων γε μέντοι χρῆσις ἡ πρὸς αἵματος,
Μόνη κακῶν ἐόντος ὠφελεῖν φιλεῖ.

ζ. Διὸ καὶ γονέων κακὸν μισητέφορον ὄσαν, καὶ κακίονα παιδοτρόφον τέκνων, ἐκκαθαίρειν προσῆκε τὴν μισαδελφίαν. Ἔτι δὲ καὶ πολίτας ἀμφίβολος καὶ κατήγορος· αἰονίαν γὰρ οὐκ ἂν οἶκ τοσῆσδε συντροφίας καὶ

A. 7. ἂν ἔλθοιμ' ἀλίῳ] Prius, pro vulgato ἀνέλθοιμ', ſumſimus ab Jannot. et Moſc. Alterum ἀλίῳ omnes noſtri libri habent, ut edita Euripidis exempla: ad quæ etiam D. correctus eſt, vetere lectione eraſa. Legendum αἰθέρος e Stobæo, ut monuit Valckenarius Phœniſſ. 507.

Aliis mederi vult, ipſe ulceribus ſcatens:

factiſque ſuis orationi vires adimit. Quis vero non deſpiceret Eteoclem illum Thebanum, ſi hæc adverſus fratrem fatus,

Ad ſolis ortum ſita ſidera ſcandere velim, et
Subire terras, hoc ſi poſſim conſequi,
Deorum maxima ut potiar tyrannide:

ſuis liberis præciperet

Æqualitatem colere, quæ urbes urbibus,
Socioſque ſocios, junctos junctis fœdere
Devincit, obligatque: ſalique omnium
In rebus humanis huic eſt permanſio?

Aut quis tibi videretur Atreus, ſi tali prandio fratri exhibito, filios ſuos hac ſententia inſtitueret?

Uſus equidem cognato junctis ſanguine
In rebus adverſis opem fert unicus.

VII. Expurgandum eſt ergo odium fratrum, quod et parentum ſenectutem male alit, et peſſime liberos educat. Adde, quod etiam apud cives criminibus objicit: exiſtimant enim ex tanta neceſſitudine, convictu, et familiaritate fra-

συνηθείας καὶ οἰκειότητος, ἐχθρὰς καὶ πολεμίους γενέσθαι,
c μὴ πολλὰ καὶ πονηρὰ συνειδότας ἀλλήλοις. Μεγάλας γὰρ αἰτίας μεγάλην ἀφανίζουσιν εὔνοιαν καὶ φιλίαν. Ὅθεν οὐδὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐπιδέχονται ἀφανίσεις. Ὥσπερ γὰρ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐγκόλλον, ἐπιδέχεται πάλιν διαθῆναι καὶ συνελθεῖν· συμφυὲς δὲ σώματος ῥαγέντος ἢ κραθέντος, ἔργον ὅτι κόλλησιν εὑρεῖν καὶ σύμφυσιν· ὕστερος αἰ μὲν ὑπὸ χρείας συνημμέναι φιλίαι κἂν ἀφανισθῶσιν, ὑπὸ χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνουσιν· ἀδελφοὶ δὲ τῇ κατὰ φύσιν ἐκπεπτώκοτες, ὅτοι ῥᾳδίως συνέρχονται. κἂν συνέλθωσι, ῥυπαρὰν καὶ ὕποπτον ἀεὶ αἰ ἀφανίσεις
D ἐφέλκονται. Πᾶσα μὲν ἂν ἔχθρα πρὸς ἄνθρωπον ἀνθρώπῳ μᾶλλον τῶν μάλιστα λυπούντων ἐπιδυομένη παθῶν, φιλονεικίας, ὀργῆς, φθόνου, μνησικακίας, ὀδυνηρόν ὅτι καὶ βαρυχώλες· ἡ δὲ πρὸς ἀδελφὸν, ᾧ θυσιῶν τε κοινωνεῖν ἀνάγκη, καὶ ἱερῶν πατρῴων, ὁμόταφόν τε γενέσθαι, καὶ πρὸς σύνοικον ἢ γείτονα χωρίων, ἐν ὄμμασιν ἔχει τὸ λυπηρὸν,

tres ad inimicitias delabi nunquam potuiſſe, niſi multorum et atrocium ſibi invicem eſſent flagitiorum conſcii. Quippe magnas oportet eſſe cauſas, quæ magnam benevolentiam amicitiamque diſſipent. Unde fit, ut non facile locus ſit reconciliationi. Nam ſicut quæ compacta ſunt, etiam glutine ſoluto rurſus colligari ac coire poſſunt: corpus autem quod natura junxit ſi rumpatur aut ſcindatur, difficulter glutinari aut rurſum poteſt coaleſcere: ita quas uſus contraxit amicitias, eæ diſſidio accidente nullo negotio redintegrantur: fratres ubi naturali amore exciderunt, neque in gratiam facile redeunt, et reconciliatio ſemper cicatricem ſordidam ac latente malo infectam retinet. Enimvero omnis homini adverſus hominem inimicitia cum maxime moleſtis animi ſubiens affectionibus, ſtudio, inquam, contendendi, ira, invidia, memoria injuriarum, dolorem animo perturbationemque adfert: ſed adverſus fratrem ſuſcepta, cum quo ſacrificia ſunt, et ſacra parentum, ſepulchrumque communia, communis etiam, aut ſaltem vicina domus, ante ocu-

ὑπομιμνήσκουσα καθ' ἡμέραν τὴν ἀνοίας καὶ ἀδελφοῦ τύχης, δι' ἣν τὸ ἥδιστον πρόσωπον καὶ συμβιωτὸν εἶδος, συνθρασύτατον, ἢ τι προσφιλὲς ἐκ νέων φωνὴ καὶ συνήθεια, ἀχέσασα φοβερωτάτη γέγονε. Πολλοὺς δὲ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ὁρῶντες οἰκίαι μιᾷ τε τραπέζῃ καὶ χωρίοις ἀνεμίκτοις καὶ ἀνδραπόδοις, αὐτοὶ καὶ φίλους διῳκίλιαι καὶ ξένους, ἔχθρα πάντα τὰ προσφιλῆ τοῖς ἀδελφοῖς νομίζοντες· καὶ ταῦτα, πᾶσιν ἐν μέσῳ λογίζεσθαι παρόντος ὅτι λιμοὶ μὲν τε φίλοι καὶ συμπόται, κλῆτοι δὲ κηδεσταὶ καὶ συνήθεις, τῶν προτέρων ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων ἠφανισμένων· ἀδελφῷ δὲ ἀντάτησις οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ χειρὸς ἀφαιρεθείσης, οὐδὲ ὄψεως ἀκοπείσης. Ἀλλ' ὀρθῶς ἡ Περσὶς εἶπεν, ἀντὶ τῆς τέκνων ἑλομένη σῶσαι τὸν ἀδελφόν, ὅτι παῖδας μὲν ἑτέρους κτήσασθαι δύναιτ' ἄν, ἀδελφὸς δὲ ἄλλος αὐτῇ, γονέων μὴ ὄντων, οὐκ ἂν γένοιτο.

η'. Τί δῆτα χρὴ ποιεῖν, φήσῃ τις ἄν, ὅτῳ φαῦλος ἀδελφὸς γένοιτο; Πρῶτον ἐκεῖνο μνημονεύειν, ὅτι πανlos expoſitam habet moleſtiam, quotidie in memoriam redigens væcordiam, qua factum eſt ut jucundiſſimus vultus adſpectu jam ſit inviſiſſimus, et terrori ſummo vox a puero grata ac familiaris. Multos quoque alios fratres videntes eadem domo ac menſa et non diviſis inter ſe prædiis ac mancipiis uti, ipſi amicos etiam hoſpiteſque diverſos habent, inimica omnia ducentes quæ fratri ſint accepta: cum quidem omnibus hoc facillimum ſit ratiocinari, Amicos et compotores, affines et familiares parari alios poſſe, prioribus armorum inſtar aut inſtrumentorum perditis: fratrem recuperari non magis poſſe quam manum abſciſſam, aut erutum oculum. Præclare etenim mulier illa Perſica dixit, cum fratris ſalutem ſaluti liberum antetuliſſet, *Poſſe aliam ſe prolem nanciſci, fratrem autem, amiſſis parentibus, nullum.*

VIII. Quid ergo agendum eſt, dicas, ſi cui malus obtigerit frater? Primo om-

τὸς ἅπεται γένυς φιλίας ἡ φαυλότης, καὶ κατ' τὸν Σοφοκλέα,

Τὰ πλεῖστα φωτῶν, αἰσχρὰ φωράσεις βροτῶν.

ἔστε γὰρ τὸ συγγενικὸν, ἔστε τὸ ἑταιρικὸν, ἔστε τὸ ἐρωτικὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀπαθὲς καὶ καθαρὸν ἔστιν εὑρεῖν κακίας. Ὁ μὲν οὖν Λάκων μικρὰν γυναῖκα γήμας, ἔφη, Τὰ ἐλάχιστα δεῖν αἱρεῖσθαι τῶν κακῶν· ἀδελφοῖς δὲ σωφρόνως παραινέσειεν ἄν τις, τὰ οἰκειότατα τῶν κακῶν ὑπομένειν μᾶλλον ἢ πειρᾶσθαι τῶν ἀλλοτρίων· τοῦτο γὰρ ἀνέγκλητον, ὡς ἀναγκαῖον, ἐκεῖνο δὲ ψεκτὸν, ὡς αὐθαίρετον. Οὐ γὰρ ὁ συμπότης, οὐδὲ ὁ συνέφηβος, οὐδὲ ὁ ξένος 482

Αἰδοῖς ἀχαλκεύτοισιν ἱζύνεται σφίσιν·

ἀλλ' ὁ σύναιμος καὶ σύντροφος, καὶ ὁμοπάτωρ καὶ ὁμομήτωρ, ᾧ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἐπίς ἐστιν ὀπιχωρεῖν ἔνια, καὶ παρέχειν λέγοντα πρὸς ἀδελφὸν ἐξαμαρτάνοντα,

A. 9. τῶν ἁμαρτημάτων] Hoc Xyl. edidit e ſuo codice ſcripto: quocum conſentit D, e quo repoſui λέγοντα. Vulgo, τὸν ἁμαρτὸν—λέγοντι. Proximum πρὸς ἀδελφὸν ἐξαμαρτάνοντα, infitium videtur.

nium tenendum hoc eſt, vitium omni amicitiæ generi ſe inſinuare: et, ut eſt apud Sophoclem,

Mortalium res ſi cunctas examines,
Invenies in pleriſque turpitudinem.

nam neque cognatorum, neque ſodalium, neque venereus amor, ſincerus, purus, nulloque vitio ſuffuſus reperietur. Laco, quidem, cum puſillam duxiſſet uxorem, dicebat de malis minimum eſſe deligendum: fratribus autem modeſte hoc ſuaſeris, ut familiariſſima potius ſuſtineant mala, quam aliena experiantur: illud enim quia neceſſitas imponit, culpa et crimine vacat: hoc quia ſponte ſuſcipitur, reprehenſioni eſt obnoxium. Non enim compotori nos, non æquali, non hoſpiti

Sine ære facti compedibus pudor obligat:

ſed conſanguineo, ſimul educato, eundem patrem, eandem matrem habenti: hujus et peccatis quibuſdam ignoſcendum eſt, et dicendum fratri aliquando,

Τοῦνικά σ' ἐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἐόντα,

καὶ φαῦλον καὶ ἀνόητον, μὴ καί τι παθὼν ἢ μητρῷον
διεσταγμένον ἀπὸ σπέρματος νόσημα χαλεπῶς ἢ πικρῶς τῷ μισεῖν σὲ σοὶ κολάζων. Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε Θεόφραστος, ἐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρινάντα, φιλεῖν· ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν ἐ δίδωσιν, οὐδὲ ἀναμένει τὸν θρυλλούμενον τοῦ ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγενόντε τιὼ ἀρχὴν τῆς φιλίας, σύζυγα δεῖ μὴ πικρὸν εἶναι, μηδὲ ἀκριβεῖς τ' ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. Νυνὶ δὲ τί ἂν λέγοις εἰ ξένων ἀνθρώπων καὶ ἀλλοτρίων οὐκ πότε τινὸς ἢ παιδιᾶς ἢ παλαίστρας προσφαρέντων ἁμαρτήματα ῥᾳδίως ἔνιοι φέροντες καὶ ἠδόμενοι, δύσκολοι καὶ ἀπαραίτητοι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰσιν; ὅπου καὶ κύνας χαλεποὺς καὶ ἵππους πολλοὶ δὲ λύγγας, αἰλούρους, πιθήκους, λέοντας τρέφοντες καὶ ἀγαπῶντες, ἀδελφῶν οὐκ ἀποτμήσουσιν ὀργάς, ἢ ἀγνοίας, ἢ φιλοτιμίας; ἕτεροι δὲ παλλακίσι καὶ πόρναις οἰκίας

Non ego deſerere, aut miſerum te linquere poſſum,

vitioſumque vel inſipientem, ne imprudens odio in te meo vitium aliquod a paterno maternove ſemine tibi ingenitum in te acerbius puniam. Etenim alienos, ut aiebat Theophraſtus, non amando judicare debemus, ſed judicium amori præmittere: ubi autem natura judicio ad contrahendam benevolentiam non concedit prærogativam, neque præſtolari ſinit ſermone tritum illum ſalis modium, ſed amicitiæ principium inſevit: ibi non moroſi, neque accurati debemus eſſe delictorum cenſores. Nunc quid his faceres, qui peregrinorum et alienorum hominum, cum quibus vitioſam amicitiam in convivio, luſu, aut palæſtra coiverunt, facile tolerantes peccata, et cum voluptate, fratribus ſe acerbos et implacabiles exhibent? cumque et canes iracundos, et equos, quinetiam lynces, feles, ſimias, leones alant atque ament, iras fratrum, aut inſcitias, aut ambitiones non ſuſtinent? alii cum pellicibus aut ſcortis do-

καὶ ἀγροὺς καταγράφοντες, ὑπὲρ οἰκοπέδου καὶ γωνίας τοῖς ἀδελφοῖς διαμονομαχοῦσιν; εἶτα τῷ μισαδέλφῳ μισοπονηρίαν ὄνομα θέμενοι, δεινοῦσιν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς τὴν κακίαν προβαλλόμενοι καὶ λοιδορηθέντες, οὐ δὲ τοῖς ἄλλοις
D μὴ δυσκεραίνοντες, ἀλλὰ χρώμενοι παλλῇ καὶ σιωῶντες.

Θ'. Ταυτὶ μὲν οὖν ἔστω προοίμια τοῦ λόγου παντός. Ἀρχὴν δὲ τῆς διδασκαλίας, μὴ τὸ νέμεσιν τοῦ πατρῴων, ὥσπερ ἕτεροι λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ ζώντων ἁμαρτανομένων τοῦ γονέων ἄμυναν καὶ ζηλοτυπίαν. Οἱ μὲν γὰρ Ἔφοροι, τῷ Ἀγησιλάῳ τοῦ ἀποδειλιωμένων ἀεὶ γερόντων ἑκάστῳ βοῦν ἀριστεῖον πέμποντος, ἐζημίωσαν αὐτὸν, αἰτίαν ὑποθέντες ὅτι τὰς κοινὰς ἰδίας κτᾶται δημαγωγῶν καὶ χαριζόμενος· ᾧ δὲ ἄν τις παραινέσῃ θεραπεύειν γονεῖς, μὴ κτώμενον ἑαυτῷ μόνῳ, μηδ' εἰς ἑαυ-
E τὸν ἀποφέροντα τὸ εὔνοιαν· ᾧ τρόπῳ πολλοὶ καταδημαγωγοῦσι τοὺς ἀδελφοὺς, εὐπρεπῆ προφάσιν, ἃ δικαίαν δὲ, τῆς πλεονεξίας ταύτης ἔχοντες. Τὸ γὰρ μέ-

mos agroſque perſcripſerunt, de area domus atque angulo cum fratre duello decertant? deinde malorum odium ſuo in fratrem odio præſcribentes, obambulant fratri malitiam objicientes, quam in aliis etiam magnam tolerant eaque utuntur.

IX. Atque hoc quidem ſit totius exordium diſputationis. Principium autem doctrinæ ſumemus non, ut alii a diviſione bonorum paternorum, ſed a vitando vitioſo demerendorum adhuc viventium parentum certamine atque obtrectatione. Ageſilaum Ephori multaverunt, quod is unicuilibet ſenum deſignato bovem præmium virtutis dono mitteret, eamque attulerunt rationem facti, quod publicos largiendo privatim ſibi conciliaret ſuoſque faceret. Filio autem recte hoc ſuaſeris, ut parentibus colendis non ſibi ſoli eorum benevolentiam captet inque ſe unum eam derivet: quomodo multi fratres aſtu ſupplantant, injuſtitiæ hujus ſpecioſo, ſed injuſto uſi prætextu. Maximum enim et præſtantiſſimum bonorum pa-

γιγνομένων τοῦ πατρώων καὶ χαλλίονα ἀποφαίνουσιν αὐτούς, τῇ εὐνοίᾳ, ἀνελευθέρως καὶ πανούργως ἐπιτηρούντες, οὐ καιρῷ ταῖς ἐκείνων ἀφροσύναις καὶ ἀγνοίαις ἐπιτιθέμενοι, καὶ μάλιστα παρέχοντες εὐπαίκτους καὶ κατηκόους αὑτοὺς καὶ σώφρονας, ἐν οἷς ἐκείνους ἁμαρτάνοντας ἢ δακνομένους ὁρῶσι. Δεῖ δὲ τοὐναντίον, ὅταν μὲν ὀργῇ, συνεκδέχεσθαι καὶ συνυποδύεσθαι, χαλάσαι τῷ συνεργεῖν ποιοῦντα κουφότερον, ἐπουρίαις δὲ καὶ χάρισι συνειπεῖν ἀμφισβήτησιν τὸν ἀδελφόν· ἐλλείποντος δέ του χαρὰν ἢ δόξαν ἑτέρου, τῇ φύσιν αἰτιᾶσθαι, ὡς μᾶλλον πρὸς ἄλλα χρησιμωτέραν καὶ σεμνοτέραν οὖσαν. Εὖ δὲ ἔχει καὶ τὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὡς

Οὔτ' ἄκην εἶκεν οὔτ' ἀφραδίῃσι νόοιο,
Ἀλλ' ἐμέ τ' εἰσορόων, καὶ ἐμὴν ποτιδέγμενος ὁρμήν,

καμοὶ τοῦτο προσδιδοὺς τὸ χαλεπόν. Ἡδέως δὲ καὶ τοῦ 483
ὀνομάτων τὰς μεταλήψεις οἱ πατέρες προσδέχονται καὶ πιστεύουσι τοῖς υἱοῖς, ἁπλότητα μὲν τῇ ῥᾳθυμίαν τοῦ

ternorum, benevolentiam parentum, iis adimunt, illiberaliter et veteratorie capta occasione ipsis occupatis occurrentes, et ignorationibus germanorum insidiantes, inque his maxime compositos se, dictoque parentum audientes, ac modestos gerentes, in quibus peccare fratres, aut delicti suspectos vident. Atqui contra fratris est opus ubi irascuntur fratri parentes, partem iræ subire atque in se recipere, eamque veluti labore adjuvando faciliorem reddere, ministerii et captatæ gratiæ in societatem quocunque modo eundem admittere atque adoptare: et ubi is occasionem aliquam neglexit, eum excusare vel aliam occupationem ejus præscribendo, vel naturam ad alias res aptiorem. Recte etiam Agamemnon de fratre:

Non hunc desidia, aut vaecordia vana moratur,
In me respiciens sed enim, nostrosque subinde
Expectans cessat conatus,—

sibi hoc muneris a Menelao relictum dicens. Libenter etiam nominum permutationem admittunt parentes, fidemque adhibent filiis, cum socordiam

ἀδελφῶν ὀνομάζουσιν, ὀρθότητα δὲ τὴν σκαιότητα, τὸ δὲ φιλόνεικον ἀκαταφρόνητον· ὥστε τῷ Ἀγαλλάσοντι θείεσι τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὀργὴν ἐλατῆρα ἅμα, καὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν εὔνοιαν αὔξειν τῆ πατρός.

ι'. Οὕτω δὲ ἀπολογισάμενον, ἤδη πρὸς ἐκεῖνον δεῖ τρέπεσθαι, καὶ καλάπλεσθαι σφοδρότερον τὸ ἁμάρτημα, καὶ τὸ ἔλλειμμα μετὰ παῤῥησίας ἐνδεικνύμενον. Οὔτε γὰρ
B ἐφιέναι δεῖ τοῖς ἀδελφοῖς, οὔτε αὖ πάλιν ἐπεμβαίνειν ἁμαρτάνουσιν αὐτοῖς· τὸ μὲν γὰρ ὑπερχαίροντός ἐστιν, ἐκεῖνο δὲ συνεξαμαρτάνοντος· ἀλλὰ κηδομένῳ καὶ συναχθομένῳ χρῆσθαι τῷ νουθετοῦντι. Γίνεσθαι δὲ κατήκοος ἀδελφῷ σφοδρότατος πρὸς αὐτὸν, ὁ πρεσβυμότατος ὑπὲρ αὐτοῦ συνήκοος πρὸς τοὺς γονεῖς γενόμενος. Ἂν δὲ μηδὲν ἁμαρτάνων ἀδελφὸς ὑπ' αἰτίας γένηται, τἄλλα μὲν ὑπουργεῖν γονεῦσι καὶ φέρειν ὀργήν τε πᾶσαν αὐτοῦ καὶ δυσχέρειαν, ὀφειλές· αἱ δὲ ὑπὲρ ἀδελφοῦ παρ' ἀξίαν κακῶς ἀκούοντος ἢ πάσχοντος ἀπιστίαι καὶ διαβολαὶ

fratrum ſimplicitatis, pravitatem dexteritatis, pertinaciam animi contemptum non ferentis nomine velant; ut qui ſic fratrem in gratiam reponit, ſimul et iram adverſus eum conceptam minuat, et patris erga ſe augeat benevolentiam.

X. Purgato ad hunc modum fratre, jam is ipſe arripiendus eſt, ob peccatumque ſcrio objurgandus, et libere oſtendendum ubi officium prodiderit. Nam neque negligendus eſt frater peccans neque inſultandum peccanti: quorum hoc eſt gaudium ex alterius malo capientis, illud peccandi ſocietatem ineuntis: ſed curam ſe fratris gerere, et dolorem ex ipſius incommodo ſentire oſtendet qui caſtigat. Vehementiſſime autem fratrem coram incuſare poteſt, is qui ei ſtudioſiſſime apud parentes fuit patrocinatus. Quod ſi frater injuria culpetur, in aliis quidem rebus iras parentum ferre atque indignationes, iſque in omnibus miniſteriis operam navare æquum eſt: patrocinium autem et excuſatio fratris abſque culpa male audientis apud parentes res

πρὸς αὐτὸν, ἀμεμπτοι καὶ καλαὶ· καὶ οὐ φοβητέον ἀκοῦσαι τὸ Σοφόκλειον,

Ὦ παῖ κάκιστε, δικὰ δίκης ἰὼν πατρὶ, C

παρρησιαζόμενον ὑπὲρ ἀδελφοῦ δικαίντος ἀγνωμονεῖσθαι· καὶ γὰρ αὐταῖς ἡ τοιαύτη δίκη τοῖς ἐλεγχομένοις ποιεῖ τὴν ἥτταν ἡδίω τῆς νίκης.

ια'. Ἀποθανόντος γε μὴν πατρὸς ἐμφύεσθαι μᾶλλον ἢ πρότερον ὀρθῶς ἔχει τῇ εὐνοίᾳ τοὺς ἀδελφούς· εὐθὺς μὲν ὂν τῷ συνδακρύειν καὶ συνάχθεσθαι κοινούμενον τὸ φιλόστοργον· ὑπονοίας δὲ θεραπόντων, καὶ λαβολὰς ἑτέρων ἑτέρῳ αὐτὸς προσνεμόντων, ἀπωθούμενον· καὶ πιστεύοντα τοῖς τε ἄλλοις, ἃ μυθολογοῦσι ὅτι τοὺς Διοσκούρων τῆς Φιλαδελφίας, καὶ ὅτι ὁ Πολυδεύκης τὸν καταψηφιζόμενα τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὸν, κονδύλῳ παίσας ἀπέκτεινεν. Ἐπὶ δὲ τὴν νέμεσιν τοὺς πατρῴων, μὴ D καταγέλωτας ἀλλήλοις πόλεμον, ὥσπερ οἱ πολλοὶ,

C. 9. ἑτέρῳ αὐτὸς] Ita ex codicibus, maxime D, dedi: in pleriſque vale turbatur. Vulgo, ἑτέρως αὐτοῖς.

ſunt nullam merentes repreheníionem, atque pulchræ: neque in hoc genere metuendum eſt illud Sophocleum,

O peſſime filii, cum patre diſceptans tuo:

cum tu libera voce utaris pro fratre quem iniquius tractari arbitraris; ipſis enim parentibus, ubi convincuntur injuriæ, in hoc litis genere cadere cauſa quam vincere eſt jucundius.

XI. Cæterum ubi mortuus eſt pater, rectum eſt fratres magis etiam quam prius benevolentiæ mutuæ eſſe tenaces; ita ut primum in deplorando ac mœrendo ſocietas quædam cernatur: deinde ſuſpiciones ac calumniæ ſervorum atque aliorum quorum alii huic fratrum, alii alii ſeſe accommodant, repellantur: credantque fratres cum alia eſſe vera, quæ de Caſtorum fraterno amore fabulis ſunt prodita, tum quod Pollux quendam de fratre neſcio quid rumuſculi ſibi inſuſurrantem pugno impacto trucidavit. Porro, ad herciſcundam familiam non ita ſe conferent, ut prius bellum ſibi invicem indicant, ſic ut vulgo ſolent exclamare,

Κλῦθ' ἀλάλα πολέμου θυγάτηρ·

οὐκ εὐθυμοσκευῆς ἁπάντᾳ. Ἀλλὰ μάλιστα δεῖ τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλαττομένους, ὡς τοῖς μὲν ἔχθρας ἀνηκέστου καὶ διαφορᾶς, τοῖς δὲ φιλίας καὶ ὁμονοίας οὔσαν ἀρχήν, μάλιστα μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτούς, εἰ δὲ μή, φίλου κοινοῦ παρόντος ἀμφοτέροις μάρτυρος, εὐγνωμονοῦντας δίκης κλήροις, ἧ φησιν ὁ Πλάτων, τὰ φίλα καὶ προσήκοντα λαμβάνοντας καὶ διδόντας, οἴεσθαι τὴν ἐπιμέλειαν νέμεσθαι καὶ τὴν οἰκονομίαν, χρῆσιν δὲ καὶ κτῆσιν ἐν
E μέσῳ κεῖσθαι κοινὴν καὶ ἀνέμπλεον ἁπάντων. Οἱ δὲ καὶ τιτθὰς ἀποσπῶντες ἀλλήλων καὶ συντρόφους καὶ συνήθεις παῖδας, ὑπερβαλλόμενοι τοῖς διωγμοῖς, ἁπίασιν ἀνδραπόδου τιμὴν πλέον ἔχοντες, τὸ δὲ μέγιστον καὶ τιμιώτατον τῶν πατρώων, φιλίαν ἀδελφῆς καὶ πίστιν, ἀποδεδωκότες. Ἐνίους δὲ καὶ ἀκερδῶς φιλονεικίας ἕνεκα χρησαμένους τοῖς πατρῴοις οὐδὲν ἐπιεικέστερον ἢ λαφύροις ἴσμεν· ὧν καὶ

E. 5. ἀποδιδωκότες] ἀπολωλεκότες, margo C.

O tumultuatio, belli filia,—

et parati ad fraudem rixamque adire. Sed illi diei maxime eſt adhibenda cautio, quæ aut diſcordiæ inimicitiæque implacabilis, aut concordiæ amicitiæque erit principium. Itaque pro ſe maxime, ſi vero id fieri non poſſit, communi amico et omnibus favente adhibito teſte, juſtitiæ ſuffragiis, ut Plato ait, quæ amice ac convenienter poſſunt dantes accipienteſque, ita ſentient, curam rerum ac diſpenſationem inter ipſos eſſe diviſam. uſum et poſſeſſionem in medio poſitam omnibus integramque relinqui. Qui vero nutrices, pueroſque una educatos et familiares in auctione ſuperato fratri avellunt, diſcedunt mancipio uno re aucta, cum interim id vendiderint, quod de bonis paternis maximum eſt atque honoratiſſimum, amicitiam fratris, inquam, et fidem. Novimus porro quoſdam nullo propoſito lucro, contendendi tantum ſtudio hæreditatem a parentibus relictam nihilo creviſſe æquiore animo, quam ſi ad ſpolia ex hoſte diripienda veniſſent: quo-

Χαρικλῆς καὶ Ἀντίοχος ἦσαν οἱ Ὀπούντιοι· καὶ γὰρ ἔκ- 2
πωμα ἀφικόμενοι ἀργυροῦν, καὶ ἱμάτιον ἀφαιρεθέντες
ἀπῆλθον, ὥσπερ ἐκ τραγικῆς τινος καταρᾶς, θυεστῷ σι-
δήρῳ δῶμα διαλαχόντες. Οἱ δὲ καὶ διηγοῦνται τοὺς
ἑτέρους γαυριῶντες, ὅτι τοῦ ἀδελφῶν πανουργίᾳ καὶ δρι-
μύτητι καὶ ὠδαλογισμῷ, πλέον ἔχον ἐν τῷ νέμεσθαι·
δῆλον ἀγάλλεσθαι καὶ μέγα φρονεῖν ἐπαιρούσῃ καὶ χάριτι
καὶ ὑποείξει τεθεγνομένῃ. Ὅθεν ἄξιόν ἐστιν Ἀθηνο- 44
δώρου μεμνῆσθαι, ἣ μεμνῆται γε πάντες παρ' ἡμῖν·
τοῦτον γὰρ ἀδελφὸς πρεσβύτερος αὐτοῦ, ὄνομα Ξένων, καὶ
πολλὰ τῆς οὐσίας ἐπιτροπεύων διεφόρησε· τέλος δὲ ἁρπά-
σας γυναῖκα καὶ καταδικασθείς, ἀπώλεσε τοῦ οὐσίαν,
εἰς τὸ Καίσαρος ταμεῖον ἀναληφθεῖσαν· ὁ δὲ Ἀθηνό-
δωρος ἔτι μὴ ἐπὶ μειράκιον ὢν δέπω γενειῶν· ἀποδόντος
δὲ τοῦ μέρους αὐτῷ τῶν χρημάτων, ὁ μὲν εἰδὼς τὸν ἀδελ-
φὸν, ἀλλ' εἰς μέσον ἅπαντα καταθεὶς, ἐνέμετο· καὶ
πολλὰ μὲν τοῦ νέμεσιν ἀγνωμονούμενος, οὐκ ἠκα-

A. 10. ἀγνωμονούμενος] Forte, ἀγνωμονέμενος.

rum e numero Charicles erant et Antiochus Opuntii: qui argenteo poculo in duas diſciſſo partes, itemque veſte, ita diſceſſerunt, ac ſi imprecatione aliqua tragica coacti fuiſſent

Hæreditatem acuto ferro berciſcere.

Sunt qui etiam jactanter aliis prædicent, ſe in diviſione verſutia, vehementia, et impoſtura uſi plus fratribus abſtuliſſe: cum eo ſe deberent jactare, ſi æquitate, gratia, et concedendo ſuperiores fuiſſent. Proinde dignum eſt memoria factum Athenodori: quod quidem omnes noſtrates commemorant. Habuit hic fratrem Xenonem natu majorem: qui in tutelæ adminiſtratione cum multa prodegiſſet, tandem ob raptum mulieris damnatus eſt in judicio, bonaque ipſius in fiſcum Cæſaris ſunt redacta. Erat tum adoleſcens Athenodorus, imberbis etiamnum: cui cum eſſet pars opum reddita, non neglexit fratrem, ſed omnibus in medium expoſitis, denuo cum eo partitus eſt: cumque inter dividendum multis a Xenone afficeretur injuriis,

νάχτησεν, οὐδὲ μετενόησεν, ἀλλὰ πρᾴως καὶ ἱλαρῶς
B ἠνέγκε τὴν ἀδελφῆς τιμὴν ἄνοιαν, πρεσβύτερον ὀφθεὶς τῇ Ἑλλάδι γενομένου.

ιβ'. Ὁ μὲν οὖν Σόλων ἀποφηνάμενος περὶ πολιτείας, ὡς ἰσότητος οὐ ποιεῖ, λίαν ἔδοξεν ὀχλικῶς, ἀριθμητικὴν καὶ δημοκρατικὴν ἐπεισάγειν ἀναλογίαν ἀντὶ τῆς χαλῆς γεωμετρικῆς· ὁ δὲ τὴν οἰκίαν πρεσβεύειν ἀδελφοῖς, μάλιστα μὲν, ὡς ὁ Πλάτων παραινεῖ τοῖς πολίταις, τὸ ἐμὸν ἐξαίρειν καὶ τὸ οὐκ ἐμὸν, εἰ δὲ μὴ, τιμὴν ἴσην ἀγαπᾶν καὶ τῆς ἴσης ἀνέχεσθαι, χαλεπὴν κρηπῖδα καὶ μόνιμον ὁμονοίας καὶ εἰρήνης καταβαλλόμενος ὑπόθεσιν· ἣν ἐπὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐνδείξεται· οἷον ὅτι καὶ τὸ
C τοῦ Πιττακοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Λυδῶν πυθανόμενον, εἰ χρήματά ἐστιν αὐτῷ, Διπλάσια, ἔφην, ἢ ἐκέλευσε, τοῦ ἀδελφοῦ πεντηκόντος. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον οὐ χρημάτων

C. 2. Διπλάσια, εἶπεν, ἢ ἐκέλευσε] Recepi et Latine reddidi correctionem Is. Casauboni ad Diog. Laert. I, 75: quam firmant Amiot. et Mez. Vulgo, —διπλάσια· εἶπεν, εἰ ἐκέλευσε—.

neque indignatus est neque mutavit factum, sed mansueto hilarique animo tulit fratris sui væcordiam, in tota Græcia nobilitatam.

XII. Solon quidem effatus de republica, *Ab æqualitate nullam proficisci seditionem*, visus fuit nimis gratificari vulgo, et arithmeticam proportionem, qua populo civitatis gubernatio traderetur, loco pulchræ istius geometricæ, introducere. Qui autem in re familiari fratres hortatur, maxime quidem ut, quod civibus præcipiebat Plato, Meum et tuum exterminent: si vero id fieri nequeat, saltem ut æqualitatem colant atque teneant: is egregium concordiæ et pacis fundamentum jaciens, identidem etiam illustribus hoc exemplis confirmet. Quale est Pittaci, qui a rege Lydorum interrogatus an pecunias possideret: respondit, *Altero tanto plures quam vellem, fratre quippe mortuo.* Sed quoniam non tantum in pecuniæ pos-

κλήσῃ καὶ μιᾷσῃ φ πλέονι πολέμιον καθίσαι) τὸ λοιπόν, ἀλλ' ἁπλῶς, ἢ φησιν ὁ Πλάτων ἡ μὲν ἀνωμαλία κίνησιν, ἡ δὲ ὁμαλότητα στάσιν ἐγγίνεσθαι καὶ μονήν, ὅτου πᾶσα μὲν ἀνισότης ὀλισθηρὰν ὁδὸν παρὸς διαφορὰν ἀδελφῶν· ἐν πᾶσι δὲ ἴσους γενέσθαι καὶ ὁμαλεῖς ἀδύνατον· τὰ μὲν γὰρ αἱ φύσεις εὐθὺς ἀνίσως νέμουσαι, τὰ δὲ ὕστερον αἱ τύχαι, φθόνους ἐμποιοῦσι καὶ ζηλοτυπίας, αἴσχιστα νοσήματα καὶ κήρεσι, οὐκ οἰκίαις μόνον, ἀλλὰ καὶ πόλεσιν ὀλεθρίους· δεῖ καὶ ταῦτα φυλάττεσθαι, καὶ θεραπεύειν ἂν ἐγγένηται. Τῷ μὲν οὖν ὑπερέχοντι προσήκοντος ἂν τις, πρῶτον μὲν οἷς δοκεῖ διαφέρειν, ταῦτα κοινὰ ποιεῖν τοῖς ἀδελφοῖς, συνεπισκοσμοῦντα τῇ δόξῃ καὶ συνεισποιοῦντα ταῖς φιλίαις· κἂν λέγειν δεινότερος ᾖ, χρῆσθαι παρέχοντα τὴν δύναμιν, ὡς ἐκείνῳ μηδὲν ἧττον οὖσαν· ἔπειτα μήτε ὄγκον ἐμφαίνειν τινὰ μήτε ὑπεροψίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποδύοντα καὶ συγκαθιέντα τῷ ἥττονι τὸ ὑπερο-

D. 2. δεῖ δὲ ταῦτα] Ita C. Moſc. 1. 2. Vulgo, δεῖ δὲ καὶ ταῦτα.

ſeſſione ac defectu, id quod minus eſt, inimicum exſtat ei quod habet amplius: ſed in univerſum, ut Plato ait, inæqualitatem motus, æqualitatem ſtatus ac permanſio ſequitur: fit ut omnis quidem inæqualitas cum periculo diſcordiarum inter fratres ſit conjuncta, et tamen iidem in omnibus pares eſſe non poſſint rebus: quædam enim ipſa ſtatim natura inæqualiter diſtribuens, alia fortuna vitæ inſequentis, invidiam ingenerant, et obtrectationem, turpiſſimos morbos, ac non familiarum modo, ſed et urbium peſtes; huic ſane etiam incommodo eſt quantum res patitur obviam eundum. Ergo ei qui fratres præſtat hoc conſuluerim, primum ut quibus rebus videtur excellere, eas communicet cum fratribus, amicitiiſque, quibus floret, eos implicans in ſuæ gloriæ partem adoptet: eloquentiæ, qua antecedit fratrem, utendam ei ſuam facultatem, tanquam cum fratre communem, præbeat. Deinde non faſtum aut ſuperbiam uſurpando, ſed demittendo ſe placide, præſtantiam

χλὼ ἀνεπίφθονον ποιεῖν, καὶ τῷ τὴ τύχης ἀνωμαλίαν ἐπανισῶν, ὡς ἄνυσόν ὄντι, τῇ μετριότητι τὸ φρονήματος.
E Ὁ μὲν οὖν Λεύκολλος οὐκ ἠξίωσε τὸν ἀδελφὸν πρεσβύτερος ὢν, ἀλλὰ τὸν αὐτοῦ παρεὶς χρόνον, τὸν ἐκείνου περιέμεινεν. Ὁ δὲ Πολυδεύκης, οὐδὲ θεὸς ἠθέλησε μονὸς, ἀλλὰ μᾶλλον ἡμίθεος σὺν τῷ ἀδελφῷ γενέσθαι, καὶ τὴ θνητῆς μερίδος μεταχεῖν ὅπῃ τῷ μεταδοῦναι τὴ ἀθανασίας ἐκείνῳ. Σοὶ δέ, φαίη τις ἂν, ὦ μακάριε, μηθὲν ἐλαττοῦντι τῶν πρεσόντων ἀγαθῶν, ἀπάρχῃ συνεξομοιοῦν καὶ συνεπικοσμεῖν τὸν ἀδελφὸν, ὥσπερ αὐτῆς ἀπολαύοντα τῆς περὶ σὲ δόξης
F καὶ ἀρετῆς, καὶ εὐτυχίας· ὥσπερ Πλάτων τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὰ κάλλιστα τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἤγαγε, ὀνομαστοὺς ἐποίησε, Γλαύκωνα μὲν καὶ Ἀδείμαντον εἰς τὴν πολιτείαν, Ἀντιφῶντα δὲ τὸν νεώτατον εἰς τὸν Παρμενίδην.

ιγ'. Ἐπὶ τοίνυν ὥσπερ ἐγγίνονται ταῖς φύσεσι καὶ ταῖς

Σ. 9. ὥσπερ αὐτῆς ἀπολαύοντα] Puto corrigendum αὐτῷ ἀπολαύοντι: ut ὥσπερ ex propinquo hic temere repetitum ſit.

ſuam invidiæ ſecuram reddat, ac fortunæ inæqualitatem compenſet quantum ejus fieri poteſt moderatione animi. Sic Lucullus noluit prior fratre minore natu magiſtratum gerere, ſed ſuo anno prætermiſſo, fratris annum præſtolatus eſt. Pollux ne deus quidem ſolus, ſed ſemideus una cum fratre eſſe voluit, ac in partem mortalitatis venire, ut immortalitate eum ſua impertiret. Tibi vero, dixerit aliquis, mi homo, licet nihil tuorum bonorum deminuenti æquare unaque exornare fratrem tuum, concedenti tanquam uſumfructum ei gloriæ virtutiſque tuæ, aut proſperitatis: ſicut Plato fratribus ſuis celebritatem nominis paravit, cum eos in pulcherrimos ſuorum librorum inſeruit, Glauconem et Adimantum in Rempublicam, Antiphontem natu minimum in Parmenidem.

XIII. Præterea ſicut ingeniis et fortunis fratrum inæqualitates inſunt, ita fieri ne-

τύχας τῶν ἀδελφῶν ἀνομότητας· ἔστιν οὐ πᾶσι τοῖς πάντως ὑπερέχειν τὸν ἕτερον, ἀδύνατόν ἐστι. Τὰ μὲν γὰρ σωματικὰ φασιν ἐκ μιᾶς ὕλης γεγονέναι, τὰς δ' ἀντιστάσεις ἔχοντα δυνάμεις· δυεῖν δὲ ἀδελφῶν ἐκ μιᾶς μη- 45
τρὸς καὶ πατρὸς ταὐτῶν γεγονότων, ὁ μὲν ἐφάνη τὸν μὲν, ὡς ἐκ τῆς Στοᾶς, σοφὸν ὁμοῦ, καλὸν, εὔχαριν, ἐλεύθε-ριον, ἔντιμον, πλούσιον, δεινὸν εἰπεῖν, πολυμαθῆ, φιλάν-θρωπον· τὸν δὲ ἕτερον, ἀμοιρεῖν, ἄχαριν, ἄτιμον, ἀνελεύ-θερον, ἄπορον, ἀσθενῆ τὸν λόγον, ἀμαθῆ, μισάνθρω-πον· ἀλλ' ἔνεστιν ἀμυδρότητος καὶ τῆς ἀδοξοτέρας καὶ ταπεινοτέρας μοίρᾳ τις χάριτος ἢ δυνάμεως, ἢ τοῦ τι καλὸν εὐφυΐας,

Ὡς δ' ἐχινόπουδας, τὰ δὴ τραχεῖαι ἴουσιν,
Φύοντ' ἐν μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.

Ταῦτα τοίνυν ὁ δοκῶν πλέον ἔχειν ἐν ἄλλοις, ἂν μὴ κο-λλᾷ μηδ' ὑποκρύπτῃ μηδὲ πάντων, ὥσπερ ἐν ἀγῶνι, τὸν B

A. 4. πολυμαθῆ] Sic Pol. Mez. Vulgo, φιλομαθῆ.
A. 11. φύοντα;] Ita diſtinximus cum D. et Xyl. Vulgo, ἵνα φύοντα. Vide p. 44. E.

quit ut alter in omnibus omnino rebus altero potiores ferat. Elementa quidem aiunt ex una eademque materia orta eſſe: cum diverſiſſimæ tamen eorum ſint facultates. Nemo autem unquam vidit duos fratres eodem patre ac eadem matre natos, quorum alter eſſet, veluti in Stoa informatus, ſimul ſapiens, pulcher, gratioſus, liberalis, honoratus, dives, facundus, diſciplinis honeſtis deditus, humanus: alter turpis, invenuſtus, ignobilis, illiberalis, pauper, infans, illiteratus, inhumanus: ſed ineſt etiam obſcurioribus et abjectioribus quædam tamen utcunque portio gratiæ, aut facultatis, aut ad præclarum aliquid aptitudinis a natura inſitæ:

Inter echinopodes velut, aſperum et inter Ononin
Naſcuntur paſſim mollia leucoia.

Ergo iſthæc, qui in aliis præſtare videtur ſi non deprimat neque occultet, neque tanquam in certamine omnem

ἀδελφὸν ἐξωθῇ τῆς πραγτείας, ἀλλ' ἀνθυπείκῃ, καὶ ἀποφαίνῃ πρὸς πολλὰ βελτίω καὶ χρησιμώτερον ἑκεῖνον, ὑφαιρῶν ἀεὶ τῷ φθόνῳ τὰς πρόφασιν, ὥσπερ ὕλην τῷ πυρὸς, ἀπιβέσῃ, μᾶλλον δὲ ὅλως οὐκ ἐάσῃ λαβεῖν γένεσιν οὐδὲ σύστασιν. Ὁ δὲ καὶ συνεργὸν, ἐν οἷς δεῖ κρείττων αὐτὸς εἶ), ποιήσωμος τὸν ἀδελφὸν ἀεὶ καὶ σύμβουλον, οἷον, ἐν δίκαις ῥητορικὸς ὢν, ἐν ἀρχαῖς πολιτευόμενος, ἐν πράξεσι φιλικῆς· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, μηδενὸς ἀξιολόγου καὶ τιμὴν φέροντος ἔργου πρίσορῶν ἀπολειπόμενον, ἀλλὰ τῆς καλῆς πάντων κοινωνὸν ἀποφαίνων, ἐν χρόμενος παρόντι, καὶ πρίμένων ἀπόντα, ἐν ὅλως συνεμφαίνων ὅτι πρακτικὸς μὲν ἐγὼ ἥδιον αὐτὸς, πρακτικὸς δὲ μᾶλλόν ἐστι δόξης καὶ δυνάμεως, ὑθὲν ἑαυτῷ πρόσμεμος, ἐκείνῳ μεγάλα πρόσθησι.

ιδ'. Τῷ μὲ οὖν ὑπερέχοντι τοιαῦτά τις ἂν πρόσνέσῃ· τῷ δὲ λειπομένῳ πάλιν ὑποθυμητέον, ὡς ἐγὼ εἷς

B. 9. φιλικῆς] C. φιλικός. Neutrum placet.

palmam præripere fratri laboret, ſed concedat ei, inque multis rebus eum quam ſe plus valere fateatur, identidem invidiam, occaſione, velut materia igni, ſubtracta exſtinguet, immo ne exſiſtere quidem et conflari invidiam finet. Qui autem his ipſis in rebus, quibus ſe anteire novit, fratris operam conſiliumque adſciſcit, ut rhetoricæ peritus in agenda cauſa, civilis rationis gnarus in republica gerenda aut actionibus ad amicitiam pertinentibus, denique, ut verbo dicam, qui nulla in re memorabili et honorem conciliante fratrem ſuum omittit, ſed omnium pulchrorum eum ſocium facit, præſenti utitur, abſentem expectat, planeque id ſignificat, ſe non minus illo ad agendum idoneum, gloria tamen et facultate concedenda vincere: is nihil ſibi adimens, fratri magna addit ornamenta.

XIV. Atque hæc præcepta ſunto præſtantiori. Rurſum qui inferior eſt, cogitet

οὐδὲ μόνος αὐτῷ πλουσιώτερος ἢ λογιώτερος ἢ λαμπρότερος εἰς δόξαν ὁ ἀδελφός ἐστιν, ἀλλὰ πολλάκις πολλῶν ἀπολείπεται καὶ μυριάκις μυρίων,

Εὐρυόδειά γ' ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός.

Εἴτε δὲ πᾶσι φθονεῖ φθονῶν, εἴτε μόνος αὐτὸν οὐ τοσούτοις εὐτυχοῦσιν ὁ φίλτατος ἀνιᾷ καὶ ὁ συγγενέστατος, ὑποβολιμαίῳ ἑτέρῳ κακοδαιμονίας οὐ λέλοιπεν. Ὥσπερ οὖν Μέτελλος ᾤετο δεῖν Ῥωμαίους τοῖς θεοῖς χάριν ἔχειν ὅτι Σκιπίων οὐ ἑτέρᾳ πόλει, τοιοῦτος ὤν, οὐκ ἐγεννήθη· ἕτως ἕκαστος εὐχέσθω, μάλιστα μὲν αὐτὸς εὐτυχίᾳ διαφέρειν, εἰ δὲ μή, τὸν ἀδελφὸν αὑτῷ τιμῶν ζηλωμάλλῳ ἔχειν ὑποχωρῶν καὶ δύναμιν. Οἱ δὲ πολλοὶ ὅτου περιφάσιν ἀτυχεῖς πρὸς τὸ κακόν, ὥστε φίλοις μὲν οὐδόξοις ἀγάλλεσθαι, καὶ μέγα φρονεῖν ἂν ξένους ἡγεμονικοὺς καὶ πλουσίους ἔχωσι, τὰς δὲ τοῦ ἀδελφῶν λαμπρότητας, αὐτοῦ ἀμαυρώσεις νομίζειν· καὶ πατέρων μὲν εὐτυχίαις ἐπαίρεσθαι, καὶ στρατηγίαις προπάππων λεγομέ-

non unum ac ſolum fratrem ipſo locupletiorem, aut doctiorem, aut gloria ſplendidiorem eſſe, ſed innumeris,

Telluris amplæ qui fruuntur frugibus.

Quod ſi aut omnibus invidens obambulat, aut de tam multis beatis ſolus eum urit is, qui, ut ſanguine proximus, eſſe debuit cariſſimus; certe hoc infelicior nemo quiſpiam alius poſſit dici. Proinde ſicut Metellus cenſebat debere Romanos diis gratias agere, quod Scipio, cum talis eſſet, non alia in urbe exſtitiſſet: ita unuſquiſque in votis habere hoc præcipue debet, ut ipſe aliis poſſit felicitate anteire; ſin vero, fratri id optare excellentiæ, quod ipſe expetebat. Invenias autem ita infelices in rebus pulchris æſtimandis quoſdam, ut cum ob amicos illuſtres gaudio efferantur, multumque ſibi tribuant quod hoſpitio virorum principum ac divitum utantur; ſplendore fratrum ſuis offici luminibus iidem opinentur: cumque ob parentum res bene geſtas, proavorumve præturas, unde ad ipſos nullus redit fructus, ſeſe jactent, propter fratrum hæ-

ναις, ὧν οὐδὲν ἀπελαύσαν οὐδὲ μετέχον, ἀδελφῶν δὲ καὶ κληρονομίαις καὶ ἀρχαῖς καὶ γάμοις ἐνδόξοις ἀθυμεῖν καὶ ταπεινοῦσθαι. Καίτοι μάλιστα μὲν ἔδει μηδὲ ἄλλῳ φθονεῖν, εἰ δὲ μή, τρέπειν ἔξω, καὶ τοὺς ἑτέρους ἐπιχετεύειν τὸ βάσκανον, ὥσπερ οἱ τὰς ῥάσσας ῥέφαζε τοῖς πολεμίοις προϊέντες.

Πολλοὶ μὲν γάρ μοι Τρῶες, κλητοί τ' ἐπίκουροι·

πολλοί δ' αὖ σοι Ἀχαιοὶ φθονεῖν πεφύκασι καὶ ζηλοτυπεῖν.

F ιε'. Ἀδελφῷ δὲ χρὴ μή, καθάπερ πλάστιγγα, ῥέπειν ὑπὸ τἀναντίον, ὑψουμένῳ, ταπεινούμενον αὐτόν, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀριθμῶν οἱ ἐλάττονες τοὺς μείζονας, πολλαπλασιάζοντες καὶ πολλαπλασιαζόμενοι, συναύξειν ἅμα καὶ συναύξεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς. Οὐδὲ γὰρ τῶν δακτύλων ἔλαττον ἔχει τὸ γεφύροντος ἢ ψάλλοντος ὁ μὴ δυνάμενος τοῦτο ποιεῖν μηδὲ πεφυκώς, ἀλλὰ συγκινοῦνται

F. 1. Ἀδελφῷ] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. quibuſcum conſentiunt A. C. Moſc. 2. Colleg. Nov. Vulgo, ἀδελφόν: quod Pol. Jannot. præbent; reliquis non repugnantibus.

F. 3. πολλαπλασιάζοντες καὶ πολλαπλασιαζόμενοι] Sic D. Vulgo, πολλαπλασιάζοντα καὶ πολλαπλασιαζόμενον.

reditates, magiſtratus, illuſtres nuptias, animo concidant, et ſint in mœſtitia. Atqui conveniebat omni prorſum vacare invidentia: aut ſi hoc fieri non poſſet, foras eam convertere, et in alios derivare, imitarique eos, qui ſeditionem e civitate in hoſtes transferunt.

Nam mihi ſunt multi Troës, ſociique vocati,
Inque vicem multi tibi ſunt de gente Pelaſga,

quibus invideas, cum quibus æmulationem exerceas.

XV. Non debent autem fratres lancium inſtar in trutina alter altero elato deprimi, humiliato extolli: ſed alter alterius bonis una augeri ac viciſſim ad creſcendum aliquid momenti adferre: quo pacto exigui numeri magnis ultro citroque multiplicando ſimul excreſcunt. Quippe etiam inter digitos is qui ſcribere aut pſallere neſcit, id ſciente non eſt deteriore conditione, ſed moventur una, et omnes

καὶ συνεργοῦσιν ἅπαντες ἀμοιρογήπους ἀλλήλοις, ὥσπερ ὀπί- 4
τηδες ἄνισοι γεγονότες, καὶ τὸ συλληπτικὸν ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὸν μέγιστον καὶ ῥωμαλεώτερον ἔχοντες. Οὕτω καὶ Κρατερὸς Ἀντιγόνου βασιλεύοντος ἀδελφὸς ὢν, καὶ Κασάνδρου Περίλαος, ὀπὶ τὸ στρατηγεῖν καὶ οἰκουρεῖν, ἔταττον αὐτούς· Ἀντίοχοι δὲ καὶ Σέλευκοι, καὶ πάλιν Γρυποὶ καὶ Κυζικηνοὶ, τὰ δεύτερα λέγειν ὑ μαθόντες ἀδελφοῖς, ἀλλὰ πορφύρας καὶ διαδήματος ὀρεγόμενοι, πολλῶν μὲν αὐτοὺς κακῶν καὶ ἀλλήλους, πολλῶν δὲ τὴν Ἀσίαν ἐνέπλησαν. Ἐπεὶ δὲ τοῖς φιλοτίμοις μάλιστα τῶν ἡδῶν ἐμφύονται φθόνοι καὶ ζυλοτυπίαι πρὸς τοὺς πλέον ἔχοντας 5
ἢ δόξῃ καὶ τιμῇ, χρησιμώτατόν ὀστι πρὸς τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς τὸ μὴ κτᾶσθαι μήτε τὰς τιμὰς, μήτε τὰς δυνάμεις, ἀπὸ τ αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερον ἀφ' ἑτέρου. Καὶ γὰρ τ θηρίων πόλεμός ὀστι πρὸς ἄλληλα τοῖς ἀπὸ τ αὐτῶν τρεφομένοις· καὶ τ ἀθλητῶν οἱ πρὸς ἓν ἄθλημα φέροντες, ἀνταγωνισταί· πύκται δὲ παγκρατιασταῖς φίλοι, καὶ δι-

quodammodo mutuas tradunt operas: tanquam dedita opera facti inæquales, itaque appoſiti, ut parvi majoribus adjumento eſſent. Sic Craterus Antigono fratre regnante, et Caſſandro Perilaus, ad munera legati obeunda, et adminiſtrationem rei familiaris ſeſe contulerunt. Contra Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyziceni, cum non didiciſſent ſecundo a fratribus eſſe loco, ſed purpuras ac diademata appeterent, ſeipſos invicem, ipſamque adeo Aſiam multis calamitatibus oppleverunt. Cæterum quandoquidem ambitioſis præſertim ingeniis invidia atque obtrectatio incidit adverſus honore aut gloria præſtantes, utiliſſimum hoc loco fratribus eſt, ne ab iiſdem rebus honores dignitateſque petant, ſed alii ab aliis. Nam feræ quoque inter ſe pugnant, quæ alimentum iiſdem ex rebus captant: et adverſarii invicem ſunt athletæ, qui eidem certamini ſtudent: cum interim pugiles pancratiaſtis, et ſtadium currentes luctato-

λιχοδρόμοι παλαισταῖς εὐμενεῖς εἰσὶ, καὶ συναγωνιῶσι καὶ συναγάλλονται ὑπὲρ ἀλλήλων. Διὸ καὶ τῶν Τυνδαριδῶν, τὼ μὲν ὁ Πολυδεύκης ὤικει, δρόμῳ δὲ ὁ Κάστωρ. Εὖ δὲ καὶ τὸν Τεῦκρον Ὅμηρος πεποίηκεν ἀπὸ τῆς τέχνης εὐδοκιμοῦντα, τῷ ἀδελφῷ συστρατεύοντος ἐν τοῖς ὁπλίταις,

— ὁ δέ μιν σάκεϊ κρύπτασκε φαεινῷ.

Καὶ τῶν πολιτευομένων οἱ σφαλησόμενοι τοῖς δημαγωγοῦσιν οὐ πάνυ φθονοῦσιν, οὐδέ γε τῶν ῥητόρων οἱ δικολόγοι τοῖς σοφιστεύουσιν, οὐδὲ τῶν ἰατρῶν οἱ περὶ δίαιταν τοῖς χειρουργοῖς, ἀλλὰ καὶ συμπαραλαμβάνουσι καὶ συνεπιμαρτυροῦσι. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς τέχνης ἢ δυνάμεως ζητεῖν ἔνδοξον εἶναι καὶ περίβλεπτον, οὐδὲν ἐν φαύλοις διαφέρει, τῷ μᾶς ἐρῶντας ἀμφοτέρους βέλεσθαι πλέον ἔχειν, καὶ μᾶλλον εὐδοκιμεῖν τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον. Οἱ μὲν οὖν καθ' ἑτέρας ὁδοὺς βαδίζοντες ἠθὲν ἀλλήλους ὠφελοῦσιν· οἱ δὲ βίοις χρώμενοι διαφόροις, τόν τε φθόνον ἐκτέμνουσι, καὶ συνεργοῦσιν ἀλλήλοις μᾶλλον, ὡς Δημοσθένης

ribus faveant, ſtudioque et opera adſint. Ita etiam Tyndaridarum alter Pollux pugillatione, Caſtor alter curſu vincebat. Recte etiam Homerus Teucrum fecit arte ſagittandi inclytum, Ajace fratre inter gravis armaturæ pedites principe,

Illum qui clypeo ſplendente ſubinde tegebat.

Sic et in republica prætores oratoribus popularibus raro invident, et de oratoriam artem tractantibus cauſidici ſophiſtis, et de medicis ii qui victus rationem præſcribunt chirurgis: ſed mutuo ſe adjuvant atque commendant. At gloriam velle et admirationem captare eadem ex arte aut facultate, inter pravos perinde eſt, ac ſi duo aliqui eandem amantes mulierem, uterque plus altero placere laboret. Sane qui diverſis incedunt itineribus, nihil ſibi mutuo proſunt: qui autem vitæ genera ſectantur diverſa, ii et invidiam declinant, et facilius alter alteri eſt adjumento: quales fuerunt Demoſthenes et Cha-

ὁ Χάρης, ὁ πάλιν Αἰσχίνης καὶ Εὔβουλος, καὶ Ὑπερίδης καὶ Λεωσθένης, οἱ μὲν, λέγοντες ὑπὲρ τοῦ δήμου καὶ γράφοντες, οἱ δὲ, στρατηγοῦντες καὶ πράττοντες. Ὅθεν ἀπωτάτω δεῖ ταῖς ὑπὲρ δυμίαις τρέπεσθαι καὶ ταῖς φιλοτιμίαις τοῦ ἀδελφῶν, τὰς ἀφθόνως δόξης καὶ δυνάμεως κοινωνεῖν μὴ πεφυκόσι, ὅπως εὐφραίνωσιν εὐημεροῦντες ἀλλήλους, ἀλλὰ μὴ λυπῶσι.

ις'. Παρὰ πάντα δὲ ζῶντα φυλακτέον ὄντι κηδεστῶν, καὶ οἰκείων, καὶ γυναικός ἐστιν ὅτε, τῇ φιλοδοξίᾳ συνεπιπ- Ε
θεμοῦσιν, λόγους πονηρούς. "Ὁ ἀδελφὸς ἄγει καὶ φέ-
"ρει πάντα, καὶ θαυμάζεται καὶ θεραπεύεται· σοὶ δὲ
"οὐδεὶς προσέσεισιν, οὐδὲ ἔχεις σεμνὸν οὐδέν." Ἔχω μὲν οὖν, φαίη τις εὖ φρονῶν, ἀδελφὸν εὐδοκιμοῦντα, καὶ μέτεστί μοι τῆς ἐκείνου δυνάμεως τὸ πλεῖστον. Ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης ἔλεγε, βούλεσθαι Δαρεῖον ἔχειν μᾶλλον φί-

D. 3. Αἰσχίνης—Λεωσθένης] Hiſtoriæ ratione corrigendum ac ſupplendum, Αἰσχίνης ὁ Φωκίων, ὁ Εὔβουλος ὁ Διοπείθης, ὁ Ὑπερίδης ὁ Λεωσθένης: auctore D. Ruhnkenio Hiſt. Crit. Or. Gr. p. 67.

E. 1. γυναικός] Ita D. Colleg. Nov. Vulgo, γυναικῶν.

res, rurſumque Æſchines et Eubulus, item Hyperides et Leoſthenes: cum alteri ad populum orarent et referrent, alteri exercitum ducerent ac res gererent. Itaque fratres, ubi citra invidiam communicare gloriam et potentiam nequeunt, quam longiſſime debent alter ab alterius ſtudiis et ambitione animum divertere: ut decore parto exhilarare mutuo, non moleſtia afficere poſſint.

XVI. Enimvero præter hæc omnia cavendum eſt ab affinium, domeſticorum, et uxoris adeo nonnunquam, pravis ſermonibus, qui nonnunquam ambitioni noſtræ ſtimulos adhibent. *Frater tuus*, aiunt, *omnia eſt, omnes eum admirantur et colunt: ad te nemo accedit, nullo es in honore.* Ego vero, dicat homo ſanæ mentis, fratrem habeo laude florentem, cujus ad me gloriæ maxima pars pertinet. Dixit quidem Socrates, *Malle ſe Darium habere amicum,*

λον, ἢ τὸ δαρεικόν· ἀδελφῷ δὲ νῦν ἔχοντι, καὶ πλούτου
F καὶ ἀρχῆς καὶ λογιότητος οὐκ ἔλαττον ἀγαθόν ἐστιν ἄρχων
ἀδελφός, ἢ πλουτῶν, ἢ λόγου δυνάμει πεφυκὼς εἰς
δόξαν. Ἀλλὰ ταύτας μὲν ὕστερον μᾶλλον τὰς ἀνωμαλίας
παρηγορητέον. Ἕτεραι δὲ εὐθὺς ἐγγίνονται διαφοραὶ
περὶ τὰς ἡλικίας ἀπαιδεύτοις ἀδελφοῖς. Ἐπιεικῶς γὰρ
οἵ τε πρεσβύτεροι τῶν νεωτέρων ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀεὶ καὶ
πεφύκασθαι, καὶ πλέον ἔχειν ἐν παντὶ δόξης καὶ δυνά-
μεως, βαρεῖς εἰσι καὶ ἀηδεῖς· οἵ τε νεώτεροι πάλιν,
ἀφυιάζοντες καὶ θερσυνόμενοι, καταφρονεῖν καὶ ὀλιγωρεῖν
ἀσκοῦσιν· ὑπὸ δὲ τούτων, οἱ μὲν, ὡς φθονούμενοι καὶ κολου-
487 ὁμενοι, φεύγουσι καὶ δυσχεραίνουσι τὰς νουθεσίας· οἱ δ' ἀεὶ
τῆς ὑπεροχῆς ὀλισθάνοντας τῷ ὑπείκειν αὔξη-
σιν, ὡς αὐτῶν καταλύσιν. Ὥσπερ οὖν ὅτι τὸ χάριτος
ἀξιοῦσι, μείζονα τοὺς λαμβάνοντας ἡγεῖσθαι, μικροτέραν
δὲ τοὺς διδόντας· οὕτως ἄν τις τὸν χρόνον παρεμπέσῃ τῷ
μὲν πρεσβυτέρῳ μὴ μέγα νομίζειν, τῷ δὲ νεωτέρῳ μὴ μι-

quam Daricum. Sed fratri recte ſentienti non minori bono cedit frater magiſtratum gerens, dives, aut facundia clarus, quam ſi hæc ipſi obtigiſſent. Atque hoc potiſſimum modo iſtæ inæqualitates debent excuſari. Verum ætatis ratione aliæ inter non recte inſtitutos fratres incidunt ſtatim diſcordiæ. Etenim natu majores junioribus dum volunt imperare ac præeſſe, omnique in re eos gloria et potentia anteire, moleſti ſunt et injucundi: contraque minores frænum averſando et ferociendo ad deſpectum et contemtum majorum ſe adſuefaciunt: hinc fit, ut et juniores fugiant, ægreque ferant admonitiones majorum, invideri ſibi, ſeque opprimi ab iis putantes: et natu majores excellentiam undiquaque affectantes, minorum incrementa timeant, tanquam ipſos dejectura. Enimvero ſicut in beneficio volunt gratiam ab hoc qui eam init minorem, ab eo in quem confertur majorem æſtimari: ita ſi quis præcipiat majori ut ne magnum aliquid putet eſſe ætatem, mi-

χρὴν, ὑπερφίας καὶ ἀμελείας καὶ τῦ καταφρονεῖσθαι καὶ καταφρονεῖν ἀμφοτέρους ἀπαλλάξειεν. Ἐπεὶ δὲ τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὸ κήδεσθαι καὶ καθηγεῖσθαι καὶ νηθετεῖν προσῆκόν ἐστι, τῷ δὲ νεωτέρῳ τὸ τιμᾶν καὶ ζηλοῦν καὶ ἀκολουθεῖν, ἡ μὲν ἐκείνε κηδεμονία τὸ ἑταιρικὸν μᾶλλον ἢ τὸ πατρικὸν ἐχέτω, καὶ τὸ σεῖσον ἢ τὸ ὀπιτάτιον, καὶ τὸ χαῖρον ὀπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ κατευφημῶν, τῦ ψέγοντος ἂν ἁμάρτῃ καὶ κολούοντος, μὴ μόνον προθυμότερον, ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπότερον· τῷ δὲ τῦ νεωτέρυ ζήλῳ, τὸ μιμεῖσθαι ἑπέσθω, μὴ τὸ ἀμιλλώμενον. Θαυμάζοντος γὰρ ἡ μίμησις, ἡ δὲ ἄμιλλα φθονοῦντός ἐστι. Διὸ τὰς μὲν ὁμοιοῦσθαι βουλομένυς ἀγαπῶσι, τὰς δὲ ὑπερίστασθαι, πέζῃσι καὶ χαλεπῶσιν. Ἐν πολλαῖς δὲ τιμαῖς ἃς πρέπει τοῖς νέοις ὑποτίθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τὸ πειθαρχεῖν εὐδοκιμεῖ μάλιστα, καὶ κατεργάζεται μὴ αἰδῦς, εὔνοιαν ἰσχυρὰν, καὶ χάριν ἀνθυπεύσασαν. Ἢ καὶ Κάτων τὸν Καπίωνα πρεσβύτερον ὄντα θεραπεύων εὐθὺς ἐκ παίδων εὐπειθείᾳ καὶ πραότητι καὶ σιωπῇ,

nori ut ne parvum, utrumque deſpectu, neglectu, contemtuque alterius liberaverit. Et quoniam majori curam gerere, præire, caſtigare, convenit, minori honorare, imitari, ſequi: procuratio ſocialis magis eſto quam paterna, pluſque perſuadendo quam imperando agat, multoque et alacrior et humanior ſit in gratulatione et collaudatione rectę factorum, quam in culpandis plectendiſque delictis: et minoris æmulationi adeſto non concertatio, ſed imitatio. Hæc enim eſt admirantis, illa invidentis. Unde eſt, ut amentur, qui ſimiles fieri ſtudent: ægre tolerentur et reprimantur, qui æquari contendunt. Inter multa, quæ honoris gratia deferre minores natu majoribus debent, maxime laudatur obedientia: quæ cum reverentia validam gignit benevolentiam, gratiamque viciſſim obſequentem. Hac ratione Cato Capionem ætate priorem a puero demerens obedientia, manſuetudine, et ſilentio, tandem in virili ætate

τέλος ὕπως ἐπ' ἀνθράσιν ἐχφρώσατο καὶ τοσαύτης ἐέπλησεν αἰδοῦς τοὺς ἑαυτόν, ὡς μήτε τοξῆξαί τι, μήτε εἰπεῖν ἀγνοοῦντος ἐκείνου. Μνημονεύεται γοῦν ὅτι μαρτυρίας ποτὲ γραμματεῖον ὑπισφραγισαμένου τοῦ Καπίωνος, ὁ Κάτων ὕστερος ἐπελθὼν, οὐκ ἠθέλησεν ὑπισφραγίσασθαι· καὶ ὁ Καπίων ἀπαιτήσας τὸ γραμματεῖον ἀφεῖλε τὴν
D αὑτοῦ σφραγῖδα, πρὶν ἢ πυθέσθαι τί παθὼν ὁ ἀδελφὸς οὐκ ὑπίστευσεν ἀλλ' ὑπώπτευε τὴν μαρτυρίαν. Φαίνεται δὲ πολλὴ καὶ τοῖς Ἐπίκουρον ἡ αἰδὼς τῶν ἀδελφῶν, δι' εὔνοιαν αὐτοῦ καὶ κηδεμονίαν, εἴς τε τἆλλα, καὶ φιλοσοφίαν τὴν ἐκείνου συνευδοκιμοῦντων· καὶ γὰρ, εἰ δύμαρτον δόξης εὐθὺς οὐ παίδων ὑπεισμύοι καὶ λέγοντες, ὡς οὐδεὶς γέγονεν Ἐπικούρου σοφώτερος, ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν καὶ τοῦ λεχθέντος οὕτως, καὶ τῶν λεχθέντων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶ νεωτέρων φιλοσόφων Ἀπολλώνιος ὁ Περιπατητικὸς ἤλεγξε τὸν οἰόμενον δόξαν ἀκοι-

ita ſuum fecit, tantamque ſui in ejus animo excitavit reverentiam, ut ipſo ignorante nihil egerit Capio, nihil dixerit. Memoriæ mandatum eſt, cum tabellas teſtimonii quodam tempore obſignaſſet Capio, Catonem qui poſtea ſuperveniſſet, addere ſuum ſigillum noluiſſe: tum Capionem repetiiſſe tabellas, ſigillum abſtuliſſe ſuum, priuſquam intelligeret qua de cauſa frater non credidiſſet, et teſtimonium ſuſpectum habuiſſet. Conſpicua eſt etiam magna fratrum erga Epicurum reverentia, ipſius procuratione et benevolentia parta, cum aliis in rebus, tum quod philoſophandi rationem ejus quaſi divino quodam perciti furore ſectati ſunt: nam tametſi opinionis errore decepti ſunt, ſtatim a teneris unguiculis pro certo hoc habentes et profitentes, *Neminem exſtitiſſe Epicuro ſapientiorem*; tamen dignum eſt mirari et eum qui ipſos ſic animavit, et ipſos ita affectos. Sed et de recentioribus philoſophis Apollonius Peripateticus refutavit eum, qui gloriam communicari poſſe nega-

νώμων εἶναι, Σωτίωνα νεώτερον ἀδελφὸν αὐτῷ ποιήσας ἔ
ενδοξότερον. Ἐμοὶ μὲν γὰρ ὅτι πολλῶν ἀξίων χάριτος
ὀφείλω τῆς τύχης γεγονότων, ἡ Τίμωνος εὔνοια τῷ ἀδελ-
φῷ πρὸς ἅπαντα τἄλλα γέγονε καὶ ἔστιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ
τῶν ὁπωσοῦν συντετυχηκότων ἡμῖν, ἥκιστα δὲ οἱ συνήθεις
ὑμεῖς.

ιζ. Ἕτερα τοίνυν ταῖς ἀδελφικαῖς καὶ συνεγγυς
ἡλικίαις τῶν ἀδελφῶν φυλακτέον ὀξὺ πάθη, μικρὰ μέν,
συνεχῆ δὲ καὶ πολλὰ, καὶ πονηρὸν ποιοῦντα τὸ λυπεῖν
καὶ παροξύνειν ἑαυτούς· ὅτι πᾶσι μελέτω, τελευτῶσαν
εἰς ἀνήκεστα μίσην καὶ κακοθυμίας. Ἀρξάμενοι γὰρ ὅτι
παιδιᾶς διαφέρεσθαι, περὶ τροφὰς ζώων καὶ ἀγῶνας, ἔ
οἷον ὀρτύγων ἢ ἀλεκτρυόνων, εἶτα παίδων ἐν παλαίστραις,
καὶ κυνῶν ἐν θήρᾳσι, καὶ ἵππων ἐν ἁμίλλαις, οὐκέτι
κρατεῖν ἐν τοῖς μείζοσιν, οὐδὲ καταπαύειν τὸ φιλόνεικον
δύνανται καὶ φιλότιμον. Ὥσπερ Ἑλλήνων οἱ κατ'
ἡμᾶς δυνατώτατοι, περὶ αὐλοὺς ὀρχηστῶν, εἶτα κιθαρῳ-

verat, cum Sotioni fratri ſuo natu minori decus honoremque conciliaſſet. Mihi quidem ipſi quum multa obtigerint, ob quæ Fortunæ gratias agere debeo, omnium inſtar eſſe Timonis fratris benevolentiam, nemo eorum ignorat, qui quovis modo mecum rem habuit, minime omnium vos familiares mei.

XVII. Sunt porro fratribus ætate propinquis etiam alia quædam cavenda, exigua quidem hæc, ſed continentia et crebra, pravumque invicem offendendi irritandique ſtudium ingenerantia, quod in immedicabile odium, extremamque abit malevolentiam. Orſi enim a contentionibus de rebus ludicris, puta de alendis animalibus, et eorum pugnis, ut coturnicum et gallorum, deinde certaminibus puerorum in palæſtra, canum in venatione, et equorum in circis, continere ſe in majoribus rebus poſtmodo, et cupiditatem contendendi ambitioſam reprimere non poſſunt. Ita Græcorum noſtra ætate potentiſſimi ſtudiis hiſtrionum, mox citharœdorum diverſis,

δῶν ἁμιλλάντες, ἐκ τούτου τὰς ἐν Αἰδήλῳ κολυμβήθρας καὶ παιδάδας καὶ ἀνδρῶνας ἀντιφιλοκάλλοντες ἀεὶ καὶ τοπομαχοῦντες, καὶ ἀποκόπτοντες ὀχετοὺς καὶ ἀπο-
488 τρέφοντες, ὥστε ἐξηγριώθησαν καὶ διεφθάρησαν, ὥστε πάντων ἀφαιρεθέντες ὑπὸ τοῦ τυράννου, καὶ φυγάδες καὶ πένητες, καὶ, ὀλίγου δεῖν λέγειν, ἕτεροι πρὸ τοῦ γενόμενοι, μόνῳ διέμειναν οἱ αὐτοὶ πρὸς μισεῖν ἀλλήλους. Ὅθεν ἐκ ἧκιστα δεῖ τοὺς μικρὰ καὶ τοιαῦτα προσδυσμενῆ τῇ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς φιλονεικίᾳ καὶ ζηλοτυπίᾳ διαμάχεσθαι, μελετῶντας ἀνθυπείκειν καὶ ἡττᾶσθαι, καὶ χαίρειν τῷ χαρίζεσθαι μᾶλλον αὐτοῖς, ἢ τῷ νικᾶν. Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ Καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν πρὸς Θήβας τὰς ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην, προσηγόρευσαν. Τί οὖν; ἐκὶ πολλὰς τὰ πράγ-
B ματα τοῖς ὀρθίως ἔχειν δοκοῦσι καὶ πράως, φέρει προφάσεις ἀντιλογιῶν καὶ διαφορῶν; Καὶ μάλα· ἀλλὰ

F. 7. Αἰδήλῳ] Sic D. Mex. Vulgo, Ἐδήλῳ.

in diſcordiam prolapſi, deinde de lavacris Ædepſiis, cœnaculis, et conclavibus altercantes identidem, atque de locis pugnantes, et aquæductus incidentes atque alio avertentes, ita ad extremum efferati ſunt atque perditi, ut omnibus bonis a tyranno ſpoliati, ac pauperes et exſules, adeoque tantum non alii quam fuerant ante facti, non niſi mutuo odio iidem manſerint. Ergo æmulationi et contentioni cum fratribus in rebus vilibus et primo occurrentibus ſe inſinuanti, non levi opera eſt reſiſtendum, meditandumque eſt ut concedere et vinci diſcamus, gaudeamuſque gratificando iis potius, quam ſuperando. Non enim Cadmeam victoriam priſci aliam, quam fratrum apud Thebas, ut turpiſſimam et peſſimam, appellaverunt. Quid? inquies: nonne etiam his qui placido et moderato ſunt animo, ipſæ res ſæpenumero anſam præbent diſſenſionis et contradicendi?

κρίνει φυλακτέον ὅπως τὰ πρόγματα μάχηται καθ' ἑαυτά, μηδὲν ἐκ φιλονεικίας μηδὲ ὀργῆς πάθος, οἷον ἄγκιστρον, προσθέντας, ἀλλ' ὥσπερ ὀπὶ ζυγῷ τῷ δικαίῳ τὸ ῥοπεῖον κοινῶς ἐπισκοποῦντας, καὶ τάχιστα ταῖς κρίσεσι καὶ ταῖς διαίταις τὴν ἀμφιλογίαν προδιδόντας, ἐπικαθῆραι, πρὶν σκῦσαν, ὥσπερ βαφὴν ἢ κηλῖδα, δυσοποιὸν γενέσθαι καὶ δυσέκπλυτον· εἶτα μιμεῖσθαι τοὺς Πυθαγορικούς, οὐ γένει μισθὸν προσποιοῦντες, ἀλλὰ κοινῷ λόγῳ μετέχοντες, C ἔνιοτε προσκρούειν εἰς λοιδορίας ὑπ' ὀργῆς, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον δῦναι, τὰς δεξιὰς ἐμβάλλοντες ἀλλήλοις καὶ ἀσπασάμενοι διελύοντο. Καθάπερ γὰρ ὀπὶ βουβῶνι πυρετῷ γενομένῳ, δεινὸν οὐθέν ἐστιν, ἂν δὲ παυσαμένου προσμένῃ, νόσος τίς ἐστι δοκεῖ καὶ βαθυτέραν ἔχειν ἀρχήν· ὅπως ἀδελφῶν ἢ μὴ τὸ πρᾶγμα παυομένη διαφορά, τοῦ πράγματός ἐστι, τῆς δ' ὀπιμενούσης προφάσεως ἴδιον τὸ πρᾶγμα μοχθηρόν τε καὶ ὕπουλον αἰτίαν ἔχον.

ιη'. Ἄξιον δὲ πυθέσθαι βαρβάρων ἀδελφῶν διά- D

Omnino quidem. Sed hic quoque curandum eſt ut contentio ſit cauſarum, neque ab ira aut contendendi ſtudio iis quidam veluti uncus inſeratur. Jus veluti pro bilance adhibendum eſt, et communi cura ejus momentum conſiderandum: ac controverſia judicio ſtatim arbitriſque permiſſa, ex animo eluenda prius eſt, quam nævum aliquem aut maculam inhærentem et expurgatu difficilem imprimat. Imitandique ſunt hoc loco Pythagorei, qui non generis, ſed doctrinæ duntaxat ſocietate juncti, ſi quando per iram ad maledicta prorupiſſent, ante Solis occubitum dextris mutuo datis et ſalutatione facta gratiam redintegraverunt. Nam ſicut buboni febris ſuperveniens nihil habet mali: bubone autem ſublato remanens, morbus videtur eſſe, et profundius habere principium: ſic diſcordia fratrum re confecta deſinens, ipſius eſt rei: poſt rem manentis tantum præſcriptio fuit res ipſa, alia prava et occulta cauſa.

XVIII. Operæ eſt pretium in præſentia diſceptationem

δικαίαν, ἐ περὶ γῆς μερίδος, οὐδ' ἐπ' ἀνδραπόδοις ἢ περβατοῖς γενομένην, ἀλλὰ περὶ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας. Δαρείου γὰρ ἀποθανόντος, οἱ μὲν ἡξίουν Ἀριαμένην βασιλεύειν, πρεσβύτατον ὄντα τῆς γενεᾶς, οἱ δὲ Ξέρξην, Ἀτόσσης τε μητρὸς ὄντα τῆς Κύρου θυγατρὸς, ἔκ τε Δαρείου βασιλεύοντος ἤδη γεγενημένον. Ἀριαμένης μὲν οὖν καταβαίνει ἐκ Μήδων, ἐ πολεμικῶς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δίκην ἰούσης. Ξέρξης δὲ παρὼν ἐπεμέλειτο ἅπερ ἐπὶ βασιλεῖ πρέποντα· ἐλθόντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ, εἰς τὸ διάδημα, ἐ καταβαλὼν τὴν πάραν ἣν φορῶσιν ὀρθὴν οἱ βασιλεύοντες, ἀπέστησεν αὐτὸν, καὶ ἀπασάμενος, καὶ δῶρα πέμπων, ἐκέλευσεν εἰπεῖν τοὺς κομίζοντας, Τούτοις σε νῦν τιμᾷ Ξέρξης, ὁ ἀδελφός· ἂν δὲ βασιλεὺς κρίσῃ ἐ ψήφῳ Περσῶν ἀναγορευθῇ, δίδωσί σοι δευτέρῳ μετ' ἑαυτὸν εἶναι. Καὶ ὁ Ἀριαμένης, Ἐγὼ δὲ, ἔφη, τὰ μὲν δῶρα δέχομαι, βασιλείαν δὲ τὴν Περσῶν ἐμαυτῷ νομίζω πρέπειν· τιμὴν δὲ τὴν μετ' ἐμὲ τοῖς ἀδελφοῖς φυλάξω, Ξέρξῃ δὲ πρώτῳ τῶν ἀδελφῶν. Ἐπεὶ δὲ ἡ κρίσις ἐγένετο, Πέρ-

audire barbarorum fratrum, non de particula eam agelli, aut mancipiis, vel pecore, ſed de regno Perſiæ. Mortuo Dario, alii regnum Ariameni, ut de filiis ejus natu maximo deferebant, alii Xerxi, qui ex Atoſſa filia Cyri, Dario jam regnum gerente, natus erat. Deſcendit itaque Ariamenes e Media, non bellico apparatu, ſed placide ad judicium. Xerxes, qui præſens ea agebat quæ erant regis, veniente fratre, depoſito diademate, et dejecta tiara quam erectam ferunt reges, occurrit fratri eumque ſalutavit, ac dona mittens, dicere eos qui portabant juſſit, *His te nunc honorat Xerxes frater tuus, qui ſi rex judicio et ſuffragio Perſarum declarabitur, proximum tibi a ſe locum tribuit.* Reſpondit Ariamenes, *Ego dona quidem accipio, regnum autem in Perſas mihi cenſeo deberi, honorem tamen fratribus meis minoribus ſervabo ſuum, et primo inter fratres Xerxi.* Inſtante porro judicii die, Perſæ communi ſententia Artabanum

σαι μὴν Ἀρτάβανον ἀδελφὸν ὄντα Δαρείου, δικαστὴν ἀπέφηναν, δέξαι αὐτοῖς· Ξέρξης δ' ἔφθιγεν ἐπ' ἐκείνου F
χριθῆναι τῷ πλήθει πεποιθώς. Ἄτοσσα δὲ ἡ μήτηρ ἐπέπληξεν αὐτῷ, Τί φεύγεις Ἀρτάβανον, ὦ παῖ, θεῖον ὄντα καὶ Περσῶν ἄριστον; τί δὲ ὅτως τὸ ἀγῶνα δέδοικας, ἐν ᾧ καλὰ κἀγαθὰ τὰ δευτερεῖα, Περσῶν βασιλέως ἀδελφὸν κληθῆναι; Πειθέντος οὖν Ξέρξου, καὶ γνομένων λόγων, Ἀρτάβανος μὲν ἀπεφήνατο Ξέρξῃ τὴν βασιλείαν προσήκειν· Ἀριαμένης δὲ εὐθὺς ἀναπηδήσας προσεκύνησε τὸν ἀδελφόν, καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς, εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισε τὸν βασίλειον. Ἐκ τούτου μέγιστος ἦν παρ' αὐτῷ, καὶ παρεῖχεν εὐνοιαν ἑαυτόν· ὥστε ἀριστεύσαντα ἐν τῇ πρὸς Σαλαμῖνα ναυμαχίᾳ, πεσεῖν ὑπὲρ τὸ ἐκείνου δόξης. Τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ ἀρχέτυπον ἐκκείσθω καλὸν 489
καὶ ἀμώμητον εὐμενείας καὶ μεγαλοφροσύνης. Ἀντιόχου δὲ τὴν μὲν φιλαρχίαν ψέξειεν ἄν τις, ὅτι δὲ οὐ παντάπασιν αὐτῇ τὸ φιλάδελφον ἐπηνίσθη, θαυμάσειεν. Ἐπολέμει γὰρ ὑπὲρ τῆς βασιλείας Σελεύκῳ

judicem deſignaverunt. Hic Xerxi, quod multitudini fideret, judicem recuſanti Atoſſa objurgans, *Quid fugis*, inquit, *Artabanum patruum et Perſarum optimum, fili? idque certamen metuis, in quo præclarum eſt, ſi vincare, fratrem regis Perſarum ſecundo te loco vocari?* Xerxe obtemperante, et cauſa cognita, Artabanus pronunciavit Xerxi regnum convenire. Ariamenes autem ſtatim proſiliens fratrem adoravit, dextraque apprehenſum in ſolium regium collocavit. Exinde primo apud eum loco habitus, benevolum ſe præbuit; ita quidem, ut pro gloria fratris navali apud Salaminam prœlio præclare pugnans ceciderit. Atque hoc tanquam purum et inculpabile exemplar benevolentiæ et magnanimitatis propoſitum eſto. Antiochi vero ut cupiditatem regnandi jure vituperaveris, ita amorem erga fratrem non plane ea obrutum mirari decet. Bellum Antiochus regni

νεώτερος ὢν ἀδελφὸς, καὶ τὴν μητέρα συλλαμβάνουσαν εἶχεν· ἀγωνιζόντος δὲ τοῦ πολέμου, μάχῃ ὁ Σέλευκος Γαλάταις συνάψας, καὶ ἡττηθεὶς, ἠδαμοῦ φανερὸς ἦν, ἀλλ' ἔδοξε τεθνάναι, πάσης ὁμοῦ τι τῆς στρατιᾶς ὑπὸ
B τῶν βαρβάρων κατακοπείσης. Πυθόμενος οὖν Ἀντίοχος, τὴν πορφύραν ἔθετο, καὶ φαιὸν ἱμάτιον ἔλαβε, καὶ τὰ βασίλεια κλείσας, ἐπένθει τὸν ἀδελφόν· ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἀκούσας ὅτι σώζεται καὶ δύναμιν αὖθις ἑτέραν ἀθροίζει, τοῖς τε θεοῖς ἔθυσε προσελθών, καὶ ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε ζῆν καὶ στεφανηφορεῖν ἐπήγγειλεν. Ἀθηναῖοι δὲ τὸν περὶ τῆς ἔριδος τῶν θεῶν μῦθον ἀτόπως πλάσαντες, ἐπανόρθωμα τῆς ἀτοπίας οὐ φαῦλον ἐπέμιξαν αὐτῷ· τὴν γὰρ δευτέραν ἱσταμένου τοῦ Βοηδρομιῶνος, ὡς ἐν ἐκείνῃ τῷ Ποσειδῶνι πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν γενομένης τῆς διαφορᾶς. Τί οὖν κωλύει καὶ ἡμᾶς ἐν διαφορᾷ
C ποτε πρὸς οἰκείους καὶ συγγενεῖς γενομένους, ἐν ἀμηχανίᾳ

A. 9. ἡμῶν τι] Sumſi ab A. Moſc. 1, 2. Vulgo τι deeſt.

cauſam faciebat Seleuco fratri, minor ipſe ætate, matre auxilium ferente. Vigente eo bello, pugna cum Galatis congreſſus Seleucus, et victus, nuſquam apparebat, credebaturque periiſſe, toto exercitu a barbaris occidione occiſo. Antiochus hoc nuncio allato, purpuram depoſuit, pullaque ſumta veſte, et clauſa regia fratrem luxit: paulo poſt audito eum vivere et alium exercitum colligere, progreſſus Diis ſacrificavit, urbibuſque ſibi ſubjectis imperavit ut ſacrificarent et ſerta gererent. Athenienſes, quanquam fabulam de Deorum contentione abſurde finxerunt, inſeruerunt tamen iſtius abſurditatis correctionem minime ineptam: ſecundam enim diem menſis Boëdromionis ſemper eximunt, quod ea die cum Minerva Neptuno fuerit contentio. Quid ergo obſtat, quo minus et nos aliquando cum domeſticis, cognatiſque altercati, iſtum diem oblivioni con-

τὴν ἡμέραν ἐκείνην πίπτειν, ἢ μίαν τοῦ ἀποφέρειν νομίζειν· ἀλλὰ μὴ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐν αἷς συνετράφημεν καὶ συνεδιώσαμεν ἡμερῶν, μίαν ὀπισθαγορεῖσθαι; Ἡ γὰρ μάτην καὶ παρὸς οὐδὲν ἡ φύσις ἡμῖν ἔδωκε παροξυντικὰ καὶ μετριοπαθείας ἔκγονον ἀνεξικακίαν ἢ μᾶλλον χρηστὸν τούτοις παρὸς συγγενεῖς καὶ οἰκείους. Οὐκ ἔστιν δὲ τῷ δίδυμα συγγνώμην ἁμαρτήσει, τὸ αὐτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν αὐτὸς ἁμαρτόντας, εὔνοιαν ἐμφαίνει καὶ φιλοστοργίαν. Ὅθεν ὀργιζομένων τε δεῖ μὴ ἀμελεῖν, καὶ παροξυνομένοις μὴ ἀντιτείνειν· ἀλλὰ τὴ φθάνειν πολ- D λάκις ἁμαρτόντας αὐτὸς τῇ παροξύνσει τὴν ὀργήν, ἀδικηθέντας τε πάλιν αὖ τῇ συγγνώμῃ τὴν παροξύνσιν. Ὁ μὲν οὖν Σωκρατικὸς Εὐκλείδης ἐν ταῖς ὁρμαῖς σφοδρότερός ἐστιν, ὅτι φωνὴν ἀκούσας ἀγνώμονα καὶ θηριώδη τοῦ ἀδελφοῦ, παρὸς αὐτὸν ἐκπόντος, Ἀπολοίμην ἐγώ μή σε τιμωρησάμενον, Ἐγὼ δέ, εἶπεν, εἰ μή σε πείσαιμι παύσασθαι τῆς ὀργῆς, καὶ φιλεῖν ἡμᾶς ὡς πρότερον ἐφίλεις.

D. 3. αὖ τῇ] Sic A. C. Moſc. 1. 2. Vulgo αὐτῇ.

ſecremus, ac pro atro cenſeamus, niſi ſi malumus multorum ac lætorum dierum, quibus una educati ſumus et viximus, memoriam abjicere? Nam aut fruſtra et nullius rei gratia nobis largita eſt natura manſuetudinem, et moderationis animi progeniem tolerantiam malorum: aut maxime his utendum eſt adverſus cognatos et familiares. Jam petere gratiam delicti non minorem demonſtrat benevolentiam atque amorem, quam eam facere peccanti. Ergo neque negligere debemus ira commotos, et deprecantibus nequaquam repugnare: ſed et ipſi, ubi quid offendimus, antevertere deprecatione iram: et ipſam, ubi nos ſumus læſi, deprecationem, danda venia. Celebris eſt in ſcholis fama Euclidis Socratici, quod audita iniqua et belluina voce fratris, qui diceret, *Peream, niſi te ulciſcar*, reſpondit: *Ego vero peream, niſi tibi perſuaſero, ut poſita ira nos ames ſicut*

Τὸ δὲ Εὐμένους τοῦ βασιλέως ἔργον, οὐ λόγος, ὑπὸ θεοῦ
E λιὼ πραότητος ἀδεμίαν ἀπολέλοιπε. Περσεὺς γὰρ
ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἐχθρὸς ὢν αὐτῷ, παρε-
σκεύασε τοὺς ἀποκτενοῦντας· οἱ δὲ περὶ Δελφοὺς ἐνήδρευ-
ον, ἀρθέντι βαδίζοντα πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ θαλάσσης·
γενόμενοι δὲ ὄπισθεν αὐτοῦ, λίθους μεγάλους ἐμβάλλουσιν
εἰς τε τὸν κεφαλὸν καὶ τὸν τράχηλον, ὑφ' ὧν σκοτω-
θεὶς καὶ πεσών, ἔδοξε τεθνάναι· καὶ περιῆλθε φήμη πα-
ραχρῆμα, καὶ φίλοι τινὲς ἀφίκοντο καὶ θεράποντες εἰς Πέρ-
γαμον, αὐτάγγελοι τοῦ πάθους ἥκειν δοκοῦντες. Ἄτταλος
F οὖν ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν, ἀνὴρ ἐπιεικὴς καὶ
περὶ τὸν Εὐμένη πάντων ἄριστος, οὐ μόνον βασιλεὺς
ἀνηγορεύθη ἀφ' ἁρπασάμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ
ἀδελφοῦ Στρατονίκην ἔγημε καὶ συνῆλθεν. Ἐπεὶ δὲ
ἀπηγγέλη ζῶν ὁ Εὐμένης, καὶ πρεσβεύει, θεὶς τὸ ἀφά-
δημα, καὶ λαβὼν, ὥσπερ εἰώθει, τὰ δορύφορα, μετὰ τῶν
ἄλλων ἀπήντησεν αὐτῷ δορυφόρων. Ὁ δὲ καὶκεῖνον εὐμε-

olim. At regis Eumenis non dictum, ſed factum, tale eſt quo nullum inveniri poſſit magis manſuetum. Huic Eumeni Perſeus Macedoniæ rex inimicus, ſubmiſerat qui interficerent: hi cum ſentirent a mari terra proficiſcentem Eumenem ad oraculum, ex inſidiis retro hominem adorti, ingentes lapides in caput et collum conjecerunt, ita ut vertigine circumactus corrueret, mortuuſque putaretur: atque fama hæc late ſparſa fuit, ita ut amici quidam et famuli Pergamum venientes, nuncium rei abs ſe viſæ adferre crederentur. Proinde Attalus fratrum Eumenis natu maximus, moderatus homo, et qui erga fratrem ſe geſſiſſet optime, non modo rex creatus, et diademate ornatus fuit: ſed et uxorem fratris Stratonicam duxit, cumque ea concubuit. Sed poſtquam narratum eſt vivere Eumenem, et adventare, poſito Attalus diademate, ſumto haſtili pro more ei obviam cum reliquis ivit ſtipatoribus. Quem Eu-

νῶς ἐδεξιώσατο, καὶ τὴν βασίλισσαν ἠσπάσατο μετὰ τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης· καὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον ἐπιβιώσας, ἀμέμπτως καὶ ἀνυπόπτως ἀπέθανε, τῷ Ἀτάλῳ τήν τε βασιλείαν καὶ τὴν γυναῖκα παρεγγυήσας. Τί οὖν ἐκεῖνος; ἀποθανόντος αὐτοῦ, παιδίον θῆλυ ἐν οἷς τῆς γυναικὸς ἀνελέσθαι ἠθέλησε, τεκούσης πολλάκις· ἀλλὰ 490
τὸν ἐκείνου παῖδα θρέψας καὶ ἀνδρώσας, ἔτι ζῶν ἐπέθηκε τὸ διάδημα, καὶ βασιλέα προσηγόρευσεν. Ἀλλὰ Καμβύσης ἐξ ὀνύπνιον φοβηθεὶς ὡς βασιλεύσοντα τῆς Ἀσίας τὸν ἀδελφὸν, ὑπόνοιαν ἀποδείξιν, οὐδὲ ἔλεγχον ἀναμείνας, ἀπέκτεινεν. Ὅθεν ἐξέπεσε τῆς Κύρου διαδοχῆς ἡ ἀρχὴ, τελευτήσαντος αὐτοῦ, καὶ τὸ Δαρείου γένος ἐβασίλευσεν, ἀνδρὸς οὐ μόνον ἀδελφοῖς ἀλλὰ καὶ φίλοις ἐπιστομίζειν κοινωνεῖν πραγμάτων καὶ δυνάμεως.

ιθ'. Ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς καὶ φυλάττειν, τὸ τοῖς φίλοις Β
αὐτοὺς ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα· φεύγειν δὲ

menes et amice amplexus eſt, et reginam honorifice ac ſplendide ſalutavit: cumque non exiguum temporis ſupervixiſſet, abſque ulla reprehenſione aut ſuſpicione extremum vitæ diem morte confecit, Attalo et regnum et uxorem ſuam cum legaſſet. Quid autem Attalus? multis ex uxore ſibi natis liberis, nullum ſuſtulit: ſed Eumenis filium educavit, eique virilem ætatem adepto, vivus diadema impoſuit, regiſque nomen detulit. At Cambyſes ſomnio territus, fratrem ſuum, quem regem Aſiæ futurum erat imaginatus, nulla interpoſita quæſtione, nulla demonſtratione, interfecit. Quo factum eſt ut, ipſo mortuo, regnum a ſtirpe Cyri in Darium tranſferretur ejuſque poſteritatem, qui non fratres modo, ſed amicos etiam admittere in ſocietatem rerum et potentiæ noverat.

XIX. Præterea memoria eſt hoc etiam tenendum in fraternis diſſidiis, ut tunc maxime amicos fratris accedas, in-

τὰς ἐχθρὰς, ἢ μὴ προσδέχεσθαι· μιμούμενον αὐτὸ γρῦ τῶν Κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ὀπτόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσαντο· ἢ τοῦτο λῦ ὁ χαλκέμβυος ὑπ' αὐτῶν συγκριτισμός. Ἔνιοι γὰρ ὥσπερ ὕδωρ τοῖς χαλῶσι καὶ διῳδαμβύοις ὑποῤῥέοντες, ἀναπεφύσουσιν οἰκειότητας, καὶ φιλίας, μισοῦντες μὲν ἀμφοτέρους, ὀπτηδέμβυοι δὲ τῷ μᾶλλον ὑπ' ἀσθενείας ἐνδιδόντι. Τῷ μὲν γὰρ ἐρῶντι συνερῶσιν οἱ νεαροὶ καὶ ἄκακοι τῶν φίλων· τῷ δὲ ὀργιζομέ-
C νῳ καὶ διαφερομβύῳ πρὸς ἀδελφὸν, οἱ κακοηθέστατοι τῶν ἐχθρῶν συναγανακτεῖν καὶ συνοργίζεσθαι δοκοῦσι. Καθάπερ οὖν ἡ Αἰσώπειος ἀλεκτορὶς πρὸς τὴν ἀλωπεκα, ὡς δὴ κατ' εὔνοιαν αὐτῆς νοσούσης ὅπως ἔχει σκοπανομβύλλη, Καλῶς, εἶπεν, ἂν σὺ ἀποθνῄσκῃς· οὕτω πρὸς τοιοῦτον ἄνθρωπον, ἐμβάλλοντα λόγον ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς, καὶ σκυθανόμβυον καὶ ὑποῤῥήγνυται τῶν ἀποῤῥήτων

C. 3. τὸν ἀλωπ.] Sic D. C. item Sentent. Maxim. et Anton. edit. Wechel. Stobæi. p. 259. Vulgo, τὸν ἀλωπ.

imicoſque vites, neque admittas: eaque ſaltem in re par eſt imitari Cretenſes, qui crebris ſeditionibus belliſque civilibus exagitati, extrinſecus adventantibus hoſtibus pacem ac ſocietatem coiverunt. Is enim erat, quem ipſi appellabant Syncretiſmum. Nam ſunt, qui aquæ inſtar rebus luxatis et hiantibus affluentes, familiaritates et amicitias evertant, utriſque inimici, et ei inſidiantes, quem ob imbecillitatem vident magis expoſitum injuriæ. Quippe amantem adjuvant recentes et ſimpliciores amici: irato autem et cum fratre diffidenti apparet maligniſſimos inimicorum ſe indignationis iræque ſocios præbere. Quare ſicut gallina illa apud Æſopum feli percontanti ficta benevolentia ex ægrotante ipſa, *Quomodo valeret*, reſpondit, *Bene, ſi tu diſcedas:* ita tali homini ſermonem injicienti de diſcordia, et arcana eruere molienti quædam, dicendum eſt, *Nihil*

ἕνια, χρὴ λέγειν, Ἀλλ' ἔμοιγε πρᾶγμα πρὸς τὸν ἀδελφὸν οὐδέν ἐστιν, ἂν μήτε ἐγὼ τοῖς ἀμβάλλουσι προσέχω, μήτε ἐκεῖνος. Νυνὶ δὲ οὐκ οἶδα ὅπως ὀφθαλμιῶντες μὴ οἰώμεθα δεῖν ἀποστρέφειν ὅπου τὰ μὴ ποιοῦντα πληγὴν μηδὲ ἀντιτυπίαν χρώματα καὶ σώματα τὸ ὄμμα, ὅταν δὲ μέμψεσι καὶ ὀργαῖς καὶ ὑπονοίαις πρὸς ἀδελφὸν γενόμενοι, χαίρομεν καὶ προσαναχρωννύμεθα τοῖς ἐκταράττουσιν, ὅτε κωλῦσαι εἶχε τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ δυσμενεῖς ἀποδιδράσκειν, καὶ λανθάνειν, συνεῖναι δὲ καὶ συνδιημερεύειν μάλιστα κηδεσταῖς ἐκείνων καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις, καὶ πρὸς γυναῖκας αὐτῶν εἰσιόντας, αἰτιᾶσθαι καὶ παῤῥησιάζεσθαι. Καίτοι λίθον ἔφασι χρῆναι μέσον ἀδελφοὺς λαμβάνειν ὁδὸν βαδίζοντας, ἀχθηδὼν δὲ καὶ κυνὸς διεκδραμόντος, καὶ πολλὰ τοιαῦτα δεδίασιν, ὧν ὁμόνοιαν οὐδὲν ἀδελφῶν διέστησεν· ἀνθρώπους δὲ κυνικοὺς καὶ διαβόλους ἐν μέσῳ λαμβάνοντες αὐτοῖς, καὶ προσπαίοντες, ἐπισυνορῶσι.

κ'. Διὸ, τοῦ λόγου τὸ συνεχὲς ὑπαγορεύοντος, εὖ

mihi cum fratre eſt litis, ſi uterque noſtrum calumniatoribus aures non præbeamus. Nunc neſcio qui fit, ut oculis vitio aliquo laborantibus arbitremur viſum avertendum eſſe a coloribus et corporibus radium recellentibus: tamen ira, reprehenſione, aut ſuſpicione adverſus fratrem obortа, iis gaudeamus ac nos implicemus, qui magis nos exagitant: quo quidem tempore oportebat nos, evitatis inimicis, maxime cum affinibus et familiaribus amiciſque eorum verſari, et ad uxores eorum intrare, ac libero ore conqueri. Atqui fratres, aiunt, una ambulantes non debere lapidem in medio admittere: quin et canem per medios diſcurrere ominis ſiniſtri habetur: ac multa talia metuunt, quorum tamen nihil fraternam diſcindit concordiam: cæcutiunt interim, homines caninos et calumniatores in medium adhibentes, et in vitium ab his compulſi.

XX. Proinde (ipſa diſputatione id quod continuo ſubſe-

μὴν εἶπε Θεόφραστος, ὡς εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστί, μάλιστα δεῖ κοινὰς τῶν φίλων εἶναι τὰς φιλίας· οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις ἀδελφοῖς τοῦτο προσήκοι φέρειν. Αἱ γὰρ ἰδίαι καὶ χωρὶς ὁμιλίαι καὶ συνήθειαι πρὸς ἀλλήλους διαστρέφουσι καὶ ἀπάγουσιν ἀπ' ἀλλήλων· τῷ γὰρ φιλεῖν ἑτέρους, εὐθὺς ἕπεται τὸ χαίρειν ἑτέροις, καὶ ζηλοῦν ἑτέρους, καὶ ἄγεσθαι ὑφ'
F ἑτέρων. Ἡδοποιοῦσι γὰρ αἱ φιλίαι, καὶ μεῖζον οὐδέν ἐστι διαφορᾶς ἠθῶν σημεῖον, ἢ φίλων αἱρέσεις διαφερόντων. Ὅθεν οὔτε τὸ συνεσθίειν ἀδελφῷ καὶ συμπίνειν, οὔτε τὸ συμπαίζειν καὶ συνδιημερεύειν, οὕτως συνεκτικόν ἐστιν ὁμονοίας, ὡς τὸ συμφιλεῖν καὶ συνεχθεραίνειν, ἤθεσθαί τε τοῖς αὐτοῖς συνόντα, καὶ πάλιν βδελύττεσθαι καὶ φεύγειν. Οὐδὲ γὰρ διαβολὰς αἱ κοιναὶ φιλίαι φέρουσιν, οὐδὲ συγκρούσεις· ἀλλὰ κἂν γένηταί τις ὀργὴ καὶ μέμψις, ἐκλύεται μὲν ἀφ' μέσου τῶν φίλων, ἐκδεχομένων καὶ ἀφαιρεδαννύντων, ἄντερ ἀμφοτέρους οἰκείως ἔχωσι, καὶ πρὸς ἀμ-
191 φοτέρους ὁμοῦ τῇ εὐνοίᾳ συννεύωσιν. Ὡς γὰρ ὁ κωμῳδιο-

quitur ſuggerente) quod recte dixit Theophraſtus, *Si omnia amicorum ſint communia, maxime debere amicorum communes eſſe amicos:* id non ultimo loco fratribus eſt præcipiendum. Dum enim ſeorſim ac pro ſe alii cum aliis conſuetudinem vitæ ſocietatemque colunt, ipſi invicem divelluntur: quia dum amant diverſos, ſequitur ut gaudeant etiam diverſis, diverſos æmulentur, a diverſis ducantur. Etenim amicitiis mores finguntur: et nullum eſt diverſitatis ingeniorum certius argumentum, quam ubi amici diverſi deliguntur. Ergo cibi, potus, ludorum, contubernii ſocietas non perinde continet fratrum concordiam, atque eorundem hominum amor et odium, ut eorundem conſuetudinem et gratam habeant, et eorundem fugiant atque abominentur. Neque vero communes amicitiæ admittunt calumnias, aut offenſiones: ſed etiam ſi quid iræ aut objurgationis inciderit, eluunt id in medio interpoſiti amici, atque exceptum diſſipant: ſiquidem ambobus ex æquo faveant. Nam quomo-

.ους ῥαγέντα τὸν χαλκὸν συναρμόττει καὶ συγκεράννυσι, τῷ φαύειν ἑκατέρου πέρατος οἰκείως ὁμοπαθὴς γενόμενος, οὕτως δεῖ τὸν φίλον εὐάρμοστον ὄντα καὶ κοινὸν ἀμφοτέροις τοῖς ἀδελφοῖς προσκαταπυκνοῦν τὴν εὔνοιαν· οἱ δὲ ἄνισοι καὶ ἄμικτοι, καθάπερ ἐν ἁρμονίαις μουσικῷ φθόγγοι, διαζεύξιν ἢ συναφὴν ποιοῦσιν. Ἔστιν οὖν διαπορῆσαι πότερον ὀρθῶς ἢ τἀναντίον ὁ Ἡσίοδος εἶπε,

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον.

ὁ μὲν γὰρ εὐγνώμων καὶ κοινὸς, ὥσπερ εἴρηται, μᾶλλον ἐγκραθεὶς δὲ ἀμφοτέροις, σύνδεσμος ἔσται τῆς φιλαδελφίας. B
Ὁ δὲ Ἡσίοδος, ὡς ἔοικεν, ἐφοβήθη τὰς πολλὰς καὶ φαύλους διὰ τὸ δύσκηλον καὶ φίλαυτον. Ὁ δὴ καλῶς ἔχει φυλαττομένους, κἂν εὔνοιαν ἴσην φίλῳ νέμηταί τις, ἀεὶ τὰ πρωτεῖα τῷ ἀδελφῷ φυλάττειν ἐν ἀρχαῖς καὶ πολιτείαις, ἔν τε κλήσεσι καὶ γνωρίσεσιν ἡγεμόνων, καὶ ὅσα

A. 5. τὴν εὔνοιαν] Sic omnes libri. Stephaniana editio errore καὶ εὔνοιαν: hinc et tres Græco-Latinæ.
B. 4. νέμηται] D. νέμῃ· quod malim.

do ſtanno æs ruptum committitur atque ferruminatur, utramque tangente extremitatem, et ad naturam utriuſque contemperato: ſic amicum decet aptum et accommodatum eſſe utrique fratrum, ſuaque communitate eorum ſtipare benevolentiam mutuam: inæquales et non attemperati amici, inſtar inconcinnorum in modis muſicis ſonorum, non conjunctionem, ſed disjunctionem efficiunt. Idcirco dubitari poteſt, rectene an contra Heſiodus dixerit,

Æqualem fratri caveas feciſſe ſodalem.

Equidem æquo præditus animo amicus, et ambobus communis fratribus, vinculum quoddam eſt mutui inter eos amoris. Heſiodum vero apparet reſpexiſſe ad pleroſque, et quidem malos: a quibus ob ſiniſtrum ſui ipſorum amorem et proclivitatem ad rivalitatem fratribus metueret. Hoc mali ubi caveris, nihil impedit quin amicum eadem qua fratrem complectare benevolentia: dum modo huic primæ partes ſemper deferantur in magiſtratibus et republica gerendis, in invitationibus

τοῖς πολλοῖς ὑπῆρχεν καὶ πρὸς δόξαν ἦσαν, τὸ πρόσηκον ἀξίωμα τῇ φύσει καὶ γένεσις ἀποδιδόναι. Οὐ γὰρ ὅσον τῷ φίλῳ τὸ πλέον ἐν τούτοις σημεῖόν, ὡς ἀδελφῷ τοὐλαττον ἀρχεῖν γίνεται καὶ ἄδικον. Ἀλλὰ περὶ μὲν ἑτέρωθι τῆς γνώμης γέγραπται τὰ δοκοῦντα ἐμοὶ πλείονα. Τὸ δὲ Μενάνδρειον ὀρθῶς ἔχον, ὡς

c Οὐδεὶς ἀγαπῶν αὐτὸς ἀμελεῖσθ' ἑκών,

προμιμνήσκει καὶ διδάσκει τοὺς ἀδελφῶν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ μὴ τῇ φύσει πιστεύοντας ὀλιγωρεῖν. Καὶ γὰρ ἵππος τῇ φύσει φιλάνθρωπον, καὶ κύων φιλοδέσποτον, ἀλλὰ μὴ τυγχάνοντα θεραπείας μισθ' ἐπιμελείας, ἀπόφορα γίνεται καὶ ἀλλότρια· καὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς συγγενέστατόν ἐστιν, ἀμελούμενον δὲ καὶ παροράμενον ὑπ' αὐτῆς, οὐκ ἐθέλει συνεργεῖν, ἀλλὰ λυμαίνεται καὶ προλείπει τὰς πράξεις.

d καὶ. Ἐπιμέλεια δὲ καλὴ μὲν αὐτοῖς τοῖς ἀδελφοῖς,

C. 2. Οὐδεὶς ἀγαπῶν] Interponitur γὰρ: ſupra p. 95. D.

ad convivia, in contrahenda cum principibus viris notitia: denique ſi quæ in vulgus videntur ad gloriam dignitatemque conducere, et illuſtrare, in iis ætati convenientem honorem concedas. Neque enim adeo amicum hac in parte iſta prærogativa ornat, quam de exiſtimatione fratris poſthabiti ignominia detrahit. Sed de hac quidem ſententia alibi perſcripſi quid ſentirem. Tamen illud Menandri verum eſt,

Nemo ſui contemtum æquo animo ferat amans,

quæ vox monet ut curam fratrum geramus, neque naturæ fiducia eos negligamus. Nam et equus natura hominum, et canis domini amans animal eſt: ſed niſi probe curentur atque tractentur, infenſa fiunt et aliena: et corpus animæ cognatiſſimum, ſi ab ea non colatur, aut neglectim habeatur, adjuvare actiones ipſius recuſat, iiſque officit et deſerit.

XXI. Ratio autem curandi fratri cum erga ipſos fratres honeſta, tum honeſtior e-

ἔτι δὲ χαλκίων πενθερῶς ἢ γαμβρῶς τοῖς ἐκείνων, εὔνουν ἀεὶ παρέχειν εἰς ἅπαντα καὶ πρόθυμον ἑαυτόν· οἰκέτας τε φιλοδεσπότους ἀσπάζεσθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι· καὶ χάριν ἔχειν ἰατροῖς διαπεπύσασιν αὐτούς, καὶ φίλοις πιστοῖς, καὶ προθύμως συνδιενεγκοῦσιν ἀποδημίαν ἢ στρατείαν. Γυναῖκα δὲ ἀδελφῷ γαμετὴν, ὡς ἁπάντων ἱερῶν ἁγιώτατον, σεβόμενον, τιμᾶν μετὰ τὸν ἄνδρα καὶ εἰφημεῖν, ἀμελουμένην δὲ συναγανακτεῖν, χαλεπαίνουσαν δὲ συγγνώμην· ἂν δ' ἁμάρτῃ τι τῶν μετρίων, σωφρονίζειν καὶ συμπαροξύνειν τὸν ἄνδρα· κἂν αὖ τις E ἰδία γένηται διαφορὰ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, αἰτίαν παρ' ἐκείνην καὶ μέμψιν. Ἀγαμίαν δὲ ἀδελφῷ καὶ ἀπαιδίαν μάλιστα δυσφορεῖν, καὶ προκαλοῦντα καὶ λοιδορούμενον, συνελαύνειν παντὶ τρόπῳ εἰς γάμον, καὶ συνειρύειν νομίμοις κηδεύμασι· κτησαμένῳ δὲ παῖδας, ἐμφανέστερον χρῆναι τῇ τε πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ, καὶ τῇ πρὸς τὴν γυναῖκα τιμῇ. Τοῖς δὲ παισὶν εὐνουν μὲ ὥσπερ ἰδίοις,

tiam erga eorum ſoceros atque affines eſt, ut in omnibus rebus ſemper benevolum ſe alacremque præbeat, ſervos dominorum ſtudioſos ſalute comiterque demereatur, medicis gratias agat qui fratri ſanitatem reſtituerunt, itemque amicis fratris in peregrinatione aut militia ſociis quondam alacribus ac fidelibus. Uxorem porro fratris, ut omnium ſacrorum ſanctiſſimum, frater ſuſpiciat atque veneretur, itaque fratrem honoret eique gratuletur: neglectæ rationem habeat, irritatam demitiget: ſi mediocre aliquid peccavit, in placando et deprecando viro adſit: ſi quid cum fratre ſibi ſeorſim exſtiterit jurgii, apud eam hunc accuſet et litem componat. Maxime autem cœlibatum et orbitatem fratris ægre ferat frater, eumque hortando et exprobrando quovis modo ad matrimonium contrahendum adigat, legitimiſque includat nuptiis. Ubi is liberos fuerit nactus, evidentius porro ſua in eum benevolentia, et adverſum uxorem ejus reverentia utatur. Liberis ſe, tanquam ſuis, be-

ἧττον δὲ μᾶλλον εἰ) καὶ μειλίχιον· ὅπως ἁμαρτάνοντες,
F οἷα νέοι, μὴ δραπετεύωσι, μηδὲ καταλύωνται, διὰ φό-
βον πατρὸς ἢ μητρὸς, εἰς ὁμιλίας φαύλας καὶ ὀλιγώρους,
ἀλλ' ἐπιστροφὴν καὶ καταφυγὴν ἅμα νουθετοῦσαν εὐνοίᾳ
καὶ παρρησίᾳ ἔχωσιν. Οὕτω καὶ Πλάτων ἀδελφιδοῦν
ὄντα Σπεύσιππον οὐκ πυλλῆς ἀνέσεως καὶ ἀσχολίας
ἐπέτρεψεν, οὐδὲν ἥττε εἰπὼν ἀνιαρὸν οὔτε ποιήσας πρὸς
αὐτὸν, ἀλλὰ φεύγοντι τὰς γονεῖς ἐλέγχουσα, αὐτὸν ἀεὶ καὶ
492 λοιδορουμένους, ἐπιδιδοὺς ἑαυτὸν εὐμαθῆ καὶ ἀμείωτον, αἰδῶ
τε πολλὴν ἐνεργάσατο, καὶ ζῆλον ἑαυτῷ καὶ φιλοσοφίας·
καίτοι πολλοὶ τῶν φίλων ἐνεκάλουν ὡς μὴ νουθετοῦντι τὸ
μειράκιον· ὁ δὲ καὶ πάνυ νουθετεῖν ἔλεγε, τῷ βίῳ καὶ τῇ
ἀφῃτῇ τῆς πρὸς τὰ αἰσχρὰ τῶν καλῶν ἀφορμὰς παρ-
έχων κατανόησιν. Ἀλεύαν δὲ τὸν Θεσσαλὸν ὁ μὲν πα-
τὴρ ἀγέρωχον ὄντα καὶ ὑβριστὴν ἐκόλυε καὶ χαλεπὸς ἦν,
ὁ δὲ θεῖος ἀνελάμβανε καὶ περιῆγετο· πεμπόντων δὲ τῶν
Θεσσαλῶν φρικτὰς περὶ βασιλέως πρὸς τὸν θεὸν εἰς

nevolum, ſed benigniorem tamen et indulgentiorem exhibeat; ne pro ætate aliquid delinquentes, ob metum patris et matris profugiant, ac cum vitioſis et ſocordibus hominibus conſuecſcant: ſed habeant quo ſe convertentes caſtigentur, officiique admoneantur. Sic Plato ſororis ſuæ filium Speuſippum e magna negligentia et intemperantia revocavit, nulla voce, nullo facto ei moleſtus: nam fugienti parentes criminum eum convincentes et maledictis inceſſentes, placidum et iræ vacuum dans magnum homini pudorem, ſuique et philoſophiæ admirationem incuſſit: cumque a multis amicorum reprehenderetur, quod non caſtigaret adoleſcentem: *Ego vero*, inquit, *caſtigo, vitæ meæ ratione ipſi demonſtrans quod ſit honeſtorum et turpium diſcrimen.* Aleuam Theſſalum pater, ut ferocem hominem et injurioſum, deprimebat, eratque ei infenſus: patruus ad ſe recipiebat et amplectebatur. Mittentibus autem Theſſalis fabas ad oraculum Delphicum, quibus Deum de rege futuro

Δελφὺς, ἐνέβαλε κρύφα τῦ πατρὸς ὁ θεῖος, ὑπὲρ τῦ Αλεύα· καὶ ἡ Πυθίας τῦτον ἀνελούσης, ὅ τε πάτηρ ἀπέ- B φησιν ἐμβεβλημένην τὸν φρυκτὸν ὑπὲρ αὐτῦ, καὶ πᾶσιν ἐδόκει πλανή τις ἐν ταῖς καταγραφαῖς τῦ ὀνομάτων γενομένη· διὸ καὶ πέμψαντες αὖθις ἐπανήροντο τὸν θεόν· ἡ δὲ Πυθία, καθάπερ ἐκβεβαιμένη τιμὴ τῦ πρώτερον ἀναγορεύσιν, εἶπε,

Τὸν Πυρρόν τοι φημὶ, τὸν Ἀρχιδίκη τέκε παῖδα.

καὶ τῦτον τὸν τρόπον ὁ Ἀλεύας ὑπὸ τῦ θεῦ βασιλεὺς ἀφ' τὸν τῦ πατρὸς ἀδελφὸν ἀποδειχθείς, αὐτός τε πολὺ πάντων ἐπρώτευσε τῦ πρὸ αὐτῦ, καὶ τὸ ἔθνος εἰς δόξαν προήγαγε μεγάλην καὶ δύναμιν. Ἀλλὰ μὴν εὐ- προαξίαις τε καὶ τιμαῖς καὶ ἀρχαῖς παίδων ἀδελφῦ χαί- C ρουσα καὶ σεμνυνόμενον αὔξειν προσήκει καὶ συνεξορμᾶν πρὸς τὰ καλὰ, καὶ κατορθοῦντας ἀφειδῶς ἐπαινεῖν· αὐτῦ γὰρ υἱὸν ἐπαχθὲς ἴσως ἐγκωμιάζειν, ἀδελφῦ δὲ, σεμνὸν, καὶ οὐ φίλαυτον, ἀλλὰ φιλόκαλον καὶ θεῖαν ὡς ἀληθῶς.

consulebant, clam patre patruus his unam de Aleua quærentem inseruit. Cumque Pythias Aleuam regem designasset, et ipse pater professus est se nullam de hoc fabam misisse, et omnes existimaverunt errorem aliquem in nominum descriptione commissum esse. Itaque denuo missi sunt scitatum. Pythia autem veluti confirmans primam designationem, respondit,

Archedice peperit quem Rufum nomine dico.

Atque hoc modo Aleuas ab Apolline rex studio patrui creatus, cum ipse priores longo post se reliquit intervallo, tum gentem ad gloriam potentiamque magnam evexit. Enimvero fratris filios frater eorum recte factis, honoribus ac dignitatibus gaudendo gratulandoque debet augere, et impetus ad res honestas eorum promovere, ac largiter laudare ubi rem preclare gerunt. Suum enim filium laudare, odiosum videtur: fratris, pulchrum, neque oriundum ex sui ipsius sed honestatis amore, ac revera divinum. Nam

Δοκεῖ γάρ μοι ἡ τέκνωσις καλῶς ὑφηγεῖσθαι πρὸς εὔνοιαν ἀδελφῶν καὶ ἀγάπησιν. Δεῖ δὲ καὶ τὰ τοῦ κρειττόνων ζηλοῦν. Ἡρακλῆς τε γὰρ δυεῖν δέοντας ἑβδομήκοντα γεννήσας παῖδας, ὀλιγωρότατον αὐτοῦ τὸν ἀδελφιδοῦν ἠγάπη-
D σεν· ἀλλὰ καὶ νῦν πολλαχοῦ σύμβωμός ἐστιν Ἰόλαος αὐτῷ, καὶ συναγείρονται, ὡς φασί, Ἡρακλέους ὀνομάζοντες. Ἰφικλέους δὲ τοῦ ἀδελφοῦ πεσόντος ἐν τῇ πρὸς Λακεδαίμονα μάχῃ, πρόφυτος γενόμενος, πᾶσαν ἐξέλιπε Πελοπόννησον. Ἡ δὲ Λευκοθέα, τὸν ἀδελφῆς ἀποθανούσης, ἔθρεψε τὸ βρέφος καὶ συνεξεθείασεν· ὅθεν αἱ Ῥωμαίων γυναῖκες ἐν ταῖς τοῦ Λευκοθέας ἑορταῖς, ἣν Ματοῦταν ὀνομάζουσιν, οὐ τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, ἀλλὰ τοὺς τῶν ἀδελφῶν ἀναγκαλίζονται καὶ τιμῶσιν.

C. 6. Δοκεῖ] Recepi ex D. et Xyl. Vulgo ἐδόκει.
C. 6. τέκνωσιν ἀδελφῶν] τέκνωσιν ἀδελφιδῶν Anon. Amiot. Reisk. præferam vulgato.

ipsum nomen θεῖος, (notans et *divinum* et *patruum avunculumve*,) eam mihi vim habere videtur ut nos pulchre ducat ad nepotum benevolentiam et amorem. Quin et eos imitari decet, qui humana præstantiores natura fuerunt. Hercules, cum duodeseptuaginta filios genuisset, nullo eorum parcius amavit fratris filium: atque etiamnum multis in locis eadem cum Hercule ara colitur Iolaus, atque una ei vota nuncupantur, et *adstans* Herculis nominatur. Iphiclo autem fratre in pugna apud Lacedæmonem interfecto, Hercules ingenti dolore perculsus, totam deseruit Peloponnesum. Et Leucothea infantem defunctæ vita sororis educavit, secumque inter deos retulit. Hinc matronæ Romanæ in feriis Leucotheæ, quam Matutam nominant, non suos sed sororum filios in ulnas accipiunt, et honorem iis habent.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΓΟΝΑ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑΣ.

493

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΓΟΝΑ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

AMORE PROLIS.

α'. Ἔκκλητοι χρίσεις καὶ ξενικῶν δικαστηρίων ἀγωνίαι τοῖς Ἕλλησι τὸ πρῶτον ἀπιστίᾳ τῇ πρὸς
B ἀλλήλους ἐπενοήθησαν, ἀλλοτρίας δικαιοσύνης, ὥσπερ ἑτέρᾳ τινὸς τῶν ἀναγκαίων μὴ φυομένης παρ' αὐτοῖς, δεηθεῖσιν. Ἆρ' οὖν καὶ οἱ φιλόσοφοι τῶν πραγμάτων ἔνια, ἃ φ

A. 7. ἀγωγαὶ] Forte ἀγορᾶι, ut Xyl. vertit.

I. QUOD ad peregrinos judices Græci appellaverunt aliquando, et in alieno foro litigaverunt, id initio hinc excogitatum fuit, quod alii de aliorum juſtitia diffidentes, eam ut rem neceſſariam et apud ipſos non exſiſtentem aliunde petendam ſunt opinati. Nonne eodem modo philoſophi etiam de quæſtionibus quibuſdam propter

τοὺς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, ὅτι τῶν ἀλόγων φύσιν ζώων, ὥσπερ ἀλλοδαπὴν πόλιν, ἐκκαλοῦνται, καὶ τοῖς ἐκείνων πάθεσι καὶ ἤθεσιν, ὡς ἀνεντεύκτοις καὶ ἀδιαφόροις, ἐφιᾶσι τὴν κρίσιν; Ἢ καὶ τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης κακίας ἔγκλημα κοινόν ἐστι, τὸ περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ μεγίστων ἀμφισβητεῖν ἡμᾶς, ζητεῖν δὲ ἵπποις καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι, πῶς γαμοῦμεν αὐτοὶ καὶ γεννῶμεν καὶ τεκνοτροφοῦμεν, ὡς μηδὲν C ἐν ἑαυτοῖς δήλωμα τῆς φύσεως ὄν, τὰ τῶν θηρίων ἤθη καὶ πάθη περισαγορεῦσαι καὶ καταμαρτυρῆσαι τοῦ βίου ἡμῶν πολλὴν τῇ τῆς φύσιν ἐκδιαίτησιν καὶ περιβάσεσιν, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ καὶ περὶ τὰ πρῶτα συγχεομένων καὶ ταραττομένων. Ἄκρατον γὰρ ἐν ἐκείνοις ἡ φύσις καὶ ἀμιγὲς καὶ ἁπλοῦν φυλάττει τὸ ἴδιον· ἐν δὲ ἀνθρώποις ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς συνηθείας, ὃ τέλειον ὑπὸ τοῦ μυρεψῶν πέπονθε, πρὸς πολλὰ μιγνυμένη δόγματα καὶ κρίσεις

C. 2. τὰ τῶν θηρίων] Reisk. καὶ τὰ τῶν θηρίων. Recte.

C. 4. τῇ κατὰ φύσιν ἐκδιαίτησιν] Vulgo, τὴν κατὰ φύσιν ἐκδιαίτησιν. Prius sumsi ex C. et Jun. posterius ex Jun. T. V. B.

mutuas invicem dissensiones ad naturam brutorum animalium, tanquam civitatem alienam, provocaverunt, eorumque affectionibus et ingeniis, utpote integris et nullo alloquio, nullo dono corruptis, judicium permiserunt? Aut hoc quoque commune est humanæ vitiositatis crimen, quod de maximis et adprime necessariis rebus dissentientes, apud equos, canes, et aves quærimus, quomodo nobis matrimonia contrahenda, proles procreanda et educanda sit: ac quasi nihil in nostra natura sit proditum, brutorum mores et affectus appellamus: hocque adversus vitam nostram testimonii dicimus, multa in ea contra naturam agi atque usurpari, statim ab initio et primis in rebus confusione ac perturbatione insinuante. Nam in brutis quidem proprietates suas natura sinceras simplicesque conservat: inter homines ratio et consuetudo eas, sicut oleum solent seplasiarii, multis permiscens opinionibus et judiciis adsci-

ὀπιθέτως, ποικίλη γέγονε ἡ ἰδία, τὸ δὲ οἰκεῖον ὑ τετή-
D ρηκε. Καὶ μὴ θαυμάζωμεν εἰ τὰ ἄλογα ζῶα τ̃ λογι-
κῶν μᾶλλον ἕπεται τῇ φύσει· ἡ γὰ τὰ φυτὰ τ̃ ζώων,
οἷς ὅτε φαντασίαν ὅτε ὁρμὴν ἔδωκεν ἑτέρων ὄρεξιν τῇ κτ̃
φύσιν ἀποσαλεύουσαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν δεσμῷ συνειργμένα
μένει καὶ κεκράτηται, μίαν ἀεὶ πορείαν ἰὼ ἡ φύσις
ἄγει πορευόμενα. Τοῖς δὲ θηρίοις τὸ μὲν πεφύτευ-
ται τῦ λόγου καὶ πειθὼ καὶ φιλελεύθερον ἄγαν οὐκ
ἔστι, ἀλόγους δὲ ὁρμὰς καὶ ὀρέξεις ἔχοντα καὶ χρώμε-
να πλάναις καὶ περιδρομαῖς, πολλάκις οὐ μακρὰν,
ἀλλ' ὡς ἐπ' ἀγκύρας τῆς φύσεως σαλεύει, καθάπ̃
E ὁδὸν ὑφ' ἵππῳ καὶ χαλινῷ βαδίζοντα δέδιεν εὐθεῖαν.
Ὁ δὲ δεσπότης ὁ ἀνθρώπῳ καὶ αὐτοκράτης λόγ̃
ἄλλας ἄλλοτε παρεκβάσεις καὶ χαιροτομίας ἀνευρίσκων,

D. 3. ἰτίεων] Non placet. Malim οὔτε μὲν, vel ſimile.

D. 10. σαλεύει, καθάπερ ὁδὸν] Sic B. nec ita requirit aliud locus niſi ἡ ante καθάπερ. Vulgo, σαλεύει, καθάπερ ὧν ὁδὸν. Longius abit Xyl. qui e codice vetere ita edidit: σαλεύει. Καθάπερ οὖν ὄνον ὑφ' ἵππῳ καὶ χαλινῷ βαδίζοντα δείκνυσιν εὐθεῖαν ὁ δεσπότης ὁδὸν οὕτως ὁ ἀνθρώπῳ ὁ αὐτοκράτης λόγος ἄλλας ἄ—&c. Non auſus ſum recipere in Græca, nec in Latinis relinquere.

titiis, non patitur ſimplices manere, ſed multipliciter variat. Neque eſt quod miremur bruta magis quam ratione prædita ſequi naturam: nam in eo bruta etiam ſuperantur a plantis: hæ enim neque imaginandi vi, neque appetitu prædite qui naturam alio averteret, tanquam vinculo conſtricta manent ac tenentur, unicumque ſemper naturæ ductum ſequuntur. Brutis rationis manſuetudo, ſubtilitas, et libertatis ſtudium non admodum ſunt inſita: incitationes tamen et cupiditates rationis expertes habent, quibus uſa evagantur: plerumque tamen non longe efferuntur, ſed in natura tanquam anchora ſubſiſtunt: et veluti ſub habena ac frenis incedentia viam oſtendunt rectam. At in homine ratio, penes quam principatus eſt, modo has modo alias inveniens digreſſiones ac diverticula nul-

οὐδὲ ἴχνος ἐμφανὲς οὐδὲ σιαφγὲς ἀπολέλοιπε τῆς φύσεως.

Β'. Ὅρα δὲ τὰς γάμους ὅσον ὀφίν ἐν τοῖς ζώοις τὸ κατὰ φύσιν. Πρῶτον οὐκ ἀναμθύει νόμους ἀγάμων ἢ ὀψιγάμων, καθάπερ οἱ Λυκύργω πολῖται ἢ Σόλωνος· οὐδὲ ἀτιμίας ἀτέκνων δέδοκεν· οὐδὲ τιμὰς δώκει τεκοῦσι παιδας, ὡς Ῥωμαίων πολλοὶ γαμοῦσι καὶ γεννῶσιν, οὐχ ἵνα κληρονόμους ἔχωσιν, ἀλλ' ἵνα κληρονομεῖν δύνωνται. Ἔπειτα μίγνυται τῷ θήλει τὸ ἄῤῥεν, οὐχ ἅπασι καιρὸν· F ἡδονὴ γὰρ οὐκ ἔχει τέλος, ἀλλὰ γένησιν καὶ τέκνωσιν· ἀφ' τοῦτο ἔτους ὥρα ἡ πνοάς τε γονίμους ἔχει καὶ εὐσόφορον λοχαομθύοις κοῖτον, ἦλθεν εἰς τὸ αὐτὸ τῷ ἄῤῥενι τὸ θῆλυ χειρόητες καὶ ποθεινόν, ἡδεῖα μὴν ὀσμὴ χρωτὸς ἰδίω δὲ κόσμῳ σώματος ἀγαλλόμθυον, ἀρόσω καὶ βοτάνης ἀνάπλεων καθαρᾶς· ἀφθόμενον δὲ ὅτι κύει καὶ πεπλήρωϑ, κοσμίως ἄπεισι, καὶ προνοεῖ περὶ τὴν κύησιν καὶ 494 σωτηρίαν τοῦ ἐντεχθέντος. Ἀξίως δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν

A. 1. τρέπει] Sic A. B. C. E. Xyl. P. Vulgo, τρέπει.

lum conſpicuum aut evidens relinquit naturæ veſtigium.

II. Initio in brutis conſidera, quam ſint omnia naturæ accommodata. Primum non exſpectant dum leges contra cœlibatum aut ſerius matrimonium ineuntes ferantur, ut Lycurgi et Solonis cives: neque metuunt ignominias prole carentibus propoſitas, aut honores trium liberorum: ſicut Romanorum multi uxores ducunt et liberis operam dant, non ut hæredes, ſed ut jus adeundæ hæreditatis habeant. Deinde miſcetur mas feminæ, non omni tempore; quia non voluptas ei, ſed procreatio eſt finis propoſitus. Itaque verno anni tempore, cum auræ ſpirant genitabiles, et temperie prægnantibus commodæ, coit cum mare femina manſueta et deſiderabilis, ſuavi corporis odore, et peculiari corporis ornatu exſultans, rore et pura herba impleta: et ubi ſe concepiſſe ſentit, modeſte abit, et ea proſpicit quæ ad fœtum perferendum edendumque pertinent. Quæ agant, digne dici

τὰ ῥώμῃα, πλὴν ὅτι γίνεται ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ φιλοτόργῳ, ταῖς προνοίαις, ταῖς καρτερίαις, ταῖς ἐγκρατείαις. Ἀλλὰ τὴν μέλιτταν ἡμεῖς σοφὴν καλοῦμεν καὶ νομίζομεν, ξανθὸν μέλι μηδομένην, κολακεύοντες τὸ ἡδὺ καὶ γαργαλίζον ἡμᾶς τῆς γλυκύτητος· τὴν δὲ τῶν ἄλλων περὶ τὰς λοχείας καὶ τὰς ἀνατροφὰς σοφίαν καὶ τέχνην παροῤῥῶμεν. Οἷον εὐθὺς, ἡ ἀλκυὼν κύουσα, τὴν νεοττείαν σωτήσουσι, συλλαμβάνουσα τὰς ἀκάνθας τῆς θαλαττίας βελόνης, καὶ ῥάβδους δι' ἀλλήλων ἐγκαταπλέκουσα καὶ συνείρουσα, τὸ μὲν σχῆμα περιαγὲς, ὡς ἁλιευτικοῦ κύρτου, καὶ προμήκες ἀποτελάζεται· τῇ δὲ ἁρμονίᾳ καὶ πυκνότητι συμφράξασα τῆς ἀκάνθης ἀκριβῶς, ὑπέθηκε τῷ κλύσματι τοῦ κύματος, ὡς τυπόμενον ἡσυχῇ καὶ πεγνύμενον τὸ πίλημα τῆς ὀπῆς ἐπανὼν γόνιας γόγγλας δὲ σιδήρῳ καὶ λίθῳ δυσδιαίρετον· ὃ δ' ὄντι θαυμασιώτερον, ὅτι τὸ σῶμα τῆς νεοττείας συμμέτρως πεπλάσθαι πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ μέτρον τῆς

A. 10. νεοττιὰν] Malim, νεοττιὸν: et mox νεοττιᾶς.
B. 8. πεπλάσθαι] πέπλαχε monent legendum Xyl. Mez. Reisk.

nequit: in omnibus quidem amor prolis eſt manifeſtus, in providendo, in tolerando, in continentia. Cæterum nos apem ſapientem vocamus, ac celebramus

Mel flavum meditantem:

adulantes ei ob dulcedinem nos titillantem: reliquorum animalium ſapientiam et artem, quam adhibent partui et educationi, negligimus. Occurrit primo loco alcyon, quæ poſtquam concepit, nidum componit e ſpinis marinæ acus, quas inter ſe complicans atque conſerens, formam circumfractam, qualis eſt retis piſcatorii, et prælongam ſtruit, concinneque denſa ſerie ſpinis inter ſe accurate contextis, opus illuviei undarum ſupponit, ut paulatim percuſſum atque ſtipatum textum, ſolidam nanciſcatur ſuperficiem: ita autem duratur, ut vix dividi lapide aut ferro poſſit: et, quod eſt mirabilius, orificium nidi ea proportione ad modum et magnitudinem alcyonis eſ-

ἀλκυόνος, ὥστε μήτε μεῖζον ἄλλο, μήτε μικρότερον σύνδυεσθαι ζῷον, ὡς δέ φασι, μηδὲ θάλατταν ὑπεκδέχεσθαι, μηδὲ τὰ ἐλάχιστα. Μάλιστα δὲ οἱ γαλεοὶ ζωογονοῦσι μὲν ἐν ἑαυτοῖς, ἐκβαίνειν δὲ παρέχουσιν ἐκτὸς καὶ νέμεσθαι τοῖς σκύμνοις, εἶτα πάλιν ἀναλαμβάνουσι καὶ ὑποπτύουσιν ἐγκοιμώμενα τοῖς σπλάγχνοις. Ἡ δὲ ἄρκτος, ἀληθέστατον καὶ σκυθρωπότατον θηρίον, ἄμορφα καὶ ἄναρθρα τίκτει· τῇ δὲ γλώττῃ, καθάπερ ἐργαλείῳ, διατυποῦσα τὰς ὑμένας, ἐκ δυσεῦ γενέσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖν τὸ τέκνον. Ὁ δὲ Ὁμηρικὸς λέων,

> Ὅν ῥά τε νήπια [τίκτα] ἄγοντα συναντήσωσιν ἐν ὕλῃ
> Ἄνδρες ἐπακτῆρες, ὁ δέ τε θέϊνῐ βλημένος αἴνῃ,
> Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἴλλεται, ὄσσε καλύπτων,

ἆρα οὐχ ὅμοιός ἐστι διανοεῖσθαι πρὸς τοὺς κυνηγοὺς ἀπένδεσθαι περὶ τῶν τέκνων; Καθόλου γὰρ ἡ πρὸς τὰ ἔγγονα φιλοστοργία, καὶ τὰ τολμηρὰ δειλὰ ποιεῖ, καὶ φι-

C. 3. σκύμνοις—ἐγκοιμώμενα] Prius vel in σκυμνίοις mutandum, vel neutre accipiendum, ut congruat cum ἐγκοιμώμενα quod recte exhibent A. B. C. E. P. loco vulgati ἐγκοιμώμενοι.

D. 4.—8. ἔγγονα] Non mutavi: non quod probarem, ſed quod codicum auctoritas obſtaret.

fingitur, ut nullum neque majus intrare neque minus animal poſſit, et, ut nonnulli tradunt, ne mare quidem aut rem ullam minimam admittat. Maxime autem feles vivum edunt partum, qui catulos in ſe continent, eoſque ſinunt foras prodire ac paſci, deinde rurſum intra viſcera recipiunt dormituros. Urſa, animal quo neque deformius eſt aliud, neque moroſius, informes artubuſque carentes catulos parit: lingua autem tanquam inſtrumento format membra; ut non ſolum parere, ſed etiam fabricari videatur fœtum. At Homericus leo ille,

> *Cui venatores, catulos dum ducit, in alta*
> *Occurrunt ſylva, frendens, et rebore fretus*
> *Omne ſupercilium tectis demittit ocellis.*

nonne tibi videtur ſimilis eſſe meditanti cum venatoribus de catulis paciſci? In univerſum enim amor prolis animalia audacia reddit timida, et de ſeg-

λόπονα τὰ ῥάθυμα, ϗ φειδωλὰ τὰ γαστρίμαργα. Καὶ ὥσπερ ἡ Ὁμηρικὴ ὄρνις προσφέρουσα τοῖς νεοττοῖς

Μάσαι', ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δέ τε οἱ πέλει αὐτῇ.

τῷ γὰρ αὐτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔγγονα, καὶ τῷ τροφῷ τῆς γαστρὸς ἀπομάττειν ἀποκρατεῖ καὶ πιέζει τῷ στόματι, μὴ λάθῃ καταπιοῦσα·

E Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα
Ἀνδρ' ἀγροιώσασ' ὑλαίη, μέμονέν τε μάχεσθαι,

τὸν περὶ τῶν τέκνων φόβον, ὡς δεύτερον προσλαβοῦσα θυμόν. Αἱ δὲ πέρδικες ὅταν διώκωνται μετὰ τῶν τέκνων, ἐκεῖνα μὲν ἐῶσι προπέτεσθαι καὶ φεύγειν, αὐταῖς δὲ μηχανώμεναι προσέχειν τὸν διώκοντα, ἐγγὺς κυλινδούμεναι ϗ καταλαμβανόμεναι, μικρὸν ὑπεκθέουσιν, εἶτα πάλιν ἴσανται καὶ παρέχουσιν ἐν ἐφικτῷ τῆς ἐλπίδος ἑαυτάς, ἄχρις ἂν ὕστερον προκινδυνεύσασι τοῖς νεοττοῖς τῆς ἀσφαλείας, προσαγάγωνται πόρρω τὸν διώκοντα. Τὰς δὲ

E. 7. καταλαμβανόμεναι, μικρὸν ὑπεκθέουσιν] Malim, καταλαμβανόμεναι μικρῷ, ὑπεκθέουσιν.

nibus induſtria, ac de guloſis parca. Sic Homerica illa avis pullis tradit

Eſcæ quidquid habet, male ſit ſibi quamlibet ipſi.

ſua enim ipſius fame pullos alit, cibumque jam ventri appropinquantem abſtinet et ore premit ne imprudens deglutiat. Apud eundem Poëtam,

Ut cum pro teneris catulis canis anxia latrat
Ignoto accedente viro, pugnæque parat ſe:

metum pro catulis quaſi ſecundam iram concipit. Perdices quando una cum pullis exagitantur, eos prævolare ſinunt ac fugere, idque machinantur in propinquo volventes ſe ac poſt pullos relictæ, ut aucupes ipſas captent: deinde paululum curſu provectæ, rurſum ſpe capiendi aucupem lactant, donec ita parta pullis ſuo periculo ſecuritate longius producant perſequentem. Gallinas autem quotidie

ἀλεκτορίδας ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ ἡμέρας ἔχομεν, ὃν F
τρόπον τὰ νεοττία προΐεται, τοῖς μὲν ἁδῦναι χαλῶσι τὰς πτέρυγας, τὰ δὲ ὑποδαίνοντα τῶν κάτω, καὶ προτέρχονται παντάχοθεν ἀναδεχόμενα, μὴ τῆς γελῆθος ἢ καὶ προσφιλὲς ὑπαφθέγξεται· κυνέας δὲ καὶ δράκοντας, ἂν προΐ αὐτῶν φοβηθῶσι, φεύγουσιν· ἂν δὲ περὶ τῶν τέκνων, ἀμύνονται καὶ ἀγωνίζονται πρὸς δύναμιν. Εἶτα ζῶντα οἰόμεθα πάθη τούτοις ἐνεργάσθαι τὴν φύσιν, ἀλεκτορίδων ὑπηρέτας καὶ κυνῶν καὶ ἄρκτων προνοοῦσαν, ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς δυσωπεῖσθαι καὶ πιτρώσκουσαν; ὑπολογιζομένως ὅτι ταῦτα πρόδειγματα τοῖς ἐπομβρίοις, τοῖς δὲ 495
ἀναλγήτοις ὀνείδη προΐεσι τῆς ἀπαθείας, δι' ὧν κατηγορεῖται τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μόνης, μὴ προσῆκα τὸ φέργειν ἐχούσης, μηδὲ ὑπιζαμβίνης φιλεῖν ἄνευ χρείας. Θαυμάζει γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις ὁ εἰπών,

Mercedis ergo namque hominem homo
Diligit?

F. 4. προτέρχονται] Legendum προσέρποντο, *adrepentia.*
F. 5. κυνέας δὲ καὶ δράκοντας] Ita omnes libri: tamen videtur κύνας καὶ δράκοντας, ut Mez. corrigit, et vertunt Amiot. ac Xyl.

ante oculos habemus, ac cernimus quo modo pullos ſuos foveant, alios paſſas ſub alas recipientes, aliis tergum conſcendendum et undiquaque aditum præbentes, ſimulque blandam et gaudii indicem vocem edentes: eædem canes et angues fugiunt, cum ſibi metuunt: cum vero pullis timent, defendunt, et ultra quam vires patiantur iis propulſandis certant. Enimvero hujuſmodi affectiones opinabimur iſtis animalibus ingeneraſſe naturam, de gallinarum, canum, urſarum propagatione ſollicitam: non nos hoc modo pudore voluiſſe afficere? nimirum reputantes, iſta naturam ſequentibus exemplorum loco eſſe: duris autem ſuam exprobrare inhumanitatem, propter quos ſola hominis incuſatur natura, quod amorem gratuitum non ferat, neque niſi utilitatis cauſa diligere norit. In admiratione enim eſt is qui in theatris pronunciavit,

Mercedis ergo namque hominem homo
Diligit?

κατ' Ἐπίκουρον, ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν, μήτηρ τὸ τέκνον, οἱ παῖδες τοὺς τοκέας. Ἀλλὰ εἰ λόγου γένοιτο τοῖς θηρίοις συνέσεως, καὶ τοῦτό τις εἰς κοινὸν θέατρον συναγαγὼν ἵππους καὶ βόας καὶ κύνας καὶ ὄρνιθας, ἀναφθέγξαιτο μεταχαράξας, ὡς οὔτε κύνες ὀπὴ μισθῷ σκύλακας φιλοῦσιν, οὔτε ἵπποι πῶλους, οὔτε ὄρνιθες νεοττοὺς, ἀλλὰ τροφῆς καὶ φυσικῶς, ὑπογεγράφθαι τοῖς ἅπασι πάθεσιν ὡς εὖ καὶ ἀληθῶς λεγόμενον. Αἰσχρὸν γὰρ, ὦ Ζεῦ, τὰς θηρίων γενέσεις καὶ λοχείας καὶ ὠδῖνας καὶ τεκνοτροφίας φύσιν εἶναι καὶ χάριν, τὰς δὲ ἀνθρώπων, δάνεια καὶ μισθοὺς καὶ ἀρραβῶνας ὀπὴ χρείαις διδομένους.

γ'. Ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς ὁ λόγος, οὔτε ἄξιον ἀκούειν· ἡ γὰρ φύσις, ὥσπερ ἐν φυτοῖς ἀγρίοις, οἷον οἰνάνθαις, ἐρινεοῖς, κοτίνοις, ἀρχὰς ἀπέπους καὶ ἀτελεῖς ἡμέρων καρπῶν εἰς φύει· οὕτω τοῖς μὴ ἀλόγοις τὸ τροφὸς τοὺ ἔγγονα φιλό-

B. 11. εἶναι φύσι] Forte ἐνέφυσε, quod et Reiſk. vidit.

Epicurus cenſet hoc pacto a parentibus liberos, et a liberis parentes amari. Quod ſi ſermonis intelligentia brutis concederetur, et coactis in theatrum commune equis, bobus, canibus, volucribus, mutato carmine pronunciaret aliquis, neque a canibus catulos mercedis gratia, neque ab equis equuleos, neque ab avibus pullos, ſed gratis et naturæ impulſu diligi: omnium brutorum affectionibus hoc ut recte ac vere dictum approbaretur. Turpe enim, proh Jupiter, fuerit, beſtiarum procreationes, partus, dolores in partu, educationes gratis eſſe et a natura: homines vero fœnus, mercedem, arrabones iſtarum rerum cauſa exigere.

III. Sed neque verum hoc eſt, neque dignum creditu. Natura enim ſicut in plantis ſylveſtribus, ut labruſcis, caprificis, oleaſtris principia fructuum mitium cruda et imperfecta gignit: ita brutis quoque amorem fœtus inſevit

σορίαν, ἀπελὲς καὶ ὑ ἀμφρικὲς πρὸς διαμφισβήτω, οὐδὲ τ C
χρείας προσωτέρω προερχόμενον ἔδωκεν· ἄνθρωπον δὲ,
λογικὸν καὶ πολιτικὸν ζῶον, ὑπὸ δίκης καὶ νόμου εἰσά-
γουσα καὶ θεῶν τιμὰς, καὶ πόλεων ἱδρύσεις καὶ φιλοφρο-
σύνας, γεννᾶται καὶ καλὰ καὶ φερέκαρπα τούτων σπέρ-
ματα παρέσχε τοῖς πρὸς τὰ ἔγγονα χάριν καὶ ἀγά-
πησιν, ἀκολουθοῦσα ταῖς προφάσεις ἀρχαῖς· αὗται δὲ
ἦσαν αἱ ταῖς τῶν σωμάτων κατασκευαῖς. Παντα χοῦ
μὲν γὰρ ἡ φύσις ἀκριβὴς καὶ φιλότεχνος καὶ ἀνελλιπὴς
καὶ ἀπερίτμητος, οὐδὲν, ὡς ἔφησεν Ἐρασίστρατος, ἔχου-
σα ῥαψῳδὸν, τὰ δὲ πρὸς τὴν γένεσιν ἀξίως οὐκ ἔστιν D
εἰπεῖν, οὐδὲ εὑρεπὲς ἴσως λίαν ἀκριβῶς τῶν ἀπορρήτων
ἐφάπτεσθαι τοῖς ὀνόμασιν καὶ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ἀποκει-
μένων καὶ κεκρυμμένων ὀπτικῶς τὴν πρὸς τὸ γεννᾶν καὶ
λοχεύεσθαι τῶν μορίων οἰκείαν εὐφυΐαν. Ἀρκεῖ δὲ ἡ

C. 2. προεχόμενον] Sic Baſ. Xyl. A. B. C. E. At Ald. Steph. ejus ſequaces Gr. Lat. προστερχόμενον.
C. 9. φιλότεκνος] Legendum φιλότεχνος, ut vertit Xyl.
D. 1. ῥαπτὸν] Ita Xyl. Vulgo, ῥαπτικὸν.

imperfectum et non pertinentem ad juſtitiam, neque ultra utilitatem ſeſe proferentem: homini vero, quem protulit ut animal eſſet ratione præditum, ac civile, juſtitiamque, leges, et deum coleret, urbeſque conderet et amice cum aliis viveret, ſemina quoque harum rerum præclara, pulchra, et fœcunda inſeruit, amorem ſcilicet prolis: ſecuta in hoc prima principia, quæ in ipſa corporis inſunt conſtructione. Etenim natura, cum omnibus in rebus accuratam artificioſamque adhibeat diligentiam, nihilque mancum aut ſupervacaneum admittat, et, ut ait Eraſiſtratus, nihil habeat otioſum aut frivolum, nulla oratione ſatis explicari poteſt, qua induſtria confecerit ea quæ ad humani generis procreationem attinent. Ac fuerit fortaſſe non ſatis decorum nimis ſubtiliter ea perſequi, quorum vocabula parum honeſte proferuntur, ſed occultantur; ut intelligi poſſit quæ ſit et quam apta conſtitutio eorum membrorum, quæ gignendo, fovendo, in lucem edendo et enutriendo

τῆ γάλακτος ἐργασία καὶ οἰκονομία τὴν τροφὴν αὐτῆς ἐμφῆναι καὶ ἐπιμέλειαν. Τῆ γὰρ αἵματος ὅσον πέρίττωμα τῆς ἡδείας εἰς ταῖς γυναιξὶ δι' ἀμβλύτητα καὶ μικρότητα τῆ πνεύματος ὑποπάζον ἐμπλανᾶται καὶ
E βαρύνει, τὸν μὴν ἄλλον χρόνον εἴθισαι καὶ μεμελέτηκεν ἐμμελέσιν ἡμερῶν περιόδοις, ὀχετὺς καὶ πόρους αὐτῆ τῆς φύσεως ἀναστομούσης, ἀποχέμενον, τὸ μὴν ἄλλο σῶμα κουφίζειν καὶ καθαίρειν, τὴν δὲ ὑστέραν οἷον ἀρότρῳ καὶ σπόρῳ γῆν εἰς φυτοῖς ὀργῶσαν εἰς καιρῷ παρέχειν. Ὅταν δὲ τὴν γονὴν ἀναλάβη περιπεσοῦσα ἡ ὑστέρα, καὶ περιεφύλη ῥιζώσεως γενομένης· ὁ γὰρ ὀμφαλὸς πρῶτον εἰς μήτρησιν, ὥς φησι Δημόκριτος, ἀγκυροβόλιον σάλου καὶ πλάνης ἐμφύει), πεῖσμα καὶ κλῆμα τῷ γενομένῳ καρπῷ καὶ μέλλοντι· τὰς μὴν ἐμμελεῖς καὶ καθαρσίους ἔκλυ-
F σιν ὀχετὺς ἡ φύσις, τῆ δὲ αἵματος ἀντιλαμβανομένη

E. 4. τὴν δὲ ὑστέραν—παρέχειν] Subeſt vitium, forte ita corrigendum: τὴν δὲ ὑστέραν, οἷον ἄρότρῳ καὶ σπόρῳ γῆν, ἐμφυτεύσει ὀργῶσαν εἰς καιρῷ παρέχειν.

E. 6. περιπεσοῦσα] Forte, περιπεσοῦσαν.

E. 10. μέλλοντι· τὰς μὲν] Ita Baſ. Xyl. Vulgo, μέλλοντι· καὶ τὰς μὲν.

homini natura deſtinavit. Sola lactis confectio ac diſpenſatio ſufficit ad demonſtrandam naturæ providentiam atque induſtriam. Quantum enim ſanguinis in mulieribus ſupra neceſſarios uſus abundat, atque ob languorem exiguitatemque ſpiritus in ſuperficie vagans moleſtia adficit: id reliquo tempore ſolet menſtruis dierum circuitionibus, natura ad hoc canales et meatus aperiente, effundi, et cum reliquum corpus levare ac purgare, tum uterum tanquam arvum aratro et ſemini concipiendo aptum avidumque tempeſtive reddere. Verum poſtquam genitale ſemen complexus eſt uterus, actis jam radicibus: (primum enim in utero umbilicus naſcitur, ut ait Democritus, tanquam anchora qua fœtus nitatur contra fluctuationes, et tanquam retinaculum aut pedamentum conceptæ ſobolis) ibi tum menſtruæ illos purgationi aptos meatus natura occludit,

φορυμένου, τροφὴ λῆπται ἡ κατάρδει τὸ βρέφος ἤδη συνιστάμενον ἢ διαπλατύνομένου· ἄχρις οὗ τὴν παρασκευὴν ἔχει ἀριθμὸς τῇ αὐτῷ αὐξήσει κινῆσαι, ἑτέρας ἀναπαφῆς καὶ χώρας δεῖται· τότε οὖν τὸ αἷμα παντὸς ἐμμελέστερον φυτουργεῖ καὶ ὀχετηγεῖ πρὸς ἑτέραν ἀφ' ἑτέρας ὀπτερέπουσα, καὶ μεταλαμβάνουσα χρείας, ἔχει παρεσκευασμένας οἷον ἐγλείους ἢ τινας ἡμίνας νάματος ἀπῥῥόους, οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ἀπαθῶς ὑποδεχομένας, ἀλλὰ καὶ 496
πνεύματος ἁπαλῷ θερμότητι καὶ μαλακῇ θηλύτητι, διαπέψαι καὶ λεᾶναι καὶ μεταβαλεῖν δυναμένας· τοιαύτην γὰρ ὁ μαστὸς ἔχει σύστασιν καὶ κρᾶσιν. Ἐκεῖναι δὲ τοῦ γάλακτος οὐκ εἰσίν, οὐδὲ χρουνοὶ μεθέντες ἀθρόως, εἰς δὲ σάρκα πιδακώδη καὶ πόρεις ἀτρέμα λεπτοῖς διηθῶσαν ἀπολῆγον, ὑμέναις τῷ νηπίῳ σώμασι καὶ προσφιλὲς ψαῦσαι καὶ θελατεῖν ἐλπίδωσι ταμεῖον. Ἀλλὰ τούτων γε τῶν ποσούτων ὄντι τῷ γένεσιν ἐργαλείων,

F. 4. κινῆσαι] Corrigendum κινῆσιν, ut Xyl. monuit.
F. 8. ἤ τινας] Delendum ἤ.
A. 2. ἐκπέψαι] Sic A. B. E. P. Xyl. Vulgo, ἐκπίμψαι.
A. 5. δὴ τοῦ γάλακτος] δὴ mutandum in δέ, cum Reiſkio.

ſanguinemque vagum arripiens, eo alimenti loco utitur, fœtumque humectat eo, qui jam cogitur et fingitur, donec juſto dierum numero in utero exacto auctus alium locum is, aliumque victum requirat. Exinde natura quovis ſolertior colono ſanguinem ad alios identidem derivans uſus, paratos habet quaſi ſubterraneos fontes quoſdam, qui laticem affluentem recipiant, et quidem recipiant non otioſe aut ſine affectione aliqua, ſed ſpiritus leni calore muliebrique mollitie excoquant, lævigent, ac mutent. Hoc enim modo ubera interne ſunt affecta atque temperata. Lac autem ex iis non per tubulos confertim effunditur, ſed in carnem ſcaturiginum plenam ac ſenſim exilibus meatibus perviam deſinentia ubera, infantis ori tactu ſuavem et lenem penum præbent. Verum enimvero hæc tot tantaque ad pro-

καὶ τοιούτων οἰκονομιῶν, καὶ φιλοτιμίας, καὶ προνοίας, οὐδὲν ἂν ὄφελος, εἰ μὴ τὸ φιλόστοργον ἡ φύσις καὶ κηδεμονικὸν συνεργάσαιτο ταῖς τεκούσαις.

B Οὐ γὰρ τι πω ἐστὶν ἐπίζηλον ἀνδρὸς,
Πάντων οὕτω τι γαῖαν ἐπινεπίδι τε καὶ ὄρνι·

τοῦτο οὐ ψεύδεται λέγων ὅτι νήπιον καὶ ἀτηγανοῦς. Οὐδὲν γὰρ ὄντως οὕτως ἀτελές, οὐδὲ ἄπορον, οὐδὲ γυμνὸν, οὐδὲ ἄμορφον, οὐδὲ μιαρὸν, ὡς ἄνθρωπος ἐν γονῆς ὁρώμενος· ᾧ μόνῳ ἡδὺν οὐδὲ καθαρὸν ἔδωκεν εἰς φῶς ὁδὸν ἡ φύσις, ἀλλ' αἵματι πεφυρμένος, καὶ λύθρῳ ἐπιπλέως, καὶ φονευομένῳ μᾶλλον ἢ γεναμένῳ ἐοικώς, οὐδενός ἐστιν ἅψασθαι καὶ ἀνελέσθαι καὶ ἀσπάσασθαι καὶ φιλῆσαι, ἢ
C τῇ φύσει φιλοῦντος. Διὸ τοῖς μὲν ἄλλων ζώων ὑπὸ τῶν γαστέρα τὰ ἔμβρυα χαλᾷ τῆς μαστοὺς, ταῖς δὲ γυναιξὶν ἄνω μετώρασιν περὶ τὸ στέρνον ἐφιεμένῃ τῆς φιλήσεως καὶ περιπτύξεως καὶ καταπάσασθαι τὸν νήπιον· ὡς τῆς τεκεῖν καὶ θρέψαι τέλος οὐ χρείαν, ἀλλὰ φιλίαν, ἔχοντος.

creationem inſtrumenta, tot apparatus, tantum ſtudium, tantaque providentia nihil erant profutura, niſi parientibus natura amorem procurationemque fœtus ſui ingeneraſſet;

Quando nil ſpirat, terra usque repit in alma
Tam miſerum, quam ſunt homines.—

id quod de infante recens nato dictum, minime fallit. Nihil enim eſt ita imperfectum, inops, nudum, informe, ſpurcum, ut homo a partu ſtatim conſpectus; cui ſoli fere ne exitum quidem purum in lucem natura conceſſit: ſed ſanguine inquinatus, taboque oppletus, et occiſo magis quam nato ſimilis, a nemine tangi, tolli, ſuaviari, et amplexu foveri poteſt, niſi natura inſitum gerente amorem. Itaque aliis quidem animalibus infra ventrem ubera in mammas deſinunt: mulieri ſuperne ad pectus naſcuntur, ut in promtu ſit oſculari, amplectique et fovere infantem; nimirum quia pariendi et alendi finis eſt non neceſſitas ſed amor.

δ'. Ἐπὶ τὰς παλαιὰς ἀνάγαγε τὸν λόγον, ὧν ταῖς μὲν τεκεῖν προφάσεις, τοῖς δ' ἰδεῖν σωφρόνη ταπεινὸν βρέφος. Οὔτε νόμος ἦν ἐκείνοις τεκνοτροφεῖν προστάττων, ὅτε προσδοκία χάριτος ἢ τροφείων ἦλθε νέοις δανειζομένων. Χαλεπὰς δὲ μᾶλλον εἰποιμ' ἂν εἰ καὶ μνησικάκους τὰς τεκούσας τοῖς βρέφεσιν, ἀνιάνων τε μεγάλων καὶ πόνων αὐτὰς γινομένων.

Ὡς δ' ὅταν ὠδῖνασαν ἴσχῃ βέλος ἀξὺ γυναῖκα, D
Δριμὺ, τό, τε προΐασι μογοστόκοι Εἰλείθυιαι,
Ἥρης θυγατέρες, σκυδραὶ ὠδῖνας ἔχουσαι.

Ταῦτα οὐχ Ὅμηρον αἱ γυναῖκες ἀλλ' Ὁμηρίδα γράψαι λέγουσιν, τεκοῦσαν ἢ τίκτουσαν ἔτι, καὶ τὸ μίγμα τῆς ἀλγηδόνος ὁμοῦ πικρὸν καὶ ὀξὺ γινόμενον ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἔχουσαν. Ἀλλὰ τὸ φύσει φιλόστοργον ἔκαμπτε καὶ ἦγεν· ἔτι θερμὴ καὶ ἁβρὰ καὶ κεκδαινομένη τοῖς πόνοις, οὐχ ὑπέβη τὸ νήπιον θᾶττον ἔφυγεν, ἀλλ' ἐπεστράφη καὶ προσεμειδίασε, καὶ ἀνείλετο καὶ ἠσπάσατο· μισθὸν E

D. 5. μίγμα] Reisk. νύγμα: poterat etiam δῆγμα. Vulgata forte ſana.

IV. Refer enim ſermonem ad priſca tempora: quæ primæ pepererunt, qui primi natum infantem viderunt, his neque lex ulla neceſſitatem alendæ prolis imponebat, neque exſpectatio gratiæ jubebat infantibus alimenta tanquam fœnore locare. Quinimmo infenſæ potius proli, et memores acceptorum maleficiorum erant alioqui futuræ: utpote tantis periculis, laboribus, doloribuſque exhauſtis.

Ut cum parturiens mulier penetrante ſagitta
Fixa gemit, duris quam partibus Eileithyæ
Quæ præſunt, natæ jaciunt Junonis acerbæ,
Et ſævos partu cumulant urgente dolores.

Hæc mulieres aiunt non ab Homero ſcripta fuiſſe, ſed ab aliqua Homeride, quæ peperiſſet, aut etiamnum pareret, mixtionemque doloris ſimul acerbi atque acuti in viſceribus ſentiret. Verum inſitus a natura amor parientem flectit atque ducit. Etiamnum calida doloribus ac cruciatibus concuſſa et tremebunda, infantem non præterit neque fugit, ſed ad eum ſe convertit, arridet, tollit, oſculatur: nul-

ἡδὺ χαρπωμένη, μηδὲ χρήσιμον, ἀλλ' ὀπιπόνως καὶ παλαιπώρως ἀναδεχομένη

—— τὸ σπαργάνων, ἱρεπτίοις
Θάλπουσα κἀ ψύχουσα, κἀ πόνων πόνον
Ἐκ νυκτὸς ἀλλάσσουσα τ' καθ' ἡμέραν.

τίνων ζῶντα μαθῶν ἢ χρεῶν ἐκείνοις; ἀλλ' οὐδὲ τοῖς νεῦ· αἱ γὰρ ἐλπίδες ἄδηλοι καὶ μακραί. Ἄμπελον ἰσημερίας ἐαρινῆς σκάψας, μετοπωρινῆς ἐτρύγησε· σπυρὸν ἔσπειρε δυομένης πλειάδος, εἶτα ἀνατελλούσης θερίζει· βόες καὶ ἵπποι καὶ ὄρνιθες ἕτοιμα τίκτουσιν ὅτι τοῖς χρείας· F ἀνθρώπου δὲ ἡ μὲν ἐκτροφὴ πολύπονος, ἡ δὲ αὔξησις βραδεῖα· τῆς δὲ ἀρετῆς μακρᾶς ὕσης, πρεσβυτέρους ἀποθνήσκουσιν οἱ πλεῖστοι πατέρες. Οὐκ ἐπῄδε τὴν Σαλαμῖνα Νεοκλῆς τῷ Θεμιστοκλέους, οὐδὲ τὴν Εὐρυμέδοντα Μιλτιάδης τὴν Κίμωνος, οὐδὲ ἤκουσε Περικλέους Ξάνθιππος δημηγορεῖντος, οὐδὲ Ἀρίστων Πλάτωνος φιλοσοφεῖντος, οὐδὲ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους νίκας οἱ πατέρες ἔγνωσαν· φαλ-

E. 4. *τῶν σπαργάνων*] Tragici locum diſtinxi a Plutarchi oratione. Vid. Lennep. ad Phalar. p. 19.
F. 2. *μακρᾶς*] Immo *μακρᾷ*, ut et Reiſk. monuit.

lam ſane percipiens dulcedinem, nullam utilitatem, ſed laborioſe et ærumnoſe

Ad hoc paratis excipiens cunabulis
Fovet, refrigeratque, identidem novum
Cumulans laborem, nocturnumque opus
Mutans diurno.—

Qui vitem æquinoctio verno ſerit, uvas ex ea legit autumnali: occidentibus Pleiadibus qui triticum ſeminat, metit ſub ortum earum: boves, equi, alites, jam uſibus paratos edunt fœtus. Hominis educatio laborioſa eſt, incrementum tardum, virtus ita in longinquo ſita, ut plerique parentes prius ex hac vita decedant, quam filiis virtutem ſuam demonſtrent. Non vidit Salaminiam Themiſtoclis victoriam Neocles, neque Cimonis res ad Eurymedontem geſtas Miltiades, non audivit Periclem concionantem Xanthippus, neque Platonem philoſophantem Ariſto, neque Euripidis et Sophoclis victorias patres eorum cognove-

λιζόντων καὶ συλλαβιζόντων ἠκροῶντο, καὶ κώμους καὶ πότους καὶ ἔρωτας αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι πλημμελούντων ἐπῄδον· ὥστε ἐπαινεῖσθαι καὶ μνημονεύεσθαι τῶν Εὐήνου τοῦτο μόνον, 497
ὡς ἐπέγραψεν,

Ἡ δίος, ἡ λύπη πατρὶ πάντα χρόνον·

Ἀλλ' ὅμως οὐ παύονται παῖδα τρέφοντες, μᾶλιστα δὲ οἱ παίδων ἥκιστα δεόμενοι. Γελοῖον γὰρ εἴ τις οἴεται τοὺς πλουσίους θύειν καὶ χάριτας γενομένων αὐτοῖς τέκνων, ὅτι τοὺς θρέψοντας ἕξουσι καὶ τοὺς θάψοντας. Εἰ μὴ νὴ Δία κληρονόμων ἀπορίᾳ παῖδας τρέφουσιν. Οὐ γὰρ ἔστιν εὑρεῖν οὐδ' ὀπτυχεῖν τῶν ταλλόκεια βιβλιδίων λαμβάνειν.

Ψάμμος ἢ κόνις ἢ πτερὰ ποικιλοθρόων οἰωνῶν τόσσον οὐκ ἔχει ἀριθμόν,

ὅσος ἔστιν ὁ τῶν κληρονομούντων.

Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ· B

εἰ δὲ ἄτεκνος ἦν, πλείονας ἂν εἶχε κληρονομοῦντας, καὶ οὐχ ὁμοίως. Οἱ μὲν γὰρ παῖδες χάριν ὀφείλειαν ἔχουσιν,

A. 3. Ἡ δίος, ἡ λύπη] Exhibui veram lectionem, ſervatam in codice Mediceo Artemidori I, 6; proditam a D. Ruhnkenio ad Rutil. Lup. p. 39. Vulgo hic omnes libri habent Ἴδις ὅσον λύπη.

runt. Balbutientes eos, et litteras in ſyllabas cogentes audiverunt: comeſſationes, potationes, amores, aliaque id genus filiorum delicta, videre patribus contingit: adeo ut illa duntaxat Eveni inſcriptio memoretur ac laudetur,

Semper dolor timor ve patri filius.

Et tamen finem non faciunt filios educandi, ii maxime, quibus nihil opus eſt filiis. Ridiculum eſt enim opinari divites natis ipſis liberis rem ſacram facere et gaudere, quia habeant alimenta præbituros et ſepulturam curaturos. Niſi, mehercle, hæredum inopia liberos alunt: ſcilicet quia non licet invenire qui aliena accipere velit.

Arena, pulvis, et pennæ avium variæ vocis edentium tanto non ſunt numero,

quantus eſt hæreditates ambientium.

Danaus natarum quinquies decem pater:

qui ſi prole caruiſſet, vel plures habuiſſet hæredes, et aliratione. Filii enim gratiam hanc ob cauſam non habent,

οὐδὲ ἕνεκα τούτων θεραπεύουσιν, οὐδὲ τιμῶσιν, ὡς ὀφείλημα τὸν κλῆρον ἀναδεχόμενοι. Τῶν δὲ ἀλλοτρίων περὶ τὰ ἄτεκνον φωνὰς ἀκούουσι ταῖς κωμικαῖς ἐκείναις ὁμοίας,

Ὦ δᾶμε, λῦσαι πρῶτον, ἐκδικάσας μίαν
Ἐνθυ, ῥόφητον ἔντραγ'· ἔχει τριώβολον.

Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου λεγόμενον·

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκειν φίλους,
Δύναμίν τε πολλὴν τῶν ἀτέκνων ἔχειν,

C οὐχ ἁπλῶς ἀληθές, ἀλλ' ὅπου τοῖς ἀτέκνοις· τούτους οἱ πλούσιοι δειπνίζουσιν, οἱ ἡγεμόνες θεραπεύουσιν, οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσιν.

Ἰσχυρόν ἐστι πλούσιος ἀγρυπνούμενος
Ἔχων κληρονόμους·——

πολλοὺς γοῦν πολυφίλους καὶ πολυτιμήτους ὄγκος, ἐν παισὶν γεννώμενον ἀφίλους καὶ ἀδυνάτους ἐποίησεν. Ὅθεν οὐδὲ πρὸς δύναμιν ἡδέως ἔχει ὠφέλιμον ἀπὸ τῶν τέκνων, ἀλλὰ τῆς φύσεως τὸ πᾶν κράτος, οὐχ ἧττον ἐν ἀνθρώποις ἢ θηρίοις.

B. 7. Ὦ δᾶμε, λῦσαι] Sic Jannot. Collat. Muret. Anon. et auctor. Ariſtoph. Equ. 50. unde et ἔχει pro ἔχει ſumſimus. Vulgo, Ὦ δᾶν μέλλωσαι.
C. 4. Ἰσχυρόν—κληρονόμους] Xylandrum ſecutus a proxima oratione ſubinxi.

neque colunt ac venerantur eo nomine: ſed, ut rem debitam, hæreditatem expectant. At alienorum circa liberis carentem voces audiuntur, ſimiles comicis iſtis,

O populi Athenienſes, nunc primum lavas;
Poſtquam unum judicaſti diem cibum cape,
Sorbe vinum, concide, habe tibi tribolum.

Jam quod Euripides dixit,

Hominibus amicos conciliat pecunia,
Rebuſque plurimum in mortalium poteſt,

non eſt ſimpliciter verum, ſed de iis quibus nulli ſunt liberi. His pecuniam divites dant mutuam, hos principes colunt, his ſolis oratores gratis patrocinantur.

Multum poteſt hæredem habens incognitum
Dives:—

itaque ergo multos qui amicorum magnum haberent numerum, et a multis honorarentur, unica nata proles amicis potentiaque exuit. Ita ne ad potentiam quidem liberi conducunt: ſed naturæ tota eſt vis, non minus apud homines, quam apud beſtias.

ε'. Ἐξαμαυροῦται γὰρ καὶ ταῦτα καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων, ὑπὸ τῆς κακίας, ὥσπερ λόχμης ἡμέρους σπέρμασι φθαλλοφανούσης. Ἢ μηδὲ ἑαυτὸν φύσει φέρειν τὸν ἄνθρωπον λέγωμεν, ὅτι πολλοὶ σφάττουσιν ἑαυτοὺς καὶ D καταχρημνίζουσιν; ὁ δὲ Οἰδίπους

Ἥρασσεν ἰταίων βλέφαρα· φοίνιαι δ' ὀμῶ—

Ἡγησίας ἀφαιρεῖται πολλοὺς ἐποίησεν ἀποκαρτερῆσαι τῶν ἀκροωμένων.

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων·

Ταῦτα δέ ἐστιν, ὥσπερ ἐκεῖνα, νοσήματα καὶ πάθη ψυχῆς τῆς κατὰ φύσιν ἐξιστάντος τὸν ἄνθρωπον, ὡς αὐτοὶ καταμαρτυροῦσιν ἑαυτῷ. Ἂν γὰρ ὗς τεκοῦσα δελφάκιον, ἢ κύων ἀφαιρεθῇ σκυλάκιον, ἀθυμοῦσι καὶ ταράττονται, καὶ θεοῖς ἀποτρόπαια θύουσι, καὶ τέρας νομίζουσιν, ὡς

C. 11. Ἐξαμαυροῦται γὰρ] γὰρ mutandum videtur in δέ: ita Amiot. Mez. Reiſk.

D. 1. λέγωμεν] Scribendum λέγωμεν. Mez.

D. 3. Ἥρασσεν] Sophoclis Oed. Tyr. 1285. Hoc retinui: at ἰταίων, pro ἀταίων, ſumſi ex B. C. E. P. et Sophocle: item ex Sophocle φοίνιαι δ' ὀμῶ—pro vulgato φοίνιαι δίμυε: quæ verba vel librarius addidit, vel iis proxima omiſit.

D. 8. ἐξιστάντος] Corrigendum, ἐξιστάντων, cum Reiſkio.

V. Obſcurantur autem et hæc et multa alia a vitiis: ſicut cum ſylva hortenſibus feminibus conſita floret. An hoc dicemus, ne ſeipſum quidem diligere hominem? quia multi ſeipſos jugulant aut præcipites dant, et Œdipus ſibi

Oculos domo funeſta averſos eruit:

et Hegeſias ſua diſputatione multos auditorum permovit ut mortem ſibi conſciſcerent.

Multæ ſunt ſpecies rerum fatalium.

Verum et hæc et iſta, morbi ſunt, affectioneſque animi a ſua deſciſcentis natura: et homines ipſi hic contra ſe dicunt teſtimonium. Si enim porca aut canis a ſe editum fœtum dilaniaverit, animum abjiciunt, perturbantur, ac Diis pro averruncanda calamitate ſacrificant, remque pro oſtento habent: quia ſentiunt a natura animalibus omnibus datum

πᾶσι καὶ κατὰ φύσιν φέρειν τὰ τικτόμενα καὶ τρέφειν
Ε οὐκ ἀναιρεῖν προσῆκον. Οὐ μὴν ἀλλὰ ὥσπερ ἐν τοῖς μετάλλοις πολλῇ συμπεφυρμένον γῇ ὁ χρυσὸς κεκεχωσμένον, ὅμως διαφίλᾳ τὸ χρυσίον, οὕτως ἡ φύσις ἐν αὐτοῖς τοῖς ἡμαρτημένοις ἤθεσι καὶ πάθεσιν ἐκφαίνει τὸ φιλόστοργον. Οἱ μὲν γὰρ πένητες οὐ τρέφουσι τέκνα, φοβούμενοι μὴ χεῖρον ἢ προσῆκε τραφέντα δουλοπρεπῆ καὶ ἀπαίδευτα, καὶ τῶν καλῶν πάντων ἐνδεᾶ γένηται· τὴν γὰρ πενίαν ἔσχατον ἡγούμενοι κακόν, οὐκ ὑπομένουσι μεταδοῦναι τέκνοις ὥσπερ τινὸς χαλεποῦ καὶ μεγάλου νοσήματος.

D. 12. καὶ κατὰ φύσιν] Sic B. Mez. Vulgo, καὶ παρὰ φύσιν.

ut ament ſuos fœtus, et enutriant, non ut interficiant. Enimvero ſicut in metallis aurum, quanquam multa terra permixtum atque tectum, tamen enitet: ſic natura etiam in vitioſis factis atque affectibus amorem prolis declarat. Pauperes enim non alunt liberos, metuentes ne juſto deterius educati, ſerviles, et rudes culturæ, omniumque bonorum inopes fiant: nam paupertatem, quam ultimum malorum cenſent, tanquam gravem et magnum morbum, non ſuſtinent ſuæ proli tradere.

FINIS VOL. II.

STANFORD UNIVERSITY LIBRARY

To avoid fine, this book should be returned on or before the date last stamped below.

APR 5 '30

Stanford University Libraries
3 6105 013 371 427

255462